HISTOIRE
DE LA

CATÉCHIS

ONDE
LA M

EÇON PR

Du Décal

ut ce assez d'é
foi pour être
Non, il aut en
mens de Dieu.
Combien y a-t
e Dieu ?
l y en a dix.
écitez les

Un seul
Et aimera
Dieu en v
Ni adme
Les dim
En se
Tes pè
Ado

ΓΟΛΔΣΜΙΘ

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΕΛΛΑΔΟΣ

Α'πὸ τῆς πρώτης καταβολῆς τῶν Ε'λληνικῶν πραγμάτων ἄχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ο'θωμανῶν.

Μεταφραθεῖσα ἐκ τῦ πρωτοτύπυ τῆς Α'γγλικῆς διαλέκτυ κατὰ τὴν νεωτάτην ἐν Λονδίνῳ ἔκδοσιν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς τῶν Ε'λλήνων διάλεκτον, ἅμα δὲ καὶ ἐπαυξηθεῖσα

ὑ π ὸ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΟΥ

ἰατρῦ, τῦ ἐκ Τυρνάβυ τῆς Θετταλίας, καὶ μέλυς ἀντεπιστέλλοντος τῶν ἐν Γ'ένῃ ἑταιριῶν, τῆς τε Ο'ρυκτολογικῆς καὶ τῆς Φυσικῆς.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ἐπιδιωρθωμένη καὶ ἐπηυξημένη, ἐν ᾗ καὶ προσετέθη

ΤΟΜΟΣ Γ'.

Περιέχων τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν καὶ σύντομον πραγματείαν περὶ ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν, ἅμα δὲ καὶ περὶ θρησκείας, ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν Ε'λήνων, μεθ' ἑνὸς γεωγραφικῦ πίνακος τῆς σήμερον Ε'λλάδος.

ΕΝ ΒΙΕΝΝΗ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΒΕΝΔΟΤΕΙΟΙΣ.

1807.

ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΗΣ ΠΙΝΑΞ

τῶν

ἐν τῷ Γ΄ τόμῳ περιεχομένων.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ΄.

Ἀπὸ τῆς ἀναβάσεως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐπὶ τὸν θρόνον ἕως τῆς διαιρέσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς μοναρχίας. . . . . Σελ. 1

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ΄.

Ἀπὸ τῆς διαιρέσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς μοναρχίας ἕως τῆς τελευτῆς τοῦ Ἰουσιανοῦ. Σελ. 25

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ΄.

Ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Ἰουσιανοῦ ἕως τῆς βασιλείας τοῦ Λογοθέτου Νικηφόρου, τοῦ πρώτου νομιζομένου αὐτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων. Σελ. 56

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ΄.

Ἀπὸ τῆς βασιλείας Νικηφόρου, τοῦ πρώτου νομιζομένου αὐτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων, ἕως τῆς τελευτῆς Βασιλείου τοῦ Β΄. . . . . Σελ. 90

ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΗΣ ΠΙΝΑΞ.

ΚΕΦΑΛ. Κς΄.

Α'πὸ τῆς τελευτῆς Βασιλείᾳ τῦ Β΄ ἕως τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσαντινυπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων . . . . . Σελ. 171

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ΄.

Α'πὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσαντινυπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων ἕως τῆς ἁλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ο'θωμανῶν. . . . . Σελ. 231

Σύντομος πραγματεία περὶ τεχνῶν ϗ ἐπιςημῶν, ἅμα δὲ ϗ περὶ θρησκείας, ἠθῶν ϗ ἐθίμων τῶν Ε'λλήνων . . . . . Σελ. 273

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

ΚΕΦΑ΄Λ. ΚΒ΄.

Α'πὸ τῆς ἀναβάσεως τῦ μεγάλυ Κωνσαντίνυ ἐπὶ τὸν θρόνον ἕως τῆς διαιρέσεως τῆς Ρ'ωμαϊκῆς μοναρχίας.

Η ἀνάβασις τῦ μεγάλυ Κωνσαντίνυ ἐπὶ τὸν βασιλικὸν θρόνον ὑπέρχετο νέαν ἐποχὴν δόξης εἰς τὰ χρονικὰ τῶν Γραικῶν. Α'π' αὐτῦ ἤρχισε νὰ διαλύεται τὸ ζόφος τῆς ἀδοξίας, ὁ ὁποία κατεῖχε τὲς Γραικὲς ὑπὸ τῶν Ρ'ωμαίων τὴν τυραννίαν, ἕως ὅ ἔλαμψεν ὁ φωσὴρ τῆς εὐδοξίας, ϗ κατέςη ἡ βασιλεία τῶν Γραικῶν ἐν Κωνσαντινυπόλει, ἡ ὁποία ὅμως διὰ τὰς ἐμφυλίυς διχονοίας, διὰ τὴν ἐμφιλοχωρῆσαν πολυτέλειαν ϗ μεγαλοπρέπειαν τῶν βασιλέων ϗ τῶν περὶ αὐτὲς, διὰ τὴν παρεκτροπὴν τῶν ἠθῶν, ϗ τὸ χείριςον, διὰ τὰς παντοτεινὰς θρησκευτικὰς διαφορὰς, ὑπέπεσεν εἰς τοιαύτην ἀδυναμίαν, ὥςε τελευταῖον ἔγινε θήραμα τῶν Ο'θωμανικῶν ὅπλων. Ο' ἱςορικὸς δὲν τρέπει νὰ παραβλέψῃ εἰς τὴν γενικὴν ἱςορίαν τῆς Ε'λλάδος ὐδὲν τῶν, ὅσα συντείνυσιν εἰς γνῶσιν ἐκείνυ

τῆ ποτὲ πολυενδόξῳ ἔθνος, ἀλλὰ ν' ἀκολουθήσῃ ἰσορῶν ἄχρι τῆς παντελῆς αὐτῆ πτώσεως. Τῆτο ἢ ἡμεῖς ἐπεβαλόμεθα νὰ κάμωμεν· ἐπειδὴ δὲ ἡμῖν πρόκειται ἡ Βυζαντινὴ ἱσορία, ἡ δὲ ἱσορία τῆ Ἀνατολικο-ῥωμαϊκῆ βασιλείᾳ ἀπὸ τῆ μεγάλῳ Κωνσαντίνῳ ἕως τῆ λογοθέτῃ Νικηφόρῳ, τῆ πρώτῳ νομιζομένῳ αὐτοκράτορος τῶν Γραικῶν, ἀνήκει μάλισα εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἱσορίαν, διὰ τῆτο ἢ ἡμεῖς θέλομεν ὁμιλήσει περὶ αὐτῆς ὅσον οἱόν τε ἐπιτετμημένως.

Ὁ μέγας Κωνσαντῖνος ἐγεννήθη ἐκ τῆ πατρὸς Κωνσαντίῳ τῆ Χλωρῆ ἢ μητρὸς τῆς Ἑλένης ἐν ἔτει ἀπὸ χρισῆ 274 ἐν Ναΐσῳ τῆς Δακίας. Ὁ πατὴρ αὐτῆ, ὁ καλὸς ἢ δίκαιος Κωνσάντιος ὁ Χλωρὸς, διω-
α.χ. ρίθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων Διοκλητιανῆ
392. ἢ Μαξιμιανῆ πρῶτον μὲν διοικητὴς τῆς Δαρδανίας,
303. ὕσερον δὲ καῖσαρ καὶ κοινωνὸς τῆς βασιλείας. Μετὰ δὲ τὴν παραίτησιν τῶν δύο βασιλέων Διοκλητιανῆ ἢ Μαξιμιανῆ, οἱ πρόσθεν διορισθέντες καίσαρες, Κωνσάντιος καὶ Γαλλέριος, ἐκηρύχθησαν διάδοχοι αὐτῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα αὔγυσοι, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἔλαβε τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας, οἷον Ἰταλίαν, Σικελίαν, τὸ πλεῖσον μέρος τῆς Ἀφρικῆς μετὰ τῆς Ἱσπανίας, τὴν Γαλλίαν, Βρετανίαν ἢ Γερμανίαν, ὁ δὲ Γαλλέριος τὰς Ἀνατολικὰς, οἷον Ἰλλυρίαν, Παιονίαν, Θρᾴκην, Μακεδονίαν, Ἑλλάδα, μικρὰν Ἀσίαν, Αἴγυπτον, Συρίαν κτ. Οὗτοι δὲ οἱ δύο αὔγυσοι ἐχειροτόνησαν ἑτέρως δύο συμβοηθὲς ἢ συγκοινωνὲς τῆς βασιλείας, ὀνομάσαντες καίσαρας. Τοιέτῳ τρόπῳ διῳκεῖτο τὸ βασίλειον ὅλον τῶν Ῥωμαίων ἀπὸ τέσσαρας ἄνδρας. Ὁ Κωνσάντιος ἔσησε τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας τὴν καθέδραν εἰς τὸ Ἐβόρακον (York) πό-

λιν τῆς Βρετανίας, ὅπῳ μετά τινα χρόνον ἀσθενήσας ἀσθένειαν βαρυτάτην, ἔξειλε πρὸς τὸν ἱὸν αὐτῆ Κωνσαντῖνον, τὸν ὁποῖον ἠναγκάσθη ν' ἀφήσῃ παρὰ τῷ Γαλλερίῳ ὡς ὅμηρον ἢ ἐνέχυρον, ἢ παρεκίνει νὰ ἔλθῃ ὅσον τάχισα πρὸς αὐτόν. Ὁ Κωνσαντῖνος ἔφυγε κρυφίως, ἢ περιπατῶν νύκτα ἢ ἡμέραν, ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα, ἢ εὗρεν αὐτὸν ἐν ἀγωνίᾳ θανάτῳ. Ὁ πατὴρ ἀποθνήσκων, ἔδωκε τῷ ἱῷ πολλὰς σωτηριώδεις συμβελὰς, προσσυμβελεύσας νὰ ὑπερασπίζεται τὰς χρισιανὰς, ἢ εἶτα ὡμολόγησεν αὐτὸν διάδοχον (1).

Ὁ Γαλλέριος μαθὼν τὴν ἀνάβασιν τῆ Κωνσαντίνῳ ἐπὶ τὸν θρόνον, ὠργίσθη μὲν εἰς ἄκρον, ἠναγκάσθη ὅμως νὰ τῷ σείλῃ τὰ βασιλικὰ παράσημα, ὀνομάσας ἐν ταυτῷ τὸν Σεβῆρον αὔγυσον. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἠγέρθη ἕτερος τύραννος ὁ Μαξέντιος, ὁ ἱὸς τῆ Μαξιμιανῆ, ὅσις ἀπολαύσας τὴν εὔνοιαν τῶν σρατιωτῶν τῆς Ῥώμης, ἀνηγορεύθη αὔγυσος. Κατὰ τέτῳ ἐσάλη ὑπὸ τῆ Γαλλερίῳ ὁ Σεβῆρος μετὰ πολυαριθμῳ σρατεύματος· ἀλλὰ μόλις ἐλθὼν πλησίον τῆς Ῥώμης, ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῆ σρατιωτῶν νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν ἐχθρὸν, ἢ ν' ἀποθάνῃ θάνατον ἐκούσιον. Τότε ὁ Γαλλέριος σρατεύσας εἰς Ἰταλίαν, ἠναγκάσθη ἢ αὐτὸς ὑπὸ τῶν σρατιωτῶν νὰ ἐπισρέψῃ ἄπρακτος· ἢ ἐλθὼν, ἐψήφισε τὸν Λικίννιον, Δάκα τὸ γένος, πολεμικὸν μὲν, ἀλλὰ ποτάπον, φαῦλον καὶ βάρβαρον, αὔγυσον ἀντὶ τῆ ἀποθανόντος Σεβήρῳ, ἢ μετά τινα χρόνον κατέσρεψε τὸν βίον ἐλεεινῶς.

(1) Ὅρα περὶ τέτων ἢ τῶν ἑπομένων τὴν ὑπ' ἐμῆ ἐκγραικισθεῖσαν Ῥωμαϊκὴν ἱσορίαν τῆ παρόντος συγγραφέως τόμῳ β'. κεφ. μδ'.

ἀ χ. 311. Ἀποθανόντος δὲ τότε τῦ μεγίστυ ἐχθρῦ τῦ μεγάλυ Κωνσαντίνυ, ἔμειναν ἔτι τρεῖς ἀνταγωνισαὶ, ὁ ῥηθεὶς Μαξέντιος βασιλεὺς τῆς Ῥ῾ώμης, ἀνὴρ ἀπάνθρωπος ϗ μέγας χριστιανομάχος, ὁ Λικίννιος, ὁ ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τῦ Γαλλερίυ αὔγυστος καὶ διοικητὴς τῆς ἀνατολῆς, καὶ ὁ Μαξιμῖνος, ὅστις συνεκηρύχθη μετὰ τῦ Σεβήρυ καῖσαρ, ϗ διῴκει ϗ μερικὰς ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐπαρχίας. Μετά τινων χρόνων ἡσυχίαν ὁ Κωνσαντῖνος κινήμενος εἴτε ἀπὸ φιλοτιμίαν, εἴτε ἀπὸ τὴν τυραννικὴν πολιτείαν τῦ Μαξεντίυ, ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς Ἰταλίαν, ϗ ν᾽ ἀποδιώξῃ, εἰ δυνατὸν, τὸν τύραννον ἀπὸ τὴν μητρόπολιν. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐκστρατείᾳ συνέλαβεν ὁ Κωνσαντῖνος ἐκείνην τὴν ἰδέαν, ἡ ὁποία πρέξένησε παντελῆ μεταβολὴν εἰς τὸν ἠθικὸν καὶ πολιτικὸν κόσμον. Ἐν μιᾷ τῶν ἑσπερῶν, διηγεῖται ὁ Εὐσέβιος, ὢν καταβεβυθισμένος ὁ Κωνσαντῖνος εἰς διαφόρυς λογισμὺς περὶ τῆς τύχης τῶν ἐπιγείων πραγμάτων ϗ περὶ τῶν κινδύνων τῦ μέλλοντος ἀγῶνος, ϗ αἰσθανόμενος τὴν ἀσθένειάν τε ϗ τὴν χρείαν τῆς ἐξ ἄνωθεν βοηθείας, ϗ ἀνασκεπτόμενος τὰ τότε διάφορα δόγματα τῶν ἀνθρώπων, ἐζήτει τὴν ἐξ ὕψες ἀντίληψιν ϗ ὁδηγίαν. Τότε περὶ τὴν δύσιν τῦ ἡλίυ, τῦ ὁποίυ αἱ χρυσοειδεῖς ἀκτῖνες κατήυγαζον τὰ ὄρη ϗ τὰς κοιλάδας, ἀνεφάνη ἐν ὐρανῷ ἄστρον φαεινότατον ἐν εἴδει σαυρῦ, ἔχον ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν, ἐν τούτῳ νίκα. Τὴν ὑστεραίαν ἡμέραν κατεσκεύασεν ὁ Κωνσαντῖνος βασιλικὴν σημαίαν, τὸ λεγόμενον λάβαρον, ἐπὶ τῦ ὁποίυ τῆς κορυφῆς ἐχαράχθη τὸ ἐν ὐρανῷ φανὲν σημεῖον, ϗ παρήγγειλε νὰ τὸ προάγωσιν εἰς τὰς πολέμυς ὡς τῆς νίκης καὶ

τῆς ὐρανόθεν βοηθείας τὸ σύμβολον· ἔπειτα δὲ ὡμολόγησεν ἑαυτὸν παῤῥησίᾳ χρισιανόν.

Τοιυτοτρόπως ἀπολαύσας ὁ μέγας Κωνσαντῖνος τὴν εὔνοιαν τῶν στρατιωτῶν, ἐξ ὧν οἱ πλεῖσοι ἦσαν χρισιανοὶ, στρατεύει παραχρῆμα εἰς Ἰταλίαν, στρατοπεδεύει δύο μιλια μακρὰν τῆς Ῥ῾ώμης, ϗ κατανικᾷ τὸν ἄνανδρον ϗ μικρόψυχον ἐχθρὸν, καίτοι πολὺ ἀνώτερον κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῦ στρατεύματος. Ἡ Ῥ῾ώμη ἐδέχθη αὐτὸν ὡς σωτῆρα ϗ ἐλευθερωτὴν, ϗ πολλὰ ἀγάλματα ἠγέρθησαν πρὸς τιμήν. Τότε ἔγραψε πολλὰ ψηφίσματα χάριν τῶν χρισιανῶν, κηρύξας αὐτὺς ἐλευθέρυς ἀπὸ παντὸς διωγμῦ ϗ ἀξίυς οἱουδήποτε πολιτικῦ ἀξιώματος, καὶ ἕτω καθ᾽ ὅλην τὴν Ῥ῾ωμαϊκὴν βασιλείαν ὁ χρισιανισμὸς ἔγινεν ἡ πρωτεύουσα θρησκεία. Ἐν ταύτῃ τῇ καταστάσει ἔμεινεν ἡ πολιτεία ἀμετάβλητος. Οἱ Κωνσαντῖνος ἠγωνίζετο ἀόκνως νὰ σεριέσῃ ϗ νὰ ἐξαπλώσῃ τὴν νέαν θρησκείαν, ϗ ν᾽ ἀναιρέσῃ τὰς ἐπιζήμας, αἱ ὁποῖαι πρὸ πολλῦ παρημελήθησαν παντάπασι ϗ ὡς εἰπεῖν ἐσβέσθησαν εἰς τὴν Ῥ῾ωμαϊκὴν μοναρχίαν (1). Ἀλλ᾽ αὗται αἱ εἰ-

ἀ χ. 312.

(1) *Αἱ Ἀθῆναι ϗ αἱ λοιπαὶ τῆς Ἑλλάδος πόλεις ἀπήλαυσαν τῆς φιλανθρωπίας τῦ Κωνσαντίνυ, ὅστις φιλοτιμήμενος νὰ τιμήσῃ τὴν πόλιν, ἐξ ἧς προέκυψαν τόσοι μεγάλοι νόες, ὡμίλει περὶ ταύτης πάντοτε μετὰ μεγάλης εὐλαβείας ϗ προσπαθείας, ϗ ἐκήρυξεν ἑαυτὸν λαμπρὸν ὑπέρμαχον αὐτῆς ϗ ὑπέρασπισήν. Τότε ἠνεώχθησαν πάλιν λαμπρὰ ϗ θαυμάσια διδασκαλεῖα τῆς Ῥητορικῆς, ϗ ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἔγινε τῶν ἐπιστημῶν τὸ κέντρον, ὅπου πολλοὶ φιλοτιμήμενοι, συνέῤῥεον ἀπανταχόθεν. Ἐκ τῶν τεσσάρων ἐνδόξων πατέρων τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας, ἤτοι τῦ ἁγίυ Γρηγορίυ Ναζιανζηνῦ, τῦ ἁγίυ Γρηγορίυ Νύσσης, τῦ μεγάλυ Βασιλείυ ϗ τῦ ἀ-*

ρηνικαὶ ἀσχολίαι διεκόπησαν ἀπὸ τὰς πολεμικὰς παρασκευὰς τῦ ἐν Ἀσίᾳ διοικοῦντος Μαξιμίνῳ, ὅσις ἐπιθυμῶν νὰ ἐκτείνῃ τὴν δύναμίν τε, ἐστράτευσε μετὰ μεγάλης στρατιᾶς κατὰ τῦ Λικιννίε, ὃ μάχῃ νικηθεὶς ἀπέθανε.

Ὁ Κωνσαντῖνος ὁ Λικίννιος, οἱ μόνοι ἤδη κύριοι ὁ κοινωνοὶ τῆς βασιλείας ὅλης, ἔζων τοπρῶτον ἐν ὁμονοίᾳ ὁ εἰρήνῃ· ἀλλὰ τῆς φιλοτιμίας τὸ ἀκόρεσον πάθος κατέπαυσε ταύτην τὴν φαινομένην ὁμόνοιαν. Οἱ ἐθνικοὶ συγγραφεῖς ἀποδίδουσι τὴν πρώτην ἀφορμὴν τῦ πολέμε εἰς τὸν Κωνσαντῖνον, οἱ δὲ χρισιανοὶ εἰς τὸν Λικίννιον. Ἀλλ' ὅπως ὁ ἂν ᾖ, ὁ μὲν Λικίννιος εἶναι ἀξιόμεμπτος, ὅτι κατεδίωκε τὴν θρησκείαν, ἡ ὁποία ὑπερασπίζετο ἐνθέρμως ἀπὸ τὸν ἀνταγωνισμήν τε· περὶ δὲ τῦ Κωνσαντίνε εἶν' ἀποδεδειγμένον, ὅτι πρῶτος αὐτὸς ἔκαμε τὰς πολεμικὰς ἑτοιμασίας, ὁ ὁποῖος δὶς ἐνίκησε τὸν ἀντίπαλόν τε, τὸ μὲν πρῶτον ἐν Ἀνδριανοπόλει, τὸ δὲ δεύτερον ἐν Χρυσοπόλει, ὁ πολιορκήσας αὐτὸν ἐν Νικομηδείᾳ, ἔλαβε ζῶντα, ὁ μετολίγον ἐδολοφόνησε.

Ὁ Κωνσαντῖνος ἤδη μονοκράτωρ, ὁ κύριος συμπάσης τῆς ἀπεράντε Ῥωμαϊκῆς μοναρχίας, ἄνευ ἀνταγωνισῦ, ἀπεφάσισε νὰ σερεώσῃ τὸν χρισιανισμὸν ἐπὶ βάσεως σερεᾶς ὁ ἀκραδάντε. Διὸ πρῶτον μὲν ἔδωκε προσαγὰς εἰς ὅλας τῆς βασιλείας τὰς ἐπαρχίας, παραγγέλων νὰ ὑπακώσιν εἰς τῶν ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν τὰς ἐντολὰς, ἔπειτα δὲ συνεκάλεσεν

γὶα Ἰωάννη τῦ Χρυσοσόμε, βλέπομεν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔπαυσε νὰ γεννᾷ ἄνδρας μεγαλόνοας, ὁ ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἤκμαζον ὁ ἕως τῆς Καππαδοκίας.

οἰκεμενικὴν σύνοδον ἐκ 318 ἐπισκόπων ἐν Νικαίᾳ, ὅπε πάντες, προεδρεύοντος τῦ βασιλέως, ἀνεθεμάτισαν, πλὴν δεκαοκτὼ, τὰ αἱρετικὰ δόγματα τῦ Ἀρείου, ὅσις ὁ ἐξωρίσθη ὁμῦ μετὰ τῶν ὁμοφρόνων εἰς τὰ ἀπωτάτω τῆς βασιλείας μέρη.

Ὁ Κωνσαντῖνος ἀπέδωκε μὲν εἰς τὴν βασιλείαν ὁ ἐκκλησίαν τοιοτοτρόπως τὴν εἰρήνην, ἀλλ' ἡ ἐξ αὐτῦ γενεὰ κατεσπαράττετο ἀπὸ τρομερὰς ὁ ἀνιάτες πληγάς. Οἱ συγγραφεῖς διαφωνῦσι περὶ τῆς αἰτίας, δι' ἣν ὁ Κωνσαντῖνος ἐφόνευσε τὴν γυναῖκά τε Φαύσαν ὁ τὸν υἱὸν αὐτῦ Κρίσπον· τὸ δὲ πιθανώτερον διὰ ταύτην. Ἡ βασίλισσα Φαύσα ἠράσθη τῦ Κρίσπε, ἡ ὁποία τῦ Κωνσαντίνε ἐξ ἄλλης γυναικὸς, ὁ μὴ δυναμένη νὰ τὸν καταπείσῃ εἰς τὴν ἄνομον πρᾶξιν, διέβαλε τὸν ἀθῷον πρὸς τὸν βασιλέα, ὁ ὁποῖος ὀργισθεὶς, ἐφόνευσε τὸν ταλαίπωρον υἱόν· μετά τινα δὲ χρόνον μαθὼν τὴν διαβολὴν, ἐφόνευσε τήν τε Φαύσαν καὶ τὰς συνεπιβύλας. Ἀλλ' ἡ δυσυχία τινῶν ἰδιωτῶν ἦτο πολὺ ἀνεκτοτέρα παρὰ τὰ ἄτοπα, ὅσα συνέβησαν ὁ πολλῷ ὕσερον εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν βασιλείαν δι' ἓν ἐπιχείρημα τῦ Κωνσαντίνε, τὸ ἀξιολογώτατον παρὰ πᾶντα, ὅσα ποτὲ ἔπραξε· τῦτο δὲ ἦν ἡ μετάθεσις τῆς βασιλικῆς καθέδρας ἐκ Ῥώμης εἰς τὸ Βυζάντιον, τὸ μετονομασθὲν ἐξ αὐτῦ Κωνσαντινόπολιν, ὁ νέαν Ῥώμην (1). Ὁποῖα δὲ ὁ ἂν ἦσαν τὰ αἴτια, τὰ ὁποῖα παρεκίνησαν αὐτὸν πρὸς τῦτο, εἴτε ὅτι παρωργίσθη διά τινας πρὸς αὐτὸν ὕβρεις τῶν ἐγκατοίκων τῆς Ῥώμης, εἴτε ὅτι ἔβλεπε τὰς ἀνατολικὰς αὐτῦ ἐπαρχίας

(1) Ἔκτοτε ὀνομάζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ οἱ νῦν Γραικοὶ Ῥωμαῖοι.

ὑποκειμένας εἰς περισσότερον κίνδυνον παρὰ τὰς λοιπὰς, εἴτε ὅτι ἔκρινε τὴν Κωνσαντινούπολιν, ὡς τὸ κέντρον τῆς βασιλείας, εὐφυεστέραν πρὸς σύσασιν τῆς καθέδρας τε, ἀρκεῖ εἰς ἡμᾶς νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἡ πεῖρα ἀπέδειξεν ἐξαρκέντως σαθρὰ καὶ ἀναπολόγητα ταῦτα τὰ αἴτια. Ἡ μοναρχία, ἡ ὁποία πρὸ πολλοῦ ἐκλονίζετο, ἔπεσε ταχύτερον διὰ τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Κωνσαντίνου, καὶ ἀπὸ τότε δὲν ἀνέλαβε ποτὲ τὴν πρώην λαμπρότητα, ἀλλὰ, καθὼς τὸ μεταφυτευθὲν εἰς ξένον κλίμα φυτὸν, ἐμαράνθη κατ' ὀλίγον, καὶ τέλος ἐξάφη εἰς τὸ μηδὲν, ἐξ οὗ παρήχθη πρὸ χιλίων ἐτῶν καὶ ἔτι πρός.

Ἐπιθυμῶν ὁ Κωνσαντῖνος νὰ δώσῃ εἰς τὸν κόσμον νέαν βασιλεύουσαν, μετέβη εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ὅπου ἔκρινε πρὸς τοῦτο πρῶτον μὲν ἕνα τόπον πλησίον τῆς Χαλκηδόνος, ἔπειτα δὲ μεταμεληθεὶς, τὸ Βυζάντιον, τὸ ὁποῖον κεῖται κατέναντι τοῦ Βοσπόρου. Ἐνταῦθα ἀπεφάσισεν ὁ βασιλεὺς νὰ μετασήσῃ τῆς βασιλείας τὴν καθέδραν, περὶ τῆς ὁποίας πόλεως πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ φύσις ἐσόλισεν αὐτὴν μὲ πᾶσαν ὡραιότητα καὶ καλλονὴν, τὴν ὁποίαν ὁ Κωνσαντῖνος καθωράϊσε περισσότερον, μετακομισάμενος ἀπὸ τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ μικρᾶς Ἀσίας τὰ ὡραιότατα ἀγάλματα, κτίσας καπιτώλιον, ἀμφιθέατρον, ἐκκλησίας καὶ ἄλλα δημόσια κτίρια· καὶ ὕστω μερίσας εἰς δεκατέσσαρα μέρη, μετὰ δύο χρόνους μετῴκησε παγοικί.

Τοῦτο δὲν ἐπέσυρε καμμίαν ἄμεσον μεταβολὴν, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι τῆς Ῥώμης ὑπετάχθησαν, εἰ καὶ ἀκουσίως, εἰς τὰ παρόντα πράγματα· ὅτε δὲ συνέβη ἐν δυσὶν ἢ τρισὶ χρόνοις ἀξιόλογόν τι καὶ ἀξιομνημόνευτον, ἕως οὗ οἱ Γότθοι βλέποντες, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἀφῆκαν τὰ παρὰ τὸν Δούναβιν χωρία ἀφρούρητα, ἀνενέωσαν τὰς ἐπιδρομὰς, καίοντες καὶ διαρπάζοντες· εὐθὺς ὅμως ἐνικήθησαν, ὥστε 100,000 ἀπέθανον ὑπὸ κρύους καὶ πείνης. Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τούτων καὶ ἄλλων τινῶν ταραχῶν διηρέθη ἡ μοναρχία τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Ὁ Κωνσαντῖνος, ὁ πρεσβύτατος υἱὸς τοῦ βασιλέως, ἔλαβε τὴν Γαλλίαν καὶ τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας, ὁ δὲ Κωνσάντιος ὁ δευτερότοκος, τὴν Ἀφρικὴν καὶ Ἰλλυρίαν, ὁ δὲ Κώνσας ὁ νεώτατος, τὴν Ἰταλίαν, ὁ δὲ Δαλμάτιος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως, τὰς γειτνιαζούσας ἐπαρχίας τῶν Γότθων, καὶ Ἀνναβαλιανὸς, ὁ ἀνεψιός τε, τὴν Καππαδοκίαν καὶ μικρὰν Ἀσίαν. Καὶ αὐτὸς ὁ διαμερισμὸς τῶν ἐπαρχιῶν ἐπετάχυνε τὴν πτῶσιν τῆς βασιλείας· ἐπειδὴ τὰ διηρημένα στρατεύματα δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ἀντισαθῶσιν εἰς τῶν βαρβάρων τὴν δύναμιν, καὶ τέλος ἠναγκάσθησαν νὰ ἀφήσωσιν εἰς αὐτὲς τὰς ἐπαρχίας, τὰς ὁποίας δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ φυλάξωσιν. Ὁ Κωνσαντῖνος ὅμως δὲν ἔζησεν ἕως τότε. Τὰ ἔθνατα τῆς βασιλείας τε ἦσαν εἰρηνικὰ καὶ λαμπρά. Πρέσβεις ἐκ τῆς ἀπωτάτω γῆς ἦλθον καὶ προσεκύνησαν αὐτόν· καὶ οἱ Πέρσαι, οἱ ὁποῖοι ἡτοιμάζοντο νὰ κάμωσι νέας ἐπιδρομὰς, βλέποντες αὐτὸν ἕτοιμον εἰς ἀντίσασιν, παρεκάλεσαν ἱκετικῶς ὑπὲρ εἰρήνης καὶ φιλίας· τῷ δὲ ξ' ἔτει τῆς βασιλείας περιπεσὼν εἰς ἀδυναμίαν καὶ πυρετὸν διαλείποντα, καὶ μηδεμίαν ὁρῶν ἐλπίδα θεραπείας, ἐβαπτίσθη· καὶ μόλις γευσάμενος τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἀπέθανεν ἐν Νικομηδείᾳ, βασιλεύσας ἐνδόξως ἔτη τριάκοντα καὶ δύο. Τοιουτοτρόπως ἀπέθανεν ἔτος ὁ μέγας ἀνὴρ, ὅστις ἐσεβάσθη μίαν θρησκείαν, ἡ ὁποία εἰσέτι καὶ νῦν εἶναι ἡ

εὐλογίᾳ τῆ ἀνθρωπίνῃ γένεσ, ᾗ μετεχειρίζετο μίαν πολυτικὴν, ἡ ὁποία ἐχρημάτισεν αἰτία τῆς καταστροφῆς τῆς βασιλείας.

Ὀλίγῳ ὕστερον μετὰ τὸν θάνατον τῆ Κωνσαντίνῃ ἐφονεύθησαν ὁ Δαλμάτιος ᾗ Ἀναβαλιανὸς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι παρεκινήθησαν εἰς ἀποστασίαν παρὰ τῶν φίλων, ἢ ᾗ αὐτῆ τῆ Κωνσαντίου· τὸ δὲ πταῖσμα τέτων τῶν δύο νέων ἡγεμόνων ἦτον ἀναμφιβόλως τῆτο, ὅτι ἐδόθη εἰς αὐτὲς μέρος τῶν βασιλικῶν ἐπαρχιῶν, ᾗ μάλισα, ὅτι ὁ Δαλμάτιος ἐφημίζετο ἐγκρατὴς πολλῶν ἀρετῶν τῆ μεγάλῃ Κωνσαντίνῃ. Τὸ τοιῆτον πταῖσμα δὲν ἐδύνατο νὰ ἐξαγνισθῇ ἀλλεοτρόπως, εἰμὴ διὰ τῆ αἵματος αὐτῶν. Παρεκτὸς δὲ τέτων, ἑπτὰ ἐκ τῆ βασιλικῆ γένες, θεῖοι ἢ ἐξάδελφοι τῆ φιλυπόπτε Κωνσαντίνῃ, ἐδολοφονήθησαν ὡσαύτως ὁμῆ μεθ' ὅλων τῶν φίλων καὶ ὀπαδῶν, ἐξ ὧν τινὲς ἐτιμῶντο κατὰ πολλὰ ᾗ παρ' αὐτῆ τῆ Κωνσαντίνῃ· ᾗ οἱ δύο ἐξάδελφοι τῆ Κωνσαντίνῃ, ὁ Γάλλος ᾗ Ἰουλιανὸς, ἐφονεύοντο ἀναμφιβόλως· ἀλλ' ὁ μὲν Ἰουλιανὸς ὢν ἐξ χρόνων, κατεφρονεῖτο διὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν, ὁ δὲ Γάλλος ἦτο μὲν δωδεκαετὴς, ἀλλ' ἡ σαλεύσα ὑγεία τε κατέπειθε τὸν Κωνσάντιον νὰ ἐλπίζῃ, ὅτι ἡ φύσις θέλει ἀπαλλάξῃ αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῆς δολοφονίας.

Οἱ τρεῖς υἱοὶ τῆ Κωνσαντίνῃ ἐμέρισαν πάλιν τὴν βασιλείαν ἐν ἑαυτοῖς, ᾗ ὁ μὲν πρεσβύτατος ὁ Κωνσαντῖνος ἔλαβε τὴν Ἱσπανίαν, Γαλατίαν ᾗ τὰς Βρετανικὰς νήσες, ὁ δὲ Κωνσάντιος τὴν Ἀσίαν, Αἴγυπτον ᾗ ὅλας τὰς Ἀνατολικὰς ἐπαρχίας, ὁ δὲ Κώνσας τὴν Ἰταλίαν, Ἀφρικὴν, Σικελίαν, Ἰλλυρίαν, Μακεδονίαν ᾗ Ἑλλάδα. Οὗτοι οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ ἠγω-

νίζοντο ἕκασοι ν' ἁρπάσωσι τὴν μονοκρατορίαν, ᾗ ὁ Κωνσαντῖνος ἐπιχειρήσας νὰ γυμνώσῃ τὸν Κώνσαντα ἀπὸ τῆς ἐπικρατείας τε, ἐφονεύθη. Ὁ Κώνσας, ἀνὴρ ἄσωτος ᾗ βδελυκτὸς, ἐ μόνον δὲν ἀπήλαυσεν ὄφελος ἐκ τῆς νίκης, εἰς τὴν ὁποίαν ἔτε ἡ ἀνδρία τε, ἔτε ἡ ἐπιδειότης ἐχρησίμευσεν, ἀλλὰ ᾗ ἐφονεύθη ὑπὸ τῆ Μαγνεντίε, ἑνὸς τῶν πρώτων αὐτῆ στρατηγῶν, ὁ ὁποῖος ἐνεδύθη τὴν βασιλικὴν πορφύραν, τὴν συνειθισμένην ἀντιμισθίαν τῶν ἐπιτηδείων προδοτῶν κατ' ἐκείνες τὲς χρόνες τῆ στρατιωτικῆ δεσποτισμῆ. Ἐκ τῶν τριῶν ἓν τῆ μεγάλῃ Κωνσαντίνῃ υἱῶν ἔμεινε μόνον ὁ Κωνσάντιος. Οὗτος πνέων φιλεκδικίαν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν φιλοτιμίαν, ἐστράτευσε κατὰ τῆ Μαγνεντίε, ᾗ μεθ' ἕνα φθοροποιὸν τριετῆ πόλεμον, ὁ ὁποῖος κατηφάνισεν εἰς δύο αἱματώδεις μάχας (1) τὲς ἐκλεκτὲς στρατιώτας τῶν Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων, κατενίκησε τὸν τύραννον (2).

Ἐν ᾧ δὲ ἡ δυτικὴ μοναρχία κατεσπαράττετο ἀπὸ τὰ φιλότιμα ἐπιχειρήματα τῆ νέε Κωνσαντίνε, καὶ ἀπὸ τὴν κακὴν διοίκησιν τῆ κεχαυνωμένε Κώνσαντος, ὁ Κωνσάντιος ἐνεπλέχθη εἰς πολυχρόνιον ᾗ

(1) Ἐν Μύρσῃ τῆς Παιονίας, τῇ νῦν Ἐσσὲκ τῆς Οὐγγαρίας, ᾗ ἐν τῷ ὄρει Σελευκεῖ εἰς τὰ Κοττιαῖα Ἄλπεα.

(2) Ἐπὶ τῆς ἀποσασίας τῆ Μαγνεντίε ὁ Βρεττανίων ἐνεδύθη τὴν πορφύραν ἐν Ἰλλυρίᾳ ὡς σύντροφος αὐτῆ, ἀλλὰ μετέπειτα παρητήσατο αὐτὴν χάριν τῆ Κωνσαντίε. Ὁ Νεπωτιανὸς, ὁ ἀνεψιὸς τῆ Κωνσαντίνε ἐκ τῆς Εὐτροπίας, ἀνηγορεύθη καὶ αὐτὸς αὔγεσος ἐν Ῥώμῃ, ἀντιμαχόμενος τῷ Μαγνεντίῳ, ἀλλὰ τῇ εἰκοσῇ ὀγδόῃ τῆς τυραννίδος ἡμέρᾳ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τῆ Μαγνεντίε (Εὐτρόπ. βιβλ. ί. κεφ. ς'.).

ἀτυχῆ πόλεμον κατὰ τῶν ὁμόρων Περσῶν. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ παραχῇ τὸ πολέμου, ὁ Γάλλος καὶ Ἰουλιανὸς συνεχωρήθησαν νὰ ζῶσι· καὶ ὁ φιλύποπτος δεσπότης τότε μὲν ἔκλεισεν αὐτοὺς εἰς ἔρημον φρούριον τῆς Καππαδοκίας, τὴν πρώην καθέδραν τῶν Καππαδόκων βασιλέων, μετὰ δὲ τὴν σφαγὴν τοῦ Κώνσαντος καὶ τὴν ἀποσασίαν τοῦ Μαγνεντίου, βλέπων τῆς βασιλείας ὅλον τὸ ἄχθος ἐφ' αὑτὸν, καὶ ζητῶν ὀλίγον ἀνακυφισμὸν τῶν καμάτων, μετεκόμισε τὸν Γάλλον ἐκ τῆς φυλακῆς εἰς τὴν αὐλήν του, καὶ χειροτονήσας αὐτὸν καίσαρα καὶ κοινωνὸν, αὐτὸν μὲν ἀφῆκε νὰ φυλάττῃ τὰς Ἀσιανὰς ἐπαρχίας, αὐτὸς δὲ ἐσράτευσε κατὰ τοῦ ἀποσάτου. Μετὰ δὲ τὴν καταδάμασιν τοῦ Μαγνεντίου καὶ ἀποκατάσασιν τῆς κοινῆς ἡσυχίας, ὁ Κωνσάντιος ἐδυνήθη νὰ ἐξετάσῃ ἐπ' ἀδείας τὰς πράξεις τοῦ Γάλλου ὡς καίσαρος. Ὁ Γάλλος εἶχεν ἐλαττώματα καὶ ἐχθρούς. Οἱ ἐνοῦχοι, οἱ τότε βδελυκτοὶ καὶ αὐθάδεις κυβερνῆται τῆς πολυτελοῦς αὐλῆς, μέγιστοι ἐχθροὶ τῶν ὅσους δὲν ἠμπόρουν νὰ προσάζωσι, κατέσησαν πολλοὺς κατασκόπους τῶν πράξεων τοῦ Γάλλου, παρ' ὧν ἔτος εὑρεθεὶς ἐπιθυμῶν τὴν αὐτονομίαν καὶ βασιλείαν, ἐλογίσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἄξιος παιδείας· καὶ μερικαὶ δὲ τυραννικαὶ πράξεις, αἱ ὁποῖαι ἐπράχθησαν ἐν Ἀντιοχείᾳ κατά τινων τοῦ βασιλέως πισῶν δούλων, ἂν ὄχι διὰ προσαγῆς, καὶ διὰ συγχωρήσεως τοῦ Γάλλου, ἐπίσωσαν περισσότερον τὰ κατ' αὐτοῦ λεγόμενα. Ἐκ τούτων καὶ ἄλλων παρακινέμενος ὁ βασιλεὺς, ἐκάλεσε τὸν Γάλλον εἰς Ἰταλίαν, ὁ ὁποῖος ἐνόησε μὲν τὸν κίνδυνον, ὅμως καταπειωθεὶς, ὅτι τὸ συμφέρον του ἀπῄτει νὰ λαλήσῃ ἐκ σόματος μετὰ τοῦ Κωνσαντίου, καὶ νομίζων ὅτι ἡ παρουσία του θέλει διαλύσει τὰς καθ' ἑαυ-

τοῦ κατηγορίας, ἐμίσευσε καὶ ἐλθὼν εἰς Παιονίαν, ἐπιάσθη καὶ μετεκομίσθη εἰς τὴν Ἱσρίαν, ὅπου καὶ ἐτμήθη τὴν κεφαλὴν ἀβασανίσως (1).

Ὁ Ἰουλιανὸς ἔζη διὰ μόνης τῆς γενναίας μεσιτείας τῆς βασιλίσσης Εὐσεβίας, γυναικὸς τοῦ Κωνσαντίου. Αἱ δεήσεις ταύτης τῆς γυναικὸς καὶ αἱ πολλαὶ μέριμναι κατέπεισαν τὸν βασιλέα νὰ συγχωρέσῃ τὸν Ἰουλιανὸν ἐνώπιόν του, νὰ τὸν τιμήσῃ καίσαρα ἀντὶ τοῦ Γάλλου, καὶ νὰ τὸν παραγγείλῃ νὰ φυλάττῃ τὰ ὅρια τῆς Γαλλικῆς ἐπαρχίας ἐναντίον τῶν πολεμικῶν φυλῶν τῆς Γερμανίας (2). Ὁ Ἰουλιανὸς ἐξετέλεσε τὰ παραγγελθέντα ἀνδρείως καὶ εὐτυχῶς. Ὁ βασιλεὺς ἀκούων συνεχῶς τὰς ἀνδραγαθίας τοῦ διοικητοῦ τῆς Γαλλίας ἐταράχθη, καὶ φοβούμενος μήπως ὁ καίσαρ ἔχων τοιοῦτο τροπαιοῦχον σράτευμα λησμονήσῃ τὸ πρὸς τὸν βασιλέα καθῆκον, καὶ ἐπιχειρήσῃ τι κατ' αὐτοῦ, ἀπεφάσισε νὰ ὑσερήσῃ αὐτὸν ἀπὸ παντὸς τρόπου ἀποσασίας. Διὸ γινώσκων, ὅτι οἱ Πέρσαι διήρπαζον τότε τὰ ἀνατολικὰ σύνορα τῆς μοναρχίας, καὶ ἔκαμνον συχνὰς ἐπιδρομὰς εἰς τὰς γειτνιαζούσας ἐπαρχίας, ἐπρόσαξε νὰ ἔλθωσι παραχρῆμα τὰ Γαλλικὰ τάγματα εἰς βοήθειαν τῶν Ἀσιανῶν συνόρων. Τοῦτο κατελύπησε τοὺς σρατιώτας, οἱ ὁποῖοι ὑπεραγαπῶντες τὴν πατρίδα, ἐν ᾗ ἐγεννήθησαν, ἔβλεπον ἤδη ἑαυτοὺς ἠναγκασμένους νὰ ἀποχωρισθῶσιν ἀπὸ συγγενεῖς καὶ φίλους, δίχα ἐλπίδος ἴσως ἐπιστροφῆς. Ὁ Ἰουλιανὸς ὑποκρινόμενος ζῆλον πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ βασιλέως καὶ σαθερὰν εὐπείθειαν εἰς τὰς βασιλικὰς προσαγὰς, ὅμως ἐφαίνε-

(1) Ἀμμ. Μαρκελλῖν. βιβλ. ιδ'. κεφ. 1. 7. 9. 11.
(2) Ὁ αὐτός. Κ'. κεφ. δ'. Εὐτροπ. ι'. κεφ. ζ'.

το συμπάσχων μὲ αὐτές· ᾗ συγκαλέσας ὅλης πρὸ τῆ ἀναχωρῆσαι, διὰ νὰ λάβῃ δῆθεν τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν ἀπὸ τὲς ποθεινὲς αὐτῆ κοινωνὲς τῶν πόνων ᾗ νικῶν, πρῶτον μὲν ἐδιηγεῖτο ἐπαριθμῶν εὐγνωμόνως ὅλας αὐτῶν τὰς ἀνδραγαθίας, ἐν δὲ τῷ τέλει ὑπεκρίνατο μεγάλην λύπην ἐπὶ τῇ δυσυχίᾳ, τὴν ὁποίαν, ἂν ᾗ ὤφειλε νὰ ὑπακούσῃ, δὲν εἶχε δύναμιν νὰ θεραπεύσῃ (1). Τότε ὑπολαβόντες οἱ φίλοι τῆ Ἰωλιανῆ, οἱ ὁποῖοι ἀναντιρρήτως προεδιδάχθησαν, εἶπαν, "ὅτι ὁ καῖσαρ, ὅτε γένῃ Αὔγουστος, ἐμπορεῖ νὰ προ-,,σάξῃ αὐτὶ τῆ νὰ προσάξηται" ᾗ εὐθέως ἐκήρυττον αὐτὸν σεβαστὸν αὐτοκράτορα.

Ἐνταῦθα σημειωτέον τὴν σοφισικὴν πολιτείαν τῆ Ἰωλιανῆ (2), ὅσις πρῶτον μὲν ὑπεκρίνατο ἔκπληξιν ᾗ θαυμασμὸν εἰς ὅσα αὐτὸς ἐξ ἀνάγκης ἤλπιζε, ᾗ τὸ πιθανώτερον, ἠγωνίζετο νὰ ἐκπληρώσῃ διὰ τῶν κρυφίων αὐτῆ σκευωρημάτων, ἔπειτα δὲ ἔδειξε πρὸς τὰς προσφωνήσεις τῶν στρατιωτῶν τὴν μεγίστην λύπην ᾗ συμπάθειαν, ἱκετεύων, ἐξορκίζων, φοβερίζων, λυπέμενος, ᾗ ἐνὶ λόγῳ τόσον ἐπιτηδείως ὑποκρινόμενος, ὥσε ᾗ ἀπέφυγε τὲς παρακινητικὲς αὐτῶν λόγους, ᾗ κατέκλεισεν ἑαυτὸν ἐκείνην τὴν νύκτα, καταπείθων αὐτὲς διὰ ταύτης τῆς φαινομένης ἀπειθείας ᾗ ἀντισάσεως νὰ ἐπιμένωσι στερεώτερον εἰς τὴν ἐκλογήν, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἐν τῷ φανερῷ ἠναντιῆτο· τέλος δὲ ὑπήκουσε δῆθεν ἀκουσίως εἰς τὸ λαμπρὸν αὐ-

(1) Affectionately lamented a distress, which, bound as he was to obey, it was not in his power to relieve.

(2) Ὅρα τὸ ἐνύπνιον αὐτῆ παρὰ Μαρκελλίνῳ Κ'. κεφ. ε'. ᾗ ἕτερον αὐτῆ ἐν τῇ ιζ'. ἐπιστολῇ.

τῶν δῶρον, ᾗ ὑπέρχετο ν' ἀντιβραβεύσῃ τὴν ἀποσασίαν αὐτῶν κατ' ἀξίαν· ᾗ δὲ τότε συνειθισμένη ἀντιμισθία, τὴν ὁποίαν ὁ νέος αὔγουστος ἐδίδεν εἰς τὲς εὐεργέτας, ἦν ᾗ κλοπὴ τῶν δημοσίων θησαυρῶν.

Τοιέτῳ τρόπῳ τὸ στράτευμα τῆς Γαλλίας ἐχειροτόνησεν αὔγουστον τὸν Ἰωλιανὸν, τῶν ὁποίων ᾗ πρώτη φροντὶς ὑπῆρχε τῆ νὰ τὸν βοηθήσωσι· ᾗ αὐτὰ τὰ τάγματα, τὰ ὁποῖα μὴ θέλοντα νὰ ταλαιπωρῶνται ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ, ἔκριναν ν' ἀποσατήσωσιν, ἐφιλοτιμῆντο ἤδη νὰ κατανικήσωσι πάντα κίνδυνον τῆς εἰς Ἀσίαν ἐκστρατείας, ἔχοντα στρατηγὸν τὸν ποθητὸν Ἰωλιανόν. Ἀλλ' ὁ θάνατος τῆ Κωνσαντίῳ ἐν Μόψῳ κρήνῃ τῆς Κιλικίας, ὅσις ἐστράτευε κατὰ τῆ Ἰωλιανῆ, ἐλύτρωσε τὸν νέον αὔγουστον ἀπὸ τὸ ἁμάρτημα τῆς ἐμφυλίᾳ αἱματοχυσίας. Ὁ Ἰωλιανὸς δὲν ἔζησε πολὺν χρόνον μετὰ ταῦτα, ὁ ὁποῖος φιλοτιμήμενος ν' ἀνδραγαθήσῃ εἰς τὸν Περσικὸν πόλεμον, ὅπε τὰ Ῥωμαϊκὰ ὅπλα ἔμειναν ἄχρι τῆδε ἀνωφελῆ, συνέλαβε τολμηρὰν ἰδέαν τῆ νὰ ταπεινώσῃ τὸν μέγαν βασιλέα· ᾗ ἐν πρώτοις μὲν ἐνίκησεν, εἶτα δὲ γενόμενος τολμηρότερος, ἐπροχώρησεν ἀπερισκέπτως εἰς χώραν, τὴν ὁποίαν δὲν α χ. ἐγίνωσκεν ἀκριβῶς, ᾗ μάχῃ νικηθεὶς, ἐτρώθη ἀπὸ τὸ 363. βέλος ἀγνώσε, ᾗ τυχὸν ἀτίμε χειρός.

Περὶ κἀνενὸς ἄλλε βασιλέως δὲν διαφωνῆσι τόσιν οἱ συγγραφεῖς, ὅσον περὶ τῆ Ἰωλιανῆ, ἔτε ὡμίλησαν μὲ τόσην ὑπερβολὴν ἐπαίνε ἢ κατηγορίας, ὅσον περὶ αὐτῆ, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἄλλοι μὲν ἐκθειάζουσιν αὐτὸν ὡς ἥρωα, καὶ ἔλλοι κατηγορῆσιν αὐτὸν ὡς τὸν ποτατώτατον· πλὴν ᾗ μετρία κρίσις ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἤθελε πλησιάσῃ τυχὸν ὡς ἔγγισα τῆς ἀληθείας. Ὡς ἰδιώτης θεωρέμενος ὁ Ἰωλιανὸς

εἶναι ἄξιος ἐγκωμίων, ὅτι τὰ ἤθη τε ἦσαν ἀμίαντα ἀπὸ πάσης ἀσελγεῖς ἡδονῆς, ἡ δὲ τράπεζα καὶ ὁ ὕπνος ἦσαν τὰ λιτὰ παρηγορήματα τῶν φιλοσόφων· ἀντὶ δὲ τούτων καταναλίσκη τὰς εὐκαίρους ὥρας εἰς ἀσωτείας καὶ σπατάλας, κατεγίνετο περὶ τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας, ἂν καὶ ἐπλανέθη τῆς εὐθείας ὁδοῦ· ὡς στρατιώτης, ἀξιέπαινος, ὅτι μὴ φοβέμενος δυσκολίας ἢ ταλαιπωρίας, ἦν ὁ αὐτὸς ἐν πᾶσιν, ἄφοβος ἐν τῇ μάχῃ, καὶ πάντοτε πρῶτος ἀριστεὺς ἐν τῇ στρατιωτικῇ δόξῃ· ὡς στρατηγὸς, ἐχὶ εὐκαταφρόνητος, ὅτι εἰς μὲν τὰς εἰς Γαλλίαν αὐτοῦ ἐκστρατείας ἠρίστευσεν, εἰς δὲ τὸν Περσικὸν πόλεμον, ὅπου ἔχομεν σαφεστέραν εἰδέαν περὶ αὐτοῦ, ἐφάνη ἀπερίσκεπτος, ῥιψοκίνδυνος καὶ οἰηματίας, καὶ εἰς τὴν μάχην, ὅπου ἐφονεύθη, ἔδειξεν ἀνδρίαν ἀποκλίνουσαν εἰς μανίαν.

Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον ἠρέθισε πρὸ πάντων τὴν περιέργειαν τῶν φιλοσόφων ἱστορικῶν, ὑπάρχει ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ ὡς θρησκευτοῦ, ὁ ὁποῖος ἀνετράφη ἐκ παίδων εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἐβαπτίσθη καὶ συνηλικιώθη, ὡς εἰπεῖν, ἐν αὐτῇ τῇ χριστιανικῇ πίστει, καὶ ὅμως μόλις ἰδωνὶ ἑαυτὸν ἐλεύθερον ἀπὸ παντὸς φόβου τοῦ Κωνσαντίου, ἀπηρνήσατο παῤῥησίᾳ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ ἀντ' αὐτῆς ἠσπάσατο τὴν ἐθνικὴν, ἀγωνιζόμενος ἄχρι τελευταίας πνοῆς ὡς μαινόμενος νὰ ἐξαλείψῃ ἐκείνην· καὶ τὸ παραδοξότερον, ἐξ ἀπίστου πρὸς τὸ εὐαγγέλιον γενόμενος ἔνθερμος ζηλωτὴς τῆς ἐθνικῆς μυθολογίας, καὶ πιστεύων εἰς θεὺς, εἰς τὰ περὶ αὐτῶν μυθευόμενα καὶ εἰς τὰς θυσίας· ἐμὴν ἀλλὰ καὶ ἀποκατασήσας ὅλας τὰς μαντείας, μίαν ἀπὸ τὰς κινδυνωδεστάτας ἀπάτας, ὅσαι ἐξημτέλισαν ποτὲ τὸ ἀνθρώπινον γένος, μίαν ἀπάτην λέγω, τὴν ὁποίαν

εἰς τὰς ἀμαθεστάτας καιρὰς μετεχειρίζοντο συχνάκις οἱ ἐθνικοὶ ἱερεῖς, καὶ ἡ ὁποία εἰς τὰς ὕστερον πεφωτισμένας αἰῶνας ἐθεατρίσθη ἀπὸ τοὺς σοφωτάτους τῶν ἐθνικῶν, ὑπερασπίζετο ὡς ὁ εὐτελέστατος καὶ ἀμαθέστατος εὐπίστος δεισιδαίμων, καὶ ἠνώχλει περιαλγῶς τὰ μαντεῖα μὲ διαφόρους ἐρωτήσεις, ἀναζητῶν πολλάκις μὲ τὰ ἴδιά τε ὄμματα καὶ μὲ ἀναίσθητον περιέργειαν τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ τύχην εἰς τὰ παλλόμενα σπλάγχνα τῶν ἀθώων θυμάτων. Εἶχεν ἄραγε αἰτίαν ὁ Γιλιανὸς νὰ ἀρνηθῇ τὴν χριστιανικὴν πίστιν; εἰμὲν τοῦτο, πῶς ἠμπόρει ὁ σκεπτικὸς, ὅστις δυσκόλως ἐπίστευε τὰ τοῦ εὐαγγελίου δόγματα, νὰ παραχωρήσῃ τι ἀπὸ τὸ ἰσχυρόγνωμον τῆς ἀπιστίας, καὶ νὰ δεχθῇ τόσον εὐπίστως τὰς ληρώδεις ἀτοπίας τῶν ἐθνικῶν μύθων; Ἢ πρέπει νὰ συνομολογήσωμεν μετά τινων αὐτοῦ δολίων συνηγόρων, ὅτι, ὁποία καὶ ἂν ἦτον ἡ πίστις αὐτοῦ, ἡ τῶν χριστιανῶν ἢ ἡ τῶν ἐθνικῶν, ὁ ἐλευθερόφρων Γιλιανὸς ἦν ἐξ ἴσου ἄπιστος καὶ πρὸς τὰς δύο, καὶ χριστιανὸς μὲν ἐξ ἀνάγκης, ἐθνικὸς δὲ διὰ πολιτικήν;

Ἐνταῦθα δὲν ἀνήκει ἡ ἔρευνα ὅλων τῶν αἰτίων, δι' ἃ παρεκινήθη ἴτος ὁ περιβόητος παραβάτης νὰ ἀποσατήσῃ ἀπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τὴν ἐθνικὴν πίστιν. Αἱ τυραννίαι τοῦ Κωνσαντίου, καὶ τὰ ἤθη τῆς δολοπρεποῦς αὐλῆς ἔκαμον αὐτὸν ἴσως νὰ μισήσῃ τὸν χριστιανισμόν· πλὴν ἡ ματαιοφροσύνη τε, ἡ εὐπιστία καὶ ἡ περιέργεια ἑνὸς φιλοτίμου νοὸς ἐσερέωσαν αὐτὸν πρὸς τὴν ἐθνικὴν πίστιν. Ἡ φιλοσοφία ἤκμαζεν ἔτι ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐνταῦθα, πρὸ τοῦ γενέσθαι καῖσαρ, πεμφθεὶς χάριν σπουδῆς, μετεβλήθη τὴν γνώμην διὰ τὴν συναναστροφὴν ἴσως μετὰ τῶν Νεοπλατωνικῶν φιλοσόφων, καὶ

ἀντὶ τῆς ἀληθινῆς θρησκείας τῶν χρισιανῶν, ἀντεισήγαγε τὴν ψευδοθρησκείαν τῶν ἐθνικῶν.

Μετὰ τὸ Ἰωλιανὸν ἔπαυσε καὶ ἡ οἰκία τὸ μεγάλο Κωνσαντίνο. Ἀπὸ τότε τῆς τελευτῆς ἄχρι τοῦ θανάτο τοῦ Ἰωλιανοῦ παρῆλθον ὡς εἰκοσιὲξ ἔτη. Ἀποθνήσκοντος τοῦ Κωνσαντίνο, ἡ βασιλικὴ γενεὰ ἤκμαζε πλήθειτε καὶ λαμπρότητι, συνισαμένη ἐκ δεκατριῶν τῶν πάντων βασιλέων, ἀδελφῶν, υἱῶν καὶ ἀνεψιῶν τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ὁ καλλωπισμὸς καὶ ἡ δύναμις τῆς βασιλικῆς οἰκίας· ἐν δὲ τούτῳ τῷ ὀλιγοχρονίῳ διαστήματι πάντες ἠφανίσθησαν, οἱ μὲν δύο ἀπὸ ἀθένειαν, ὁ δὲ εἷς ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ οἱ λοιποὶ ἀπὸ τὴν μάχαιραν τῆς δυχονοίας ἢ ἐμφυλίο προδοσίας. Τοιοῦτον ὑπῆρχε κατ' ἐκείνης τὲς χρόνες τῆς αὐθαιρέτο διοικήσεως σαθρὸν καὶ ἀβέβαιον τὸ δίκαιον καὶ αὐτῆς τῆς αὐτοκρατορικῆς δυνάμεως.

Οἱ διάδοχοι τοῦ Ἰωλιανοῦ ἀποκατέσησαν μὲν τὴν εὐαγγελικὴν θρησκείαν, ὐχὶ δὲ τὴν κοινὴν εὐδαιμονίαν, ἡ ὁποία ᾤχετο διὰ τὸν δεσποτισμὸν τῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως καὶ διὰ τὴν ἐπιπολάζεσαν διαφθορὰν τῶν ἠθῶν. Εἰς ταῦτα τὰ ἐμφύλια κακὰ προσεπῆλθον καὶ οἱ φόβοι τῆς ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς. Ὁ ἐχθρὸς παροξυνόμενος ἀπὸ ἕνα προπετῆ πόλεμον, καὶ ἤδη ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ, ἐφοβέριζε τὰ ἀνατολικὰ σύνορα· καὶ ὁ Ἰωβιανὸς, ὅσις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωλιανοῦ παρέλαβε τὴν βασιλείαν, ἠναγκάσθη να παραχωρήσῃ εἰς τὸν Περσικὸν μονάρχην πολλὴν γῆν πρὸς ἐξιλέωσιν τοῦ θρασέος ἐπιχειρήματος τοῦ προβασιλεύσαντος. Παρόμοιοι κίνδυνοι ἐπαπείλων τὴν μοναρχίαν ἀπανταχόθεν. Ἐν τῇ Βρετανίᾳ τὰ Ῥωμαϊκὰ ὀχυρώματα ἀντετάσσοντο ἀδυνάτως εἰς τὴν ὁρμητικὴν ἀν-

δρίαν τῶν ἀρκτῴων γενῶν, καὶ αὐτὰ τὰ λεγεωνικὰ τάγματα ἦσαν ἀνίκανα νὰ ὑπομείνωσιν εἰς τὰς ὁρμὰς τῶν ἀνικήτων Καληδονίων. Ἐν τῇ Γαλλίᾳ, ἡ ἀφρύρητος κατάσασις τῶν συνόρων, τῶν ὁποίων πολλοὶ τῶν ἀνδρειοτάτων ὑπερασπισῶν ἐσράτευσαν μετὰ τὸ Ἰωλιανοῦ, παρεθάῤῥυνε τὰς γερμανικὰς φυλὰς ν' ἀνανεώσωσι τὰς ἔχθρας. Ἡ Ἀφρικὴ ἀπεσάτησε· μεταξὺ δὲ τῶν βαρβαρικῶν φυλῶν τῶν παρὰ τὸν Δάναβιν ἐμελετᾶτο ἡ ἀποσασία. Τὸ δὲ χείριον πάντων, αὗται αἱ διάφοροι ἀποσασίαι καὶ τὰ πολεμικὰ προμαντεύματα προέκυψαν ἐκ τῶν συχνῶν ἀπανθρωπιῶν καὶ τυραννιῶν. Πολλοὶ τῶν ὁμόρων βασιλέων ἐσέβοντο μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Κωνσαντίνο, ὐχὶ δὲ καὶ βασιλεῖς, τῶν ὁποίων τῆς μωρίας, ἀναξιότητος καὶ τῶν πταισμάτων ἦσαν ἀδιακόπως αὐτόπται, πολλάκις δὲ καὶ σφάγια. Τὰ ἐπιχειρήματα, δι' ὧν οἱ αὐτοκράτορες ἠγωνίζοντο νὰ κατανικήσωσι τότες τὲς ἐπικειμένες κινδύνες, δεικνύουσι τρανώτατα τὴν ἄδικον αὐτῶν πολιτικὴν, καὶ ἐγκατέλιπον ἀνεξάλειπτον ὄνειδος καὶ εἰς τὲς συμβουλεύοντας καὶ εἰς τὲς καταπειθομένες ἡγεμόνας. Ἐκ δὲ τῶν πολλῶν τὰ ἀκόλουθα παραδείγματα διαπιστῶσιν ἐπαρκέντος τὰ λεγόμενα. Δύο βασιλεῖς, ὁ μὲν τῆς Ἀρμενίας, ὁ δὲ τῶν Κυάδων, ἔθνος Γοτθικὸν, προσκληθέντες εἴς τινα τόπον δολίως, ἐδολοφονήθησαν ἀμφότεροι, κατηγορούμενοι ψευδῶς ἄπιστοι καὶ προδόται· ἡ δὲ κακοπραγία ταύτης τῆς δολοφονίας ἐπράχθη μάλισα κατὰ τὴν ἀφύλακτον ὥραν ἑνὸς φιλοξένου δείπνου. Οὐαλεντινιανὸς, ὁ διάδοχος τοῦ Ἰωβιανοῦ, κατηγορεῖται περὶ τοῦ ἑνὸς, καὶ ὁ ἀδελφός τοῦ Οὐάλης, εἰς τὸν ὁποῖον παρέδωκε τὸν ἀνατολικὸν θρόνον, περὶ τοῦ ἑτέρου ἀδικοπραγήματος.

Ο' Ουάλης ὲ πολλῷ ὕςερον ἔλαβε τὸν δίκαιον μισθὸν τῶν ἀδίκων αὐτῦ συμβυλῶν. Οἱ Οὔννοι, νέα φυλὴ βαρβάρων (1) ἐκ τῶν βορειοανατολικῶν περάτων τῆς Ἀσίας, τὰ ἤδη ὲ τὴν ὄψιν τρομερώτεροι παρὰ πάντας τὲς βαρβάρες, ὅσοι ἐφάνησαν ἄχρι τῦ δε εἰς τὰ Ῥωμαϊκὰ σύνορα, εἰσέβαλον εἰς τὰς Γοτθικὰς κατοικίας τὰς πέραν τῦ Δνιάβεως. Οἱ καταπλαγέντες Γότθοι ἐπεκαλέθησαν τὴν ὑπεράσπισιν τῦ Ουάλεντος, ὲ συγχωρηθέντες νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὴν ἐπικράτειάντε, ἀπέβαλον κατ' ὀλίγον πολλὴν τῆς φυσικῆς αὐτῶν ἀγριότητος, ὲ ὑπὸ διοίκησιν ἥμερον ὲ δικαίαν ἐδύναντο νὰ γένωσιν εὐκόλως χρήσιμοι τῇ βασιλείᾳ ὑπήκοοι· ἀλλ' ὁ Ουάλης, ἀντὶ νὰ μεταχειριθῇ πρὸς ὄφελος ταύτην τὴν πολύτιμον αὔξησιν τῶν οἰκητόρων, ἐξαπατώμενος ἀπὸ τὲς φόβες τῶν περὶ αὐτὸν συμβελατόρων, ἴσως δὲ ὲ ἑαυτῦ, μετενόησε διὰ τὸ πραχθὲν, ὲ παρέθη τὴν ὑπόχεσίν τε, μὴ δίδὲς αὐτοῖς τὰς ὑποχεθείσας τροφάς. Οἱ Γότθοι ἀπελογήθησαν· ὅμως μὴ εἰσακθόμενοι, ἀλλὰ μᾶλλον ἀτιμαζόμενοι, παρωργίθησαν, ὲ ὁρμήσαντες εἰς τὰ ὅπλα, μετὰ πολυχρόνιον, σκληρὸν ὲ φονικὸν πόλεμον, τὸ μὲν σράτευμα τῦ Ουάλεντος ἐνίκησαν κατὰ κράτος παρὰ τὴν Ἀνδριανόπολιν, αὐτὸν δὲ πιάσαντες εἰς τὴν καλύβην, ὅπε κατέφυγε, κατέκαυσαν ζῶντα (2).

Αἱ συμφοραὶ κείνε τῦ καιρῦ ἀνεβίβασαν τὸν Θεοδόσιον εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον. Ο' Γρατιανὸς, ὁ ὑὸς ὲ διάδοχος τῦ Ουαλεντινιανῦ, ὁ ἀνεψιὸς ὲ ἤδη ὁ κληρονόμος τῦ Ουάλεντος, μὴ δυνάμενος νὰ βασάζῃ ὅλον

(1) *Μαρκελλ.* βιβλ. κϛ'. (2) *Μαρκελλ.* βιβλ. λα'. κεφ. 12, 13.

τὸ βάρος τῶν δύο βασιλειῶν, ἐξ ὧν ἡ μία κατετρέχετο ἀπὸ πικρὸν ὲ τροπαιῦχον ἐχθρὸν, ἐνεχείρισε τὴν σαλευομένην ἀνατολικὴν μοναρχίαν εἰς τὸν ἀνδρεῖον Θεοδόσιον, εἰς τῦ ὁποίε τὴν ἱσορίαν βλέπομεν μίαν ἀπὸ τὰς ἀξιολογωτάτας μεταβολὰς, αἱ ὁποῖαι ἐνίοτε ἀπαντῶσιν εἰς τῦτον τὸν τυχηρὸν κόσμον. Ο' πατὴρ τῦ Θεοδοσίε, ὀνομαζόμενος ὲ αὐτὸς Θεοδόσιος, ἦν ὁ ἀνδρειότατος ὲ πισότατος τῶν τῦ Ουαλεντινιανῦ σρατηγῶν, ὅσις ἀποκρύσας τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Καληδονίων, ἀποδιώξας τὲς Γερμανὲς ἀπὸ τὰ Γαλλικὰ σύνορα, ὲ ὑποτάξας τὲς ἀποσάτας τῆς Ἀφρικῆς, ἐφθονήθη ὲ ἐφονεύθη ὑπὸ τῦ Γρατιανῦ, τῦ Ουαλεντινιανῦ ὑὲ, ὁ ὁποῖος, νέος ἔτι ὤν, ἐδιοικεῖτο ἀπὸ κακοτρόπες ὲ φθονερὲς αὐλικές. Ο' νέος Θεοδόσιος ἐσράτευσε μὲν ὀλίγες χρόνες μετὰ τῦ πατρὸς ἐνδόξως· ἀποθανόντος δὲ τέτε, ἐμίσησε τὴν βδελυρὸν ὲ ἀξιόμεμπτον αὐλὴν τῦ βασιλέως, ὲ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πατρικὴν γῆν τὴν ἐν Ἱσπανίᾳ, ὅπε ἔζη ζωὴν ἰδιωτικὴν, ἐναχολέμενος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ὲ εἰς τὴν γεωργικὴν, ἕως ὅ ὁ Γρατιανὸς ἀνεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὴν αὐλὴν, ὲ ἐκήρυξεν αὔγυσον. α. χ. 379.

Ο' Θεοδόσιος εἶχεν ἀνδρίαν ὲ πολλὰς ἀρετὰς, ἀλλ' ἐκείνη μὲν ἔμενε πολλάκις ἄχρησος διὰ τὸ ἄσωτον ὲ τρυφηλὸν τῶν τότε χρόνων, αὗται δὲ ἠμαυρῦντο ἐνίοτε διὰ τὴν φθοροποιὰν ἰσχὺν ὲ ῥοπὴν τῦ δεσποτισμῦ. Διὸ μόλις ἀναβὰς τὸν ἀνατολικὸν θρόνον, ἰδε μετ' ἐκπλήξεως ὲ λύπης, ὅτι ἐκείνη ἡ ἐκθειαζομένη δύναμις τῶν Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων ᾤχετο, τὰ ὁποῖα διαφθειρόμενα κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν τότε χρόνων ἀπὸ τὴν ἀλαζονικὴν αὐτῶν εἰσρὴν ὲ ῥοπὴν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, ἀπὸ τὰ πολλὰ χαρίσματα,

τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον ἀπὸ τὰ προσωπικὰ ὑποκείμενα τῆς εὐνοίας των, καὶ ἀπὸ τὰς ἀνέτους ἐλευθερίας, εἰς τὰς ὁποίας συνεχωροῦντο ἀπὸ τοὺς δεινοὺς ἡ φιλοτίμους στρατηγοὺς, ἐμίσησαν ἐκείνην τὴν ὀλιγαρκῆ ζωὴν, τὴν φιλοπονίαν καὶ τὴν στρατιωτικὴν εὐταξίαν, ἡ ὁποία ἐθριάμβευσε κατὰ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ κατέσκαψε τὴν Καρχηδόνα, καὶ οἱ ἐκτεθηλυσμένοι στρατιῶται ἀφέντες τὴν βαρεῖαν περικεφαλαίαν καὶ τὴν ὀγκώδη ἀσπίδα τῶν παλαιῶν, ἠγάπων κάλλιον νὰ παῤῥησιαθῶσιν ἄοπλοι εἰς τῶν ἐχθρῶν τὰ ὅπλα, παρὲξ νὰ φορῶσι τὴν βαρεῖαν πανοπλίαν, τὸν σολισμὸν τῶν ἀνδρείων προγόνων, καταφρονοῦντες καὶ αὐτὴν τὴν περιφρακτικὴν ἐργασίαν ἑνὸς στρατοπέδου, τὴν ὁποίαν οἱ σύντροφοι τοῦ Καίσαρος καὶ οἱ θιασῶται τῆς στρατιωτικῆς δόξης δὲν ἐντρέποντο νὰ ἐργάζωνται ἰδιοχείρως (1). Ἐκ τούτων παρακινούμενος ὁ Θεοδόσιος, καὶ βλέπων ὅτι μετὰ τετραετῆ πόλεμον καὶ πολλὰς αἱματώδεις μάχας ἀδύνατον τὴν καταδάμασιν τῶν Γότθων, κατέφυγεν εἰς τοῦτο τὸ μόνον καταφύγιον, ἤγουν ἀπεφάσισε νὰ δείξῃ πρὸς αὐτοὺς φιλίαν καὶ εὔνοιαν, καὶ ἐγκατατάξας αὐτοὺς ἐν τοῖς ἰδίοις στρατιώταις, ἔδωκεν εἰς τοὺς στρατηγοὺς αὐτῶν βραβεῖα καὶ μεγάλας τιμὰς, ἐλπίζων διὰ τούτου νὰ τοὺς κάμῃ μὲ τοῦ καιροῦ τὴν πρόοδον ἐξ ἐχθρῶν φίλους, καὶ ὕστερον οἱ πρώην ἅρπαγες τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν νὰ γένωσι πρόθυμοι ὑπέρμαχοι τῆς γῆς, ἐν ᾗ ἀπέκτησαν τιμὰς καὶ κτήματα. Τοῦτο ὅμως τὸ ἐπιχείρημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναμφιβόλως κατέφυγεν ὁ Θεοδόσιος ἐξ ἀνάγκης, ὄχι δὲ ἐκ προαιρέσεως, ἐπεσπάσατο πολλὰ κακὰ· ἐπειδὴ οἱ Γότθοι

(1) Ὅρα Veget de re militari, L. 1. c. 20.

διδαχθέντες τὰ ὅπλα καὶ τὴν τακτικὴν τῶν Ῥωμαίων, δὲν ἠθάνοντο κείνην τὴν προτέραν ἀθένειαν κατὰ τὸν πόλεμον, ἡ ὁποία μόνον προήρχετο διὰ ἔλλειψιν τακτικῆς, ἀλλ' ἴδον καὶ κατεφρόνων τοὺς ἀνάνδρους Ῥωμαίους, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ὑπεράσπισιν ἐκλήθησαν, καὶ ὁ Δύναθις μὴ φυλαττόμενος ἱκανῶς, ἐχορήγει εἰς αὐτοὺς παντοτεινὰς στρατολογίας ἐκ τῶν διαφόρων βαρβάρων φυλῶν, αἱ ὁποῖαι, ἂν καὶ εὑρίσκοντο ἐν ἀλλήλοις εἰς διαφωνίας καὶ ἔχθρας, ὅμως ἐδείκνυον πάντοτε μεγάλην ὁμόνοιαν κατὰ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἔτως οἱ νέοι σύμμαχοι τοῦ Θεοδοσίου ἐδιδάχθησαν εὐθὺς νὰ προσάζωσι μίαν διοίκησιν, τῆς ὁποίας ἡ ὕπαρξις καὶ ἡ κατάλυσις ἐκρέματο μόνον ἀπ' αὐτούς.

Ἂν ὅμως ὄχι διὰ τὰ κακὰ ἐπακολουθήματα τούτου τοῦ ὀλεθρίου ἐπιχειρήματος, ἀλλὰ κἂν διὰ τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ σφαγὴν (1) εἶν' ἀξιόμεμπτος ὁ Θεοδόσιος, ὁ ὁποῖος διὰ τὴν συμβᾶσαν ἐκεῖσε ἀποσασίαν καὶ τὴν σφαγὴν ἑνὸς βασιλικοῦ ὑπηρέτου, ἀπεφάσισε νὰ καταφανίσῃ τοὺς Θεσσαλονικεῖς· καὶ σείλας στρατιώτας, παρήγγειλε νὰ σφάξωσιν ὅλους τοὺς ἐγκατοίκους δίχα τινὸς ἐξαιρέσεως ἡλικίας, γένους, ἢ ἐπαγγέλματος. Οἱ στρατιῶται ἐμβάντες εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἐκύκλωσαν τοὺς πολίτας, ὅτε συνήχθησαν εἰς τὸν ἱππόδρομον ἐπὶ θεωρίᾳ τινῶν θεαμάτων, καὶ ὁρμήσαντες ἐξαίφνης, ἐφόνευσαν ὑπὲρ τοὺς 15000 ἀνθρώπων, ἐξ ὧν ἦσαν καὶ πολλοὶ ξένοι. Ἡ τοιαύτη παράνομος καὶ ἀφιλάνθρωπος πρᾶξις ἤθελεν ἄλλοτε καθοπλίσῃ τὴν Ἑλλάδα ὁλην κατὰ τοῦ τυράννου, ἀλλ' ἤδη (διότι τοιαύτη εἶναι ἡ δύναμις τοῦ δεσποτισμοῦ) προσεπήνεσε καὶ προσ-

(1) Σωζομ. Η΄. κεφ. κε΄. Gibbon history c. 27.

επεβεβαίωσε τὸν φόβον ἡ τὴν βουλείαν τότε τῶ χαμερπῆς ἔθνος· ἡ δὲ μόνη ἀντίστασις εἰς τὸν Θεοδόσιον ἐχρημάτισεν ἡ ἐπιτίμησις τῦ Ἀμβροσίυ ἐπισκόπυ τῶν Μεδιολάνων· ἡ ἡ ὀκτάμηνος μετάνοια, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπήκουσεν ὁ βασιλεὺς εὐλαβῶς, νομίζεται ὁ ἁγνισμὸς ἀπὸ τῦ ἁμαρτήματος τῆς αἱματοχυσίας. Βασιλεύοντος τῦ Θεοδοσίυ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὁ Γρατιανὸς εἶχε τὴν βασιλικὴν καθέδραν ἐν Αὐγούστῃ Τρηβίρων (Treves), ἔχων ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τὴν Γαλλίαν, Ἱσπανίαν ἡ τὰς Βρετανικὰς νήσους, ὁ δὲ Οὐαλεντινιανὸς, ὁ νεώτατος υἱὸς τῦ τελευταίυ βασιλέως Οὐαλεντινιανῦ τῦ Β΄, ἐβασίλευεν ἐν Ἰταλίᾳ· ἐπειδὴ δὲ ὁ Μάξιμος τῆς Βρετανίας ἀποσατήσας κατὰ τῦ Γρατιανῦ, ὑσέρησεν αὐτὸν τῆς ζωῆς ἡ βασιλείας, ἡ ὁ Οὐαλεντινιανὸς ἐδολοφονήθη, ὁ Θεοδόσιος ἐκδικήσας ἀμφοτέρων τὸν θάνατον, ἡ κατανικήσας τὸν Μάξιμον, ἔμεινε μονοκράτωρ ἡ κύριος συμπάσης τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας.

Αἱ ἀρεταὶ ἡ ἡ προσωπικὴ ἀνδρία τῦ Θεοδοσίυ διετήρησαν εἰς τὴν μοναρχίαν, ἕως αὐτὸς ἔζη, μίαν φαινομένην ἀκμὴν ἡ λαμπρότητα· ἀλλ' ἡ βασιλεία τῶν δύο υἱῶν ἀνεκάλυψε τὸ ὀλέθριον μυσικὸν τῆς κοινῆς ἀδυναμίας. Ὁ Θεοδόσιος ἀποθνήσκων, ἐμέρισε τὴν βασιλείαν εἰς τὼς δύο υἱώς, Ἀρκάδιον, ὅσις ὑπῆρχε δεκαοκτὼ χρόνων, ἡ Ὀνώριον, ὅσις ἦτον ἕνδεκα, ἡ κείνῳ μὲν ἔδωκε τὸν θρόνον τῆς ἀνατολῆς, τότῳ δὲ τῆς δυτικῆς Οὗτος ὁ ὀλέθριος διαμερισμὸς τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας ἐπέσυρε πολλοτάτας συμφοράς· ἐπειδὴ ἡ βασιλεία προυπάρχουσα ἀθενὴς, ἔγινεν ἤδη ἀθενεσέρα, ἡ ἀντὶ νὰ ἐνεργῇ ὅλη ἡ δύναμις αὐτῆς ἐκ συμφώνυ, ἀντεισήχθη μία ἀντιμαχία συμβυλῶν ἡ συμφερόντων. Καὶ

A.D. 395

ἐπειδὴ ἀπὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς ἡ Ῥωμαϊκὴ βασιλεία διηρέθη χωρὶς νὰ ἐνωθῇ πάλιν, ἡ αἱ δύο βασιλεῖαι ἐθεωρῦντο ὡς χωρισαὶ ἀπ' ἀλλήλων, διὰ τῦτο παρασιωπῶντες τὲς δυτικὲς βασιλεῖς, θέλομεν ἱσορήσει μόνον τὲς ἀνατολικὲς ἐν παρόδῳ, ἕως ἔφθάσωμεν εἰς τὸν προκείμενον ἡμῖν σκοπὸν τῶν κυρίως Γραικῶν βασιλέων τῆς Κωνσαντινυπόλεως.

ΚΕΦ. ΚΓ΄

Ἀπὸ τῆς διαιρέσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς μοναρχίας ἕως τῆς τελευτῆς τῦ Ἰουσινιανῦ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΡΚΑΔΙΟΥ.

Ὁ Θεοδόσιος διαμερίσας, ὡς εἴπαμεν ἀνωτέρω, τὴν βασιλείαν εἰς τὲς δύο νέες υἱές, Ἀρκάδιον ἡ Ὀνώριον, διώρισεν ἐπισάτας εἰς μὲν τὸν Ἀρκάδιον τὸν Ῥυφῖνον, εἰς δὲ τὸν Ὀνώριον τὸν Στελίχωνα. Ὁ Ῥυφῖνος ἦν Ἀκυϊτανὸς τὸ γένος, εὐχήμων, μέγας, εὐειδὴς ἡ ὀξύνους, πλὴν φιλότιμος ἡ φιλάργυρος (1), ὁ ὁποῖος ἐπὶ τῆς βασιλείας τῦ Θεοδοσίυ ἔγινε τῷ μὲν 390 ἔτει μαΐσωρ τῶν Ὀφφικίων, τῷ δὲ 392 ὕπατος, ἡ τέλος ἔπαρχος τῆς Ἀνατολῆς. Ἐπειδὴ ὁ Ἀρκάδιος ἦν ἔτι νέος χωρὶς ἀρετῆς καὶ ἐμπειρίας, ὅλη ἡ δύναμις εὑρίσκετο εἰς τὰς χεῖρας τῦ Ῥυφίνυ, ὁ ὁποῖος φοβέμενος τὸν ἀντίζηλόν τυ Στελίχωνα, ὅσις ἔλεγεν, ὅτι ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεοδόσιον τὴν διοί-

(1) Σουίδ. ἡ Ζώσ. βιβλ. Ε΄.

κησιν ᾗ τῶν δύο βασιλειῶν, ᾗ θέλων ν' ἀπολαύσῃ μόνος τῆς μοναρχίας, ἔκρινεν εὔλογον νὰ προβάλῃ εἰς τὸν νέον βασιλέα τὴν σύζευξιν μετὰ τῆς θυγατρός τε, διὰ τῆ ὁποίᾳ ἐφαντάζετο νὰ γένῃ κοινωνὸς
α. χ. τῆς βασιλείας. Ἀλλ' ὁ Εὐτρόπιος, εὐνέχός τις πο-
395. ταπὸς ᾗ κακὸς, κατέπεισε τὸν βασιλέα νὰ νυμφευθῇ τὴν Εὐδοξίαν θυγατέρα τῆ κόμητος καὶ στρατηγῆ Βαύτωνος. Ὁ Ῥοῦφῖνος ἰδὼν ἑαυτὸν ἐξηπατημένον, ᾗ φοβέμενος προσέτι τὴν δύναμιν τῆ Εὐτροπίε, ᾗ μάλισα τῆ Στελίχωνος, ὁ ὁποῖος ἡτοιμάζετο νὰ στρατεύσῃ εἰς τὴν Ἀνατολὴν, ἀπεφάσισε νὰ φέρῃ ἄνω ᾗ κάτω τὴν βασιλείαν, ᾗ νὰ προξενήσῃ σύγχυσιν ᾗ ταραχὴν, ᾗ πρὸς τῦτο ἐκάλεσε κρυφίως τὲς βαρβάρες νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν μοναρχίαν. Τότε οἱ μὲν Οὖννοι διαβάντες τὸν Τάναϊν, κατέβησαν ἀπὸ τὸν Καύκασον, ᾗ χωρῦσιν ἕως εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, καίοντες ᾗ σφάττοντες πᾶν τὸν προσυχὸν, ὁ δὲ Ἀλάριχος συναγαγὼν πλῆθος πολὺ βαρβάρων Γότθων, διαπάζει ὅλην τὴν Θράκην, Παιονίαν, Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν, ᾗ ἐμβὰς διὰ τῶν Θερμοπυλῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα προδοσίᾳ τῆ Γεροντίε ᾗ ἄλλων φίλων τῆ Ῥ'υφίνε, κατέκλυσεν ὅλην τὴν χώραν, διήρπασε τὲς ναὲς ᾗ τὰς πόλεις, ᾗ πρξένησε τόσην φθορὰν ᾗ ἀφανισμὸν, ὥσε οἱ δυσυχεῖς ἐγχώριοι ᾐθάνοντο μετέπειτα διὰ πολλῶν χρόνων τὴν συμφοράν. Ὅλη ἡ χώρα μεταξὺ τῆς Δαλματίας, τῆ Ἀδριατικῆ πελάγες ᾗ τῆ Εὐξείνε πόντε κατηφανίσθη ᾗ ἐρημώθη, ὥσε ᾗ αὐτὴ ἡ Κωνσαντινέπολις ἐπολιορκήθη ἀπό τινα τάγματα βαρβάρων, τὰ ὁποῖα ἐτόλμησαν νὰ πλησιάσῃ ἕως εἰς τὰς πύλας αὐτῆς τῆς μητροπόλεως. Ὁ Ῥοῦφῖνος ἐνδεδυμένος γοτθισὶ, ὑπῆγε δῆθεν νὰ εἰρηνεύσῃ τὲς βαρ-

βάρες, ᾗ ἔλαβε παρ' αὐτῶν μεγάλην τιμὴν ᾗ ἀποδοχὴν, τὸ ὁποῖον ἐβεβαίωσε τὴν κατὰ τῆς προδοσίας αὐτῆ ὑποψίαν. Ἐν τέτοις, ὁ Στελίχων εἰρηνεύσας τὲς βαρβάρες τῆς δύσεως μὲ τὴν ἀξιότητά τε, ἀοκνίαν ᾗ ἐμπειρίαν, ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῆς Ἑλλάδος, ἐλπίζων μάλισα ν' ἀφανίσῃ τὸν Ῥ'υφῖνον ᾗ νὰ λάβῃ τὴν ἐξυσίαν ἀμφοτέρων τῶν βασιλειῶν· ᾗ συναγαγὼν ἀξιόλογον δύναμιν, συνισαμένην ἀπὸ δυτικὰ ἔθνη ᾗ ἀπὸ Ἀνατολικὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ἀφέθησαν μετὰ τὴν φθορὰν τῆ Εὐγενίε εἰς τὰ δυτικὰ μέρη, ἀπήντησε τὲς βαρβάρες κατὰ τὴν Θετταλίαν. Ὁ Ῥοῦφῖνος θέλων νὰ ματαιώσῃ τὲς σκοπὲς τῆ Στελίχωνος, κατέπεισε τὸν βασιλέα ν' ἀνακαλέσῃ τὰ στρατεύματά τε εἰς Κωνσαντινέπολιν, ᾗ νὰ προσάξῃ τὸν Στελίχωνα νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν δύσιν μὲ τὰς δυτικάς τε δυνάμεις. Ὁ Στελίχων ὑπήκυσε, ᾗ ἔξεσε τὸ ἀνατολικὸν στράτευμα εἰς Κωνσαντινέπολιν, παραδὲς αὐτὸ εἰς τὸν Γότθον Γαϊῦνην, φίλον πισότατον, ᾗ παραγγείλας νὰ θανατώσῃ τὸν Ῥ'υφῖνον οἱῳδήποτε τρόπῳ. Τὸ ἀνατολικὸν στράτευμα μὲ λύπην χωρίζεται ἀπὸ τὸ δυτικὸν, ᾗ ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος ἐξέρχεται κατὰ τὴν συνήθειαν εἰς συνάντησιν, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Ῥ'υφῖνον. Τὸ στράτευμα ἔδειξε πρὸς τὸν βασιλέα ὅλην τὴν ἀνήκυσαν τιμὴν εἰς τὸν ὑὸν τῆ μεγάλε Θεοδοσίε, ᾗ εὐθὺς ἀπὸ δοθέντος συνθήματος τῆ Γαϊύε ὁρμήσαντες, κατέκοψαν τὸν Ῥ'υφῖνον, ἐν ᾧ ἦτος παρεκίνει τὸν βασιλέα νὰ τὸν κηρύξῃ συμβασιλέα (1).

Ὁ θάνατος τῆ Ῥ'υφίνε δὲν διώρθωσε κατ' ἐδὲν

(1) Ὅρα Σωκρ. φιλοσόφ. ᾗ Ζώσ.

τὴν κατάσασιν τῦ Στελίχωνος ἢ τῆς βασιλείας, ἐπειδὴ ὁ εὐνῦχος Εὐτρόπιος ἔλαβεν ὲ μόνον τῦ Ρ'ωφίνε τὴν δύναμιν ᾗ τὰ ἀξιώματα, ἀλλὰ ᾗ τὴν ἀπανθρωπίαν, φιλαργυρίαν ᾗ ὅλας τὰς κακίας. Ο' Ρ'ωφῖνος ἐφαίνετο κατὰ τὸν Εὐνάπιον, ὅτι ἔζη ἐν τέτῳ τῷ δυσσεβεῖ εὐνύχῳ, ὁ ὁποῖος ἦτον ἐχθρὸς μέγας τῆς ἀρετῆς ᾗ τῶν ἐναρέτων (1), ᾗ διεβη τὸν Ρ'ωφῖνον κατὰ τὴν φιλαργυρίαν ᾗ πλεονεξίαν, πωλῶν δημοσίᾳ τὰ ἀξιολογώτερα ἀξιώματα, ᾗ τρέφων πολλὲς ψευδομάρτυρας κατὰ τῶν πλεσίων (2). Ο' Α'ρκάδιος, ἄνθρωπος κακοφυὴς ᾗ ἀνάξιος, ὑπήκεεν εἰς τὰ θελήματα τέτε τῦ κακοτρόπε εὐνύχε, μὴ τολμῶν νὰ ἐξετάσῃ τὴν πολιτείαν τε, μήτε νὰ δώσῃ ἀκρόασιν εἰς τὲς κατηγόρες τε.

α. χ. 396. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῦ Στελίχωνος, ὁ ὁποῖος ζημιώσας τῦ ἥμισυ τῦ στρατεύματος, δὲν ἐτόλμησε νὰ συγκροτήσῃ μάχην μὲ τὲς Γότθες, ὁ Α'λάριχος εἰσβαλὼν εἰς τὴν Ε'λλάδα, ἐκυρίευσε τὰς Α'θήνας ᾗ κατερήμωσε τὴν Πελοπόννησον. Μ' ὅλον ὅτι αὕτη ἡ χώρα ἤρμοζεν εἰς τὴν μοναρχίαν τῆς Α'νατολῆς, ὁ Στελίχων μὴ ἐρωτῶν τὸν ἄνανδρον ᾗ ἐκτεθηλυσμένον Α'ρκάδιον, ἀπεφάσισε νὰ δράμῃ εἰς βοήθειαν αὐτόκλητος, ᾗ πεζεύσας εἰς τὴν Πελοπόννησον, κατέκοψεν εἰς πολλὲς ἀκροβολισμὲς πολλὲς βαρβάρες, ᾗ ἠνάγκασεν αὐτὲς τελευταῖον ν' ἀναχωρήσωσιν εἰς ὄρος τῆς Α'ρκαδίας ὀνομαζόμενον Φολόην, ὀλίγον τι μακρὰν ἀπὸ τῆς Πίσης, ὅπε ἤθελον ἀφανισθῇ ὅλοι, ἐὰν αὐτὸς ὁ στρατηγὸς δὲν παρεδίδετο εἰς ἀσωτίας, ᾗ ἔτως

(1) *Εὐνάπ. σελ.* 183 (2). *Κλαύδ. εἰς Εὐτρόπ.*

ἔδιδε καιρὸν εἰς τὸν Α'λάριχον νὰ φύγῃ μὲ ὅλα τὰ λάφυρα. Ο' δὲ Εὐτρόπιος λέγει, ὅτι ὁ Α'ρκάδιος κατεπείσθη ἀπὸ τὸν φθονερὸν Ρ'ωφῖνον νὰ κάμῃ εἰρήνην μετὰ τῦ Α'λαρίχε, ᾗ νὰ προσάξῃ τὸν Στελίχωνα ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν ἐπικράτειάν τε (1).

Ο' Εὐτρόπιος, πρώην μὲν φίλος τῦ Στελίχωνος διὰ τὸ πρὸς τὸν Ρ'ωφῖνον μῖσος, ἤδη δ' ἐχθρὸς ὑπὸ φθόνου, κατέπεισε τὸν Α'ρκάδιον ὲ μόνον νὰ κηρύξῃ τὸν Στελίχωνα ἐχθρὸν δημόσιον, διότι κατεπολέμησε τὲς βαρβάρες εἰς τὴν Ε'λλάδα (2), ἀλλὰ ᾗ νὰ τὸν διορίσῃ στρατηγὸν τῶν ἐθνῶν ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ι'λλυρίᾳ, ὁ ὁποία προσελάμβανε ᾗ τὴν Ε'λλάδα (3). Οὗτος ὁ κακότροπος εὐνῦχος ἐγίνετο ἐν ταὐτῷ μισητὸς ᾗ γελοιώδης, ποτὲ μὲν καταδικάζων εἰς ἐξορίαν ἄνδρας ἐπιφανεῖς ᾗ ἐνδόξες, ᾗ κατατρέχων τὲς δυσυχεῖς, ἄλλοτε δὲ στρατεύων χωρὶς νὰ θέλῃ, ἢ νὰ ἐμπορῇ νὰ ἐκτελέσῃ κἀνὲν ἐπιχείρημα. Ο' Κλαυδιανὸς λέγει, ὅτι ὁ Εὐτρόπιος κατέπεισε τὸν βασιλέα νὰ διατρίβῃ τὸ θέρος εἰς τὴν Α'γκυραν ἐν ἑορταῖς ᾗ πανηγύρεσι, ᾗ εἶτα νὰ ἐπισρέφῃ εἰς τὴν Κωνσταντινόπολιν ὡς ἐν θριάμβῳ κατὰ τῶν Περσῶν. Οὗτος, λέγω, ὁ εὐνῦχος ὄχι μόνον ἐπρόσαζεν ὡς βασιλεὺς, ἀλλὰ ᾗ ἐχειροτονήθη ἀπὸ τὸν Α'ρκάδιον πατρίκιος, καὶ εἶτα ὕπατος· ἐπειδὴ μετὰ τὴν διαίρεσιν τῆς βασιλείας καθεῖς βασιλεὺς ἐχειροτόνει ὕπατον, ἕνα μὲν εἰς τὴν ἀνατολὴν, ᾗ ἕτερον εἰς τὴν δύσιν. Αὕτη ἡ ἀνήκεσος ἀτιμία τῆς ὑπατείας ἐξηρέθιζε κρυφίαν ἀγανάκτησιν τῦ λαῦ. Ο' Εὐνῦχος ἐθριάμβευε, νομίζων ἑαυτὸν ἀ-

(1) *Εὐτρόπ. βιβλ. β'. σελ.* 113. (2) *Ζώσιμ. σελ.* 786. (3) *Κλαυδιαν. εἰς Εὐτρόπ.*

σφαλῆ· ἀλλ' ἐν ὀλίγῳ ᾐσθάνθη τὸ εὐμετάβλητον τῆς τύχης, καὶ ἔλαβε τὴν ἀξίαν δίκην τῶν ἀνομιῶν τε.

Ὁ Κόμης Τριγίβιλδος ἢ Τριβίγιλδος, στρατηγὸς Γοτθικὸς, ὁ ὁποῖος διῴκει εἰς τὴν Νικολίαν τῆς Φρυγίας ἓν τάγμα Γότθων, ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἀγανακτήσας εἰς τὴν ὑπεροπτικὴν καὶ αὐτοδέσποτον πολιτείαν τῆ Εὐτροπίᾳ, συνώμοσε μετὰ τῆ Γαΐνᾳ ν' ἀφανίσωσι τὸν ὑπερήφανον εὐνοῦχον, καὶ ἀποσατήσας, κατέτρεχε καὶ κατερήμωσε τὴν Φρυγίαν, καὶ ἐτάραξεν ὅλην τὴν Ἀσίαν. Τοῦτο τὸ συμβὰν ἐπροξένησεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μεγάλην ταραχήν. Ὁ Εὐτρόπιος ἠγωνίσθη πρῶτον μὲν μὲ δῶρα νὰ εἰρηνεύσῃ τὸν Τριβίγιλδον, ἀλλ' ἐδὲν κατορθώσας, ἔστειλε κατ' αὐτοῦ ἕνα πιστὸν φίλον, ὀνόματι Λέοντα, ὁ ὁποῖος διαβὰς τὸ στενὸν τῆ Ἑλλησπόντου, ἴσατο ἐκεῖ πλησίον, μὴ τολμῶν νὰ συγκροτήσῃ μάχην μετὰ τῆ ἐχθρῆ. Ὁ Γαΐνης ὑποκρινόμενος ὀργὴν κατὰ τῆ Τριβιγίλδε, ἐπροσάχθη νὰ φυλάξῃ τὴν Θράκην καὶ τὰ παραθαλάσσια. Ὁ Τριβίγιλδος ὥρμησε μὲ 300 ἀνθρώπες διὰ νυκτὸς ἐναντίον τῆ Λέοντος, καὶ βοη-
α. χ. θέμενος ἀπὸ τὸν Γαΐνην, ἐνίκησε τὸν ἐχθρὸν κατὰ
399. κράτος. Τότε ὁ Γαΐνης γράφει πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι ἡ μόνη σωτηρία τῆς βασιλείας συνίσταται εἰς τὸ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰ ζητήματα τῆ Τριβιγίλδε, ὁ ὁποῖος ἐζήτει μάλιστα τὴν παράδοσιν τῆ Εὐτροπίε, τῆ αἰτιωτάτε ὅλων τῶν κακῶν.

Ὁ Ἀρκάδιος φοβούμενος τὲς Γότθες, καὶ μὴ θέλων νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν τῆ Στελίχωνος, ὑσέρησε τὸν Εὐτρόπιον ἀπὸ τὰ ὑπατικὰ παράσημα, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐλεύθερον. Τινὲς συγγραφεῖς ἰσορροῦσι τὴν πτῶσιν τῆ Εὐτροπίε ἑτέρως πως, μὴ μνημο-

νεύοντες ὐδὲ γρῦ περὶ τῆ Γαΐνε καὶ Τριβιγίλδε. Ὁ ἅγιος Χρυσόστομος, ὅσις ἔτυχε τότε διατρίβων εἰς Κωνσταντινούπολιν, λέγει (1) ὅτι ὁ Εὐτρόπιος παρώργισε τὸν βασιλέα· ὁ δὲ Φιλοστόργιος ἱστορεῖ, ὅτι ἡ βασίλισσα Εὐδοξία φοβεριζομένη ἀπὸ τὸν Εὐτρόπιον νὰ διωχθῇ ἀπὸ τὸ παλάτιον, προσπεσοῦσα πρὸς τὲς πόδας τῆ βασιλέως, κατέπεισεν αὐτὸν μὲ δεήσεις καὶ ὀδυρμὲς νὰ καθαιρέσῃ τὸν εὐνοῦχον ἀπὸ πάσης ἀξίας (2). Ὁ δὲ Εὐτρόπιος ἰδὼν τὸν κίνδυνον, κατέφυγεν εἰς μίαν ἐκκλησίαν, ὅπε ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος κατὰ τὴν τότε συνήθειαν δὲν ἀφῆκε τὲς φύλακας τῆ βασιλέως νὰ ἐμβωσι καὶ νὰ μιάνωσι τὸ ἱερὸν ἄσυλον, ἕως ὃ ὁ Εὐτρόπιος ἐξελθὼν ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν κρυφίως ἐπὶ σκοπῷ νὰ φύγῃ, ἐπιάσθη καὶ ἐξωρίσθη πρῶτον μὲν εἰς Κύπρον, εἶτα δὲ εἰς τὸ Παντύχιον μεταξὺ Χαλκηδόνος καὶ Νικομηδείας, ὅπε ὁ ἔπαρχος Αὐρηλιανὸς, καὶ ἄλλοι τινὲς ἄνδρες ἐπιφανεῖς, κρίναντες αὐτὸν δικανικῶς, κατηγόρησαν ὅτι ὕπατος ὢν μετεχειρίζετο τὰ βασιλικὰ παράσημα, καὶ ἔτω κατεδίκασαν εἰς θάνατον (3). Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐκρημνίσθησαν διὰ προσαγῆς τῶν βασιλέων ὅλοι οἱ ἐν ἀνατολῇ καὶ δύσει ἐθνικοὶ ναοί (4).

Ὁ Ἀρκάδιος ἐλευθερωθεὶς ἀπὸ τὴν προσακτικὴν ἐξουσίαν τῆ Εὐτροπίε, ἔπεσεν εἰς τὴν δεσποτείαν τῆς γυναικός τε, ἡ ὁποία ἔχουσα περὶ αὐτὴν γυναίκας, εὐνοῦχες καὶ συκοφάντας, ἔπραττε τοιαύτας ἀδι-

(1) Εἰς Εὐτρόπ. τόμ. δ' σελ. 484. (2) Βιβλ. β'. κεφ. ς'. σελ. 529. (3) Ζώσ. σελ. 793. Φιλοστόργ. βιβλ. β'. κεφ. ς'. Σακρ. βιβλ. ς'. κεφ. ε'. (4) Κώδ. Θεοδ. βιβλ. ς'. νόμ. ιε'.

κίας, ὥσε ὅλοι οἱ καλοὶ ἄνθρωποι ἐπεθύμων κάλλιον ν' ἀποθάνωσι, παρὰ νὰ βλέπωσι τοιαύτας ἀταξίας (1). Ὁ Γαϊνης, τῇ ὁποίᾳ ἡ ἀπιστία ἐφαίνετο κατὰ
α. Χ. πᾶσαν περίστασιν, ἀποστατεῖ μετ' ὀλίγον δημοσίᾳ,
400. καὶ στρατεύει ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ βασιλεὺς μὴ ἔχων ν' ἀντιπαρατάξῃ στρατεύματα, γράφει πρὸς αὐτὸν, ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰ ζητήματά του. Ὁ στρατηγὸς τῶν Γότθων ζητεῖ νὰ ἐγχειρίσῃ αὐτῷ τρεῖς τῶν πρώτων ἀρχόντων τῆς αὐλῆς, ἢ νὰ ἔλθῃ ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Χαλκηδόνα, διὰ νὰ κάμῃ μετ' αὐτοῦ εἰρήνην. Οἱ τρεῖς ἄρχοντες ἦλθον ἐκεῖσε πρὸς τὸν Γαϊνην, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐξώρισεν εἰς τὴν Ἤπειρον· ὁ δὲ Ἀρκάδιος ἀπελθὼν εἰς Χαλκηδόνα, συνεφώνησε μετὰ τοῦ Γαϊνου νὰ τὸν χειροτονήσῃ στρατηγὸν, ἢ νὰ τῷ συγχωρήσῃ τὰ παράσημα τῆς ὑπατείας.

Ἐλθὼν ἓν ὁ Γαϊνης εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐζήτησε νὰ συγχωρήσωσι μίαν ἐκκλησίαν εἰς τοὺς Ἀρειανοὺς, εἰς τῶν ὁποίων τὴν αἵρεσιν αὐτὸς ἦ πολλοὶ τῶν Γότθων ἐπίστευον. Ὁ Ἀρκάδιος παρακαλεῖ τὸν ἅγιον Χρυσόστομον νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸ ζήτημα· ἀλλ' ἔτος ὁ θεῖος πατὴρ δὲν ἔσερξε, ἢ ὁ Γότθοι ὁρμῶσιν εἰς τὰ ὅπλα. Ὁ Γαϊνης μὴ δυνηθεὶς νὰ κυριεύσῃ μὲ βίαν τὴν πόλιν, ὅπου μέρος τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ ἐφονεύθη, ἢ πλέον ἢ 7000 ἐκάησαν εἰς μίαν ἐκκλησίαν, ἠγωνίσθη νὰ περάσῃ τὸν Ἑλλήσποντον, ἐπὶ σκοπῷ νὰ πλουτίσῃ ἑαυτὸν ἢ τὸ στράτευμα μὲ τὰ λάφυρα τῆς Ἀσίας· πλὴν ἀναγκασθεὶς ἀπὸ τὸν Φραυίταν, τὸν ἐκεῖσε στρατηγὸν, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν αἰγιαλὸν

(1) Ζώσ. σελ. 800. 802.

μὲ πολλὴν φθορὰν στρατιωτῶν, ἀνεχώρησε πρὸς τὸν Δάναβιν, ζητῶν πέραν αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ καταφύγιον. Οὔλδης, ὁ τότε βασιλεὺς τῶν Οὔννων, τῶν ἐγκατοίκων ἐκείνου τοῦ τόπου, νομίζων ἐπικίνδυνον ἢ ἐναντίον τῆς πολιτικῆς νὰ δεχθῇ εἰς τὴν ἐπικράτειάν του τοιοῦτον στρατηγὸν, ἀντεστράτευσε ἢ μάχῃ κατενίκησεν αὐτὸν, τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα εὗρων μεταξὺ τῶν νεκρῶν, ἔκοψε τὴν κεφαλὴν, ἢ τὴν ἔστειλεν εἰς τὸν Ἀρκάδιον. Ἕως τοῦ θανάτου τότε τοῦ βασιλέως δὲν εὑρίσκομεν ἄλλο τι ἀξιομνημόνευτον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀνατολῆς, εἰμὴ τὴν ἐξορίαν τοῦ ἁγίου Χρυσοστόμου, διὰ τὸ ὁποῖον συνέβησαν μεγάλαι ταραχαὶ ἐν τῇ πόλει. Οὗτος ὁ θεῖος πατὴρ θέλων νὰ διορθώσῃ τὰ ἤθη τῶν λαϊκῶν, μοναχῶν, τοῦ λαοῦ ἢ τῶν αὐλικῶν, ἐπεσπάσατο πολλοὺς ἐχθροὺς, ἐξ ὧν ἦτο ἢ ἡ Εὐδοξία, ἡ σύζυγος τοῦ Ἀρκαδίου, ἡ ὁποία ἔσα παρωργισμένη κατὰ τοῦ Χρυσοστόμου, ὅτι ἐδίδασκε παῤῥησίᾳ κατηγορῶν αὐτὴν ἢ τοὺς χορεὺς, ὅσοι ἐγίνοντο ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνος αὐτῆς, ἡ ὁποία ἵστατο πλησίον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Σοφίας, κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς ἐξορίαν, ὅπου ἢ μετὰ τρεῖς χρόνους ἀπέθανε τῷ 407 ἔτει. Ἡ Εὐδοξία ἀπέθανε τῷ 404 ἔτει, ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀρκάδιος τῷ 408, ἀφεὶς τὴν βασιλείαν εἰς τὸν ἑπταετῆ υἱὸν, ὀνομαζόμενον Θεοδόσιον τὸν δεύτερον (1).

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΤΟΥ Β'.

Ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας τότε τοῦ νέου βασιλέως εἰρήνευον ὅλαι αἱ ἐπαρχίαι τῆς ἐπικρατείας του

(1) Ὅρα τὴν ἱστορίαν τοῦ Σωκράτ. Θεοφίλ. Φιλοστοργ. κτ. Περὶ τὸ 410 ἔτος ἐκυρίευσεν ὁ Ἀλάριχος, ὁ βασιλεὺς τῶν Γότθων, τὴν Ῥώμην.

διὰ τὸν Ἀνθέμιον, τὸν ἐπίτροπον αὐτῦ ϗ διοικητὴν τῆς βασιλείας, τὸν ὁποῖον ὅλοι οἱ συγγραφεῖς ἐπαινῦσιν ὡς ἔμπειρον στρατηγὸν, πολιτικὸν καὶ ζηλωτὴν τῆς ὀρθοδόξυ πίστεως (1). Αὐτὸς ὁ μόνον ἐνίκησε τὸν Ἰσδιγέρδην, βασιλέα τῆς Περσίας, ὁ ὁποῖος ἐκήρυττεν ἑαυτὸν ἐπίτροπον τῦ Θεοδοσίυ, ἀλλ' ἠνάγκασε ϗ τὸν βασιλέα τῶν Οὔννων ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Θράκην, ὅπυ εἰσέβαλε ϗ διήρπαζεν (2). Ἡ Κυρηναϊκὴ, ἐπαρχία τῆς Λιβύης, ὑποκειμένη εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων, ϗ μάλιστα εἰς τὰς τυραννίας τῶν πλεονεκτῶν διοικητῶν, τὰς ὁποίας οἱ εὐνῦχοι ἐψήφιζον ϗ ἐβοήθευν, ἀπήλαυσε τελευταῖον τὴν ἡσυχίαν ϗ εἰρήνην διὰ τὸν ζῆλον μάλιστα τῦ περιφήμυ σοφῦ Συνεσίυ.

Ἐν ἔτει 414 παρέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς βασιλείας ἡ Πυλχερία, ἡ δεκαπενταετὴς ἀδελφὴ τῦ Θεοδοσίυ, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀνθέμιος ἔκρινεν ἀξιωτέραν παρὰ τὸν ἑαυτόν τυ. Αὕτη ἐφρόντισεν ἐν πρώτοις ν' ἀναθρέψῃ τὸν ἀδελφόν της ὁσίως καὶ πρεπόντως, διώξασα τὸν εὐνῦχον Ἀντίοχον, διδάσκαλον ταραχοποιὸν ϗ πλεονέκτην, ϗ ἀγωνιζομένη νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν νέον βασιλέα εὐσέβειαν, ἀρετὴν, φιλοπονίαν ϗ φρονήματα, οἷα πρέπουσιν εἰς βασιλέα. Ἀλλ' ὁ Θεοδόσιος ὢν ἀδύνατος τὸν νῦν, ἄνανδρος τὴν καρδίαν, ϗ ἀνάξιος τῦ νὰ ἐναχολῆται εἰς μεγάλα πράγματα, ἔγινε δεισιδαίμων, ϗ μετέβαλε τὸ παλατιόν τυ εἰς μοναστήριον, ὅπυ ἔψαλλεν εὐθὺς ἀπὸ τῦ ὄρθρυ τὴν λειτυργίαν ὁμῦ μετὰ τῆς ἀδελφῆς. Οἱ ὑπηρέται τῆς αὐλῆς εἶχον μεγά-

(1) Συνεσ. ἐπις. οϛ'. καὶ Σωκράτ. (2) Σοζομ. βιβλ. Θ'. κεφ. 6. Προκόπ. Περσικ. πολ. βιβλ. ά. κεφ. β'.

λην ἰσχὺν παρ' αὐτῷ, ϗ οἱ εὐνῦχοι ἔγραφον τὺς νόμυς ϗ τὰς διαταγάς· αὐτὸς δὲ τὰ ὑπέγραφε χωρὶς ν' ἀναγινώσκῃ τὰ ἐμπεριεχόμενα· ϗ ἑνὶ λόγῳ εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τῆς βασιλείας τυ βλέπομεν πολλὰ σφάλματα ϗ κἀνὲν ἔνδοξον.

Οἱ ἐν Ἀνατολῇ εἰδωλολάτραι ἔγιναν ἤδη τόσον ὀλίγοι, ὥστε εὐκόλως ἐδύναντο νὰ καταπιεσθῶσιν, ἀλλ' οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ χριστιανοὶ κατέσησαν ἑαυτὺς μισητὺς διὰ τὸ ἀκόλυθον ἐπιχείρημα. Μία συμβᾶσα διχόνοια μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ϗ ἰουδαίων (ἐξ ὧν ἦσαν πολλοὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ) διὰ τὰ θεάματα, παρώργισε τὸν ἅγιον Κύριλλον, τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ἀλεξανδρείας τοσῦτον, ὥστε ἐφοβέριζε τὺς Ἰουδαίυς νὰ τὺς διώξῃ ἀπὸ τὴν πόλιν· ἔτοι δὲ θυμωθέντες, ϗ βοηθέμενοι ἀπὸ τὸν ἔπαρχον ἐκείνυ τῦ τόπυ Ὀρέστην, τὸν ἐχθρὸν τῦ ἁγίυ Κυρίλλυ, κατέκοψαν ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν πολλὺς Χριστιανύς. Τότε ὁ ἐπίσκοπος ὁρμᾷ εἰς τὰ συναγώγια τῶν Ἰουδαίων, διώκει ὅλυς ἀπὸ τὴν πόλιν· οἱ δὲ ἐκ τῶν πλησιοχώρων μερῶν ἐρημῖται, ὡς 500 τὸν ἀριθμὸν, δραμόντες εἰς βοήθειαν τῶν Χριστιανῶν, ὕβριζον τὸν Ὀρέστην ὡς ἐθνικὸν ϗ εἰδωλολάτρην, ϗ εἷς ἐξ αὐτῶν, ὀνομαζόμενος Ἀμμώνιος, ἐπλήγωσεν αὐτῦ τὴν κεφαλὴν λιθοβολῶν. Ὁ Ἀμμώνιος πιάνεται, φέρεται ἐνώπιον τῦ ἐπάρχυ, καὶ βασανισθεὶς ἀπέθανεν· ὁ δὲ Κύριλλος ἐκφωνεῖ τὸν ἐπιτάφιόν τυ, ϗ ὠνόμασεν αὐτὸν μάρτυρα. Ὁ λαὸς ὀργισθεὶς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῦ Ἀμμωνίυ, ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ αἴσχισα καὶ ἐναντίον τῆς τιμῆς τῦ χριστιανικῦ ὀνόματος. Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἔζη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἡ Ὑπατία, ἡ θυγάτηρ τῦ περιφήμυ φιλοσόφυ Θέωνος, γυνὴ σεμνὴ, χρηστὴ ϗ ὡραία, περὶ τῆς ὁποίας λέγυσιν,

ὅτι ὑπερέβαινεν ὅλες τὲς τότε φιλοσόφες κατὰ τὴν σοφίαν ϗ ἀγχίνοιαν. Ἐπειδὴ ἓν αὐτὴ ἐτιμᾶτο ἀπὸ τὸν Ὀρέσην, ἦτο δὲ ϗ ἐθνικὴ, ὁ λαὸς ὑποπτεύων αὐτὴν ἐχθρὸν τῇ ἁγίᾳ Κυρίλλᾳ, ἐπίασεν αὐτὴν, ὅτε ἐπέστρεφε κατ' οἶκον, ϗ σύραντες εἴς τινα ἐκκλησίαν, κατέκοψαν μεληδὸν ϗ κατέκαυσαν. Ὁ βασιλεὺς ἠθέλησε νὰ παιδεύσῃ τὲς ἐνόχες· ἀλλ' οἱ ἐυνοῦχοι τῆ βασιλέως διαφθαρέντες μὲ χρήματα, κατεπράυναν αὐτόν. Ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐξεδόθη νόμος τῆ Θεοδοσίε, ἀποκλείων
ἀ. χ. τὲς ἐθνικὲς ἀπὸ παντὸς ἀξιώματος (1).
419. Ἐν ἔτει 419 ἔλαβεν ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος γυναῖκα τὴν Ἀθηναΐδα. Αὕτη ἦτο θυγάτηρ τῆ περιφήμε Ἀττικῆ σοφιςῆ Λεοντίε, ἡ ὁποία ἀποκληρωθεῖσα παρὰ τῆ πατρὸς, ἦλθε μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆ εἰς Κωνσταντινόπολιν, διὰ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Πυλχερίας, ἀδελφῆς τῆ βασιλέως, ἡ ὁποία βλέπουσα τὰς χάριτας αὐτῆς, τὰ χρηςὰ ἤθη, τὴν πολυμάθειαν ϗ ὡραιότητα, κατέπεισεν αὐτὴν νὰ συζευχθῇ μετὰ τῆ βασιλέως, καὶ νὰ μετονομαθῇ διὰ τῆ βαπτίσματος Εὐδοξία (2). Ὁ Φώτιος ἐπαινεῖ αὐτῆς τὰ θρησκευτικὰ ποιήματα κατὰ πολλά. Ὀλίγῳ χρόνῳ ὕςερον μετὰ τὸν γάμον, συνέβη πόλεμος τῶν Περσῶν ϗ Ρ'ωμαίων διὰ αἰτίαν τοιαύτην. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆ Βαράνε, τῆ πέμπτε ἰῆ ϗ διαδόχε τῆ Ἰσδιγέρδε βασιλέως τῆς Περσίας, οἱ μάγοι κατέτρεχον τὲς χριςιανὲς τόσον, ὥςε πολλοὶ τέτων ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τῶν Ρ'ωμαίων τὴν ἐπικράτειαν. Οἱ πρέσβεις τῶν Περσῶν ἐζήτησαν αὐτὲς ἀπὸ τὸν βα-

(1) Σωκρ. βιβλ. Ζ'. Κώδ. Θεοδ. βιβλ. ις'. νόμ. 21.
(2) Σωκρ. βιβλ. Ζ'. Εὐάγρ. βιβλ. Κ'. κεφ. 20.

σιλέα, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἠθέλησε νὰ τὲς ἐγχειρίσῃ. Ἐκ τέτε προῆλθεν ὁ πόλεμος, ὅπε μετά τινας μάχας ϗ νίκας τῶν Ρ'ωμαίων, ἠναγκάθησαν οἱ Πέρσαι ἀ χ.
νὰ ζητήσωσιν εἰρήνην, ἡ ὁποία ϗ ἔγινε διὰ ἑκατὸν 422.
χρόνων, ϗ ἐπρόσαζε πρὸ πάντων τὲς Πέρσας ν' ἀναλέσωσι τὲς φυγάδας χριςιανὲς, ν' ἀποδώσωσι τὰ δημευθέντα ὑπάρχοντα, καὶ νὰ παύσωσι διώκοντες αὐτές (1).

Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τέτε τῆ πολέμε ἐνέπεσεν ὁ Θεοδόσιος εἰς ἄλλον δι' αἰτίαν τοιαύτην. Βασιλεύοντος τῆ Ὀνωρίε, βασιλέως τῆς δύσεως, ἡ θυγάτηρ αὐτῆ ϗ γυνὴ τῆ Κωνσταντίε ἠναγκάθη διά τινα συμβᾶσαν διχόνοιαν νὰ καταφύγῃ εἰς Κωνσταντινόπολιν πρὸς τὸν ἐξάδελφόν της Θεοδόσιον, ὁ ὁποῖος ὑπεδέξατο αὐτὴν ϗ τὸν ἰὸν αὐτῆς Οὐαλεντινιανὸν τὸν Γ' εὐμενῶς ϗ φιλανθρώπως, μ' ὅλον ὅτι πρὸ χρόνων τινῶν δὲν ἠθέλησε νὰ γνωρίσῃ αὐτὴν μὲν Αὐγέσαν, τὸν δὲ σύζυγόν της καίσαρα (2). Μετ' ὀλὺ ἀπέθανε ϗ ὁ Ὀνώριος ἄτεκνος, τὸ ὁποῖον, ὡς ἔμαθεν ὁ Θεοδόσιος, ἐμελέτησε ν' ἁρπάσῃ ϗ τὴν μοναρχίαν τῆς δύσεως, ϗ νὰ τὴν ἑνώσῃ μὲ τὴν τῆς ἀνατολῆς. Ἀλλ' Ἰωάννης, ὁ μυσικὸς γραφεὺς τῆ βασιλέως, ἐνδυθεὶς τὴν πορφύραν, ἡτοιμάζετο εἰς πόλεμον, ϗ ἔξειλε τὸν περιβόητον Ἀέτιον μὲ πολλὰ δῶρα πρὸς τὲς Οὔννες, ζητῶν βοήθειαν. Τότε ὁ Θεοδόσιος συναγαγὼν μεγάλην δύναμιν, ὠνόμασε τὴν μὲν Πλακιδίαν Αὐγέσαν, τὸν δὲ πενταετῆ ἰὸν αὐτῆς Οὐαλεντινιανὸν τὸν Γ'. εὐγενέσα- ἀ χ.
τον (3), ϗ ἔξειλεν ἐναντίον τῆ τυράννε. Ὁ Ἰωάννης 425.

(1) Ὅρα Σωκρ. ϗ Θεοδώρητ. (2) Ὀλυμπιόδ. σελ. 196.
(3) Εὐγενέσατοι ὠνομάζοντο οἱ υἱοὶ τῶν αὐτοκρατόρων, πρὶν γένωσι καίσαρες.

ἐπιάθη, ϗ τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας ἀπεκεφαλίθη· ὁ δὲ Οὐαλεντινιανὸς κηρυχθεὶς αὔγουστος, ἔλαβε γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Θεοδοσίου, ϗ ὑπεχώρησεν αὐτῷ τὴν δυτικὴν Ἰλλυρίαν (1).

Ἐν ἔτει δὲ 435 ἐξέδωκε νόμον ὁ Θεοδόσιος, προσάζων νὰ καταλυθῶσιν ὅλοι οἱ ναοὶ ϗ βωμοὶ τῶν εἰδωλολατρῶν. Τοιούτῳ τρόπῳ κατελύθη ἡ εἰδωλολατρία, ϗ ἠγέρθη ἀπανταχοῦ ὁ σαυρός (2). Τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐπρόσαξεν ὁ βασιλεὺς νὰ καῶσι δημοσίᾳ τὰ συγγράμματα τοῦ αἱρετικοῦ Νεσορίου, ϗ οἱ μὲν ὁμόφρονες ἱερεῖς νὰ καθαιρεθῶσιν, οἱ δὲ λαϊκοὶ ν' ἀναθεματιθῶσι· τῷ δὲ 438 ἔτει ἐξέδωκε τὸν περίφημόν τε κώδηκα, ὁ ὁποῖος περιεῖχε τὰς καλλίστας ϗ ὀρθοτάτας νόμους ὅλων τῶν προκατόχων βασιλέων, ϗ ἐπρόσαξε νὰ ἔχωσιν ἔτοι μόνοι οἱ νόμοι τὸ κῦρος εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν. Ὁ Οὐαλεντινιανὸς ὁ Γ' εἰσήγαγε τοῦτον τὸν κώδηκα εἰς τὴν ἐπικράτειάν του, ϗ οἱ νόμοι, ὅσοι προσετέθησαν μετὰ ταῦτα εἰς αὐτὸν, ὠνομάθησαν νεαραὶ διατάξεις (novellae). Οὗτοι οἱ συλλεχθέντες νόμοι τοῦ Θεοδοσίου ἐτηρήθησαν εἰς τὴν δύσιν περισσότερον χρόνον, παρὰ εἰς τὴν ἀνατολὴν, ὅπου ὁ Ἰουστινιανὸς ἀντεισήγαγεν ἕτερον κώδηκα (3).

Μετά τινας χρόνους εἰσέβαλον οἱ Οὖννοι πολλάκις εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Θεοδοσίου, ϗ ἔκαμνον μεγάλας διαρπαγάς· ἐν δὲ τῷ 447 εἰσέβαλεν ὁ Ἀττίλας,

(1) Ὅρα Ὀλυμπιόδωρ. καὶ Φιλοστόργ.

(2) Κώδ. Θεοδ. τίτλ. 10. νόμ. κα'. σελ. 296. Θεοδώρητ. βιβλ. ε'. κεφ. λς'.

(3) Prosp. chron. Doviat. hist. jur. civ. c. 1.

ὁ περίφημος στρατηγὸς τούτων τῶν βαρβάρων, μὲ φοβερὸν στράτευμα εἰς τὴν Θράκην, συνισάμενον ἀπὸ Οὔννους, Γότθους, Γήπεδας, Ἀλανοὺς κτ. ϗ διήρπασεν ὄχι μόνον αὐτὴν, ἀλλὰ ϗ τὴν Δακίαν, Μοισίαν ϗ Σκυθίαν, ὥστε πλέον ἢ 60 πόλεις κατερημώθησαν. Ὁ Θεοδόσιος ἀναγκασθεὶς νὰ κάμῃ πολλάκις εἰρήνην ἀτιμωτάτην, ϗ βλέπων τοὺς βαρβάρους πάντοτε προθύμους νὰ εἰσβάλωσι πάλιν εἰς τὴν ἐπικράτειάν του, κατεπείσθη ἀπὸ τὸν εὐνοῦχον Χρύσαφον νὰ δολοφονήσῃ τὸν Ἀττίλαν· ἔτος δὲ μαθὼν ἐν καιρῷ τὴν ἐπιβουλὴν, σέλλει πρὸς τὸν βασιλέα, τὸν ἐπιπλήττει ὡς προδότην, ϗ προσάζει αὐτὸν νὰ παραδώσῃ τὸν Χρύσαφον. Ὁ βασιλεὺς μόλις κατέπεισε τὸν ὑπερήφανον νικητὴν μὲ δῶρα ϗ ὑποχέσεις φιλικὰς νὰ παραιτήσῃ τὸ ζήτημά του, ϗ ὀλίγῳ ὕστερον ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη μβ', ϗ ζήσας πεντήκοντα. ἀ. Χ. 450.

Ὁ Θεοδόσιος θαυμάζεται μὲν διὰ τὴν ἀξιομίμητον εὐσέβειάν του, κατηγορεῖται δὲ ὅτι ἤκουε τὰς συμβουλὰς τῶν τυράννων καὶ πλεονεκτῶν εὐνούχων, ϗ παρημέλει παντάπασι τὰς δημοσίας ὑποθέσεις, ὥστε λέγουσι περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἡ ἀδελφή του Πουλχερία θέλουσα νὰ τὸν διδάξῃ τὰ ἐκ ταύτης τῆς ἀμελείας ἄτοπα, ἔδωκεν αὐτῷ νὰ ὑπογράψῃ ἓν ἔγγραφον δόγμα, ἐν ᾧ αὐτὸς ἐσυγχώρει τὴν βασίλισσαν Εὐδοξίαν διὰ βίου δέλην ϗ αἰχμάλωτον. Ὅτε δὲ ὁ βασιλεὺς ὑπέγραψε τὸ δόγμα χωρὶς νὰ τὸ ἀναγνώσῃ κατὰ τὸ σύνηθες, ἡ Πουλχερία παρεκάλεσεν αὐτὸν τότε ν' ἀναγνώσῃ τὸ ἐμπεριεχόμενον, ϗ ἐνθέτησε νὰ προσέχῃ τοῦ λοιποῦ, ϗ νὰ μὴ ὑπογράφῃ ἀβασανίστως. Αὐτὸς ἤτο μὲν φίλος τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ πλανεθεὶς, ἐβούθει πολλοὺς ἐχθροὺς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ϗ μάλιστα τοὺς Εὐτυχια-

νὲς, τῶν ὁποίων τὴν αἵρεσιν ἀνεθεμάτισεν ἡ ἐν Ἐφέσῳ γενομένη σύνοδος τῶν ρλ΄ ἐπισκόπων.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΜΑΡΚΙΑΝΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον τῦ Θεοδοσίυ, ὅσις ἐτελεύ-
α. χ. τησεν ἄτεκνος, ἡ Πελχερία παρέλαβε τὴν διοίκησιν
450. τῆς βασιλειας, ἣ πρῶτον μὲν κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν Χρύσαφον, περὶ ὃ ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω, παραδιδῦσα εἰς τὰς χεῖρας ἑνὸς ἀνδρὸς, τῦ ὁποίυ τὸν πατέρα ἐκεῖνος ἐδολοφόνησε πρό τινων χρόνων, ἔπειτα δὲ βλέπεσα, ὅτι ἡ ὑπέροχος δύναμις δὲν ὑπῆρξε ποτὲ εἰς γυναικὸς χεῖρας, ὑπεχέθη εἰς τὸν Μαρκιανὸν, στρατιώτην περιβόητον διὰ τὴν θεοσέβειαν ἣ ἄλλας πολλὰς ἀρετὰς, νὰ τὸν λάβῃ νυμφίον, ἣ ὕτω νὰ τὸν κάμῃ βασιλέα, ἐπὶ συμφωνίᾳ τῦ νὰ μὴ βλάψῃ τὴν παρθενίαν της, εἰς τὴν ὁποίαν ὡρκίσθη νὰ ἐπιμείνῃ ἕως τέλυς. Ὁ Μαρκιανὸς, ὅσις ἦν 58 ἐτῶν, ὥμοσε νὰ φυλάξῃ τὰ ζήτημά της, ἣ ὕτως ἔλαβεν αὐτὴν γυναῖκα, ἣ ἐσέφθη ὑπὸ τῦ πατριάρχυ Ἀνατολίυ (1).

Ὁ Μαρκιανὸς παραλαβὼν τῆς βασιλείαν, ἐφάνη ἄξιος αὐτῆς διὰ τὴν καλὴν πολιτείαν τε ἣ διὰ πολλὲς καλὲς νόμυς, οἱ ὁποῖοι ἀπέβλεπον πρὸς παραμυθίαν τῶν ὑπηκόων. Διὰ προσαγῆς αὐτῦ συνεκροτήθη ἡ πε-
α. χ. ρίφημος ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος, ὅπυ κατὰ πρῶτον ἐδό-
451. θη ἡ πατριαρχικὴ ἐπωνυμία εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Κωνσαντινυπόλεως καὶ
α. χ. Ἱερυσαλήμ. Ἡ βασιλεία αὐτῦ διήρκασεν ἕως τῦ 157
457. ἔτυς, ὅτε ἀπέθανε, θαυμαζόμενος παρὰ πολλῶν διὰ τὴν ἀθωότητα ἣ ἁπλότητα τῶν ἠθῶν τε, ἣ διὰ τὴν με-

(1) Ὅρα Θεοδώρητ. Εὐάγρ. ἣ Θεοφάν.

γάλην αὐτῦ θεοφοβίαν ἣ ζῆλον πρὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΛΕΟΝΤΟΣ.

Μετὰ τὸν θάνατον τῦ Μαρκιανῦ ἐκηρύχθη βασιλεὺς ὁ Λέων, ἣ ἐξέφθη ἀπὸ τὸν Ἀγατόλιον, τὸν πατριάρχην τῆς Κωνσαντινυπόλεως. Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος βασιλεὺς, ὅσις ἐξέφθη ἀπὸ πατριάρχην. Ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας τε συνέβησαν μεγάλαι ταραχαὶ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Εὐτυχιανῶν, οἱ ὁποῖοι ἀκέσαντες τὸν θάνατον τῦ Μαρκιανῦ, ἔκαμον ἀποσασίαν, ἣ φονεύσαντες τὸν ὀρθόδοξον ἐπίσκοπον Πρωτέριον, ἀντικατέσησαν τὸν Εὐτυχιανὸν Τιμόθεον Ἔλυρον. Ἡ ἀποσασία ἔπαυσε παρευθύς· ἀλλ᾽ οἱ πρωταίτιοι κατέφυγον πρὸς τὸν Ἄσπαρον, τὸν ζηλωτὴν τῦ Ἀρειανισμῦ, ἣ ἔμειναν ἀτιμώρητοι (1).

Ἐν ἔτει 467 βλέπων ὁ Λέων, ὅτι ὁ Γενσερῖκος, ὁ βασιλεὺς τῶν Βανδίλων, διήρπαζε τὴν Πελοπόννησον ἣ τὰς νήσυς, ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ. Διὸ ἑτοιμάσας ἕνα σόλον συνισάμενον ἐκ 1113 πλοίων, παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τὸν Βασιλίσκον, τὸν γυναικάδελφόν τε, ἄνδρα δειλὸν ἣ ἀνάξιον, ὁ ὁποῖος διεφθάρη μὲ τὰς ὑποχέσεις τῶν Ἀρειανῶν ἣ δῶρα τῶν βαρβάρων, ἣ ὁ μὲν σόλος αὐτῦ ἐκάη ἀπὸ τὲς ἐχθρὲς πλησίον τῆς Καρχηδόνος, οἱ δὲ Γραικοὶ κατεκόπησαν. Μετὰ ταύτην τὴν φθοράν, ὁ Λέων ὑπώπτευεν ὅλυς τὲς ὑπηρέτας τε. Διὸ κατέφυγε πρὸς τὲς Ἰσαυρὲς, λησὰς κατοικοῦντας τὰ ὄρη, ἣ ἐκλέξας ἐν αὐτοῖς τὸν Ζήνωνα, ἐπιφανῆ μὲν τὸ γένος, ἀνάξιον δὲ κατὰ τὰ ἄλ-

(1) Ὅρα Ζωναρ. Θεοδώρ. Θεοφάν. ἣ Κεδρην.

λα, ἔδωκεν αὐτῷ εἰς γάμον τὴν θυγατέρα τε, ᾗ ἐχειροτόνησε πρῶτον μὲν στρατηγὸν, ἔπειτα δὲ πατρίκιον. Ὁ Ἄσπαρος, ὁ στρατηγὸς τῆς Ἀνατολῆς, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ βασιλεὺς ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας ὑπεσχέθη νὰ κάμῃ ἕνα τῶν αὐτῆ ἰῶν καίσαρα, ἠνάγκαζεν ἤδη αὐτὸν νὰ φυλάξῃ τὴν ὑπόσχεσιν. Ὁ Λέων γινώσκων, ὅτι ὁ Ἄσπαρος ἠγαπᾶτο ἀπὸ τὸς στρατιώτας, ᾗ εἶχε μεγάλην δύναμιν, τότε μὲν ἔκρινεν εὔλογον νὰ μὴ ἐναντιωθῇ, ᾗ νὰ χειροτονήσῃ καίσαρα τὸν νεώτερον ἐκείνε ἰῶν Πατρίκιον, ἔπειτα δὲ εὑρὼν εὐκαιρίαν, ἐδολοφόνησε ᾗ ἐκεῖνον ᾗ τὸν πρεσβύτερον αὐτῆ ἰόν· ὁ δὲ Πατρίκιος ἔφυγε κατατετραυματισμένος (1). Οἱ φίλοι τῆ Ἀσπάρε, ᾗ μάλισα οἱ Γότθοι οἱ μισθωτοὶ τῆ βασιλέως, ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐκδικήσωσι τὸν θάνατον τῆ στρατηγῆ των, ἀπεσάτησαν ᾗ ἐκυρίευσαν τὲς Φιλίππες ᾗ τὴν Ἀρκαδιόπολιν· τέλος δὲ ἠναγκά-
ἀ. χ. σθησαν νὰ ὑποταχθῶσιν. Οὐ πολλῷ δὲ ὕσερον μετὰ
474. ταύτας τὰς ταραχὰς ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς, ᾗ ἀφῆκε διάδοχον τῆ θρόνε τὸν ἰὸν τῆ Ζήνωνος ἐκ τῆς θυγατρὸς Ἀριάδνης, ὀνομαζόμενον ᾗ αὐτὸν Λέοντα· ἀλλὰ ᾗ τότε μετὰ μῆνας ἐννέα ἀποθανόντος, παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ Ζήνων.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΖΗΝΩΝΟΣ.

Ὁ Ζήνων παραλαβὼν τὴν βασιλείαν, παρημέλει τὰς δημοσίας ὑποθέσεις ᾗ κατεγίνετο μόνον εἰς ἡδονὰς ᾗ ἀσωτίας, δι' ὃ θυμωθεῖσα ἡ πενθερά τε, βασίλισσα τῆ ἀποθανόντος βασιλέως, ἡ ὁποία διεν-

(1) Ὅρα Μαρκιαν. Προκόπ. Νικήφορ. Εὐάγρ. καὶ Ζωναρᾶν.

ἤργησε τὴν ὕψωσιν αὐτῆ, συνώμοσε κατ' αὐτοῦ μετ' ἄλλων πολλῶν, ἐξ ὧν ἦν ᾗ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Βασιλίσκος. Ὁ Ζήνων (1) ἔμαθε μὲν ἐν καιρῷ τὴν συνωμοσίαν, ἀλλ' ἀντὶ ν' ἀγωνιωθῇ νὰ τὴν ματαιώσῃ, ἔφυγεν εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἰσαυρίας, τῆς πατρίδος τε, ἀντ' αὐτῆ δὲ σέφεται βασιλεὺς ὁ Βασιλίσκος. Ἐπειδὴ δὲ ἔτος ἐφάνη σκληρὸς, φιλάργυρος, τύραννος ᾗ ζηλωτὴς τῆ Εὐτυχιανισμῆ, ἐμίσησαν αὐτὸν ὁ λαὸς, ἡ βελὴ ᾗ οἱ στρατιῶται, ᾗ ἀνεκάλεσαν τὸν Ζήνωνα, ὁ ἀ. χ.
ὁποῖος κατελθὼν εἰς Κωνσαντινόπολιν, ᾗ πιάσας τὸν 477.
Βασιλίσκον ὁμῆ μετὰ τῆς γυναικὸς ᾗ τῶν τέκνων, ἔκλεισεν αὐτὲς εἴς τι φρέριον τῆς Καππαδοκίας ὀνομαζόμενον Λίμνον, ὅπε ᾗ ἀπέθανεν ὑπὸ πείνης ᾗ ψύχες (2).

Ἡ ἀναιδησία, προδοσία ᾗ ἀνανδρία τῆ Ζήνωνος ἐπέσυραν τὸ μῖσος τῆ Θευδερίχε, βασιλέως τῶν Ὀστρογόθων, κατοικέντων τὴν Παιονίαν ᾗ Θράκην, ὁ ὁποῖος πολλάκις εἰσέβαλεν εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ῥωμαίων, ᾗ διήρπασε τὴν Μακεδονίαν ᾗ Θετταλίαν, τὸ ὁποῖον ἠνάγκασε τελευταῖον τὸν Ζήνωνα νὰ συ- ἀ. χ.
κατανεύσῃ εἰς τῆ Θευδερίχε τὰ ζητήματα, δηλαδὴ 483.
νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὸν μέρος τῆς κάτω Δακίας ᾗ τὴν Μοισίαν, νὰ τὸν κάμῃ στρατηγὸν τῶν βασιλικῶν ταγμάτων, ᾗ νὰ τὸν ὀνομάσῃ ὕπατον· ὁ δὲ Θευδέριχος ὑπεσχέθη νὰ βοηθῇ τὸν βασιλέα, ὁπότε θέλοι, μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις τε. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν,

(1) Ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆ Ζήνωνος ἐνέτει 476 ἀπὸ Χριςῆ ἐκυριεύθη ἡ Ῥώμη ὑπὸ τῆ Ὀδοάκρε βασιλέως τῶν Ἐρούλων, βασιλεύοντος τῆ Αὐγυςύλε υἱάτε βασιλέως τῆς Ῥώμης, ᾗ ἔτω κατελύθη ἡ Δυτικὴ μοναρχία.

(2) Εὐάγρ. βιβλ. Γ'. κεφ. ἡ'. Προκόπ. πολ. Βανδαλ. βιβλ. Α'. κεφ. ζ'.

θέλων ὁ Ζήνων νὰ εἰρηνεύσῃ τὺς θεολόγους ᾗ νὰ κατασήσῃ τὴν ὁμόνοιαν τῆς πίσεως, ἐξέδωκε τὸ περιθόητον Ε᾽νωτικὸν, διὰ τῦ ὁποῖ ἀνεθεμάτιζε τὰς αἱρέσεις τῦ Α᾽ρείυ ᾗ Εὐτυχίυ, προβάλλων δόγμα τί τῆς πίσεως, τὸ ὁποῖον ἐπρόσαζε νὰ δεχθῶσιν ὅλοι.

Τὸ λοιπὸν τῆς βασιλείας τῦ Ζήνωνος εἶναι φορὰ ταραχῶν ᾗ κακιῶν. Ὁ᾽ Λεόντιος ὁ ἐκ Χαλκίδος τῆς Συρίας, ὁ ἐκεῖσε στρατηγὸς, ἀπεστάτησε διὰ παρακινήσεως τῆς πενθερᾶς τῦ Ζήνωνος, ᾗ ὠμόσασεν ἑαυτὸν βασιλέα, ᾗ ἑνωθεὶς μετὰ τῦ κατ᾽ αὐτῦ σαλέντος Ἴλλυ, τῦ στρατηγῦ τῆς φρυρᾶς τῦ Ζήνωνος, ἐκυρίευσε τὴν Α᾽ντιόχειαν, μεθ᾽ ὃ σαλεὶς ὑπὸ τῦ βασιλέως ὁ Θευδέριχος, ὁ στρατηγὸς τῶν Ὀστρογόθων, κατενίκησεν αὐτὸν ᾗ τὸν Ἴλλον, ᾗ ἠνάγκασεν αὐτὺς νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν Πάπυραν, φρυρίόν τι τῆς Κιλικίας, ὅπυ πολεμήσαντες ἀνδρείως τέσσαρας χρόνυς, παρεδόθησαν τελευταῖον ᾗ ἀπεκεφαλίσθησαν. Ὁ᾽ δὲ Θευδέριχος ἐπιστρέψας εἰς Κωνσαντινόπολιν, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν διά τινα διχόνοιαν αὐτῦ ᾗ τῦ βασιλέως εἰς τὴν Παιονίαν, ὅπυ συναγαγὼν μεγάλην δύναμιν, ἐστράτευσεν εἰς τὴν Θρᾴκην διαπράζων ᾗ λεηλατῶν, ᾗ ἐπαπειλῶν ᾗ αὐτὴν τὴν Κωνσαντινόπολιν· ἀλλ᾽ ἀντὶ νὰ πολιορκήσῃ αὐτὴν, ἀνεχώρησε παρ᾽ ἐλπίδα εἰς τὴν Παιονίαν διά τινα μυσικὴν συνθήκην αὐτῦ ᾗ τῦ Ζήνωνος, διὰ τῆς ὁποίας, ὡς λέγυσι τινὲς συγγραφεῖς, ὁ βασιλεὺς παρεχώρησεν εἰς τὸν Θευδέριχον ὅλην τὴν Ἰταλίαν, ὅπυ ἐδέσποζε τότε ὁ Ὀδόακρος, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἐρέλων, ᾗ ὑπέσχετο αὐτῷ νὰ τὸν γνωρίσῃ βασιλέα τῆς Ἰταλίας. Ἐκ τότε ἐφιλονείκυν μετὰ ταῦτα οἱ Γότθοι ᾗ Ῥωμαῖοι, ἐκεῖνοι μὲν λέγοντες, ὅτι ὁ Ζήνων ἐσυγχώρησεν εἰς αὐτὺς νὰ ἐξεσιάζωσι τὴν Ἰταλίαν διὰ παντὸς, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι (1), ὅτι ὁ Θευδέριχος ἐσάλη ὑπὸ τῦ Ζήνωνος διὰ νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἰταλίαν ἐχὶ δι᾽ ἑαυτὸν, ἀλλὰ διὰ τὸν Ζήνωνα, εἰς τὸν ὁποῖον ᾗ ὅρμοζε κατὰ δίκαιον τρόπον. Ὁ᾽ Ζήνων ὅμως ἀπέθανεν ἐν ἔτει 491, πρὶν ἡ κυριεύσῃ κατὰ κράτος ὁ Θευδέριχος τὴν Ἰταλίαν (1).

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον τῦ Ζήνωνος ἐζήτει οἰκειοποιύμενος τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς αὐτῦ Λογγῖνος, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν αὐτῦ ᾗ ἀσέλγειαν κατέπεισεν εὐκόλως ἡ Α᾽ριάδνη, ἡ χήρα τῦ Ζήνωνος, τὴν βελὴν νὰ γνωρίσῃ βασιλέα τὸν Ἀναστάσιον, τὸν σιλεντιάριον τῦ παλατίου, ἄνδρα ποταπὸν τὸ γένος, ᾗ Εὐτυχιανὸν τὴν αἵρεσιν. Ὁ᾽ πατριάρχης Εὐφήμιος δὲν ἤθελε κατ᾽ ἐδένα τρόπον νὰ σεφανώσῃ τὸν Ἀναστάσιον, ἕως ἔ᾽τος ὑπεχέθη νὰ ὁμολογήσῃ ὅσια τὰ δογματισθέντα ἐν ταῖς ἐν Χαλκηδόνι ᾗ Νικαίᾳ συνόδοις· Ἀλλ᾽ ὀλίγῳ χρόνῳ ὕστερον, ὑποπτεύσας ὁ βασιλεὺς τὸν πατριάρχην, φίλον τῶν ἀποστατῶν Ἰσαυρῶν, κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς ἐξορίαν.

Ὁ᾽ βασιλεὺς κατεδάμασε ᾗ ἐτιμώρησε τὺς ἀποστάντας Ἰσαυρὺς, ἀλλ᾽ εἰς τὴν κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν ἐνικήθη, ᾗ ἠναγκάσθη ν᾽ ἀπολαύσῃ τὴν

(1) Σημείωσαι δὲ, ὅτι οἱ μὲν Λατῖνοι Ῥωμαίυς ὠνόμαζον κοινῶς τὺς Γραικὺς ἕως τῦ μεγάλυ Καρόλου, ἀφ᾽ ὃ χρόνυ ἡ βασιλεία τῆς Ἀνατολῆς ὠνομάζετο Γραικικὴ μοναρχία ἡ βασιλεία, ἡμεῖς δὲ οἱ νῦν Γραικοὶ ὠνομαζόμεθα ᾗ ὡς τὴν σήμερον κοινῶς Γραικοί.

(2) Ὁ᾽ Θευδέριχος ἐκυρίευσεν ὅλην τὴν Ἰταλίαν ἐν ἔτει 494, φονεύσας ᾗ αὐτὸν τὸν Ὀδόακρον.

ἀ. χ. εἰρήνην, δὲς αὐτοῖς 50 τάλαντα. Ἡ εἰρήνη ἔγινεν
505. ἐν ἔτει 505, ὁ δὲ πόλεμος διήρκεσε τρεῖς χρόνους.
Τῷ αὐτῷ δὲ ἔτει ἠκολούθησεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν μο-
ναρχίαν ἄλλη δυσυχία ἔχει μικροτέρα· αὕτη δὲ ἦν ἡ
ἅλωσις τῆς Παιονίας ὑπὸ τῶ Θευδερίχω. Ἐκ τούτων
τῶν νικῶν τῶν βαρβάρων, οἱ ὁποῖοι ἐφάνησαν πολλάκις ἄ-
χρι τῶν πυλῶν τῆς Κωνσαντινουπόλεως, παρακινέμενος
ὁ βασιλεὺς, ἔκτισε πέριξ τῆς Κωνσαντινουπόλεως τὸ
περιβόητον τεῖχος, ὀνομαζόμενον μακρὸν τεῖχος ἢ
τεῖχος τῶ Ἀνασασίω, ὡς φραγμὸν κατὰ τῶν ἐ-
πιδρομῶν ἀλλοφύλων ἐθνῶν. Τοῦτο τὸ τεῖχος ἐκτεί-
νετο ἀπὸ τὸν Εὔξεινον πόντον ἕως εἰς τὴν Προποντίδα,
420 σαδίων τὴν περιφέρειαν ἢ 20 ποδῶν τὸ πλά-
τος, τὸ ὁποῖον ἀπεῖχεν ἀπὸ τὴν Κωνσαντινούπολιν 280
σάδια, ἢ ἐφυλάττετο ἀπὸ πολλοὺς πύργους.

Ἡμεῖς παρατρέχομεν τὰς ταραχὰς, ὅσαι τότε συνέ-
θησαν εἰς τὴν Κωνσαντινούπολιν μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων
ἢ τῶν Εὐτυχιανῶν, τὰς ὁποίας ὁ βασιλεὺς, ὡς Εὐτυ-
χιανὸς τὴν αἵρεσιν, ἐβοήθει πάντοτε. Αὗται αἱ θεο-
λογικαὶ διαφοραὶ ἢ οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι, τὸ σκάν-
δαλον τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἀνήκουσι μάλιστα εἰς τὴν
ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, μ' ὅλον ὅτι ἦσαν ἓν ἀπὸ τὰ
κυριώτατα αἴτια τῶν συμφορῶν τῆς Γραικικῆς βασι-
λείας. Τέλος δὲ, ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς ἐν ἔτει 518
χρεὸν ἐννενηκοντάτης, κατ' ἄλλους μὲν βληθεὶς κε-
ραυνῷ, κατ' ἄλλους δὲ ἐκτὸς τῶν φρενῶν. Οἱ περισ-
σότεροι συγγραφεῖς παρισῶσιν εἰς ἡμᾶς τὸν Ἀνασά-
σιον ὡς κακὸν, ὑποκριτὴν, φιλάργυρον ἢ διώκτην·
ἀλλ' αὐτὸς ἀναμφιβόλως ἔδειξε μάλιστα ἐν ἀρχῇ τῆς
βασιλείας παλλὰ καλὰ ἔργα, οἷον ὑπάρχει ἢ ἡ ἀκύ-
ρωσις τῶ χρυσαργύρου, ἑνὸς φόρου, ὁ ὁποῖος ἐπληρώνετο

κατὰ πενταετίαν ἀπὸ ὅλους, ὅσοι ἔκαμνον συναλλαγὰς
ὁποιασδήποτε, ἢ ἀπ' αὐτὸς τοὺς πτωχοὺς ἢ ζητοῦντας
ἐλεημοσύνην· ἢ διὰ νὰ πληρώσῃ τοῦτον τὸν φόρον,
ἠναγκάζοντο πολλάκις οἱ γονεῖς νὰ πωλῶσι τὰ ἴδια
τέκνα. Ἡ ἀκύρωσις τούτου τοῦ ἀτιμωτάτου φόρου ἐπαι-
νεῖται παρὰ πάντων τῶν ἱστοριογράφων ὡς τὸ μέγιστον
ἢ θεάρεστον ἔργον τῶ Ἀνασασίου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄ-
ξιον νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους δι' ὅλων τῶν
αἰώνων, ἢ ν' ἀντισηκώσῃ τὰ κακὰ, ὅσα δικαίως ἀ-
πονέμονται εἰς τοῦτον τὸν βασιλέα (1).

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον τῶ Ἀνασασίου παρέλαβε τὴν
βασιλείαν ὁ Ἰουστῖνος, Θρᾴξ ἢ στρατιώτης τὸ ἐπάγ-
γελμα, πλὴν ζηλωτὴς ὀρθόδοξος, ὁ ὁποῖος ἤτε νὰ
γράψῃ, ἤτε ν' ἀναγνώσῃ ἐγίνωσκεν. Ἐπὶ τῆς βασι-
λείας τούτου ἡ ἱστορία διηγεῖται, πλὴν πολλῶν πραγμά-
των ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, τοῦτο
μόνον τὸ ἀξιομνημόνευτον. Ὁ Καβάδης, ὁ βασιλεὺς ἀ. χ.
τῆς Περσίας, ἔξειλε πρὸς τὸν Ἰουστῖνον πρέσβεις, ἢ ὑ- 522.
πέσχετο νὰ συνάψῃ μετ' αὐτοῦ εἰρήνην ἐπίμονον ἐπὶ
συμφωνίᾳ νὰ δεχθῇ ὁ Ἰουστῖνος τὸν Χοσρόην, νεώτε-
ρον υἱὸν ἢ διάδοχον τῶ Περσικῶ μοναρχῶ, ὡς θετὸν
υἱόν. Ὁ βασιλεὺς πρῶτον μὲν ἔσερξεν εἰς τοῦτο τὸ πρό-
βλημα, ὕστερον δὲ μεταπεισθεὶς ὑπὸ τῶ Πρόκλου,
ἐμπείρου νομικοῦ, ἢ συνιδὼν τὸ ἄτοπον τοῦ ζητήματος,
ἀπέῤῥιψεν αὐτό. Ὁ Καβάδης ὀργισθεὶς, ἐστράτευ-
σεν εὐθὺς εἰς τὴν Ἰβηρίαν, ἢ ἐμελέτα νὰ εἰσβάλῃ

(1) Ὅρα Εὐάγρ. σελ. 370. Κωνσαντ. Μανασσ. σελ. ἢ Σουίδαν ἢ Κεδρηνόν.

εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν. Ὁ βασιλεὺς τῶν Γ. βήρων κατέφυγε πρὸς τὸν Γ̓ουστῖνον, ὅσις ἔδωκεν αὐτῷ στράτευμα καὶ στρατηγὸν τὸν Σίττιαν καὶ τὸν περίφημον Βελισάριον, ὁ ὁποῖος ὑπῆρχε τότε νέος καὶ εἷς τῶν δορυφόρων τοῦ ἀρχιστράτηγου Γ̓ουστινιανοῦ. Ὁ Σίττας καὶ Βελισάριος εἰσέβαλον μὲν εἰς τὴν Ἀρμενίαν, τὴν ὑποκειμένην εἰς τοὺς Πέρσας, καὶ διήρπασαν αὐτὴν, ἵναγ κάσθησαν ὅμως ἀπὸ τοὺς Περσικοὺς στρατηγοὺς, Ναρσῆν καὶ Ἀράτιον, οἱ ὁποῖοι μετέπειτα ἀπέστησαν ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ συνεστράτευσαν μετὰ τοῦ Βελισαρίου εἰς Ἰταλίαν, ν̓ ἀναχωρήσεν εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας. Ὁ βασιλεὺς, εἰς τὸν ὁποῖον ἤρεσεν ἡ πολιτεία τοῦ Βελισαρίου, ἐχειροτόνησεν αὐτὸν στρατηγὸν τῶν ἐν Δάρας πρὸς τὰ σύνορα τῆς Περσίας στρατιωτῶν. Ἐν ἔτει 529 ἐκήρυξεν ὁ Γ̓ουστῖνος τὸν ἀνεψιόν του Γ̓ουστινιανὸν καίσαρα καὶ κοινωνὸν τῆς βασιλείας, καὶ μετὰ τέσσαρας μῆνας ἀπέθανε, ζήσας ἔτη ος̓, καὶ βασιλεύσας ὑπὲρ τὰ ἐννέα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ.

Οὗτος ὁ μέγας ἀνὴρ, ὅσις ἐγεννήθη ἐν τῷ Ταυρησίῳ, πόλει μεθορίῳ τῆς Θράκης καὶ Ἰλλυρίας, παραλαβὼν τὴν βασιλείαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γ̓ουστίνου, ἐφρόντισε πρὸ πάντων νὰ φυλάξῃ τὰ σύνορα τῆς βασιλείας κατὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν Περσῶν. Διὰ παρήγγειλεν εἰς τὸν Βελισάριον, τὸν ἐν Δάρας στρατηγὸν, νὰ κτίσῃ φρούριον ἐκεῖ ὡς φραγμὸν κατὰ τῶν Περσῶν. Τοῦτο ἐφόβισε πολλὰ τὸν Καβάδην, τὸν Περσικὸν μονάρχην, ὁ ὁποῖος σείλας ἓν τάγμα στρατιωτῶν, κατενίκησε τοὺς μετὰ τοῦ Βελισαρίου, καὶ κατέ-

λυσε τὸ κτιζόμενον φρούριον (1). Τότε γενομένου, ὁ Γ̓ουστινιανὸς ἐψήφισε στρατηγὸν τῶν ἀνατολικῶν στρατευμάτων τὸν Βελισάριον, προσάξας νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Περσίαν. Ὁ Περόζης, ὁ Περσικὸς στρατηγὸς, ἀντεστράτευσε κατ̓ αὐτοῦ, καὶ μάχης γενομένης, ἐνικήθησαν οἱ Πέρσαι, ἀπολέσαντες 5000 ἀνθρώπους. Τὰ ὅπλα τοῦ Γ̓ουστινιανοῦ ἠυτύχησαν καὶ εἰς τὴν Ἀρμενίαν, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκυρίευσαν πολλὰ φρούρια ἐν τῇ Περσαρμενίᾳ. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους ἀποσάντες καὶ οἱ δύο στρατηγοὶ τῶν Περσῶν, Ναρσῆς καὶ Ἀράτιος, περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω, ἠνώθησαν μετὰ τῶν Ῥωμαίων. Ὁ Γ̓ουστινιανὸς, εἰ καὶ νικητὴς, ὅμως ἔξειλε πρέσβεις πρὸς τὸν Καβάδην, προβάλλων συνθήκας εἰρήνης· ἀλλ̓ οἱ Πέρσαι δὲν ἔξερξαν, καὶ ἐνωθέντες μετὰ πολλῶν Σαρακηνῶν, ἐστράτευον ἐπὶ τὴν Συρίαν. Ὁ Βελισάριος μαθὼν τοῦτο, ἔδραμε πρὸς τῆς Συρίας τὰ σύνορα, ὅπου ἰδόντες αὐτὸν οἱ Πέρσαι, ἀπεφάσισαν ν̓ ἀναχωρήσουν, κρίναντες συμφερώτερον νὰ μὴ πολεμήσουν. Ὁ Βελισάριος ὁρῶν τὴν μεγάλην δύναμιν τῶν ἐχθρῶν, ἔκρινε καὶ αὐτὸς εὔλογον νὰ μὴ πολεμήσῃ, ἀλλὰ ν̓ ἀφήσῃ αὐτοὺς ἐλευθέρους ν̓ ἀναχωρήσουν· ὅμως κατηγορούμενος ἀπὸ τοὺς στρατιώτας του ὡς ἄνανδρος καὶ δειλὸς, ὥρμησε κατὰ τῶν Περσῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἠναγκάσθη νὰ τραπῇ εἰς φυγήν (2).

Ὁ Γ̓ουστινιανὸς ἐπιθυμῶν νὰ συνάψῃ εἰρήνην μετὰ τῶν Περσῶν, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς Βανδίλους, ἔξειλεν ἐν ἔτει 531 τὸν Ἑρμογένην, συστρατηγὸν τοῦ Βελισαρίου, πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας μὲ προτάσεις εἰρήνης εὐλογοφανεῖς. Ἀλλ̓ ὁ Κα-

(1) Προκόπ. Περσ. πολ. κεφ. ιγ̓. (2) Ὁ αὐτ. κεφ. ιή.

βάδης, ἀντὶ νὰ σέρξῃ εἰς αὐτὰς, ἔξειλεν, εὐθὺς ἀρχομένου τοῦ ἔαρος, μεγάλην δύναμιν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς τὸν Χαναράγγην, Ἀπεπέδην καὶ Μερμερόην, οἱ ὁποῖοι κατερημώσαντες τὴν χώραν, ἔστρατοπέδευσαν πλησίον τῆς Μαρτυροπόλεως ἀπὸ μακρὰν τοῦ ποταμοῦ Νυμφίου, ὁ ὁποῖος διορίζει τὴν Ῥωμαίων καὶ Περσῶν γῆν. Ὁ Ἰουστινιανὸς, ὅσις ἀνεκάλεσε τὸν Βελισάριον εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ βουλευθῇ μετ' αὐτοῦ τὰ περὶ τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Βανδίλων, ἔξειλεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Σίττιαν, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἱκανὴν δύναμιν νὰ ἐπιχειρήσῃ τι κατὰ τῶν Περσῶν. Τούτων οὕτως ἐχόντων, μαθὼν ὁ βασιλεὺς, ὅτι πολυάριθμον στράτευμα Μασσαγετῶν εἰσέβαινεν εἰς τὴν Περσίαν, καὶ ἐμελέτα ἐκεῖθεν νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν ἀνατολικὴν μοναρχίαν, κατέπεισε τὸν Πέρσην φυγάδα, τὸν κομισθέντα τότων τῶν νέων, νὰ διασπείρῃ μεταξὺ τῶν πρὸς τὴν Μαρτυρόπολιν Περσῶν τὴν φήμην, ὅτι οἱ Μασσαγέται ἦσαν μισθωτοὶ τῶν Ῥωμαίων, καὶ διενοοῦντο νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Περσίαν, καὶ νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν. Αὕτη ἡ ψευδὴς ἀγγελία, καὶ ὁ συμβὰς
α. χ. θάνατος τοῦ Καβάδου, ἠνάγκασαν τὸν Χοσρόην,
552 τὸν καὶ διάδοχον τοῦ Καβάδου, νὰ κάμῃ μετὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἰρήνην, ἡ ὁποία ἐπρόσταζε νὰ πληρώσῃ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Χοσρόην 110 κεντηνάρια, νὰ ἀποδοθῶσι τὰ φρούρια, νὰ μὴ κατοικῇ πλέον ὁ στρατηγὸς τῆς Μεσοποταμίας ἐν Δάρας, ἀλλ' ἐν Κωνσταντίνῃ, καὶ νὰ εἶναι ἐλεύθεροι οἱ Ἴβηρες, οἱ φίλοι τῶν Ῥωμαίων, νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα, ἢ νὰ μείνωσιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον συνέβη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ μεγίστη ἀποστασία παρὰ πάσας, ὅσας ἀναφέρ-

σι τὰ χρονικὰ τῶν βασιλειῶν. Αὕτη ἡ ἀποστασία ἔλαβεν ἀρχὴν ἐν πρώτοις μεταξὺ τῶν διαφόρων φατριῶν τοῦ ἱπποδρόμου, ἔπειτα δὲ κατήντησεν εἰς φανερὰν ἀποστασίαν, ἐπειδὴ ὁ λαὸς μισῶν τὴν Ἰωάννην, τὸν ἔπαρχον τῆς αὐλῆς, καὶ τὸν Τριβωνιανὸν, τὸν τότε πάρεδρον τοῦ βασιλέως (quaestorem) διὰ τὴν φιλαργυρίαν των, ἠνάγκασε τὸν Ὑπάτιον, ἀνεψιὸν τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου, νὰ δεχθῇ τὴν βασιλείαν. Ὁ Ἰουστινιανὸς μαθὼν τὸ γεγονὸς, ἠθέλησε μὲν νὰ παύσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ, καθαιρῶν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τοὺς ῥηθέντας δύο ὑπηρέτας, Ἰωάνην καὶ Τριβωνιανὸν, ἀλλὰ βλέπων αὐτὸν καὶ ὕστερον μᾶλλον σασιάζοντα, κατεπείσθη ἀπὸ τὴν βασίλισσαν Θεοδώραν νὰ μὴ φύγῃ, ἀλλὰ νὰ μείνῃ εἰς τὸ παλάτιον, καὶ κάλλιον ν' ἀποθάνῃ, παρὰ νὰ ὑστερηθῇ τῆς βασιλείας. Ἐν τούτοις, φθάσας ὁ Βελισάριος μετὰ μεγάλης δυνάμεως, ἐστρατεύσε κατ' εὐθείαν εἰς τὸν ἱππόδρομον, καὶ κατέσφαξε πλέον ἢ 30000 ἀνθρώπους, καὶ πιάσας τὸν Ὑπάτιον, καὶ ἄλλον τινὰ ἀνεψιὸν τοῦ Ἀναστασίου ὀνομαζόμενον Πομπήϊον, παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς τὸν βασιλέα, οἱ ὁποῖοι ἀπεκεφαλίσθησαν.

Μετὰ τὴν κατάπαυσιν ταύτης τῆς ἀποστασίας ὁ βασιλεὺς ἐφρόντιζε περὶ τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Ἀφρικῆς. Ἀλλὰ τοῦτον τὸν κατὰ τῶν ἐν Ἀφρικῇ Βανδίλων πόλεμον καὶ τὸν κατὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Γότθων, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Βελισάριος ἐπολέμησεν εὐτυχέσατα, παρατρέχομεν σιωπῇ ὡς διεξοδικοὺς καὶ μὴ ἀνήκοντας εἰς τὴν παροῦσαν ἱστορίαν. Οὗτοι οἱ δύο πόλεμοι διήρκεσαν ἀπὸ 533 ἕως τοῦ 541, τὸ ὁποῖον ἔτος εἶναι περίφημον μάλισα διὰ τὴν θριαμβευτικὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Βελισαρίου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐν τῷ πολέμῳ κατὰ τῶν

ἐν Ἰταλίᾳ Γότθων οἱ μὲν Ἀρμένιοι ἀπεσάτησαν, ὁ δὲ Χοσρόης εἰσέβαλεν εἰς τὴν Συρίαν, καὶ κυριεύσας τὴν
a. χ. Ἱεράπολον, Βέρροιαν (νῦν Ἀλὲπ) καὶ ἄλλας πόλεις, ἐ-
540. κυρίευσε καὶ τὴν Ἀντιόχειαν, πόλιν φέρουσαν τὰ πρωτεῖα μετὰ τὴν Κωνσαντινούπολιν, καὶ παρέδωκεν αὐτὴν εἰς διαρπαγὴν τῶν στρατιωτῶν, τοὺς δὲ πολίτας ἐλαφυροπώλησεν (1). Ὁ Ἰουστινιανὸς ἠναγκάσθη πάλιν ν' ἀγοράσῃ τὴν εἰρήνην μὲ 50 κεντηνάρια (5,000 λίτρας χρυσῆ). Ἀλλ' ὁ Χοσρόης ἐν τῷ ἀναχωρεῖν διήρπασε τὴν Ἀπάμειαν καὶ Χαλκίδα, καὶ διαβὰς τὸν Εὐφράτην, κατερήμωσε τὴν Μεσοποταμίαν.

Τότε βλέπων ὁ Ἰουστινιανὸς, ὅτι ὁ Χοσρόης δὲν ἐφύλαττε καμμίαν ὑπόσχεσιν, ἀνεκάλεσε τὸν Βελισάριον ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἐπολέμει τοὺς Γότθους, καὶ ἐψήφισεν αὐτὸν στρατηγὸν κατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ Χοσρόης, πρὶν ἔλθῃ ὁ Βελισάριος, ἐδέχθη τοὺς Λαζοὺς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔφερον τὴν τυραννίαν τῆ Ῥωμαίᾳ στρατηγῆ, καὶ ἐκυρίευσε τὴν Λαζικὴν αὐτῶν χώραν, ἡ ὁποία ἔκειτο μεταξὺ τῆς μαύρης καὶ Κασπίας θαλάσσης, καὶ εἶχεν ἰδίες βασιλεῖς ὑποκειμένους εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀνατολῆς. Ἐν τούτοις, εἰσέβαλεν ὁ Βελισάριος εἰς τὴν Περσίαν, καὶ κατέτρεχε τὴν Ἀσσυρίαν, ὅθεν ὅμως ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ διὰ τὸ ὑπερβολικὸν καῦμα καὶ διὰ τὰς ἀσθενείας. Τῷ δὲ ἑπομένῳ θέρει ἐν ἔτει 443 ὁ Χοσρόης ἐθέλησε νὰ κυριεύσῃ τὴν Παλαισίνην, ἀλλ' ἠναγκάσθη ἀπὸ τὸν Βελισάριον νὰ διαβῇ πάλιν τὸν Εὐφράτην. Ἀλλ' ἔτος ὁ στρατηγὸς ἀνακληθεὶς ὑπὸ τῆ βασιλέως, ἐσάλη εἰς Ἰταλίαν κατὰ τῶν Γότθων, καὶ ὁ διάδοχος αὐτῆ Μαρτῖνος ἔχων

(1) Προκόπ. Περσ. πολεμ. βιβλ. Β'. κεφ. 12.

30,000 στρατιώτας, ἐνικήθη ἀπὸ 4,000 Πέρσας. Τοιουτοτρόπως ἐπολέμων οἱ Ῥωμαῖοι καὶ Πέρσαι μὲ ἀμοιβαίαν εὐτυχίαν, ἕως ἦ τέλος ἔκαμον εἰρήνην πεντηκονταετῆ, καθ' ἣν ὑπεχρεοῦτο ὁ μὲν βασιλεὺς νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Πέρσας 30,000 λίτρας χρυσῆ, ὁ δὲ Χοσρόης νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν Λαζικὴν, καὶ νὰ μὴ ἀφήσῃ ποτὲ τοὺς βαρβάρους νὰ διαβῶσι διὰ τῶν Κασπίων πυλῶν.

Ἡ τελευταία ἀνδραγαθία τῆ Βελισαρίου ἐχρημάτισε κατὰ τῶν Οὔννων, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν ἐπιστροφήν τε ὑσερήθη ἀπὸ παντὸς ἀξιώματος, καὶ ἐφυλάττετο εἰς τὸν οἶκόν τε διὰ τὰς κακίας καὶ ἐπιβελὰς τῶν φθονερῶν ἐχθρῶν τε (1). Οἱ νεώτεροι συγγραφεῖς διηγοῦνται, ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς ἐτύφλωσεν αὐτὸν, καὶ ἠνάγκασε νὰ ζητῇ ἐλεημοσύνην διαβαίνων ἀπ' οἶκον εἰς οἶκον, ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἀναφέρουσι τοιοῦτόν τι, ἀλλὰ μᾶλλον λέγουσιν, ὅτι ὁ βασιλεὺς γνωρίσας τὴν ἀθωότητά τε, τὸν ἐτίμησε πάλιν ὡς πρότερον ἄχρι τῆ θα- ἀ. χ.
νάτε. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον συνώμοσαν τινὲς κατὰ 565.
τῆ βασιλέως, ὅμως ἐφωράθησαν καὶ ἐπαιδεύθησαν πρεπόντως. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἀπέθανε μετ' ὀλίγον, ζήσας ὡς πγ' ἔτη.

Δικαίως ἐπονομάζεται ὁ Ἰουστινιανὸς μέγας διὰ τὰ δημόσια κτίσματα, διὰ τοὺς ἀξιολόγους πολέμους, καὶ διὰ τὴν μεταμόρφωσιν τῶν Ῥωμαϊκῶν νόμων. Ὁ Προκόπιος διηγεῖται περισατικῶς ὅλα τὰ δημόσια κτίσματα, ὅσα ἔτος ὁ ἀνὴρ ἔκτισε παντοχῆ (2). Ἐν τῷ

(1) Ἀγαθ. ἱστορ. Ἰουστιν. κεφ. Δ'.

(2) Ὁ Ἰουστινιανὸς θαυμάζεται μᾶλλον διὰ τὴν ἀνοικοδομὴν τῆς ἐν Κωνσαντινουπόλει περιφήμου ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Σοφίας εἰσέτι καὶ νῦν σωζομένης, τὴν ὁποίαν κατέσαν

πολέμῳ ἐκυρίευσε τὴν Ἀφρικὴν καὶ Ἰταλίαν, καὶ ἥνωσεν αὐτὰς μὲ τὴν ἐπικράτειάν του· ἐν δὲ εἰρήνῃ ἐξέδωκε πολλοὺς καλοὺς νόμους, καὶ μάλιστα τὸν περίφημον αὐτοῦ κώδηκα. Οὗτος ὁ βασιλεὺς θέλων νὰ ἐκδώσῃ συλλογὴν νόμων, διώρισε πρὸς τοῦτο τοὺς τότε περιφημοτάτους καὶ σοφωτάτους ἄνδρας, ἐξ ὧν ἦτο καὶ ὁ Τριβωνιανὸς, οἱ ὁποῖοι ἔμελλον νὰ συλλέξωσιν εἰς ἕνα τόμον ὅλους τοὺς ἐν τῷ τοῦ Γρηγορίου, Ἑρμογένους καὶ Θεοδοσίου κώδηκι περιεχομένους νόμους, προσθέντες καὶ ὅσοι ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ δευτέρου καὶ ἄλλων νομίμων διαδόχων βασιλέων ἕως τοῦ Ἰουστινιανοῦ αὐτοῦ, ἀφαιρέντες ὅλα τὰ περιττὰ καὶ τὰ προλεγόμενα, καὶ προσσημειώντες εἰς πάντα νόμον τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως, τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον. Τοιουτοτρόπως συνετέθη ὁ νέος κώδηξ καὶ ἐξεδόθη ἐν ἔτει 529 ἐν ἀρχῇ τοῦ τρίτου ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅστις ἐπρόσαξε κατὰ τοὺς ἐν τούτῳ τῷ κώδηκι περιεχομένους νόμους νὰ κρίνωνται εἰς ὅλην αὐτοῦ τὴν βασιλείαν αἱ ὑποθέσεις· ὅσοι δὲ νόμοι δὲν περιελαμβάνοντο εἰς τοῦτον τὸν κώδηκα ἐκηρύχθησαν ἄκυροι. Οὗτος ὁ κώδηξ ἦτο διηρημένος εἰς δώδεκα βιβλία, καὶ περιεῖχε τοὺς νόμους καὶ τὰς διαταγὰς τῶν βασιλέων ἀπὸ Ἀδριανοῦ ἕως τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον μετὰ τὴν ἔκδοσιν τούτου τοῦ κώδηκος ἐπεχείρησεν ὁ βασιλεὺς νὰ συνάξῃ κατὰ τάξιν ὅλας τὰς γνώμας καὶ ἀποκρίσεις τῶν

ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας του διὰ τὴν συμβᾶσαν ἀποστασίαν, ἀνέκτισε μεγαλοπρεπέστατα, διορίσας πρὸς τοῦτο τὸν Ἀνθέμιον καὶ Ἰσίδωρον, δύο περιφήμους ἀρχιτέκτονας. Ὁ Ἰουστινιανὸς τόσον ἐχάρη ἐπὶ τούτῳ τῷ ἔργῳ, ὥστε ἐκραξε Σολομών, σὲ ἐνίκησα.

περιφήμων νομοδιδασκάλων ὁμοῦ μετὰ τῶν ὑποσημειώσεων καὶ ἀπομνημονευμάτων, τὰ ὁποῖα πάντα ἀπετέλουν ὑπὲρ τοὺς 2,000 τόμους. Πρὸς τοῦτο διώρισε τὸν Τριβωνιανὸν καὶ δεκαεξ ἄλλους ἐμπείρους νομικοὺς, οἱ ὁποῖοι καὶ ἐν τρισὶ χρόνοις ἐτελείωσαν τὸ ἔργον, καὶ ἐξέδωκαν ἐν ἔτει 533, ὀνομαζόμενον παρὰ μὲν τῶν Λατίνων Διγέστα, ὑπὸ δὲ τῶν Γραικῶν Πανδέκται, ὅτι ἐν αὐτῷ περιελαμβάνετο ὅλη ἡ νομική. Πρὶν ἢ δὲ τελειώσῃ τοῦτο τὸ πόνημα, παρήγγειλεν ὁ Ἰουστινιανὸς εἰς τὸν Τριβωνιανὸν, Θεόφιλον καὶ Δωρόθεον νὰ συνθέσωσι χάριν τῶν νεανίσκων τὰς λατινιστὶ λεγομένας ἰνστιτουτζιόνας, ὅ ἐστι πρώτας ἀρχὰς τῶν νομικῶν, αἱ ὁποῖαι ἕνα μῆνα σχεδὸν πρὸ τῶν Πανδεκτῶν ἐξεδόθησαν. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν νέον κώδηκα ἔλειπον πολλοὶ νόμοι μετέπειτα διαταχθέντες, ἐπρόσαξεν ὁ Ἰουστινιανὸς τῷ ὀγδόῳ ἔτει τῆς βασιλείας ἐν ἔτει 534 νὰ ἐκδοθῇ ἕτερος κώδηξ περιέχων ὅλας τὰς διαταγὰς, ὡς διακοσίας τὸν ἀριθμὸν, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ πρώτου κώδηκος, τοῦ ὁποίου πολλαὶ ἄλλαι διαταγαὶ ἦτοι διωρθώθησαν, ἢ ἠκυρώθησαν. Οὗτος ὁ δεύτερος κώδηξ εἰσήχθη ἀντὶ τοῦ πρώτου, ὅστις διαιρεῖται εἰς 12 βιβλία καὶ 776 κεφάλαια, καὶ περιέχει τὰς διαταγὰς τῶν βασιλέων ἀπὸ Ἀδριανοῦ ἕως τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν ἰνστιτουτζιόνων, Πανδεκτῶν καὶ τοῦ κώδηκος, ἔγραψεν ὁ Ἰουστινιανὸς πολλοὺς ἑτέρους νόμους, ὀνομαζομένους νεαρὰς διατάξεις (novellae constitutiones). Οὗτοι, πλὴν ὀλίγων τινῶν, ἐγράφησαν κατὰ καιροὺς οὐχὶ λατινιστὶ, ἀλλ' ἑλληνιστὶ, καὶ μετὰ τὸν αὐτοῦ θάνατον συνεξεδόθησαν εἰς ἕνα τόμον (1).

(1) Ὅρα Petri de Ludwig vita Justiniani ac Theodorae κτ. 1731.

ΚΕΦ. ΚΔ΄.

Ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἕως τῆς βασιλείας τοῦ Λογοθέτου Νικηφόρου, τοῦ πρώτου νομιζομένου αὐτοκράτορος τῶν Γραικῶν

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΤΟΥ Β΄.

α. χ. 566. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅσις ἀπέθανεν ἄτεκνος, παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰουστῖνος (1), ὅσις ἐξέφθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου. Ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας του ἔξειλαν οἱ Ἄβαρες, ἔθνος Σκυθικὸν, πρέσβεις πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐζήτουν τὰ ἐτήσια χρήματα, τὰ ὁποῖα ἐπλήρονεν εἰς αὐτοὺς ὁ Ἰουστινιανός· ἀλλ' οἱ Μασσαγέται, οἱ ὁποῖοι ἤδη ὠνομάζοντο Τοῦρκοι, κατοικοῦντες τὴν πρὸς τὸν Τάναϊν κατ' ἀνατολὰς κειμένην γῆν, παρεκάλεσαν τὸν Ἰουστῖνον νὰ μὴ συγκατανεύσῃ εἰς τὰ ζητήματα τῶν Ἀβάρων, τῶν ἀσπόνδων αὐτῶν ἐχθρῶν, ἕτε νὰ τοὺς δεχθῇ ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισίν του, τὸ ὁποῖον καὶ ἔπραξεν ὁ βασιλεύς. Ἡ τόλμη καὶ ἀνδρία, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ Ἰουστῖνος, ἐχαροποίησε τόσον τὸν λαὸν, ὥστε ἤρξαντο νὰ προτιμῶσιν αὐτὸν καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὁ ὁποῖος, ἔλεγον, ἐπλέτισε τοὺς βαρβάρους, τοὺς ἀσπόνδους ἐχθροὺς τῆς Γραικικῆς βασιλείας, ἁρπάζων καὶ γυμνόνων τοὺς ἰδίους ὑπηκόους. Ἀλλ' ὁ Ἰουστῖνος εὐθὺς μετήλλαξε τὴν καλὴν περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν τοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν καὶ ἀκόρεστον φιλαργυρίαν, φονεύσας τὸν συγγε-

(1) Αὐτὸς ἦτο, πρὶν βασιλεύσῃ, κουροπαλάτης.

νῆ του Ἰωσῆνον (1) ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διὰ τοῦτο καὶ μόνον, ὅτι ἠγάπα αὐτὸν ὁ λαός. Λέγουσιν, ὅτι ἡ δολοφονία τοῦ Ἰωσήνου καὶ ἄλλων πολλῶν ἔγινεν ἐξ αἰτίας τῆς βασιλίσσης Σοφίας, γυναικὸς ἀπανθρώπου, προπετοῦς καὶ φιλυπόπτου (2).

Ἐν ἔτει 569 εἰσέβαλον οἱ Λογγοβάρδοι εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ἔσχησαν νέαν βασιλείαν, καὶ ἐβασίλευσαν ὑπὲρ τοὺς 200 χρόνους. Ἀλλ' ἡ ἱστορία τῶν πολέμων αὐτῶν μετὰ τοῦ Ἰουστίνου καὶ τῶν διαδόχων ἕως τῆς παντελοῦς ἀλώσεως τῆς Ἰταλίας, καὶ τῶν βασιλέων τῶν Λογγοβάρδων ἀπὸ τοῦ Ἀλβοΐνου ἕως τοῦ Δεσιδερίου, ὅσις ἐλήφθη αἰχμάλωτος ἀπὸ τὸν μέγαν Κάρολον, ἀνήκει ἐχὶ ἐνταῦθα, διὸ ὃ καὶ παραιτεῖται, καὶ σημειοῦμεν τοῦτο μόνον, ὅτι ἡ Ἰταλία ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστίνου ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν μοναρχίαν, καὶ ἀντ' αὐτῆς προσετέθη ἡ Περσαμενία, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι, χριστιανοὶ ὄντες, καταδιωκόμενοι ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἀπέστησαν τὸν ζυγὸν, καὶ ὑπετάχθησαν ἐκουσίως εἰς τὸν βασιλέα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Χοσρόης, ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ἔξειλε μὲν πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ παρεκίνει νὰ μὴ τοὺς δεχθῇ παρανόμως καὶ παρασπόνδως, ἀλλ' ὁ Ἰουστῖνος ἀπεκρίθη τολμηρῶς, ὅτι τῆς ἀνακωχῆς τῶν ὅπλων ἡ προθεσμία παρῆλθε, καὶ ὅτι ὤφειλε νὰ δεχθῇ ὑπὸ τὴν σκέπην του ἓν ἔθνος, τὸ ὁποῖον ὡς ὁμόθρησκον κατεδιώκετο. Τοῦτο προξένησε τὸν πόλεμον, ὅπου οἱ Πέρσαι ἐνίκων, εἰσβαλόντες εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικρά-

(1) Οὗτος ὁ δολοφονηθεὶς Ἰωσῆνος ἦτον ἔγγονος τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

(1) Εὐάγρ. βιβλ. β΄. κεφ. ιδ΄. Φώτ. κεφ. 113.

τειαν, ἡ ἐκυρίευσαν πολλὰς πόλεις, ἐν αἷς ἦσαν ἡ ἡ Ἡράκλεια, ἡ Ἀπάμεια ἡ ἡ Δάρας. Ἡ ζημία τῆς Δάρας, πόλεως ἀξιολογωτάτης, καὶ ἡ πρόοδος τῶν Λογγοβάρδων ἐν Ἰταλίᾳ κατελύπησαν τόσον τὸν δυσχερῆ βασιλέα, ὥσε ἔγινε τρόπον τινὰ παράφρων. Τότε βλέπουσα ἡ σύγκλητος ἡ ἡ βασίλισσα Σοφία τὴν δυσχέρειαν τῦ βασιλέως, ἐψήφισαν ὁμοφώνως ἀντ' αὐτῦ διοικητὴν τῆς βασιλείας τὸν Τιβέριον, Θρᾷκα τὸ γένος, ἄνδρα ἐπιφανῆ ἡ πιστόν. Οὗτος παραλαβὼν τὴν διοίκησιν, ἔστειλε πρὸς τὸν Χοσρόην πρέσβυν τὸν Τραϊανὸν, ἄνδρα σοφὸν ἡ ἄξιον, ὁμῦ μετὰ μιᾶς ἐπιστολῆς παρὰ τῆς βασιλίσσης, ἐν ᾗ αὐτὴ ἐδήλωε εἰς τὸν Χοσρόην τὴν παραφροσύνην τῦ βασιλέως ἡ τὴν δυσχέρειαν τῆς βασιλείας, ἡ ἐξώρκιζεν αὐτὸν νὰ μὴ βλάπτῃ τὴν βασιλείαν, ἐνθυμίζουσα ἐν τῷ τέλει, ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς ἔδειξε πρὸς αὐτὸν μεγάλην φιλίαν, πέμπων εἰς αὐτὸν, ὅτε ἠθένησε βαρέως, τοὺς ἐμπειροτάτους ἰατρούς. Αὕτη ἡ ἐπιστολὴ παρεκίνησε τὸν Χοσρόην εἰς εὐσπλαγχνίαν, ὁ ὁποῖος ἡ εὐθὺς ἐσυγχώρησε διὰ τριῶν χρόνων ἀνακωχὴν ὅπλων (1).

Ἐν ἔτει 573 ἔγινεν ὁ Τιβέριος διὰ συμβελῆς τῆς βασιλίσσης Σοφίας καῖσαρ, ὁ ὁποῖος γινώσκων, ὅτι οἱ Πέρσαι μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς προθεσμίας τῆς ἀνακωχῆς θέλουσιν εἰσβάλῃ πάλιν εἰς τὴν Περσίαν, ἠγωνίζετο νὰ συνάξῃ μεγάλην δύναμιν, ἡ ἐν ταὐτῷ νὰ μεταβάλῃ, εἰ δυνατὸν, τὴν ἀνακωχὴν εἰς εἰρήνην ἐπίμονον. Ἀλλ' ὁ Χοσρόης ἀποφασίσας νὰ λάβῃ πάλιν τὴν Περσαρμενίαν, τρεῖς χρόνους μετὰ τὴν ἀνακωχὴν

(1) Εὐάγρ. βιβλ. ε'. κεφ. 7—18. Κεδρην. βιβλ. γ'. κεφ. ιη', Μένανδρ. κεφ. ις'.

εἰσέβαλεν εἰς αὐτὴν, καίων ἡ διαπράζων, ἡ εἰσέβη ἡ εἰς τὴν Καππαδοκίαν ἐπὶ σκοπῷ τῦ νὰ κυριεύσῃ ἀ. χ. τὴν Καισάρειαν, τὴν μητρόπολιν αὐτῆς· ἐνικήθη ὅμως 576. ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους ἐν τῇ Μελιτηνῇ τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας, ἡ τόσον ἐλυπήθη, ὥσε ἀθενήσας ἀπέθανεν. Οὐ ἀ. χ. πολλῷ δὲ ὕστερον ἀπέθανε ἡ ὁ Γουσῖνος. Οὗτος ὁ βα- 578. σιλεὺς νομίζεται ὡς ὁ ἀσελγέστατος τῶν τότε βασιλέων, παραμελῶν τὰς δημοσίας ὑποθέσεις παντάπασι.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΙΒΕΡΙΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον τῦ Γουσίνου ἐκηρύχθη βασιλεὺς ὁ Τιβέριος κοινῇ ψήφῳ τῦ λαῦ ἡ τῆς συγκλήτου βουλῆς. Οὗτος ὁ νέος βασιλεὺς ὢν εὐεργέτης, δίκαιος ἡ φιλόπονος, ἐφρόντιζε μόνον περὶ τῆς εὐδαιμονίας τῶν αὐτῦ ὑπηκόων· ἀλλ' ἀδύνατος ὢν κατὰ τῶν βαρβάρων, ἢ συμπεριφερόμενος τῇ τύχῃ, ἠναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ εἰς τοὺς Ἄβαρας τὸ Σίρμιον, πόλιν τῆς Παιονίας, ἡ νὰ δώσῃ εἰς τὸν βασιλέα αὐτῶν πολλὰ χρήματα, ἐνίκησεν ὅμως τοὺς Πέρσας κατὰ κράτος, στείλας στρατηγὸν τὸν Μαυρίκιον, ἄνδρα θεοσεβῆ, ἀνδρεῖον ἡ πολεμικὸν, ἡ ἠνάγκασε τὸν Ὀρμίσδαν, τὸν διάδοχον τῦ Χοσρόη, νὰ ζητήσῃ εἰρήνην, ἡ ὁποία ἡ ἔγινε παρευθύς. Ὁ Τιβέριος ἔδωκεν εἰς τὸν Μαυρίκιον τὴν θυγατέρα τῦ Κωνσταντίου εἰς γά- ἀ. χ. μον, ἐκήρυξεν αὐτὸν καίσαρα, καὶ μετ' ὀλίγον ἀ- 582. πέθανε, βασιλεύσας ὀλίγους χρόνους. Ὁ Θεοφύλακτος (1) λέγει περὶ τῦ Τιβερίου, ὅτι αὐτὸς ἐνόμιζεν εὐτυχίαν ἡ ἔπαινον τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ὑπηκόων τε,

(1) Κεφ. γ'. Μένανδρ. κεφ. κγ'. Εὐάγρ. βιβλ. ε'. κεφ. ϛ'. κτ.

ὅτι ἀπεστρέφετο τὸν τύφον τῆς βασιλείας, καὶ ὅτι ἠγάπα νὰ ὀνομάζεται πατὴρ τῶν ἐθνῶν μᾶλλον ἢ βασιλεύς.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΜΑΥΡΙΚΙΟΥ.

α. χ. 582. Ὁ Μαυρίκιος ἐκηρύχθη κατὰ τὸ σύνηθες βασιλεύς. Ὁ Ὀρμίσδας, ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ὡς ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Τιβερίου, ἔλυσε τὴν εἰρήνην προφασιζόμενος, ὅτι δὲν ἦτον ὑπόχρεως νὰ τὴν φυλάξῃ μετὰ τὸν τοῦ Τιβερίου θάνατον, καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὴν μοναρχίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ κατ' αὐτοῦ σαλεὶς στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων ὁ Φιλιππικὸς ἐνίκησε μὲν τοὺς Πέρσας πολλάκις, ἀλλὰ παραγγείλας τὸν Ἡράκλειον, τὸν ὑποστράτηγόν του, νὰ εἰσβάλῃ μὲ μέρος τοῦ στρατεύματος εἰς τὴν ἐχθρικὴν χώραν, ἐπολεμήθη νυκτὸς ἀπὸ τὸν Περσικὸν στρατηγὸν, καὶ ἐτράπη εἰς φυγήν, διὰ τὸ ὁποῖον ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς, ὑσέρησεν ἀπὸ τῆς στρατηγίας, καὶ διώρισεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Πρίσκον. Οὗτος ὁ στρατηγὸς ἦτο μὲν ἀνδρεῖος καὶ πολεμικὸς, ἀλλὰ διὰ τὴν αὐστηρότητα καὶ δεσποτείαν του ἐμισεῖτο παρὰ πάντων τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀποστήσαντες, ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν πλησίον πόλιν Ἔδεσσαν, καὶ παρέδωκαν τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν Γερμανὸν, τὸν διοικητὴν τῆς Φοινίκης. Ὁ βασιλεὺς, ὡς ἔμαθε τὴν ἀποστασίαν, ἔστειλε στρατηγὸν τὸν Φιλιππικὸν· ἀλλ' οἱ στρατιῶται δὲν ἠθέλησαν νὰ τὸν δεχθῶσι, καὶ ἔτως ἠναγκάσθη ν' ἀφήσῃ τὸν Γερμανόν. Ἐν τούτοις, οἱ Πέρσαι βλέποντες αὐτὰς τὰς ταραχὰς, εἰσέβαλον εἰς τὴν μοναρχίαν τῶν Ῥωμαίων, καίοντες καὶ ἁρπάζοντες, ἀλλ' ὁ Γερμανὸς ἐνίκησεν αὐτοὺς κατὰ κράτος (1). Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον μετὰ τοῦ-

(1) Εὐάγ. βιβλ. ε'. κεφ. γ'. Θεοφύλακτ. κεφ. η'. γ'.

τον τὴν νίκην, Γρηγόριος, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχείας, κατέπαυσε τὴν ἀποστασίαν τῶν στρατιωτῶν, καὶ ὁ Φιλιππικὸς παραλαβὼν τὴν ἐξουσίαν τοῦ στρατεύματος, ἐνίκησε τοὺς Πέρσας εἰς ἑτέραν μάχην.

Μετὰ ταῦτα τὰ συμβάντα συνέβη ἡ εἰσδρομὴ τῶν Ἀβάρων, οἱ ὁποῖοι διαβάντες τὸν Δούναβιν, εἰσέβησαν εἰς τὴν Θρᾴκην καὶ διήρπαζον. Ὁ βασιλεὺς ἐστράτευσε κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐνικήθη καὶ ἠναγκάσθη ν' ἀγοράσῃ τὴν εἰρήνην, τὴν ὁποίαν ὅμως ὁ τῶν Ἀβάρων βασιλεὺς δὲν ἐφύλαξε πολὺν χρόνον, ἀλλ' εἰσέβαλε τῷ ἑπομένῳ ἔτει εἰς τὴν Θρᾴκην, καὶ ἐστράτευσε πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ ὁποῖον ἐφόβισε τόσον τοὺς ἐγκατοίκους, ὥστε ἤθελον νὰ φύγωσιν εἰς τὴν Χαλκηδόνα καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀσίας σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις. Ἀλλ' ἡ συμβᾶσα λοιμικὴ νόσος ἐν τῷ στρατεύματι τῶν Ἀβάρων ἐφόβισεν αὐτοὺς τόσον, ὥστε ἀπεφάσισαν ν' ἀναχωρήσωσιν ἐκεῖθεν τοῦ Δουνάβεως. Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀβάρων ἐν τῷ ἀναχωρεῖν ὑπεχέθη ν' ἀποδώσῃ ὅλους τοὺς Ῥωμαίους αἰχμαλώτους, ὡς 12000 τὸν ἀριθμὸν, ἐὰν ὁ βασιλεὺς δώσῃ αὐτῷ διὰ τὸν καθένα ὀλίγην ποσότητα χρημάτων. Ἀλλ' ὁ Μαυρίκιος δὲν ἠθέλησε, καὶ οἱ 12000 αἰχμάλωτοι κατεσφάγησαν ὅλοι. Τινὲς ἐγκαλοῦσιν ἐνταῦθα τὸν βασιλέα, ὅτι διὰ τὴν φιλαργυρίαν δὲν ἔδωκε τὰ ζητηθέντα λύτρα, ἄλλοι δὲ, λέγουσιν, ὅτι ἤθελε νὰ ἐκδικηθῇ διὰ τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας ἀποστασίαν αὐτῶν. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἦ, οἱ στρατιῶται παρωργίσθησαν, καὶ ἀποστάντες ἐκήρυξαν βασιλέα τὸν Φωκᾶν, Καππαδόκην καὶ πόταπὸν τὸ γένος.

Ὁ δὲ λαὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς ἔμαθε τὰ γενόμενα, ἔκαμον ἀποστασίαν, καὶ ἠνάγκασαν τὸν Μαυ-

ρίκιον ὁμοῦ μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων νὰ καταφύγῃ εἰς ἐκκλησίαν τινὰ ὡς 250 σάδια μακρὰν ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν τούτοις, ἐμβὰς ὁ Φωκᾶς εἰς Κωνσταντινούπολιν μὲ τοὺς ἀποσάτας στρατιώτας, καὶ σεφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου βασιλεύς, ἐπρόσαξε νὰ φέρωσι τὸν Μαυρίκιον εἰς τὴν Χαλκηδόνα, ὅπου διὰ προσαγῆς τοῦ τυράννου πρῶτον μὲν ἀπεκεφαλίσθησαν οἱ πέντε υἱοὶ τοῦ Μαυρικίου ἐνώπιον αὐτοῦ, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτός. Ὁ Μαυρίκιος ἔβλεπε τὸν θάνατον τῶν υἱῶν μὲ τοιαύτην σαθερότητα τῆς ψυχῆς καὶ χριστιανικὴν ὑπομονήν, οἵαν μόλις εὑρίσκομεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ, εἰς τρόπον ὥστε συνεχῶς ἔλεγε τοὺς ἀκολούθους λόγους τοῦ προφήτου ἄνακτος Δαυὶδ, δίκαιος εἶ κύριε, καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου (ψαλμ. 119, 137). Τοιοτοτρόπως ἀπέθανεν ὁ Μαυρίκιος, βασιλεύσας ὑπὲρ τοὺς ις' χρόνους, καὶ ζήσας ἑξήκοντα (1).

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΦΩΚΑ.

ἀ. χ. 603. Ὁ Φωκᾶς παραλαβὼν τὴν βασιλείαν, ἔσειλε κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν βασιλέων τὰς εἰκόνας αὐτοῦ τε καὶ τῆς συζύγου Λεοντίας εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου ἐδέχθη αὐτὰς ὁ λαὸς μετὰ μεγάλης χαρᾶς. Γρηγόριος, ὁ ἐπονομαζόμενος μέγας, ὁ τότε ἐπίσκοπος τῆς Ῥώμης, ἔσησε τὰς εἰκόνας εἰς τὸν εὐκτήριον οἶκον τοῦ μάρτυρος Καισαρίου, καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν βασιλέα συγχαίρων καὶ λέγων, ὅτι ἡ θεία πρόνοια ἠυδόκησε νὰ καταση̃ση αὐτὸν βασιλέα, διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ὁ λαὸς ἀπὸ τὰς πολλὰς καὶ πολυχρονίους βασάνους καὶ τυραννίας. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ σεβασμίου ἐπισκόπου

(1) Ὅρα Θεοφύλακτ. Κεδρην. Ζωναρ. Εὐάγρ.

Γρηγορίου ἠθελε συμπεράνῃ τις, ὅτι ὁ Φωκᾶς ἦτον ὁ κάλλιστος τῶν βασιλέων· ἀλλ' ὅλοι οἱ λοιποὶ συγγραφεῖς διηγοῦνται κατ' αὐτοῦ τὰ αἴσχιστα, παρισῶντες αὐτὸν ὡς φιλοπότην, ἀσελγῆ, αἱμόδιψον, ἀδυσώπητον, ἀθυρόστομον, ἄσπλαγχνον καὶ αἱρετικόν.

Ὅλα τὰ δεινὰ κατέθλιψαν τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τῆς βασιλείας τούτου τοῦ τυράννου. Χοσρόης, ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας, τὸν ὁποῖον ὁ Μαυρίκιος εὐηργέτησε ποτὲ κατά τινος ἀνταγωνιστοῦ, παρακινούμενος ἀπὸ τὸν Περίφημον Νασσῆν, διὰ νὰ καθαιρέσῃ τὸν τύραννον, τὸν φονέα τοῦ Μαυρικίου, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν, καὶ ἐκυρίευσεν ὅλην τὴν Μεσοποταμίαν ἀμαχητί, καὶ αὐτὴν τὴν Ἔδεσσαν. Ὁ Φωκᾶς ἔσειλε κατ' αὐτοῦ στρατηγοὺς πρῶτον μὲν τὸν Γερμανὸν, ἔπειτα δὲ τὸν Λεόντιον, ἀλλὰ βλέπων ὅτι δὲν ἠμπόρει νὰ κατορθώσῃ τι, ἐφ' ὅσον ὁ Νασσῆς διώκει τὸ Περσικὸν ἱππικὸν, κατέπεισεν αὐτὸν μὲ ἐπιορκίας καὶ ψευδεῖς ὑποχέσεις νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ πιάσας αὐτὸν κατέκαυσε ζῶντα. Ἀλλ' οἱ Πέρσαι ἐξηκολούθησαν τὸν πόλεμον, καὶ διήρπασαν ὅλην τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ἄχρι τῆς Χαλκηδόνος, τὴν ὁποίαν πόλιν ὁ Βόσπορος χωρίζει ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἐν τούτοις, ὁ Φωκᾶς ἐτυράννει κατ' οἶκον περισσότερον, καὶ ὄχι μόνον ἐφόνευσε πολλοὺς τοῦ Μαυρικίου συγγενεῖς, ἀλλ' ἐπρόσαξε νὰ βαπτίσωσιν ἀκουσίως καὶ ὅλους τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἑβραίους. Αὗται καὶ ἄλλαι πολλαὶ ὠμότητες τοῦ τυράννου προξένησαν πάντοτε συνωμοσίας. Τέλος δὲ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Πρίσκος φοβούμενος τὰ αὐτὰ καὶ περὶ ἑαυτοῦ, ὡς ἔμαθεν ὅτι ὁ Ἡράκλειος, ὁ στρατηγὸς τῆς Ἀφρικῆς, ἐμελέτα συνωμοσίαν κατὰ τοῦ

Φωκᾶ, γράφει πρὸς αὐτὸν ὁ συμβουλεύει νὰ στείλῃ παραχρῆμα τὸν ἰδιόν αὐτοῦ Ἡράκλειον ὁ ἕτερον τινὰ τὸν Νικήταν μὲ στράτευμα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ὁ λαὸς ὁ οἱ ἄρχοντες ἦσαν προθυμοι ν' ἀποστατήσουν. Τότε ὁ μὲν Νικήτας ἐστράτευε διὰ ξηρᾶς διὰ τῆς Ἀλεξανδρείας ὁ Πενταπόλεως, ὁ δὲ Ἡράκλειος διὰ
ἀ. χ. θαλάσσης, ὁ ὁποῖος πλεύσας εἰς Κωνσταντινούπολιν,
610. κατενίκησε τὸν σόλον τοῦ τυράννου. Τότε πιάνεται ὁ αὐτὸς ὁ τύραννος, ὁ σύρεται τὰς χεῖρας ὄπισθεν δεδεμένος ἐνώπιον τοῦ νικητοῦ, ὁ ὁποῖος κόπτει αὐτοῦ πρῶτον μὲν τὰς χεῖρας ὁ τοὺς πόδας, ἔπειτα δὲ τοὺς ὤμους ὁ τὰ αἰδοῖα, ὁ τέλος τὴν κεφαλήν· τὸ δὲ λοιπὸν αὐτοῦ σῶμα παρεδόθη εἰς τοὺς στρατιώτας, ὁ κατεκάη κατὰ τὴν ἀγοράν. Διηγοῦνται, ὅτι ὁ Φωκᾶς ἀπεκρίθη πρὸς τὸν Ἡράκλειον, ὅσις κατηγόρει αὐτοῦ τὴν κακὴν διοίκησιν, τοῦτο· διοίκησον σὺ κάλλίτερον (1). Τοιοτοτρόπως κατέστρεψε τὸν βίον ἕτος ὁ ἀπάνθρωπος ὁ σκληρὸς τύραννος, βασιλεύσας ὑπὲρ τοὺς ἑπτὰ χρόνους.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φωκᾶ ἐκηρύχθη ὁ ἐστέφθη βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Σεργίου, πατριάρχου τῆς Κωνσταντινοπόλεως, ὁ ἄνω ῥηθεὶς Ἡράκλειος. Οὗτος ὁ βασιλεὺς, καίτοι ἀνδρεῖος, ἐμπειροπόλεμος ὁ ἄξιος νὰ ὑποφέρῃ τὰς ταλαιπωρίας τοῦ πολέμου, ἐφάνη ἀμελὴς ἐν
ἀ. χ. ἀρχῇ τῆς βασιλείας. Οἱ Πέρσαι ἐκυρίευσαν τὴν Συ-
611. ρίαν, Παλαιστίνην ὁ Ἱερουσαλήμ, ὅθεν ἔλαβον μετ'

(1) Νικηφόρ. βιβλ. ιη'. κεφ. ις'.

ἑαυτῶν εἰς τὴν Περσίαν ὁμοῦ μετὰ πολλῶν λαφύρων ὁ μέρος τοῦ τιμίου σταυροῦ· τῷ δὲ ἑπομένῳ 612 ἔτει εἰσέβαλον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὁ κυριεύσαντες τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἐπέστρεψαν μετὰ πολλῶν λαφύρων εἰς Περσίαν (1). Ὁ δὲ Ἡράκλειος, ὁ ὁποῖος διέτριψεν ὅλον τοῦτον τὸν χρόνον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου ἐκήρυξε τὸν ἐκ τῆς Εὐδοκίας υἱὸν Κωνσταντῖνον καίσαρα, ἔσειλε ὁ ἤδη πρέσβεις πρὸς τὸν Χοσρόην, ὁ ὑπέσχετο νὰ κάμῃ εἰρήνην μετ' αὐτοῦ, ὅπως ἂν φανῇ αὐτῷ ἀρεσόν· ἀλλ' ὁ Χοσρόης ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ τοῦ, δὲν ἠθέλησε νὰ συγκατανεύσῃ, ἀλλ' εἶπε τούτους τοὺς λόγους, ἐφεῖσομαι ὑμῶν, ἕως ἂν ἀρνήσησθε τὸν ἐσταυρωμένον, ὃν λέγετε θεὸν εἶναι ὁ προσκυνήσητε τῷ ἡλίῳ.

Τότε ὁ Ἡράκλειος ἐξυπνήσας διὰ ταύτην τὴν δυσσεβῆ ὁ ἀλαζονικὴν ἀπόκρισιν ὡς ἀπὸ λήθαργον, πρῶτον μὲν ἔκαμεν εἰρήνην μετὰ τῶν Ἀβάρων, ἔπειτα δὲ συναγαγὼν μεγάλην δύναμιν, ἐκινήθη κατὰ τῶν Περσῶν, ὁ εἰς ὀλίγας ἐκστρατείας κατὰ διαδοχὴν ἐχρημάτισε πάντοτε νικητὴς, ὁ εἰσέβαλε ὁ εἰς αὐτὴν τὴν ἐπικράτειαν τῶν Περσῶν, κυριεύσας ὁ αὐτὴν τὴν Δισαγέρδην, τὴν καθέδραν τοῦ Περσικοῦ μοναρχου, ὅπου εὗρεν ἀναρίθμητα λάφυρα. Τότε ἀποστατήσας ὁ Σιρόης, ὁ ἀ. χ.
υἱὸς τοῦ Χοσρόου, ἐφόνευσε τὸν πατέρα, ἥρπασε τὴν 425.
βασιλείαν, ὁ ἔκαμε μετὰ τοῦ Ἡρακλείου ἐντιμοτάτην ὁ ὠφέλιμον εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν μοναρχίαν εἰρήνην, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ μὲν δύο βασιλεῖαι ἔσωζον τὰ ἀρχαῖα σύνορα, οἱ δὲ αἰχμάλωτοι ἀπελύοντο ἑκατέρωθεν, ὁ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ὑπεχρεοῦτο νὰ δώσῃ

(1) Ζωναρ. Θεοφαν. ὁ Κεδρην.

εἰς τὸν Ἡράκλειον 300 σημαῖα καὶ τὸ τίμιον ξύλον, τὸ ὁποῖον ἔλαβεν, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ὁ Χοσρόης ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ. Μετὰ ταύτην τὴν εἰρήνην ἐπέστρεψεν ὁ Ἡράκλειος εἰς Κωνσταντινούπολιν θριαμβεύων καὶ εὐφημούμενος παρὰ πάντων. Οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐφάνη ὁ ἀξιώτατος πάντων τῶν βασιλέων, ὅτι εἰς ἔξ χρόνους ἐκυρίευσεν ὅλας τὰς ἐπαρχίας, ὅσας ἥρπασαν οἱ Πέρσαι, καὶ ἐταπείνωσεν αὐτὸὺς τόσον, ὥστε δὲν ἐδυνήθησαν ποτὲ νὰ ἐπιχειρήσωσί τι ἀξιομνημόνευτον, καὶ ταῦτα πάντα ἔπραξεν, ὅτε ἡ μοναρχία ἐβλάπτετο ἀπὸ πολλὰ ἀλλόφυλα ἔθνη, ὅτε τὰ θησαυροφυλάκια ἐκενώθησαν, ὅτε ἡ τακτικὴ παρήκμασε, καὶ εὗρε στράτευμα συνισάμενον ἀπ' ἀνθρώπους μόλις ἀξίους τῆς ὀνομασίας τῶν στρατιωτῶν.

Παραχειμάσας ὁ Ἡράκλειος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἦλθε τῷ ἑπομένῳ ἔτει (628) εἰς Ἱερουσαλήμ, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ τίμιον ξύλον τοῦ σταυροῦ, τὸ ὁποῖον ἥρπασαν οἱ Πέρσαι πρὸ δεκατεσσάρων χρόνων, καὶ ἐμβὰς εἰς τὴν πρώτην καὶ ἁγιολογωτάτην ἐκκλησίαν, πρῶτον μὲν ἐδοξολόγησε τὸν παντοδύναμον διὰ τὰς νίκας, ἔπειτα δὲ κατέθηκε πάλιν μετὰ μεγάλης πομπῆς τὸ τίμιον ξύλον τοῦ σταυροῦ ἐν ᾧ τόπῳ εὑρίσκετο πρότερον· καὶ ἔκτοτε εἰσήχθη ἡ ἑορτὴ τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου σταυροῦ, ἡ ὁποία ἑορτάζεται καὶ ἄχρι τῆς σήμερον τῇ ιδ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός (1). Ἀπὸ δὲ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς Ἱεράπολιν τῆς Φρυγίας, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἐδέσσαν, ὅπου ἦλθον πρὸς αὐτὸν πρέσβεις παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰνδίας καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Φράγγων, συγχαίροντες ἐπὶ τῇ νίκῃ κατὰ τῶν Περσῶν, καὶ ζητοῦντες τὴν φιλίαν καὶ συμμαχίαν τοῦ (1).

(1) Ὅρα Θεοφ. καὶ Κεδρην. χρον. Ἡράκλ. 19.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ βασιλεὺς διέτριβεν εἰς Ἐδέσσαν, κατεπείσθη ὑπὸ Ἀθανασίου, τοῦ πατριάρχου τῶν Ἰακωβιτῶν, νὰ γνωρίσῃ μίαν μόνον θέλησιν ἐν τῷ Χριστῷ, τὸ ὁποῖον προξένησε μεγάλην διχόνοιαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ λογομαχίας, ἐπειδὴ ὁ Ἡράκλειος ἐβεβαίωνεν ἔπειτα τοῦτο μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις του, καὶ ἐβοήθει τοὺς μονοθελητὰς, ὅσιν ἐκείνους, ὅσοι ἐπίστευον μόνον μίαν θέλησιν ἐν τῷ Χριστῷ. Ἀλλ' αὕτη ἡ αἵρεσις δὲν προξένησε τόσην βλάβην εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅσην ἡ τοῦ Μωάμεθ πίστις, ἡ ὁποία ἀνεφάνη κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου, καὶ τὴν ὁποίαν ἀφῆκε νὰ ἐκταυθῇ τόσον, ὥστε οἱ διάδοχοί του δὲν ἐδυνήθησαν μετέπειτα νὰ τὴν ἐξαλείψωσιν. Ὁ Μωάμεθ ἀπέθανε τοῦτῳ τῷ ἔτει, δηλ. τῷ 620 ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐκυρίευσε μετὰ τῶν Σαρακηνῶν τὴν Μέκκαν, Μεδίνην καὶ μέρος τῆς Ἀραβίας, ἐν ᾧ ὁ Ἡράκλειος ἀμελῶν τῆς βασιλείας τὰς ὑποθέσεις, ἐβοήθει παντὶ σθένει τὴν αἵρεσιν τῶν Μονοθελητῶν. Τὸν Μωάμεθ διεδέξατο ὁ καλίφης Ἀβουβάχαρ, ὁ πενθερός του, ὁ ὁποῖος ἐκυρίευσε πολὺ μέρος τῆς Περσίας, καὶ εἰσβαλὼν ἐν ἔτει 632 εἰς τὴν Παλαιστίνην, διήρπασε τὴν ἐπικράτειαν τῆς Γάζης, νικήσας τὸν ἔπαρχον αὐτῆς κατὰ κράτος. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀβουβάχαρος, ὁ διάδοχος αὐτοῦ Οὔμαρος ἐκυρίευσε τὴν Μεσοποταμίαν, ἐν ᾧ ὁ Ἀμροῦ, εἷς τῶν αὐτοῦ στρατηγῶν, ὑπέταττε τὴν Αἴγυπτον. Τοιουτοτρόπως οἱ Σαρακηνοὶ ὑπέταξαν τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ Ἀντιόχειαν

(1) Θεοφαν. χρον. 22. Ἡράκλ.

(638), ὅλην τὴν Συρίαν ἐ Παλαισίνην (639), τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐ ὅλην τὴν Αἴγυπτον (640), ἐ μέρος τῆς Περσίας (644), τὴν ὁποίαν ὑπέταξε κατὰ κράτος τῷ ἑπομένῳ ἔτει ὁ Ὀθωμανὸς, ὁ διάδοχος τῦ ἀποθανόντος Οὐμάρυ· ἐ ἔτως ἡ δυνατὴ δύναμις τῆς Περσίας, ἡ τόσον τρομερὰ εἰς τὰς Ῥωμαίας, ἔπεσεν ὁμῦ μετὰ τῦ ὑσάτυ βασιλέως, Ἰσδιγέρδυ τῦ Γ΄, ὑπὸ τὴν ἐξυσίαν ἑνὸς ἔθνυς, τὸ ὁποῖον πρὸ τῦ Μωάμεθ κατεφρονεῖτο.

Ἐν τέτοις, ὁ Ἡράκλειος, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐ τόλμην ἐ ἐπιτηδειότητα τῦ νὰ παύσῃ τὴν πρόοδον τέτυ τῦ νέυ ἐχθρῦ, ἐνηχολεῖτο εἰς παρακαίρυς θρησκευτικὰς διαφορὰς, εἰς συμπόσια ἐ τρυφὰς, ὥσε δὲν εἶχε καιρὸν, ἢ ἐ ἔφεσιν ἴσως, τῦ νὰ νοήσῃ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς νομίζυσι τὴν ἀναλγῆ ἐ ἀναπολόγητον αὐτῦ ἀκηδίαν ὡς θείαν ποινὴν, ὅτι ἐβοήθει τὺς Μονοθελητὰς, ἐ κατεδίωκε τὺς ὀρθοδόξυς, ἀγωνιζόμενος νὰ μεταδώσῃ ἐ νὰ ςερεώσῃ τὴν αἵρεσίν τυ καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς βασι-
ἀ. χ. λείας διὰ τῆς φημιζομένης προσαγῆς, ἡ ὁποία ὀνο-
641. μάζεται ἔκθεσις· ἀπέθανε δὲ πρὶν ἡ ἐκτελέσῃ τὸν δυσσεβῆ σκοπόν τυ, ὑδρωπιάσας.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΣ.

Τὸν Ἡράκλειον διεδέξατο ὁ ὑὸς αὐτῦ Κωνσαντῖνος, ὁ ὁποῖος μετὰ μῆνας ἑπτὰ ἀπέθανε διὰ τὴν μητριάν τυ Μαρτίναν, ἡ ὁποία ἔδωκεν αὐτῷ φάρμακον πιεῖν, διὰ νὰ γένῃ βασιλεὺς ὁ ὑὸς αὐτῆς Ἡρακλειωνᾶς, ὁ ὁποῖος καὶ ἐσέφθη κατὰ τὴν συνήθειαν. Ἀλλὰ τῷ ἕκτῳ μηνὶ τῆς βασιλείας τυ ἐξώρισεν αὐτὸν ἡ σύγκλητος, ἐ ἀντ' αὐτῦ κατέσησε βασιλέα τὸν Κώνσαντα, τὸν υἱὸν τῦ Κωνσαντίνυ ἐ ἔγγονον τῦ Ἡρακλείυ. Ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας τέτυ τῦ βασιλέως δὲν συνέβη τι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν συγγραφέων ἀξιομνημόνευτον· τῷ δὲ ἕκτῳ τῆς βασιλείας ἐκυρίευσαν οἱ Σαρακηνοὶ τὴν Ἀφρικὴν, ἐ τῷ ἑπομένῳ 648 ἔτει ἐκυρίευσεν ὁ Μαβίας τὴν Κύπρον, Ἄραδον, ἐ εἶτα τὴν Ῥόδον, ὅπυ κατέσρεψε τὸν περιβόητον τῦ ἡλίυ Κολοσσὸν, ὁ ὁποῖος ἠγέρθη πρὸ 1360 χρόνων ὑπὸ τῦ Λάχητος ἢ Χάρητος. Οὗτος ὁ Κολοσσὸς, ὅσις ἦτο χάλκινος, ἐκρημνίσθη 66 χρόνυς μετὰ τὴν σύσασιν αὐτῦ ἀπό τινος συμβάντος σφοδρῦ σεισμῦ, ἐ οἱ Ῥόδιοι ἀπαγορευόμενοι ἀπὸ τὸν χρησμὸν, ἀφῆκαν αὐτὸν ἔτω κατὰ γῆς, ἕως ὅ ὁ Μαβίας κατέκοψεν εἰς πολλὰ μέρη, καὶ ἐπώλησεν εἴς τινα Ἑβραῖον πραγματευτὴν Ἐμεσηνὸν, ὁ ὁποῖος ἐφόρτωσεν ἐννεακοσίας καμήλυς μὲ αὐτὸ τὸ μέταλλον.

Ἐν τύτοις, οἱ λοιποὶ Σαρακηνοὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀρμενίαν, καὶ κατέτρεχον αὐτὴν, ἐν ᾧ ὁ βασιλεὺς ἐκάθητο εἰς Κωνσαντινύπολιν ἀργὸς, ἢ καταγινόμενος μόνον εἰς τὰ τῆς θρησκείας, ἐ βοηθῶν, ὡς ὁ πάππος τε, τὴν αἵρεσιν τῶν Μονοθελητῶν, τὴν ὁποίαν ἐθήλασε παιδιόθεν. Ὁ Μαβίας ὁρῶν αὐτῦ τὴν ἀμέλειαν ἐ ἀναπολόγητον ὀκνηρίαν, συνέλαβε τολμηρὰν ἰδέαν τῦ νὰ κάμῃ ἀπόπειραν ἐ κατ' αὐτῆς τῆς βασιλευύσης. Διὸ συναγαγὼν ἐν Τριπόλει τῆς Φοινίκης δυνατὴν ναυτικὴν δύναμιν, ἤθελεν ἐπιτύχῃ τῦ

(1) Ἐν ἔτει 644 ἀπέθανεν ὁ Οὔμαρος, ἐ ἔχε διάδοχον τὸν Ὀθωμανὸν, τῦ ὁποίυ ὁ ἀνεψιὸς Μαβίας διώκει ὑπ' αὐτὸν τὴν Συρίαν, ἐ ἐξέπλωσε πολὺ διὰ τῶν εὐτυχῶν ἐπιχειρήσεών τε τὰ σύνορα τῆς ἐπικρατείας τυ.

σκοπῦ ἀναμφιβόλως, ἐὰν δὲν ἐμποδίζετο ἀπὸ δύο ἀδελφοὺς χριστιανοὺς, οἱ ὁποῖοι ἀνοίξαντες τὴν πύλην τῶ δεσμωτηρίω, ὅπου ἐφυλάττοντο πολλοὶ χριστιανοὶ, καὶ ἐνωθέντες μετὰ τούτων, ἔσφαξαν τὸν ἔπαρχον τῆς Τριπόλεως τὸν Σαρακηνὸν, κατέκαυσαν τὸν σόλον, καὶ ἔφυγον εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐπικράτειαν. Ὁ δὲ Μαβίας ἑτοιμάσας σπεδαίως ἕτερον σόλον, ἔπλευσεν εἰς τὴν Φοινίκην τῆς Λυκίας, ὅπου νικηθεὶς εἰς τὴν ναυμαχίαν ὁ Κώνσας, μόλις ἔφυγεν ἐν τῷ κρυπτῷ εἰς Κωνσαντινούπολιν, ὅθεν στρατεύσας τῷ ἑπομένῳ χρόνῳ ἐναντίον τῶν Σθλαβίνων, ἐνίκησε μὲν αὐτοὺς πολλάκις, ὅμως μὴ δυνηθεὶς νὰ τοὺς καταδαμάσῃ παντελῶς, ὑπέστρεψεν εἰς Κωνσαντινούπολιν, ὅπου εὗρε πρέσβεις τῶν Σαρακηνῶν, οἱ ὁποῖοι σασιάζοντες πρὸς ἀλλήλους, ἐζήτουν εἰρήνην, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἔσπευδε προθύμως ὁ ἀμελὴς καὶ ἀνανδρος βασιλεὺς, παραχωρήσας αὐτοῖς καὶ τὰς πολλὰς ἐπαρχίας, ὅσας ἐκυρίευσαν, ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ δίδωσιν εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς διαδόχους καθημέραν χίλια νομίσματα, ἵππον καὶ δοῦλον (1).

ἀ. χ. 659. Τῷ ἑπομένῳ 659 ἔτει δολοφονήσας ὁ βασιλεὺς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Θεοδόσιον, ὁ ὁποῖος ἦτο διάκονος καὶ εὐνοῦχος τοῦ λαοῦ, ἠνωχλεῖτο τόσον ἀπὸ τὸ συνειδὸς, ὥστε πρὸς παραμυθίαν ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν βασιλεύουσαν, καὶ ἔπλευσεν εἰς Σικελίαν, διανοούμενος νὰ μετασήσῃ εἰς τὴν Συράκουσαν τὸν θρόνον τῆς βασιλείας, τὸ ὁποῖον ἐννοήσαντες οἱ Κωνσαντινουπολῖται, ἐφύλαττον τὴν σύζυγον αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα ἐν τῇ πόλει. Ἀπὸ τότε τῷ ἀ. χ. καιρῷ ἐπλανᾶτο ὁ βασιλεὺς, ὡς ὁ Κάϊν, ἀπὸ τόπου 660. εἰς τόπον, παρακινῶν εἰς ἔλεος καὶ αὐτὸς τοὺς ἀδιαλ-

(1) Ὅρα Θεοφάνην.

λάκτους ἐχθροὺς του. Ἐν τούτοις, ὁ Μαβίας φονεύσας τὸν ἀνταγωνιστὴν Ἀλῆν, καὶ ἁρπάσας τὴν βασιλείαν ὅλην, ἔσειλε τὸν ἰδιον αὐτοῦ Ἐζήδ, προσάξας νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ῥωμαίων, ὁ ὁποῖος καὶ χωρήσας ἕως Χαλκηδόνος, ἐκυρίευσε τὸ Ἀμώριον, πόλιν τῆς Φρυγίας, καὶ ἐμβαλὼν 5,000 φαρὰς, ἐπέστρεψε πρὸς τὸν πατέρα μὲ πολλὰ λάφυρα· πλὴν τὸ Ἀμώριον ἐκυριεύθη μετ᾽ ὀλιγὸν πάλιν ἀπὸ τὸν Ἀνδρέαν, τὸν βασιλικὸν στρατηγὸν, καὶ οἱ ἐν αὐτῷ Σαρακηνοὶ κατεσφάγησαν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς καθήμενος εἰς Ἰταλίαν, ὡς ἔμαθε τὸν πόλεμον τῶν Φράγγων καὶ Λογγοβάρδων, ἐστράτευσε κατὰ τούτων τῶν τελευταίων, ζητῶν νὰ τοὺς διώξῃ ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν· ἀλλὰ νικηθεὶς ἔπαυσε, καὶ ἦλθε περιεργείας χάριν εἰς Ῥώμην, ὅπου εὑρὼν πολλὰ ἀξιόλογα καὶ σπάνια πράγματα, αὐτὰ μὲν ἔσειλεν εἰς Κωνσαντινούπολιν, τὰ ὁποῖα ὅμως ἔπεσον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Σαρακηνῶν, αὐτὸς δὲ ὑπέστρεψεν εἰς Συράκουσαν, καὶ ἐνταῦθα ἔμεινε πέντε χρόνους, κατεπιφορτίζων τὸν λαὸν μὲ βαρυτάτους φόρους, καὶ ἁρπάζων ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας τὰ πολύτιμα σκεύη καὶ κειμήλια. Τότε ἄνθρωπός τις, ὀνομαζόμενος Ἀνδρέας, θέλων νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοιοῦτον τέρας, συνέ- ἀ. χ. τριψε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐν τῷ λουτρῷ μὲ τὸ ἀγγεῖον, 668. ἐξ οὗ χύνων ζεσὸν νερὸν, ἔπλυνεν αὐτόν. Τοιουτοτρόπως ἀπέθανεν ὁ Κώνσας, βασιλεύσας ἔτη κζ΄.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΠΩΓΩΝΑΤΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κώνσαντος παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ ὑὸς αὐτοῦ Κωνσαντῖνος, ὁ ἐπονομαζόμε-

τος πωγωνάτος, ὁ ὁποῖος πρῶτον μὲν κατεπείσθη νὰ δεχθῇ κατὰ μίμησιν τῆς ἁγίας τριάδος τὸς δύο ἀδελφὸς, Τιβέριον καὶ Ἡράκλειον, κοινωνὸς τῆς βασιλείας, ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς, ἔκοψεν αὐτῶν τὰς ῥίνας, διὶ ἃ ἔκαμεν αὐτὸς ἀναξίως τῆς βασιλείας (1).

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἱ Σαρακηνοὶ ἔκαμνον ταχείας προόδους, κυριεύσαντες τὴν Ἀφρικὴν, διαπάσαντες τὴν Κιλικίαν, καὶ ἐν ἔτει 672 στρατοπεδεύσαντες πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ὁποίαν ἐπολιόρκησαν διὰ πολλῶν χρόνων, ἕως ὅ ἠναγκάσθησαν νὰ φύγωσι, ζημιώσαντες πολλὰς ἀνθρώπους καὶ πλοῖα, τὰ ὁποῖα κατεκαύθησαν ἀπὸ τὸ ὀνομαζόμενον Θαλάσσιον πῦρ, τὸ ὁποῖον ἔκαιεν ὑπακάτω τῆ νερῆ, καὶ ἐφευρέθη ἀπό τινα Καλλίνικον Ἡλιουπολίτην. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐνίκησαν εἰς τὴν Συρίαν οἱ βασιλικοὶ στρατηγοὶ, Φλῶρος, Πετρωνᾶς καὶ Κυπριανὸς, Σεβιανὸν τὸν στρατηγὸν τῶν Σαρακηνῶν, καὶ ἐφόνευσαν αὐτῆ 30000 στρατιώτας. Οἱ Μαρδαΐται, ἢ Μαρωνῖται, βλέποντες ταύτας τὰς συμφορὰς, καὶ ἀναθαῤῥήσαντες, ἐκυρίευσαν καὶ κατῴκησαν τὸ ὄρος τῆ Λιβάνε, καὶ ἑνωθέντες μετὰ πολλῶν χριστιανῶν, ἐκυρίευσαν ὅλην τὴν μεταξὺ Ταύρε καὶ Ἱερουσαλὴμ κειμένην χώραν, εἰσέβαλον συχνάκις εἰς τὴν Συρίαν, καὶ ἐφόβισαν τόσον τὸς Σαρακηνὸς, ὥστε ὁ Μαβίας μὴ δυνάμενος νὰ ἀνθίσταται καὶ εἰς αὐτὸς καὶ εἰς τὸς Ῥωμαίους, ἔστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον ὑπὲρ εἰρήνης, ἡ ὁποία καὶ ἔγινε διὰ 30 ἐτῶν, προσάζουσα νὰ φυλάττωσιν οἱ Σαρακηνοὶ τὰς κυριευθείσας ἐπαρχίας, καὶ νὰ δίδωσι κατ' ἔτος εἰς τὸν βασιλέα καὶ εἰς τὸς

(1) Παῦλ. διάκον. βιβλ. ϛ'.

διαδόχους χρυσίν χιλιάδας τριάκοντα, ἄνδρας αἰχμαλώτους ἑκατὸν, καὶ ἵππους εὐγενεῖς πεντήκοντα.

Τοιούτῳ τρόπῳ καταπαύσας ὁ βασιλεὺς τὸν πόλεμον τῶν Σαρακηνῶν, καὶ εἰρηνεύσας διὰ χρημάτων τὸς Βουλγάρους, οἱ ὁποῖοι, 100,000 τὸν ἀριθμὸν, εἰσέβαλον εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ῥωμαίων καὶ διήρπαζον, ἠγωνίζετο ἀκαταπαύστως νὰ δώσῃ καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν αὐτὴν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν, τὴν ὁποίαν ἀπήλαυε καὶ ἡ βασιλεία τε. Πρὸς τοῦτο, συνεκάλεσεν ἀ. χ. ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ἕκτην σύ- 680. νοδον, ἐν ᾗ ἀνεθεματίσθη ἡ αἵρεσις τῶν Μονοθελητῶν, καὶ ἔτως εἰρήνευσε πάλιν ἡ ἐκκλησία. Μετὰ δὲ ταῦτα ἔζησεν ὁ βασιλεὺς εἰρηνικῶς καὶ ἡσύχως ἕως τῆ 685 ἔτους, ὅτε καὶ ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη δεκαεπτὰ καὶ μῆνας τινάς.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆ Πωγωνάτε παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτῆ Ἰουστινιανὸς, ὄσις ὑπῆρχε δέκα καὶ ἓξ χρόνων. Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας κατεπείσθη ἀπὸ τὸν Ἀβιμέλεχ, τὸν νέον ἡγεμόνα τῶν Σαρακηνῶν, νὰ καταπολεμήσῃ τὸς Μαρωνίτας, οἱ ὁποῖοι ἔβλαπτον πολλὰ τὴν ἐπικράτειαν τῶν Σαρακηνῶν, κάμνοντες συχνὰς ἐπιδρομὰς, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐξράτευσε παρασπόνδως κατὰ τῶν Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι κατῴκουν τὴν κάτω Μοισίαν, ὕστερον Βουλγαρίαν μετονομαθεῖσαν, καὶ πρῶτον μὲν ἐνίκησεν αὐτὸς, ὕστερον δὲ ἀντενικήθη καὶ ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ ἄπρακτος. Ἀλλ' αἱ νίκαι αὐτῆ κατὰ τῶν Σλάβων ἢ Σθλαβίνων ἐνεφύσωσαν αὐτὸν, καὶ κατέπεισαν νὰ εὕρῃ πρόφασιν τῆ νὰ λύσῃ

τὴν μετὰ τῶν Σαρακηνῶν εἰρήνην, δι' ὃ καὶ θυμωθεὶς ὁ Ἀβιμέλεχ, ἔσειλε κατ' αὐτῆ μεγάλην δύναμιν, καὶ στρατηγόν τινα Μωάμεθ ὀνομαζόμενον, ὁ ὁποῖος τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγραφον χάρτην εἰς λόγχην κρεμάσας καὶ προάγων, παρεκίνει τὰς στρατιώτας νὰ τιμωρήσωσι τοιοῦτον παράσπονδον βασιλέα, καὶ ἐλθὼν ἀπήντησεν αὐτὸν κατὰ τὴν Σεβαστόπολιν, ὅπου πρῶτον μὲν ἐνικήθη, ὕστερον δὲ καταπείσας τὸν στρατηγὸν τῶν Σθλαβίνων, τὸν μισθωτὸν τῆ βασιλέως, ν' αὐτομολήσῃ πρὸς αὐτὸν, ἀντενίκησε κατὰ κράτος· ὁ δὲ βασιλεὺς μόλις διασωθεὶς ἐν τῷ πρὸς Νικομήδειαν Λευκάτῃ, κατέκοψε τὰς λοιπὰς (ὡς 10,000) Σλαβίνας σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, καὶ εἶτα ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου παραμελῶν τὰ τῆς βασιλείας, καὶ μὴ φροντίζων ν' ἀποκρύσῃ τὰς Σαρακηνὰς, οἱ ὁποῖοι κατέτρεχον τὰς ἐπαρχίας καὶ ἐκυρίευσαν ὅλην τὴν Ἀρμενίαν, ἐνησχολεῖτο μόνον εἰς κατασκευὰς νέων οἰκοδομῶν. Ταῦτα καὶ αἱ τυραννίαι τῆ Στεφάνε καὶ Θεοδοσίε, τῶν πρώτων ἀρχόντων τῆς αὐλῆς τε, ἐπέσυραν εἰς τὸν βασιλέα τὸ μῖσος παντὸς τῆ λαῆ. Ταῦτα βλέπων ὁ βασιλεὺς καὶ φοβούμενος, ἐπρόσαξε τὸν εὐνοῦχον Στέφανον καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῆ Ῥούσιον νὰ κατακόψωσι διὰ νυκτὸς τὴς Κωνσταντινοπολίτας, καὶ πρῶτον πάντων τὸν πατριάρχην Καλλίνικον. Ἐν τούτοις δὲ, καταπειθεὶς ὁ πατρίκιος Λεόντιος, ὁ χειροτονηθεὶς στρατηγὸς τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ δύο μοναχὰς ν' ἀποσατήσῃ καὶ νὰ λάβῃ τὴν βασιλείαν, ἦλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Σοφίας, καὶ ἐκηρύχθη βασιλεὺς ψήφῳ τῆ πατριάρχε
κ. χ. καὶ παντὸς τῆ λαῆ· ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς πιασθεὶς, ἐκόπη
694. τὴν ῥῖνα καὶ ἐξωρίσθη εἰς Χερσῶνα (1).

(1) Θεοφάν. Κεδρην. καὶ Νικηφόρ.

Ὁ Λεόντιος παραλαβὼν, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, τὴν βασιλείαν, δὲν ἐβασίλευσε πολὺν χρόνον, ἀλλὰ τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας ἐξώσθη ἀπὸ τε θρόνε παρὰ τῆ στρατηγῆ τῆ βασιλέως Τιβερίε, ὁ ὁποῖος ἀποσατήσας, ἔπλευσε πανστρατιᾷ εἰς Κωνσαντινούπολιν, καὶ κυριεύσας αὐτὴν ἐξαίφνης, ἐπίασε τὸν Λεόντιον, καὶ ἐκκόψας αὐτῆ τὴν ῥῖνα, ἐξώρισεν εἰς τὴν Δαλματίαν. Ἀλλὰ καὶ ἔτος ὁ δεύτερος ἀποσάτης ἔλαβε τὴν ἀξίαν ποινὴν τῆς ἀποσασίας τε. Ὁ Ἰουστινιανὸς, ὁ καθαιρεθεὶς νόμιμος βασιλεὺς, ὅσις ἐφυλάττετο εἰς τὴν Χερσῶνα, ἔφυγε καὶ κατέφυγε πρῶτον μὲν πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Χαζάρων, εἶτα δὲ πρὸς τὸν Τέρβελιν, τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων, ὁ ὁποῖος οὐ μόνον ἔδειξε πρὸς αὐτὸν μεγάλην φιλοφροσύνην, ἀλλὰ καὶ στρατεύσας μετὰ πολλῆς δυνάμεως κατὰ τῆς Κωνσαντινουπόλεως, ἐκυρίευσεν αὐτὴν καὶ ἀποκατέστησε τὸν φυγάδα βασιλέα ἐπὶ τὸν θρόνον· ὁ δὲ Τιβέριος ἔφυγε μετὰ τῶν θησαυρῶν εἰς τὴν Ἀπολλωνιάδα.

Παραλαβὼν ὁ Ἰουστινιανὸς πάλιν τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας, ἐφρόντισε κατὰ πρῶτον νὰ φονεύσῃ τὸν Τιβέριον, τὸν Λεόντιον, καὶ Ἡράκλειον τὸν ἀδελφὸν τῆ Τιβερίε, τὸν δὲ Καλλίνικον τὸν πατριάρχην νὰ ἐξορίσῃ εἰς Ῥώμην, ἔπειτα δὲ ἐτιμώρησεν ὅλως τὰς φίλας ἐκείνων τῶν δύο ἀποσατῶν, εἰς τρόπον ὥσε πολλοὶ πολῖται καὶ στρατιῶται κατεκόπησαν, καὶ πολλαὶ ἐπαρχίαι κατερημώθησαν. Ταῦτα καὶ ἡ σκληροτάτη τιμωρία τῶν ἐγκατοίκων τῆς Χερσῶνος καὶ τῶν Βοσποριανῶν (1), τὰς ὁποίας ὅλας ἐπρόσαξε νὰ σφάξωσι

(1) Κατὰ τούτων ὠργίσθη ὁ Ἰουστινιανὸς, ὅτι εὑρισκόμενον αὐτὸν ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἀπεφάσισαν ἐκεῖνοι νὰ τὸν φονεύσωσιν ἢ νὰ τὸν ἐγχειρήσωσιν εἰς τὸν Τιβέριον.

χωρὶς ἐξαιρέσεως ἡλικίας ἢ γένους, παρεκίνησαν τινὰς τῶν ἐγκρίτων Βοσποριανῶν, οἱ ὁποῖοι διέφυγον τὸν θάνατον, νὰ καταφύγωσι πρὸς τὲς Χαζάρους, μετὰ τῶν ὁποίων ἑνωθέντες, ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τὲς βασιλικὲς στρατιώτας, ⸗ ἐκήρυξαν βασιλέα τὸν Φιλιππικὸν, τὸν τῦ Βαρδάνε υἱὸν, ὅσις ἔτυχε τότε διατριβῶν εἰς τὴν Χερσῶνα· οἱ δὲ κατὰ τότε σαλέντες στρατιῶται μὴ δυνάμενοι νὰ κυριεύσωσι τὴν Χερσῶνα, ⸗ φοβύμενοι τὴν ὀργὴν τῦ βασιλέως, ἡνώθησαν μὲ τὲς λαπὲς ἀποσάτας, κατὰ τῶν ὁποίων ἐσάλησαν, ⸗ ὡμολόγησαν ⸗ αὐτοὶ τὸν Φιλιππικὸν βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἔχων τοιαύτην ἀξιόλογον δύναμιν, ἐστράτευσε ⸗ εἰσέβη ἀκωλύτως εἰς τὴν Κωνσαντινύπολιν, ⸗ σείλας τὸν Ἡλίαν, ἕνα τῶν προεσώτων τῶν Βοσποριανῶν κατὰ τῦ βασιλέως, ὅσις εὑρίσκετο τότε εἰς τὴν Σινώπην τῆς Παφλαγονίας, ἐνίκησε ⸗ ἀπεκεφάλισεν αὐτόν. Τοιῦτος ἐχρημάτισεν ὁ Θάνατος τῦ Ἰουστινιανῦ τῷ ὀγδόῳ χρόνῳ μετὰ τὴν ἀποκατάσασίν τε ἐπὶ τὸν βασιλικὸν θρόνον. ἀ. χ. 705.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΦΙΛΙΠΠΙΚΟΥ.

Παραλαβὼν ὁ Φιλιππικὸς τὴν βασιλείαν, κατεπείσθη ὑπό τινος μονοθελητῦ μοναχῦ νὰ συγκαλέσῃ ψευδοσύνοδον ἐπισκόπων, οἱ ὁποῖοι ⸗ αὐτοὶ φρονῦντες τὰ τῶν Μονοθελητῶν, ἀνεθεμάτισαν τὰ θεῖα δόγματα τῆς ἕκτης οἰκουμενικῆς συνόδε, ⸗ ὕστω καταγινόμενος ὁ βασιλεὺς εἰς τὰ τῆς θρησκείας, παρημέλει τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Βυλγάρων ⸗ Σαρακηνῶν, ἀπὸ τὲς ὁποίες οἱ μὲν Βύλγαροι ἐστράτευσαν ἕως τῶν πυλῶν τῆς Κωνσαντινυπόλεως, καίοντες ⸗ ἁρπάζοντες, οἱ δὲ Σαρακηνοὶ κυριεύσαντες τὴν Μήδαιαν ⸗ ἄλλας

πολλὰς πόλεις, ὑπέσρεψαν ἔχοντες πολλὴς αἰχμαλώτους. Αὗται αἱ συμφοραὶ κατέσησαν τὸν Φιλιππικὸν μισητὸν ⸗ βδελυκτὸν παρὰ τῷ λαῷ, ὥσε Ῥῶφός τις ὀνομαζόμενος καταπειθεὶς ὑπὸ δύο πατρικίων, εἰσέθη τῷ σαββάτῳ τῆς πεντηκοσῆς περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ εὑρὼν τὸν βασιλέα κειμώμενον, ἐτύφλωσεν αὐτὸν, ⸗ ἐξῆλθεν ᾄδενὸς προαιθομένε (1). Ὁ δὲ Νικηφόρος διηγεῖται, ὅτι ὁ Ῥῶφος πιάσας τὸν Φιλιππικὸν, ἔσυρεν εἰς τὸν Ἱππόδρομον, ὅπε ⸗ ἐτύφλωσεν αὐτόν. Ἀλλ' ὅτως ⸗ ἂν ᾖ, τῇ ἐπαύριον τῆς πεντηκοσῆς συναχθεὶς ὁ λαὸς εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ἐκήρυξε βασιλέα τὸν Ἀρτέμιον, τὸν μετονομαθέντα Ἀναστάσιον, τὸν μυσικὸν τῦ Φιλιππικῦ γραφέα, ὅσις ⸗ ἐσέφθη ὑπὸ τῦ πατριάρχε κατὰ τὸ σύνηθες. ἀ. χ. 713.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ.

Ὁ Ἀναστάσιος ὢν ἀνὴρ λογιώτατος ⸗ πολιτικὸς, ἐφρόντισεν ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας ⸗ μόνον περὶ τῆς καταπαύσεως τῶν σχισμάτων τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ ⸗ περὶ τῶν δημοσίων ὑποθέσεων, ὁ ὁποῖος διώρισεν ἀρχιστράτηγον Λέοντα τὸν Ἰσαυρὸν, ἄνδρα στρατηγικώτατον, ⸗ ἔσειλεν αὐτὸν εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, ⸗ ἀκύσας, ὅτι ὁ στόλος τῶν ἐχθρῶν ἔπλευσε πρὸς τὴν Φοινίκην, ἐπρόσαξε τὸν ἰδικόν τε νὰ πλεύσῃ πρὸς τὴν Ῥόδον, καταστήσας ναύαρχον τὸν τότε λογοθέτην Ἰωάννην, τὸν διάκονον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ δὲ ἦτος ἔδειξε πρός τινας ταραχοποιὲς στρατιώτας μεγάλην αὐσηρότητα, οἱ

(1) Θεοφάν. εἰς χρόν. Φιλιπ. 2.

λοιποὶ ἀπεσάτησαν ᾗ ἐφόνευσαν αὐτὸν, ᾗ ὕτω φοβέμενοι τὴν ὀργὴν τῦ βασιλέως, τὸν μὲν Ἀναστάσιον ἐκήρυξαν ἀνάξιον τῆς βασιλείας, ἠνάγκασαν δὲ τὸν Θεοδόσιον, ἄνδρα ταπεινὸν τὸ γένος, νὰ λάβῃ τὴν βασιλείαν, τὸ ὁποῖον ἀκύσας ὁ Ἀναστάσιος, ἀφῆκεν ἐν τῇ βασιλευύσῃ δυνατὴν φρυρὰν, ᾗ ἔφυγεν εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας. Ὁ δὲ Θεοδόσιος κυριεύσας μετὰ ἓξ μηνῶν πολιορκίαν τὴν βασιλεύσαν, ἐμήνυσε διὰ τῦ πατριάρχε ᾗ τῶν ἀρχόντων εἰς τὸν Ἀναστάσιον τὰ γενόμενα, καὶ ὑποχόμενος αὐτῷ τὴν ζωὴν, κατέπεισε νὰ παραδοθῇ, καὶ ἐξώρισεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην δύο μόνον ἔτη βασιλεύσαντα. Ὁ δὲ Λεων, ὁ ἀρχισράτηγος τῦ Ἀναστασίε, ὡς ἤκυσε τὴν ἀνάβασιν τῦ Θεοδοσίε ἐπὶ τὸν θρόνον, δὲν ὑπετάγη εἰς τὸν βασιλέα, ἀλλὰ καταπειθεὶς ὑπὸ τῦ ἡγεμόνος τῶν Σαρακηνῶν νὰ ἐνδυθῇ τὴν βασιλικὴν πορφύραν, ἐσράτευσεν εἰς τὴν Νικομηδείαν, ᾗ ἐνταῦθα νικήσας ᾗ πιάσας αἰχμάλωτον τὸν κατ' αὐτῦ σαλέντα ὑὸν τῦ Θεοδοσίε, ἦρχετο εἰς Κωνσαντινύπολιν, εὐφημύμενος ᾗ κροτύμενος ἁπανταχῦ. Τότε βλέπων ὁ Θεοδόσιος τὴν μεγάλην δύναμιν τῦ Λέοντος, παρεδόθη εἰς αὐτὸν ἐπὶ συμφωνίᾳ τῦ μὴ θανατωθῆναι, ᾗ ἐκυρεύθη ὁμῦ μετὰ τῦ ὑῦ κληρικὸς, βασιλεύσας ἕνα μόνον χρόνον (1).

(1) Οὕτω λέγυσιν ὁ Θεοφάνης ᾗ Κεδρηνός. Κατὰ δὲ Νικηφόρον, οἱ σρατηγοὶ βλέποντες τὴν ἀναξιότητα τῦ Θεοδοσίε, κατέπεισαν αὐτὸν νὰ παραιτήσῃ τὴν βασιλείαν, ᾗ νὰ ἐκλέξῃ ἀνῦ' αὐτῦ τὸν Λέοντα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΟΥ.

Μετὰ τὴν καθαίρεσιν τῦ Θεοδοσίε παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ Λέων, ᾗ ἐσέφθη ὑπὸ τῦ πατριάρχε Γερμανῦ τῇ 25 Μαρτίε ἐν ἔτει ἀπὸ χρισῦ 716. Οὗτος ὁ Λέων ἐγεννήθη ἐν Ἰσαυρίᾳ ἐκ γονέων ποταπῶν, ᾗ πρῶτον μὲν ἐσράτευεν ὡς ἰδιώτης, εἶτα δὲ ἐχειροτονήθη ὑπὸ Ἰωαννιανῦ τῦ δευτέρε σπαθάριος, ἦγεν εἰς τῶν σωματοφυλάκων τῦ βασιλέως, ᾗ τέλος ὑπὸ τῦ Ἀναστασίε ἀρχισράτηγος· ἐπονομάζεται δὲ εἰκονομάχος, διότι ἠναντιῦτο εἰς τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων, ὡς κατωτέρω ῥηθήσεται. ἀ. χ. 716.

Τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας τῦ Λέοντος εἰσέβαλεν ὁ Σελεϊμὰν, ὁ ἡγεμὼν τῶν Σαρακηνῶν, εἰς τὴν Θράκην· ἀποθανόντος δὲ αὐτῦ, διεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν ὁ Οὔμαρος, ὁ ὁποῖος ἐν ἀρχῇ τῦ ἔαρος ἐλθὼν, ἐπολιόρκει τὴν βασιλεύσαν διὰ ξηρᾶς τε καὶ θαλάσσης, ᾗ μετὰ χρόνον ἕνα ἀναγκαθεὶς νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ ἴδια, ᾗ ἐτυράννει αὐσηρῶς τὰς χρισιανὰς, ἄλλας μὲν ἀναγκάσας νὰ δεχθῶσι τὰ τῦ Μωάμεθ δόγματα, ἄλλας δὲ βασανίσας μέχρι θανάτε. Ἐν ἔτει δὲ 719 ἐγέννησεν ἡ βασιλὶς Μαρία ὑὸν ὀνομαθέντα Κωνσαντῖνον, ὅσις ἐπωνομάζετο Κοπρώνυμος, ὅτι ἐν τῷ βαπτίζεσθαι ἐμόλυνε τὴν ἁγίαν κολυμβήθραν. Τῷ αὐτῷ ἔτει εἰσέβαλον καὶ οἱ Βύλγαροι εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ῥωμαίων, ἔχοντες σρατηγὸν τὸν Ἀνασάσιον, τὸν ἄνω καθαιρεθέντα βασιλέα, ᾗ ἐλθόντες ἐπολιόρκησαν τὴν Κωνσαντινύπολιν· βλέποντες δὲ, ὅτι ἀντεπολεμῦντο ἀνδρείως, παρέδωκαν τὸν δυσυχῆ Ἀναστάσιον ἀ. χ. 717. ἀ. χ. 719.

εἰς τὸν Λέοντα, ὁ ὁποῖος εὐθὺς ἐφόνευσεν αὐτὸν καὶ τοὺς συναποσάντας, καὶ ὕστω διατελῶν ἐν ἀδείᾳ, ἔξεψεν ἐν ἔτει 720 τὸν υἱόν τε Κωνσαντῖνον καίσαρα (1).

ἀ. χ. 725. Ἐν ἔτει 725 καὶ τῷ δεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας, ἐξέδωκεν ὁ Λέων τὸ περιβόητον δόγμα, τὸ ὁποῖον ἐπροσαζε τὴν καθαίρεσιν τῶν εἰκόνων, καὶ ἀπηγόρευε τὴν προσκύνησιν αὐτῶν. Κατὰ ταύτην τὴν ἀσεβῆ προσαγὴν αἱ μὲν εἰκόνες τῶν ἐκκλησιῶν καθηρεῦντο ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας τῦ βασιλέως, ὁ δὲ Γερμανὸς, ὁ πατριάρχης τῆς Κωνσαντινοπόλεως, ἐξωρίσθη, διότι ἠναντιώθη εἰς τὴν βασιλικὴν προσαγὴν, καὶ ἀντ' αὐτῦ κατεσάθη πατριάρχης ὁ Ἀνασάσιος. Ὁ λαὸς βλέπων τὰς εἰκόνας τῦ σωτῆρος ἡμῶν ἄλλας μὲν κατακοπτομένας, ἄλλας δὲ καιομένας, πρῶτον μὲν συνέτριψε τὰς εἰκόνας καὶ τὰ ἀγάλματα τῦ Λέοντος, ἔπειτα δὲ ἔδραμεν εἰς τὸ παλάτιον, ὅπου ὅμως ἀποκρωθεὶς ἀπὸ τὴν βασιλικὴν φρυρὰν μετὰ μεγάλης σφαγῆς, ἠναγκάθη νὰ ἡσυχάσῃ καὶ νὰ ἰδῇ τετελεσμένον τῦ βασιλέως τὸ δόγμα. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐνηχολεῖτο ὁ Λέων ἐφ' ὅλε τῦ μακρῦ διαζήματος τῆς βασιλείας τε καθαιρῶν τὰς σεπτὰς εἰκόνας εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειάν τε, καὶ παιδεύων αὐηρότατα τὸς ἐναντιμένος.

ἀ. χ. 732. Ἐν ἔτει 732 καὶ τῷ δεκάτῳ ἑβδόμῳ τῆς βασιλείας, πρῶτον μὲν ἐνύμφευσεν ὁ Λέων τὸν υἱόν τε Κωνσαντῖνον μετὰ τῆς θυγατρὸς τῦ βασιλέως τῶν Ἀβάρων, ἡ ὁποία βαπτισθεῖσα, μετωνομάθη Εἰρήνη, ἔπειτα δὲ ἔσειλε δυνατὴν ναυτικὴν δύναμιν πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐγκατοίκων τῆς Ῥώμης καὶ ἄλλων ἐν Ἰταλίᾳ ἐθνῶν, οἱ ὁποῖοι ἠναντιῦντο εἰς τὸ κατὰ τῶν εἰκόνων δόγμα καὶ

(1) Ὅρα Κεδρην. Θεοφάν. καὶ Νικηφόρ.

ἔκαμον ἀποσασίαν· ἀλλὰ διὰ τὸν συμβάντα χειμῶνα ἐναναγκασεν ὁ στόλος, καὶ ὁ Λέων δὲν ἐδυνήθη νὰ τιμωρήσῃ ἀλλέως τὸν πάπαν Γρηγόριον, ὅσις ἠναντιῦτο εἰς τὸ δόγματα, εἰμὴ δημεύων τὰ ἐν τῇ Καλαβρίᾳ καὶ Σικελίᾳ εἰσοδήματα αὐτῦ, τὰ λεγόμενα πατριμώνια. Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ χρόνῳ τῆς βασιλείας τῦ Λέοντος συνέβη σεισμὸς μέγας ἀλλαχῦ τε καὶ ἐν Κωνσαντινοπόλει, ὅπου πολλαὶ ἐκκλησίαι καὶ οἰκοδομαὶ ἔπεσον, καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι ἀπώλοντο· ἐβασίλευσε δὲ ὁ Λέων, ὁ καὶ Κόνων ἐπονομαζόμενος, ἔτη κδ', μῆνας δύο καὶ ἡμέρας κέ. ἀ. χ. 741.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΚΟΠΡΩΝΥΜΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον τῦ Λέοντος παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτῦ Κωνσαντῖνος, ὁ ὁποῖος ἐστράτευσεν εὐθὺς κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, οἱ ὁποῖοι εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἔτι δὲ αὐτῦ ἀπόντος, ὁ Ἀρταβασδος, ὁ σύζυγος τῆς ἀδελφῆς τε Ἄννης, διαφημίσας τὸν λόγον, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀπέθανεν ἐν τῷ πολέμῳ, ἐκηρύχθη ἀπὸ τὸν λαὸν βασιλεὺς, καὶ ἐφυλάκωσε τῦ Κωνσαντίνε τὸς υἱές· γινώσκων ὅμως, ὅτι ἐν ὀλίγῳ θέλει φανερωθῇ τὸ ψεῦδος, συνεβελεύετο μετὰ τῦ πατριάρχε Ἀνασασίε περὶ τῦ πῶς ἠδύνατο νὰ τηρήσῃ τὸν λαὸν πιστὸν καὶ φύλακα τῶν ὅρκων. Ὁ Ἀνασάσιος ὑπῆρχεν ἐπὶ τῦ Λέοντος μέγας εἰκονοκλάσης· ἤδη δὲ θέλων ν' ἀπολαύσῃ τὴν εὔνοιαν τῦ Ἀρταβάσδε, τῦ ὑπερμάχε τῶν εἰκόνων, καὶ νὰ καταχήσῃ τὸν Κωνσαντῖνον μισητὸν παρὰ τῷ λαῷ, εἶπεν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ δημοσίᾳ, κατέχων τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα, ὅτι μὰ τὸν ἐσαυρωμέ-

νον Ἰησῆν ἔτω μοι εἶπε Κωνσαντῖνος ὁ βασιλεὺς, ὅτι ὁ τεχθεὶς ἐκ Μαρίας, ὁ λεγόμενος Χριστὸς, δὲν ὑπάρχει θεῦ υἱὸς, ἀλλὰ ψιλὸς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐτέχθη ἐκ Μαρίας, ὡς ἐγὼ ἐτέχθην ἐκ τῆς μητρός μυ Μαρίας. Ταῦτα ἀκέσας ὁ λαὸς, ἐψήφισαν ὁμοφώνως τὸν Κωνσαντῖνον ἀνάξιον τῆς βασιλείας, καὶ ἠσπάσαντο πάλιν ὡς βασλέα τὸν Ἀρτάβασδον, ὁ ὁποῖος ἔλαβε κοινωνὸν τῆς βασιλείας τὸν πρεσβύτερον υἱὸν Νικηφόρον. Τῦτο πρὲξέννησεν ἐμφύλιον πόλεμον, ὁ ὁποῖος, κατὰ Κεδρηνὸν, ἐχρημάτισεν ὁ μέγιστος πάντων τῶν προτέρων· ἡμεῖς ὅμως ὐκ οἴδαμεν περαιτέρω, πλὴν ὅτι ὁ Ἀρτάβασδος καὶ ὁ υἱὸς αὐτῦ Νικηφόρος νικηθέντες πολλάκις ὑπὸ τῦ Κωνσαντίνυ, ἐπολιορκήθησαν τελευταῖον εἰς Κωνσαντινύπολιν, ἡ ὁποία παρεδόθη δι' ἔλλειψιν τροφῶν, καὶ ὁ μὲν Ἀρτάβασδος καὶ Νικηφόρος ἐτυφλώθησαν, ἡ δὲ πόλις παρεδόθη εἰς διαπραγὴν τῶν στρατιωτῶν, καὶ ὁ ψευδώνυμος πατριάρχης Ἀνασάσιος πρῶτον μὲν ἐθεατρίθη ἐφ' ὄνε ἀντιστρόφως καθεζόμενος δι' ὅλης τῆς πόλεως, εἶτα δὲ ὡς ὁμόφρων ἀποκατεσάθη πάλιν ἐν τῷ θρόνῳ τῆς ἱερωσύνης.

Τοιετοτρόπως ἐλευθερωθεὶς ὁ Κωνσαντῖνος ἀπὸ τὲς ἐχθρές τε, ἀπεφάσισε νὰ στρατεύσῃ πάλιν κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπολέμεν ἐν ἀλλήλοις. Διὸ συναγαγὼν μεγάλην στρατιὰν, ἐστράτευσεν εἰς τὴν Συρίαν, καὶ νικήσας τὲς ἐχθρὲς εἰς πολλὰς μάχας, ἐκυρίευσε τὴν Γερμανίκειαν καὶ ἄλλα τινὰ φρύρια. Οἱ Σαρακηνοὶ θέλοντες ν' ἀναχαιτίσωσι τὰς ἐν Συρίᾳ νίκας τῦ βασιλέως, ἔσειλαν δυνατὸν σόλον κατὰ τῆς Κύπρε, ὅπε γενομένης ναυμαχίας μεταξὺ

αὐτῦ καὶ τῦ βασιλικῦ σόλε, πᾶντα τὰ πλοῖα, πλὴν τριῶν, κατηφανίσθησαν. Ὡς τόσον, ὁ βασιλεὺς δὲν ἐδυνήθη ν' αὐξήσῃ τὴν ἐπικράτειάν τε μὲ νέας νίκας διὰ τὲς συμβάντας συχνὲς σεισμὲς, καὶ διὰ τὸν φθοροποιὸν λοιμὸν, ὁ ὁποῖος ἀρξάμενος ἀπὸ Καλαβρίας, ἐξηπλώθη εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσες τῦ Αἰγαίυ πελάγες ἄχρι τῆς Κωνσαντινυπόλεως, ὅπε τὸ κακὸν πρὲξέννησε διὰ τριῶν χρόνων ἀνείκασον φθοράν. Ὅτε δὲ ἔπαυσεν ὁ λοιμὸς, ὁ Κωνσαντῖνος πρῶτον μὲν ἐκήρυξε καίσαρα τὸν υἱόν τε Λέοντα, ὅσις ἦτον ἑνὸς χρόνυ, ἔπειτα δὲ συναθροίσας πολλὴν στρατιὰν, ἐστράτευσεν εἰς τὴν Ἀρμενίαν, ὅπε ἐκυρίευσε τὴν Μελιτηνὴν, Θεοδοσιύπολιν καὶ ἄλλας πόλεις· ἀκέσας δὲ, ὅτι οἱ Βέλγαροι ἔκαμνον ἐπιδρομὰς εἰς τὴν Θράκην, ὑπέστρεψε, καὶ ἐλθὼν ἐστρατοπέδευσεν εἰς ςενόν τινα πόρον, ὀνομαζόμενον Περεγάβαν, ὅπε νικηθεὶς κατὰ κράτος, μόλις διεσώθη εἰς Κωνσαντινύπολιν. Ἐνταῦθα ἀνενέωσεν ὁ βασιλεὺς τὸ κατὰ τῶν εἰκόνων δόγμα τῦ πατρὸς, προσάξας καὶ νὰ μὴ τιμῶσιν ὔτε τὲς ἁγίυς, ὔτε τὰ ἅγια αὐτῶν λείψανα, καὶ νὰ κατακαύσωσιν αὐτῶν τὰς εἰκόνας δημοσίᾳ, ὅσοι δὲ ἐπίσκοποι καὶ μοναχοὶ ἠναντιῦντο εἰς τὸ πρόσαγμα, καθηρῦντο ἢ ἐξωρίζοντο· ἐξεδόθη δὲ καὶ ἕτερον δόγμα, προσάζον ἐπὶ ποινῇ θανάτυ νὰ μὴ γίνεται τις κληρικὸς, ὥσε καὶ πολλὰ μοναςήρια κατελύθησαν, καὶ πολλοὶ μοναχοὶ ἠναγκάθησαν νὰ λαμβάνωσι γυναῖκας. Ὁ ἀναγνώσης θέλει εὕρῃ εἰς τὲς ἐκκλησιαςικὲς συγγραφεῖς περισατικώτεραν καὶ σαφεςέραν εἴδησιν περὶ τῦ καταδιωγμῦ τῶν χρισιανῶν.

Ἐν ἔτει 763 καὶ τῷ εἰκοσιοςῷ τρίτῳ τῆς βασιλείας τῦ Κωνσαντίνυ, συνέβη σφοδρὸς χειμὼν ἀπὸ ὀκ- 763.

τωβρίῳ ἕως τέλους Φευρουαρίου, καὶ ἄλλα παράδοξα φαινόμενα, τὰ ὁποῖα πάντα δὲν ἐφοβήθη ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ κατεδίωκε καὶ ἐπαίδευεν ἀνυποτάτα τὰς ὑπερμάχους τῶν εἰκόνων, ἕως ἐ ἀναγκαθεὶς νὰ στρατεύσῃ κατὰ τῶν Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι εἰσέβαλον εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ῥωμαίων, κατενίκησεν αὐτὲς, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινόπολιν ἐν θριάμβῳ· ὠνόμαζε δὲ τοῦτον τὸν πόλεμον εὐγενῆ πόλεμον, ὅτι ἐδὲ εἷς ἔπεσε χριστιανός. Λέγουσιν, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐνίκησε διὰ τὴν προδοσίαν τινῶν Βουλγάρων, τὲς ὁποίες ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἐλέριχος ἀνεκάλυψε διὰ τῆ ἀκολέθε σοφίσματος· ἔγραψε δηλαδὴ πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον δεικνύων μεγάλην ἔφεσιν τῆ νὰ παραιτήσῃ τὴν βασιλείαν, καὶ νὰ ζήσῃ ἐν Κωνσταντινοπόλει ζωὴν ἰδιωτικὴν, καὶ παρεκάλει νὰ τῷ στείλῃ πισὲς σωματοφύλακας καὶ ὁδηγὲς, καὶ νὰ τῷ φανερώσῃ τὲς Βουλγάρες, ὅσες ἐκεῖνος εἶχε φίλες, διὰ νὰ ἔλθῃ τάχα μετ' αὐτῶν εἰς Κωνσταντινόπολιν, μὴ θέλων νὰ θαῤῥῇ εἰς ξένες ἀνθρώπες. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀπατηθεὶς, ἐφανέρωσεν ὅλες τὲς φίλες Βουλγάρες, τὲς ὁποίες ὁ δόλιος Ἐλέριχος ὅλες ἔσφαξε. Τότε θυμωθεὶς ὁ Κωνσταντῖνος, ἐ-
ἀ. χ. στράτευσε τῷ ἔαρι κατὰ τῆ Ἐλερίχε, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν
775. ἀθενήσας ὀξεῖ πυρετῷ, ἐπέστρεψεν εἰς Ἀρκαδιόπολιν, ἐντεῦθεν εἰς Σηλυμβρίαν, καὶ τέλος εἰς Στρογγύλον κατέλλον, ὅπε καὶ ἀπέθανε τῇ ιδ΄ Σεπτεμβρίε ἐν ἔτει 775, βασιλεύσας ὑτὲρ τὲς λδ΄ χρόνες.

Ὁ Κωνσταντῖνος, ὡς εἰκονομάχος καὶ ἐχθρὸς τῶν ἁγίων, κατηγορεῖται μὲν κατὰ πολλὰ παρὰ τῆ Θεοφάνες, Κεδρηνῆ καὶ ἄλλων συγχρόνων συγγραφέων, ἦτον ὅμως ἐγκρατὴς, μέτριος, ἐμπειροπόλεμος καὶ κατὰ πάντα ἄξιος τῆς βασιλείας. Αὐτὸς ἐχρημάτι-

σε μὲν εὐτυχὴς κατὰ τῶν Σαρακηνῶν καὶ Βουλγάρων, ἀλλ' ἀπώλεσε τὸ πλεῖσον μέρος τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ἐπαρχιῶν τε, ὅπε Ἄιστολφος, ὁ βασιλεὺς τῶν Λογγοβάρδων, ἐκυρίευσεν ἐν ἔτει 751 τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐξαρχίαν τῆς Ῥαβέννης ὁμῦ μετὰ τῆς Πενταπόλεως, αἱ ὁποῖαι μετ' ὀ πολὺ ἐκυριεύθησαν ἀπὸ τὸν Πεπῖνον, τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, καὶ ἐδόθησαν εἰς τὸν πάπαν Στέφανον τὸν τρίτον, διὰ ἣν αἰτίαν προῆλθεν ἡ ἐν Ἰταλίᾳ κοσμικὴ ἐξουσία τῦ πάπα, ὁ ὁποῖος ἤθελε μὴ θέλων νὰ θεωρῆται ὡς ὑπήκοος τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινοπόλεως, ἔκαμε, διὰ τῆς ἑνώσεως τῆς ὑπερόχε δυνάμεως μετὰ τῆς ἱερατείας, καὶ τῦ σκήπτρε μετὰ τῶν κλειδῶν, ἐπὶ τὰ ἐρείπια τῆς Ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας νέαν ἡγεμονίαν ἐν Ἰταλίᾳ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ.

Παραλαβὼν ὁ Λέων, ὁ υἱὸς τῦ ἀποθανόντος ἀ. χ.
Κωνσταντίνε, τὴν βασιλείαν, τὸν μὲν υἱὸν αὐτῦ Κων- 776.
σαντῖνον ἐκ τῆς Εἰρήνης τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἐκήρυξε καίσαρα, τὲς δὲ δύο ἀδελφὲς, Ἀνθέμιον καὶ Εὐδόξιον, νωβελλισίμες καὶ καίσαρας (1). Τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας τῦ Λέοντος, Ἐλέριχος, ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων, παρητήσατο τὴν βασιλείαν, καὶ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινόπολιν, ἐδέξατο τὸ βάπτισμα τῦ Χριστῦ, καὶ τιμηθεὶς τῆς ἀξίας τῦ πατρικίε, ἔλαβε

(1) Ὁ Λέων εἶχε καὶ ἕτερον ἀδελφὸν ὀνομαζόμενον Νικηφόρον, ὁ ὁποῖος, ζώντος τῦ πατρὸς, ἐτιμήθη καίσαρ, καὶ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας τῦ Λέοντος ἐξορίσθη εἰς τὴν Χερσῶνα διὰ τὴν κατὰ τῦ βασιλέως συνωμοσίαν.

γυναῖκα τὴν ἐξαδέλφην τῆς βασιλίσσης Εἰρήνης. Τῷ δὲ τετάρτῳ ἔτει τῆς βασιλείας, ἀνενέωσεν ὁ Λέων τὸ κατὰ τῶν εἰκόνων δόγμα τοῦ πατρὸς καὶ πάππου, καὶ ἐπαίδευεν αὐχηρῶς τοὺς προσκυνοῦντας τὰς σεπτὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων καὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου· δὲν ἔζησεν ὅμως πολὺν χρόνον, ἀλλ' ἀπέθανε τῷ ἑπομένῳ ἔτει, βασιλεύσας ἔτη πέντε καὶ ἡμέρας δέκα.

ἀ. χ. 780.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΗΤΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος παρέλαβε τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ ἐπονομασθεὶς πορφυρογέννητος διὰ τὸ γεννηθῆναι ἐν τῷ παλατίῳ ὀνομαζομένῳ πορφύρᾳ· ἐπειδὴ δὲ ὑπῆρχε πολλὰ νέος (δέκα χρόνων), ἀνεδέχθη ἡ μήτηρ αὐτοῦ Εἰρήνη τὴν διοίκησιν. Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας τοῦ Κωνσταντίνου συνώμοσαν τινὲς τῶν συγκλητικῶν καὶ ἀρχόντων κατ' αὐτοῦ, διανοούμενοι νὰ καταχήσωσι βασιλέα τὸν Θεῖον αὐτοῦ Νικηφόρον· ἀλλ' ἡ Εἰρήνη ἀνακαλύψασα τὴν συνωμοσίαν, ἐτιμώρησε τοὺς πρωταιτίους ὡς ἔπρεπε, καὶ εἶτα θέλουσα νὰ ἐμποδίσῃ τὰ παρόμοια ἐπιχειρήματα, ἠνάγκασεν ὅλους τοὺς ἀνδραδέλφους της νὰ γένωσι κληρικοί. Ἐν ἔτει 781 ἔστειλεν ἡ βασίλισσα πρέσβεις εἰς τὴν Γαλλίαν πρὸς τὸν μέγαν Κάρολον, ὅστις ἐσέφθη μετὰ ταῦτα βασιλεὺς τῆς δύσεως, προβάλλουσα γάμον τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ της, διὰ τοῦ ὁποίου ἐμελέτα νὰ συνάψῃ δυναμα, καὶ ἐσυγχώρησεν εἰς τὸν εὐνοῦχον Ἐλισσαῖον νὰ διδάξῃ τὴν θυγατέρα Εὐφρὼ τὰ ἤθη, ἔθιμα καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν Γραικῶν. Ἀλλ' ἐν ἔτει 788 ἐμ-

ἀ. χ. 781.

ποδίσθη ὁ γάμος τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῆς Εὐφροσύνης, καὶ ἡ Εἰρήνη ἠνάγκασε τὸν υἱόν της νὰ λάβῃ γυναῖκα τὴν Μαρίναν, ἀνεψιὰν ἢ θυγατέρα τινὸς Φιλαρέτου ἐκ ταπεινοῦ γένους. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπικράνθη τόσον, ὥστε δὲν διηλλάγη ποτὲ μετὰ ταῦτα εἰλικρινῶς μετὰ τῆς μητρός του. Τότε ἔγινε διά συμβουλῆς τινῶν αὐλικῶν συνωμοσία κατὰ τῆς βασιλίσσης, ἀλλ' αὕτη ἀνεκαλύφθη ἐν καιρῷ, καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐξωρίσθησαν, ἡ δὲ Εἰρήνη ἔδειρεν ἰδιοχείρως τὸν υἱόν της, καὶ κλείσασα αὐτὸν ἐν τῷ θαλάμῳ, ὥρκισε τὴ βουλὴν καὶ τοὺς στρατιώτας νὰ μείνωσι πιστοὶ πρὸς αὐτήν. Ἀλλ' ἐπειδὴ μερικὰ τάγματα ἐν Ἀρμενίᾳ ἠναντιοῦντο εἰς τοῦτον τὸν ὅρκον, παρεκινήθησαν καὶ οἱ λοιποὶ στρατιῶται νὰ μὴ τηρήσωσι τὸν ὅρκον, ἀλλὰ νὰ κηρύξωσιν ὁμοφώνως τὸν Κωνσταντῖνον βασιλέα, καὶ ἐζήτουν νὰ δοθῇ αὐτῷ ὅλη ἡ ὑπέροχος δύναμις. Τότε ἡ Εἰρήνη φοβουμένη τὴν ὀργὴν τοῦ ὄχλου, ἀπέλυσε τὸν υἱόν της, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὅλην τὴν ἐξουσίαν.

ἀ. χ. 790.

Παραλαβὼν ὁ Κωνσταντῖνος τὴν ὑπέροχον δύναμιν, ἐν ἐκείνῳ μὲν τῷ χρόνῳ ἐξώρισε τοὺς φίλους τῆς Εἰρήνης, αὐτὴν δὲ ἔκλεισεν εἰς οἰκόν τινα, τὸν ὁποῖον αὐτὴ ἔκτισε, τῷ δὲ ἑπομένῳ ἔτει (791) κατεπείσθη νὰ διαλλαγῇ μετὰ τῆς μητρός του. Οἱ βασιλεὺς ἔχων περὶ αὐτὸν πονηροὺς καὶ κακοτρόπους αὐλικοὺς, κατεπείσθη νὰ τυφλώσῃ οὐ μόνον τοὺς θείους του Νικηφόρον, Νικήταν, Ἀνθιμον καὶ Εὐδόκιμον, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἀλέξιον Μοσηλέ, τὸν ὁποῖον ἐζήτησαν τὰ Ἀρμενικὰ τάγματα στρατηγόν. Τοῦτο προξένησεν ἀποστασίαν τούτων τῶν ταγμάτων· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐνίκησε κατὰ κράτος, καὶ τοὺς μὲν ἀρχηγοὺς αὐτῶν ἐφόνευσε, τοὺς δὲ διώτας μετεκόμισε σιδηροδεσμίους εἰς τὴν Κωνσαν-

τινόπολιν, ϗ ἐκεῖθεν διεσκόρπισεν εἰς πολλὰς νήσους. Τότε ἡ βασίλισσα Εἰρήνη βλέπουσα, ὅτι τὰ Ἀρμενικὰ τάγματα, ἡ βοήθεια ϗ τὸ ἔρεισμα τῦ βασιλέως, διελύθησαν ϗ ἐσκορπίσθησαν, ἠγωνίζετο νὰ καταξήσῃ τὸν βασιλέα μισητὸν εἰς τὸν λαὸν, ϗ κατέπεισεν αὐτὸν νὰ διαζευχθῇ ἀπὸ τῆς νομίμου γυναικὸς, ϗ νὰ συζευχθῇ μετὰ τῆς Θεοδότης, μιᾶς τῶν αὐτῆς θεραπαινίδων, ϗ νὰ κηρύξῃ αὐτὴν βασίλισσαν. Οὗτος ὁ γάμος πρᾳξένησε ταραχὰς μεταξὺ τῶν ἱερέων, ϗ ἡ Εἰρήνη βοηθοῦσα κρυφίως τὲς ἐναντιωμένες εἰς τὸν ὑιόν της, παρεκίνει αὐτὲς νὰ τὸν καταξήσωσι μισητὸν παρὰ τῷ λαῷ. Ἀλλὰ τότε μὲν αἱ νίκαι αὐτῦ κατὰ τῶν Σαρακηνῶν καὶ Βυλγάρων ἀπεμπόδισαν τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν ἀποστασίαν· ὅτε δὲ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν τε εἰς Κωνσταντινόπολιν ἦλθε μετὰ τῆς μητρός τε εἰς τὰ λετρὰ τῆς ἐν Βιθυνίᾳ Πρύσης, ϗ ἐντεῦθεν, ἀκύσας ὅτι ἡ βασίλισσα ἐγέννησεν ὑιὸν, ἐπέστρεψε δρομαῖος εἰς βασιλεύουσαν, τότε ἡ Εἰρήνη εὑρίσκουσα καιρὸν, κατέπεισε τὲς πρώτους ἄρχοντας τῦ στρατεύματος νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς βασιλεύουσαν, ϗ πιάσαντες τὸν δυσυχῆ βασιλέα νὰ τυφλώσωσι τοιουτοτρόπως ἀπανθρώπως ϗ σκληρῶς, ὥστε ϗ μετά τινας ἡμέρας ἀπέθανεν ὁ δυσυχὴς θάνατον ὀδυνηρὸν, βασιλεύσας ἔτη δέκα μετὰ τῆς μητρὸς, ϗ μονοκρατορήσας ἔτη ἑπτά (1).

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΕΙΡΗΝΗΣ

Η δὲ Εἰρήνη μαθοῦσα τὸν θάνατον τῦ ὑἱῦ, ἦλθεν ἐκ Πρύσης εἰς βασιλεύουσαν, ϗ εἰσέβη ἐπὶ τε-

(1) Μὲ αὐτὸν ἔπαυσε καὶ ἡ γενεὰ Λέοντος τοῦ Ἰσαυροῦ.

θριππε χρυσῦ ἐν θριάμβῳ, διασκορπίζουσα πολλὰ χρήματα εἰς τὸν λαόν. Ἐν τούτοις οἱ Σαρακηνοὶ ἀκύσαντες, ὅτι ἡ Γραικικὴ μοναρχία διῳκεῖτο ἀπὸ γυναῖκα, εἰσέβαλον εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας, ϗ ἐλθόντες πλησίον τῆς Κωνσαντινοπόλεως, ἔκαιον ϗ ἐλεηλάτων, ϗ ἐπέστρεψαν ἀκωλύτως εἰς τὴν ἐπικράτειάν των, ἔχοντες πολλὲς αἰχμαλώτους ϗ λάφυρα. Ἐν ἔτει δὲ ἀ. χ. 798 ϗ τῷ δευτέρῳ τῆς βασιλείας τῆς Εἰρήνης, ὁ πρῶτος αὐτῆς φίλος Σατουράκιος ἐπιθυμῶν τῆς βασιλείας, συνώμοσε κατ' αὐτῆς· ἀλλὰ φανερωθεὶς ἐν καιρῷ, δὲν ἐπαιδεύθη, ἀλλ' ἐπετίμησεν αὐτὸν ἡ βασίλισσα πράως, τὸ ὁποῖον ἐπίκρανεν αὐτὸν τόσον, ὥσε μετολίγον ἀπέθανε. Τότε ἡ Εἰρήνη βλέπουσα, ὅτι δὲν ἠμπόρει νὰ ἐμπιστευθῇ ϗ εἰς τὲς πρώτους φίλους της, ἠγωνίσθη ν' ἀπολαύσῃ τὴν ἀγάπην τῶν ὑπηκόων, ἀπολύουσα αὐτὲς ἀπὸ ἐτήσιον τινὰ φόρον, ἐπισηρίζουσα τὸ ἐμπόριον, ϗ μάλιστα ἐπικυροῦσα τὴν προσκύνησιν τῶν σεπτῶν εἰκόνων, ϗ ἀκυροῦσα ὅλα τὰ κατ' αὐτῶν ψηφίσματα τῶν προβασιλευσάντων.

Ἐν ἔτει 802 ἔσειλεν ὁ μέγας Κάρολος, ὁ χειροτονηθεὶς (ἀ. χ. 800) ὑπὸ τῦ πάπα Λέοντος αὐτοκράτωρ τῆς δύσεως, πρέσβεις εἰς τὴν Κωνσαντινούπολιν, προβάλλων εἰρήνην ἀειπαγῆ, ϗ σύζευξιν αὐτῦ τε ϗ τῆς Εἰρήνης, διὰ νὰ ἑνωθῶσι πάλιν αἱ δύο βασιλεῖαι τῆς ἀνατολῆς ϗ δύσεως. Η βασίλισσα ἔσερξεν· ἀλλ' ὁ πρῶτος εὐνοῦχος Ἀέτιος ἐπιθυμῶν νὰ ἴδῃ ἐπὶ τὸν θρόνον τὸν ἀδελφόντε Λέοντα, τὸν τότε διοικητὴν τῆς Θρᾴκης ϗ Μακεδονίας, ἐκίνησε πάντα λίθον νὰ ματαιώσῃ τὸν σκοπόν της. Ἐν τούτοις, οἱ ἄρχοντες μισοῦντες τὴν φιλαρχίαν ϗ ἀλαζονείαν τῦ Ἀετίου, ϗ φοβούμενοι μήπως ἡ βασίλισσα καταπειθῇ νὰ κηρύξῃ κοινωνὸν τῆς βα-

σιλείας τὸν Λέοντα, ἀπεφάσισαν νὰ κηρύξωσι βασιλέα τὸν Νικηφόρον, πατρίκιον τινὰ πλούσιον καὶ περισπούδαστον. Πρὸς τοῦτο, διέσπειραν τὸν λόγον, ὅτι ἡ Εἰρήνη ἐμελέτα ὄχι μόνον νὰ λάβῃ ἄνδρα τὸν Κάρολον, ἀλλὰ καὶ νὰ μετασήσῃ τὴν βασιλείαν εἰς τὴν δύσιν, καὶ νὰ κάμῃ τὴν ἀνατολικὴν βασιλείαν ὑποτελῆ εἰς τὴν τῆς δύσεως. Ταῦτα ἀκούων ὁ ὄχλος, ἔδραμε νυκτὸς
α. χ. εἰς τὸ παλάτιον, καὶ ἀσφαλισάντες τὴν Εἰρήνην ἐν τῷ
802. θαλάμῳ της, ἔσεψαν τὸν Νικηφόρον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Τοιουτοτρόπως ἀναβὰς ὁ Νικηφόρος τὸν θρόνον, πρῶτον μὲν ὑπεκρίνετο πρὸς τὴν Εἰρήνην χρηστότητα καὶ φιλοφροσύνην, εἶτα δὲ καταπείσας αὐτὴν νὰ φανερώσῃ τοὺς κεκρυμμένους θησαυρούς της, ἐξώρισεν εἰς Λέσβον, ὅπου καὶ ἀπέθανε μετ' ὀλίγον, μονοκρατορήσασα ἔτη πέντε, καὶ ἐπαινεμένη ὑπὸ πάντων τῶν συγγραφέων.

ΚΕΦ. ΚΕ'.

Ἀπὸ τῆς βασιλείας Νικηφόρου, τοῦ πρώτου νομιζομένου αὐτοκράτορος τῶν Γραικῶν, ἕως τῆς τελευτῆς Βασιλείου τοῦ Β'.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ.

Οἱ πρέσβεις, οἵτινες, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, ἐσάλπισαν παρὰ τοῦ μεγάλου Καρόλου, προσαχθέντες νὰ προβάλωσι σύζευξιν αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλίσσης Εἰρήνης, διὰ νὰ ἑνωθῶσι πάλιν τὰ δύο βασίλεια, ἐθορυβήθησαν ἀναμφιβόλως πολὺ εἰς τὴν συμβᾶσαν

μεταβολὴν τῆς διοικήσεως ἐν ᾧ χρόνῳ διέτριβον εἰς Κωνσταντινούπολιν (1), καὶ ἴδον τὰς φιλοτίμους σκοπὰς τοῦ δεσπότου των μεματαιωμένας· ἐπειδὴ ὅμως ἐπροσάχθησαν νὰ κάμωσι σπονδὰς καὶ ἐπίμονον εἰρήνην μετὰ τοῦ ἀνατολικοῦ βασιλέως, ἐλθόντες προσεκύνησαν τὸν νέον βασιλέα, ὅσις γινώσκων καλῶς τὸ ἐκ τῆς φιλίας τοῦ Καρόλου ὄφελος, ἐδέχθη τοὺς πρέσβεις μετὰ πάσης τιμῆς καὶ θεραπείας, καὶ ἔκαμε τῷ ἑπομένῳ ἔτει μετ' αὐτοῦ εἰρήνην, δι' ἧς ὁ μέγας Κάρολος ἐγνωρίσθη αὐτοκράτωρ τῆς δύσεως, καὶ ἀφέθη αὐτῷ ὅλη ἡ Ἰταλία ἕως τῶν ποταμῶν Βολτέρνου καὶ Ἀμφίδου. Ὁ Νικηφόρος ὄχι μόνον ἐθανάτωσε τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας τὸν Νικήταν Τριφύλλιον, τὸν συνεργήσαντα μάλιστα εἰς τὴν ἀνάβασίν του ἐπὶ τὸν θρόνον, δὲν αὐτῷ πιεῖν φάρμακον ἐξ αἰτίας καὶ μόνης τῆς εὐνοίας τῆς παρὰ τῶν στρατιωτῶν, ἀλλ' ἐφάνη προσέτι καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περισάσεις ἀπάνθρωπος, ὕποπτος καὶ φιλάργυρος, δι' ἃ μισῶν αὐτὸν ὁ λαὸς, παρεκίνησε τὸν Βαρδάνιον, διοικητὴν μιᾶς ἀνατολικῆς ἐπαρχίας, ν' ἀποστατήσῃ καὶ νὰ λάβῃ τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως. Οἱ Μιχαὴλ καὶ Λέων, δύο μεγάλοι στρατηγοὶ, ἠνώθησαν πρῶτον μετ' αὐτοῦ, ὕστερον δὲ βλέποντες αὐτὸν ἀνάξιον, ἠτιμόλησαν πρὸς τὸν Νικηφόρον, ἀξιωθέντες παρ' αὐτοῦ μεγάλων τιμῶν καὶ ἀξιωμάτων. Ὁ Βαρδάνιος ἰδὼν ἑαυτὸν ὕστος ἐγκαταλελειμμένον ἀπὸ τοὺς φίλους, σείλας πρέσβεις πρὸς τὸν Νικηφόρον, ἐδέετο συγγνώμης· καὶ τυχὼν αὐτῆς, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ μο-

(1) Ἐκ τῆς συγκρίσεως γίνεται δῆλον, ὅτι ἡ παροῦσα Βυζαντινὴ ἱστορία ἐλήφθη μάλιστα ἀπὸ τὴν πολύτομον γενικὴν ἱστορίαν ἑταιρείας τινὸς Ἄγγλων.

νασήριον, ἐνδυθεὶς τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Ὁ βασιλεὺς ὑποκρινόμενος πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ ἀπάθειαν, ἐκάλει εἰς Κωνσταντινούπολιν φιλικῷ τῷ τρόπῳ, καὶ σείλας στρατιώτας, ἐτύφλωσεν αὐτὸν καθ' ὁδόν (1).

Θέλων ὁ βασιλεὺς νὰ ἐμποδίσῃ εἰς τὸ ἑπιὸν ὅλα τὰ παρόμοια ἄτοπα, καὶ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ εἰς τὸς συγγενεῖς τὸ σκῆπτρον, ἔλαβε τὸν υἱόν τε Σταυράκιον ὡς βοηθὸν τῆς βασιλείας, χειροτονήσας αὐτὸν κατὰ τὸ συνηθες καίσαρα, καὶ ὕτω διατάξας τὰ κατ' οἶκον βεβαίως, ἐστράτευσε κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, οἱ ὁποῖοι εἰσέβαλον εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας, καὶ μάχη νικηθεὶς, μόλις αὐτὸς διέφυγε τὸν κίνδυνον τὸ νὰ ζωγρηθῇ. Τῷ ἑπομένῳ ἔτει εἰσέβαλον πάλιν οἱ Σαρακηνοὶ, ὡς τριακόσιοι τὸν ἀριθμὸν, εἰς τὴν μοναρχίαν, καὶ χωρήσαντες ἀκωλυτὶ ἕως εἰς τὰ Τύανα, τὴν μητρόπολιν τῆς μικρᾶς Καππαδοκίας, ἐκυρίευσαν αὐτὴν καὶ ἄλλας πολλὰς φρυρεμένας πόλεις, φθάσαντες καὶ ἕως εἰς τὴν Ἄγκυραν τῆς Γαλατίας. Ὁ Νικηφόρος συναγαγὼν ὅσον ἐδύνατο στράτευμα, ἐστράτευσεν ἐναντίον· μὴ τολμῶν ὅμως νὰ ἔλθῃ εἰς μάχην, ἔστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν ἀρχηγὸν Ἀαρὼν μετὰ πολυτίμων δώρων, ὅσις μόλις κατεπείσθη νὰ σέρξῃ εἰς τὰς ἀκολέθες συνθήκας τῆς εἰρήνης, αἱ ὁποῖαι ἐτρόσαζον τὸν βασιλέα νὰ δίδῃ κατ' ἔτος εἰς τὸς Σαρακηνὸς

(1) Κατὰ Θεοφάνην ὁ ἐπονομαζόμενος Τέρκος Βαρδάκιος ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ τὴν διοίκησιν τῶν ἀποσχόντων ἐθνῶν καὶ τὴν βασιλικὴν ἀξίαν, τὴν ὁποίαν εὐθὺς ὑπεχέθη νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν Νικηφόρον, ὁ ὁποῖος ὑπέσχετο αὐτῷ ἀσφάλειαν. Ὁ Κεδρηνὸς λέγει ῥητῶς, ὅτι ὁ Λέων καὶ Μιχαὴλ ἔμειναν πάντοτε πιστοὶ πρὸς τὸν Νικηφόρον.

30,000 νομίσματα, καὶ ἀνὰ τρία νομίσματα αὐτὸς ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ υἱὸς αὐτῦ ἐν τάξει κεφαλητίωνος, καὶ νὰ μὴ τολμήσῃ ν' ἀνακτίσῃ τὰ κατεδαφισθέντα φρύρια. Ὁ Νικηφόρος ἔσερξεν εἰς αὐτὰς τὰς συνθήκας, ὅμως μόλις ἀναχωρήσαντος τῦ ἐχθρῦ, παραβὰς τὴν εἰρήνην, ἀνέκτιζε τὰ φρύρια, ἐξ ἃ παροργισθέντες οἱ Σαρακηνοὶ, εἰσέβαλον τῷ αὐτῷ ἔτει μετὰ μεγάλης ὀργῆς, καίοντες καὶ σφάζοντες ἀπηνῶς τὸς κατοίκους τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς Κύπρε, ὅπε κατηφάνισαν τὰς ἐκκλησίας, καὶ κατέκοψαν πολλὸς τῶν ἐγκατοίκων· τῷ δὲ ἑπομένῳ ἔτει ἀποβάντες εἰς Ῥόδον, ἥρπασαν πολλὸς αἰχμαλώτες, τὸς ὁποίες ἐνέβαλον εἰς τὸν σόλον, ὅσις ἐζημιώθη πολὺ διὰ τὴν συμβᾶσαν καθ' ὁδὸν τρικυμίαν (1).

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐνύμφευσεν ὁ Νικηφόρος τὸν υἱὸν Σταυράκιον μετὰ τῆς Θεοφανίας, τῆς συγγενᾶς τῆς πρώην βασιλίσσης· ἐπειδὴ δὲ αὐτὴ ἐγγυήθη εἰς ἄλλον, πολλοὶ ἐθόων κατὰ τὸ γενομένε, καί τινες συνώμοσαν κατὰ τῦ βασιλέως, οἱ ὁποῖοι ὅμως πιαθέντες, ἐτιμωρήθησαν ἀνηλεῶς, καὶ πολλοὶ τῶν εὐγενῶν, λαϊκοί τε καὶ πρεσβύτεροι, ἐφυλακώθησαν διὰ ψιλὴν ὑπόψιαν, καὶ ἤτοι ἐθανατώθησαν, ἢ ἐβασανίσθησαν ἀπανθρώπως. Τῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῆς βασιλείας, οἱ Βύλγαροι ἔχοντες στρατηγὸν τὸν βασιλέα των Κρῦμον, εἰσέβαλον εἰς τὴν βασιλείαν, καὶ κυριεύσαντες τὴν Σαρδικὴν, πόλιν τῆς Μοισίας, ἔσφαξαν ὅλες τὸς ἐν αὐτῇ στρατιώτας, ὡς 6,000 τὸν ἀριθμόν. Ὁ Νικηφόρος ἐστράτευσε κατ' αὐτῶν μετὰ μεγάλης δυνάμεως· ἰδὼν δὲ, ὅτι οἱ ἐχθροὶ δὲν ἐπέμε-

(1) Ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία ἐλήφθη ἀπὸ τὸν Κεδρηνόν.

νον αὐτὸν ἐρχόμενον, ἀλλ' ἀνεχώρησαν ὁμῶ μὲ τὰ λάφυρα, παρητήσατο τὴν καταδίωξιν, καὶ ἐπιστρέψας εἰς Κωνσαντινούπολιν, ἐπέβαλεν εἰς τὴν πόλιν πρὸς ἀνάκτισιν τῆς Σαρδικῆς νέας φόρους, διὰ τὸ ὁποῖον παροξυνθέντες οἱ κάτοικοι, ὥρμησαν εἰς τὸ παλάτιον, ἀπεκρούσθησαν ὅμως ἀπὸ τὰς σωματοφύλακας τῦ βασιλέως μετὰ μεγάλης φθορᾶς (1).

Τῷ δὲ ἐννάτῳ τῆς βασιλείας ἔτει, συναγαγὼν ὁ Νικηφόρος μεγάλην δύναμιν, ἐστράτευσε κατὰ τῶν Βυλγάρων, καὶ εἰσβαλὼν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔκαιε καὶ ἔσφαττεν. Ὁ Κρῆμος, ὁ βασιλεὺς τῶν Βυλγάρων, ἐταράχθη ἀκέσας τὸν ἐχθρὸν ἐπερχόμενον, καὶ ἔξειλε πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα, προβάλλων αὐτῷ συνθήκας εὐλογοφανεῖς καὶ τιμίας· ἀλλ' ὁ Νικηφόρος ἀπορρίψας αὐτὰς μετ' ὀργῆς, διήρπαζε τὴν χώραν, κατέτρεφε τὰς πόλεις, καὶ ἔσφαττεν ὅλες τὰς ἐγκατοίκυες χωρὶς διαζολῆς ἡλικίας, γένες ἢ κατασάσεως. Ὁ Κρῆμος παρακινήμενος εἰς εὐσπλαγχνίαν τῶν δυσυχῶν ὑπηκόων, ἔπεμψε καὶ ἑτέρυς πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα, ἱκετεύων καὶ προβάλλων αὐτῷ συνθήκας εἰρήνης, ὅποιαι ἀρέσωσιν εἰς αὐτόν· ὅμως βλέπων καὶ ἤδη τὸν Νικηφόρον ἄκαμπτον, ἀπελπίσθη καὶ ὥρμησεν ἐξαίφνης εἰς τὸ στρατόπεδον τῦ βασιλέως, καὶ κυριεύσας αὐτὸ μετὰ μεγάλης βίας, κατέκοψε σχεδὸν ὅλον τὸ στράτευμα, σφάξας καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα, καὶ πολλὲς μετ' αὐτῦ εὐπατρίδας καὶ εὐγενεῖς. Ὁ Σταυράκιος ἐπληγώθη μὲν εἰς τὸν λαιμὸν καιρίως, ἔφυγεν ὅμως εἰς ἓν φορεῖον εἰς τὴν Ἀνδριανούπολιν. Ὅλα τὰ ὅπλα καὶ ἡ ἀποσκευὴ ἔπεσον εἰς τὰς χεῖρας τῦ ἐχθρῦ· καὶ εὑρὼν ὁ Κρῆμος τὸν Νικηφόρον μεταξὺ τῶν νεκρῶν, ἐκκόψας αὐτῦ τὴν κεφαλὴν, ἐπὶ ξύλυ ἀνήρτησεν εἰς ἐπίδειξιν πάντων· εἶτα δὲ περιαργυρώσας τὸ κρανίον, ἔπινεν ἐξ αὐτῦ ὡς ἐκ ποτηρίυ (1). Τοιυτοτρόπως ἐτελεύτησεν, ὁ Νικηφόρος, βασιλεύσας ἔτη ὀκτὼ καὶ μῆνας ἰσαρίθμυς, καὶ κζ' ἡμέρας. Λέγυσιν, ὅτι αὐτὸς ἔκλινε πολὺ εἰς τὰ ἀναθεματισμένα δόγματα τῶν Μανιχαίων, ὅτι ἠρνεῖτο τὴν πρόνοιαν, καὶ ὑπερέβη ὅλες τὲς πρὸ αὐτῦ βασιλεῖς κατὰ τὴν ἀπανθρωπίαν, φιλαργυρίαν καὶ πᾶν εἶδος ἀσωτίας (2).

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΑΥΡΑΚΙΟΥ.

Ὁ Σταυράκιος ἔφυγεν, ὡς εἴπαμεν, εἰς τὴν Ἀνδριανούπολιν, ὅπυ ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ὅσοι διέφυγον τὸν θάνατον, βασιλεύς· μὴ ἐμπορῶν ὅμως διὰ τὰς πληγὰς νὰ παῤῥησιαθῇ, καὶ γινώσκων προσέτι, ὅτι ἐμισεῖτο ὑπό τε τῶν εὐγενῶν καὶ τῦ ὄχλυ, ἀπεφάσισε νὰ ἐγχειρίσῃ τὴν βασιλείαν εἰς τὴν βασιλισσαν Θεοφανώ. Ἐν τύτοις, ἡ σύγκλητος ἐκήρυξεν εἰς τὸν Ἱππόδρομον βασιλέα τὸν Μιχαὴλ, σύζυγον τῆς Προκοπίας ἀδελφῆς τῦ Σταυρακίυ. Οὗτος μαθὼν τὸ γενόμενον, ἀνεχώρησε μετὰ τῆς βασιλίσσης εἰς τὸ μοναστήριον, ὅπυ καὶ μετ' ὀλὺ ἀπέθανε, βασιλεύσας δύο μῆνας καὶ δέκα ἡμέρας. Ὁ Μιχαὴλ ἐνθυμέμενος τὸν ὅρκον πρὸς τὸν Νικηφόρον καὶ τὸν υἱὸν αὐτῦ, ἀπέῤῥιψε κατὰ

(1) Ὁ Θεοφάνης ὀνομάζει τὴν γυναῖκα τῦ Σταυρακίυ Θεοφανωνὴν, ἡ ὁποία ἦν ἐξ Ἀθηνῶν. Ὅρα καὶ Ζωναρᾶν βιβλ. ιϛ'. κεφ. 17.

(1) Θεοφ. εἰς Νικηφ. ϛ'.
(2) Κεδρην. Ζων. εἰς Νικηφ. Θεοφάν. αὐτόθι.

πρῶτον τὴν βασιλικὴν ἀξίαν· ὅμως μαθὼν, ὅτι ὁ Σταυράκιος, διὰ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν γυναῖκά τε εἰς τὸν θρόνον, ἀπεφάσισε νὰ ὑσερήσῃ αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀμμάτων, ἔσερξεν εἰς τὸ προσφερόμενον, καὶ ὑποχεθεὶς δημοσίᾳ καὶ ἐγγράφως νὰ ὑπερασπίζεται τὰ προνόμια τῆς ἐκκλησίας, καὶ ν' ἀπέχῃ ἀπὸ τὸ φόνε τῶν Χριστιανῶν, ἐσέφθη εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν ὑπὸ τὸ πατριάρχε Νικηφόρε (1). Ὁ νέος βασιλεὺς ἐπρόσαξε μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸν πατριάρχην νὰ σέψῃ καὶ τὴν σύζυγον Προκοπίαν καὶ τὸν υἱόν αὐτε Θεοφύλακτον, τὸν ὁποῖον ἔλαβε κοινωνὸν τῆς βασιλείας· ἀλλὰ μόλις ἐπιβεβαιωθεὶς εἰς τὸν θρόνον, ἴδε τὸς Σαρακηνὸς καὶ Βυλγάρες κατατρέχοντας τὴν βασιλείαν τε, καὶ πρὸς μὲν τὸς πρώτυς σείλας τὸν Λέοντα, διοικητὴν τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, ἀπέκρυσεν αὐτὸς, κατακόψας 20,000 ἀνθρώπων, πρὸς δὲ τὸς Βυλγάρυς στρατεύσας αὐτὸς, καὶ μετά τινας ἀκροβολισμὸς συμπλακεὶς εἰς μάχην, κατενικήθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐπισρέψῃ εἰς Κωνσταντινόπολιν ἔντρομος καὶ περίλυπος, διὰ τὸ ὁποῖον ἀπεφάσισε νὰ παραδώσῃ τὴν πορφύραν εἰς ἄνδρα πολεμικώτερον καὶ ἀξιώτερον, καὶ νὰ μονάσῃ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΛΕΟΝΤΟΣ.

Ὁ Μιχαὴλ παρεκίνει τὸν Λέοντα νὰ δεχθῇ τὴν βασιλείαν. Ὁ Λέων, ἐλεύθερος ὢν ἀπὸ πάσης φιλοτιμίας, καὶ πιςὸς πρὸς τὸν βασιλέα, ἄλλως δὲ καὶ βλέπων τὴν κινδυνώδη κατάσασιν τῶν πραγμάτων, μόλις κατεπείσθη εἰς τὸ ζήτημά τε καὶ εἰς τὰς δεήσεις

(1) Θεοφάν. εἰς Νικηφ. 9.

τῶν ἀρχόντων, στρατιωτῶν καὶ τῆ πατριάρχε. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ἀκέτας, ὅτι ὁ Λέων ἔκρυβε μὲ σοφὴν βασιλεὺς, ἀναχώρησε μετὰ τῆς βασιλίσσης καὶ τῶν τέκνων εἰς τὸ μοναςήριον τῆ Φίλης, ὅτε ἐσκέψη τὸ μοναχικὸν σχῆμα τῆ μ' Ἰουλίε τὸ ἔτος 813, βασιλεύσας χρόνον ἕνα, μῆνας ὃ ἡμέρας ἑπτά. Αὐτὴ εἶναι ἡ μαρτυρία τῆ Θεοφάνες (1), ὅσις ἔζη τότε, καὶ ἐχρημάτισε αὐτόπτης τῶν γενομένων. Ὁ δὲ Κεδρηνὸς διηγεῖται τὴν ἐπιβεβαίωσιν τῆ Λέοντος ἑπτέως πως, διότι κατ' αὐτὸν ὁ Μιχαὴλ ἐβάκε πίσιν εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Βυλγάρων, ἕως ὅτε ὁ Λέων, ὅσις ἐζήτει τὴν ὑπεροχὴν δόλῳ, ἐβλαψε τὸ ἔθνος πρὸς ἑαυτὸν, ἐξ ᾧ οἱ στρατιῶται ἀδημόνησαν, ἔφυγαν ἀτάκτως, καὶ ἔπεσαν ἀφθόνως τοῖς Βυλγάροις νικηταῖς. Ὁ βασιλεὺς μόλις ἔφυγεν εἰς Ἀδριανόπολιν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινόπολιν μετ' ὀλίγων ἱππέων. Ὁ Λέων, ἀπόντος τῆ βασιλέως, κατηγόρει αὐτὸν ὡς δειλὸν, γυναικώδη καὶ σμικρόψυχον βασιλέα, καὶ κατέτεινε τὸ στράτευμα ν' ἀποστήσῃ καὶ νὰ κηρύξῃ αὐτὸν βασιλέα· ὑπεκρίνετο δὲ, ὅτι ἀπεστρέφετο τὴν βασιλείαν, ἕως ὅ Μιχαὴλ ὁ Τραυλὸς, εἷς τῶν πρώτων στρατηγῶν, σπασάμενος τὸ ξίφος, ὡς τραυλόγλωσσος, ἐφιέρίζε νὰ τὸν φονεύσῃ, ἐὰν δὲν ὑπακούσῃ εἰς τὰς δεήσεις ταύτης τῆ στρατεύματος, λέγων ὅτι ἡ ἀσφάλεια τῆς βασιλείας ἐκρέμετο ἀπ' αὐτῆ μόνε. Ὁ καλοκάγαθος βασιλεὺς μεθύων τὴν ἀποκρισίαν τῶν στρατιωτῶν καὶ τὴν στρατευομένην βασιλείαν τὸ Λέοντος, ὁ μόνος δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὰς φίλας τε, ἠθέλησεν αὐτὸν ν' ἀποκεφαλίσῃ, ἀλλὰ καὶ ὑπεδείκνυεν αὐτὸν

(1) Θεοφάν. εἰς Μιχαὴλ. 2.

λέγων, ὅτι κάλλιον ἠγάπα τὸν Θάνατον, παρὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναμφιβόλως ἤθελε χυθῇ πολὺ χρισιανῶν αἷμα, ἐ ὕτω σειλας πρὸς τὸν Λέοντα τὸ διάδημα, τὴν ἀλυργίδα ἐ τὰ κοκκοβαφῆ πέδιλα, τὰ σύμβολα τῆς βασιλείας, παρεκίνησεν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ ἀδεῶς εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον τῆς Κωνσαντινεπόλεως (1). Τοιαύτη ὑπάρχει ἡ μαρτυρία τῆ Κεδρηνῆ, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἠθέλομεν προτιμήσει ἀναντιῤῥήτως τὴν μαρτυρίαν τῆ Θεοφάνες, ἐὰν ἤμεν βέβαιοι, ὅτι τὸ τελευταῖον μέρος τῆς ἱσορίας τέτε συνεγράφη παρ' αὐτῆ τῆ ἰδίᾳ· ἐπειδὴ δὲ τινὲς ἀξιόπισοι ἄνδρες διϊσχυρίζονται, ὅτι ὁ Θεοφάνης ἐτελείωσε τὴν ἱσορίαν τε ἕως τῆς βασιλείας τῆ Νικηφόρε, καὶ ὅτι τὸ τελευταῖον μέρος εἶναι ὑποβολιμαῖον ἐ πόνημα ἑνὸς συγγραφέως φίλε τῆ Λέοντος, ἀφήνομεν εἰς τὸν ἀναγνώσην νὰ κρίνῃ, ἂν ὁ Λέων ἤρπασεν, ἢ ἔλαβε τὴν βασιλείαν παρὰ τῆ Μιχαὴλ ἐννόμως (2).

Ο' ἕν νέος βασιλεὺς ἐλθὼν εἰς Κωνσαντινέπολιν, ἐφρόντισεν ἐν πρώτοις νὰ διαχωρίσῃ τὸν Μιχαὴλ ἐ τὴν σύζυγόν τε, οἱ ὁποῖοι ἀνεχώρησαν εἰς ἓν ἐ τὸ αὐτὸ μοναςήριον, ἐ ἔκλεισε τὸν μὲν Μιχαὴλ εἰς τὸ κατὰ τὴν νῆσον Πρώτην μοναςήριον, τὴν δὲ Προκοπίαν ἐξώρισεν ὁμῆ μὲ τὰ τέκνα της ἀλλαχῆ, ἐυνεχίσας πρῶτον τὸν Θεοφύλακτον τὸν πρεσβύτερον ἰὸν ἀπανθρώπως, διὰ νὰ μὴ γεννήσῃ διαδόχες (3). Οἱ

(1) Κεδρην. εἰς Λέοντα.

(2) Ο' Ζωναρᾶς βιβλ. ιε'. κεφ. ιή. ἀπολύει προσέτι Λέοντα τὸν Ἀρμένιον ἀπὸ πάσης κατηγορίας προδοσίας, ἐ προσαπονέμει τὴν ἀνάβασίν τε ἐπὶ τὸν θρόνον εἰς τὸ θέλημα τῶν ςρατευμάτων.

(3) Ζώναρ. ἐ Κεδρην. εἰς Μιχαήλ.

Βέλγαροι ἐπαιρόμενοι ἐπὶ τῇ ἐυτυχίᾳ των, εἰσέβαλον εἰς τὴν Θράκην, ἐ διήρπαζον τὴν χώραν καίοντες ἐ σφάττοντες. Ο' Λέων συναγαγὼν ὅσον ἐδύνατο ςράτευμα, ἐςράτευσε κατ' αὐτῶν, ἐ συνῆλθεν εἰς μάχην, ὅπε πολλοὶ ἔπεσον ἑκατέρωθεν, ἕως ἓ βλέπων ἀπὸ τόπε ὑψηλῆ, ὅτι οἱ Βέλγαροι κατεδιωκον ἀτάκτως τὲς φεύγοντας, ὥρμησεν εἰς αὐτὲς ἐξαίφνης μετὰ ἐκλεκτῆ τάγματος ςρατιωτῶν, τὲς ὁποίες εἶχε μεθ' ἑαυτῆ, ἐ ἀναγεώσας τὴν μάχην, κατενίκησε τὸν ἐχθρὸν, ἄλλες μὲν φονεύσας, ἄλλες δὲ πιάσας αἰχμαλώτες. Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ὁ βασιλεὺς Κρῆμος κατά τινας μὲν ἐφονεύθη, κατ' ἄλλες δὲ ἐπιάθη αἰχμάλωτος· ἀλλ' ὅπως ἐ ἂν ᾖ, οἱ Βέλγαροι συνέλαβον τόσον τρόμον, ὥσε μετὰ πολλὲς χρόνες ἀφῆκαν τὴν μοναρχίαν εἰρηνικήν. Ο' βασιλεὺς μὴ φοβέμενος ἤδη μήτε τὲς Βελγάρες, μήτε τὲς Σαρακηνὲς, οἱ ὁποῖοι ἦσαν εἰς διχόνοιαν, ἐπεμελεῖτο ν' ἀκυρώσῃ τὴν συνήθειαν τῆ προσκυνεῖν τὰς σεβασμίας εἰκόνας, ἐ πρὸς τέτο ἔγραψε δόγμα, προσάζων νὰ μὴ προσκυνῶσι τὰς εἰκόνας, ἐ νὰ τὰς καθαιρέσωσιν ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας. Ο' πατριάρχης Νικηφόρος, Νικήτας ὁ πατρίκιος ἐ συγγενὴς τῆς βασιλισσης Εἰρήνης, Θεόδωρος ὁ περίφημος μοναχὸς, ὁ ἱσοριογράφος Θεοφάνης, ἐ πολλοὶ ἄλλοι, ἐναντιέμενοι εἰς τὴν προσαγὴν τῆ βασιλέως, ἐξωρίθησαν (1).

Ἐν τέτοις, ὁ Μιχαὴλ ὁ ἐπονομαζόμενος τραυλὸς, ὅσις ἀνεβιβάθη εἰς μεγάλα ἀξιώματα, συνώμοσε κατὰ τῆ βασιλέως, ἐπιθυμῶν τῆς βασιλείας·

(1) Ο' Λέων εὐνέχισεν ὲ μόνον τὸν Θεοφύλακτον, ἀλλὰ ἐ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆ Νικήταν, ἐ ἐνέδυσεν αὐτὲς τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετονομάσας Εὐςράτιον ἐ Γνάτιον.

ὅμως ἀναγνωρισθεὶς, ἐπιάσθη καὶ κατεδικάσθη νὰ καῇ. Ἡ βασιλισσὰ Θεοδοσία βλέπουσα, ὅτι οἱ ὑπηρέται ἔφεραν τὸν αἰχμάλωτον εἰς καταδίκην τὴν ἡμέραν πρὸ τῶν γενεθλίων τῆ Κυρίᾳ, ὠνείδιζε τὸν ἄνδρα ὡς ἀλάσπορα καὶ θεομάχον, διότι ἔμελλε νὰ φονεύσῃ τὸν ἄνθρωπον κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ μεταλάβῃ τῶν ἀχράντων μυστηρίων, καὶ κατέπεισεν αὐτὸν ν' ἀναβάλῃ τὴν καταδίκην εἰς ἄλλην ἡμέραν, ὁ ὁποῖος φοβούμενος μὴ φύγῃ ὁ κακοῦργος, ἔκλεισεν αὐτὸν εἰς σίδηρον, καὶ ἐφύλαττε τὰς κλεῖς παρ' ἑαυτῷ. Ὁ Μιχαὴλ μηνύσας εἰς τὲς συνωμότας διά τινων μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι ἦλθον πρὸς αὐτὸν μὲ τὴν ἄδειαν τῆ βασιλέως, ὅτι θέλει φανερώσει πάντας εἰς τὸν Λέοντα, ἐὰν δὲν τὸν ἐλευθερώσῃ ὅσον τάχος ἀπὸ τὴν φυλακὴν, ἐφόβισεν αὐτὲς τόσον, ὥστε ἀποφασίσαντες νὰ τὸν λυτρώσωσιν ἀνυπερθέτως, εἰσέβησαν τῇ ἐπαύριον λίαν πρωῒ εἰς τὸ παλάτιον, ἐγκαταμιχθέντες μὲ τὲς κληρικὲς, ὅσοι ἔψαλλον καὶ ὑμνολόγουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆ βασιλέως, καὶ κρυπτόμενοι ἔν τινι σκοτεινῷ τόπῳ, ἰδὸν τὸν βασιλέα ἐμβαίνοντα, καὶ ὁρμήσαντες, ἐφόνευσαν ἐχὶ τὸν βασιλέα, ἀλλὰ τὸν τῆ κλήρῳ ἔξαρχον, μὴ βλέποντες διὰ τὸ σκότος τῆ ὥρᾳ. Ἐν τῷ μεταξὺ, ὁ Λέων ἐννοήσας τὴν ἐπιβουλὴν, εἰσέδυ εἰς τὰ ἄδυτα τῶν θυσιαστηρίων, καὶ διαρπάσας τὴν τῆ θυμιατηρίᾳ σειρὰν, ἢ ὥς τινες λέγουσι, τὸν θεῖον σαυρὸν, ἀντεπάλαιε πολὺν χρόνον, ἕως ἂ ἀποκοπεὶς τὴν δεξιὰν ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν, ἔπεσε κατὰ γῆς· οἱ δὲ ὁρμήσαντες, κατεπλήγωσαν καὶ ἀπέκοψαν αὐτῆ τὴν κεφαλήν (1).

(1) Ὁ Ζωναρᾶς διηγεῖται ἑτέρως πως τοῦτο τὸ συμβὰν καὶ διεξοδικώτερον (βιβλ. ιε'. κεφ. 21).

Τοιουτοτρόπως ἀπέθανε Λέων ὁ δ', βασιλεύσας ἔτη ἑπτὰ, μῆνας πέντε, καὶ ἡμέρας δεκατέσσαρας. Πολλοὶ, καὶ αὐτοὶ οἱ ἄσπονδοι αὐτῆ ἐχθροὶ διὰ τὴν εἰκονομαχίαν του, χαρακτηρίζουσι τὸν Λέοντα ὡς βασιλέα ἐγρήγορον, ἄχολον καὶ διορθωτὴν πολλῶν εἰς τὴν βασιλείαν εἰσφρησάντων ἀτοπιῶν. Αὐτὸς διένεμε πάντοτε τὰ ἀξιώματα εἰς τὲς ἀξίους, ἦτο παντάπασιν ἐλεύθερος ἀπὸ τῆς φιλαργυρίας, καὶ ἐνὶ λόγῳ εἶχε πολλὰς ἀρετὰς βασιλικὰς, διὸ ὁ καὶ ὁ πατριάρχης Νικηφόρος, ὅτε ἤκουσε τὸν θάνατόν του, ὡμολόγησεν αὐτὸν μέγαν μὲν, ἀλλ' ἀσεβέσατον βασιλέα. Οἱ δὲ συνωμόται ἐνυβρίσαντες τὸ σῶμα τῆ δυσυχοῦς βασιλέως, καὶ πιάσαντες τὴν Θεοδοσίαν καὶ τὲς υἱές της, αὐτὴν μὲν ἔκλεισαν εἰς τὸ μοναστήριον, τὲς δὲ τέσσαρας υἱὲς, τὸν Σαββάτιον, τὸν καὶ Κωνσαντῖνον μετονομαθέντα, τὸν Βασιλειὸν, Γρηγόριον καὶ Θεοδόσιον, ἐξώρισαν εἰς τὴν λεγομένην Πρώτην νῆσον, ὅπου μετά τινα χρόνον εὐνουχίσθησαν διὰ ἐπιταγῆς τῆ Μιχαὴλ, ἐξ ὧν ὁ Θεοδόσιος ἀπέθανεν ὑπὸ τῶν πόνων. Ἐν τούτοις, ὁ Μιχαὴλ λυθεὶς ἀπὸ τῶν δεσμῶν ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν, ἐκομίσθη εἰς τὸ παλάτιον, καὶ εἶτα ἐσέφθη εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν ὑπὸ τῆ πατριάρχου.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΤΡΑΥΛΟΥ.

Ὁ Μιχαὴλ, ὅσις ὑψώθη τοιουτοτρόπως εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, ἐγεννήθη ἐν Ἀμορίῳ, πόλει τῆς Φρυγίας, κατοικημένῃ ἀπὸ Ἰουδαίους καὶ χριστιανὲς αἱρετικὲς, ἐνήσευε τὸ σάββατον τῶν Ἰουδαίων, ἠρείτο τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπίσευε πολλὰ δόγματα ἐναντία τῆς ὀρθοδόξου πίστεως (1). Τῷ πρώτῳ ἔτει

(1) Κεδρην. εἰς Μιχ.

τῆς βασιλείας ἐκάλεσεν ἀπὸ τῆς ἐξορίας πολλοὺς ἐπισκόπους, μοναχοὺς καὶ ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ ἐπρόσταξε νὰ ἐξετάσωσι τὸ ἀμφισβητούμενον περὶ τῶν εἰκόνων εἰς μίαν σύνοδον ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐκεῖνοι δὲ δὲν ὑπήκουσαν λέγοντες, ὅτι ἡ προσκύνησις τῶν εἰκόνων κριθεῖσα θεάρεσος, καὶ ἐπικυρωθεῖσα ἀπὸ τὴν οἰκουμενικὴν σύνοδον, δὲν ἐπιδέχεται περισσοτέραν ἐξέτασιν. Αὕτη ἡ ἀπόκρισις παρώξυνε πολὺ τὸν βασιλέα, ὅσις ὅμως μὴ θέλων νὰ τὸν μεταχειρισθῇ τυραννικῶς, ἐσυγχώρησεν αὐτοῖς τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων ἔξω τῆς πόλεως.

Τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας συνέβη τρομερὸς ἐμφύλιος πόλεμος εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας ἐξ αἰτίας ἑνὸς ὀνομαζομένου Θωμᾶ. Οὗτος ὁ ἀνὴρ κατά τινας μὲν συγγραφεῖς ἦν ὁ ὑπηρέτης ἑνὸς συγκλητικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος ἀτιμάσας τὴν γυναῖκά του, ἔφυγε πρὸς τοὺς Ἀγαρηνούς, καὶ μετὰ 25 χρόνων διατριβὴν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν ἀξιόλογον δύναμιν, διὰ νὰ κυριεύσῃ τὸ Ῥωμαϊκὸν βασίλειον, ὡς ὑπέσχετο, κηρύττων ἑαυτὸν Κωνσταντῖνον, υἱὸν τῆς Εἰρήνης· κατ' ἄλλους δὲ ἦν ἀνὴρ μέγας ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ πάντοτε πιστὸς πρὸς τὸν Λέοντα, τοῦ ὁποίου τὸν θάνατον ἀποφατίσας νὰ ἐκδικήσῃ, ὥρμησεν εἰς τὰ ὅπλα. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ᾖ, αὐτὸς ἦν ἀνὴρ μεγαλοπρεπὴς, ῥωμαλαῖος καὶ μεγαλόψυχος, τιμώμενος ἀπὸ τοὺς στρατιώτας διὰ τὸ εὐπροσήγορον αὐτοῦ καὶ ἀξεῖον, ὁ ὁποῖος εὑρὼν εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, οἱ ὁποῖοι ἐμίσουν τὸν Μιχαὴλ, μεγάλην ἀποδοχὴν, συνῆθροισεν ἀξιόλογον δύναμιν, καὶ εἰσβαλὼν εἰς τὴν Ἀσίαν ἀκωλυτὶ, ὑπέταξε τοὺς πράκτορας τῶν δημοσίων φόρων, καὶ διήρπαζε τὰς ἐναν-

ἀ. χ. 680.

τιωμένας πόλεις, καὶ ὕστερον κυριεύσας ὅλην τὴν Ἀσίαν καὶ Συρίαν, ἐνεδύθη τὴν πορφύραν καὶ τὸ διάδημα, καὶ ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ Ἰὼβ, τοῦ τότε πατριάρχου τῆς Ἀντιοχείας, βασιλεύς. Ὁ Μιχαὴλ ἔχασε κατ' αὐτοῦ ὅλα τὰ ἔθνη, ὅσα ἐδύνατο νὰ συνάξῃ· ἀλλ' ὁ Θωμᾶς, ὁ μόνον ἀπαντήσας αὐτὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν, κατενίκησεν, ἀλλὰ καὶ ἑτοιμάσας ὅσον τάχισα μεγάλον στόλον, κατενίκησε τὸν τοῦ βασιλέως, καὶ διαβὰς εἰς τὴν Θράκην, ἦλθεν ἐξαίφνης πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐλπίζων, ὅτι οἱ πολῖται θέλουσιν ἀνοίξῃ αὐτῷ ἐρχομένῳ τὰς πύλας· αὐτοὶ δὲ μετὰ πολλὰς ὕβρεις, ἀπέκρουσαν αὐτὸν εἰς δύο μάχας, καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Θωμᾶς ἡτοιμάζετο νὰ ὁρμήσῃ καὶ τρίτον, καὶ νὰ προσβάλῃ τὴν πόλιν ἐν ταὐτῷ κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν, χειμῶνος σφοδροῦ ἐπιγενομένου, ὁ στόλος καὶ πᾶσαι αἱ πολεμικαὶ μηχαναὶ κατηφανίσθησαν. Τοῦτο τὸ συμβὰν καὶ μερικαὶ ἔξοδοι τῶν πολιορκουμένων ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν, καὶ νὰ παραχειμάσῃ εἰς τοὺς χειμαδίους τόπους, μὲ σεραὴν ἀπόφασιν νὰ πολιορκήσῃ πάλιν τὴν πόλιν κατὰ τὸ ἔαρ, ὡς καὶ ἔγινεν. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μιχαὴλ ἠντρέπισε στόλον, καὶ συνήθροισε πεζὴν δύναμιν, ὁ Θωμᾶς εὗρεν ἤδη περισσοτέραν ἀντίσασιν ἢ πρότερον, καὶ εἰς μίαν ἔξοδον τῶν πολιορκουμένων ἐζημίωσε πολλοὺς στρατιώτας, ὁ δὲ στόλος ἐδιώχθη εἰς τὴν ἄμμον ἀπὸ τὸν βασιλικόν. Εἰς τὸ στράτευμα τοῦ τυράννου Θωμᾶ εὑρίσκετο καὶ ὁ Γρηγόριος, ἀνὴρ ἀνδρεῖος καὶ πολεμικὸς, ὁ ὁποῖος ὡς συγγενὴς τοῦ Λέοντος ἐξορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ εἰς τὴν Σκύρον, πρῶτον μὲν ἀπῆλθε πρὸς τὸν Θωμᾶν, παρ' οὗ καὶ ἔλαβε 12,000 στρατιώτας ὑπὸ τὴν διοίκησίν του,

ἤδη δὲ βλέπων, ὅτι ἐκεῖνος ἐδυσύχει, ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ εἰρήνην μετὰ τῦ Μιχαὴλ, ὁ ὁποῖος εἶχε μάλιστα εἰς τὴν ἐξουσίαν τε τὴν γυναῖκα ϗ τὰ τέκνα τε. Ἀλλ' ὁ Θωμᾶς μαθὼν ἐν καιρῷ τὰ διανοήματά τε, ἀφεὶς ἱκανὸν πλῆθος στρατιωτῶν πρὸς πολιορκίαν τῆς πόλεως, ἐστράτευσε μετὰ τῶν λοιπῶν κατὰ τῦ Γρηγορίε, ϗ ἀπαντήσας αὐτὸν, τὸ μὲν στράτευμά τε κατεσύκησεν, αὐτὸν δὲ πιάσας ἐθανάτωσε, ϗ ἕτως ἐπέστρεψε θριαμβεύων πρὸς ἐξακολύθησιν τῆς πολιορκίας (1).

Ἐν τύτοις, ἀκύσας ὁ βασιλεὺς τῶν Βυλγάρων, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐπολιορκεῖτο εἰς τὴν μητρόπολίν τε, παρακινέμενος εἴτε ἀπὸ συμπάθειαν, εἴτε ἀπὸ φιλίαν, ἐστράτευσε πρὸς βοήθειάν τε. Ὁ Θωμᾶς ἀκύων αὐτὸν ἐπερχόμενον, μετά τινα δισαγμὸν, ἀπεφάσισε νὰ στρατεύσῃ κατὰ τῶν βαρβάρων, ϗ λύσας τὴν πολιορκίαν, ἀπήντησεν αὐτὲς κατὰ τὸν Κηδόκτε χῶρον, ὅπε μάχῃ νικηθεὶς, ἐτράπη εἰς φυγήν· ϗ ἀκύσας ὅτι ὁ σόλος τε παρεδόθη εἰς τὸν βασιλέα, ἀφῆκε τὴν πολιορκίαν, ϗ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Διάβασιν, τόπον ϗ μακρὰν τῆς Κωνσταντινοπόλεως, ὅθεν κατέτρεχε τὴν πλησιόχωρον χώραν. Ὁ Μιχαὴλ σειλας τὸν Κατάκηλαν ϗ Ὀλβιανὸν μετὰ μεγάλης δυνάμεως, ἐπρόσαξε νὰ ὁρμήσωσι κατ' αὐτῦ· αὐτὸς δὲ ἀντεπολέμησε μὲν ἀνδρείως, ἀλλὰ προδοθεὶς ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῦ στρατιωτῶν ἐνικήθη, ϗ μόλις ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀδριανόπολιν, ὅπε πολιορκηθεὶς, παρεδόθη ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῦ στρατιωτῶν εἰς τὸν Μιχαὴλ, ὁ ὁποῖος κόψας αὐτῦ χεῖρας καὶ πόδας, καὶ καθίσας ἐπὶ ὄνε, ἐθεάτριζε δι' ὅλε τῦ στρατοπέδε, ὅσις καὶ ἀπέ-

(1) Κεδρην. εἰς Μιχαὴλ σελ. 395.

θανε μετ' ὀλίγον θάνατον ἐπώδυνον. Ὁ δὲ Ἀναστάσιος, ὁ θετὸς υἱὸς τῦ Θωμᾶ, ὁ ὁποῖος ἠρνήσατο τὸν μοναχικὸν βίον, παρεδόθη ὑπὸ τῶν ἐγκατοίκων τῆς Βιζύης εἰς τὸν βασιλέα, ϗ ἔπαθε τὰ παραπλήσια τῷ πατρί. Τὸ Πάνιον ϗ ἡ Ἡράκλεια, δύο παραθαλασσίαι πόλεις τῆς Θράκης, τὰς ὁποίας ἐκυρίευσεν ὁ Θωμᾶς, μισῦσαι τὸν βασιλέα διὰ τὴν εἰκονομαχίαν, δὲν ἤθελον νὰ παραδοθῦν, ἀλλὰ τῆς μὲν πρώτης τὰ τείχη κατεκρημνίσθησαν ἀπό τινος γενομένε σεισμῦ, ἡ δ' ἄλλη ἐκυριεύθη ἐξ ἐφόδε. Μετὰ τῦτο παρεδόθησαν πολλαὶ ἄλλαι πόλεις, ϗ ἕτως ἔπαυσεν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος.

Ἐν τύτοις, οἱ Ἀγαρηνοὶ, οἱ ὁποῖοι κατῴκων τὴν Ἱσπανίαν, βλέποντες τὴν ἀκαταστασίαν τῆς ἀνατολικῆς βασιλείας, ἡτοίμασαν πολλὰ πλοῖα, ϗ παραδόντες εἰς τὸν ναύαρχον Ἀπόχαψον, ἐπρόσαξαν αὐτὸν νὰ εὕρῃ πε καρποφόρον νῆσον, ὅπε ἐδύναντο νὰ στήσωσιν ἀποικίαν. Ὁ Ἀπόχαψος διαπράσας ὅλας τὰς νήσυς τῆς μεσογείε θαλάσσης, εἰσέβη εἰς τὴν Κρήτην, ὅθεν ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἐπῆνει αὐτὴν τὴν νῆσον ὑπέρπολυ, περιγράφων αὐτὴν ὡς γῆν ῥέυσαν μέλι ϗ γάλα. Τότε οἱ Σαρακηνοὶ ἑτοιμάσαντες τῦ χειμῶνος τεσσαράκοντα πλοῖα, ἔπλευσαν τὴν ἄνοιξιν πρωϊαίτατα, ϗ πεζεύσαντες εἰς τὴν νῆσον, ἐστρατοπέδευσαν ἐπὶ τὸ ἀκρωτήριον Χάρακα, ὅθεν ὁ Ἀπόχαψ ἔσειλεν εἰς τὴν χώραν κατασκόπυς, οἱ ὁποῖοι ἐλθόντες ἀπήγγειλαν αὐτῷ, ὅτι ἡ νῆσος εἶναι παντάπασιν ἔρημος στρατιωτῶν, ϗ ὅτι ἠμπόρει νὰ κυριεύσῃ αὐτὴν ἀμαχητὶ, μεθ' ὃ ὁ Ἀπόχαψ ἐπρόσαξε νὰ κατακαύσωσι τὸν σόλον, ϗ ἕτω ν' ἀναγκάσῃ τὲς μετ' αὐτῦ στρατιώτας νὰ θεωρῶσι τὴν νῆσον

ὡς πατρίδα. Ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἀκούσας τὸ γεγονὸς, ἔστειλε Δαμιανὸν, τὸν κόμητα τῆ βασιλικῆ ἱπποσασίᾳ καὶ πρωτοσπαθάριον, μετὰ μεγάλης δυνάμεως κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, ὁ ὁποῖος ἑνωθεὶς μετὰ τῆ Φωτεινῆ, τῆ στρατηγῆ τῶν Ἀνατολικῶν, ἐστράτευσε κατὰ τῶν ἐχθρῶν, οἱ ὁποῖοι κατενίκησαν τὸ στράτευμά τε, φονεύσαντες καὶ αὐτὸν κατὰ πρώτην προσβολήν, εἰς τρόπον ὥστε μόλις διασωθεὶς ὁ Φωτεινὸς, ἐκόμισεν εἰς τὸν βασιλέα τὰ νέα τῆς φθορᾶς. Οἱ δὲ Σαρακηνοὶ μὴ φοβέμενοι ἤδη, ἔκτισαν στερεὰν πόλιν εἰς τόπον δεξιὸν καὶ εὐφυῆ πρὸς εὐετηρίαν, κατὰ τὴν συμβουλὴν ἑνὸς μοναχῆ, ὀνομαζόμενον Χάνδακα, ᾧ ἐντεῦθεν κατατρέχοντες τὴν ὅλην νῆσον, ἐκυρίευσαν αὐτὴν ἐν ὀλίγῳ, ἡ ὁποία ὠνομάσθη ἀπὸ τὸν νέους αὐτῆς δεσπότας Χάνδαξ, ἢ κατάτινας Κανδία, ὁμωνύμως τῆ πόλει. Ταῦτα δὲ ἐγένοντο τῷ β' ἔτει τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τῆ τραυλῆ (1).

Ὁ Μιχαὴλ ἐντρεπόμενος ν' ἀφήσῃ τὸν Σαρακηνὸν εἰς τὴν Κρήτην, ἔστειλε μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῆ ἐμφυλίᾳ πολέμῳ τὸν Κρατερὸν μετὰ μεγάλης ναυτικῆς δυνάμεως, προσάξας νὰ κυριεύσῃ πάλιν τὴν νῆσον. Ὁ Κρατερὸς ἀποβὰς ἀκωλύτως εἰς τὴν νῆσον, ὥρμησεν εἰς τὸν ἐχθρὸν ἀνδρείως. Ἡ μάχη ἐχρημάτισεν ἀπὸ πρωῒ ἕως μεσημβρίας ἑκατέρωθεν ἰσορρεπὴς, ἕως ὅτε οἱ Σαρακηνοὶ, ἐξ ὧν πολλοὶ ἔπεσον καὶ

(1) Κατὰ Κεδρηνὸν (εἰς Μιχ.) ὁ παρ' αὐτῆ ὀνομαζόμενος Ἀπόχαψ, ὅστις παρὰ Ζωναρᾷ (βιβλ. ιε' κεφ. κδ') ὀνομάζεται Ἄχαψ, εἶναι ὁ ἡγεμὼν τῶν Σαρακηνῶν ἐν Ἱσπανίᾳ, Ἀμερμημνὴς παρ' αὐτοῖς καλούμενος. Κατ' ἄλλους δὲ ὁ ναύαρχος τῶν Σαρακηνῶν ὠνομάζετο Κάνδαξ, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐπονομασία τῆς νήσου.

ἐπιάσθησαν αἰχμάλωτοι, ἤρχισαν νὰ ἐνδίδωσι καὶ ἔφευγον κατὰ τὸ ἑσπέρας ἀτάκτως. Ἐὰν οἱ Ῥωμαῖοι τότε κατεδίωκον τὸν ἐχθρὸν, ἐδύναντο εὐκόλως νὰ κατακόψωσιν ὅλους ἕως ἑνὸς, καὶ νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν· αὐτοὶ δὲ, ἀντὶ νὰ διώξωσι τοὺς φεύγοντας, καὶ νὰ προσβάλωσι χωρὶς ἀναβολῆς τὸν τόπον, ὅπου ἐκεῖνοι κατέφυγον, πρὸς πότους καὶ τρυφὰς τὴν νύκτα ἐξεβάκχευον, νομίζοντες ἤδη τὸν πόλεμον πεπαυμένον. Οἱ ἐχθροὶ βλέποντες ταῦτα, ἀπεφάσισαν νὰ μὴ παραμελήσωσι ταύτην τὴν εὐκαιρίαν, καὶ ὁρμήσαντες περὶ μέσας νύκτας, ἔσφαξαν ὅλους πλὴν τῶ Κρατεροῦ, ὅστις ἐμβὰς εἰς ἐμπορικὸν πλοῖον, ἔφυγεν εἰς τὴν Κῶ. Οἱ Σαρακηνοὶ μὴ εὑρίσκοντες αὐτὸν μεταξὺ τῶν νεκρῶν, ἐπέρασαν εἰς τὴν νῆσον, καὶ πιάσαντες αὐτὸν, ἐσαύρωσαν. Ὁ Μιχαὴλ μὴ ἔχων ἐλπίδα τῆ ν' ἀνακυριεύσῃ τὴν Κρήτην, ἐφρόντισε μόνον νὰ φυλάττῃ τὰς λοιπὰς νήσους, καὶ νὰ συξέλλῃ τὴν πειρατείαν τῶν Κρητικῶν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τούτου τῆ θεοσυγῆς βασιλέως συνέβησαν πολλὰ ἄλλα δημόσια δεινὰ, οἷον μεγάλαι πυρκαϊαὶ, φθοροποιοὶ σεισμοὶ, οἱ ὁποῖοι κατέσρεψαν ὁλοκλήρους πόλεις, πλημμύραι, παράδοξα φαινόμενα, ἔνδεια καὶ σπάνις ζωοτροφιῶν κτ., τὰ ὁποῖα πάντα ὁ Κεδρηνὸς προσαπονέμει εἰς τὴν εἰκονομαχίαν τε. Αὗται ὅμως αἱ συμφοραὶ δὲν ἐμπόδισαν αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἄσωτον καὶ πολυτελῆ ζωὴν, τὴν ὁποίαν ἔζη καταφρονῶν θρησκείαν καὶ νόμους.

Τῷ ἕκτῳ ἔτει τῆς βασιλείας, ἀποθανούσης τῆς συζύγου τε, ἤρπασε τὴν Εὐφροσύνην, θυγατέρα τῆ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, ἀπὸ τὸ μοναστήριον, ὅπου ἔζη ἐκ παίδων ζωὴν μοναδικὴν, καὶ ἐνυμφεύθη αὐ-

τήν. Μετ' ὀλιγον δὲ, ὁ Εὐφήμιος, στρατηγὸς ἀξιόλογος καὶ δυνατὸς, ἐραθεὶς ἄλλης τινὸς ὁσίας παρθένου, μιμούμενος τὸν δεσπότην, ἥρπασεν ἀπὸ τὸ ἀσκητήριον καὶ ἐβίασεν αὐτήν. Οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς ἐβόων κατὰ τῆς παρανομίας ταύτης, καὶ ἐζήτουν ἐκδίκησιν ἀπὸ τὸν βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἐπρόσταξε τὸν διοικητὴν τῆς Σικελίας, ὅπου ἐπράχθη τὸ παρανόμημα, νὰ ἐρευνήσῃ τὴν ὑπόθεσιν, καὶ εἰμὲν εὕρῃ τὴν κατὰ τοῦ Εὐφημίου κατηγορίαν ἀληθινὴν, νὰ τοῦ κόψῃ τὴν ῥῖγα. Ὁ Εὐφήμιος μαθὼν τὴν προσαγὴν, κατέπεισε πολλοὺς ἄλλους στρατηγοὺς νὰ συνομόσωσι· καὶ ἀποκρύσας τὸν διοικητὴν, ὅσις ἤρχετο νὰ πράξῃ κατὰ τὴν προσαγὴν τοῦ βασιλέως, κατέφυγεν εἰς τοὺς Σαρακηνοὺς ἐν Ἀφρικῇ, καὶ ὑπέσχετο νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν Σικελίαν, καὶ νὰ δώσῃ πολὺν φόρον, ἂν κηρύξωσιν αὐτὸν βασιλέα. Ὁ Σαρακηνὸς διοικητὴς τῆς Ἀφρικῆς ἔστρεξεν εἰς τὰ ὑποσχόμενα, καὶ κηρύξας αὐτὸν βασιλέα, ἔστειλεν εἰς Σικελίαν μετὰ μεγάλης δυνάμεως. Ὁ Εὐφήμιος ἀποβὰς εἰς τὴν Σικελίαν ἀκωλύτως, ἐστράτευσε πρὸς τὴν Συράκουσαν, καὶ ἠγωνίζετο μὲ λόγους κολακευτικοὺς νὰ καταπείσῃ τοὺς ἐπὶ τὰ τείχη ἱσταμένους κατοίκους ν' ἀνοίξωσι τὰς πύλας, καὶ νὰ τὸν ὁμολογήσωσι βασιλέα· καὶ βλέπων, ὅτι δύο ἀδελφοὶ, ἔγκριτοι ἄνδρες τῆς πόλεως, ἐδείκνυον πρὸς αὐτὸν μέγα σέβας, καὶ ἠκροάζοντο ἀτενέστερον παρὰ τοὺς λοιποὺς, ἐθάῤῥησε, καὶ καλέσας αὐτοὺς πρὸς ἑαυτὸν, ἐχωρίσθη ἀπὸ τῶν λοιπῶν, καὶ ἤρχετο πρὸς ὑπάντησιν, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνοι βλέποντες, ἐπίασαν αὐτὸν ἀπὸ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, καὶ ὕστως ἀπεκεφάλισαν. Οἱ δὲ Σαρακηνοὶ δὲν ἔφυγον, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον ἐκυρίευσαν ὅλην τὴν νῆσον, καὶ διαβάντες εἰς Ἰταλίαν, ἦλθον

εἰς Τάραντα, καὶ ἐκδιώξαντες τοὺς Ῥωμαίους, ἐκυρίευσαν τὴν Καλαβρίαν ὁμοῦ μὲ τὰς γειτνιαζούσας ἐπαρχίας (1). Ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ κυριευθεὶς ὑπὸ πολλῷ ὕστερον ἀπὸ δυσεντερίαν, κατέστρεψε τὸν βίον ἐλεεινῶς, βασιλεύσας χρόνους ὀκτὼ, μῆνας ἐννέα, καὶ ἡμέρας ἑπτὰ, καὶ ἐτάφη εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων ἀποστόλων (2). 1. ὀκτ. 829.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΘΕΟΦΙΛΟΥ.

Μετὰ τὸν Μιχαὴλ ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεόφιλος, ὁ ὁποῖος ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας ὑποκρινόμενος δικαιοσύνην καὶ ἀκριβῆ παρατήρησιν τῶν νόμων, ἀπεφάσισε, μ' ὅλον ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐχρεώσει τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀξίαν εἰς τὴν σφαγὴν τοῦ Λέοντος, νὰ τιμωρήσῃ ὅλους τοὺς συνεπιβούλους πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν ἄλλων. Ὅθεν συγκαλέσας ὅλους τοὺς ἐγκρίτους καὶ προεσῶτας τῆς βασιλείας εἰς τὸ παλάτιον, τὸ λεγόμενον πενταπύργιον, εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἀποφασίσας ν' ἀντευεργετήσῃ ὅλους, ὅσοι συνήργησαν εἰς τὴν ἀνάβασιν τοῦ πατρὸς ἐπὶ τὸν θρόνον, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος δὲν ἐδυνήθη νὰ πράξῃ διὰ τὸν πρόωρον θάνατον, παρεκάλει ἕκασον νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τοὺς πλήθους, καὶ ν' ἀναχωρήσῃ εἰς τὸν πλησίον θάλαμον, ὅπου ἐδύνατο κατ' εὐκαιρίαν ν' ἀνταμείψῃ ἕκασον κατ' ἀξίαν. Τότε οἱ φονεῖς τοῦ Λέοντος ἐλπίζοντες μεγάλας ἀνταμοιβὰς, ἐφανέρωσαν ἑαυτοὺς θελματικῶς. Εὐθὺς ὃν

(1) Κεδρην. εἰς Μιχαὴλ ἔτ. 8. Ζωναρ. σελ. 173.

(2) Κατὰ Κεδρηνὸν καὶ Ζωναρᾶν ὁ Μιχαὴλ ἐξημίωσε πρὸς ταῖς λοιπαῖς χώραις καὶ τὴν Δαλματίαν, τὴν ὁποίαν οἱ κάτοικοι ἀπεσάτησαν.

ὁ βασιλεὺς ἐπρόσαξεν ἕνα τῶν ὑπηρετῶν νὰ φονεύσῃ τὰς φονεῖς, οἱ ὁποῖοι ὲ μόνον ἔχυσαν αἷμα ἀθῶον, ἀλλὰ ᾗ ἔσφαξαν ἀγηλεῶς ἐν τῷ ναῷ τῆ κυρίᾳ τὸν ἱερωμένον, καὶ ἀπολύσας τὰς λοιπὰς, ἀπέξειλε τὴν Εὐφροσύνην εἰς τὸ μοναςήριον, ὅθεν ἔλαβεν αὐτὴν ὁ πατὴρ, καὶ ἐπεμελεῖτο τῶν βασιλικῶν ὑποθέσεων, ἀκροαζόμενος ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος ὅλας τὰς κατὰ τῶν ὑπηρετῶν αὐτῆ κατηγορίας, παιδεύων κατ' ἀξίαν τὴν ἀδικίαν, καὶ συχνάκις ἐπισκεπτόμενος τὰς ἀγορὰς, ᾗ ἐξετάζων τὴν τιμὴν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτηδείων (1).

Τῷ δὲ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας ἔδωκε τὴν νεωτέραν θυγατέρα τῆ Μαρίαν εἰς τὸν Ἀλέξιον Μοσηλὲ, Ἀρμένιον τὸ γένος, ἄνδρα ὡραῖον, νέον, μεγαλοπρεπῆ ᾗ ἐνάρετον, καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον ἔχων μεγάλην πίστιν, ἐχειροτόνησεν αὐτὸν πρῶτον μὲν πατρίκιον, ἔπειτα δὲ ὑπατον, ᾗ τελευταῖον καίσαρα, καὶ τὸν ἔξειλε μετὰ μεγάλης δυνάμεως κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, οἱ ὁποῖοι ἔκαμνον μεγάλας λεηλασίας εἰς τὴν Ἰταλίαν. Οἱ ἐχθροὶ τῆ Ἀλεξίᾳ φθονήσαντες τὴν ὑπόληψιν αὐτῆ ᾗ τύχην, διέβαλον ὡς ἐπιθυμοῦντα τῆς βασιλείας, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος μαθὼν, παρεκάλει τὸν βασιλέα νὰ τὸν συγχωρήσῃ νὰ ἐνδυθῇ τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἀλλ' εἰς μάτην. Τέλος δὲ ὁ Θεοδόσιος γεννήσας υἱὸν, καὶ βλέπων ὅτι ἡ σύζυγος τῆ Ἀλεξίᾳ ἀπέθανε, κατεπείσθη εἰς τὰς δεήσεις τῆ γαμβρῆ, ᾗ ἔδωκεν αὐτῷ ἄδειαν νὰ μονάσῃ (2).

Ἐκτὸς τῆ Ἀλεξίᾳ εἶχεν ὁ βασιλεὺς ἑτέρας δύο

(1) Ἰωάν. Κιννοπ. εἰς Θεοφύλ. Ζωναρ. ΙΕ'. κεφ. 25.
(2) Ὁ αὐτὸς αὐτόθι.

ἀξιολόγους στρατηγὲς, τὸν Μανουὴλ ᾗ Θεόφοβον, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ὑψώθη ἀπὸ τὸν Λέοντα ᾗ τὸν προβασιλεύσαντα Μιχαὴλ εἰς τὰ μέγιστα ἀξιώματα, ὁ δὲ Θεόφοβος ἦν ὁ γνήσιος υἱὸς ἑνὸς Περσικῆ πρέσβεως ἐκ γένους τῶν βασιλέων, ᾗ ἀνετράφη ἐν Κωνσταντινουπόλει ῥωμαϊκῶς. Ἐπειδὴ οἱ Σαρακηνοὶ εἰσβαλόντες εἰς Περσίαν, ἐφόνευσαν ᾗ κατεδίωξαν ὅλους τὲς ἐκ τῆ βασιλικῆ γένους, οἱ ὀλίγοι Πέρσαι, ὅσοι διέφυγον τὸν θάνατον, ἀκέσαντες περὶ τῆ Θεοφόβου, ἔξειλαν πρὸς τὸν βασιλέα παρακαλῶντες νὰ τὸν δώσῃ εἰς αὐτὲς ὡς βασιλέα. Ὁ Θεόφιλος ὅμως ὕψωσεν αὐτὸν εἰς τὸ ἀξίωμα τῆ πατρικίου, ᾗ δὲς αὐτῷ τὴν θυγατέρα εἰς γάμον, ἔγραψε νόμον συγχωρῶν εἰς ὅλους τὲς Πέρσας τὴν ἐπιγαμίαν, τὸ ὁποῖον εἵλκυσε πολλὲς Πέρσας πρὸς τὲς Ῥωμαίους, οἱ ὁποῖοι ἐσύσησαν ἐξ αὐτῶν τάγμα ὀνομαζόμενον Περσικὸν τάγμα, παρὰ τῆ ὁποίᾳ ὁ βασιλεὺς εἶλπιζεν ἐκ ὀλίγου ὄφελος εἰς τὴν μέλλουσαν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, οἱ ὁποῖοι εἰσέβαλον εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ῥωμαίων. Ὅθεν ἐκστρατεύσας ὁ βασιλεὺς μετὰ τῆ Μανουὴλ ᾗ Θεοφόβου, ἐπολέμησεν ἀνδρείως, ἀλλὰ τέλος τὸ μὲν στρατευμάτε ἐτράπη εἰς φυγὴν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν σωματοφυλάκων, 2,000 Περσῶν, ᾗ τῆ Θεοφόβου ἀναχωρήσας εἰς τὸ πλησιόχωρον βουνὸν, ἀντεμάχετο ἀνδρείως εἰς τὲς ἐχθρὲς, οἱ ὁποῖοι κυκλώσαντες αὐτὸν, ἐζήτων νὰ τὸν πιάσωσιν αἰχμάλωτον, ἕως ὅ, γενομένης ἑσπέρας, οἱ Ῥωμαῖοι ἀλαλάζοντες ᾗ παιανίζοντες κατὰ τὴν συμβουλὴν τῆ Θεοφόβου, ἐφόβισαν τόσον τὲς Σαρακηνὲς, ὥσε νομίζοντες, ὅτι ἐκεῖνοι ἔλαβον βοήθειαν, ἀνεχώρησαν βιαίως, φοβούμενοι μὴ κυκλωθῶσιν, ᾗ ὅτως ἔδωκαν εἰς τὸν βασιλέα καιρὸν νὰ καταφύ-

γὴ εἰς τὸ ἐναπολειφθὲν στράτευμα. Οἱ Πέρσαι θαυμάζοντες τοῦτο τὸ στρατήγημα τῦ Θεοφόβυ, παρεκάλεσαν τὸν βασιλέα νὰ συγχωρήσῃ αὐτοῖς νὰ συσήσωσι χωρισὸν τάγμα νὰ τὸν ὑπηρετῦν, εἰς τὸ ὁποῖον ἔσερξεν ὁ βασιλεὺς μετὰ χαρᾶς.

Τῷ δὲ ἑπομένῳ ἔτει στρατεύσας ὁ βασιλεὺς πάλιν κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, ἐπολέμησεν εὐτυχέσερον, ϗ μάχη κατανικήσας αὐτὸς, ἐφόνευσε πολλὸς αὐτῶν, ϗ ἔλαβεν 20000 αἰχμαλώτυς, τὸς ὁποίυς ἐστρίμβευσεν εἰς τὴν Κωνσαντινέπολιν. Αὕτη ἡ εὐτυχία ἔκαμεν αὐτὸν τολμηρὸν νὰ στρατεύσῃ ϗ πάλιν τὴν ἄνοιξιν, ἀλλ' ὅμως τὸ μὲν στράτευμά τυ κατενικήθη, αὐτὸς δὲ τολμήσας εἰς τὸν ἐχθρὸν βαθύτερον, ἐκινδύνευε νὰ ζωχρηθῇ. Τότε ὁ Μανυὴλ ἰδὼν τὸν κίνδυνον τῦ βασιλέως, ἔδραμεν εἰς βοήθειαν μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν στρατιωτῶν, ϗ παρεκίνει ν' ἀναχωρήσῃ· βλέπων δὲ τὸν βασιλέα ὀκνῦντα ϗ προφασιζόμενον, ὅτι οἱ στρατιῶταί τυ θέλυσι γένῃ ἀθυμώτεροι διὰ τύτο, σπασάμενος τὸ ξίφος πρὸς τὸ σῆθος τῦ βασιλέως, ἐφοβέριζε νὰ τὸν θανατώσῃ, ἐὰν δὲν ἀναχωρήσῃ, λέγων ὅτι ἡ αἰχμαλωσία τυ θέλει προξενήσει εἰς τὴν βασιλείαν περισσοτέραν βλάβην παρὲξ ὁ θάνατός τυ. Τότε ὁ βασιλεὺς ὑπήκεσε, ϗ ἐπέσρεψε διὰ τῦ ἐχθρῦ πρὸς τὸ λοιπὸν στράτευμα. Ὁ Θεόφιλος πρῶτον μὲν ἐτίμα τὸν Μανυὴλ εἰς ἄκρον, ὀνομάζων αὐτὸν ἐνεργέτην ϗ σωτῆρα, ὕσερον δὲ φθονῶν αὐτῦ τὴν δόξαν, ϗ αἰσχυνόμενος, ὅτι ἐσώθη ἀπὸ ἕνα ὑπήκοόν τυ, ὠκροάθη τὰς κατηγορίας τινῶν κακοτρόπων αὐλικῶν, ϗ ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἐκτυφλώσῃ. Ἀλλὰ κατὰ τύχην μαθὼν ὁ Μανυὴλ τῦτο ἐν καιρῷ ἀπὸ τὸν ἀρχισινοχόον τῦ βασιλέως, κατέφυγεν εἰς τὸς Σαρακηνὸς, προσ-

φέρων εἰς αὐτὸς τὰς ἐκδυλεύσεις τυ ἐπὶ συμφωνίᾳ τῦ νὰ τὸν ἀφήσεν χρισιανὸν, ϗ εἰς ὀλίγον ἀναβιβασθεὶς εἰς τὰ μέγισα ἀξιώματα, ἐστράτευσε κατὰ τῶν Κερματῶν, ἑνὸς πλησιοχώρυ ἔθνυς, ϗ τὸς ἐνίκησε πολλάκις (1).

Αἱ ἀνδραγαθίαι τῦ Μανυὴλ διεφημίσθησαν εἰς ὅλην τὴν Κωνσαντινέπολιν. Διὸ θέλων ὁ βασιλεὺς ν' ἀνακαλέσῃ τοιῦτον γενναῖον ϗ πισὸν στρατηγὸν, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἰδιοχείρως, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ ἐπισρέψῃ, καὶ ὑποχόμενος αὐτῷ πᾶσαν τιμὴν ϗ θεραπείαν. Ὁ Μανυὴλ δεξάμενος τὴν ἐπιστολὴν κρυφίως παράτινος μοναχῦ, ἐχάρη χαρὰν μεγάλην, ϗ ἀνέμενε καιρὸν ἐπιτήδειον νὰ ἐπισρέψῃ· ϗ αὐτὸς, ὅσις ἄχρι τῦδε δὲν ἤθελε νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ἤδη ἐζήτει ἐπιπόνως νὰ ἐκδικηθῇ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τυ, ϗ παρεκάλει τὸν Ἰσμαὴλ, τὸν βασιλέα τῶν Σαρακηνῶν, νὰ τὸν στείλῃ εἰς τὴν Καππαδοκίαν κατὰ τῶν Ῥωμαίων. Ὁ Ἰσμαὴλ ἐπαινέσας τὸν σκοπόν τυ, παρέδωκεν αὐτῷ ϗ μόνον μεγάλην δύναμιν, ἀλλὰ ϗ τὸν ἰόν αὐτῦ, νέον ἔτι ὄντα, πρὸς διδασκαλίαν. Ὁ Μανυὴλ ἐλθὼν εἰς Καππαδοκίαν, ἐξῆλθε μετὰ τῦ νέυ βασιλέως εἰς τὸ κυνηγέσιον, ὅπυ ἀπαντήσας μερικὸς στρατιώτας Ῥωμαίυς, καθὼς προεδίδαξε τὸν διοικητὴν τῆς ἐπαρχίας, ἐφανέρωσεν εἰς τὸν νέον βασιλέα τὸν σκοπόν τυ, ϗ παρεκαλέσας αὐτὸν νὰ ἐπισρέψῃ εἰς τὸ στράτευμα, διέβη εἰς Κωνσαντινέπολιν, ὅπυ ἐδέχθη αὐτὸν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν ἐν

(1) Κατὰ Κεδρηνὸν ὁ Μανυὴλ διῶκει μόνον τὸς φυγάδας ϗ αἰχμαλώτυς Ῥωμαίυς, μὲ τὸς ὁποίυς ἐκυρίευσε τὸ Χορασὰν, τὸ ὁποῖον εἶναι ϗ πιθανώτερον.

βλαχέρναις τῆς Θεοτόκε ναὸν μετὰ μεγάλης πομπῆς, ἡ ὑψώσας εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα, ἔκλεξεν ὡς ἀνάδοχον τῶ ἰδίω τε Μιχαὴλ, τὸν ὁποῖον ὀλίγω ὕστερον ἐκήρυξε κοινωνὸν τῆς βασιλείας.

Τῷ ἑπομένῳ ἔτει εἰσέβαλον οἱ Σαρακηνοὶ, ἔχοντες ὁμόφυλον στρατηγὸν, εἰς τὴν Καππαδοκίαν, ἡ ὁ βασιλεὺς ἀντεστράτευσε προσωπικῶς. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ δύο στρατεύματα, ὅτε ἐπλησίασαν ἀλλήλοις, ἐκυριεύθησαν ἀπὸ τρόμον αἰφνίδιον, ἔφυγον ἡ ὑπέστρεψαν ἄπρακτα. Τῷ δὲ 837 ἔτει ὁ Θεόφιλος εἰσβαλὼν εἰς τὴν Συρίαν, κατέτρεχε τὴν χώραν, ἡ κυριεύσας πολλὰ φρούρια, ἐπέστρεψε θριαμβεύων εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀφεὶς στρατηγὸν τὸν Θεόφοβον. Ἀλλ' οἱ Πέρσαι, τῶν ὁποίων ἡ δύναμις ἦυξησεν ὡς 30,000, μὴ φοβέμενοι τὴν ἀπουσίαν τῶ βασιλέως, ἠνάγκασαν τὸν Θεόφοβον ἐν Σινώπῃ νὰ γένῃ βασιλεύς· ἀλλ' ἐκεῖνος μηνύων εἰς τὸν βασιλέα πάντα τὰ γενόμενα κρυφίως, ἡ ὑποχόμενος αὐτῷ πίστιν ἡ ὑποταγὴν, ἂν ἡ κατὰ τὸ φανερὸν ἐδέχθη τὴν βασιλικὴν ἀξίαν, ἔφυγε κατὰ πρώτην εὐκαιρίαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ὁ βασιλεὺς ἐδέχθη αὐτὸν μετὰ πάσης τιμῆς, ἡ ἐτίμα ὡς πρότερον· οἱ δὲ ἀποστάται Πέρσαι ἠξιώθησαν διὰ μεσιτείας αὐτῶ συγγνώμης, ἡ ἐτιμῶντο ὡς πρότερον, ὅμως διεμερίθησαν εἰς πολλὰς ἐπαρχίας (1).

Ὁ δὲ Θεόφιλος κατατρέχων τὴν Συρίαν, κατηφάνισε τὴν Σωζόπετραν, τὴν πατρίδα τῶ βασιλέως τῶν Σαρακηνῶν, μ' ὅλον ὅτι ἔτος παρεκάλεσε τὸν βασιλέα νὰ τὴν ἀφήσῃ ἀβλαβῆ. Τοῦτο παρώξυνε τὸν

(1) Ἰωαν. Κεδρην. αὐτ.

βασιλέα τῶν Σαρακηνῶν εἰς ὄκρον, εἰς τρόπον ὥστε πνέων θυμὸν ἡ ἀγανάκτησιν, συνήθροισε μεγάλην δύναμιν, ἡ ἐπρόσαξεν εἰς καθένα στρατιώτην νὰ ἐγχαράξῃ εἰς τὴν ἀσπίδα τὴν λέξιν Ἀμώριον, τὴν πατρίδα τῶ Θεοφίλε ἡ μητρόπολιν τῆς Κιλικίας, ἀποφασίσας νὰ τὴν καταστρέψῃ. Ὁ βασιλεὺς μαθὼν τὰς πολεμικὰς ἑτοιμασίας τῶν Σαρακηνῶν, συναγαγὼν ὅσην ἐδύνατο δύναμιν, ἐστράτευσεν εἰς τὸ Δορύλαιον τρεῖς ἡμέρας μακρὰν τῆ Ἀμωρίε. Ἐνταῦθα συνεκροτήθη βουλὴ, ἐν ᾗ πολλοὶ στρατηγοὶ συνεβούλευον τὸν βασιλέα ν' ἀποφύγῃ τὴν μάχην μετὰ τῶν Σαρακηνῶν, τῶν ὁποίων ἡ δύναμις ἦτο μεγαλητέρα παρὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων, ἡ νὰ μετοικίσῃ τοὺς κατοίκους τῆ Ἀμωρίε ἀλλαχοῦ. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐκλαμβάνων τοῦτο ὡς αἰσχύνην ἡ ἀτιμίαν, ἀπεφάσισε νὰ βοηθήσῃ τὸ δυνατὸν τὴν πατρίδα, ἡ ἔσειλε μεγάλην δύναμιν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆ Ἀετίε, στρατηγοῦ τῶν Ἀνατολικῶν δυνάμεων, τῆ Θεοδώρᾳ Κρατερῆ, τῆ Θεοφίλε ἡ Βαβουτζίκε. Ἐν τῷ μεταξὺ, ὁ ἡγεμὼν τῶν Σαρακηνῶν ἔσειλε τὸν ἰδίον τε μὲ 10,000 Τούρκους ἡ πολλοὺς Ἀρμενίες, διὰ ν' ἀποπειράσῃ πρότερον τὴν δύναμιν τῶν βασιλικῶν ἐθνῶν. Τὰ δύο στρατεύματα ἀπήντησαν ἀλλήλοις εἰς τὸν Δαζύμηνον, ὅπου μάχης γενομένης, πρῶτον μὲν οἱ Σαρακηνοὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ὕστερον δὲ οἱ Ῥωμαῖοι καταδιώκοντες τοὺς φυγάδας, ἐβλάπτοντο τόσον ἀπὸ τὰ τοξεύματα τῶν Τούρκων, ὥστε ὀ μόνον ἔπαυσαν διώκοντες, ἀλλὰ ἡ ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγήν. Ὡς τόσον οἱ Πέρσαι, μ' ὅλον ὅτι ἀφέθησαν ἀπὸ τὸ λοιπὸν στράτευμα, ἐφύλαξαν τὸν τόπον, ἐκύκλωσαν τὸν βασιλέα, καὶ ἀντεμάχοντο γενναίως, ἕως ὅτε τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἔδωκεν αὐ-

τοῖς ἀφορμὴν σωτηρίας. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Σαρακηνῶν ἀκύσας τὴν νίκην τῶ υἱῶ, ἐσράτευσεν εὐθὺ πρὸς τὸ Ἀμώριον, ᾧ ἑνωθεὶς μετὰ τῶ υἱῶ, ἐπολιόρκησε τὴν πόλιν, ἡ ὁποία μετὰ πολλὴν ᾧ γενναίαν ἀντίσασιν παρεδόθη προδοσίᾳ ἑνὸς πολίτε ὀνόματι Βαδίτζε, ἀποσάτε ἀπὸ τῆς χρισιανικῆς πίσεως. Οἱ δὲ Σαρακηνοὶ ἐξαγριωθέντες εἰς τὴν ἀντίσασιν τῶν κατοίκων, ἔσφαξαν ὅλες σχεδὸν τὲς ἄνδρας, ᾧ καταστρέψαντες τὴν πόλιν, ἀπήγαγον ὅλας τὰς γυναῖκας ᾧ τὰ παιδία εἰς αἰχμαλωσίαν.

Ὁ βασιλεὺς λυπηθεὶς ἐς ἄκρον ἐπὶ τῷ ἀφανισμῷ τῆς πατριδος, ἔπεσεν εἰς μεγάλην μελαγχολίαν, ᾧ μὴ δεχόμενος τροφὴν, ἀλλὰ πίνων μόνον νερὸν ἐκ χιόνος, ἐκυριεύθη ἀπὸ δυσεντερίαν, ᾧ ἀπέθανε βασιλεύσας χρόνες δώδεκα, μῆνας τρεῖς ᾧ ἡμέρας εἴκοσιν. Ὁ Ἰωάννης ὁ Κεροπαλάτης διηγεῖται, ὅτι ὁ βασιλεὺς θνήσκων, ἀπεκεφάλισε τὸν Θεόφοβον διὰ μίαν ἄδικον ὑποψίαν, ᾧ προσάξας νὰ τῷ φέρωσι τὴν κεφαλὴν, ἐγγίσας τῇ χειρὶ, εἶπε τὸν ἔσχατον λόγον, ὡς ἀπὸ τὲ νῦν, ὕτε ἐγὼ Θεόφιλος, ὕτε σὺ Θεόφοβος (1). Ὁ Ζωναρᾶς ὅμως ᾧ ὁ Κεδρηνὸς ἱσορᾶσιν, ὅτι ἐδολοφονήθη ἀπὸ ἕνα τῶν ὑπηρετῶν τὲ βασιλέως (2).

Οὗτος ὁ βασιλεὺς ἦν ὁ μέγιστος εἰκονομάχος ᾧ ἐχθρὸς τῶν προσκυνέντων αὐτὰς, ᾧ ἐκ τέτε πολλὰ κατηγορήμενος ὑπὸ τῶν τότε συγγραφέων. Αἱ πράξεις αὐτὲ ὅμως, οἷαι διηγῶνται ᾧ ἀπ' αὐτὲς τὲς ἀσπόνδες ἐχθρὲς, δεικνύσιν αὐτὸν ἄνδρα ἔχοντα πολλὰς ἀρετὰς, φιλοδίκαιον, φίλον τῶ ὑπηκόε, ᾧ ἐχ-

(1) Ἰωάν. Κεροπ. αὐτ. (2) Κεδρ. Ζωναρ. αὐτ.

θρὸν τῆς φιλαργυρίας. Περὶ ταύτης τῆς τελευταίας ἀρετῆς διηγεῖται ὁ Κεδρηνὸς, ὅτι ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἰδὼν ὁ βασιλεὺς, ὅτι μία ὁλκὰς βαρέως περφορτωμένη εἰσέβαινεν εἰς τὸν λιμένα, ἠρώτησε περὶ τῶ κυρίε αὐτῆς· ὡς δὲ ἔμαθεν, ὅτι ἦτο τῆς βασιλίσσης, ἀπεκρίθη μετ' ὀργῆς, ὁ Θεὸς ἐμὲ ἔκαμε βασιλέα, τὴν δὲ σύζυγόν με πραματευτὴν, ἢ τίς ποτε βασιλέα Ῥωμαίων ἢ τὴν αὐτῶ σύζυγον ἔμπορον ἴδε; Ταῦτα εἰπὼν, ἐπρόσαξε νὰ καύσωσι τὸ πλοῖον λέγων, ὅταν οἱ βασιλεῖς πραγματεύωνται, τὸ ὑπήκοον λιμοκτονεῖ (1). Αὐτὸς ἐκαλλώπισε τὴν πόλιν μὲ πολλὰς ὡραίας οἰκοδομὰς, ᾧ ἐτείχισεν αὐτὴν μὲ τείχη ὑψηλὰ ᾧ ἄβατα, ᾧ ἐξώρισεν ἀπὸ τὴν πόλιν ὅλας τὰς ἀσελγεῖς ᾧ ἀτίμες γυναῖκας, ἐπειδὴ ἦτο μέγας ἐχθρὸς τῶν ἀσελγιῶν ᾧ τὸ παράδειγμα τῆς ἀρχαίας ὀλιγαρκίας τῶν Ῥωμαίων, τὴν ὁποίαν ἠγωνίζετο ν' ἀποκαταςήσῃ μὲ διαφόρες σωτηριώδεις νόμες.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ Γ'.

Τὸν Θεόφιλον διεδέξατο ὁ υἱὸς αὐτῶ Μιχαὴλ, ἀντὶ τῶ ὁποίε ἐξ χρόνων τότε ὄντος διῴκει ἡ μήτηρ αὐτῶ Θεοδώρα, ἡ ὁποία πρῶτον πάντων ἀνεκάλεσεν ἀπὸ τὴν ἐξορίαν ὅλες, ὅσοι διὰ τὴν προσκύνησιν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἐξωρίσθησαν, ἐδίωξε τὸν Ἰωάννην, τὸν πατριάρχην τῆς Κωνσαντινοπόλεως, ἀπὸ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ᾧ ἀντ' αὐτῶ ἐκάθισε τὸν Μεθόδιον, μοναχόντινα ᾧ ὑπέρμαχον τῶν εἰκόνων, προσάξασα νὰ φυλάττωνται καθ' ὅλην τὴν ἐπικράτειαν αἱ ὑπὲρ τῶν εἰκόνων διαταγαὶ τῆς δευτέρας ἐν Νι-

(1) Κεδρην. εἰς Θεόφ.

καὶ ἁ συνόδῳ, ᾗ ἔτω καταπαύσασα τὴν εἰκονομαχίαν ἐντὸς ὀλίγων χρόνων, κατεδίωκε τὲς Μανιχαίες, ἐξ ὧν ἐφονεύθησαν ὡς 10,000 ἀνθρώπων, τὸ ὁποῖον ἰδόντες οἱ λοιποὶ Μανιχαῖοι, ἀπεσάτησαν ᾗ ἔφυγον ὡς 4,000 (1) πρὸς τὲς Σαρακηνὲς, ἔχοντες στρατηγὸν τὸν Καρβέαν, ὁ ὁποῖος δείξας εἰς τὲς Σαρακηνὲς τὸν δρόμον εἰς τὸν ἐπικράτειαν τῶν Ῥωμαίων, κατέπεισεν αὐτὲς νὰ διαπάσωσι ᾗ νὰ καταφανίσωσιν ὁλοκλήρας ἐπαρχίας. Ὁ δὲ βασιλεὺς γενόμενος εἰκοσαετὴς, ἐζήτει νὰ βασιλεύῃ ἀφ' ἑαυτῦ, παρακινέμενος πρὸς τῦτο ἀπὸ τὸν Βάρδαν, τὸν ἀδελφὸν τῆς Θεοδώρας, ὁ ὁποῖος ἤλπιζε πολὺ κέρδος ἀπὸ τὴν καινοτομίαν τῶν πραγμάτων· βλέπων δὲ, ὅτι τὰ διαγνώματά τε ἤθελον μείνῃ ἄπρακτα, ἐν ὅσῳ ὁ Μανυὴλ ᾗ Θεόκτιστος, οἱ διοριθέντες ὑπὸ τῦ πρώην βασιλέως ἐπίτροποι αὐτῦ, ἔμειναν περὶ αὐτὸν, ἀπεφάσισεν ἐν πρώτοις νὰ κατανικήσῃ τέτες· ἀλλὰ μετ' ὀλὺ συνέβη διχόνοια μεταξὺ τέτων τῶν δύο πιςῶν ὑπηρετῶν τῆς βασιλείας, ᾗ ὁ Μανυὴλ ἠναγκάσθη ν' ἀφήσῃ τὴν βασιλικὴν αὐλὴν, ᾗ νὰ ζῇ ἰδιωτικῶς.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῦ Μανυὴλ ὁ Βάρδας κατέπεισε τὸν βασιλέα, ὅτι ὁ Θεόκτιστος ζητῶν τὴν ὑπέροχον δύναμιν διενοεῖτο νὰ νυμφευθῇ τὴν βασίλισσαν, ἢ μίαν τῶν θυγατέρων, ᾗ τυφλόνων αὐτὸν νὰ τὸν κάμῃ ἀνάξιον τῆς βασιλείας. Ἐκ τέτων τῶν συκοφαντιῶν παρακινέμενος ὁ βασιλεὺς, ἐθανάτωσε τὸν Θεόκτιστον ἀπανθρώπως. Ἡ βασίλισσα ἐννοῦσα, ὅτι ὁ Μιχαὴλ ᾗ Βάρδας ἐμελέτων ᾗ τὸν θάνατον αὐ-

(1) Κατὰ Κεδρηνὸν 5,000, κατὰ δὲ Ζωναρᾶν (βιβλ. ιε' κεφ. 2) πολλαὶ μυριάδες.

τῆς, ᾗ θέλυσα νὰ ἐκφύγῃ τὴν αἱματοχυσίαν, ἀπεφάσισε ν' ἀναχωρήσῃ ἐκυσίως. Διὸ συγκαλέσασα τὲς ἄρχοντας τῆς βελῆς, ᾗ δείξασα αὐτοῖς τὴν κατάσασιν τῶν δημοσίων θησαυρῶν, τὲς ὁποίες αὐτὴ μὲ τὴν κυβέρνησίν της ἤυξησε πολὺ μετὰ τὸν θάνατον τῦ συζύγυ, παρητήσατο τὴν βασιλείαν, ᾗ ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸ παλάτιον. Οἱ ἀδελφὸς αὐτῆς ᾗ ὑὸς ἔχοντες ἤδη ἄδειαν νὰ πράττωσι κατὰ τὸ δοκῦν, ἐχάρησαν ἐς ἄκρον, ᾗ θέλοντες νὰ ὑσερήσυν τὴν βασίλισσαν διὰ παντὸς ἀπὸ πᾶσαν ἐλπίδα βασιλείας, ἔκλεισαν αὐτὴν ᾗ τὰς τρεῖς θυγατέρας εἰς μοναςήριον, ὅπυ καὶ μετ' ὀλὺ ἀπέθανον ὑπὸ λύπης. ἀ. χ. 855.

Ὁ δὲ Μιχαὴλ μείνας αὐτοκέφαλος τῆς βασιλείας, παρεδόθη εἰς ἀσωτίας ᾗ ἡδονὰς, ἀγωνιζόμενος νὰ μιμηθῇ κατὰ πᾶντα τὸν Νέρωνα, ᾗ εἰς ὀλίγον ἔφθειρεν ὅλες τὲς θησαυρὲς τῆς μητρὸς, ᾗ εἶχε πάντοτε περὶ αὐτὸν ἀνθρώπες ἀσελγεςάτες ᾗ ἀσεβεςάτες, οἱ ὁποῖοι χλευάζοντες τὰ θεῖα, ἐνεδύοντο ἱερατικὰς ςολὰς χρυσοϋφεῖς, ᾗ ἐμιμῶντο τὰς ἱερὰς πράξεις ᾗ τελετὰς τῆς ἐκκλησίας· ὠόμαζε δὲ Γρύλλον τινὰ τὸν ἔξαρχον ἐκείνων, πατριάρχην, ἄλλες δὲ μητροπολίτας, ᾗ ἔτω συνοδευόμενος ἀπὸ τοιῦτες δυσσεβεῖς ἀνθρώπες, περιήρχετο τὴν πόλιν δημοσίᾳ ἐν ἐκείνῃ τῇ ςολῇ, ᾗ μιμέμενος ἐχλεύαζε τὸν πατριάρχην ᾗ ὅλον τὸ ἱερατικὸν τάγμα. Διηγῦνται περὶ αὐτῦ, ὅτι ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐνδύσας τὸν Γρύλλον ὡς πατριάρχην, ἐκάλεσε πρὸς αὐτὸν τὴν μητέρα τε ἐν ὀνόματι τῦ τότε πατριαρχεύοντος Ἰγνατίυ· ἡ δὲ ἐλθῦσα, ἐγονάτισε ζητῦσα τὴν εὐλογίαν· ἀλλ' ὁ Γρύλλος ἐφανερώθη, ᾗ κατεγέλα μὲ διάφορα ἀλλόκοτα σχήματα τὴν εὐλάβειαν τῆς χριςιανικῆς βασιλίσσης, ὥςε

καὶ ὅλοι οἱ παρισάμενοι συνεπευφήμησαν καγχάζοντες. Οὗτος ὁ ἀσελγὴς βασιλεὺς καταναλώσας εἰς ὀλίγον πάντας τοὺς θησαυροὺς, ἠναγκάσθη νὰ χωνεύσῃ μερικὰ δένδρα χρυσᾶ, τὰ ὁποῖα κατασκευασθέντα ἀπό τινα ἐπίσκοπον Λέοντα, ἐθαυμάζοντο παρὰ πάντων διὰ τὰ μεταξὺ τῶν κλάδων εὑρισκόμενα χρυσᾶ πτηνὰ, τὰ ὁποῖα μελωδοῦντα διάφορα ὀργάνα, κατέπληττον πάντας τοὺς ἀκροατὰς, καὶ διὰ τὸν μυκηθμὸν ἑνὸς χρυσοῦ λέοντος, ὅστις προήρχετο ἀπ' αὐτὸ τὸ ἴδιον ὄργανον. Αὐτὸς ἐμελέτα νὰ χωνεύσῃ καὶ τὰ βασιλικὰ ὁλόχρυσα ἱμάτια καὶ ἄλλα σπανιώτατα ὄργανα τῆ παλατίᾳ, ἀλλ' ὁ θάνατος ἐματαίωσε τὰ διανοήματά τα.

Ἐν ἔτει 856 ἐστράτευσεν ὁ Μιχαὴλ κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ ἐπολιόρκει τὰ Σαμόσατα, πόλιν ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν· ἀλλ' οἱ πολιορκούμενοι παρατηροῦντες μίαν κυριακὴν, ὅτε οἱ Ῥωμαῖοι προσήυχοντο, ὥρμησαν ἐναντίον, καὶ τρέψαντες τὸ στράτευμα εἰς φυγὴν, ἐκυρίευσαν τὸ στρατόπεδον καὶ ὅλην τὴν ἀποσκευὴν τῆ πολέμῳ, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς μόλις ἐσώθη. Δύο χρόνους ὕστερον εἰσέβαλον οἱ Σαρακηνοὶ, ὡς 30,000 εἰς τὰς Ῥωμαϊκὰς ἐπαρχίας, καὶ ἔτρεψαν τὸν βασιλέα εἰς φυγὴν, ὅσις εἶχε 40,000 Θρᾷκας καὶ Μακεδόνας. Αὕτη ἡ ἥττα διωρθώθη εὐθὺς ἀπὸ τὴν νίκην τῆ Πετρωνᾶ, θείᾳ τῆ βασιλέως, ὁ ὁποῖος ὁρμήσας ἐξαίφνης κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκοντο πλησίον τῆς Ἐφέσου, κατέκοψεν αὐτὲς ὁμοῦ μὲ αὐτὸν τὸν στρατηγὸν, καὶ ἐπέστρεψε θριαμβεύων εἰς Κωνσταντινούπολιν.

ἀ. χ. 860. Τῷ δὲ 860 ἔτει ἐχειροτόνησεν ὁ βασιλεὺς τὸν θεῖόν τε Βάρδαν καίσαρα. Οὗτος ἐξουσιάζων καὶ διοικῶν κατὰ τὸ δοκεῖν, ἀφωρίσθη ἀπὸ τὸν θεῖον πα-

τριάρχην Ἰγνάτιον, ὅτι ἀφῆκε τὴν νόμιμον γυναῖκά τε, καὶ ἐνυμφεύθη τὴν ἀνεψιάν τε, διὰ τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος ὀργισθεὶς, συνεκάλεσε σύνοδον πρεσβυτέρων ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ κατηγορῶν τὸν Ἰγνάτιον ὡς φονέα τῆ πρώην πατριάρχῃ Μεθοδίᾳ, πρῶτον μὲν ἐφυλάκωσεν, ὕστερον δὲ εἰς Μιτυλήνην ἐξώρισεν, ἀντ' αὐτοῦ δὲ χειροτονεῖ πατριάρχην τὸν Φώτιον, ἄνδρα ἐπὶ σοφίᾳ γνώριμον, τὸ ὁποῖον πρόξένησε πολλὰς ταραχὰς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Τῷ δὲ 867 ἔτει παρακινούμενος ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τὸν Βάρδαν νὰ πολεμήσῃ τοὺς ἐν Κρήτῃ Σαρακηνοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐνοχλοῦντες συχνάκις τὰς αἰγιαλὲς τῆς μοναρχίας, ἀπέβησαν τοῦτο τὸ ἔτος εἰς τὴν Θρᾴκην καὶ ἔκαμνον πολλὰς λεηλασίας, ἐστράτευσε κατ' αὐτῶν προσωπικῶς μετὰ τοῦ Βάρδα, καὶ ἐλθὼν εἰς τόπον ὀνομαζόμενον Χῶρον, ἐπρόσαξε νὰ σήσωσιν αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον. Οἱ ὑπηρέται τοῦ Βάρδα ἔσησαν, χωρὶς νὰ ἐξεύρωμεν ὅπως, ἐπίτηδες ἢ ὄ, τὴν σκηνὴν τοῦ δεσπότου αὐτῶν ἐπάνω τινὸς λόφου, ὅθεν ἐφαίνετο ἐν τῇ πεδιάδι ἡ σκηνὴ τοῦ βασιλέως. Τοῦτο ἐπίκρανε τὸν βασιλέα· καὶ οἱ ἐχθροὶ τοῦ Βάρδα εὑρίσκοντες εὐκαιρίαν, κατηγόρουν αὐτὸν παρὰ τῷ βασιλεῖ ὡς αὐθάδη καὶ φίλαρχον ἄνδρα, ἐξ οὗ παροξυνόμενος ὁ βασιλεὺς, ἐπρόσαξεν αὐτὲς νὰ τὸν δολοφονήσωσιν, ὡς καὶ ἔγινε τῇ ά Ἀπριλλίου ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. Οἱ στρατιῶται μαθόντες τὴν δολοφονίαν τοῦ Βάρδα ἐσασίαζον, καὶ ἤθελον ἐκδικηθῇ κατ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, ἐὰν αὐτὸς δὲν ἔφευγε κρυφίως πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ θάνατος τοῦ Βάρδα ὕψωσε τὸν Βασίλειον, τὸν μαγίστρον τοῦ βασιλέως καὶ τὸν πρωταίτιον καὶ συνεργὸν τῆς δολοφονίας τοῦ Βάρδα· ἐπειδὴ ὁ βα-

σιλεὺς μισῶν ἐς ἄκρον τὰς ἀχολίας ϗ τὲς περισπασμὲς, παρέδωκεν εἰς αὐτὸν ὅλην τὴν φροντίδα τῶν βασιλικῶν ὑποθέσεων, ϗ τῇ κϛ Μαΐῳ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐκήρυξεν αὐτὸν καίσαρα ϗ συμβασιλέα. Ὁ Βασίλειος ἦτο τὴν μὲν πατρίδα Μακεδὼν, τὸ δὲ γένος Ἀρμένιος, ϗ ὁρμώμενος κατὰ μὲν Κεδρηνὸν ἀπὸ βασιλικὸν γένος τῶν Ἀρσακίων, κατὰ δὲ ἄλλες ἀπὸ ταπεινὲς ϗ ἀσήμες γονεῖς, ὁ ὁποῖος εἰς μὲν τὴν ἅλωσιν τῆς Ἀδριανοπόλεως ὑπὸ τῶ Κρόμ, βασιλέως τῶν Βελγάρων, ἐλήφθη, νέος ἔτι ὤν, ὁμῶ μὲ τὲς γονεῖς αἰχμάλωτος, ὕστερον δὲ μετὰ τὴν εἰρήνην ἀπελύθη. Οὗτος ὁ νέος, ὢν ὑψηλὸς, μεγαλοπρεπὴς ϗ εὐχήμων, εὗρεν ὑποδοχὴν εἰς τὸν οἶκον τῶ Θεοφιλίτζη, ἑνὸς εὐγενῶς ἄρχοντος, ϗ ἔγινε πρωτοσράτωρ, ἤτοι ἱπποκόμος, μετὰ δὲ χρόνον τινὰ καταδαμάσας ἵππον ἄγριον τῶ βασιλέως, ἔγινε διὰ μεσιτείας τῶ Βάρδα ὑπηρέτης ϗ ἱπποκόμος τῶ βασιλέως, ϗ τέλος παρακοιμώμενος, ἤτοι Σαλαμπόλος. Διὰ ταύτην τὴν μεγάλην τιμὴν παρὰ τῷ βασιλεῖ φθονῶν ὁ Βάρδας, ἐμελέτα τὴν καταστροφήν τε· ἀλλ' ὁ Βασίλειος προνοήσας, φθάσας ἐφόνευσεν αὐτὸν, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω. Ἀναβὰς ἦν ὁ Βασίλειος μετὰ τὸν θάνατον τῶ Βάρδα τὸν θρόνον, ἠγωνίζετο νὰ διορθώσῃ τὰ πολλὰ ἄτοπα, ὅσα εἰσέφρησαν εἰς τὴν διοίκησιν, ϗ νὰ μεταβάλῃ τὴν κακὴν ϗ ἄσωτον διαγωγὴν τῶ Μιχαὴλ· ἀλλ' ἦτος ὁ ἄσωτος βασιλεὺς, ὁ μόνον παρήκουεν εἰς τὰς σωτηριώδεις ἐκείνε νεθεσίας, ἀλλὰ ϗ ἀπεφάσισε νὰ φονεύσῃ τοιῦτον ὀχληρὸν συμβελάτορα. Τῦτο ἐννοήσας ὁ Βασίλειος, εἰσέβη νυκτὸς εἰς τὸν κοιτῶνα τῶ βασιλέως καταμεμεθυσμένε ϗ κοιμωμένε, ϗ βοηθήσαντος ἀπό τινας συνωμότας, ἔκοψεν αὐτῶ πρῶτον

μὲν τὰς χεῖρας, εἶτα δὲ καταπληγώσας ἐφόνευσε. Τοιυτοτρόπως ἀπέθανεν ὁ Μιχαὴλ, βασιλεύσας ἔτη δεκατέσσαρα μετὰ τῆς μητρὸς, ϗ ἕνδεκα μόνος.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ.

Ὁ Βασίλειος μείνας ἤδη αὐτοκράτωρ, ἐβασίλευε δικαίως ϗ ἐναρέτως, τιμῶν τὲς ἀξίες μόνον, ϗ συγχωρῶν εἰς τὲς ὑπηκόες ἐλευθέραν εἴσοδον, διὰ τὸ ὁποῖον οἱ ὑπήκοοι ὑπερηγάπων αὐτὸν, ϗ ἐθεώρων ὡς πατέρα μᾶλλον ἢ βασιλέα. Ἐν ἀρχῇ δὲ τῆς βασιλείας τε δύο πατρίκιοι, Γεώργιος ϗ Συμβάτιος, συνώμοσαν ὁμῶ μετ' ἄλλων κατ' αὐτῦ· ἀλλ' ἡ ἐπιβελή των ἀπεκαλύφθη ἐν καιρῷ, οἱ δὲ πατρίκιοι ἐτυφλώθησαν, ϗ οἱ συνεπίβελοι ἐξωρίσθησαν. Διὰ τῦτο θέλων ὁ βασιλεὺς νὰ ἐμποδίσῃ τῆ λοιπῆ παρόμοια ἄτοπα, τῷ μὲν β' ἔτει τῆς βασιλείας ἔξεψε καίσαρας τὸν Κωνσαντῖνον ϗ Λέοντα, τῷ δὲ τρίτῳ τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν δὲ τέταρτον υἱὸν Στέφανον ἐνέδυσε τὸ μοναχικὸν χῶμα, ἐπὶ σκοπῷ νὰ τὸν ἀναβιβάσῃ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον· αἱ δὲ τέσσαρες αὐτῦ θυγατέρες ἐκυρεύθησαν μοναχαὶ εἰς τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ὅπε ἔζων ζωὴν ὁσίαν ϗ θεάρεσον.

Ἀφ' ἑ διέταξε τὰς οἰκιακὰς ὑποθέσεις τοιυτοτρόπως, ἀπεφάσισε νὰ πολεμήσῃ τὲς Μανιχαίες. Ἡμεῖς εἴπαμεν ἀνωτέρω, ὅτι ἐπὶ τῆς βασιλείας τῦ τελευταίε αὐτοκράτορος ὁ Μανιχαῖος Καρβέας ἔφυγεν ὁμῶ μὲ 4,000 Μανιχαίες πρὸς τὲς Σαρακηνὲς, ὁ ὁποῖος συναθροίσας πολλὲς ἐξ αὐτῶν, ὅσοι κατέφευγον διωκόμενοι, ἔκαμνε πολλὰς ἐπιδρομὰς εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν ἀπὸ τὰ τρία φρύρια ἐν Ἀρμε-

νία, τὰ ὁποῖα παρεδόθησαν εἰς αὐτὲς ἀπὸ τὲς Σαρακηνές. Ἐναντίον τέτων τῶν Σαρακηνῶν ἐστράτευσεν ὁ Βασίλειος προσωπικῶς, διήρπασε τὴν χώραν, καὶ ἀπὸ τὲς στρατηγὲς ἄλλες μὲν ἐφόνευσεν, ἄλλες δὲ ἔλαβεν αἰχμαλώτες, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσαντινόπολιν μὲ ἄπειρα λάφυρα θριάμβεύων. Τῷ δ' ἑπομένῳ ἔτει εἰσέβαλον οἱ Μανιχαῖοι πάλιν εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ῥωμαίων, ἔχοντες στρατηγὸν τὸν Χρυσόχειρα, ἀλλὰ πάντες ἕως ἑνὸς κατεσφάγησαν ὁμῦ μετὰ τῦ στρατηγῦ, τῦ ὁποίῳ ἡ κεφαλὴ ἐσάλη εἰς τὴν Κωνσαντινόπολιν. Αὕτη ἡ φθορὰ ἐταπείνωσε τόσον τὲς Σαρακηνὲς, ὥστε μετὰ ταῦτα δὲν ἐδυνήθησαν ποτὲ νὰ βλάψωσι τὴν μοναρχίαν. Αὕτη ἡ κατὰ
α. χ. τῶν Μανιχαίων νίκη παρεκίνησε τὸν βασιλέα νὰ εἰ-
880. σβάλῃ τῷ 880 ἔτει μετὰ τῦ ἰδίᾳ Κωνσαντίνᾳ εἰς τὴν Συρίαν, ὅπᾳ λαβὼν πάλιν πολλὰ φρούρια ἀπὸ τὲς Σαρακηνὲς καὶ παμπόλλες αἰχμαλώτες, ἐκυρίευσεν ἐν τῷ ἐπιστρέφειν καὶ τὴν Καισάρειαν, μητρόπολιν τῆς Καππαδοκίας, καὶ ἄλλα πολλὰ φρούρια, τὰ ὁποῖα πάντα κατέστρεψεν ἐκ θεμελίων. Οἱ δὲ αἰχμάλωτοι ἦσαν τόσοι πολλοὶ, ὥστε μὴ ἔχων ὁ βασιλεὺς ἱκανὲς φύλακας, ἔσφαξε πολὺ πλῆθος αὐτῶν, τὸ ὁποῖον ἐφόβισε τόσον τὲς Σαρακηνὲς, ὥστε τινὲς ἀπὸ τὲς τοπάρχας παρεδόθησαν, καὶ ἠνώθησαν μάλιστα μετὰ τῦ βασιλέως κατὰ τῦ ἰδίᾳ αὐτῶν ἔθνες. Οἱ δὲ ἐξ Ἀφρικῆς καὶ οἱ ἐν Κρήτῃ Σαρακηνοὶ εἰσβαλόντες εἰς τὴν μοναρχίαν, ἐνικήθησαν καὶ αὐτοὶ μετὰ μεγάλης φθορᾶς, καὶ ὁ σόλος τῶν πρώτων κατηφανίσθη ἀπὸ τὸν Νάσαρα, τὸν Ῥωμαῖον ναύαρχον. Ἀλλ' αὗται αἱ μεγάλαι νίκαι ἀντεσηκόνοντο ὀπωσῶν ἀπὸ τὴν ζημίαν τῆς Συρακέσης, τὴν ὁποίαν οἱ ἐκ Καρχηδόνος Σαρακηνοὶ ἐκυ-

ρίευσαν καὶ κατηφάνισαν. Ὁ δὲ Ἀδριανὸς, πατρίκιός τις, ὅσις ἐσάλη πρὸς βοήθειαν, ἐλθὼν πολλὰ ὀψέως, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσαντινόπολιν, καὶ κατέφυγεν ἱκέτης εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ὅθεν ἀποσπασθεὶς ἐξωρίσθη.

Ὁ Βασίλειος, ὅτε δὲν ἐπολέμει, ἐνησχολεῖτο εἰς οἰκοδομὰς καὶ ἐπισκευὰς ἐκκλησιῶν, ἐξ ὧν ὁ Κεδρηνὸς ἀναφέρει πολλὰς κατ' ὄνομα. Ὁ Ζωναρᾶς κατηγορεῖ αὐτὸν, ὅτι ἔκτισε τόσας ἐκκλησίας εἰς μνήμην τῦ ἁγίᾳ Μιχαὴλ, ὡσανεὶ θέλων διὰ τέτᾳ νὰ πλύνῃ τὴν κηλῖδα τῆς δολοφονίας τῦ Μιχαήλ. Ἀποθανόντος τῦ πρεσβυτέρᾳ ἰῦ Κωνσαντίνᾳ, ἔγινε καῖσαρ ὁ δεύτερος ἰὸς Λέων, ὁ ὁποῖος βλέπων τὴν μεγάλην ἰσχὺν τῦ Θεοδώρᾳ Σανδαβαρηνῦ, τῦ Εὐχαΐτων ἐπισκόπᾳ, ὅσις ἐνομίζετο γόης, ἠγωνίζετο νὰ τὸν ἐξορίσῃ μακρὰν τῆς αὐλῆς. Ἀλλ' ὁ φιλύποπτος ἐπίσκοπος ἐννοήσας τὸν σκοπὸν τῦ Λέοντος, ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἀφανίσῃ. Διὸ προφασιζόμενος, ὅτι ἐγίνωσκε μίαν ἐπιβολὴν τῦ Βασιλείᾳ, ἡ ὁποία ἐμελετᾶτο, ὅταν ὁ βασιλεὺς ὑπάγῃ εἰς τὸ κυνηγέσιον, πρῶτον μὲν κατέπεισε τὸν Λέοντα νὰ φυλάττηται ὁμῦ μετ' ἄλλων τινῶν ὡπλισμένος πρὸς βοήθειαν δῆθεν τῦ πατρὸς, ἔπειτα δὲ προσελθὼν πρὸς τὸν βασιλέα, ἀπήγγειλεν ἔντρομος, ὅτι ὁ ἰὸς αὐτῦ ἔμελλε νὰ τὸν φονεύσῃ κατὰ τὸ κυνηγέσιον, δι' ὃ καὶ ἦτον ὡπλισμένος. Ὁ βασιλεὺς πιστεύσας τὲς ἀθέες καὶ κακοτρόπες λόγυς τῦ ἐπισκόπᾳ, ἐπρόσταξε νὰ ἐξετάσωσι, καὶ εὑρὼν ὑποκάτω τῶν πεδίλων τῦ ἰῦ ξιφίδιον, ἐφύλαττεν αὐτὸν εἰς τὸν θάλαμον τῦ παλατίᾳ, καὶ ἤθελε τὸν τυφλώσῃ διὰ παρακινήσεως τῦ ἐπισκόπᾳ, ἐὰν

ὁ πατριάρχης καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς συγκλήτου δὲν ἤθελον τὸν δυσωπήσῃ μὲ πολλὰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις.

Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον ἀπέθανεν ὁ Βασίλειος, βασιλεύσας ἔτη ιή, μῆνας δέκα, καὶ ἡμέρας ἑπτά. Ὁ Κεδρηνὸς ἱστορεῖ, ὅτι ἀπέθανεν ἀπὸ διάῤῥοιαν· ὁ δὲ Ζωναρᾶς, ὅτι εἰς τὸ κυνηγέσιον μία ἔλαφος περιπλέξασα τὰ κέρατα εἰς τὴν ζώνην, ἐτείναξεν αὐτὸν τόσον, ὥστε ἀπέθανε μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Τινὲς δὲ λέγουσιν, ὅτι πρὸ τοῦ θανάτου ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα, χωρὶς ὅμως νὰ παραιτήσῃ τὴν βασιλείαν. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ᾖ, τοῦτο εἶναι βέβαιον, ὅτι αὐτὸς περὶ τὸ τέλος τῆς βασιλείας συναναστρέφετο πάντοτε μὲ μοναχούς, καὶ ἐνησχολεῖτο εἰς ἔργα θεάρεστα. Αὐτὸς ἔγκατέλιπεν εἰς τὸν ἰδιόν αὐτοῦ, τὸν διάδοχον τῆς βασιλείας, πολλὰ κεφάλαια παραινετικὰ ἐν κεφαλαίοις ξς', ἔχοντα ἀκροστιχίδα ταύτην· Βασίλειος ἐν Χριστῷ βασιλεὺς Ῥωμαίων, Λέοντι τῷ πεποθημένῳ καὶ συμβασιλεύοντι περὶ ἀρετῆς καὶ παιδείας (1). Αὐτὸς κατεσκεύασε μίαν σύνοψιν νόμων ὑπὸ τὸ ὄνομα βασιλικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐγράφησαν ἑλληνιστί, ἐπειδὴ ἡ Λατινικὴ γλῶσσα, ἐν ᾗ ἐγράφησαν οἱ νόμοι τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐξέλιπε χεδὸν ἐν τῇ ἀνατολῇ τοῦτον τὸν καιρόν. Δικαίως συναριθμεῖται ὁ Βασίλειος μεταξὺ τῶν τότε καλλίστων βασιλέων.

(1) Τὰ 66 παραινετικὰ κεφάλαια ἐτυπώθησαν πολλάκις κατ' ἰδίαν, καὶ εὑρίσκονται καὶ in Bandurii imperio orientali. Τὸ δὲ μηνολόγιον, ὅπερ ἐξεδόθη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Βασιλείου, εἶναι μεταγενεστέρου τινὸς ὁμωνύμου βασιλέως.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΣΟΦΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος διαδέχεται τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας ὁ Λέων, ὅσις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρωτοτόκου ἀδελφοῦ Κωνσταντίνου ἐκηρύχθη καῖσαρ καὶ συμβοηθὸς τῆς βασιλείας· ὠνομάσθη δὲ σοφὸς καὶ φιλόσοφος, ὅτι ἦτο πολλὰ φιλεπιστήμων καὶ πολυμαθής. Αὐτὸς ἀναβὰς τὸν θρόνον, ἐφρόντισε πρῶτον νὰ τιμωρήσῃ τὸν ἐπίσκοπον Σανδαβαρηνὸν, τὸν ὁποῖον μασιγώσας ἀτίμως, ἐξώρισεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐτύφλωσεν· εἶτα δὲ καταβιβάσας ἀπὸ τοῦ θρόνου τὸν Φώτιον, φίλον τοῦ Σανδαβαρηνοῦ, ἐξώρισεν εἰς τὴν Ἀρμενίαν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐψήφισε Στέφανον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· ἔπειτα δὲ θέλων νὰ φανῇ εὐγνώμων πρὸς τὸν βασιλέα Μιχαὴλ, ὅσις ἠξίωσε τὸν πατέρα τοῦ καισαρικοῦ ἀξιώματος, καὶ ἐφονεύθη παρ' αὐτοῦ, μετεκόμισε τὸ λείψανόν του ἀπὸ τὴν ἐν Χρυσοπόλει μονὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἔθαψεν αὐτὸ ἐντίμως καὶ μεγαλοπρεπέστατα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὅπου ἔστησε καὶ μνημεῖον ἐκ μαρμάρου λαμπροῦ.

Τῷ 893 ἔτει καὶ ὀγδόῳ τῆς βασιλείας τοῦ Λέοντος, ἠκολούθησε φρικτὸς πόλεμος τῶν Ῥωμαίων καὶ Βουλγάρων διὰ αἰτίαν τοιαύτην. Ἐκ πολλοῦ χρόνου ὑφίστατο συναλλαγὴ μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν, καὶ ἡ πρώτην ἐν Κωνσταντινουπόλει γινομένη πανήγυρις ἐτελεῖτο ἤδη διὰ μεσιτείας τινῶν πραγματευτῶν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλει κατεπιέζοντο οἱ Βούλγαροι πραγματευταὶ ἀπὸ τὰς τελώνας μὲ νέους καὶ βαρεῖς φόρους, καὶ ὁ Συμεὼν, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, πρεσβευσάμενος πρὸς τὸν βασιλέα ματαίως, ἀπεφάσισε νὰ ἀπο-

λαύσῃ τὸ δίκαιον μὲ βίαν. Ὅθεν στρατεύσας μετὰ μεγάλης δυνάμεως εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν, κατέτρεχε καὶ ἐλεηλάτει τὴν χώραν ἕως τῆς Μακεδονίας, καὶ μάχῃ κατενίκησε τοὺς Ῥωμαίους ἀντιστρατευομένους ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Προκόπιον Κρινήτην καὶ Καρτίκιον, φονεύσας καὶ τοὺς δύο στρατηγοὺς, καὶ κόψας πολλῶν αἰχμαλώτων τὰς ῥῖνας, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν, θέαμα ἐλεεινόν. Ὁ βασιλεὺς ὀργισθεὶς εἰς ὑπερβολὴν, κατέπεισε τοὺς Οὔγγρους, τοὺς ὁποίους ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ὀνομάζει Τούρκους, νὰ συνεισβάλωσιν ἐκατέρωθεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Ὁ δὲ Συμεὼν στρατεύσας προσωπικῶς ἐναντίον τῶν Οὔγγρων, ἐνικήθη κατὰ κράτος, καὶ μόλις ἔφυγεν εἰς τὴν πόλιν Δορόστολον, ὅθεν στείλας πρέσβεις πρὸς τὸν Λέοντα, ἱκέτευε περὶ τῆς εἰρήνης, ὁ ὁποία καὶ συνεχωρήθη. Ἀλλ' εὐθὺς ἀφ' οὗ τὰ βασιλικὰ στρατεύματα ἀνεχώρησαν, ὁ Συμεὼν ὥρμησεν εἰς τοὺς Οὔγγρους αἰφνιδίως, καὶ τρέψας αὐτοὺς εἰς φυγὴν, καθήρπασε τὴν χώραν καίων καὶ σφάττων. Ὁ Λέων θυμωθεὶς εἰς αὐτὴν τὴν παράβασιν τῶν συνθηκῶν, καὶ μάλιστα εἰς τὰ νέα καὶ ἄδικα ζητήματα τοῦ Συμεῶνος, ἀπεφάσισε πανστρατιᾷ νὰ τὸν καταφανίσῃ, καὶ συναγαγὼν πολλὴν δύναμιν στρατιωτῶν, ἔστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν Βουλγαρίαν ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Κατακαλὼν, καὶ Θεοδόσιον, ἕνα πατρίκιον. Ἀλλ' ὁ Συμεὼν, ὅστις παρετήρει ἀκριβῶς τὰ κινήματά των, ὥρμησεν εἰς αὐτοὺς αἰφνιδίως, καὶ κατέκοψε τοὺς περισσοτέρους στρατιώτας, καὶ αὐτὸν τὸν Θεοδόσιον ὁμοῦ μὲ ἄλλους ἄρχοντας τοῦ στρατεύματος, τὸ ὁποῖον ἰδὼν ὁ Λέων, ἠναγκάσθη νὰ ὑπακούσῃ εἰς συνθήκας εἰρήνης ἐχι ἐντίμους. Ἐν ᾧ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐνησχολεῖτο πολεμῶν ἔξω, πολλαὶ συνωμοσίαι ἐτεκταίνοντο ἔ-

σω, αἱ ὁποῖαι ὅμως ἀπεκαλύφθησαν ἐν καιρῷ, καὶ ὁ βασιλεὺς ἀποστρεφόμενος τὰς αἱματοχυσίας, ἐξώρισε τοὺς συνωμότας.

Τῷ 901 ἔτει, ἀποθανούσης τῆς βασιλίσσης Θεοφανοῦς ἢ Θεοφαγίας, ὁ βασιλεὺς ἔλαβε γυναῖκα τὴν Ζωὴν, μίαν γυναῖκα ὡραίαν καὶ πρώην παλλακίδα αὐτοῦ, θυγατέρα τοῦ Ζαυτζᾶ Στυλιανοῦ, τὸν ὁποῖον δι' ἀγάπην τῆς θυγατρὸς βασιλοπάτορα ὠνόμασε· καὶ ταύτης ἀποθανούσης μετ' ὀλίγον, ἔλαβεν ἑτέραν ὀνομαζομένην Εὐδοκίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἀποθανούσης εἰς τὴν γέναν, ἔλαβε τετάρτην γυναῖκα τὴν Ζωὴν, ἐξ ἧς ἐτεκνοποίησε παῖδα ὀνομαζόμενον Κωνσταντῖνον. Διὰ τοῦτον ἓν τὸν τέταρτον παράνομον γάμον ἀφορισθεὶς ὁ Λέων ἀπὸ τὸν τότε πατριάρχην Νικόλαον Μυσικὸν, καὶ μὴ δυνηθεὶς ν' ἀπολαύσῃ τῆς ἀφέσεως καὶ λύσεως, ἐθυμώθη, καὶ ἐξορίσας τὸν πατριάρχην εἰς μοναστήριον, ἀντεχειροτόνησε τὸν Εὐθύμιον Σύγκελλον. Τούτων οὕτω γινομένων, σχίσμα συνέβη εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἄλλοι μὲν ἐβοήθουν τὸν Νικόλαον, ἄλλοι δὲ τὸν Εὐθύμιον. Ὁ Εὐθύμιος ἐσυγχώρησε μὲν εἰς τὸν βασιλέα τὴν εἴσοδον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἠναντιώθη ὅμως σαθρῶς εἰς τὸ ψήφισμά του, διὰ τοῦ ὁποίου ἐσυγχώρει τὴν τεταραγαμίαν. Ὁ Λέων ἔγραψε πάλαι ψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ τριγαμία ἐπαιδεύετο κατὰ τοὺς προθεσπισθέντας κανόνας τῶν παλαιῶν συνόδων, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἤδη δὲν ἤθελον νὰ συγχωρήσωσι τὴν ἀκύρωσιν ἐκείνου τοῦ ψηφίσματος (1). Ὅτε πρὸ τῆς τεταραγαμίας ὁ βασιλεὺς ἐπορεύθη τὴν

α. χ. 901.

(1) Ὅρα Κωνσταντ. Πορφυρογ. ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ τῆς ἑνώσ. ψηφισμ.

ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς κατὰ τὴν συνήθειαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῦ ἁγίυ Μωκίυ, ἄνθρωπός τις ποταπὸς τὸ γένος, ἀναμένων τὸν βασιλέα ἐμβαίνοντα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, κατέφερεν αὐτῷ τοιαύτην πληγὴν κατὰ κεφαλῆς μὲ ῥάβδον παχεῖαν ϗ ἰσχυράν, ὥσε πεσὼν ἡμιθανὴς, ἐνομίζετο ἀπὸ τὲς περὶ αὐτὸν ἄψυχος· ἀλλ' ἡ πληγὴ δὲν ἦτο τόσον σφοδρὰ διὰ τὸν ἐκεῖ τυχόντα λύχνον, ὁ ὁποῖος ἀνεχαίτισεν ὀλίγον τὴν βιαίαν φορὰν τῆς ῥάβδυ. Πάντες ἐνόμιζον, ὅτι ὁ Ἀ'λέξανδρος, ὁ ἀδελφὸς τῦ βασιλέως, ἦτο συνεπίβυλος, ἀλλ' ὐδεμία μαρτυρία εὑρέθη κατ' αὐτῦ, ἐπειδὴ ὁ προδότης ὑπέμεινε τὰς βασάνυς, χωρὶς νὰ ὁμολογήσῃ τὲς συνωμότας, ϗ ὅτω κοπεὶς χεῖρας ϗ πόδας, κατεκάη εἰς τὸν ἱππόδρομον (1).

Τῷ ἑπομένῳ 902 ἔτει ϗ δεκάτῳ ἕκτῳ τῆς βασιλείας τῦ Λεόντος, οἱ Σαρακηνοὶ ἑτοιμάσαντες δυνατὸν σόλον, ἐκυρίευσαν τὸ Ταυρομένιον τῆς Σικελίας ϗ τὴν Λῆμνον, ϗ περὶ τὸ τέλος τῦ θέρυς ἐπολιόρκησαν τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν ὁποίαν ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν ἅλωσιν ϗ καταστροφὴν ὁ Συμεὼν, ὁ μυσικὸς γραμματεὺς τῦ βασιλέως, δὺς πολλὰ χρήματα, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἠξιώθη τῆς τιμῆς τῦ πατρικίυ. Οἱ δὲ Λέων μὴ δυνάμενος ν' ἀντισταθῇ εἰς τὲς Σαρακηνὲς διὰ θαλάσσης, συναγαγὼν πολλὴν στρατιὰν, ἔξειλε διὰ ξηρᾶς τὲς στρατηγὲς, Εὐσάθιον Ἀ'ργυρὸν ϗ Ἀ'νδρόνικον Δέκαν, οἱ ὁποῖοι ϗ ἔσησαν πολλὰ τρόπαια κατὰ τῶν Ἀ'γαρηνῶν. Τῷ δὲ ἑπομένῳ ἔτει εἰσέβαλον ὅτοι πάλιν εἰς τὴν Ῥ'ωμαϊκὴν ἐπικράτειαν, ϗ πάλιν ἐξάλησαν κατ' αὐτῶν ὁ Ἰ'μέριος ϗ Ἀ'νδρόνικος Δέκας.

(1) Λέων Γραμματ. βιβλ. γ' ϗ δ'.

Οὗτοι οἱ δύο στρατηγοὶ ἦσαν ἄνδρες ἀνδρεῖοι, πολεμικοὶ ϗ φρόνιμοι· ἀλλ' ἡ συμβᾶσα μεταξὺ αὐτῶν διχοσασία διὰ τὰς πανυργίας ἑνὸς κακοτρόπυ Σαμωνᾶ ἀνεχαίτιζε τὴν εὐτυχίαν τῶν ὅπλων. Ὁ Σαμωνᾶς, Ἀ'ρμένιος τὸ γένος ϗ παρακοιμώμενος τῦ βασιλέως, ἀνακαλύψας ποτὲ μίαν συνωμοσίαν, ἐτιμήθη μεγάλως ἀπὸ τὸν βασιλέα, ϗ ὕτω θησαυρίσας πολλὲς θησαυρὲς, ἠθέλησε νὰ φύγῃ μὲ αὐτὲς εἰς τὴν πατρίδα· πιαθεὶς ὅμως καθ' ὁδὸν ἀπὸ τὸν Κωνσαντῖνον Δέκαν, τὸν υἱὸν τῦ Ἀ'νδρονίκυ, ἐκομίσθη εἰς τὴν Κωνσαντινόπολιν. Ὁ βασιλεὺς θυμωθεὶς ἐπὶ τῇ ἀχαρισίᾳ τῦ Σαμωνᾶ, ἐφύλαττεν αὐτὸν ὀλίγον τινὰ χρόνον εἰς φυλακὴν, εἶτα δὲ τὸν ἀπέλυσε, ϗ ἐτίμα πάλιν ὡς ϗ τοπρῶτον. Διὰ τὴν ἄνω ϑν αἰτίαν μισῶν ὁ Σαμωνᾶς ἐς ἄκρον τὸν Ἀ'νδρόνικον, πατέρα τῦ Κωνσαντίνυ, κατέπεισε μὲ τὰ δῶρα ἕνα τῶν πιῶν τότε τῦ στρατηγῦ φίλων νὰ γράψῃ πρὸς αὐτὸν, παραινῶν νὰ φυλάττηται τὸν Ἰ'μέριον, ὁ ὁποῖος, ἔλεγε, παρηγγέλθη ἀπὸ τὸν βασιλέα νὰ τὸν τυφλώσῃ. Ὁ ϑν Ἀ'νδρόνικος πιςεύων τὰ γραφόμενα, δὲν ἠθέλησε νὰ ἑνωθῇ μετὰ τῦ Ἰ'μερίυ, ὅτος ὅμως συγκροτήσας μάχην μετὰ τῶν Σαρακηνῶν, ἐνίκησεν αὐτὲς κατὰ κράτος.

Ὁ Ἀ'νδρόνικος φοβήμενος τὴν ὀργὴν τῦ βασιλέως, ἐκυρίευσεν ἓν φρούριον ὀνομαζόμενον Καβάλαν πλησίον τῦ Ἰ'κονίυ ἐπὶ σκοπῷ ν' ἀποσατήσῃ· ἀλλ' ὁ Σαμωνᾶς, ὁ ἀντίπαλός τυ, κατέπεισε τὸ βασιλέα νὰ κηρύξῃ τὸν Ἀ'νδρόνικον προδότην, καὶ νὰ στείλῃ κατ' αὐτῦ μεγάλην δύναμιν ϗ στρατηγὸν τὸν Ἰ'βηρίτζην Γρηγορᾶν. Τότε ὁ Ἀ'νδρόνικος μὴ γινώσκων πῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι, ἔφυγε πρὸς τὲς Σαρακηνὲς, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐδέχθησαν ἐντίμως ϗ μαγολεπρεπῶς.

Ὁ Λέων λυπέμενος εἰς ἄκρον εἰς τὴν ζημίαν τοιύτε ἀνδρείᾳ στρατηγῦ ἢ πιςῦ ὑπηρέτε ἄχρι τῦδε, ἀπεφάσισεν, εἰ δυνατὸν, νὰ τὸν καταπείσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς αὐτόν. Πρὸς τῦτο, ἀπέλυσεν ἕνα Σαρακηνὸν αἰχμάλωτον ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν Ἀνδρόνικον μίαν ἐπιςολὴν, ἐν ᾗ ὁ βασιλεὺς ἐκάλει αὐτὸν ὀπίσω, ὑποχόμενος τὴν πρώην τιμὴν ἢ εὔνοιαν· ἀλλ' ὁ αἰχμάλωτος δωροδοκηθεὶς ἀπὸ τὸν Σαμωνᾶν, παρέδωκε τὴν ἐπιςολὴν ὄχι τῷ Ἀνδρονίκῳ, ἀλλὰ τῷ Καλίφῃ, ὅσις φυλακώσας τὸν ταλαίπωρον Ἀνδρόνικον ὁμῦ μετὰ τῦ υἱῦ Κωνσαντίνυ ἢ τῶν σὺν αὐτῷ, ἐβασάνισεν αὐτὺς ἀνηλεῶς.

Οὐ πολλῷ δὲ ὕσερον, ὁ μὲν Ἀνδρόνικος ἀπέθανε διὰ τὰς πολλὰς ταλαιπωρίας, πολλοὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἐσώθησαν ἀπαρνέμενοι τὴν οἰκείαν πίςιν, ὁ δὲ Κωνσαντῖνος, ὁ υἱὸς τῦ Ἀνδρονίκυ, ἔφυγε μετ' ὀλίγων συνοδευόμενος, ποτὲ μὲν πολεμῶν τὺς διώκοντας στρατιώτας, ποτὲ δὲ ῥίπτων κατ' ὁδὸν χρυσίον, ἢ ἔφθασεν εἰς τὴν Κωνσαντινέπολιν, ὅπυ ὁ βασιλεὺς ὑποδεξάμενος αὐτὸν φιλανθρώπως, ἐξένισεν εἰς τὸ χρυσοτρικλίνιον. Κατὰ τῦτον τὸν καιρὸν ὑπέπεσεν ὁ Σαμωνᾶς, ὁ φίλος τῦ βασιλέως, εἰς ὀργὴν δι' αἰτίαν τοιαύτην. Αὐτὸς ἐσύςησεν ἕνα νεανίαν, ὀνόματι Κωνσαντῖνον, Παφλαγόνα τὸ γένος, εἰς ὑπηρεσίαν τῆς βασιλίσσης, ἡ ὁποία ἀγαπήσασα τὸν νέον διὰ τὴν ἐπιδεξιότητά τε ἢ δι' ἄλλας πολλὰς ἀρετὰς, ἠγωνίζετο νὰ τὸν τιμήσῃ. Τῦτο ἐπίκρανε πολὺ τὸν Σαμωνᾶν, ὁ ὁποῖος φοβέμενος μὴ γένῃ ποτὲ ὁ νέος δυνατώτερος ἢ αὐτῦ, ἠγωνίζετο νὰ τὸν ἀφανίσῃ, ἀλλ' εἰς μάτην· κατηγορεῖ λοιπὸν τὴν βασίλισσαν ὡς τρέφυσαν ἄνομον ἔρωτα πρὸς αὐτὸν, συντιθεὶς ἢ γραμμάτιον ἀπείρυς ἔχον λοιδορίας κατὰ τῦ βασιλέως, ὁ ὁποῖος εὑρὼν καὶ τὸ γραμμάτιον καὶ αὐτὸν τὸν συντιθέντα Σαμωνᾶν, ἔκλεισεν εἰς τὸ μοναςήριον τῦ ἁγίυ Εὐθυμίυ, ἢ ἐψήφισεν ἀντ' αὐτῦ παρακοιμώμενον τὸν ῥηθέντα Κωνσαντῖνον (1).

Τῷ 911 ἔτει ἢ εἰκοσῷ ἕκτῳ καὶ ὑςάτῳ τῆς βασιλείας, ἔξειλεν ὁ Λέων τὸν Ἰμέριον μὲ μεγάλον σόλον κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχοντες στρατηγὺς, τὸν Τύριον Δαμιανὸν ἢ Λέοντα τὸν Τριπολίτην, κατέφθειρον ἢ κατηφάνιζον τὺς αἰγιαλὺς ἢ τὰς νήσυς τῦ Αἰγαίυ πελάγυς· ἀλλ' ὁ Ῥωμαϊκὸς σόλος ἐνικήθη κατὰ κράτος πρὸς τὴν Σάμον, ὁ δὲ Ἰμέριος μόλις διεσώθη εἰς Μιτυλήνην. Μετὰ ταύτας τὰς συμφορὰς δὲν ἔζησε πολὺν χρόνον ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' ἀσθενήσας ἀπὸ κοιλιακὴν νόσον, ἀπέθανε τῇ ιά' τῦ Μαΐυ μηνὸς, βασιλεύσας χρόνυς εἰκοσιπέντε ἢ μῆνας τρεῖς, ἀφεὶς τὴν βασιλείαν Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἀδελφῷ αὐτῦ, τῷ ὁποίῳ παρέδωκε ἢ τὸν υἱὸν Κωνσαντῖνον πενταετῆ ὄντα, παρακαλῶν νὰ τὸν ἐπιμελῆται ἢ νὰ τὸν ἀφήσῃ διάδοχον τῆς βασιλείας (2). Ὅλοι οἱ Συγγραφεῖς ἰσυρῦσι περὶ τῦ Λέοντος ὡς βασιλέως φρονίμυ, ἀξιωτάτυ ἢ εὐσεβεσάτυ. Αὐτὸς συνέγραψε πρὸς τοῖς λοιποῖς ἐκκλησιαςικοῖς συγγράμμασι νομικὸν βιβλίον ὀνομαζόμενον πρόχειρον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπιτομὴ τῦ Ἰσιυιανῦ κώδικος, ἢ ἐξεδόθη τῷ 870 ἔτει μὲ τὴν βοήθειαν τῶν δύο αὐτῦ υἱῶν Κωνσαντίνυ ἢ Λέοντος. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἐξέδωκε τῷ 886 ἔτει ἢ τὰ βασι-

(1) *Κεδρην. Λέων Γραμματ. αὐτόθι.*

(2) *Κεδρηνὸς Ζωναρ. Κωνς. Μανασσ. Γλυκᾶς. αὐτ.*

λικὰ εἰς 60 βιβλία ἢ ἓξ τόμους διηρημένα, τὰ ὁποῖα εἶναι τὸ ἀπάνθισμα τῶν νόμων τῆ Ἰουστινιανῆ ἐκ τῆ κώδηκος, ἐκ τῶν νεαρῶν, ἢ ἐκ τῶν διαταγῶν τῶν ἀκολήθων βασιλέων ἕως τῆ Βασιλείε. Μετὰ τὸν θάνατον τῆ Λέοντος ὁ ὑὸς αὐτῆ Κωνσαντῖνος ἐπιθεωρήσας τὰ ἐκδοθέντα βασιλικὰ ἢ διορθώσας, ἐπρόταξε νὰ γένωσιν εἰς χρῆσιν εἰς τὰ σχολεῖα ἢ δικαστήρια. Τὰ βασιλικὰ τῆ μὲν Λέοντος ὠνομάζοντο πρότερα, τῆ δὲ Κωνσαντίνε ὕσερα· ἀλλὰ μόνον τὰ τελευταῖα ἦσαν ἐν χρήσει, ἢ ἔμειναν ἡ βάσις τῆς νομικῆς τῶν Ῥωμαίων ἄχρι τῆ τέλες τῆς βασιλείας (1).

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ.

Ὁ Ἀλέξανδρος διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν τῆ ἀδελφῆ Λέοντος, ἐδείχθη εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας τόσον ἀπάνθρωπος, φιλάργυρος ἢ ἀσελγὴς, ὥσε ἐμίσησαν αὐτὸν πάντες οἱ ὑπήκοοι. Αὐτὸς ἐ μόνον ἐτίμα τὲς ἀσελγεῖς ἢ κοινωνὲς τῆς κακῆς πολιτείας, τὲς δὲ χρησὲς ἢ σεμνὲς ἐξώρισεν, ἀλλὰ ἢ διενοήθη νὰ καταςήσῃ διάδοχον τῆς βασιλείας ἕνα Βασιλείτζην, ἄνδρα ποταπὸν τὸ γένος ἢ ἀσελγέσατον, ἢ νὰ εὐνοχίσῃ τὸν Κωνσαντῖνον, τὸν ἀνεψιὸν ἢ νόμιμον διάδοχον, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲ ἔπραξεν, ἐμποδισθεὶς ἀπὸ τὲς φίλες τῆ πρώην βασιλέως· ἐξώρισε δὲ ἢ τὴν βασίλισσαν Ζωὴν ἀπὸ τὴν αὐλὴν, ἢ δὲν ἀφῆκεν ἄλλες, εἰ μὴ τὲς βοηθὲς ἢ ὑπηρέτας τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν ἢ ὀρέξεων. Ὁ Συμεὼν, ὁ δεσπότης τῶν Βελγάρων, ἀκέσας ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέβη τὸν θρόνον, ἔσειλε πρέσβεις διὰ ν' ἀνανεώσῃ τὰς παλαιὰς συνθήκας· ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ὄχι μόνον δὲν ἐδέχθη τὴν φιλίαν τέτε τῆ πολεμικῆ ἢ δυνατῆ ἔθνες, ἀλλὰ ἢ ἐδιώξε τὲς πρέσβεις ἀτίμως, διὰ τὸ ὁποῖον δικαίως παροξυνθεὶς ὁ Συμεὼν, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν, ἢ κατέτρεχε σφάττων ἢ καίων. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐξηκολήθει ἀσωτεύων ἢ τρυφῶν, ἕως ὃ ὁ θάνατος ἠλευθέρωσε τὸν κόσμον ἀπὸ τοιῆτον κτῆνος· ἀπέθανε δὲ, μετὰ τὸ φαγεῖν ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἢ πιεῖν ἀκράτως καὶ καθ' ὑπερβολὴν, ἀπὸ τὴν αἱμορραγίαν τῆς ῥινὸς ἢ τῶν αἰδοίων, βασιλεύσας χρόνον ἢ μῆνα ἕνα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ.

Πρὶν τῆ θανάτε διώρισεν ὁ Ἀλέξανδρος τὸν Κωνσαντῖνον διάδοχον τῆς βασιλείας, ἢ ἐπιτρόπες αὐτῆ νέε ἔτι ὄντος ἄνδρας ἀσελγεῖς ἢ κακοτρόπες. Ἐκ τέτε παρακινήμενος ὁ Κωνσαντῖνος Δούκας, περὶ ὃ εἴπαμεν ἀνωτέρω, ἀπεφάσισε ν' ἁρπάσῃ τὴν βασιλείαν, ἢ ἀναγορευθεὶς ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ἀπὸ τὲς φίλες τε αὐτοκράτωρ, ὥρμησε νὰ κυριεύσῃ τὸ παλάτιον· ὅμως πιαθεὶς ἀπὸ τὲς φύλακας, ἀπετμήθη τὴν κεφαλήν. Μετὰ τέτε ᾤχετο ἢ ἡ ἐλπὶς τῶν περισσοτέρων συνωμοτῶν, οἱ ὁποῖοι ὄντες ἄνδρες μεγάλοι καὶ ἐπίσημοι, ἐγνωρίσθησαν, ἢ ἤτοι ἐφονεύθησαν, ἢ ἐξωρίσθησαν.

Τέτων δὲ γινομένων, Συμεὼν, ὁ δεσπότης τῶν Βελγάρων, καταφανίσας τὴν Θρᾴκην, ἔφθασεν ἕως εἰς τὴν Κωνσαντινούπολιν, ὅπε βλέπων τὰ ςερεὰ ὀχυ-

(1) Ὅρα περὶ τῶν συγγραμμάτων τῆ Λέοντος τὴν νέαν ἔκδοσιν τῆ Φαβρικίε ὑπὸ τῆ Ἀρλεσίε, ἢ τὸν ὑπ' ἐμῆ ἐκδοθέντα Ἑλληνικὸν καθρέπτην σελ. 143—144.

ρώματα ἐ τὰ ἐπὶ τὰ τείχη πολεμικὰ ὄργανα, ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ εἰς τὸ Ἑ βδομον, ὅθεν ἔσειλε πρὸς τὴς ἐπιτρόπους πρέσβεις ὑπὲρ εἰρήνης, ἡ ὁποία κατὰ μὲν Κεδρηνὸν ἐτελειώθη, κατὰ δὲ Ζωναρᾶν διεκόπη, ἐπειδὴ ὁ Συμεὼν δὲν ἐδέχθη τὰς συνθήκας τῶν ἐπιτρόπων. Ἀλλὰ ἐ ἂν ἔγινεν εἰρήνη, αὕτη ἐλύθη ἐντὸς ὀλίγου, καθὼς θέλομεν διηγηθῇ παρακατιών. Ἐν τούτοις, οἱ ἐπίτροποι σασιάζοντες πρὸς ἀλλήλους, ἐβιάσθησαν ἀπὸ τὸν λαὸν ἐ αὐτὸν τὸν νέον βασιλέα ν' ἀνακαλέσουν εἰς τὴν αὐλὴν τὴν βασίλισσαν Ζωὴν, ἡ ὁποία λαβοῦσα ὅλην τὴν δύναμιν τῆς βασιλείας, ἐδίωξε τὸν πρώην φίλον τῆ Ἀλεξάνδρᾳ, ἐ ἀντ' αὐτῶν διώρισεν ἄλλους ἀξιωτέρους ἐ ἐναρετωτέρους (1).

Μόλις ἔλαβεν ἡ Ζωὴ τὴν διοίκησιν τῆς μοναρχίας, ἐ εἰσέβαλον εἰς τὴν βασιλείαν ἐκ μὲν τοῦ ἑνὸς μέρους οἱ Βούλγαροι, ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου οἱ Σαρακηνοὶ, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ μὲν πρῶτοι διαπράσαντες τὴν Θρᾴκην, ἐστρατοπέδευσαν πλησίον τῆς Ἀδριανοπόλεως, τὴν ὁποίαν ἐπρόδωσεν Ἀρμένιός τις, ὀνόματι Παγκρατέκας, ὁ ὁποῖος διεφθάρη ἀπὸ τὸν Συμεῶνα μὲ πολλὰ δῶρα· οἱ δὲ Σαρακηνοὶ ἑτοιμάσαντες μεγάλον στόλον, ἐλεηλάτιζον ἐ διήρπαζον τὰ παραθαλάσσια, ἔχοντες στρατηγὸν τὸν Δαμιανὸν, τὸν ἀμηρᾶν τῆς Τύρου. Ἡ δὲ Ζωὴ βλέπουσα, ὅτι ἐπολεμεῖτο ἀπὸ δύο δυνατοὺς ἐχθροὺς ἐν ταὐτῷ, ἀπεφάσισε πειθομένη εἰς τὴν συμβουλὴν τῆς συγκλήτου νὰ κάμῃ οἱῳδήποτε τρόπῳ εἰρήνην μετὰ τῶν Σαρακηνῶν, ἐ νὰ τρέψῃ ὅλην τὴν δύναμιν ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. Ὅθεν μετὰ μὲν

(1) *Κεδρην. Ζωναρ. Λέων Γραμματ. ἐ Κεδρηνὸς εἰς Κωνσταντ.*

τῶν πρώτων ἔγινεν ὁ συμβιβασμὸς εὐτυχῶς, ἐναντίον δὲ τῶν Βουλγάρων ἐξῆλθε μεγάλη δύναμις ἐ στρατηγὸς Λέων ὁ Φωκᾶς, ὁ ὁποῖος παραταξάμενος τὸ πολυάριθμόν τε στράτευμα εἰς τὴν εὐρύχωρον πεδιάδα τῆς Διαβάσεως, ἐπορεύετο ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκάθηντο ἐ μακράν. Πρὸ τοῦ δὲ νὰ ἀρχήσῃ ἡ μάχη, Κωνσταντῖνος, ὁ πρωτοπαπᾶς τοῦ παλατίου, ἔδειξεν εἰς ὅλον τὸ στράτευμα τὸ τίμιον ξύλον τοῦ σταυροῦ, προσάξας αὐτοὺς προσκυνήσαντας νὰ ὀμόσωσιν, ὅτι θέλουσι πολεμήσει μέχρι τελευταίας ῥανίδος τοῦ αἵματος. Ἡ μάχη ἐχρημάτισεν ἑκατέρωθεν κρατερὰ ἐ φονικωτάτη· ἐ πρῶτον μὲν ἐνίκων οἱ Ῥωμαῖοι, ὕστερον δὲ ἐνικήθησαν διὰ τὸ ἀκόλουθον συμβάν. Ἐπειδὴ Λέων, ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς, ἐν τῷ καταδιώκειν τοὺς ἐχθροὺς κατέβη εἴς τινα πηγὴν διὰ νὰ σβέσῃ τὴν φλόγα τῆς δίψης, ἐν ᾧ κύψας ἔπινεν, ὁ ἵππος ἐλύθη ἀπὸ τὰς χεῖρας ἐ ἔφευγε, τὸν ὁποῖον βλέποντες οἱ στρατιῶται φεύγοντα, ἐ συμπεραίνοντες ὅτι ὁ Λέων ἐφονεύθη, ἔπαυσαν διώκοντες, ἐ ἀνεχώρουν ἀτάκτως. Τότε ἐννοήσας ὁ Συμεὼν τοῦτο, συναθροίσας τοὺς στρατιώτας, ὥρμησεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους αἰφνιδίως, ἐ τρέψας αὐτοὺς εἰς φυγὴν, κατεδίωκε μὲ μεγάλην αἱματοχυσίαν, εἰς τρόπον ὥστε πολλοὶ ἐκ τῶν ἰδιωτῶν ἐ στρατηγῶν ἐφονεύθησαν εἰς ἐκείνην τὴν ταραχήν (1). Ἄλλοι δὲ διηγοῦνται τὴν ὑπόθεσιν ἀλλεοτρόπως ἰσορροῦντες, ὅτι ὁ Λέων ἐν τῷ καταδιώκειν τοὺς ἐχθροὺς μαθὼν, ὅτι ὁ ναύαρχος Ῥωμανὸς ὁ Λεκαπηνὸς, ἀνὴρ δυνατὸς ἐ μέγας, ὅσις ἐπροσάχθη νὰ παραπλέῃ τὸν ἀγιαλὸν ἐ νὰ παραβοηθῇ τὸν Λέοντα ἐν ἀνάγκῃ,

(1) *Κεδρην. αὐτ.*

ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσαντινούπολιν ἐπὶ σκοπῷ ν' ἁρπάσῃ τὴν βασιλείαν, ἀπόντων τῶν στρατευμάτων ϗ τῶν ἀξιολόγων στρατηγῶν, ὑπέστρεψεν εἰς τὸ στρατόπεδον εὐθὺς, διὰ νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν, ἐπειδὴ ϗ αὐτὸς εἶχε τὰς αὐτὰς φιλαρχικὰς σκοπάς· ἀλλ' οἱ στρατιῶται μὴ γινώσκοντες τὸν σκοπόν τε, ϗ νομίζοντες ὅτι ἀνεχώρει φοβούμενος, ἐφοβήθησαν καὶ αὐτοὶ, καὶ ἀνεχώρουν ἀτάκτως (1). Ὁ δὲ Συμεὼν ἐπαιρόμενος ἐπὶ ταύτῃ τῇ νίκῃ, ἤρχετο κατὰ τῆς Κωνσαντινουπόλεως· ἀκούσας δὲ ὅτι τὰ βασιλικὰ στρατεύματα ἀπήντησαν καθ' ὁδὸν δύο δυνατὰ τάγματα τοῦ στρατεύματός τε, ϗ τὰ ἐνίκησαν κατὰ κράτος, ἔκρινεν ὠφελιμώτερον νὰ παραιτήσῃ τὸ ἐπιχείρημά τε, ϗ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν βασιλείαν τε.

Ἐν τῷ μεταξὺ, οἱ δύο ἀντίζηλοι στρατηγοὶ, ὁ Λέων ϗ Ῥωμανὸς, ἐπιστρέψαντες εἰς Κωνσαντινούπολιν, ἐτεκταίνοντο ἐπιβουλὰς ὄ μόνον κατὰ τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ ϗ κατ' ἀλλήλων, ἐπιθυμοῦντες ἀμφότεροι τῆς βασιλείας· ἐπειδὴ δὲ οἱ περὶ τὸν Ῥωμανὸν ἐνίκησαν τοὺς φίλους τοῦ Λέοντος, ὅτος ἐκηρύχθη προδότης, ϗ πιαθεὶς εἰς τὸ φρούριον Γοηλήοντος, ὅπου κατέφυγεν, ἐτυφλώθη δι' ἐπιταγῆς τοῦ βασιλέως, ϗ ἔτως ἔμεινε διὰ παντὸς ἀνάξιος οἱαδήποτε ἐπιχειρήματος. Ἐλευθερωθεὶς ἔν ὁ Ῥωμανὸς ἀπὸ τὸν ἀντίπαλον Λέοντα, ϗ ἀποδιώξας ὅλως τοὺς φίλους τοῦ βασιλέως, πρῶτον μὲν κατέπεισε τὸν νέον βασιλέα νὰ λάβῃ τὴν θυγατέρα τε Ἑλένην γυναῖκα, μεθ' ὃ ὁ μὲν Ῥωμανὸς ἐκηρύχθη βασιλεοπάτωρ, ὁ δὲ ἰδὸς αὐτοῦ Χρισοφόρος μέγας ἑταιρειάρχης, ἔπειτα δὲ ἐξορίσας τὴν Ζωὴν εἰς τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Εὐ-

(1) Ζωναρ. Κεδρην. Γλυκᾶς εἰς Κωνς.

φημίας, ἐκηρύχθη ϗ ἐσέφθη τῇ μὲν κδ' Σεπτεμβρίῳ καίσαρ, τῷ δὲ Δεκεμβρίῳ αὔγουστος. Στεφθεὶς ἕν ὁ Ῥωμανὸς αὔγουστος ἐν ἔτει 919, ἔσεψε μετ' ὀ- ἀ. χ.
λίγον βασιλίσσαν ϗ τὴν γυναῖκά τε Θεοδώραν, τῷ 919.
δὲ ἑπομένῳ ἔτει ἐν μηνὶ Μαΐῳ ϗ τὸν πρεσβύτερον ἰδὸν Χρισοφόρον, ϗ τῷ 925 ἔτει τοὺς δύο ἰδεῖς Στέφανον ϗ Κωνσαντῖνον, προσάξας ἀναιδῶς ϗ νὰ εὐφημίζεται πρότερος τοῦ Κωνσαντίνου πορφυρογεννήτου. Ὁ δὲ ἰδὸς τοῦ Ῥωμανοῦ Θεοφύλακτος ἐψηφίσθη πατριάρχης, ἐτῶν ὢν δεκαέξ, ὅσις ἀρχιερατεύσας ἔτη κγ' ἀτίμως ϗ καταγινόμενος εἰς τὴν ἱππασίαν, ἀπέθανε τῇ κζ' Φευρουαρίῳ ἐν ἔτει 956. Τοιούτῳ τρόπῳ κατέση ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων ἐκ μοναρχίας εἰς πολυαρχίαν, ϗ ὁ νόμιμος βασιλεὺς ὁ Κωνσαντῖνος ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπερρίμενος. Οἱ φίλοι τοῦ βασιλέως συνώμοσαν μὲν διὰ νὰ ἐλευθερώσεν τὸν νέον Κωνσαντῖνον ἀπὸ τὴν ἐπιτροπείαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀπὸ τὴν δουλείαν, ἐν ᾗ ἔζη, ἀλλ' ἐφωράθησαν ὅλοι πρὸ καιροῦ, ϗ οἱ πρωταίτιοι ἐκολάθησαν αὐσηρότατα.

Ὁ δὲ Συμεὼν, ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων, ὁρῶν τὰς ἐμφυλίους διχοσασίας, εἰσέβαλε πάλιν εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ῥωμαίων, ϗ νικήσας τὰ βασιλικὰ στρατεύματα, ἐστρατοπέδευσε πλησίον τῆς Κωνσαντινουπόλεως· ὅμως βλέπων ἀδύνατον νὰ κυριεύσῃ αὐτὴν τὴν μητρόπολιν, ἐζήτησε νὰ συλαλήσῃ μετὰ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ. Τούτου δὲ γενομένου, ἔγινεν εἰρήνη μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν, ἐπειδὴ ὁ Ῥωμανὸς ἐνεθύμισε τὸν Βούλγαρον εἰς ἕνα λόγον παρακινητικὸν, ὅτι ἔμελλε νὰ δώσῃ ποτὲ λόγον εἰς τὸν αἰώνιον κριτὴν περὶ τοῦ τόσου χρισιανικοῦ αἵματος, τὸ ὁποῖον ἐχύθη ἐξ αἰτίας του. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν κατενικήθη ὁ τόλος

καὶ τὸ στράτευμα τῶν Σαρακηνῶν κατὰ τὴν Λῆμνον ἀπὸ τὸν Ῥωμαῖον ναύαρχον Ἰωάννην τὸν Ῥαδηνόν. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον, ἀποθανόντος τῆ Συμεῶνος, διεδέξατο τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας ὁ υἱὸς αὐτῆ Πέτρος, ὁ ὁποῖος εἰσβαλὼν παρανόμως καὶ παρασπόνδως εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ῥωμαίων, ἔσφαττε καὶ ἔκαιε πάντα. ἀκούσας δὲ, ὅτι ὁ Ῥωμανὸς ἐστράτευε κατ' αὐτῆ μετὰ μεγάλης δυνάμεως, ἔξειλεν ἕνα μοναχὸν πρὸς αὐτὸν πρεσβεύων ὑπὲρ εἰρήνης, καὶ παρακαλῶν τὸν βασιλέα νὰ τὴν προσεπικυρώσῃ καὶ μὲ γαμικὴν συγγένειαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ῥωμανὸς ἐδέχθη τὰς συνθήκας, ὁ Πέτρος ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὸν ὁποῖον δεξάμενος ὁ βασιλεὺς ἀσμενέστατα, ἔδωκεν αὐτῷ εἰς γυναῖκα τὴν Μαρίαν, θυγατέρα τῆ Χριστοφόρου, ἡ ὁποία ἐξεφανώθη ἀπὸ τὸν πατριάρχην Στέφανον μετὰ μεγάλης πομπῆς. Τότε οἱ Βέλγαροι, παρακινούμενοι ἴσως ἀπὸ τὸν Ῥωμανὸν, ἐβόων ἀναφανδὸν κατηγοροῦντες, ὅτι ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐτιμᾶτο πρὸ τῆ Χριστοφόρου τῆ πενθερῆτων· ὁ δὲ Ῥωμανὸς θέλων δῆθεν νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς κατηγορίας τῶν Βελγάρων, ἔκαμε τὸν Κωνσταντῖνον τρίτον τῇ τάξει τῆς βασιλείας.

Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον μετὰ τὸν γάμον, οἱ ἐν Συρίᾳ Σαρακηνοὶ εἰσβαλόντες εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ῥωμαίων ἔσφαττον καὶ ἔκαιον· ἀλλ' ὁ Ἰωάννης Κυρκούας, ὁ ἐκεῖσε βασιλικὸς στρατηγὸς, ὄ μόνον ἀπέκρυσεν αὐτοὺς καὶ ἐνίκησεν, ἀλλ' ἐκπολιορκήσας καὶ τὴν Μελιτηνὴν, ἔκαμε τὴν περικειμένην χώραν βασιλικὴν ἐπαρχίαν. Τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα συνέβη ψύχος σφοδρότατον, τὸ ὁποῖον διήρκεσεν ἑκατὸν καὶ εἴκοσιν ἡμέρας, μεθ' ὃ ἠκολούθησε λιμὸς μέγας, ἐξ οὗ ἀπέθανον πάμπολ-

λοι. Εἰς διαφόρους ἐπαρχίας συνέβησαν σεισμοὶ, καὶ πολλαὶ πόλεις κατηφανίσθησαν· εἰς δὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν μία συμβᾶσα πυρκαϊὰ κατέκαυσε πολλὰς μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομάς. Αὗται ὅμως αἱ συμφοραὶ δὲν ἐλύπησαν τόσον τὸν Ῥωμανὸν, ὅσον ὁ θάνατος τῆ υἱῆ Χριστοφόρου, ὅσις ἀπέθανε τῇ 14 Αὐγούστου τῷ ἐνεστῶτι 933 ἔτει (1). Τῷ δὲ ἑπομένῳ ἔτει Βασίλειός τις, Μακεδὼν τὸ γένος, καὶ ὀνομάζων ἑαυτὸν Κωνσταντῖνον Δέκαν, ἐπεσπάσατο πολλοὺς πρὸς ἑαυτὸν, ἀντιποιούμενος τὴν βασιλείαν· ἀλλ' ὅμως πιαθεὶς ἀπό τινα στρατηγὸν τῆ βασιλέως, ἐκομίσθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ κοπεὶς τὴν δεξιὰν, ἀπελύθη· αὐτὸς δὲ μὴ σωφρονισθεὶς, ὠνόμαζε πάλιν ἑαυτὸν υἱὸν τῆ Ἀνδρονίκου, καὶ ἐξαπατῶν τὸν χυδαῖον λαὸν, συνήθροισε πολὺ πλῆθος κακοτρόπων, δι' ὧν κυριεύσας ἓν φρούριον, ἔκαμνε συχνὰς ἐπιδρομὰς καὶ λεηλασίας εἰς τὰ πέριξ, τὸν ὁποῖον ὁ Ῥωμανὸς μόλις πιάσας, κατέκαυσε ζῶντα. Τῷ δὲ 944 ἔτει, οἱ Ῥῶσσοι, οἵτινες κατῴκουν τὴν εὐρωπαϊκὴν Σαρματίαν, καὶ ὠνομάζοντο ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς Ῥοξολάνοι καὶ Βασάρναι, ἑτοιμάσαντες μεγάλον στόλον, ἔκαμνον μεγάλας λεηλασίας εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς βασιλείας· ἀλλ' ὁ Θεοφάνης, ὁ βασιλικὸς στρατηγὸς, ὁρμήσας εἰς αὐτοὺς ἐξαίφνης, κατηφάνισε τὸν στόλον αὐτῶν, ἐν ᾧ οἱ δύο στρατηγοὶ, Βάρδας καὶ Κυρκούας, καταδιώκοντες τοὺς φεύγοντας διὰ ξηρᾶς, ἐξωλοθρευσαν αὐτοὺς σχεδὸν ὅλους (2).

Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, ὁ νόμιμος βασιλεὺς, ἔζη τοῦτον ὅλον τὸν χρόνον ἄνευ τινὸς δυνάμεως, καὶ σχῆμα

(1) Κεδρην. καὶ Λέων ὁ Γραμματ. εἰς Ῥωμαν.
(2) Ὁ αὐτὸς αὐτόθ. Ζωναρ. Κεδρην. εἰς Ῥωμαν.

μόνον ᾗ ὄνομα τῆς βασιλείας ἔχων, ὁ ὁποῖος καιροφυλακτῶν διὰ νὰ λάβῃ τὴν προτέραν δύναμιν, εἴλκυσε τινῶν φίλων τῆ Ῥ'ωμανῆ ᾗ τῶν ἰῶν τὴν φιλίαν, οἱ ὁποῖοι γινώσκοντες, ὅτι πρὸ πάντων ἡ ἀποδίωξις τῆ Ῥ'ωμανῆ ἦτον ἀναγκαία πρὸς ἀποκατάστασιν τῆ Κωνσαντίνη, κατέπεισαν τὸν Στέφανον, τὸν πρεσβύτατον τῶν τότε ζώντων δύο ἰῶν τῆ Ῥ'ωμανῆ, ν' ἀποστατήσῃ κατὰ τῆ πατρὸς, ᾗ νὰ τὸν κλείσῃ τῇ 16 Δεκεμβρίᾳ ἐν ἔτει 944 εἰς τὴν ἐν τῇ λεγομένῃ Πρώτῃ νήσῳ μονήν. Τότε δὲ γενομένῃ, ὁ Στέφανος ἐσέφθη αὐτοκράτωρ, ᾗ ἠνάγκασε τὸν Κωνσαντῖνον, τὸν νεώτερον ἀδελφὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Ῥ'ωμανὸς ἐνεπιστεύθη τὴν μεγαλητέραν δύναμιν, νὰ τὸν γνωρίσῃ κοινωνὸν τῆς αὐτοκρατορίας. Τῆτο πρᾠξένησε διχόνοιαν ᾗ τὸν ἀφανισμὸν τῶν δύο αὐταδέλφων· ἐπειδὴ Κωνσαντῖνος ὁ πορφυρογέννητος καλέσας αὐτὲς εἰς δεῖπνον, διὰ νὰ τὲς συμβιβάσῃ δῆθεν, ἐφυλάκωσεν αὐτὲς, ᾗ ἔστειλε τὸν μὲν Στέφανον εἰς τὴν νῆσον Πάνορμον, τὸν δὲ Κωνσαντῖνον εἰς τὴν Τερέβινθον, ὅπε ἀμφότεροι ἐκυρεύθησαν κληρικοὶ, ἐξ ὧν ὁ μὲν Στέφανος ἐκομώθη ἔπειτα εἰς τὴν Προικόννησον, ἐντεῦθεν εἰς Ῥόδον, ᾗ τέλος εἰς Μιτυλήνην, ὅπε μετὰ πολλὰς ταλαιπωρίας ἀπέθανεν· ὁ δὲ Κωνσαντῖνος φονεύσας ἕνα τῶν φυλάκων εἰς τὴν Σαμοθράκην, ὅθεν ἐμελέτα νὰ φύγῃ, ἀντεφονεύθη ἀπὸ τὲς λοιπὲς φύλακας. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτῶν Ῥ'ωμανὸς ἀπέθανεν ἐν ἀρχῇ τῆ τεταρτε χρόνε τῆς ἐξορίας τε.

Ἀποκατασταθεὶς ἓν ὁ Κωνσαντῖνος εἰς τὴν προτέραν ἐξεσίαν ᾗ δύναμιν, τὲς μὲν βοηθὲς αὐτῆ ᾗ φίλες ἐτίμησε βασιλικῶς, τὸν δὲ ἰὸν αὐτῆ Ῥ'ωμανὸν ἔστεψε βασιλέα, τὸν δὲ Ῥ'ωμανὸν, ἰὸν τῆ Στε-

φάνε, ᾗ τὸν Βασίλειον, τὸν γνήσιον ἰὸν τῆ πρεσβυτέρε Ῥ'ωμανῆ, ᾗ τὸν Μιχαὴλ, τὸν ἰὸν τῆ Χρισοφόρε, εὐνοήσας ἐκύρευσε κληρικές. Ἐπειδὴ δὲ ἐν ἔτει 948 οἱ Σαρακηνοὶ εἰσέβαλον μετὰ πολλῆς δυνάμεως εἰς τὴν βασιλείαν, ἐξάλη ἐναντίον Βάρδας ὁ Φωκᾶς, ᾗ οἱ δύο αὐτῆ ἰοὶ Νικηφόρος ᾗ Λέων μὲ τὲς καλλίστες βασιλικὲς στρατιώτας. Ὁ Βάρδας ἦν στρατηγὸς ἔμπειρος ᾗ ἀνδρεῖος· πλὴν μισέμενος ἀπὸ τὲς στρατιώτας διὰ τὴν αἰχροκερδειάν τε, ἀφέθη εἰς τὴν μάχην, ὅπε πληγωθεὶς τὸ μέτωπον θανατηφόρως, μόλις ἐσώθη ἀπό τινας φίλες τε· οἱ δὲ δύο αὐτῆ ἰοὶ ἐνίκησαν πολλάκις τὲς ἐχθρὲς ἐνδόξως, ἐξ ὧν ὁ Λέων ἐπίασεν ἐν τῇ μάχῃ ᾗ τὸν Ἀπολασὰρ, ἄνδρα εὐγενῆ ᾗ συγγενῆ τῆ καλίφε Χαβδὰν, τὸν ὁποῖον μετακομισάμενος ὁ βασιλεὺς εἰς Κωνσαντινόπολιν ἐν θριάμβῳ, τὸν ἐπάτησεν ὑπεροπτικῶς κατὰ τῆ τραχήλε. Ὁ Καλίφης θυμωθεὶς εἰς αὐτὴν τὴν πρὸς τὸν συγγενῆ τε ἀτιμίαν, ἠγωνίσθη πρῶτον μὲν νὰ καταπείσῃ τὸν Κωνσαντῖνον, τὸν τρίτον ἰὸν τῆ Βάρδα Φωκᾶ, τὸν ὁποῖον ἐπίασεν αἰχμάλωτον, ν' ἀπαρνηθῇ τὴν χρισιανικὴν πίσιν· ἀλλὰ μὴ δυνηθεὶς, ἐφαρμάκωσεν. Ὁ δὲ Φωκᾶς θέλων νὰ τιμωρήσῃ τὸν θάνατον τῆ ἰῆ, ἔσφαξεν ὅλες τὲς συγγενεῖς τῆ Καλίφε, ὅσοι ἔπεσον εἰς τὰς χεῖράς τε. Τότε ὁ Καλίφης συναθροίσας πολλὴν στρατιὰν, ἐστράτευσεν ἐναντίον τῆ Φωκᾶ ᾗ τῶν ἰῶν, ᾗ πιάσας τὸν πατρίκιον Νικήταν ᾗ ἄλλες εὐγενεῖς ἄνδρας, ἀπεφάσισε νὰ τὲς κόψῃ ἐν ὄψει τῆ Ῥ'ωμαϊκῆ στρατεύματος· ἀλλ' ὁ Νικήτας ἀπολαύσας τῆς εὐνοίας τῆ Καλίφε, ᾗ μαθὼν τὸν διαλογισμόν τε, ἐφανέρωσεν αὐτὸν παντὶ τρόπῳ εἰς τὸν Φωκᾶν, ὁ ὁποῖος ἐνεδρεύων εἰς ξενὸν πόρον, ὥρμησε κατὰ τῶν

Σαρακηνῶν αἰφνιδίως, ἡ αὐτὸς μὲν ὅλως ἕως ἑνὸς κατέκοψεν, ὁ δὲ Καλίφης μόλις ἔφυγε, κατακόψας πρῶτον ὅλως τὸς Ῥωμαίους αἰχμαλώτους πλὴν τῦ Νικήτα, ὁ ὁποῖος διαφθείρας τὸς φύλακας ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης, ἐσώθη. Μετὰ ταύτην τὴν νίκην εἰσβαλὼν ὁ Φωκᾶς εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Σαρακηνῶν, ἐκυρίευσε πολλὰ φρέρια, ἡ πολλὰς ἐπαρχίας κατηφάνισε (1).

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἐκ Κρήτης Σαρακηνοὶ ἐλεηλάτιζον ἡ κατέτρεχον τὰ παραθαλάσσια, ὁ βασιλεὺς ἑτοιμάσας μὲ μεγάλην ὀξύτητα δυνατὸν στόλον, ἔστειλεν ἐναντίον τῆς Κρήτης, ὅπου οἱ στρατιῶται πεζεύσαντες χωρίς τινος ἀντιστάσεως εἰς τὴν γῆν, ἤθελον κυριεύσῃ εὐκόλως ὅλην τὴν νῆσον, ἡ ἐξολοθρεύσῃ τὸς Σαρακηνούς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἤλπιζον τοιαύτην αἰφνιδίαν ἐχθρικὴν ἐκστρατείαν, ἐὰν ὁ στρατηγὸς ὑπῆρχεν ἔμπειρος ἡ ὁπωσοῦν ἄξιος. Ἀλλ' ὁ σαλεὶς στρατηγὸς ἦν ὁ Κωνσταντῖνος Γογγύλας, ἄνθρωπος θηλυδρίας, σκιατραφὴς, ἀπειροπόλεμος, ἡ εἷς τῶν ἐν τῷ παλατίῳ θαλαμηπόλων. Οἱ δὲ Σαρακηνοὶ βλέποντες, ὅτι αὐτὸς δὲν ἐφρόντιζεν ὅτε νὰ χαρακωθῇ, ὅτε ἔστελλε κατασκόπους, ἐσυμπέραναν ὅτι δὲν ἦτο πολεμικὸς, ἡ ὕτω θαρρήσαντες ὥρμησαν αἰφνιδίως κατ' αὐτοῦ, ἔτρεψαν τὸ στράτευμά του εἰς φυγὴν, ἐκυρίευσαν τὸ στρατόπεδον ἡ τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ μόλις ἐσώθη ἀπό τινας τῶν σωματοφυλάκων.

Ὀλίγῳ ὕστερον μετὰ ταύτην τὴν φθοράν, ὁ Ῥω-

(1) Ὅρα τὴν ἱστορίαν τούτων τῶν συμβάντων παρὰ Ζωναρᾷ βιβλ. ιε' κεφ. 20 ἡ 21, ἡ μάλιστα παρὰ Κεδρηνῷ.

μανὸς, ὁ ὑὸς τοῦ βασιλέως, παρακινημένος ἀπὸ φιλοτιμίαν ἡ ἀπὸ τὴν γυναῖκά του Θεοφανὼ ἡ Θεοφανίαν, συνώμοσε μετ' αὐτῆς κατὰ τοῦ πατρὸς, καὶ κατέπεισε τὸν Νικήταν, ἕνα τῶν ὑπηρετῶν τοῦ βασιλέως, νὰ τῷ δώσῃ ἀντὶ τοῦ ἰατρικοῦ δηλητήριον φάρμακον, τὸ ὁποῖον διωρίσθη ἀπό τινα τῶν ἰατρῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ βασιλεὺς, ἔχων τὸ φαρμακερὸν ποτήριον εἰς τὰς χεῖρας, ἐπρόσκοψε, τὸ περισσότερον μέρος τοῦ φαρμάκου ἐχύθη, τὸ δὲ λοιπὸν δὲν ἔκαμε τὴν ἐφετὴν ἐνέργειαν. Ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ τοῦ αὐτοῦ χρόνου ὁ βασιλεὺς ἐξέρχεται εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ὀλύμπου, λόγῳ μὲν, ὅτι ἤθελε νὰ παρακαλέσῃ τὸς μοναχὸς νὰ δεηθῶσι πρὸς Κύριον ὑπὲρ εὐτυχίας τῶν ὅπλων του κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, τὸς ὁποίους ἐμελέτα ν' ἀποδιώξῃ ἐκ τῆς Συρίας, ἔργῳ δὲ, μελετῶν νὰ συμβουλευθῇ μετὰ τοῦ Θεοδώρου, ἐπισκόπου τῆς Κυζίκου, περὶ τῆς καθαιρέσεως τοῦ πατριάρχου Πολυεύκτου, διαδόχου τοῦ Θεοφυλάκτου, ὑιοῦ τοῦ Ῥωμανοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἠθένησε καθ' ὁδὸν εἴτε πάλιν ὑπὸ τοῦ ὑιοῦ φαρμαχθεὶς, εἴτε διὰ σωματικὴν καχεξίαν, ἐκομίσθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐτελεύτησε τῇ 9 τοῦ Νοεμβρίου, ζήσας ἔτη ἀ. χ. 960. νδ' ἡ μῆνας δύο, ἡ βασιλεύσας μετὰ μὲν τοῦ πατρὸς, θεῖου ἡ μητρὸς χρόνους ιγ', μετὰ δὲ τοῦ Ῥωμανοῦ κς', ἡ μετὰ τὴν ἐκείνου ἔκπτωσιν μονοκρατορήσας ἔτη ις'. Ὁ Κεδρηνὸς κατηγορεῖ αὐτὸν, ὅτι ἦτον ἔκδοτος εἰς τὴν μέθην, ἡ ὅτι ἄφινεν ὅλην τὴν κυβέρνησιν τῶν ὑποθέσεων εἰς τὴν βασίλισσαν Ἑλένην ἡ εἰς τὸν φίλον του Βασίλειον, οἱ ὁποῖοι πωλοῦντες τὰ περισσότερα ἀξιώματα, ἐγέμισαν αὐτὰ μὲ ἀνθρώπους ἀναξίους ἡ ἐπιζημίους τῆς βασιλείας. Ἕτεροι δὲ κατηγοροῦσιν αὐτὸν, ὅτι ἐτιμώρει τὰ σμικρότατα πταίσμα-

τα αὐσηρότατα· ἦν δὲ φιλομαθὴς ϗ φιλεπισήμων, ϗ ἔμπειρος εἰς ὅλα τὰ εἴδη τῶν γραμμάτων, μάλισα δὲ εἰς τὴν ἱσορίαν, ἀριθμητικὴν, ἀσρονομίαν, φιλοσοφίαν ϗ γεωμετρίαν. Ὁ Ζωναρᾶς ἐπαινεῖ αὐτὸν ὡς θεοσεβῆ ϗ θεόφοβον.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΡΩΜΑΝΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ.

Μετὰ τὸν Κωνσαντῖνον Πορφυρογέννητον ἀνέβη τὸν θρόνον ὁ ἰὸς αὐτῦ Ῥωμανὸς, ὅσις ϗ παιδίον ἐλέγετο πρὸς διαφορὰν τῦ μητροπάτορος Ῥωμανῦ τῦ τυράννυ. Αὐτὸς δικαίως συναριθμεῖται μεταξὺ τῶν ἀσελγεσάτων ϗ ἀσώτων βασιλέων, ὅσους ἀναφέρει ἡ ἱσορία, ὁ ὁποῖος, ἂν ϗ ἦτον ἄξιος νὰ βασιλεύῃ διὰ πολλὰς αἰτῦ ἀρετὰς, ἐνεχείρισε μ' ὅλον τῦτο ὅλην τὴν φροντίδα τῆς βασιλείας εἰς τὸν πραιπόσιτον καὶ παρακοιμώμενον Ἰωσὴφ Βρίγγαν, ἐκδοθεὶς ϗ κυλιόμενος εἰς πᾶν εἶδος ἀσωτίας ϗ ἀσελγείας. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν ἀνάβασιν αὐτῦ ἐπὶ τὸν θρόνον ἔσεψε βασιλέα τὸν ἰὸν αὐτῦ Βασίλειον διὰ χειρὸς Πολυεύκτυ τῦ πατριάρχυ, ϗ ὕτω νομίζων τὴν βασιλείαν ἀσφαλῆ ϗ βεβαίαν εἰς τὲς ἀπογόνυς τυ, παρημέλησε τὰ τῆς οἰκίας τυ ϗ βασιλείας. Τῷ δὲ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας τυ, Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς, ἀνὴρ ἄξιος ϗ ἀρχιράτηγος, προσαχθεὶς ἀπὸ τὸν βασιλέα ϗ ἀπὸ τὴν σύγκλητον νὰ πολεμήσῃ τὲς Σαρακηνὲς, ἐσράτευσεν εἰς Κρήτην, ὅπυ νικήσας αὐτὲς πολλάκις, ἐκυρίευσεν ἐντὸς ἑπτὰ μηνῶν ὅλην τὴν νῆσον, πιάσας αἰχμαλώτυς ϗ τὲς σρατηγὲς, τὸν ἀμηρᾶν Κρυβπην καὶ τὸν Ἀγεμᾶν· ἀλλὰ πρὶν δυνηθῇ νὰ διορθώσῃ ἀκριβῶς τὰ περὶ τῆς Κρήτης, ἐκλήθη ὀπίσω ἀπὸ τὸν βασιλέα διὰ παρακινήσεως τῦ Ἰωσὴφ, ὁ ὁποῖος φθονῶν τὴν εὐτυχίαν τῦ Νικηφόρυ, κατέπεισε τὸν βασιλέα νὰ πιςεύσῃ, ὅτι ὁ κυριεύσας τῆς Κρήτης, ἐξ ἀνάγκης βασιλεύσει Ῥωμαίων.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Νικηφόρος ἐνίκα εἰς τὴν Κρήτην, ὁ Λέων ηὐτύχει ἐν τῇ ἀνατολῇ κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, ὁ ὁποῖος ἐπροξένησε τόσην φθορὰν ϗ ἀφανισμὸν εἰς αὐτὲς, ὥσε ὁ μὲν Καλίφης μόλις ἔφυγεν, οἱ δὲ λοιποὶ ἤτοι ἐφονεύθησαν, ἢ ἐπιάσθησαν αἰχμάλωτοι. Λέγεσιν, ὅτι οἱ εἰς τὴν Κωνσαντινόπολιν σαλέντες αἰχμώλωσοι ἦσαν τόσοι, ὥσε δὲν ἐχώρει αὐτὲς ἡ πόλις ϗ τὰ προάσεια. Ὁ Λέων ἐπισρέψας εἰς Κωνσαντινόπολιν, ἐτιμήθη ἐν θριάμβῳ. Ὁ δὲ Νικηφόρος, κατὰ τῦ ὁποίυ ὁ βασιλεὺς ὑπώπτευε διὰ τὴν ἄνω ῥηθεῖσαν προφητείαν, προσαχθεὶς νὰ σρατεύσῃ κατὰ τῦ Χαβδᾶν, τῦ καλίφυ τῆς Συρίας, ὅσις ἀναπληρώσας τὸ σράτευμά τυ, ἐμελέτα νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων, ὑπήκυσεν εἰς τὴν προσαγὴν τῦ βασιλέως, ϗ ἀπαντήσας τὸν Καλίφην εἰς τὰ σύνορα τῆς Συρίας, μάχῃ κατενίκησεν αὐτὸν, ἐκπολιορκήσας τὴν Βερῤῥοιαν, ἐν ᾗ εὗρε πολλὲς θησαυρὲς ϗ αἰχμαλώτυς χρισιανὲς, τὲς ὁποίυς πάντας ἠλευθέρωσεν. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς, πρὶν ἀκύσῃ περὶ τῆς νίκης, ἀπέθανε τῇ 15 Μαρτίυ, κατάτινας μὲν φαρμακωθεὶς ἀπὸ τὴν σύζυγόν τυ Θεοφανὼ, κατ' ἄλλυς δὲ ὑπὸ τῆς πολλῆς ἀκολασίας ϗ φιληδονίας· ἔζησε δὲ χρόνυς κδ', ϗ ἐβασίλευσε χρόνυς δεκατρεῖς, μῆνας τέσσαρας ϗ ἡμέρας πέντε, δηλαδὴ χρόνυς δέκα μετὰ τῦ πατρὸς, τὲς δὲ λοιπὲς μόνος. ἀ. χ. 963.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΦΩΚΑ.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆ Ῥ'ωμανῆ ἔλαβεν ἡ βασίλισσα Θεοφανὼ τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας αὐτὶ τῶν δύο υἱῶν, Βασιλείε καὶ Κωνσαντίνε, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πολλὰ νέοι, καὶ μετ' ὀ πολὺ καλέσασα τὸν Νικηφόρον εἰς Κωνσαντινούπολιν, ἐτίμησεν αὐτὸν ἐν θριάμβῳ εἰς τὸν ἱππόδρομον, ὅπε ἐκεῖνος ἔδειξεν ὅλα τὰ πλέσια λάφυρα, ὅσα ἔλαβεν εἰς τὴν Κρήτην καὶ Βέῤῥοιαν. Ὁ Νικηφόρος διατριβῶν εἰς τὴν Κωνσαντινούπολιν, καὶ ἐννοῶν ὅτι ὁ Ἰωσὴφ, ὅσις εἶχε μεγάλην δύναμιν ἐν τῆ βασιλικῆ αὐλῆ, ἐνόμιζεν αὐτὸν φιλότιμον καὶ φίλαρχον, καὶ ἐμελέτα τὸν ἀφανισμόν τε, διὰ νὰ σκώσῃ πᾶσαν ὑποψίαν, εἶπε πρὸς αὐτὸν κατ' ἰδίαν, ὅτι κατεφρόνει τὰ κοσμικὰ, καὶ ὅτι ἐκ πολλῆ μὲν ἐπεθύμει νὰ ζήσῃ ζωὴν ἰδιωτικὴν καὶ μοναδικὴν, δὲν ἐδυνήθη ὅμως νὰ ἐπιτύχῃ τῆ ποθεμένε διὰ τὴν προσπάθειαν τῶν βασιλέων, οἱ ὁποῖοι ἐπεφόρτιζον αὐτὸν ἀξιώματα μεγάλα καὶ ἐπικίνδυνα· καὶ ἅμα λέγων, ἔδειξε τρίχινον ἔνδυμα, τὸ ὁποῖον, ὡς ἔλεγεν, ἐφόρει πάντοτε ἐπάνω τῆ γυμνῆ σώματος. Πρὸς ταῦτα ἐκπλαγεὶς ὁ μωρὸς Ἰωσὴφ, πίπτει εὐθέως πρὸς τὲς πόδας, ἐκζητῶν συγγνώμην καὶ λέγων, ὅτι δὲν θέλει πισεύσει ποτὲ κἀμμίαν κατηγορίαν κατ' αὐτῆ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Νικηφόρος ἔλαβε τὴν εὔνοιαν καὶ πίσιν τῆ Ἰωσὴφ, καὶ συνεχωρήθη νὰ ἐπισρέψῃ εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς τὸ σράτευμα. Ἀλλὰ μετ' ὀ πολὺ ὁ Ἰωσὴφ ὑποπτεύων πάλιν διὰ τὴν πρὸς τὸν Νικηφόρον εὔνοιαν τῶν σρατιωτῶν, μετανοήσας ἔγραψε πρὸς τὸν Τζιμισκῆν καὶ Κυρκέαν, δύο περιφανεσάτες σρατηγὲς, παρακαλῶν ἤτοι νὰ κλείσωσι τὸν Νικηφόρον εἰς μο-

ναστήριον, ἢ νὰ τὸν φονεύσωσι, καὶ ὑποσχόμενος αὐτοῖς μεγάλας τιμὰς καὶ ἀξιώματα. Οὗτοι δὲ ἐγχειρίζοντες εἰς τὸν Νικηφόρον τὰς ἐπισολὰς, παρεκίνεν αὐτὸν νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἀσφάλειάν τε, δεχόμενος τὴν ὑπέροχον δύναμιν τῆς βασιλείας· αὐτὸς δὲ πρῶτον μὲν ἐμίσει ἢ κἂν ἐφαίνετο μισῶν αὐτὸ τὸ πρόβλημα, ὕσερον δὲ φοβεριζόμενος ἀπὸ τὸν Τζιμισκῆν καὶ Κυρκέαν, ἐδέχθη, καθὼς λέγυσι, τὴν πρόσκλησιν ἕνεκα τῆς σωτηρίας τε, καὶ ἔτως ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ τῆ Θ' Ἰυλίε ἐν ἔτει 963 ἀπὸ Χριστῆ γεννήσεως. ἀ. χ. 963.

Τινὲς συγγραφεῖς διηγῶνται, ὅτι ὁ Νικηφόρος παρεκινήθην' ἁρπάσῃ τὴν βασιλείαν ἐχὶ τόσον διὰ τὴν φιλαρχίαν τε, ὅσον διὰ τὸν ἐκ πολλῆ μυσικὸν, καὶ ἴσως ἐχὶ παντάπασιν ἔννομον ἔρωτα πρὸς τὴν βασίλισσαν Θεοφανὼ, τὸ ὁποῖον ἐννοήσας ὁ Ἰωσὴφ, ἐκραταιῶτο εἰς τὴν κατ' αὐτῆ ὑποψίαν. Ὅτε δὲ ἠγγέλθη εἰς Κωνσαντινούπολιν ἡ ἀνάβασις τῆ Νικηφόρυ ἐπὶ τὸν θρόνον ἐν Καππαδοκίᾳ, ὅλοι οἱ πολῖται ὑπεραγαπῶντες αὐτὸν διὰ τὰς ἀνδραγαθίας καὶ τὸ εὐπροσήγορον ἤθός τε, καὶ μισῶντες τὸν Ἰωσὴφ διὰ τὸ ὑπερήφανον καὶ δυσέντευκτον, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην, κράζοντες καὶ εὐφημοῦντες τὸν Νικηφόρον. Οἱ οἶκοι τῆ Ἰωσὴφ καὶ τῶν φίλων κατηδαφίσθησαν εὐθὺς ἀπὸ τὸν λαόν· οἱ δὲ ἐπιφανέσατοι ἄρχοντες ἦλθον εἰς Χρυσόπολιν πρὸς προϋπάντησιν τῆ νέε βασιλέως, ὁ ὁποῖος ἐλθὼν εἰς τὸ Ἔβδομον, ἐσέφθη κατὰ τὸ σύνηθες ἀπὸ τὸν πατριάρχην Πολύευκτον. Ἀναβὰς ἔν ὁ Νικηφόρος τὸν θρόνον, ἐφρόντισε πρὸ πάντων νὰ κλείσῃ τὸν Ἰωσὴφ εἴς τι μοναστήριον τῆς Παφλαγονίας, ὅπε καὶ μετὰ δύο χρόνες ἀπέθανε· τῶ δὲ Θ' ἔτει τῆς βασιλείας ἔλαβε γυναῖκα τὴν βασίλισσαν Θεοφανώ.

Ο᾽ πατριάρχης Πολύευκτος ὲ μόνον ἠναντιώθη εἰς τὸν τοῦ γάμον, πρῶτον μὲν ὅτι ὁ Θεοφάνης ἦτο δευτερόγαμος, καὶ δεύτερον ὅτι ἔγινε τάχα ἀνάδοχος ἑνὸς τῶν παιδίων τῆς Θεοφανοῦς ἀπὸ τὸ ἁγίε βαπτίσμα-
α. χ. τος, ἀλλὰ ὲ ἐξώθησεν ἔξω τῆς ἐκκλησίας· γενομέ-
965. νης δὲ συνόδε ἐν Κωνσαντινυπόλει, πάντες ἔδωκαν εἰς τὸν Νικηφόρον τὴν περὶ τούτε ἄφεσιν, ὅσις ὲ ἔλαβε πάλιν τὴν ἄδειαν νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Τῷ δὲ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας, θέλων ὁ βασιλεὺς νὰ διώξῃ τὸς Σαρακηνὸς ἀπὸ τὴν Σικελίαν, ὅπε κατοικοῦντες ἔβλαπτον καθ᾽ ἡμέραν τὴν Ἰταλίαν, ἔξειλε μεγάλην δύναμιν ὲ στρατηγὸν τὸν νόθον ιἱὸν τῦ πατραδέλφε αὐτῦ Λέοντος ὀνομαζόμενον Μανηὴλ, ὁ ὁποῖος διὰ τὴν πολεμικὴν ἀπειρίαν ἀπατηθεὶς ἀπὸ τὸς ἐχθρὸς, εἰσέβη εἰς τὸς ὀρεινὸς τόπος τῆς νήσε, ὅπε κατεσφάγη αὐτὸς ὲ ὅλη ἡ στρατιά. Ο᾽ δὲ Ἰωάννης ὁ Τζιμισκῆς, ὅσις ἐπολέμει ἐν Κιλικίᾳ, ἀντενίκησε τὸς Σαρακηνὸς μὲ τόσην αἱματοχυσίαν, ὥσε τὸ ὄρος, ἐφ᾽ ὃ ἔγινεν ἡ μάχη, ὠνομάσθη βουνὸν αἵματος. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἐνικήθησαν οἱ Σαρακηνοὶ ἐν Κύπρῳ πολλάκις, ὲ τελευταῖον ἐδιώχθησαν πανστασιν ἀπὸ τὴν νῆσον, ἡ ὁποία προσετέθη πάλιν εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῆς βασιλείας. Τῷ δὲ ἑπομένῳ ἔτει στρατεύσας ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Κιλικίαν, ἐκυρίευσε τρεῖς πόλεις δυνατὰς, ὲ παραχειμάσας εἰς τὴν Καππαδοκίαν, κατὰ τὴν ἄνοιξιν ἐπολιόρκησε ὲ ὑπέταξε τὴν Μόψε ἐσίαν ὲ Ταρσόν.

Ο᾽ Νικηφόρος παρακινέμενος ἀπὸ τὰς νίκας τε, εἰσέβαλε τῷ ἑπομένῳ ἔτει εἰς τὴν Συρίαν, ὲ κυριεύσας πολλὰς πόλεις ὲ φρέρια, ἐπολιόρκησε ὲ τὴν Ἀντιόχειαν. Ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἡ μητρόπολις εἶχεν ἐν

ἑαυτῇ πολλὲς στρατιώτας ὲ ἱκανὰς τροφὰς, μετὰ τρεῖς μῆνας ἠναγκάσθη ὁ βασιλεὺς νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν, ὲ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσαντινύπολιν (1). Ο᾽ Κεδρηνὸς ἱστορεῖ, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐδύνατο νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν, ἀλλὰ φοβέμενος τὸν φημιζόμενον λόγον, ὅτι ἅμα τῇ ἁλώσει τῆς Ἀντιοχείας καὶ ὁ βασιλεὺς τεθνήξεται, ἔπαυσε. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῦ Νικηφόρε εἰς Κωνσαντινύπολιν, ὁ πατρίκιος Βέρτζης, ὅσις ἀφέθη εἰς τὴν Συρίαν μὲ μεγάλην δύναμιν, θέλων νὰ φυλάξῃ τὸς κυριευθέντας τόπος, συνήθροισεν ἐν μέσῳ τῦ χειμῶνος τὸ στράτευμα, ὲ ἐλθὼν πλησίον τῆς Ἀντιοχείας, κατεφόβισε τόσον τὸς ἐν αὐτῇ στρατιώτας, ὥσε παρέδωκαν ἑαυτὸς ὲ τὴν πόλιν, ἡ ὁποία προσετέθη πάλιν εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῆς βασιλείας. Ο᾽ δὲ Νικηφόρος, ὡς ἱστορεῖ ὁ Κεδρηνὸς, ἐνθυμέμενος τὴν ῥηθεῖσαν προφητείαν, ἀντὶ ν᾽ ἀντιβραβεύσῃ τὸν Βέρτζην, ἐξώρισεν ἀπὸ τὴν αὐλὴν ὲ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ ὲ τὸν Ἰωάννην Τζιμισκῆν διὰ μίαν ψιλὴν ὑπόνοιαν.

Αὕτη ἡ τελευταία ἀδικία ἔσυρε τὴν πτῶσιν τῦ Νικηφόρε· ἐπειδὴ ὁ Τζιμισκῆς ὀργισθεὶς, ἠνώθη μετὰ τῦ Βέρτζη ὲ ἄλλων πολλῶν, καταπείσας εἰς τὴν συνωμοσίαν ὲ αὐτὴν τὴν βασιλισσαν, ἡ ὁποία μισοῦσα αὐτὸν, εἴτε διότι ἐφοβεῖτο μήπως αὐτὸς ἐνεχείσῃ τὸς δύο αὐτῆς ιἱὸς, Βασίλειον ὲ Κωνσαντῖνον, ὲ ἐγκαταλίπῃ τὴν βασιλείαν εἰς τὸν ἀδελφόν τε Λέοντα, εἴτε δι᾽ ἄλλην αἰτίαν, ἀφῆκε διὰ νυκτὸς τὸν Τζιμισκῆν ὲ τὸς ἄλλος συνωμότας εἰς τὸν κοιτῶνα τῦ βασιλέως, ὅπε καταπληγώσαντες αὐτὸν ἐφό-

(1) Κεδρην. εἰς Νικηφόρ.

νευσαν. Τότε κόψας ὁ Λέων ὁ Ἀβαλάντιος τὴν κεφαλὴν τῦ βασιλέως, ἔδειξεν ἀπὸ τὸ παράθυρον εἰς τὲς σωματοφύλακας, οἱ ὁποῖοι φοβηθέντες, ἡσύχασαν ἐκδεχόμενοι τὸ ἀποβησόμενον. Τοιετρόπως ἀπέθανε Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς, ζήσας νη' χρόνες, καὶ βασιλεύσας ἑπτά. Αὐτὸς ἦτον ἀναμφιβόλως ἀνδρεῖος ϗ ἐμπειροπόλεμος, ἀλλ' ἡ φιλαργυρία τε, ϗ οἱ πολλοὶ φόροι, μὲ τὲς ὁποίες ἐπεφόρτιζε τὲς ὑπηκόες, κατέστησαν αὐτὸν μισητὸν ϗ βδελυκτὸν εἰς πάντα τὸν λαὸν, ὁ ὁποῖος, ὅτε ἤκουσε τὸν θάνατόν τε, ἐχάρη χαρὰν μεγάλην.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΖΙΜΙΣΚΗ.

Μετὰ τὴν δολοφονίαν τῦ Φωκᾶ, ὁ Τζιμισκὴς ἐκηρύχθη ἀπὸ τὲς συνωμότας βασιλεὺς, ϗ ἐγνωρίσθη τοιῦτος ἀπὸ καθένα, ὁ ὁποῖος πρῶτον πάντων ἐφρόντισε τὲς μὲν φιλες τῦ δολοφονηθέντος Φωκᾶ νὰ ὑσερήσῃ ἀπὸ τῶν ἀξιωμάτων, ἐξόρισας πρὸς τοῖς λοιποῖς εἰς τὴν Λέσβον ϗ τὸν Λέοντα, τὸν ἀδελφὸν τῦ Νικηφόρε, τὲς δὲ φυγάδας ἐπὶ τῆς βασιλείας τῦ προκατόχε τε ν' ἀποκαταστήσῃ εἰς τὰ πρώην ἀξιώματα, ἔπειτα δὲ ἀπῆλθεν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, διὰ νὰ ϛεφθῇ ἀπὸ τὸν πατριάρχην Πολύευκτον· οὗτος δὲ δὲν ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὡς ἔχοντα τὰς χεῖρας ϛαζομένας ἀπὸ νεκρὸν ϗ συγγενικὸν αἷμα. Ὁ Τζιμισκὴς ὑπέφερεν ἡμέρως τὴν ἐπιτίμησιν, ὑποσχόμενος νὰ πράξῃ κατὰ τὴν προσαγὴν τῦ πατριάρχε, ϗ ἀπολογούμενος, ὅτι δὲν ἐφόνευσεν ἰδιοχείρως τὸν βασιλέα, ἀλλ' ὁ Ἀβαλάντιος παρακινήμενος ἀπὸ τὴν βασιλισσαν. Τότε ὁ πατριάρχης ἐπρόσαξεν αὐτὸν νὰ ἐξορίσῃ ἀμφοτέρες τὲς φο-

νεῖς, ϗ ν' ἀκυρώσῃ ὅλες τὲς κανόνας, ὅσες ἐξέδωκεν ὁ προκάτοχός τε ἐναντίον τῆς ἐκκλησίας ϗ τῶν κληρικῶν, ϗ εἶτα ἰδὼν αὐτὸν πειθόμενον εἰς τὰ πάντα ϗ πρασυποχόμενον τὴν διανομὴν τῆς πατρικῆς τε ὑσίας εἰς τὲς πτωχὲς, ἐπιτρέπει τὴν εἴσοδον τῆς ἐκκλησίας, ὅπου ἔξεψεν αὐτὸν κατὰ τὴν γενέθλιον τῦ σωτῆρος ἡμῶν ϗ θεῦ ἑορτήν. Ἡ βασίλισσα Θεοφανὼ ἐξωρίσθη εἰς τὴν Ἀρμενίαν εἴς τι μοναςήριον. Τινὲς συγγραφεὶς ἱσορῦσιν, ὅτι ὁ πατριάρχης προεδιδάχθη νὰ ἐπιτιμήσῃ τὸν Τζιμισκὴν, ὁ ὁποῖος ἐζήτει εὐπρόσωπον πρόφασιν νὰ ἐξορίσῃ τὴν βασίλισσαν. Ἀλλ' ὅπως ϗ ἂν ἦ, ὁ βασιλεὺς ἔλαβε τὲς δύο ὑιὲς, Βασίλειον ϗ Κωνσαντῖνον, κοινωνὲς τῆς βασιλείας, ϗ ἐκήρυξεν αὐτὲς δημοσίᾳ βασιλεῖς.

Ἐν τῷ μεταξὺ, οἱ Σαρακηνοὶ ἀκέσαντες τὴν τελευτὴν τῦ Νικηφόρε, συναγαγόντες δυνατὸν ϛράτευμα, ϗ ἐκλέξαντες ϛρατηγὸν τὸν Ζώχαρ, ἄνδρα ἐμπειροπόλεμον ϗ πρακτικὸν, ἐϛρατοπέδευσαν πλησίον τῆς Ἀντιοχείας, ἐλπίζοντες νὰ τὴν κυριεύσῃ, πρὶν ἡ ἔλθῃ βοήθεια. Ἀλλ' οἱ πολιορκήμενοι ἀντεϛάθησαν γενναίως, ἕως ὅ ὁ ὀνομαθεὶς παρὰ τῦ βασιλέως ϛρατηγὸς, ὁ ἐυνῦχος Νικόλαος, συναθροίσας εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ϗ εἰς τὰς πλησιοχώρες ἐπαρχίας ἀξιόλογον δύναμιν, ὥρμησεν εἰς τὲς βαρβάρες αἰφνιδίως, ϗ ἐνίκησεν αὐτὲς κατὰ κράτος. Τῷ ἑπο- α. χ.
μένῳ 970 ἔτει οἱ Ῥῶσσοι κυριεύσαντες τὴν Βυλγα- 970.
ρίαν, εἰσέβαλον εἰς τὴν μοναρχίαν μὲ 300,000 ἀνθρώπες, ϗ διαρπάσαντες τὴν Θράκην, ἐϛρατοπέδευσαν πλησίον τῆς Ἀδριανυπόλεως. Ὁ Τζιμισκὴς πρῶτον ἠθέλησε νὰ συμβιβασθῇ μὲ αὐτὲς, ἀλλὰ μὴ ἐμπορῶν, ἐπρόσαξε τὸν γυναικάδελφόν τε Βάρδαν, τὸν

ἐπονομαζόμενον σκληρὸν, νὰ στρατεύσῃ ἐναντίον μὲ ὅσον δυνηθῇ στράτευμα. Ὁ δὲ Βάρδας ἐστράτευσε κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν Ἀδριανόπολιν· ὅμως φοβούμενος νὰ συγκροτήσῃ μάχην, διότι δὲν εἶχε περισσοτέρους παρὰ τοὺς 13,000, πρῶτον μὲν κατέκοψεν ἓν μεγάλον μέρος ἐχθρῶν στρατηγηματικῶς καὶ ἐνεδρευτικῶς, ἔπειτα δὲ ἐπιπεσὼν αἰφνιδίως εἰς τοὺς λοιποὺς, κατέσφαξε τοὺς περισσοτέρους αὐτῶν, καὶ ἔλαβε πολλὴν αἰχμαλώτους, καὶ μόνον τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐμπόδισεν αὐτὸν νὰ τοὺς καταφανίσῃ. Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἀπέθανον ἐκ τῶν Ῥωμαίων 25 μόνον ἄνθρωποι.

Ἡ εὐροῦσα τύχη τοῦ βασιλέως εἰς τὰ ἔξω δὲν ἐφόβισε πολλὴν εὐγενεῖς εἰς τὰ ἔσω νὰ συνομώσουν κατ' αὐτοῦ ἐπὶ σκοπῷ νὰ ψηφίσουν βασιλέα τὸν ἀνεψιὸν τοῦ πρώην βασιλέως Βάρδαν Φωκᾶν, ὁ ὁποῖος προδιδαχθεὶς ἀπὸ τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει φίλους του, ἔφυγεν αἰφνιδίως ἀπὸ τὴν Ἀμάσειαν, τὸν τόπον τῆς ἐξορίας του, μετὰ πολλῶν εὐγενῶν, καὶ κυριεύσας τὴν Καππαδοκίαν, ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ τὰ παράσημα τοῦ βασιλέως. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἠθέλησε καὶ ὁ Λέων, ὁ πατὴρ τοῦ Φωκᾶ, ὅσις ἐξωρίσθη εἰς τὴν Λέσβον, νὰ φύγῃ μετὰ τοῦ υἱοῦ Νικηφόρου πρὸς τὸν Βάρδαν, ἀλλὰ πιασθέντες ἀμφότεροι ἀπὸ τοὺς βασιλικοὺς ἀνθρώπους, καταδικάζονται εἰς θάνατον, καὶ πάλιν συγχωροῦνται. Ὁ δὲ σαλεὶς κατὰ τοῦ Βάρδα Φωκᾶ Βάρδας ὁ σκληρὸς ἐλθὼν εἰς Δορύλαον, τὴν μητρόπολιν τῆς Φρυγίας, ἠγωνίσθη νὰ κατασβέσῃ τὴν ἀποστασίαν ἐν εἰρήνῃ καὶ πραότητι, ἀλλ' ὑδὲν κατορθώσας, ἐστράτευσε πλησίον τῆς Καισαρείας πρὸς πολιορκίαν. Οἱ δὲ πρωταίτιοι συνωμόται τοῦ Φωκᾶ συμφωνήσαντες νὰ φροντίσωσιν ὑπὲρ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀσ-

φαλείας, ἔφυγον πρὶν ἢ ἔλθῃ ὁ Βάρδας, εἰς τρόπον ὥστε ὁ Φωκᾶς ἔχων ὀλίγους ἤδη μεθ' ἑαυτοῦ στρατιώτας, ἀφήσας τὴν Καισάρειαν, κατέφυγε πρὸς τὸ φρούριον τῶν Τυροποιῶν, ἀποφασίσας ν' ἀντισταθῇ μίχρι τέλους. Ἀλλ' ὁ Βάρδας ἐλθὼν καὶ πολιορκήσας τὸ φρούριον, κατέπεισεν αὐτὸν μὲ διαφόρους ὑποχέσεις νὰ παραδοθῇ, τὸν ὁποῖον ὁ βασιλεὺς συγχωρήσας, ἐξώρισεν εἰς τὴν Χίον, καὶ εἶτα ἔλαβε γυναῖκα τὴν Θεοδώραν, θυγατέρα τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογενήτου καὶ ἀδελφὴν τοῦ Ῥωμανοῦ.

Τῷ δὲ 971 ἔτει βλέπων ὁ βασιλεὺς, ὅτι οἱ Ῥῶσσοι ἡτοιμάζοντο νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν μοναρχίαν πάλιν, συναθροίσας ἀξιόλογον δύναμιν, καὶ ἐγχειρίσας τὰ περὶ τῆς βασιλείας εἰς ἀνθρώπους πιστοὺς, ἐπέρασε κατὰ τὴν ἄνοιξιν τὸ ὄρος Αἷμον, καὶ ἐπολιόρκει τὴν Περθλάβαν, τὴν μητρόπολιν τῆς Βουλγαρίας, πρὶν οἱ ἐχθροὶ ἀκούσωσιν αὐτὸν ἐρχόμενον. Ὀκτακισχίλιοι Ῥῶσσοι ζητοῦντες νὰ ἐμβώσιν εἰς τὴν πόλιν, κατενικήθησαν ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους, οἱ ὁποῖοι θαρρήσαντες, ἐπολέμησαν τὴν πόλιν ἀνδρείως καὶ θαρραλέως, ὅμως δὲν ἐδυνήθησαν διὰ τὸ ἐπιγιγνόμενον σκότος τῆς νυκτὸς νὰ τὴν κυριεύσωσι. Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁ Τζιμισκὴς ἐπρόβαλεν εἰς τοὺς πολιορκουμένους συμβιβασμοὺς ὠφελίμους, ἀλλὰ μὴ εἰσακουόμενος, ἐκυρίευσε τὴν πόλιν ἐξ ἐφόδου, κατασφάξας πολλοὺς τῶν ἐγκατοίκων ἄνευ διαφορᾶς ἡλικίας ἢ γένους. Ἓν μέρος τῆς φρουρᾶς, ὡς 8,000 Σκύθαι, ἀνεχώρησαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐπὶ σκοπῷ ν' ἀντισταθοῦν ἀνδρείως. Οἱ Ῥωμαῖοι κεκοπιακότες, ἤθελον ν' ἀναβάλουν τὴν ἔφοδον ἕως τῆς αὔριον, ἀλλὰ βλέποντες, ὅτι ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Τζιμισκὴς ὥρμησε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μετ' ὀλίγων ἐκλεκτῶν καὶ ἐκιν-

ἀ. χ. 971.

δύνευεν, ἐβοήθεν ἢ αὐτοὶ, ἢ ἔτω μετὰ σκληρὰν αἱ-
ματοχυσίαν κυριεύσαντες τὸ φρούριον, ἄλλες μὲν Σκύ-
θας ἐκρήμνισαν ἀπὸ τὲς βράχες, ἄλλες δὲ ἔσφαξαν.
Ἐκ τῶν αἰχμαλώτων Βυλγάρων ἦτο ἢ ὁ Βορίσης,
ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τὸν ὁποῖον ὁ Τζιμισκὴς ὑποδεξά-
μενος βασιλικῶς ἢ φιλανθρώπως ὁμᾶ μετὰ τῆς συ-
ζύγε, τῶν τέκνων ἢ ὅλων τῶν Βυλγάρων, ἀπέλυ-
σε δίχα λύτρων, λέγων ὅτι αὐτὸς ἐπολέμει μόνον
μὲ τὲς Ῥώσσες. Ἡ καταςραφεῖσα πόλις Περωλάβα
ἀνεκτίσθη διὰ προσαγῆς τᾶ βασιλέως ἢ μετωνομάσ-
θη Ἰωαννέπολις.

Ἐντεῦθεν ἐςράτευσεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸ Δορό-
σολον, πόλιν ςερεὰν παρὰ τὸν Δέναβιν, ὅπε εὑρί-
σκοντο οἱ Ῥῶσσοι, 330,000 τὸν ἀριθμόν. Ἡ μάχη,
ἡ ὁποία διήρκεσεν ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας, ἐχρημά-
τισε φονικωτάτη ἢ ἀμφιῤῥεπὴς, ἕως ὃ περὶ τὸ σκό-
τος τῆς νυκτὸς ἤρχισαν οἱ Ῥῶσσοι νὰ ἐνδίδεν, τὸ ὁποῖον
ἰδὼν ὁ βασιλεὺς, ὥρμησε κατ' αὐτῶν μὲ τόσην ἀν-
δρίαν ἢ τόλμην, ὥσε πάντες ἔφευγον ἀτάκτως πρὸς
τὸ Δορόσολον, ὅπε πολεμήσαντες πάλιν ἢ νικηθέν-
τες, ἐπολιορκήθησαν, ἕως ὃ μὴ ἔχοντες τροφὰς, ἀ-
πεφάσισαν νὰ σωθῶσιν, εἰ δυνατὸν, διὰ τᾶ Ῥωμαϊκᾶ
ςρατεύματος πολεμᾶντες, ἀπὸ τὲς ὁποίες πολλοὶ μὲν
ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐσώθησαν. Τότε ὁ ςρατη-
γὸς αὐτῶν Σφενδοσλάβος βλέπων ἑαυτὸν ἀνίκανον
ν' ἀντισαθῆ εἰς τὲς Ῥωμαίες, ἔκαμε μετὰ τᾶ βασι-
λέως εἰρήνην, τῆς ὁποίας αἱ συνθῆκαι ἦσαν αὗται· ὁ
μὲν Ῥωσσικὸς ςρατηγὸς νὰ γνωρίζεται ὡς φίλος ἢ σύμμαχος τῆς Ῥωμαϊκῆς βα-
σιλείας, οἱ δὲ συμπατριῶται τε νὰ ἐπι-
ςρέψωσιν ἐκ τῆς Βυλγαρίας εἰς τὴν πα-

τρίδα ἐλευθέρως, ἢ τέως νὰ κατασαθῆ
ἐλεύθερον τὸ ἐμπόριον μεταξὺ τῶν δύο
ἐθνῶν. Μετὰ ταύτην τὴν εἰρήνην ἦλθεν ὁ Σφενδο-
σλάβος πρὸς τὸν βασιλέα, ὁ ὁποῖος ὑπεδέξατο αὐ-
τὸν φιλοφρόνως, ἢ ἐτίμησε πλεσίως. Οἱ δὲ Ῥῶσσοι
ἐν τᾗ ἐπιςροφῇ ἀναγκαζόμενοι νὰ διαβῶν διὰ τῆς χώ-
ρας τῶν Πατζινάκων, ἐπολεμήθησαν ἀπὸ τᾶτο τὸ
ἄγριον ἢ βάρβαρον ἔθνος, ἢ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐφο-
νεύθησαν, ὧν εἷς ἦν ἢ ὁ ςρατηγὸς Σφενδοσλάβος.
Τοιᾶτῳ τρόπῳ καταπαύσας ὁ βασιλεὺς τὸν πόλεμον
μετὰ τῶν Ῥῶσσων εὐτυχῶς, ἐτείχισεν ὅλας τὰς πα-
ρὰ τὸν Δέναβιν πόλεις, ἢ εἶτα ἐπέςρεψεν εἰς Κων-
ςαντινέπολιν ἐν θριάμβῳ, ὅπε ἀπήντησαν αὐτῷ ἔξω
τῆς πόλεως ὁ πατριάρχης, οἱ ἱερεῖς, ἡ βελὴ ἢ ὁ
λαὸς, ἢ ἡ μὲν εἰκὼν τῆς Θεομήτορος ἡμῶν ἐπροπο-
ρεύετο ἐπὶ τῆς ἁμάξης, ὁ δὲ βασιλεὺς καθήμενος
ἐπὶ λευκᾶ ἵππε, εἴρχετο κατόπιν, ἢ εἰσέθη πολυ-
κροτέμενος ἀπὸ πάντας εἰς τὴν πόλιν (1).

Ὁ δὲ βασιλεὺς μόλις ἐμβὰς εἰς τὴν Κωνςαντι-
νέπολιν, ἠναγκάθη νὰ ςρατεύσῃ ἐναντίον τινῶν πό-
λεων ἐν τᾗ ἀνατολῇ, αἱ ὁποῖαι ἀπεςάτησαν ἐν τῷ
καιρῷ τᾶ πολέμε μετὰ τῶν Ῥώσσων, ἢ ἄλλας μὲν
ὑποτάξας βία, ἄλλας δὲ ἑκουσίως, ἔθασεν εἰς τὴν
Δαμασκὸν, ὅπε διατριβὼν ἱκανὸν χρόνον, ἢ μαθὼν
ὅτι Βασίλειος ὁ εὐνοῦχος ἥρπασε σχεδὸν ὅλης τὲς θη-
σαυρὲς αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας, καὶ ἐκυβέρνα ἀδίκως
καὶ παρανόμως, εἶπε ςενάζων, ὢ τῆς δυσυχίας
τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας, ἡ ὁποία κλέπ-

(1) Κεδρην. ἢ Λέων ὁ Γραμματ. εἰς Τζιμισκ.

τεται τοιοῦτο τρόπως ἀπὸ φιλάργυρον καὶ ὑψηλόφρονα εὐνοῦχον! Οὗτος ὁ Βασίλειος, ὁ ὁποῖος ἐπολέμησεν εὐτυχῶς πολλάκις κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ συνήργησε πολὺ πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦ Νικηφόρου, παρὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἀξιωθεὶς ἑνὸς τῶν πρώτων ἀξιωμάτων, ἀφέθη καὶ ἀπὸ τὸν Τζιμισκὴν διὰ τὴν ἐμπειρίαν καὶ φρόνησιν, μαθὼν παρὰ τῶν ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ φίλων τὸν λόγον τοῦ βασιλέως, ἐφοβήθη, καὶ ἀποφασίσας νὰ ἐμποδίσῃ οἱῳδήποτε τρόπῳ τὰ ἐκ τούτου ἄτοπα ἐπακολουθήματα, κατέπεισε μὲ δῶρα καὶ ὑποχρέσεις τοὺς βασιλικοὺς οἰνοχόους νὰ φαρμακώσωσι
α. χ. τὸν βασιλέα, ὁ ὁποῖος φθειρόμενος κατ' ὀλίγον ἀπὸ
976. τὸ δηλητήριον, ἀπέθανε πρὶν ἢ ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, βασιλεύσας 6½ χρόνους, δακρυόμενος ἀπὸ ὅλους τοὺς ὑπηκόους, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει, τοὺς ὁποίους ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὰς μεγάλας καὶ βαρεῖς φόρους τῶν προκατόχων βασιλέων. Αὐτὸς πρεπόντως θαυμάζεται ὡς δίκαιος, ὀλιγαρκὴς, ἀνδρεῖος καὶ θεόφοβος, ὁ ὁποῖος πρῶτος αὐτὸς ἐνεχάραξεν εἰς τὰ νομίσματα τὴν εἰκόνα τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἔχουσαν ταύτην τὴν ἐπιγραφήν· Ἰησοῦς Χριστὸς βασιλεὺς βασιλέων· τοῦτο δὲ καὶ οἱ καθεξῆς ἐτήρησαν βασιλεῖς.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ.

Ἀποθνήσκων ὁ Τζιμισκὴς ἄτεκνος, ἐψήφισε διαδόχους τοὺς Βασιλείου καὶ Κωνσταντῖνον, τοὺς υἱοὺς τοῦ νεωτέρου Ῥωμανοῦ ἐκ τῆς Θεοφανοῦς· ἐπειδὴ ὅμως ἦσαν ἔτι πολλὰ νέοι, ὁ μὲν Βασίλειος ἐτῶν ιθ', ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ιζ', παρέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς βασιλείας ὁ εὐνοῦχος Βασίλειος, ὁ ὁποῖος ἀνακαλέσας ἀπὸ τὴν

ἐξορίαν τὴν Θεοφανὼ, τὴν μητέρα τῶν νέων βασιλέων, ἐφρόντισε ν' ἀκρωτηριάσῃ τὴν πολλὴν δύναμιν τοῦ Βάρδα Σκληροῦ, τὸν ὁποῖον φθονῶν διὰ τὴν ἀρχιστρατηγίαν καὶ πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν τῶν στρατιωτῶν, ὑσέρησε τοῦ ἀξιώματος, καὶ κατέσησεν ἀρχηγὸν τῶν ἐν Μεσοποταμίᾳ ταγμάτων, προσάξας νὰ ἐπαγρυπνῇ καὶ φυλάττῃ τὰς ἐκδρομὰς τῶν Σαρακηνῶν. Ὁ Σκληρὸς ὑπήκουσε καὶ μὴ θέλων εἰς τὰς προσαγὰς τοῦ δεσπότου, καὶ ἐλθὼν εἰς Μεσοποταμίαν, ἐφανέρωσεν εἰς τοὺς στρατηγοὺς τὴν ὀργὴν κατὰ τοῦ ἀντιζήλου· ἐπειδὴ δὲ αὐτοὶ ὑπέσχοντο βοήθειαν καὶ παρεκίνουν ν' ἀποσατήσῃ, ἐκήρυξεν ἑαυτὸν βασιλέα μὲ μεγάλην χαρὰν ὅλου τοῦ στρατεύματος· καὶ ὕστω διατρίψας τὸν χειμῶνα εἰς πολεμικὰς ἑτοιμασίας, καὶ συνάψας συμμαχίαν μετὰ τῶν Σαρακηνῶν, οἱ ὁποῖοι ἔδοσαν αὐτῷ πολλὰ χρήματα καὶ ἵππους, ἐστράτευσεν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ δὲ Βασίλειος ἀκούσας τὰ γενόμενα, ἐταράχθη σφόδρα, καὶ ἠγωνίζετο ν' ἀποφύγῃ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον. Διὸ πρῶτον μὲν ἐπρόσαξε τὸν Πέτρον, ὅσις ἐχειροτονήθη ἀντὶ τοῦ Σκληροῦ στρατηγὸς ἁπάντων τῶν ἀνατολικῶν στρατευμάτων, νὰ στρατοπεδεύσῃ πανστρατιᾷ πλησίον τῆς Καισαρείας, ἔπειτα δὲ παρήγγειλεν εἰς τὸν Σύγκελλον, τὸν ἐπίσκοπον τῆς Νικομηδείας, ἄνδρα ἐλλόγιμον καὶ ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ διαβόητον, ν' ἀγωνισθῇ νὰ καταπείσῃ, εἰ δυνατὸν, τὸν Σκληρὸν νὰ παραιτήσῃ τὰ ἄδικα ζητήματά του, καὶ ν' ἀπολύσῃ τὸ στράτευμά του. Ὁ Σκληρὸς ὑπεδέξατο τὸν ἐπίσκοπον μετὰ πάσης εὐλαβείας καὶ τιμῆς, καὶ ἀκροασάμενος αὐτὸν προσεκτικῶς, ἀπεκρίθη συντόμως, ὅτι δὲν ἠμπόρει νὰ παραιτήσῃ τὴν πορφύραν, τὴν ὁποίαν ἤδη ἐνεδύθη, κατ' ἄλλον τρόπον, εἰμὴ ἀποθνήσκων μὲ τὰ ὅπλα

εἰς τὰς χεῖρας. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῦ ἐπισκόπυ εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλὴν, ἐπροσάχθη ὁ Πέτρος νὰ προκαταλάβῃ ὅλας τὰς παρόδυς, καὶ εἰ μὲν πολεμηθῇ, νὰ εἶναι ἕτοιμος πρὸς γενναίαν ἀντίσασιν, εἰδὲ μὴ, νὰ κάθηται ἥσυχος. Ὁ Σκληρὸς ὅμως ἐνίκησε πᾶν τὸ ἐμποδὼν, καὶ ἐλθὼν ἐστρατοπέδευσεν ὀλίγον τι μακρὰν ἀπὸ τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων. Μετὰ πολλὰς ἀνωφελεῖς ἀκροβολισμὸς, ὁ Σκληρὸς ὁρμήσας ἐξαίφνης εἰς τὸ στράτευμα τῦ βασιλέως, κατέκοψε πολλὺς αὐτῶν, τὸς δὲ λοιπὸς τρέψας εἰς φυγὴν, ἐκυρίευσε τὸ στρατόπεδον, ὅπυ εὗρε πολὺν πλῦτον καὶ ἄπειρα λάφυρα.

Αὕτη ἡ νίκη παρεκίνησε πολλὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν νικητὴν ὁ ὁποῖος ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῇ εὐταχίᾳ, δὲν ἐδέχθη μήτε τὸς πρέσβεις, οἱ ὁποῖοι ἦλθον πρὸς αὐτὸν, φέροντες ὠφέλιμα καὶ εὐλογοφανῆ προβλήματα. Ἐν τύτοις, ἀκύσας ὁ Σκληρὸς, ὅτι ὁ Λέων, ὁ ἀντὶ τῦ Πέτρυ χειροτονηθεὶς ἀρχιστράτηγος, ἦλθεν εἰς Φρυγίαν, καὶ ἐκεῖθεν ἐστράτευε κατὰ τῶν ὑποταχθεισῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, ἠναγκάσθη νὰ διαιρέσῃ τὸ στράτευμά τυ, καὶ νὰ σειλῃ στρατιώτας πρὸς βοήθειαν. Μετ' ὀλὺ συνέβη μάχη ἐκατέρωθεν, ἐν ᾗ ὁ Λέων ἐνίκησε, φονεύσας καὶ λαβὼν αἰχμαλώτυς πολλὺς τῦ ἐχθρῦ. Μαθὼν ὁ Σκληρὸς τὴν γενομένην φθορὰν τῦ στρατεύματός τυ, ἀφίνει τὴν Καππαδοκίαν, ἐπιδιώκει καὶ φθάνει τὸν Λέοντα εἰς ὀλίγας ἡμέρας, καὶ νικᾷ αὐτὸν κατὰ κράτος. Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἀπέθανον πολλοὶ τῶν στρατιγῶν τῦ βασιλέως· ὁ δὲ Λέων μετὰ καὶ ἄλλων ἀρχόντων ἐλήφθη αἰχμάλωτος· ὅσοι δὲ ἀφέντες τὸν Σκληρὸν, ἠνώθησαν μετὰ τῦ Λέοντος, ἀπετυ-

φλώθησαν ἐπ' ὄψει παντὸς τῦ στρατεύματος· ὁ δὲ Λέων ἔλαβε μὲν φιλάνθρωπον μεταχείρισιν, ἐφυλάττετο ὅμως περιφυλαγμένως.

Ὁ δὲ Βάρδας, μετὰ ταύτην τὴν λαμπρὰν νίκην, ἐστράτευσε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν Νίκαιαν, τὴν μητρόπολιν τῆς Βιθυνίας, πεποιθὼς, ὅτι θέλει τὴν κυριεύσει κατὰ πρώτην προσβολήν. Ἀλλὰ Μανυὴλ πατρίκιος ὁ Ἐρωτικὸς, ὅσις ἐξάλη παρὰ τῦ Βασιλείυ πρὸς βοήθειαν μετὰ μεγάλης δυνάμεως, ἀπέκρυσε τὸν ἐχθρὸν εἰς πολλὰς ἐφόδυς, ὥσε ἕτος ἀπεφάσισε νὰ τὴν πολιορκήσῃ. Ὁ Μανυὴλ ἐννοήσας τὸν σκοπὸν αὐτῦ, καὶ γινώσκων τὴν σιτόδειαν ἐν τῇ πόλει, ἐγέμισε τὰς κενὰς σιτοβολῶνας μὲ ἄμμον, ἔπειτα δὲ σκεπάσας αὐτῶν τὴν ἐπιφάνειαν μὲ σῖτον, ἔδειξεν εἰς μερικὰς αἰχμαλώτυς τῦ ἐχθρῦ, οἱ ὁποῖοι ἀπολυθέντες, ἦλθον καὶ εἶπαν εἰς τὸν Σκληρὸν, ὅτι ματαίως ἠγωνίζετο νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο σῖτος ἐν ἀφθονίᾳ. Μετ' ὀλὺ δὲ ἔσειλε καὶ ὁ Μανυὴλ πρέσβεις πρὸς τὸν Σκληρὸν, μηνύων αὐτῷ καὶ λέγων, ὅτι μὴ θέλων νὰ παραδοθῇ εἰς τὸ ἄσατον τῆς τύχης τῦ πολέμυ, ἦτο πρόθυμος νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν ἐπὶ συμφωνίᾳ μάλισα τῦ νὰ ἐξέλθῃ τὸ στράτευμα μὲ τὰ ὅπλα καὶ τὰ λοιπὰ σκεύη ἀκωλύτως, καὶ νὰ ὑπάγῃ ἀβλαβῶς εἰς τὴν Κωνσαντινύπολιν. Ὁ Σκληρὸς ἔσερξεν ἀσμένως εἰς πᾶντα· ἠνιάθη ὅμως εἰς ἄκρον, ὅτε ἐμβὰς εἰς τὴν πόλιν, ἶδε τὸ σόφισμα καὶ τὴν πόλιν ἔρημον ἀπὸ τροφῶν. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Νικαίας, ἑτοιμάζετο ὁ Σκληρὸς νὰ στρατεύσῃ εἰς Κωνσαντινύπολιν, ὅπυ εἶχε πολλὺς φίλυς· ἀκύσας δὲ, ὅτι Βάρδας ὁ Φωκᾶς, τὸν ὁποῖον ὁ Βασίλειος ἀνακαλέσας ἀπὸ τὴν ἐξορίαν, ἐχειροτο-

νησεν ἀρχιστράτηγον, ὡς τὸν μόνον ἀξιόμαχον στρατηγόν, ἦλθεν εἰς τὸ Ἀμώριον μετὰ μεγάλης δυνάμεως, ἐστράτευσεν αὐτῷ, καὶ ἐλθὼν ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὲς στρατιώτας τῷ Φωκᾷ, οἱ ὁποῖοι διὰ τὰς πολλὰς προλαβύσας φθορὰς ὑπέπεσον εἰς τοιαύτην δειλίαν καὶ ἀθυμίαν, ὥσε ματαίως ἠγωνίζετο ὁ στρατηγὸς αὐτῶν νὰ τὲς θαρρύνῃ μὲ λόγυς καὶ μὲ τὸ παράδειγμά τε.

Μὴ δυνάμενος ὁ Φωκᾶς ν' ἀντισαθῇ, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Φρυγίαν, καὶ ἐνταῦθα συναγαγὼν μεγάλην δύναμιν ἀπὸ τὴν Ἰβηρίαν καὶ ἄλλας ἐπαρχίας, αἱ ὁποῖαι ἔμειναν πιστὰι, ἀπεφάσισε νὰ διακινδυνεύσῃ καὶ δευτέραν μάχην. Διὸ στρατεύσας εἰς τὴν Καππαδοκίαν, ἀπήντησε τὸν Σκληρὸν ἐν τῇ πεδιάδι ὀνομαζομένῃ Παγκαλείᾳ, ὅπυ γενομένης συμπλοκῆς ἑκατέρων τῶν μερῶν, οἱ στρατιῶται τῷ Φωκᾷ, μετὰ γενναίαν καὶ σκληρὰν ἀντίσασιν, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐνδώσεν, αὐτὸς δὲ ὁ ἀνδρεῖος στρατηγὸς ἀποφασίσας νὰ νικήσῃ, ἢ ν' ἀποθάνῃ ἐνδόξως, ἐπέρασε διὰ τῶν ἐχθρικῶν ταγμάτων, καὶ μονομαχήσας μὲ τὸν Σκληρὸν, ἐπλήγωσεν αὐτόν. Οἱ στρατιῶται τῷ Σκληρῷ βλέποντες τὸν ἵππον τε περιπλανώμενον καὶ κατηματωμένον, καὶ συμπεραίνοντες ἐκ τύτε τὸν θάνατον τῷ στρατηγῷ, ἐφοβήθησαν τόσον, ὥσε ὐ μόνον δὲν ἐφρόντισαν νὰ ἐπιδιώξωσι τὲς βασιλικὲς στρατιώτας, οἱ ὁποῖοι ἤρχισαν νὰ φεύγωσιν, ἀλλ' ἔφευγον αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀτάκτως καὶ κατὰ κεφαλῆς, ἄλλοι μὲν πίπτοντες κατὰ κρημνῶν, ἄλλοι δὲ πηδῶντες εἰς τὸν ποταμὸν Ἅλυν, ὅπυ πολλοὶ ἐπνίγησαν. Τοιυτοτρόπως ἡ πλάσιγξ τῆς νίκης ἔκλινεν ἐξαίφνης πρὸς τὲς στρατιώτας τῷ Φωκᾷ, οἱ ὁποῖοι κατεδίωκον τὲς ἐχθρὲς μὲ μεγάλην

σφαγήν. Ὁ δὲ Σκληρὸς ἔφυγε μετ' ὀλίγων ἱππέων εἰς τὴν Μαρτυρόπολιν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἐπικαλέμενος τὴν σκέπην καὶ βοήθειαν τε ἐκεῖ βασιλέως Χοσρόυ. Ὁ δὲ Βασίλειος, ὡς ἔμαθε τῦτο, ἔσειλε πρέσβεις πρὸς τὸν Χοσρόην, οἱ ὁποῖοι τῦτον μὲν παρεκίνυν νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὲς τὸν ἀποστάτην, εἰς δὲ τὸν Σκληρὸν καὶ τὲς μετ' αὐτῦ ὑπέχοντο συγχώρησιν παρὰ τῦ βασιλέως καὶ ἀποκατάστασιν εἰς τὴν προτέραν τιμὴν, πλὴν ἐὰν παραιτήσωσι τὰ ζητήματά των, καὶ ἐπισρέψωσιν εἰς τὰ οἰκεῖα. Ὁ Χοσρόης μαθὼν, ὅτι οἱ πρέσβεις συνδιελέγοντο κρυφίως μετὰ τῦ Σκληρῦ, ἐπρόσαξε νὰ φυλακώσωσι καὶ τῦτον καὶ κείνυς· ὕστος δὲ μετ' ὀλίγον ἐλευθερωθεὶς, ὡς θέλομεν ἰδῆ παρακατιὼν, πρὸξένησε νέας ταραχὰς εἰς τὴν μοναρχίαν.

Μετὰ τὴν καταδάμασιν τῦ ἐχθρῦ, ἀπεφάσισεν ὁ Βασίλειος, ὁ μόνος ἤδη αὐτοκράτωρ, νὰ τιμωρήσῃ τὲς Βυλγάρυς, τῶν ὁποίων ὁ βασιλεὺς Σαμυὴλ κατέδραμε καὶ διήρπασε τὴν Θρᾴκην, Μακεδονίαν, Θετταλίαν, Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον, ἐν ᾧ τὰ στρατεύματά τε ἐπολέμυν ἀλλαχῦ. Διὸ στρατεύσας μετὰ μεγάλης δυνάμεως εἰς τὴν Βυλγαρίαν, χωρὶς νὰ φανερώσῃ τὸν σκοπόν τε εἰς τὸν Φωκᾶν, ἢ εἰς ἄλλον τινὰ τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ δυνασῶν, κατόπιν μὲν ἀφῆκε τὸν Λέοντα Μελισσηνὸν, προσάξας νὰ φυλάττῃ τὰς δυσχωρίας, αὐτὸς δὲ ἐπορεύθη κατ' εὐθὺ εἰς τὴν Σαρδικὴν, διὰ νὰ τὴν πολιορκήσῃ. Ἐν τύτοις, ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς τὸν βασιλέα ὁ Στέφανος, ὁ ἐπονομαζόμενος Κοντοστέφανος, ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν δυτικῶν ἐθνῶν καὶ μέγας ἐχθρὸς τῦ Λέοντος Μελισσηνῦ, παρεκάλει αὐτὸν νὰ ἐπισρέξῃ ὅσον τάχος εἰς τὴν Κων-

σαντινούπολιν, ὅτι ὁ Λέων ἐσράτευσεν αὐτῷ ἐπὶ σκοπῷ ν' ἁρπάσῃ τὴν βασιλείαν. Ὁ βασιλεὺς ἀκούσας ταῦτα ἐθορυβήθη, καὶ εὐθέως ἐπρόσαξε τὸ σράτευμα ν' ἀναχωρήσῃ κείνην τὴν νύκτα, καὶ μετὰ πολλὰς δυσκολίας καὶ φθορὰς ἔφθασεν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν, ὅπου εὑρὼν τὸν Λέοντα ἀμετακίνητον καὶ ἐπιμελῶς τηροῦντα τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ φυλακήν, ἐπετίμησε τὸν Στέφανον, καὶ αὐτὸν μὲν ὑσέρησεν ἀπὸ τὸ ἀξιώματος, ἀντ' αὐτοῦ δὲ κατέσησεν ἀρχισράτηγον (δομέσικον τῶν σχολῶν) τὸν ἀντιζηλοῦντα· ἐπειδὴ δὲ ὁ Στέφανος διϊσχυρίζετο πάντοτε, ὅτι ὁ Λέων ἐμελέτα τῶν ν' ἁρπάσῃ τὴν βασιλείαν, ὁ βασιλεὺς ἐθυμώθη τόσον, ὥσε ἀναπηδήσας ἀπὸ τοῦ θρόνου, καὶ δραξάμενος ἀπὸ τῶν τριχῶν καὶ τῆς γενειάδος, κατεκύλιεν εἰς τὴν γῆν.

Ὁ δὲ Βάρδας ὁ Φωκᾶς, ὁ ἀρχισράτηγος τῶν Ἀνατολικῶν ἐθνῶν, ἰδὼν ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐπεχείρησε τὴν ἐπὶ τῆς Βελγάρας ἐκσράτειαν κρυφίως, καὶ φοβέμενος, μήπως ὁ νέος βασιλεὺς πράττῃ τοῦ λοιποῦ ὡς βέλεται καὶ δίχα τῆς γνώμης αὐτοῦ, ἐφαντάζετο ν' ἁρπάσῃ τὴν ὑπέροχον δύναμιν, καὶ οἱ λοιποὶ σρατηγοὶ ἐννοοῦντες τὸ αἴτιον τῆς ὀργῆς του, ἐθάρρυνον αὐτὸν εἰς τὸ μελετώμενον, καὶ ὑπέχοντο νὰ τὸν βοηθήσουν ἄχρι τέλους, εἰς τρόπον ὥσε μετὰ πολλὰς μυσικὰς συνδιαλέξεις συνῆλθον ὅλοι εἰς τὸν οἶκον τοῦ μαγίσρου Εὐσαθίου Μαλεΐνου, καὶ ἐνδύσαντες αὐτοῦ τὸν Φωκᾶν τὰ βασιλικὰ παράσημα, ἐκήρυξαν ὁμοφώνως αὐτοκράτορα. Ἐν τούτοις, ἐλευθερωθεὶς ὁ Βάρδας Σκληρὸς, περὶ τοῦ ὁποίου διηγήθημεν ἀνωτέρω, ἀπὸ τῶν δεσμῶν παρὰ τοῦ Χοσρόου, βασιλέως τῆς Βαβυλῶνος, καὶ ἐλθὼν εἰς Μεσοποταμίαν μετὰ 3,000 σρατιωτῶν, ἐκήρυ-

ξεν ἑαυτὸν βασιλέα· μαθὼν δὲ τὴν ἀποσασίαν τοῦ Φωκᾶ, μετὰ πολλὴν σκέψιν, πρὸς μὲν τὸν Φωκᾶν ἔγραψεν ὑποχόμενος νὰ τὸν βοηθήσῃ καὶ νὰ μεθέξῃ τῆς βασιλείας, τὸν δὲ ἰόν αὐτοῦ Ῥωμανὸν παρεκίνησε νὰ φύγῃ κρυφίως εἰς τὴν Κωνσαντινούπολιν πρὸς τὸν βασιλέα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐνόμιζεν, ὅτι εἰ μὲν ὁ Φωκᾶς νικήσῃ, ἤθελε δυνηθῇ νὰ τὸν καταπείσῃ νὰ συγχωρήσῃ τὸν ἰόντα, εἰδεμὴ, δὲν ἐδίσαζεν, ὅτι ὁ ἰός τοῦ θέλει δυνηθῇ νὰ πράξῃ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ αὐτοῦ. Οἱ μὲν δὴ Ῥωμανὸς ἐλθὼν εἰς Κωνσαντινούπολιν κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ πατρὸς, ἐτιμήθη πολὺ παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ἀνεβιβάσθη εἰς τὰ πρώτισα ἀξιώματα τῆς βασιλείας, ὁ δὲ Σκληρὸς ἔλαβε πάντα διαφορετικὴν μεταχείρισιν παρὰ τοῦ Φωκᾶ· ἐπειδὴ αὐτοὶ πρῶτον μὲν ἐσυμφώνησαν ἐν ἑαυτοῖς, ὁ μὲν Σκληρὸς νὰ λάβῃ τὴν Ἀντιόχειαν, Φοινίκην, Παλαισίνην, κοίλην Συρίαν, Μεσοποταμίαν καὶ Αἴγυπτον, ὁ δὲ Φωκᾶς τὴν Κωνσαντινούπολιν καὶ τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας· ὕσερον δὲ, ὅτε ἠνώθησαν καὶ τὰ δύο σρατεύματα, ὁ Φωκᾶς πιάσας τὸν Σκληρὸν δολίως, ἐγύμνωσεν ἀπὸ τῶν βασιλικῶν παρασήμων, καὶ ἐφύλαττεν ἐν φυλακῇ.

Οἱ σρατιῶται τοῦ Σκληροῦ ἀπεσάτησαν μὲν, ἠναγκάσθησαν δὲ νὰ ὑποταχθῶσι, καὶ τέλος κατεπείσθησαν νὰ γένωσι μισθοφόροι σρατιῶται τοῦ Φωκᾶ, ὁ ὁποῖος ἔχων ἤδη ἱκανὴν δύναμιν, τὸν μὲν Καλοκυρὸν Δελφινᾶν ἔσειλε μὲ ὀλίγους σρατιώτας εἰς τὴν Χρυσόπολιν, αὐτὸς δὲ μετὰ τὸ λοιπὸ σρατεύματος ἐσράτευσεν εἰς τὴν Ἄβυδαν, διανοούμενος μετὰ τὴν ἄλωσιν ταύτης τῆς πόλεως νὰ πολιορκήσῃ καὶ αὐτὴν τὴν Κωνσαντινούπολιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν, ἐν τούτοις, τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ, διέβη νυκτὸς τὸν Βόσπορον, καὶ

ἐπιπεσὼν ἐξαίφνης κατὰ τῦ Δελφινᾶ, τὸ μὲν στρά-
τευμά τε ἔτρεψεν εἰς φυγήν, αὐτὸν δὲ μετὰ ϗ ἄλ-
λων τινῶν ἀρχόντων τῦ στρατεύματος πιάσας αἰχμα-
λώτους, ἀνεσταύρωσεν εἰς διάφορα δένδρα πρὸς παρά-
δειγμα τῶν ἄλλων. Ὁ δὲ Φωκᾶς εὑρὼν ἀνδρείαν ἀν-
τίσασιν εἰς τὴν Ἀβυδον, τῆς ὁποίας οἱ ἐγκάτοικοι ϗ
οἱ στρατιῶται ἔλαβον θάρρος διὰ τὸν ἐλθόντα βασι-
λικὸν σόλον, ϗ βλέπων, ὅτι μετ' ὀ πολὺ ἔφθασαν
ὁ Βασίλειος ϗ ὁ ἀδελφὸς αὐτῦ Κωνσταντῖνος, ἐπεφά-
σισε νὰ συγκροτήσῃ μάχην· ϗ ἀφήσας ἱκανὸς στρα-
τιώτας πρὸς ἐξακολέθησιν τῆς πολιορκίας, παρέτα-
ξε τὸ λοιπὸν στράτευμα εἰς μίαν πλησίον τῆς Ἀβύδε
κειμένην πεδιάδα. Ἐκ δὲ τῶν βασιλικῶν στρατηγῶν
τινὲς μὲν ἐδόξαζον νὰ κλειωθῶν εἰς τὴν Ἀβυδον, καὶ
νὰ προσμείνωσι νέας δυνάμεις· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ περισ-
σότεροι στρατηγοὶ ἀντεδόξαζον νὰ πολεμήσωσι παρευ-
θὺς, ἀντιπαρέταξαν τὸ στράτευμά των εἰς τὴν αὐτὴν
πεδιάδα, εἰς ἣν εὑρίσκετο ϗ ὁ ἀποσάτης. Τέτων δ'
ἔτως ἐχόντων, ἀπέθανεν ὁ Φωκᾶς, τῦ ὁποίε τὸν
θάνατον ἰσορῦσιν οἱ συγγραφεῖς ποικιλοτρόπως· ἡ δὲ
πιθανωτέρα δόξα εἶναι, ὅτι ὁ πιστικώτατος αὐτῦ τῶν
ὑπηρετῶν, ὀνομαζόμενος Συμεὼν, καταπειθεὶς ὑπὸ
τῦ βασιλέως, ἔδωκεν αὐτῷ πιεῖν φάρμακον.

Μετὰ τὸν θάνατον τῦ Φωκᾶ, οἱ στρατιῶταί τε
ἔφευγον ἀτάκτως, ἀπὸ τὺς ὁποίυς πολλοὶ μὲν κατε-
κόπησαν ἀπὸ τὺς ἐπιδιώκοντας βασιλικὺς στρατιώτας,
οἱ δὲ πεπισσότεροι πρωταίτιοι τῆς ἀποσασίας πιαθέν-
τες, ἐτιμωρήθησαν εἰς τὴν Κωνσταντινόπολιν ἀξίως
κατὰ τὰ ἔργατων. Ὡς τόσον, ὁ θάνατος τῶν Φωκᾶ
ϗ ἡ φθορὰ τῦ στρατεύματός τε δὲν ἔπαυσε τὸν ἐμφύ-
λιον πόλεμον· ἐπειδὴ ὅσοι ἐκ τῶν φίλων τῦ Φωκᾶ

διέφυγον τὸν κίνδυνον, ἐλευθερώσαντες τὸν Σκληρὸν,
παρεκίνησαν νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὰ πρώην ζητήματά τε·
αὐτὸς δὲ, ϗ γέρων ἤδη, κατεπείσθη, ϗ στρατεύσας
εἰς τὴν Καππαδοκίαν, ἐκυρίευσε πολλὰς πόλεις. Τό-
τε λαβὼν παρὰ τῦ βασιλέως ϗ τῦ ἱῦ Ῥωμανῦ ἐπι-
σολὰς, ἐν αἷς ἐκεῖνος μὲν ὑπέσχετο συγχώρησιν καὶ
ὑπεράσπισιν, ὁ δὲ ἱὸς αὐτῦ παρεκάλει αὐτὸν νὰ μὴ
περιπλέκῃ τὴν μοναρχίαν εἰς νέυς πολέμυς, ἀλλὰ νὰ
ζήσῃ τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς ἐν εἰρήνῃ ϗ ἡσυχίᾳ μεταξὺ τῶν
φίλων ϗ συγγενῶν, κατεπείσθη, ϗ ἐλθὼν εἰς Κων-
σαντινόπολιν, ἐτιμήθη ὁμῦ μετὰ τῶν αὐτῦ φίλων
διαφερόντως ἀπὸ τὸν βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἔκαμεν αὐ-
τὸν κυροπαλάτην.

Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐμφυλίων πολέμων
ὁ Βασίλειος διῆλθε τὴν Μακεδονίαν ϗ Θράκην, ϗ
ἀφήσας εἰς Θεσσαλονίκην ἀρκετὸν στράτευμα διὰ νὰ
φοβῇ τὺς Βελγάρυς, ἐπέρασε μὲ τὸ λοιπὸν εἰς τὴν
Ἀσίαν, διὰ νὰ διατάξῃ τὰ πράγματα τῶν ἀνατο-
λικῶν ἐπαρχιῶν· διαβαίνων δὲ διὰ τῆς Καππαδοκίας,
ἐξενίωθη μεγαλοπρεπῶς αὐτὸς ϗ τὸ στράτευμά τε ὅ-
λον ἀπὸ τὸν Εὐσάθιον Μαλεϊνὸν τὸν ἐκεῖσε στρατη-
γόν. Ὁ πλῦτος, τὸν ὁποῖον ἔδειξε τότε ὁ Μαλεϊνὸς,
πρὸξένησεν εἰς τὸν βασιλέα τοιαύτην ὑποψίαν, ὥσε
ἐπὶ προφάσει ἰδιαιτέρας εὐνοίας πρὸς αὐτὸν ἔλαβε
μεθ' ἑαυτῦ εἰς Κωνσαντινόπολιν, χωρὶς νὰ τὸν ἀφή-
σῃ ποτὲ ν' ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν διὰ νὰ μὴ προξενήσῃ
ταραχὰς εἰς τὴν μοναρχίαν, ϗ διὰ νὰ δημεύσῃ αὐ-
τὸς μετὰ τὸν θάνατόν τε πᾶσαν τὴν περιυσίαν. Ὁ
βασιλεὺς ἐπισρέψας εἰς Κωνσαντινόπολιν, καὶ ἀκέ-
σας, ὅτι Σαμυὴλ, ὁ βασιλεὺς τῶν Βελγάρων, ἐ-

κυρίευσε τὴν Θεσσαλονίκην, ϗ μετὰ τοῦτο διαβὰς τὸν Πηνειὸν, διήρπαζε τὴν Θετταλίαν, Βοιωτίαν ϗ Ἀττικήν, ϗ ὅτι μερικὰ τάγματά τε εἰσέβησαν ϗ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἔξειλε κατ' αὐτῶν τὸν Νικηφόρον Οὐρανὸν, τὸν ἄρχοντα τῶν δυτικῶν ἐθνῶν, μετὰ μεγάλης δυνάμεως. Ὁ Οὐρανὸς ἀφήσας τὰ πολεμικὰ σκεύη εἰς τὴν Λάρισσαν, καὶ περιπατῶν σπευδαίως, ἔφθασεν εἰς τὸν Σπερχειὸν, ἄντικρυ τοῦ ὁποίου ἐστρατοπέδευεν ὁ ἐχθρός· ϗ διαβὰς τὸν ποταμὸν διὰ νυκτὸς, ὥρμησεν ἐξαίφνης εἰς τοὺς ἀμερίμνους Βουλγάρους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἄλλοι μὲν ἐπλανῶντο εἰς τὴν χώραν ἁρπάζοντες ϗ λεηλατοῦντες, ἄλλοι δὲ ἐκοιμῶντο, ϗ κατέκοψεν αὐτῶν πολλοὺς, ϗ τὸ στρατόπεδον ἐκυρίευσεν ὁμοῦ μετὰ τῶν σκευῶν ϗ πολλῶν αἰχμαλώτων· ὁ δὲ Σαμουὴλ ϗ ὁ υἱὸς αὐτοῦ πληγωθέντες, μόλις ἐκρύβησαν μεταξὺ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔφυγον νυκτὸς διὰ τῶν Αἰτωλικῶν βουνῶν εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

α. χ. 1001.

Τῷ δὲ ἑπομένῳ χιλιοστῷ πρώτῳ ἔτει ἀπὸ Θεογονίας, στρατεύσας ὁ Βασίλειος μετὰ μεγάλης δυνάμεως εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ϗ μάχη νικήσας τὸν Σαμουὴλ παρὰ τὸν ποταμὸν Ἄξιον, ἐκυρίευσε τὴν πόλιν Βιδήνην, τῶν Σκοπίων, ϗ ἄλλα πολλὰ Βουλγαρικὰ φρούρια· πλὴν μόλις διέφυγε τὸν κίνδυνον εἰς τὰς ἐνάς παράδας τοῦ Κίμβα λόγγου ϗ τοῦ Κλειδίου, ὅπου πολεμηθεὶς αἰφνιδίως ἀπὸ τὸν Σαμουὴλ, ἐσώθη ἀπὸ τὸν Νικηφόρον Ξιφίαν, τὸν διοικητὴν τῆς Φιλιππουπόλεως, ὁ ὁποῖος ἐλθὼν ἐν καιρῷ, ὥρμησεν εἰς τὴν ὀπισθοφυλακὴν τοῦ ἐχθροῦ, ϗ ἔτρεψεν αὐτοὺς εἰς φυγήν. Τότε ὁ Βασίλειος ἀκολουθῶν τὸν ἐχθρὸν κατὰ πόδας, ϗ λαβὼν αὐτοῦ πολλοὺς αἰχμαλώτους, ἀπε-

τύφλωσεν αὐτοὺς (1), εἰς τρόπον ὥστε ἐκ τῶν ἑκατὸν ἀφῆκεν ἕνα μονόφθαλμον ὁδηγὸν, διὰ νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ πρὸς τὸν Σαμουὴλ, ὁ ὁποῖος βλέπων τοῦτο τὸ ἐλεεινὸν θέαμα, ὑπέπεσεν εἰς λειποθυμίαν ϗ σκότος, ϗ μετὰ δύο ἡμέρας ἀπέθανε. Τοῦτον διεδέξατο ὁ υἱὸς Γαβριὴλ, ὅστις ϗ αὐτὸς ἐφονεύθη μετ' ὀλίγον ἀπὸ τὸν συγγενῆ του Βλαδισθλαβον. Οὗτος ἁρπάσας τὴν βασιλείαν, ϗ ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς, ἔξειλε πρέσβεις πρὸς τὸν Βασίλειον, ϗ πρῶτον μὲν ὑπέσχετο νὰ δεχθῇ πάντα συμβιβασμὸν, ϗ νὰ εἶναι ὑπήκοος ϗ ὑποτελὴς τῆς μοναρχίας, εἶτα δὲ προφασιζόμενος πολλὰ, δὲν ἤθελε νὰ τηρήσῃ τὰς συνθήκας. Ὅθεν ἀποφασίσας ὁ Βασίλειος νὰ ὑποτάξῃ τὴν Βουλγαρίαν, ἐστράτευσε ϗ ἐκυρίευσε πολλὰ φρούρια, ϗ εἰς πολλὰς μάχας ἐνίκησε τὸν ἀνδρεῖον Βλαδισθλαβον, ἕως ὅ μετὰ δύο χρόνους, ἐκεῖνος μὲν ἐφονεύθη εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἀχριδὸν μάχην, οἱ δὲ Βούλγαροι σείλαντες πρέσβεις πρὸς τὸ βασιλικὸν στρατόπεδον, ὑπέσχοντο παντελῆ ὑποταγήν. Μετ' ὀλίγον ὑπετάχθη ϗ ἡ χήρα τοῦ πρώην βασιλέως ὁμοῦ μετὰ τῶν τέκνων ϗ πολλῶν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους. Ὡς τόσον, ὁ Γαβριὴλ, ἀνὴρ ἀνδρεῖος ϗ καταγόμενος ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ γένους, μὴ θέλων νὰ ὑποταχθῇ, ἔφυγεν εἰς ὑψηλὰ ϗ δύσβατα ὄρη, ἀποφασίσας ν' ἀντισταθῇ ἕως τέλους. Ἀλλὰ ϗ αὐτὸς ἠναγκάσθη νὰ ὑποταχθῇ μετ' ὀλίγον, ϗ ἔτως ὁ Βασίλειος ἐπέστρεψε μετὰ πολλῶν αἰχμαλώτων ϗ ὁμήρων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ὑπεδέξατο αὐτὸν ἡ βουλὴ ϗ ὁ λαὸς μετὰ χαρᾶς ϗ εὐφημίας.

(1) Ὁ Ζωναρᾶς (ιζ' κεφ. θ'.) ϗ ὁ Κεδρηνὸς ἀριθμοῦσι τοὺς ἔτως ἀποτετυφλωμένους ὡς 15,000 τὸν ἀριθμόν.

Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τούτου τοῦ πολέμου, ὅσις ἔλαβεν ἀρχὴν τῷ 995 ἔτει, καὶ ἔπαυσε τῷ 1019, ὁ Βασίλειος ἐστράτευσεν εἰς τὴν Ἰβηρίαν. Ἀπόντος δὲ αὐτοῦ, ἀπεστάτησαν ὁ Ξιφίας καὶ Νικηφόρος, ὁ υἱὸς τοῦ Βάρδα Φωκᾶ· ἀλλ' ὁ Ξιφίας καταπειισθεὶς ὑπὸ τοῦ Βασιλείου, ἐδολοφόνησε τὸν συνωμότην, καὶ ἕτως ἔπαυσεν ἡ ἀποστασία. Ἐν ἔτει 1025 ἀπεφάσισεν ὁ βασιλεὺς νὰ πολεμήσῃ τοὺς Σαρακηνούς, οἱ ὁποῖοι κατοικήσαντες τὴν Σικελίαν, ἐλεηλάτουν τὰ παραθαλάσσια τῆς Νεαπόλεως καὶ Καλαβρίας, αἱ ὁποῖαι ἐπαρχίαι ἦσαν ἔτι ὑποκείμεναι εἰς τὴν μοναρχίαν. Διὸ συναθροίσας μεγάλην ναυτικὴν καὶ πεζικὴν δύναμιν, προέπεμψε τὸν στρατηγὸν Ὀρέστην μετὰ πολλῆς δυνάμεως, διανοούμενος νὰ φθάσῃ καὶ αὐτὸς μετ' ὀλίγον κατόπιν μὲ τὸ λοιπὸν στράτευμα· ἀλλ' ἀπέθανε τῷ ἑβδομηκοστῷ ἔτει τῆς ἡλικίας ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ τοῦ αὐτοῦ 1025 ἔτους, βασιλεύσας ἔτη πεντήκοντα. Ὁ Βασίλειος ἐτιμᾶτο πολλὰ ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους διὰ τὴν σπουδὴν αὐτοῦ περὶ τὰς δημοσίας ὑποθέσεις, καὶ διὰ τὴν εὐτυχίαν εἰς τὸν πολυχρόνιον καὶ φονικώτατον πόλεμον κατὰ τῶν Βουλγάρων· ἐπειδὴ δὲ τὸ φιλύποπτον αὐτοῦ ἠὐξάνετο μὲ τὴν ἡλικίαν του, ἔγινε περὶ τὰ ἔσχατα τῆς βασιλείας αὐστηρότατος, καὶ ἐκ τούτου τρομερὸς μᾶλλον ἢ περιπόθητος εἰς τοὺς ὑπηκόους. Ἡ παντελὴς κατάκτησις τῆς Βουλγαρίας, τὴν ὁποίαν πολλοὶ πρὸ αὐτοῦ εἰς μάτην ἐπεχείρησαν, ἀποκατέστησε τὸ ὄνομα τοῦ δευτέρου Βασιλείου περιβόητον μεταξὺ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν βασιλέων.

ἀ. χ. 1025.

ΚΕΦ. Κϛ'.

Ἀπὸ τῆς τελευτῆς Βασιλείου τοῦ δευτέρου ἕως τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βασιλείου παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος, ὁ ὁποῖος ὢν ἄνανδρος, ἄσωτος καὶ ἀμελὴς, παρημέλει παντάπασιν ὅλας τὰς δημοσίας ὑποθέσεις, ἐναρχολέμενος μόνον εἰς ἀσωτείας καὶ τρυφὰς, καὶ συγχωρῶν εἰς τοὺς ὑπηρέτας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ περισσότεροι ἦσαν, ὡς αὐτὸς, μοχθηροὶ, νὰ καταπιέζωσι τοὺς ὑπηκόους μὲ βαρυτάτας φόρους, εἰς τρόπον ὥστε ἡ μοναρχία, ἡ ὁποία ἤρχιζε ν' ἀκμάζῃ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Νικηφόρου, Τζιμισκῆ καὶ Βασιλείου, κατήντησεν ἐπὶ τῆς ὀλιγοχρονίου βασιλείας τοῦ Κωνσταντίνου εἰς μεγάλην καταφρόνησιν· ὅσοι δὲ ἄνδρες ἐδοξάσθησαν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ πρώην βασιλέως διὰ τὰς ἀνδραγαθίας καὶ ἀρετὰς, ὑστερήθησαν ἀπὸ τῶν ἀξιωμάτων, καὶ ἀντ' αὐτῶν ἐχειροτονήθησαν συνυπηρέται τῶν ἡδονῶν τοῦ βασιλέως, διὸ καὶ πάντες ἐμίσουν αὐτὸν, καὶ πολλὰ ἔθνη ἐτόλμησαν νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν μοναρχίαν· ἀλλὰ κατὰ τύχην μόλις βασιλεύσας τρεῖς χρόνους, ἠρρώστησεν ἀρρώστιαν ἐπικίνδυνον, καὶ οἱ ἰατροὶ προεμήνυον τὸν θάνατον. Τότε οἱ περὶ τὸν βασιλέα διηρέθησαν εἰς δύο μερίδας, οἱ μὲν προβάλλοντες διάδοχον τὸν Κωνσταντῖνον Δαλασσηνὸν, τὸν ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ στρατηγὸν τῶν ἐθνῶν, οἱ δὲ τὸν Ῥωμανὸν Ἀργυρὸν, συγγενῆ τοῦ βα-

σιλέως· τέλος δὲ συνεφωνήθη ἑκατέρωθεν νὰ νυμφευθῇ ὁ διάδοχος τῦ βασιλέως μίαν ἐκ τῶν τριῶν αὐτῦ θυγατέρων. Ὁ Ῥωμανὸς ἔχων ἤδη γυναῖκα, ἐφαίνετο κατὰ ταύτην τὴν συμφωνίαν ἀνάξιος τῆς βασιλείας· ἀλλ' οἱ φίλοι τε, οἱ ὁποῖοι ἦσαν οἱ δυνατώτατοι φίλοι τῦ βασιλέως, κατέπεισαν τοῦτον νὰ ἐκλέξῃ τὸν Ῥωμανὸν διάδοχον, τὸν ὁποῖον ἐμετακαλασάμενος ὁ βασιλεὺς, ἐπρόσαξεν ἓν ἐκ τῶν δύο νὰ ἐκλέξῃ, ἢ νὰ τυφλωθῇ, ἢ νὰ διαζευχθῇ ἀπὸ τῆς νομίμε γυναικὸς, καὶ νὰ συζευχθῇ μετὰ τῆς θυγατρὸς τῦ βασιλέως καὶ νὰ κηρυχθῇ βασιλεύς. Ὁ Ῥωμανὸς ἐφαίνετο προτιμῶν τὴν ὑσέρησιν τῶν ὀμμάτων καὶ τῆς βασιλείας παρὰ τὴν διάζευξιν τῆς γυναικός τε, τὴν ὁποίαν ὑπερηγάπα· αὕτη δὲ, ὅτε ἤκουσε τὰ γινόμενα, ἀνεχώρησεν εἰς μοναςήριον, καὶ ἐνδυθεῖσα τὸ μοναχικὸν σχῆμα, παρεχώρησε τὸν τόπον εἰς τὴν Ζωὴν, τὴν δευτέραν θυγατέρα τῦ βασιλέως, τὴν ὁποίαν καὶ λαβὼν ὁ Ῥωμανὸς γυναῖκα, ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ.

ἀ. χ. 1028. Ὁ δὲ Κωνσαντῖνος ἀπέθανε τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸν γάμον τῷ ἑβδομηκοσῷ ἔτει τῆς ἡλικίας καὶ τρίτῳ τῆς βασιλείας.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΡΩΜΑΝΟΥ.

Παραλαβὼν ὁ Ῥωμανὸς τὴν βασιλείαν, ἔδειξε περὶ τὰς ἀρχὰς πολλὰ καλὰ καὶ ὅσια ἔργα, τὸς μὲν ἐλευθερώσας ἀπὸ τὸς βαρυτάτους φόρους, πρὸς δὲ τὴν ἐκκλησίαν φανεὶς μεγαλόδωρος, τὸς δὲ αἰχμαλώτους ὅλους, ὅσοι ἐπιάθησαν εἰς τὸς ὑσερινὸς πολέμους λυτρώσας ἐξ ἰδίων χρημάτων, καὶ ἀποσείλας ἕκασον εἰς τὴν πατρίδα. Τῷ δὲ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας μαθὼν, ὅτι οἱ Σαρακηνοὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν

Συρίαν, καὶ διήρπαζον τὴν ἐπικράτειαν τῆς Ἀντιοχείας, ἀπεφάσισε νὰ ςρατεύσῃ κατ' αὐτῶν. Διὸ συναγαγὼν μεγάλην καὶ ἀξιόλογον δύναμιν, ἐκινήθη ἀπὸ τὴν Κωνσαντινούπολιν πρὸς τὴν Συρίαν. Τότε ἀκούοντες οἱ Βερροίας Σαρακηνοὶ τὴν ἐπέλευσιν τῦ βασιλέως, ἐφοβήθησαν· καὶ σείλαντες πρέσβεις, παρεκάλεσαν ὑπὲρ εἰρήνης, ὑποχόμενοι ὑποταγὴν καὶ ἡσυχίαν. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐκδεχόμενος ἀπὸ ταύτης τῆς ἐκςρατείας μεγάλην δόξαν καὶ ὠφέλειαν, δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὰ προβλήματα τῶν πρέσβεων, ἀλλὰ σείλας ἱκανὸν ἀριθμὸν ςρατιωτῶν, διὰ νὰ παρατηρῇ τὰ κινήματα τῦ ἐχθρῦ, ἐπροχώρει εἰς τὸ ἐνδότερον. Οἱ Σαρακηνοὶ ἐνεδρεύοντες, καὶ τὸς σαλέντας ςρατιώτας κατέκοψαν, καὶ τὸν Κωνσαντῖνον Δαλασσηνὸν κατεδίωξαν μετὰ μεγάλης φθορᾶς ἕως εἰς τὸ ςρατόπεδον τῦ βασιλέως. Τότε βλέποντες οἱ ςρατηγοὶ, ὅτι τὸ ςράτευμα εἶχε μεγάλην σπάνιν τροφῶν, καὶ μάλιςα νεκρῦ, ἀπεφάσισαν νὰ πορευθῶσι διὰ νυκτὸς εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, τὸ ὁποῖον ἐννοήσαντες οἱ Σαρακηνοὶ, ὥρμησαν εἰς αὐτὸς ἀναχωροῦντας, καὶ πολλὸς αὐτῶν ἔσφαξαν, ὥςε μόλις ὁ βασιλεὺς ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἐκυρίευσαν οἱ ἐχθροὶ ὅλην τὴν ςρατιωτικὴν ἐπισκευὴν, τὴν ὁποίαν ὅμως ἐκυρίευσε πάλιν ὁ Γεώργιος Μανιάκης, ὁ διοικητὴς μιᾶς μικρᾶς πόλεως ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, διὰ τῦ ἀκολύθε ςρατηγήματος. Οἱ τακόσιοι Σαρακηνοὶ, ἔχοντες ὅλην τὴν πλυσίαν ἐπισκευὴν τῦ βασιλικῦ ςρατοπέδε, ἦλθον ἔμπροσθεν ἐκείνης τῆς πόλεως, καὶ ἐκέλευον τὸν Μανιάκην νὰ παραδοθῇ λέγοντες, ὅτι ὁ μὲν βασιλεὺς ἐλήφθη αἰχμάλωτος, τὸ δὲ ςράτευμά τε κατενικήθη. Ὁ Ῥωμανὸς προειδὼς τὴν φυγὴν τῦ βασιλέως, ὑπεκρίνετο

πισεύων τὲς λόγυς τῶν Σαρακηνῶν, ᾗ σειλας πρὸς αὐτὲς πολλὰς τροφὰς ᾗ ποτὰ, ὑπέσχετο νὰ παραδοθῇ τῇ ἐπαύριον τὸ πρωΐ· ὅτε δὲ ἶδε τὲς ἐχθρὲς ἀμεριμνως ἔχοντας ᾗ ἤδη κοιμωμένυς ὑπὸ τῆς πολυφαγίας ᾗ πολυποσίας, ὥρμησεν ἐξαίφνης ᾗ κατέσφαξεν αὐτὲς δίχα τινὸς ἀντισάσεως, ᾗ ἕτω κυριεύσας
280 καμήλυς, ἔσειλεν αὐτὲς πεφορτωμένυς μὲ τὰ βασιλικὰ λάφυρα πρὸς τὸν βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἔκαμεν αὐτὸν ἀντὶ ταύτης τῆς εὐεργεσίας διοικητὴν τῆς κάτω Μηδίας.

Ὁ δὲ Ῥωμανὸς μόλις ἐλθὼν εἰς τὴν Καππαδοκίαν ᾗ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Κωνσαντινόπολιν μὲ τὸ ἐναπολειφθὲν στράτευμα, ἐπεμελεῖτο μόνον νὰ γεμίσῃ τὸ θησαυροφυλάκιον, τὸ ὁποῖον ἐκενώθη διὰ τὴν ἀσωτείαν τῆ προβασιλεύσαντος. Πρὸς τῦτο ἐζήτει πάλιν τὰ παλαιὰ χρέη, τὰ ὁποῖα ἐνομίζοντο ὡς λησμονηθέντα ᾗ ἀκυρωθέντα, ᾗ ἔδειξε τόσην αὐσηρότητα ἐν τῷ συνάγειν αὐτὰ, ὥσε πολλοὶ τῶν πλυσίων ὑσερήθησαν ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, ᾗ ἔγιναν πάμπτωχοι. Τῦτο παρώργισε τὸν λαὸν, ᾗ πρὸξένησε πολλὰς συνωμοσίας, αἱ ὁποῖαι ἐτεκταίνοντο μάλισα ἀπὸ τὴν Θεοδώραν, τὴν νεωτάτην θυγατέρα τῆ πρώην βασιλέως, δι' ὃ ᾗ ἠνάγκασεν αὐτὴν ὁ βασιλεὺς νὰ
ἀ. χ. ἐνδυθῇ τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Τῷ δὲ τετάρτῳ ἔτει τῆς
1033. βασιλείας, σφοδρὰ λοιμικὴ νόσος συνέβη εἰς τὴν Καππαδοκίαν, Παφλαγονίαν ᾗ Ἀρμενίαν· μετὰ δὲ ταύτην μεγάλη πεῖνα, ᾗ μετὰ ταύτην σεισμὸς, ὅσις ἠφάνισε πολλὰς πόλεις, ᾗ πολλὰς ὡραίας οἰκοδομὰς τῆς Κωνσαντινοπόλεως ἐκρήμνισε. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐφάνη ᾗ κομήτης κινέμενος μετὰ ἤχυ ᾗ κρότυ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν, εἰς τρόπον ὥσε ὅλος ὁ

ὁρίζων ἐφαίνετο φλογερός. Ὁ Ῥωμανὸς βλέπων αὐτὰ τὰ κακὰ ᾗ τεράσια σημεῖα, ἀπὸ τῶν ὁποίων γέμει ἡ ἱσορία κείνων τῶν καιρῶν, ἐφοβήθη ᾗ ἐνηχολεῖτο εἰς ἔργα θεάρεσα ᾗ ὅσια, ἐλπίζων διὰ τύτυ νὰ ἐξιλεώσῃ τὴν ὀργὴν τῦ θεῦ, ἡ ὁποία ἐφαίνετο ἐπαπειλῦσα τὴν κατασροφὴν τῆς βασιλείας. Διὸ πολλὰ νοσοκομεῖα ἔκτισε χάριν τῶν ὀρφανῶν, ἀνέκτισε τὰ ὑδραγωγεῖα, δι' ὧν ἐπλύτισε τὴν πόλιν μὲ νερὸν, τὸ ὁποῖον ἤρχισε νὰ ἐκλείπῃ, μάλισα δὲ εὐηργέτησε τὰ μοναςήρια, χαρίζων εἰς αὐτὰ ὁλοκλήρυς πόλεις ᾗ χώρας, αἱ ὁποῖαι ἠγοράθησαν παρ' αὐτῦ διὰ δημοσίας δαπάνης.

Ἐν τῷ μεταξὺ, ἡ βασίλισσα Ζωὴ, γυνὴ ἀσελγὴς ᾗ ἀκόλασος, ἐραθεῖσα τῦ Μιχαὴλ, ἀδελφῦ τῦ εὐνύχυ Ἰωάννυ, ὡραίυ ᾗ εὐειδῦς νέυ, ᾗ θέλησα νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸν σύζυγόν της, ὅσις ἦτον ἤδη ξϛ' ἐτῶν, πρῶτον μὲν ἔδωκεν αὐτῷ φάρμακον πιεῖν, εἶτα δὲ μιθώσασα φονέα, κατέπεισε νὰ τὸν πνίξῃ εἰς τὸ λετρόν. Τοιυτοτρόπως ἀπέθανεν ὁ Ῥωμανὸς, ἀ. χ.
βασιλεύσας ἔτη πέντε ᾗ μῆνας ἕξ. 1034.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΩΝΙΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον τῦ Ῥωμανῦ, ἡ Ζωὴ μετακαλεσαμένη πρὸς ἑαυτὴν τὸν πατριάρχην Ἀλέξιον, ὅσις ἔτυχε τότε λειτυργῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν ἡμέρᾳ τῆς μεγάλης παρασκευῆς, κατέπεισεν αὐτὸν μὲ 50 λίτρας χρυσίυ νὰ τὴν σεφανώσῃ μετὰ τῦ Μιχαὴλ, εἶτα δὲ ἐκήρυξεν ἀπανταχῦ τὸν θάνατον τῦ Ῥωμανῦ ᾗ τὴν σύζευξιν αὐτῆς μετὰ τῦ νέυ βασιλέως. Ὁ Ἰωάννης, ὁ ἀδελφὸς τῦ Μιχαὴλ, βλέπων τὸν Κων-

σαντῖνον Δαλασσηνὸν ἀγανακτοῦντα εἰς τὴν ἀνάβασιν τοῦ Μιχαὴλ ἐπὶ τὸν βασιλικὸν θρόνον, κατέπεισεν αὐτὸν μὲ ὑποχρεώσεις καὶ ὅρκους νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν αὐλήν, καὶ πιάσας αὐτὸν, ἐξώρισεν εἰς τὴν νῆσον Πρώτην, καὶ ἐκεῖθεν εἰς ἕνα πύργον, ὅπου ἐτηρεῖτο ἐν φυλακῇ· μετὰ δὲ τοῦτο, ἐξώρισε καὶ ὅλους, ὅσους ὑπώπτευεν ἢ ἔβλεπεν ἀγανακτοῦντας κατὰ τῶν συγγενῶν του (1), καὶ ἕτω διατάξας τὰ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐδίωξεν ὅλους τοὺς ὑπηρέτας καὶ εὐνέχους τῆς Ζωῆς, καὶ ἀντ' αὐτῶν ἔβαλεν ἄλλους πιστοὺς καὶ φίλους αὐτοῦ, μὴ πιστεύων εἰς τὸ ἄστατον τῆς διαθέσεως τῆς Ζωῆς. Τοιουτοτρόπως ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἄφινε τὸν Ἰωάννην νὰ πράττῃ ὡς βούλεται, αὐτὸς δὲ ἐνησχολεῖτο εἰς ἐλεημοσύνας, οἰκοδομὰς ἐκκλησιῶν, νοσοκομείων, καὶ ἄλλων τοιούτων, ἐλπίζων διὰ τούτων ν' ἀποπλύνῃ τὴν ἀνομίαν τοῦ φόνου τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ Ἰωάννης βλέπων, ὅτι ὁ ἀδελφὸς ἦτον ἀθενὴς τὰς φρένας καὶ τὸ σῶμα, καὶ φοβέμενος μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὴν ὀργὴν τῆς βασιλίσσης, κατέπεισεν αὐτὸν νὰ κηρύξῃ κοινωνὸν τῆς βασιλείας τὸν Μιχαὴλ Καλαφάτην, ἔγγονον αὐτοῦ, καὶ νὰ ἐξορίσῃ ὅλους τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς τῆς Ζωῆς.

Τῷ δὲ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ Μιχαὴλ, ἔγινεν εἰρήνη τριακονταετὴς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Σα-

(1) Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος ἐκλείσθη εἰς ἓν ἀρέσιον, ὁ δὲ Μανιάκης, ἀγαπώμενος καὶ τιμώμενος ἀπὸ τὸν λαὸν, ἐσάλπισε εἰς τὴν ἄνω Μηδίαν, ἐπὶ προφάσει τοῦ νὰ ταπεινώσῃ τοὺς Σαρακηνούς· ὅλοι οἱ φίλοι καὶ συγγενεῖς τοῦ πρώην βασιλέως ὑστερήθησαν ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων καὶ ἀξιωμάτων, καὶ ἡ διοίκησις τῶν ἐπαρχιῶν καὶ δημοσίων ὑποθέσεων παρεδόθη εἰς τοὺς εὐνέχους.

ρακηνῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐξ αἰτίας, ὡς λέγεσι, τῆς γυναικὸς τοῦ Καλίφη, ἡ ὁποία μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς ἐβαπτίσθη. Τὸ δὲ 1036 ἔτος ἦτο περίφημον διὰ τὸν συμβάντα μεγάλον σεισμὸν, καὶ διὰ τὴν ἀπόπειραν τῶν Σαρακηνῶν κατὰ τῆς Ἐδέσσης, ἡ ὁποία ὀλίγου ἔλιπε νὰ παραδοθῇ εἰς τὰς χεῖράς των. Τῷ δὲ ἑπομένῳ ἔτει συνέβη ἡ ἀποσασία τῶν Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι ἐχειροτόνησαν βασιλέα τὸν Πέτρον Δελεάνον, βυζαντίου τινὸς δοῦλον, ὁ ὁποῖος ἔφυγε πρὸς τὴν πατρίδα του τὴν Βουλγαρίαν, καὶ ἐφήμιζεν ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Ῥωμανοῦ, υἱοῦ τοῦ Σαμουὴλ. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἀπεσάτησαν καὶ οἱ Δυῤῥαχῖται, οἱ ὁποῖοι μὴ φέροντες τὰς δυναστείας τοῦ Μιχαὴλ Δερμοκαΐτου, ἐδίωξαν αὐτὸν ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐχειροτόνησαν βασιλέα τὸν Τειχομηρὸν, στρατιώτην τινὰ, τὸν ὁποῖον ἐτίμων πολλά. Ὁ Δελεάνος ἀκούσας τὰ συμβάντα ἐν τῷ Δυῤῥαχίῳ, ἔγραψε γράμματα φιλικὰ πρὸς τὸν Τειχομηρὸν, καὶ παρεκάλει νὰ ἑνωθῇ μετ' αὐτοῦ, ὑποχόμενος νὰ τὸν κάμῃ συμβασιλέα τῆς Βουλγαρίας· αὐτὸς δὲ ὁ δόλιος, μόλις ἐμβὰς εἰς τὸ Δυῤῥάχιον, ἐφόνευσε τὸν δυστυχῆ Τειχομηρὸν, καὶ στρατεύσας εὐθὺς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου ἐστρατοπέδευεν ὁ βασιλεὺς, ἐπροξένησε τόσον τρόμον εἰς τοὺς βασιλικοὺς στρατιώτας, ὥστε πάντες ἔφευγον ἀτάκτως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἀφῆκαν ὅλα τὰ πολεμικὰ σκεύη εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Μανουὴλ Γαβάτζη, ὁ ὁποῖος ἔγινε προδότης, καὶ παρέδωκεν αὐτὰ εἰς τὸν ἐχθρόν.

Ἐν τούτοις, Ἀλεξιάνος, πατρίκιος καὶ στρατηγὸς Θεοδοσιουπόλεως, ὁ τοῦ Ἀαρὼν δεύτερος υἱὸς, φυγὼν ἐξαίφνης ἀπὸ τῆς πόλεως, ἦλθεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ὅπου ἐδέχθησαν αὐτὸν οἱ συμπατριῶται περιχαρῶς.

Ο' Δελεάνος μαθὼν τοῦτο, ἠθέλων νὰ φανῇ εὐάρεσος πρὸς τοὺς Βαλγάρους, ἔλαβε τὸν Ἀλεσιάνον κοινωνὸν τῆς βασιλείας, καὶ τὸν ἔστειλε μὲ 40,000 ἀνθρώπους νὰ πολιορκήσῃ τὴν Θεσσαλονίκην. Ο' Ἀλεσιάνος ἔδειξε μὲν ἀνδρίαν εἰς ταύτην τὴν πολιορκίαν, ἀλλ' ἀντιπολεμούμενος ἀνδρείως ἀπὸ τὸν Κωνσαντῖνον τὸν πατρίκιον, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν, καὶ ἀνεχώρησε ζημιώσας 15,000 ἀνθρώπων. Τότε λαβὼν ἀφορμὴν ὁ Δελεάνος, ἐζήτει νὰ σμικρύνῃ τὴν δόξαν τοῦ συντρόφου, τὸ ὁποῖον ἐννοῶν ὅτος, ἀπεφάσισε νὰ προκαταλάβῃ τοὺς κακοὺς διαλογισμούς του, καὶ καλέσας εἰς τὸ συμπόσιον, ἐτύφλωσεν αὐτὸν, καὶ εἶτα ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσαντινούπολιν, τυχὼν τῆς παρὰ τοῦ βασιλέως συγγνώμης διὰ τῶν φίλων. Ο' δὲ Μιχαὴλ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του, μ' ὅλον ὅτι ἐβασανίζετο ἀπὸ τὸν ὕδρωπα πολὺ, ἐστράτευσεν εἰς τὴν Βελγαρίαν, καὶ ὑποτάξας αὐτὴν πάλιν, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσαντινούπολιν θριαμβεύων· βλέπων δὲ, ὅτι παρ' ἡμέραν ηὔξανεν ἡ ἀῤῥενειά του, παρητήσατο τὴν βασιλείαν, καὶ ἀναχωρήσας εἴς τι μοναστήριον, τὸ ὁποῖον ἔκτισεν αὐτὸς, ἔζησε τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς ἐν μετανοίᾳ καὶ ἐξομολογήσει· ἀπέθανε δὲ τῇ δεκάτῃ Δεκεμβρίου τοῦ 1041 ἔτους, βασιλεύσας ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνας ὀκτώ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΛΑΦΑΤΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιχαὴλ παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ Μιχαὴλ Καλαφάτης, ὁ ἔγγονος τοῦ ἀποθανόντος, καὶ κατά τινας θετὸς υἱὸς τῆς Ζωῆς. Οὗτος ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας του μόνον ἐξώρισεν, ἴσως χάριν τῆς Ζωῆς, τὸν θεῖόν του Ἰωάννην τὸν εὐνοῦχον, καὶ ἠνάγκασε τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς του νὰ γένωσιν εὐνοῦχοι, ἀλλὰ καὶ τὴν Ζωὴν ἔκλεισεν εἰς μοναστήριον, προφασιζόμενος ὅτι αὐτὴ ἠγωνίωσε μὲ μαγείαν καὶ γοητείαν νὰ τὸν φονεύσῃ. Ο' λαὸς ὅμως ἀγαπῶν αὐτὴν καὶ σεβόμενος, παρωργίωθη τόσον, ὥσε ἀποσατήσαντες, ἐκάλεσαν ὁμοθυμαδὸν τὴν Θεοδώραν, τὴν νεωτάτην θυγατέρα τοῦ Κωνσαντίνου, ἀπὸ τὸ μοναστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο κλεισμένη, ὡς εἴπαμεν ἀνωτέρω, καὶ ἐψήφισαν αὐτὴν ὁμοῦ μετὰ τῆς ἀδελφῆς Ζωῆς ἄνασσαν, τὸν δὲ Μιχαὴλ καὶ Κωνσαντῖνον τυφλώσαντες πρῶτον, εἶτα ἐξώρισαν ὁμοῦ μετὰ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων, εἰς τρόπον ὥσε ὁ Μιχαὴλ μόλις ἐβασίλευσε τέσσαρας μῆνας (1).

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΟΝΟΜΑΧΟΥ.

Ἀφ' οὗ ἡ Ζωὴ ἔλαβε πάλιν τοιούτῳ τρόπῳ τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας, τοὺς μὲν φίλους τῶν πρώην τυράννων ἐξώρισε, τοὺς δὲ τοῦ πατρὸς καὶ θείου της ἀνακαλέσασα, ἀνεβίβασεν εἰς τὰ μέγιστα πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ ἀξιώματα, καὶ μάλιστα τὸν Μανιάκην, τὸν ὁποῖον ἔκαμεν ἀρχιστράτηγον ὅλων τῶν δυτικῶν ἐθνῶν· μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀναγκαθεῖσα ἀπὸ τὸν λαὸν, ἐσεφανώθη ἀπὸ τὸν πατριάρχην μετὰ τοῦ Κωνσαντίνου Μονομάχου, ἑνὸς εὐγενοῦς καὶ εὐειδοῦς ἀνδρὸς, ὅστις ἐξωρίσθη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μιχαὴλ εἰς τὴν Μιτυλήνην. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον μετὰ τὴν ἀνάβασιν τοῦ Κωνσαντίνου ἐπὶ τὸν θρόνον ἀπεσάτησεν ὁ Μανιάκης διά τινα ὕβριν παρὰ τοῦ Σκληροῦ, ἑνὸς τῶν πρώτων φίλων τοῦ βασιλέως, καὶ στρατεύσας εἰς τὴν Βελγαρίαν, ἐνίκησε τὸν κατ' αὐτοῦ καλέντα Στέφανον Σε-

(1) Κεδρην. καὶ μάλιστα Ζωναρ. κεφ. ιη' καὶ ιθ'.

βασοφόρον, δολοφονηθεὶς ὑπ' αὐτὸς ἐν ὀλίγῳ ἀπό τινα ἄγνωστον ἄνθρωπον. Μετὰ τὸν θάνατον τότε, οἱ πρῶτοι αὐτῆ φίλοι ὑπ' ζηλωταὶ τῆς ἀποσασίας ὑπετάχθησαν πρῶτοι εἰς τὸν Στέφανον, τὸν στρατηγὸν τῆ βασιλέως, ὁ ὁποῖος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κωνσαντινόπολιν θριαμβεύων.

ἀ. χ. 1043. Κατὰ τὸ αὐτὸ 1043 ἔτος, οἱ Ρ'ῶσσοι, οἱ ὁποῖοι ἔμειναν πολὺν χρόνον ἥσυχοι, ἐφάνησαν αἰφνιδίως μετὰ μεγάλης σόλης ἔμπροσθεν τῆς Κωνσαντινοπόλεως, ἀλλ' ἐνικήθησαν ἐν τῷ Βοσπόρῳ, ὑ ὕτως ἠναγκάσθησαν ν' ἀνανεώσωσι τὴν παλαιὰν αὐτῶν μετὰ τῆς μοναρχίας συμμαχίαν. Μετὰ δὲ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ρ'ώσσων, στρατεύσας ὁ βασιλεὺς εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας, ἐκυρίευσε πάλιν πολλὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἐκυριεύθησαν ἀπὸ τὸς Σαρακηνὸς ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν τελευταίων βασιλέων. Ἐν ᾧ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπολέμει εὐτυχῶς, Λέων ὁ Τορνίκιος, ἀνὴρ ἀξιόλογος ὑ συγγενὴς τῆ βασιλέως, ἔφυγεν ἀπὸ τὸ μοναστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκλείσθη ὑσερηθεὶς ὑπὸ φθόνε τῆς στρατηγίας τῆς Μηδίας, ὑ ἐλθὼν εἰς Ἀδριανόπολιν, εὗρε πολλὸς ἄλλος συμπράκτορας, ὑ στρατεύσας ἐπολιόρκει τὴν Κωνσαντινόπολιν· ἀλλ' εὑρὼν παρ' ἐλπίδα μεγάλην ἀντίσασιν, ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν Ἀρκαδιόπολιν, ὅπε καταπολεμηθεὶς ἀπὸ τὸ πλῆθος, ἐπιάσθη αἰχμάλωτος, ὑ τυφλωθεὶς ἐξωρίσθη μακράν· μετὰ δὲ τὴν κατάπαυσιν ταύτης τῆς ἀποσασίας ἦτο μεγάλη ἡσυχία καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας εἰς τὸς δύο ἑπομένες χρόνος.

ἀ. χ. 1048. Ἐν δὲ τῷ 1048 ἔτει εἰσέβαλον εἰς τὴν Ρ'ωμαϊκὴν μοναρχίαν νέοι ἐχθροὶ, πάντη ἄγνωστοι ἕως τώρα, οἱ ὁποῖοι τελευταῖον ἐκυρίευσαν κατὰ κράτος τὴν βασιλείαν· ἦτοι δὲ ἦσαν οἱ Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι ἐγκαταλιπόντες τὰς πρὸς τὸν Καύκασον παλαιὰς κατοικίας, ὑ περάσαντες διὰ τῶν Κασπίων παρόδων, κατῴκησαν ἐν ἔτει 844 ἐν τῇ μεγάλῃ Ἀρμενίᾳ, ὅπε ἔμειναν ἄγνωστοι ὑ ποταποὶ, ἕως ὅ οἱ πόλεμοι τῶν Σαρακηνῶν πρὸς ἀλλήλες ἔδωκαν εἰς αὐτὸς ἀφορμὴν νὰ γένωσι γνωστοὶ ὑ περίβλεπτοι. Οἱ Σαρακηνοὶ κυριεύσαντες τὴν Περσίαν, Ἀσσυρίαν, Αἴγυπτον, Ἀφρικὴν ὑ μέγα μέρος τῆς Εὐρώπης μὲ μεγάλην τύχην καὶ ταχύτητα, ἐμέρισαν αὐτὰς εἰς πολλὰς δεσποτείας, ἤτοι ἡγεμονίας, ὧν ἑκάση εἶχε τὸν ἰδιαίτερον σελτάνον, ἤτοι βασιλέα, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν πρόοδον τῆ καιρῆ σασιάζοντες πρὸς ἀλλήλες, ἐπετάχυναν τὴν πτῶσιν τῆς βασιλείας των. Ἐν ἔτει 1030 βλέπων ὁ Μωάμεθ, ὁ ὑὸς τῆ Ἰμβραὴλ, τῆ σελτάνε τῆς Περσίας, ὅτι ἦτον ἀδύνατος ν' ἀντισαθῇ εἰς τὸν σελτάνον τῆς Βαβυλῶνος, μετὰ τῆ ὁποίᾳ εἶχε πόλεμον, κατέφυγεν εἰς τὸς Τούρκος, οἱ ὁποῖοι ἐξειλαν αὐτῷ ἀπὸ τὴν μεγάλην Ἀρμενίαν 3,000 στρατιώτας ὑ στρατηγὸν τὸν Τραγολιπάκην Μεκάλετ (1). Ὅτε δὲ ὁ Μωάμεθ κατενίκησε τὸν σελτάνον τῆς Βαβυλῶνος, δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ τὸς Τούρκος νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια, ἕως ὅ καταπαύσῃ τὸν πόλεμον μετὰ τῶν Ἰνδῶν. Τότε οἱ Τοῦρκοι ἀναχωρήσαντες εἰς τὴν ἔρημον Καρβωνίτην, ὑ ἑνωθέντες μὲ πολλὸς ἀποσάτας Πέρσας, ἔκαμνον ἐπιδρομὰς εἰς τῶν Σαρακηνῶν τὴν ἐπικράτειαν, κατανικήσαντες ὑ 20,000 κατ' αὐτῶν σα-

(1) Οὗτος ὀνομάζεται ὑ Ταγγρολίπιξ. Ὅρα Ἑρβελὼτ. βιβλ. ἀνατ. σελ. 1027 κτ.

λέντας στρατιώτας τῆ Μωάμεθ. Ἡ φήμη ταύτης τῆς νίκης, καὶ τὰ ἀναρίθμητα λάφυρα, παρεκίνησαν πολλοὺς κακούργους, φυγάδας δήλους, λῃστὰς κτ. νὰ ἑνωθῶσι μὲ τοὺς Τούρκους, εἰς τρόπον ὥστε ὁ Τραγολιπάκης συνήθροισεν ἐντὸς ὀλίγου 50,000 ἄνδρας. Ὁ Μωάμεθ ἐστράτευσε προσωπικῶς μὲ πολυάριθμον στράτευμα, πλὴν πεσὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου, ἀπέθανεν εἰς ὀλίγον, καὶ τὸ στράτευμά του ὅλον παρεδόθη εἰς τὸν Τραγολιπάκην, ὃν ἐκήρυξεν αὐτὸν σουλτάνον, τουτέστι βασιλέα τῆς Περσίας. Αὕτη ἡ μάχη, ἡ ὁποία κατέβαλε τὸ θεμέλιον τῆς Ὀθωμανικῆς δυνάμεως, ἔγινε πλησίον τῆ Ἀσπαχὰν, νῦν δὲ Ἰσπαχὰν, μητροπόλεως τῆς Περσίας (1).

Ὁ δὲ Τραγολιπάκης, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσε τὴν Περσίαν, καὶ ἠνέωξε τὴν εἴσοδον εἰς ταύτην τὴν βασιλείαν διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἀράξιδος, ὅστις διαχωρίζει τὴν Περσίαν καὶ Ἀρμενίαν, πρῶτον μὲν ἐκυρίευσε τὴν ἐπικράτειαν τοῦ ἄρχοντος τῆς Βαβυλῶνος, εἶτα δὲ ἔσειλε κατὰ τῶν Ἀράβων τὸν θεῖόν του Κουτλεμοῦσην ἢ Κουτζιμοῦσην, ὁ ὁποῖος ὅμως νικηθεὶς, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς τὴν Μηδίαν, καὶ ἐνταῦθα πολεμήσας τὸν Στέφανον, τὸν στρατηγὸν τῶν Ῥωμαίων, ὅστις ἐμπόδιζεν αὐτῷ τὴν διάβασιν, τὸ μὲν στράτευμά του ἔτρεψεν εἰς φυγὴν, αὐτὸν δὲ ζωγρήσας, ἐπώλησε κατὰ τὸ Ταβρέζιον τῆς Περσίας, καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸν Τραγολιπάκην, ἀπελογεῖτο περὶ τῆς τροπῆς καὶ κακῆς ἐκβάσεως ὅσον τὸ δυνατὸν, καὶ παρεκίνει αὐτὸν νὰ κυριεύσῃ τὴν Μηδίαν, μίαν ἐπαρχίαν εὐφορωτάτην, πα-

(1) Ὅρα Νικηφόρ. Βρυέννι. βιβλ. Α'. κεφ. 13. καὶ Κεδρην. σελ. 768.

ρισῶν αὐτὴν εὐάλωτον, ὡς κατοικημένην ἀπὸ γυναῖκας, δι' ἣν ὑπαινίττετο τοὺς Ῥωμαίους. Ὁ Τραγολιπάκης μελετῶν ἀείποτε νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Ἄραβας, τότε δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὴν συμβουλὴν τοῦ θείου του, ἀλλ' ἐστράτευσε κατὰ τῶν Ἀράβων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὅμως νικηθεὶς, παρητήσατο ὅλους τοὺς διαλογισμοὺς κατ' αὐτῶν, καὶ ἀναλογιζόμενος τοὺς λόγους τοῦ θείου του, ἔσειλε τὸν ἀνεψιὸν Ἀσάνην, τὸν ἐπονομαζόμενον κωφὸν, μὲ 20,000 ἀνθρώπων κατὰ τῆς Μηδίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ἐμβὰς, ἔκαιε καὶ διήρπαζε πανταχοῦ, τέλος δὲ ἀπατηθεὶς εἰς ἔνεδραν, κατεκόπη ὁμοῦ μὲ ὅλον τὸ στράτευμα ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους στρατηγούς.

Ὁ δὲ Σουλτάνος ἀκούσας ταύτην τὴν φθορὰν τοῦ στρατηγοῦ του, δὲν ἀπεδειλίασεν, ἀλλ' ἔσειλε νέον στράτευμα εἰς τὴν Μηδίαν, ὡς 100,000 τὸν ἀριθμὸν, οἱ ὁποῖοι διήρπασαν ὅλην τὴν ἐπαρχίαν ἀκωλύτως, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ κυριεύσωσι τὴν κωμόπολιν Ἄρτζε, πόλιν μυριάνδρου καὶ περιβόητον διὰ τὸ ἐμπόριον, κατέκαυσεν αὐτήν. Μετ' οὐ πολὺ ἠκολούθησε μεταξὺ τοῦ Ἀβραμίου Ἀλείμ, ἀδελφοῦ τοῦ σουλτάνου καὶ στρατηγοῦ τῶν Τούρκων, καὶ τοῦ Λιπαρίτου, στρατηγοῦ τῶν Ῥωμαίων, φονικωτάτη μάχη, ἐν ᾗ οἱ Ῥωμαῖοι ἐνίκησαν μὲν, ὅμως δὲν ἔκριναν εὔλογον νὰ καταδιώξωσι τὸν ἐχθρὸν, ὅτι ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Λιπαρίτης ἐλήφθη αἰχμάλωτος. Ὁ βασιλεὺς ἐς ἄκρον λυπούμενος ἐπὶ τῇ αἰχμαλωσίᾳ τοῦ Λιπαρίτου, ἔσειλε πρὸς τὸν Σουλτάνον δῶρα πολυτελῆ καὶ λύτρα, ζητῶν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Λιπαρίτου καὶ σπονδὰς εἰρήνης. Ὁ Σουλτάνος ἀπέδωκεν οὐ μόνον τὰ δῶρα, ἀλλὰ καὶ τὸν Λιπαρίτην δίχα λύτρων, καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ μὴ πολεμήσῃ ποτὲ κατὰ τῶν Τούρκων. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔσειλεν ὁ Τραγολι-

πάκης εἰς τὴν Κωνσαντινούπολιν πρέσβυν, ἄνδρα περιφανῆ καὶ περίβλεπτον μεταξὺ τῶν Τούρκων, ὁ ὁποῖος παρακινῶν ὑψηλοφρόνως τὸν βασιλέα νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν σελτάνον, καὶ νὰ γένῃ ὑποτελὴς, ἀπεδιώχθη ἀπὸ τὴν πόλιν μὲ μεγάλην καταφρόνησιν. Τότε ἀπεφάσισεν ὁ Σελτάνος ν' ἀνακινήσῃ τὸν πόλεμον μετὰ τῶν Ρ'ωμαίων.

Ο' δὲ Μονομάχος ἡτοιμάζετο καὶ αὐτὸς νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τοιοῦτον δυνατὸν ἐχθρὸν, ἠναγκάσθη ὅμως νὰ στρέψῃ τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Πατζινάκων, ἑνὸς ἔθνους Σκυθικοῦ, τῶν ὁποίων ὁ βασιλεὺς Τύραχος θυμωθεὶς, ὅτι ὁ Γραικοὶ ἐδέχθησαν φιλοφρόνως τὸν ἀποσάτην Κεγένην, διέβη τὸν Δάναβιν, καὶ εἰσβαλὼν εἰς τὰς ἐπαρχίας τῶν Γραικῶν, κατέκαιε καὶ κατέσφαζεν. Α'λλὰ Κωνσαντῖνος μάγιστρος ὁ Α'ριανίτης, ὁ δὲξ Α'δριανουπόλεως, σαλεὶς κατ' αὐτοῦ μὲ ὅλα τὰ ἔθνη, ὅσα ἦσαν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ Βλαγαρίᾳ, καὶ καταπειθεὶς ἀπὸ τὸν Κεγένην, ὅστις ἡνώθη μὲ αὐτὸν ἔχων 20,000 ἀνθρώπους, νὰ ὁρμήσῃ αἰφνιδίως εἰς τὰς βαρβάρους, οἱ ὁποῖοι διὰ τὰς συχνὰς ἀθενείας ἠδυνατίσθησαν, κατενίκησεν αὐτὰς, καὶ τὰς ἠνάγκασε νὰ ὑποταχθοῦν, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἄλλοι μὲν ἐσυγχωρέθησαν νὰ κατοικήσουν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Σαρδικῆς, Ναΐσσου, Εὐτζαπέλου καὶ ἄλλων πόλεων τῆς Βλγαρίας, ἄλλοι δὲ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα· ὁ δὲ Τύραχος καὶ σὺν αὐτῷ ἄνδρες ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα ἐσάλπισαν εἰς τὴν Κωνσαντινούπολιν, ὅπου βαπτισθέντες, ἀνεβιβάσθησαν εἰς μεγάλα ἀξιώματα. Ὡς τόσον, 15,000 ἀπὸ τὰς βαρβάρους, ὅσοι κατῴκησαν τὴν Βλγαρίαν, σελλόμενοι ἀπὸ τὸν βασιλέα ὑπὸ τὸν ὁμοεθνῆ αὐτῶν στρατηγὸν Καταλεὶμ εἰς βοή-

θειαν τῶ ἐν Ι'βηρίᾳ στρατεύματος, ἀπεσάτησαν καθ' ὁδὸν, καὶ ἑνωθέντες μὲ πολλοὺς ἄλλους συμπατριώτας, ἐστρατοπέδευσαν εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως, καὶ ἐκεῖθεν ἔκαμνον συχνὰς ἐπιδρομὰς εἰς τῶν Γραικῶν τὴν ἐπικράτειαν. Ο' βασιλεὺς ἔξειλε κατ' αὐτῶν τοὺς καλλίτερους στρατηγοὺς, ἀλλὰ νικηθεὶς εἰς τρεῖς μάχας κατὰ διαδοχὴν, ἀπεφάσισε νὰ τρέψῃ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς μοναρχίας κατ' αὐτῶν, τὸ ὁποῖον βλέποντες οἱ βάρβαροι, ἔξειλαν πρέσβεις ζητοῦντες εἰρήνην, εἰς ἣν καὶ ἔξερξε προθύμως ὁ βασιλεὺς διὰ τριάκοντα χρόνων (1).

Ἐν τούτοις, ὁ Σελτάνος εἰσβαλὼν εἰς τὴν Γ'βηρίαν καὶ Μηδίαν, καὶ πολιορκήσας τὸ Μαντζικίερτε, δυνατὸν φρούριον, ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ ἄπρακτος· τῷ δὲ ἑπομένῳ ἔαρι ἐπισρέψας, κατερήμωσε τὴν Ι'βηρίαν, μὴ φειδόμενος ἡλικίας ἢ γένους· καὶ μαθὼν, ὅτι ὁ Α'κόλουθος Μιχαὴλ ἐστράτευε κατ' αὐτοῦ μὲ πολυάριθμον στράτευμα, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ Ταβρέζιον, ἀφήσας 30,000 ἀνθρώπους, διὰ νὰ βλάπτωσι τὰ σύνορα τῆς Γραικικῆς μοναρχίας, τὰ ὁποῖα δὲν ἐφυλάττοντο ἀπὸ στρατιώτας διὰ τὴν φιλαργυρίαν τοῦ Μονομάχου· ἐπειδὴ ἕως τότε αἱ ἐπαρχίαι, ὅσαι ἐγειτνίαζον μὲ τοὺς βαρβάρους, ὄντες ἐλεύθεραι ἀπὸ παντὸς εἴδους φόρων, ἔτρεφον ἐξ ἰδίων στρατεύματα, καὶ ἀνθίσαντο εἰς τοὺς βαρβάρους, ἤδη δὲ ἀναγκαωθεῖσαι ἀπὸ τὸν Μονομάχον νὰ πληρώσωσιν, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ ἐπαρχίαι, τοὺς τεταγμένους φόρους, δὲν ἦσαν ἱκαναὶ νὰ ἀπεμποδίζωσι τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ἐχθρῶν.

---

(1) *Νικηφόρ. Βρυέν. Κεδρην. Ζωναρ. εἰς Μονομάχ.*

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἀπέθανεν ἡ Ζωὴ, ἐ ὀλίγον ὕστερον μετὰ ταύτην ὁ βασιλεύς. Οὗτος ἠγάπα μὲν ἐ ἐσέβετο τὴν Θεοδώραν, ἀδελφὴν τῆς Ζωῆς, κατεπείθη ὅμως ἀπὸ τὰς εὐνάχας νὰ κηρύξῃ διάδοχον τῦ θρόνυ Νικηφόρον, τὸν ςρατηγὸν τῶν ἐν Βελγαρίᾳ ςρατευμάτων. Ἀλλ' ἡ Θεοδώρα, ὡς ἔμαθε τὸν σκοπὸν τῦ βασιλέως, ἔχυσα πολλὰς φίλας εἰς Κωνςαντινόπολιν, ἐκηρύχθη ὁμοφώνως βασίλισσα, τὸ ὁποῖον μαθὼν ὁ βασιλεὺς, ἀπέθανεν ὑπὸ τῆς λύπης, βασιλεύσας χρόνυς δώδεκα ἐ μῆνας ὀκτώ. Μερικοὶ συγγραφεῖς διηγῦνται, ὅτι ἐ ἡ Ζωὴ ἐ αὐτὸς ἀπέθανεν ὑπὸ λοιμικῆς νόσυ· ἀλλ' οἱ περισσότεροι θέλυσιν, ὅτι αὐτὸς ἀπέθανεν ἀπ' ἀρθρῖτιν, ἡ ὁποία ἠυξήθη περισσότερον διὰ τὴν ἀκολασίαν, ἀσωτείαν ἐ ἀσέλγειάν τε.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΘΕΟΔΩΡΑΣ.

Ὅταν ἔμαθεν ἡ Θεοδώρα τὸν θάνατον τῦ Μονομάχε, ἐφυλάκωσεν ὅλυς, ὅσοι ἐπρόβαλον τὴν ἀνάβασιν τῦ Νικηφόρυ, ἐ ὑςερήσασα ἀπὸ τῶν ἀξιωμάτων, ἀντικατέςησεν ἄλλυς πισὺς πρὸς αὐτήν. Ὁ εὐνοῦχος Θεόδωρος ἐςάλη μὲ μεγάλην δύναμιν εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας, διὰ νὰ φοβῇ τὺς Τύρκυς, οἱ ὁποῖοι, ὡς ἔμαθον τὸν θάνατον τῦ βασιλέως, ἡτοιμάζοντο ν' ἀνανεώσυν τὸν πόλεμον. Αὐτὸς ἠνάγκασε διὰ τῆς ἐπιμελείας τε ἐ σπυδῆς τὺς ἐχθρὺς νὰ παύσωσιν εἰσβάλλοντες εἰς τῶν Γραικῶν τὴν μοναρχίαν, ἐ συντόμως, ἐν τῇ ὀλιγοχρονίῳ βασιλείᾳ τῆς Θεοδώρας αἱ ἀνατολικαὶ ἐπαρχίαι ἀπήλαυσον τοιαύτην ἡσυχίαν, οἵαν οὐδέποτε. Αὐτὴ ἐκλέγυσα τὺς ἀρίςυς ςρατηγὺς ἐ ὑπηρέτας, διοικῦσα δικαίως ἐ ἀπροσωπολήπτως, ἐ μεταχειριζομένη τὴν δύναμίν της μὲ μετριότητα, ἀπήλαυσε τὴν εὔνοιαν τῦ λαῦ, ἐ τὸ σέβας ἐ τὴν τιμὴν τῶν ἀλλοτρίων ἐθνῶν. Δὲν ἔζησεν ὅμως πολὺν χρόνον, ἀλλ' ἀθενήσασα ὀξεῖαν ἀῤῥένειαν, ἀπέθανεν ἐν μηνὶ Αὐγύςῳ 1056 ἀπὸ χριςῦ, βασιλεύσασα χρόνον ἕνα ἐ μῆνας ἑννέα, ἐ ἐκλέξασα πρὸ τῦ θανάτυ διὰ παρακινήσεως τῦ φίλυ αὐτῆς εὐνύχυ Λέοντος Στραβοσπονδύλυ διάδοχον τῆς βασιλείας τὸν Μιχαὴλ Στρατιωτικὸν, ἄνδρα γηραιὸν ἐ ἄπειρον τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων (1).

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ.

Ἐπειδὴ ὁ θάνατος τῆς Θεοδώρας ἐ ἡ ἀνάβασις τῦ Μιχαὴλ ἐκηρύχθησαν εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, πρῶτον μὲν ἀντεξάθη ὁ Θεοδόσιος, ἀνεψιὸς τῦ ἀποθανόντος βασιλέως, ἐ ἐζήτει τὴν βασιλείαν ὡς αὐτῷ ἀνήκυσαν, ἀλλὰ βλέπων, ὅτι ὔτε ὁ παριάρχης, ὔτε ὁ λαὸς, ἠθέλησαν νὰ τὸν γνωρίσυν, ἐ φοβέμενος τὴν ὀργὴν τῦ νέυ βασιλέως, κατέφυγε μετὰ τῦ ιῆ εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ὅθεν ὅμως ἐκβληθεὶς διὰ προσαγῆς τῦ βασιλέως, ἐξωρίσθη εἰς Πέργαμον, ὅπυ ἐ μετά τινας χρόνυς ἀπέθανεν. Ὁ δὲ Μιχαὴλ, μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς ἀποςασίας, ἐβασίλευε μὲν εἰρηνικῶς, ὅμως ἐφάνη μετ' ὀλίγον, ὅτι ἦτον ἀνάξιος τῦ τοιύτυ ὑψηλῦ ἀξιώματος, ὁ ὁποῖος ἀνατραφεὶς παιδιόθεν εἰς τὸ ςρατόπεδον, ἐ ὢν πάντῃ ἄπειρος τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων, ἄφινε τὺς εὐνύχυς, τὺς πρωταιτίυς τῆς ἀναβάσεώς τε, νὰ διοικῶσιν ἀδεῶς ἐ ὡς

(1) Ζωναρ. κεφ. 29. ἐ Κεδρην.

ἐβέλοντο, ᾗ διὰ παρακινήσεως τούτων ὕβρισε πολλὰς τῶν ἀξιολόγων στρατηγῶν, ᾗ μάλιστα τὸν Ἰσαάκιον Κομνηνὸν ᾗ Κατακαλὼν τὸν Κεκαυμένον, ἄνδρας στρατηγικωτάτους ᾗ ἐμπειροτάτους, ἐξ ὧν τὸν μὲν πρῶτον ὑστέρησεν ἀπὸ τῆς στρατηγίας, τὸν δ' ἕτερον ἀπὸ τοῦ δεκάτου τῆς Ἀντιοχείας, καὶ ἀντ' αὐτῶν κατέστησε στρατηγὸν τῶν Ἀνατολικῶν ἐθνῶν τὸν Βρυέννιον, ἄνδρα φιλοτάραχον ᾗ ὀξύθυμον, ὅστις εἶχεν ἐξωρισθῇ ἀπὸ τὴν Θεοδώραν. Ὁ Βρυέννιος ἐπισρέψας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐζήτει ν' ἀποδοθῶν αὐτῷ τὰ ὑπάρχοντα, ὅσα ἐδημεύθησαν ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆς Θεοδώρας· ἀλλὰ μὴ λαβὼν αὐτὰ, ἐθυμώθη, ᾗ συνομόσας μὲ τὸν Κεκαυμένον, Κομνηνὸν ᾗ ἄλλους τινὰς, ἐζήτει καιρὸν ἐκδικήσεως. Οἱ συνωμόται ἐν πρώτοις συμβουλεύομενοι νὰ ἐκλέξωσι νέον βασιλέα, ἔκριναν ἄξιον εἰς τοῦτο τὸν Κεκαυμένον· ἐπειδὴ ὅμως ἔτος ἠναντιοῦτο, προτείνων τὸ γῆράς τε, ἐκρίθη ὁ Κομνηνὸς, ἀνὴρ κατὰ πάντα ἄξιος τοῦ τοιούτου ἀξιώματος· μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπορεύθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ᾗ ἐντεῦθεν ἕκασος εἰς τὰ ἴδια. Ὁ Βρυέννιος ὑπῆγεν εἰς τὸ ἐν τῇ ἀνατολῇ στράτευμά τε, ἀλλ' ἐνταῦθα διά τινα συμβᾶσαν δισχόνοιαν φυλακώσας τὸν πατρίκιον Ἰωάννην Ὀψαρᾶν, ἔδειρεν αὐτὸν δημοσίᾳ, τὸ ὁποῖον ἀκούσας ὁ πατρίκιος Λυκάνθης, ὅστις διῴκει πλησίον ἐκείνου τοῦ τόπου δυνατὸν τάγμα Λυκαόνων ᾗ Πισσιδῶν, ᾗ συμπεραίνων ὅτι ὁ Βρυέννιος ἐμελέτα ν' ἀποσατήσῃ, ἐπίασεν αὐτὸν αἰφνιδίως ᾗ παρέδωκεν εἰς τὸν Ὀψαρᾶν, ὁ ὁποῖος τὸν ἐτύφλωσεν. Οἱ δὲ λοιποὶ συνωμόται, ὡς ἔμαθον τὴν δυσυχίαν τοῦ Βρυεννίου, φοβούμενοι μὴ προδοθῶν, ἀπεφάσισαν ν' ἀποσατήσωσι δημοσίᾳ. Διὸ συναθροίσαντες εἰς εὐρύχωρον πεδιάδα ὅλον τὸ ὑπ' αὐτὸν στράτευμα, παρέσησαν τὸν Κομνηνὸν ἐν βασιλικῇ τῇ στολῇ εἰς τὸν στρατιώτας, οἱ ὁποῖοι ἀναγορεύσιν αὐτὸν ὁμοφώνως τῇ ὀγδόῃ τοῦ Ἰουνίου 1057 βασιλέα.

Ὁ δὲ Κομνηνὸς παραλαβὼν τοιοῦτῳ τρόπῳ τὴν βασιλείαν, ἐστράτευσεν εἰς τὴν μεγάλην Ἀρμενίαν, ᾗ ἐκυρίευσε τὴν Νίκαιαν. Ἐν τῷ μεταξὺ, ὁ Στρατιωτικὸς, ὡς ἔμαθε τὴν ἀποσασίαν, συνήθροισεν ὅλα τὰ ἐν τῇ δύσει στρατεύματα, ᾗ ἐχειροτόνησε στρατηγὸν τὸν εὐνοῦχον Θεόδωρον, ᾗ τὸν Ἀαρὼν Δέκαν, ἄνδρα πολεμικὸν ᾗ γυναικάδελφον τοῦ Κομνηνοῦ. Οἱ δύο στρατηγοὶ ἐστράτευσαν εἰς τὴν Νικομηδίαν, ᾗ ἐντεῦθεν εἰς τὴν Νίκαιαν, ὅπου εὗρον ἐστρατοπεδευμένον ἐκεῖ πλησίον τὸν Κομνηνὸν, ᾗ ἀπεφάσισαν νὰ πολεμήσωσιν. Ἡ μάχη ἐχρημάτισε φονικωτάτη ἑκατέρωθεν· ἀλλὰ τέλος ἐτράπη εἰς φυγὴν τὸ βασιλικὸν στράτευμα.

Μετὰ ταύτην τὴν λαμπρὰν νίκην, ἐκινήθη ὁ Κομνηνὸς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, πεποιθὼς, ὅτι οἱ πολῖται θέλωσι τὸν δεχθῇ ἀσμένως εἰς τὴν πόλιν. Ὁ δὲ Στρατιωτικὸς, ὡς ἔμαθε τὴν φθορὰν τοῦ στρατεύματός τε, ἔσειλε μερικοὺς τῶν πρώτων τῆς βουλῆς πρὸς τὸν Κομνηνὸν, προβάλλων εἰρήνην, ἡ ὁποία ᾗ ἐκυρώθη περιέχουσα τὰς ἀκολούθους συνθήκας· δηλ. τὴν κήρυξιν τοῦ Κομνηνοῦ ὡς καίσαρος, ᾗ ἀμνησίαν ᾗ συγχώρησιν τῶν συνεπιθύλων. Ἀλλ' αὕτη ἡ εἰρήνη ἐλύθη εἰς ὀλίγον ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιον βασιλέα, ὁ ὁποῖος παρακινούμενος ἀπό τινας, ἠνάγκασε τὴν βουλὴν ᾗ τὸν λαὸν μὲ ὑποχέσεις ᾗ ἀπειλὰς νὰ ὁμώσωσι νὰ μὴ ὀνομάσωσι ποτὲ τὸν Κομνηνὸν καίσαρα, ὅτε νὰ τὸν γνωρίσωσι βασιλέα. Οὗτος ὁ ὅρκος ἔγινεν, ἐν ᾧ ὁ Κομνηνὸς

εὑρίσκετο ἔτι ἐν Ἀσίᾳ· ὅτε δὲ ἠγγέλθη, ὅτι εὑρίσκετο μόνον ἡμέραν μακρὰν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκηρύχθη διὰ προσαγῆς τῆς βουλῆς καὶ συγκλητικῆς ψήφου ὅλου τοῦ λαοῦ βασιλεύς. Τότε ὁ πατριάρχης πρὸς μὲν τὸν Κομνηνὸν ἔστειλε ταχυδρόμον, προσκαλῶν αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν, πρὸς δὲ τὸν Στρατιωτικὸν μητροπολίτας, προσάζων αὐτὸν ἐν ὀνόματι τῆς βουλῆς καὶ τοῦ λαοῦ νὰ παραιτήσῃ τὴν βασιλείαν. Διηγοῦνται περὶ τοῦ Στρατιωτικοῦ, ὅτι ἐρωτήσας τοὺς μητροπολίτας, καὶ τίνι δίδει ὁ πατριάρχης αὐτὴ τὴν βασιλείαν, καὶ ἀκούσας, τὴν οὐράνιον βασιλείαν, εὐθὺς ἐνδυσάμενος τὴν πορφύραν καὶ τὰ κοκκοβαφῆ πέδιλα, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ μοναστήριον, βασιλεύσας χρόνον ἕνα.

ἀ. χ. 1057. τῇ ἀ. Σεπτ. Ὁ Κομνηνὸς ἔφθασε κείνην τὴν ἑσπέραν, τῇ δὲ ἑπαύριον ἐσέφθη ἀπὸ τὸν πατριάρχην εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν (1).

Ὁ νέος βασιλεὺς ἐφρόντισε πρῶτον πάντων νὰ εὐεργετήσῃ ὅλους τοὺς φίλους του, καὶ μάλιστα τὸν πατριάρχην, τοῦ ὁποίου τὰς ἀνεψιὰς καὶ συγγενεῖς ἀνεβίβασεν εἰς τὰ πρώτιστα ἀξιώματα. Ἡ στρατηγικὴ σύνεσις αὐτοῦ καὶ ἀνδρία ἠνάγκασε τοὺς γειτνιάζοντας βαρβάρους νὰ εἰρηνεύσωσιν. Οἱ ὑπήκοοί του δὲν ἠγάπων αὐτὸν τόσον, ὅσον ἐφοβοῦντο διὰ τὴν αὐστηρότητά του, ὁ ὁποῖος βλέπων τὸ θησαυροφυλάκιον κατακεκενωμένον, κατεβάρυνε τὸν λαὸν μὲ βαρυτάτας φόρους, καὶ τέλος κατεγύμνωσε τὰ μοναστήρια ἀπὸ τὸν ἀναρίθμητον πλοῦτον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐπλούτισαν αὐτὰ οἱ προκάτοχοί του. Ὁ πατριάρχης ὀργισθεὶς εἰς τοῦτο, ἐφ-

(1) Ἕως τῆς καθαιρέσεως τοῦ Στρατιωτικοῦ παύει τὸ Κεδρηνοῦ ἡ ἱστορία, καὶ ἔπειτα ἄρχεται ἡ ἱστορία τοῦ Ἰωάννου Σκυλίτζου Κουροπαλάτου.

βέριζε τὸν βασιλέα νὰ τὸν καταβιβάσῃ ἀπὸ τὸν θρόνον· ἀλλ' αὐτὸς μὴ ὑπακούων εἰς τὰς φοβαρισμός του, ἐξώρισεν αὐτὸν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ κατέστησε πατριάρχην τὸν Κωνσταντῖνον Λειχούδην· δὲν ἐβασίλευσεν ὅμως πολὺν χρόνον, ἀλλὰ βαρείᾳ νόσῳ ἀθενήσας, ἀνεχώρησεν εἰς μοναστήριον, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ἐν μετανοίᾳ καὶ προσευχῇ, βασιλεύσας ἔτη δύο καὶ μῆνας τρεῖς, καὶ ἐκλέξας διάδοχον τὸν Κωνσταντῖνον Δοῦκαν.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΔΟΥΚΑ.

Ὁ Δοῦκας παραλαβὼν τὴν βασιλείαν, ἐπεμελεῖτο περὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων, ἔκρινεν ἀπροσωπολήπτως, ἔπαυσε μερικὰς καταχρήσεις, αἱ ὁποῖαι εἰσέφρησαν ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, καὶ ἔδειξεν ἀπαναχῆ τοιαύτην μετριότητα, ὥστε ἠμπόρει νὰ συγκαταλεχθῇ μεταξὺ τῶν καλλίστων ἡγεμόνων, ἐὰν δὲν ἐκυριεύετο ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἀκορέστου φιλαργυρίας, ὁ ὁποῖος μὴ θέλων νὰ τρέφῃ στρατιώτας, ἄφηκε τὰ σύνορα τῆς βασιλείας γυμνὰ καὶ ἀφρούρητα, διὰ τὸ ὁποῖον οἱ μὲν Τοῦρκοι ἐκυρίευον καθ' ἡμέραν τόπους καὶ πόλεις, οἱ δὲ Οὔζοι, ἔθνος Σκυθικὸν, διέβησαν, ὡς 500,000 τὸν ἀριθμὸν, τὸν Δούναβιν, καὶ διήρπαζον τὰς πλησιοχώρους ἐπαρχίας. Νικηφόρος ὁ Βοτανειάτης, ὁ εἰσέπειτα βασιλεὺς, καὶ Βασίλειος ὁ Ἀποκάπης, ἐσάλπισαν ἐναντίον· ἀλλ' οἱ βάρβαροι νικήσαντες αὐτοὺς καὶ πιάσαντες αἰχμαλώτους, διήρπασαν ὅλην τὴν Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν, καὶ ἐμβάντες ἀκωλύτως εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔκαιον καὶ ἔσφαζον ἀπαναχῆ. Ὁ βασιλεὺς παρεκινήθη εἰς εὐσπλαγχνίαν ἀπὸ τὰς συμφορὰς τῶν ὑπηκόων· μὴ θέλων ὅμως νὰ δαπανήσῃ, ὅσα ἀπῃτοῦντο πρὸς σύναξιν τῶν ἀναγ-

καιοτάτων στρατευμάτων, ᾗ ἔτω νὰ ἐλευθερώσῃ τὲς καταπιεζομένες ὑπηκόες, ἠγωνίθη πρῶτον μὲν ν' ἀπολαύσῃ τὴν εἰρήνην μὲ δῶρα ᾗ ὑποχρέσεις, ἔπειτα δὲ, ὅτε ἰδε τὲς βαρβάρες μὴ θέλοντας, παρήγγειλεν εἰς ὅλες τὲς ὑπηκόες νηςείαν, ᾗ εἶτα ἐςράτευσε κατ' ἐκείνων μὲ ὀλίγες στρατιώτας. Ἐν τῷ μεταξὺ, οἱ βάρβαροι ἀδυνατισθέντες ἀπὸ λοιμικὴν νόσον, ἐπολεμήθησαν ἐξαίφνης ἀπὸ τὲς Οὔγγρες, τῶν ὁποίων αὐτοὶ τὴν χώραν κατερήμωσαν, ᾗ κατεκόπησαν πάν-
α. χ. τες. Οὐ πολλῷ δὲ ὕςερον μετὰ ταύτας τὰς συμφορὰς
1067. ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς, βασιλεύσας χρόνες ἑπτὰ ᾗ μῆνας ἕξ· ἐγκατέλιπε δὲ τρεῖς υἱὲς, τὸν Μιχαὴλ, Ἀνδρόνικον ᾗ Κωνσαντῖνον (1), ἀντὶ τῶν ὁποίων νέων ἔτι ὄντων διώρισε τὴν μητέρα αὐτῶν Εὐδοκίαν βασίλισσαν, ἀναγκάσας αὐτὴν νὰ δώσῃ εἰς τὸν πατριάρχην ἔγγραφον ὅρκον, ὅτι δὲν θέλει λάβῃ δεύτερον ἄνδρα.

Οἱ δὲ Τοῦρκοι, ὡς ἔμαθον, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀπέθανε, ᾗ ὅτι ἡ βασιλεία διῳκεῖτο ἀπὸ γυναῖκα, εἰσέβαλον εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, Κιλικίαν ᾗ Καππαδοκίαν, καίοντες ᾗ σφάζοντες ἁπανταχοῦ. Ἡ βασίλισσα βλέπουσα τὴν κακὴν κατάσασιν τοῦ στρατεύματος, ᾗ ἀκέουσα τὲς σασιώδεις λόγες πολλῶν, ᾗ φοβουμένη κακόντι περὶ ἑαυτῆς ᾗ τῶν παίδων, ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ σύζυγον ἄνδρα ἄξιον νὰ ματαιώσῃ τὰ διανοήματα τῶν ἐσωτερικῶν ᾗ ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν.

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ὁ Ῥωμανὸς Διογένης,

(1) Ἀπὸ τὲς τρεῖς υἱὲς μόνον ὁ Κωνσαντῖνος ἐγεννήθη βασιλεύοντος τοῦ πατρὸς, διὸ ᾗ ἐπαινομάθη πορφυρογέννητος.

ἀὴρ ὡραῖος, ἀγχίνους ᾗ καταγόμενος ἀπὸ τὸν βασιλέα Ῥ'ωμανὸν Ἀργυρὸν, κατηγορηθεὶς ὡς ἐπίβολος τῆς βασιλείας, ἤχθη εἰς τὸ μέσον, διὰ ν' ἀκέσῃ τὴν καθ' ἑαυτοῦ δικαίαν καταδίκην. Τότε ἡ βασίλισσα βλέπουσα τοιοῦτον νέον εὐσπλαγχνίσθη, ᾗ ἀπολύσασα, κατέςησεν αὐτὸν ἀρχιςράτηγον, ὁ ὁποῖος ἐπολιτεύθη τόσον ἀξίως ᾗ πιςῶς, ὥςε αὐτὴ ἀπεφάσισεν, ἂν λάβῃ πάλιν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ πατριάρχου τὸν ἔγγραφον ὅρκον, νὰ συζευχθῇ μετ' αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο κατέπεισεν ἕνα πιςὸν εὐνοῦχον νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν πατριάρχην, ὅτι ἡ βασίλισσα ἐραθεῖσα τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Βάρδα, ἀπεφάσισε νὰ συζευχθῇ μετ' αὐτοῦ, καὶ νὰ τὸν ἀναβιβάσῃ εἰς τὸν θρόνον, ἐὰν ὁ πατριάρχης ἀπολύσῃ αὐτὴν ἀπὸ τὸν ὅρκον, ᾗ καταπείσῃ ᾗ τὴν σύγκλητον πρὸς τοῦτον τὸν ἔννομον γάμον. Ὁ πατριάρχης, καίτοι τίμιος ᾗ πολυμαθὴς, πλανηθεὶς ἀπὸ τὴν ὑπόχεσιν τῆς βασιλίσσης, ᾗ θέλων νὰ ἴδῃ βασιλέα τὸν ἀνεψιόν τε, κατεπείσθη, ᾗ πρῶτον μὲν κατέπεισε τὴν σύγκλητον νὰ συγκατανεύσῃ, εἶτα δὲ ἀποδιδὺς εἰς τὴν βασίλισσαν τὸν ἔγγραφον ὅρκον, ἐκήρυξεν αὐτὴν ἐλευθέραν, παρακινῶν μάλισα νὰ ἐκλέξῃ νυμφίον ἄνδρα συνετὸν ᾗ ἄξιον τῆς βασιλείας. Τοιοτρόπως ἡ βασίλισσα λυθεῖσα ἀπὸ τὸν ὅρκον, συνεζεύχθη παρ' ἐλπίδα τοῦ πατριάρχου μετὰ Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους, ὁ ὁποῖος ἐκηρύχθη μετὰ ταῦτα βασιλεύς.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΡΩΜΑΝΟΥ ΤΟΥ ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ.

Παραλαβὼν ὁ Ῥωμανὸς τὴν βασιλείαν, ἐςράτευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅπου μαθὼν, ὅτι οἱ Τοῦρκοι διαπράσαντες τὴν Νεοκαισάρειαν, ἀνεχώρουν ἔχον-

τες πολλὰ λάφυρα, προκατέλαβεν αὐτὲς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ϗ πολλὲς αὐτῶν κατέκοψεν, ἔπειτα δὲ στρατεύσας εἰς τὸ Ἄλεπ, ἤτοι Βέρροιαν, ἐκυρίευσεν αὐτὴν ϗ τὴν Ἱεράπολιν, ὅπε ἔκτισε δυνατὸν φρούριον. Ὅτε δὲ ἀνεχώρει, θέλων νὰ ἑνωθῇ μὲ τὸ στράτευμα, ὅσον ἀφῆκε κατόπιν, ἠγωνίζετο ἓν πολυάριθμον τάγμα Τέρκων νὰ τὲ ἀποκόψῃ τὴν ἀναχώρησιν· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς, ὅσις ἐν πρώτοις ὑπεκρίνετο φόβον ϗ δειλίαν, ὥρμησεν ἐξαίφνης, ϗ ἔτρεψεν αὐτὲς εἰς φυγὴν, ϗ ἔτω κυριεύσας πολλὰς πόλεις καθ' ὁδὸν, ἤδη χειμῶνος ἀρχομένε, ἀνεχώρησεν εἰς Κιλικίαν, ϗ ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινόπολιν.

Τῷ δ' ἑπομένῳ ἔτει, μόλις ἀρχομένε τὲ ἔαρος, ἐστράτευσεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Ἀσίαν, ϗ μαθὼν, ὅτι ὁ Τέρκοι ἐνίκησαν τὸν Φιλάρετον, ὅσις ἐφύλαττε τὴν ὄχθην τὲ Εὐφράτε, ϗ ἐμβάντες εἰς τὴν Κιλικίαν, διήρπασαν τὸ Ἰκόνιον, τὴν πλεσιωτάτην ϗ πολυανθρωποτάτην πόλιν ἐκείνης τῆς ἐπαρχίας, ἐστράτευσε κατ' αὐτῶν προσωπικῶς· ἀλλ' οἱ Τέρκοι, ὡς ἤκεσαν αὐτὸν ἐρχόμενον, ἀνεχώρησαν σπεδαίως. Ὁ βασιλεὺς ἰδὼν, ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἀνεχώρησαν, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινόπολιν θριαμβεύων, ϗ τῷ ἑπομένῳ ἔαρι ἐστράτευσε πάλιν εἰς τὴν Ἀσίαν κατὰ τῶν Τέρκων. Ὅτε δὲ ἤγγισαν τὰ δύο στρατεύματα, Ἀσὰν, ὁ βασιλεὺς τῶν Τέρκων, φοβέμενος, ὡς ἔμπειρος ἀνὴρ, τὸ ἀβέβαιον τὲ πολέμε, ἔσειλε πρέσβεις πρὸς τὸν Ῥωμανὸν, ποσβάλλων εἰρήνης συνθήκας· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς δὲν ἔσερξεν, ἡτοιμάζοντο ϗ τὰ δύο στρατεύματα εἰς πόλεμον. Ἡ μάχη ἐχρημάτισεν ἐπὶ πολὺ ἰσόρροπος, ἕως ὅ ὁ Ῥωμανὸς φοβέμενος, μὴ ἄρα γε ὁ ἐχθρὸς ὁρμήσῃ εἰς τὸ στρατόπεδόν τε, τὸ ὁποῖον

ἐφύλαττον ὀλίγοι στρατιῶται, ἐπρόσαξε τὸ στράτευμα ν' ἀναχωρήσῃ. Τότε Ἀνδρόνικος, ὁ ὑὸς τὲ Ἰωάννε Δέκα, ἀδελφὸ τὲ πρώην βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐχθρὸς ὢν τὲ Ῥωμανὲ, ϗ φθονῶν αὐτῷ τὴν εὐτυχίαν, ἔφευγε δρομέως πρὸς τὸ στρατόπεδον, κράζων ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐνικήθη, τὸ ὁποῖον ἀκέοντες οἱ λοιποὶ στρατιῶται, ἔφευγον ϗ αὐτοὶ, καταδιωκόμενοι ϗ σφαζόμενοι ἀπὸ τὲς Τέρκυς. Ὁ βασιλεὺς εἰς μάτην ἠγωνίζετο νὰ τὲς βάλῃ εἰς τάξιν, ἕως ἓ πολεμῶν ἀνδρείως ϗ ἀπομονωθεὶς, ἐπιάθη αἰχμάλωτος. Ὁ βασιλεὺς τῶν Τέρκων, ὅσις μόλις ἐπίστευσε κατ' ἀρχὰς τὴν αἰχμαλωσίαν τὲ Ῥωμανὲ, ὅτε προσήχθη ἐνώπιόν τε, ἐνηγκαλίσατο φιλοφρόνως ϗ εἶπε, "μὴ "φοβῆ, ὦ βασιλεῦ, ἀλλ' ἔλεπις ἔσο πρὸ πάντων, "ὅτι θέλω σὲ μεταχειρισθῇ ἐχὶ ὡς αἰχμάλωτον, "ἀλλ' ὡς βασιλέα," ϗ ἔτω μετὰ πολλὴν τὴν πρέπεσαν θεραπείαν ϗ τιμὴν, συνάψας εἰρήνην ἐπίμονον μετ' αὐτὲ, ἀφῆκεν ἐλεύθερον.

Ἐλευθερωθεὶς ἓν ὁ Ῥωμανὸς τοιετοτρόπως, ἐπορεύετο μετὰ τῶν πρέσβεων τὲ σελτάνε εἰς Κωνσταντινόπολιν, ὅπε ἔμελλε νὰ κυρωθῇ ἡ εἰρήνη· ἐλθὼν δὲ εἰς Θεοδοσιόπολιν, ὅπε διέτριψεν αὐτῷ ὀλίγας ἡμέρας, ἕως ἓ ἰατρευθῶσιν αἱ πληγαί τε παντελῶς, ϗ μαθὼν, ὅτι Ἰωάννης, ὁ ἀδελφὸς τὲ Κωνσταντίνε Δέκα, ὁμῦ μετὰ τὲ Ψελλῆ, ἑνὸς τῶν πρωτίσων τῆς συγκλήτε, ϗ ἄλλων πολλῶν, ἔκλεισαν τὴν Εὐδοκίαν εἰς τὸ μοναςήριον, ϗ ἐκήρυξαν βασιλέα τὸν πρεσβύτατον ὑὸν Μιχαὴλ Δέκαν, ἔφυγεν εἰς τὴν Δόκειαν, φρούριόν τι, ϗ ἐντεῦθεν εἰς Ἄδαναν, πόλιν τῆς Κιλικίας, ὅπε ἀναγκαθεὶς νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν κατ' αὐτῷ σαλέντα Ἀνδρόνικον, τὸν προσβύτα-

τον υἱὸν τῦ Ἰωάννυ ἐπιτρόπυ τῦ νέυ βασιλέως, ἐτυφλώθη ϗ ἀπέθανεν εἰς τὴν νῆσον Πρώτην, βασιλεύσας χρόνυς τρεῖς ϗ μῆνας ὀκτώ. Μετὰ τὸν θάνατον τύτυ ὁ Μιχαὴλ Δύκας ἐγγωρίθη βασιλεὺς ἀπὸ ὅλυς τὺς ὑπηκόυς· ἐπειδὴ δὲ ἦτον ἀμελὴς ϗ ὀκνηρὸς, ὁ θεῖος αὐτῦ Ἰωάννης διώκει τὰς ὑποθέσεις ὅλας.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΔΟΥΚΑ.

Ἐν τύτοις, ὁ βασιλεὺς τῶν Τύρκων μαθὼν τὸν δυσυχῆ θάνατον τῦ Ῥωμανῦ, ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικήσῃ τὸν φίλον ϗ σύμμαχόν τυ. Διὸ συναθροίσας πολυάριθμον στράτευμα, εἰσέβαλεν εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ῥωμαίων, ϗ μετὰ διαφόρυς μάχας ἐπίασεν αἰχμαλώτυς τὺς κατ' αὐτῦ σαλέντας στρατηγὺς, Ῥωσέλιον τὸν Λατῖνον, ϗ Ἰωάννην Δύκαν τὸν ἀνεψιὸν τῦ βασιλέως, ϗ ἤθελεν ἐξακολυθήσῃ νικῶν ϗ θερίζων τὺς καρπὺς τῶν νικῶν τυ, ἐὰν δὲν συνέβαινε κατ' αὐτῦ ἡ ἀποσασία τῦ Κυτλυμωσέως, ἀνεψιῦ τῦ πρώην βασιλέως Τραγολιπάκυ, ὅσις ἐζήτει σφετεριζόμενος τὴν βασιλείαν. Ἀλλ' ἐν ᾧ τὰ δύω ταῦτα στρατεύματα συνελθόντα ἔμελλον νὰ πολεμήσυν, ὁ Χαλιφᾶς τῆς Βαβυλῶνος, ὁ ὁποῖος θεωρέμενος ὡς διάδοχος τῦ μεγάλυ αὐτῶν προφήτυ, εἶχεν ἔτι δύναμιν εἰς τὰ τῆς θρησκείας, κατέπεισε ϗ τὺς δύο ἀνταγωνισὰς νὰ φιλιωθῶσι, ϗ νὰ σέρξωσιν εἰς τῦτον τὸν συμβιβασμὸν, δι' ὗ ὁ μὲν Ἀσὰν διωρίθη νὰ ἔχῃ τὴν παρὰ τῦ πατρὸς αὐτῦ Ταγγρολίπικος συσαθεῖσαν μοναρχίαν, ὁ δὲ Κυτλυμωσῆς ϗ οἱ ἐξ αὐτῦ ἔμελλον νὰ ἔχυν ἐκείνας τὰς ἐπαρχίας τῆς μοναρχίας, ὅσαι ἂν κυριευθῶσιν ἀπ' αὐτὸν ϗ ἀπὸ τὺς ἰδίυς τυ. Μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν τύτυ τῦ συμβιβασμῦ ἐνωθεὶς ὁ Κυτλυμωσῆς πανσρατιᾷ μετὰ τῦ Ἀσάνυ, ἐκυρίευσεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τύτυ ϗ τῦ ἑπομένυ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων ὅλην τὴν Μηδίαν, Λυκαονίαν, Καππαδοκίαν ϗ Βιθυνίαν, εἰς τρόπον ὥσε ἔσησε τὴν καθέδραν τῆς νεσυσάτυ μοναρχίας τυ ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας.

Ἐν ᾧ δὲ οἱ Τῦρκοι ἐνηχολῦντο κυριεύοντες τὰς ἄνω ῥηθείσας ἐπαρχίας, ὁ Ῥωσέλιος ἐλευθερωθεὶς ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν διὰ τῆς συζύγυ, ϗ ἀξιωθεὶς μεγάλυ στρατιωτικῦ ἀξιώματος εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ἀπεσάτησε, ϗ συνάψας κρυφίως συμμαχίαν μὲ τὺς Τύρκυς, ἐκήρυξεν ἑαυτὸν βασιλέα. Ὁ Μιχαὴλ ἔσειλε μὲν κατ' αὐτῦ τὺς καλλίσυς στρατηγὺς, ἐδὲν δὲ κατορθώσας, ἀλλὰ μᾶλλον νικηθεὶς εἰς διαφόρυς μάχας, κατεπείσθη νὰ σείλῃ τὸν Ἀλέξιον Κομνηνὸν, νέον τινὰ ἄξιον ϗ ἐμπειροπόλεμον. Οὗτος στρατεύσας κατὰ τῦ ἀποσάτυ, ὑ μόνον ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Τύρκων, ἀλλὰ ϗ κατέπεισε μὲ πολλὰ χρήματα τὸν βασιλέα αὐτῶν νὰ τὸν σείλῃ δέσμιον εἰς τὴν Ἀμασείαν, ϗ ἐντεῦθεν εἰς Κωνσαντινύπολιν, τὸ ὁποῖον βλέποντες οἱ λοιποὶ συναποσάται, ὑπετάχθησαν ἑκυσίως, ϗ ἀπέδωκαν ὅσας πόλεις ϗ φρύρια ἐκυρίευσαν.

Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῦ ἐμφυλίυ πολέμυ, ἐπέσρεψεν ὁ Ἀλέξιος εἰς Κωνσαντινύπολιν, ὅπυ εὗρε τὸν λαὸν τυραννύμενον ἀπὸ πεῖναν ϗ παρωργισμένον κατὰ τῦ βασιλέως διὰ τὴν φυλαργυρίαν τυ, ὁ ὁποῖος ἀντὶ νὰ βοηθήσῃ τὺς πάχοντας ὑπηκόυς, ἐσμίκρυνε τὸ μέτρον τῦ σίτυ, ϗ ἐπώλει ἀνθ' ἑνὸς νομίσματος ἓχι ἀκέραιον μεδιμνον, ὡς πρότερον, ἀλλὰ παρὰ πινάκιον, ἤγυν παρὰ τεταρτημόριον τῦ μεδίμνυ, δι' ὃ ϗ ἐπωνομάσθη Παραπινάκιος. Τότε ἀπεσάτησαν Νι-

κηφόρος ὁ Βοτανειάτης, ὁ ἐν Ἀσίᾳ στρατηγὸς, ἢ Νι-
ἀ. χ. κηφόρος ὁ Βρυέννιος, ὁ τῇ Δυῤῥαχίῳ δέξ. Ὁ Μιχαὴλ
1078. βλέπων ἑαυτὸν ἀνίκανον ν' ἀντισταθῇ, παρητήσατο
τὴν βασιλείαν, ἢ ἀνεχώρησεν εἰς μοναστήριον, ὅπε
ἐνδυσάμενος τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἔγινε μετ' ὀλίγον
ἢ ἐπίσκοπος Ἐφέσε· ἐβασίλευσε δὲ ἓξ χρόνες ἢ
ἰσαρίθμες μῆνας (1).

Ὁ δὲ Νικηφόρος ὁ Βοτανειάτης ἐμβὰς ἀκωλύ-
τως εἰς Κωνσαντινόπολιν, ἐχειροτονήθη ἢ ἐσέφθη ἀπὸ
τὸν πατριάρχην βασιλεὺς τῇ 25 Μαρτίᾳ ἐν ἔτει 1078,
ἢ εὐθὺς ἔξειλε κατὰ τῆ Βρυεννίε τὸν Ἀλέξιον Κομνη-
νὸν μὲ πολλὴν ἢ ἀξιόλογον δύναμιν. Μετ' ὀ πολὺ
συνῆλθον τὰ δύο στρατεύματα εἰς συμπλοκὴν, ἢ ἐπο-
λέμησαν ἐπὶ πολὺ ἀνδρείως ἢ ἰσορρόπως, ἕως ὅ ὁ
Ἀλέξιος πιάσας τῆ Βρυεννίε τὸν ἵππον, ὁ ὁποῖος ἦτο
κατ' ἐκείνε τῆ καιρῆ τὴν συνήθειαν κατακεκοσμημέ-
νος μὲ τὰ βασιλικὰ παράσημα, ἢ παρεπιδεικνύμενος
εἰς τὸ ἐχθρικὸν στράτευμα, κατέπεισε τότες νὰ νομί-
σωσι τὸν στρατηγόν των ἀποθανόντα, ἢ νὰ φεύγω-
σιν. Ὁ Βρυέννιος ἰδὼν τὸ στρατήγημα τῆ ἐχθρῆ, ἠ-
γωνίζετο μὲν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν φυγὴν τῆ στρατεύματος,
ἀλλ' εἰς μάτην, ὥσε ἢ αὐτὸς ἐπιάσθη αἰχμάλωτος
μετ' ὀλίγον, πολεμήσας ἡρωϊκώτατα. Ἀλλὰ μετ' ὀ
πολὺ συνέβη ἑτέρα ἀποστασία τῆ Νικηφόρε Βασιλα-
κίε, ὁ ὁποῖος κηρύξας ἑαυτὸν βασιλέα, ἐκυρίευσε
τὴν Θεσσαλονίκην, ἢ ἡτοιμάζετο νὰ στρατεύσῃ ἐναν-
τίον τῆς Κωνσαντινοπόλεως· ἀλλὰ ἢ αὐτὸς νικηθεὶς
ἀπὸ τὸν Ἀλέξιον Κομνηνὸν, ἢ πολιορκηθεὶς ἐν Θεσ-

(1) Νικηφ. Βρυέννι. ἱστορ. Μιχαὴλ κεφ. 2—8. Ἄννα Κομν. βιβλ. Α'. κεφ. 2.

σαλονίκη, παρεδόθη ἀπὸ τὲς πολίτας ἢ στρατιώτας,
ἢ ἐσάλη εἰς Κωνσαντινόπολιν, ὅπε ἐτυφλώθη ἢ ἐ-
κλείσθη εἰς μοναστήριον.

Ὁ βασιλεὺς προβεβηκὼς ὢν τῇ ἡλικίᾳ, ἢ μὴ
ἔχων ἄῤῥενας διαδόχες, κατεπείσθη ἀπὸ δύο ἀδελ-
φὲς Σκύθας δέλες αὐτῆ, Βορίλον ἢ Γερμανὸν, ν' ἀφή-
σῃ ἀποθνήσκων διάδοχον τὸν Συναδηνὸν, νέον ἄξιον
ἢ συγγενῆ αὐτῆ. Ἀλλ' ἡ βασίλισσα μαθοῦσα τῦτο,
ἢ ἔχουσα ἰδὸν ἐκ τῆ ἀποθανόντος Μιχαὴλ Δέκα τὸν
Κωνσαντῖνον Δέκαν, ὁ ὁποῖος συζευχθεὶς μετὰ τῆς
θυγατρὸς τῆ Βοτανειάτε, εἶχεν ἀναμφιβόλως τὸ δί-
καιον τῆς βασιλείας, ἐθυμώθη ἢ ἐδήλωσε τὸ μυ-
σικὸν εἰς τὲς δύο ἀδελφὲς Ἀλέξιον Κομνηνὸν ἢ Ἰσαά-
κιον Κομνηνὸν, οἱ ὁποῖοι ἢ ὑπέχοντο αὐτῇ πᾶσαν βοή-
θειαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ δύο δῆλοι τῆ βασιλέως ὑπώ-
πτευσαν τὰ γινόμενα ἐκ τῆς οἰκειότητος τῆς μεταξὺ
τῆς βασιλίσσης ἢ τῶν Κομνηνῶν, ἀπεφάσισαν νὰ δο-
λοφονήσεν τὲς δύο ἀδελφές· οὗτοι δὲ μαθόντες τὸν
σκοπόν των, συνώμοσαν μετὰ τῆ Πακυριανῆ, ἑνὸς ἐμ-
πείρε στρατηγῆ ἢ πολιτικῆ, ἢ ἔφυγον ὁμῆ μετὰ τῶν
φίλων πρὸς τὸ στράτευμα, τὸ ὁποῖον ἐστρατοπέδευε
τότε εἰς τὰ σύνορα τῆς Θρᾴκης. Ἐνταῦθα συμβελῆς
γενομένης ὅλων τῶν στρατηγῶν, ἐκηρύχθη ὁμοφώνως
ὁ Ἀλέξιος Κομνηνὸς βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἐστράτευσεν
εὐθὺς εἰς τὴν Κωνσαντινόπολιν, εὐφημέμενος καθ' ὅ-
λας τὰς πόλεις, δι' ὧν ἤρχετο, ἢ ἐπαινέμενος. Οἱ
ἐγκάτοικοι τῆς Κωνσαντινοπόλεως δὲν ἠθέλησαν ν' ἀ-
νοίξωσιν εἰς αὐτὸν τὰς πύλας· ἀλλ' ὁ Ἀλέξιος ἐμβὰς
διὰ προδοσίας ἑνὸς στρατηγῆ, ὁ ὁποῖος ἐφύλαττεν ἓν
τῶν τεσσάρων μερῶν τῆς πόλεως, ἐκυρίευσεν εὐθὺς
ὅλην τὴν πόλιν, ἢ ἐσέφθη ἀπὸ τὸν πατριάρχην Κο-

α. χ. σμᾶν ἐν ἔτει 1081 ἐν μηνὶ Ἀπριλλίῳ βασιλεύς· ὁ δὲ
1081. Βοτανειάτης ἐμόνασε, βασιλεύσας ἔτη δύο ϗ μῆνας δέκα (1).

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΛΕΞΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ.

Παραλαβὼν ὁ Ἀλέξιος τὴν βασιλείαν, ἐφρόντισεν ἐν πρώτοις τὲς μὲν φίλυς νὰ τιμήσῃ κατ' ἀξίαν, τὸν δὲ Κωνσαντῖνον Δέκαν, τὸν υἱὸν τῆ πρώην βασιλέως Μιχαὴλ, νὰ τὸν συγχωρήσῃ, κατὰ τὴν πρὸς τὴν βασιλισσαν ὑποχεσίν τε, νὰ φορῇ τὸ βασιλικὸν ςέμμα ϗ νὰ παῤῥησιάζηται μὲ τὰ λοιπὰ βασιλικὰ παράσημα· ἔπειτα δὲ θέλων νὰ μετανοήσῃ δημοσίᾳ διὰ τὰ κακὰ ϗ τὰς ἁρπαγὰς, ὅσας ἔπραξαν οἱ ςρατιῶταί τε ἐν τῷ ἐμβαίνειν εἰς τὴν Κωνσαντινόπολιν, ἐπαῤῥησιάσθη ἐνώπιον τῆ πατριάρχυ ϗ τῆ λοιπῆ ἀρχιερατικῆ τάγματος μετὰ πάσης εὐλαβείας ϗ κατανύξεως, ὡμολόγησεν ἑαυτὸν ἔνοχον τῶν πραχθέντων ἀπὸ τὲς ςρατιώτας ἀνομημάτων, ϗ ἐζήτει τὸν ἀνήκοντα κανόνα τῆς μετανοίας. Ὁ δὲ πατριάρχης ἐπέταξεν εἰς αὐτὸν ϗ ὅλυς αὐτῆ τὲς συγγενεῖς ϗ φίλυς νὰ νηςεύσωσι τεσσαρακονθήμερον, νὰ κοιμῶνται κατὰ γῆς, ϗ νὰ πράττωσιν ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα, εἰς τὰ ὁποῖα πάντα ὑπήκυσεν ὁ βασιλεὺς προθύμως (2).

Μετὰ ταύτην τὴν μετάνοιαν, ἡτοιμάζετο ὁ βα-

(1) Ἄννα Κομνην. βιβλ. β'. κεφ. τελευτ. ϗ βιβλ. Γ'. κεφ. α'.

(2) Τοῦτον τὸν κανόνα τῆς μετανοίας ἔδωκεν αὐτῷ ὁ νέος πατριάρχης Λυςράτιος Γαρίδας, ὁ ὁποῖος ὀ πολλῷ πρότερον μετὰ τὴν ἐκείνου παραίτησιν τῆ Κοσμᾶ ἐχειροτονήθη πατριάρχης (Ὅρα Ἄνν. Κομνην. ἱςορ.)

σιλεὺς νὰ καταπολεμήσῃ τὲς Τύρκυς, οἱ ὁποῖοι καθ' ἡμέραν ἐκυρίευον νέας πόλεις· ἀκέσας δὲ, ὅτι Ῥοβέρτος ὁ Γεϊσκαρδος, ὁ δὲξ τῆς Ἀπυλίας ϗ Καλαβρίας, ἔκαμνεν εἰς τὴν δύσιν μεγάλας ἑτοιμασίας κατ' αὐτῆ, ἔκαμεν εἰρήνην μετὰ τῆ Συλεϋμάνυ, τῆ ἰδῆ ϗ διαδόχυ τῆ Κυτλεμωσέως, ϗ ἔςρεψε τὰ ὅπλα κατ' ἐκείνυ. Ὁ Ῥοβέρτος ἦτο Νορμάνος τὸ γένος, ἰὸς τῆ Ταγγρέδυ, ἄρχοντος τῆς Ἀντιοχείας, ὁ ὁποῖος ἔχων πολλὲς παῖδας ϗ ὀλίγην περιυσίαν, ἔξειλε τὲς δύο πρεσβυτέρυς ἰὲς πρὸς ἄλωσιν τῆς Ἰταλίας, ὅθεν ἔτοι ἐκδιώξαντες τὲς Σαρακηνὲς, ἔςησαν αὐτῆ νέαν ἡγεμονίαν. Ὁ δὲ τρίτος ἰὸς Ῥοβέρτος μετὰ τὸν θάνατον τῶν δύο πρεσβυτέρων ἀδελφῶν μὴ εὐχαρισέμενος εἰς μόνην τῆς Ἀπυλίας τὴν ἡγεμονίαν, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνοι ἐδέσποζον, ἐκυρίευσε ϗ τὸ νῦν βασιλειον τῆς Νεαπόλεως, ϗ ὠνομάζετο δὲξ τῆς Ἀπυλίας ϗ Καλαβρίας. Περὶ τὰ ἔσχατα τῆς τῆ Βοτανειάτυ βασιλείας, ὁ Μιχαὴλ, ὅσις ἠναγκάσθη νὰ παραιτήσῃ τὴν βασιλείαν, ϗ ἔφυγεν εἰς Ἰταλίαν, κατέπεισε τὸν Ῥοβέρτον, τῆ ὁποίᾳ ἡ θυγάτηρ ἔλαβε πρό τινων χρόνων ἄνδρα τὸν Κωνσαντῖνον, υἱὸν τῆ Μιχαὴλ, νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς ἀνάκτησιν τῆς βασιλείας. Πρὸς τῦτο, ὁ Ῥοβέρτος ἡτοιμάζετο ϗ διὰ ξηρᾶς ϗ θαλάσσης, ϗ δὲν ἔπαυσε ϗ μετὰ τὴν καθαίρεσιν τῆ Βοτανειάτυ, μὲ ςρεὰν ἀπόφασιν νὰ ἐκδιώξῃ, εἰ δυνατὸν, ἀπὸ τῆ θρόνυ τὸν Ἀλέξιον, ϗ ν' ἀποκατας ήσῃ τὸν Μιχαὴλ, ἢ κατά τινας ν' ἁρπάσῃ αὐτὸς τὴν βασιλείαν. Ἀλλ' ὅπως ϗ ἂν ἦναι, ὁ μὲν Ῥοβέρτος ἀφήσας ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐπίτροπον τὸν υἱόν τυ Ῥογέρον, ἔπλευσε παντρατιᾷ εἰς Βρεντήσιον, ϗ ἐμβὰς εἰς τὴν Ἤπειρον, ἐκυρίευσεν αὐτήν· ὁ δὲ υἱὸς αὐτῆ Βοημῦνδος ἐκυρίευσε

τὸν Αὐλῶνα, περίφημον πόλιν ϗ λιμένα, ἐν τῇ νῦν ὀνομαζομένῃ Ἀλβανίᾳ (1).

Ἐντεῦθεν ἐστράτευσαν οἱ δύο ἀδελφοὶ πρὸς τὸ Δυῤῥάχιον, ϗ ἐπολιόρκων διὰ ξηρᾶς ϗ θαλάσσης. Ἀλλ' ὁ ἐνταῦθα διορισθεὶς Γεώργιος Παλαιολόγος ἀντεστάθη ἀνδρείως, ἕως ἧ οἱ Ἐνετοὶ, μετὰ τῶν ὁποίων ὁ βασιλεὺς ἔκαμε συμμαχίαν, ἐλθόντες μὲ δυνατὸν στόλον, τὸν μὲν ναύαρχον Βοημοῦνδον κατενίκησαν, ϗ πολλὰ πλοῖα ἐκυρίευσαν, ἔπειτα δὲ ἑνωθέντες μετὰ τοῦ Παλαιολόγου, ὅσις ἐξῆλθε τῆς πόλεως, κατέφθειραν τὰ ἔργα τῶν πολιορκούντων, ϗ κατέκαυσαν τὰ πολεμικὰ αὐτῶν ὄργανα, ϗ ἐπέστρεψαν εἰς τὸν στόλον, ἔχοντες πολλὰ λάφυρα, ϗ φέροντες εἰς τοὺς πολιορκουμένους πολλὰς τροφάς. Ἀλλ' ὁ Ῥοβέρτος, ἀνὴρ ἀνδρεῖος, ἔμπειρος ϗ τολμηρὸς, δὲν ἀπεδειλίασεν, ἀλλὰ καταρτίσας ϗ ἀναπληρώσας ὅσον τὸ δυνατὸν τὸν στόλον του, μετεκόμισεν ἐκ τῆς Ἰταλίας πολλὰς τροφὰς πρὸς τὸ στρατόπεδόν του, ὅπου ἦτον ἔλλειψις αὐτῶν. Ὁ Παλαιολόγος βλέπων ϗ τὴν ἀθυμίαν τῶν στρατιωτῶν ϗ πολιτῶν, ϗ τὴν σπάνιν τῶν τροφῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναμφιβόλως κατήντησαν, ἐδήλωσε πάντα εἰς τὸν βασιλέα.

Ὁ Ἀλέξιος ἀπεφάσισε νὰ ὑπάγῃ αὐτοπροσώπως εἰς βοήθειαν. Διὸ ἀφήσας ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν Ἰσαάκιον, ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἑνωθεὶς μὲ τὸν στρατηγόν του Πακουριανὸν, ἐστράτευσεν εἰς τὸ Δυῤῥάχιον, ϗ στρατοπεδεύσας πλησίον τῆς πόλεως ἐπάνω τινὸς λόφου, ἔχων κατὰ μὲν δεξιὰν ὄρος ὑψηλὸν ϗ δύσβατον, κατὰ δὲ ἀριστερὰν τὴν θάλασσαν, συνεκάλεσε συμβούλιον ὅλων τῶν στρατηγῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ περισσότεροι ἀπεφάσισαν νὰ πολεμήσουν. Ὁ Ῥοβέρτος ἰδὼν τὰς ἑτοιμασίας τοῦ βασιλέως, ἐπρόσταξε νὰ καταποντισθῶσιν ὅλα τὰ πλοῖά του, διὰ νὰ μὴ ἐλπίζωσιν οἱ στρατιῶταί του εἰς ἄλλο, εἰμὴ εἰς τὴν νίκην. Ἡ μάχη ἐχρημάτισεν ἑκατέρωθεν ἐπὶ πολὺ ἀμφίβολος ϗ ἰσόῤῥοπος, ἕως ἧ τὰ βασιλικὰ στρατεύματα ἤρχισαν νὰ ἐνδίδουν, τὸ ὁποῖον ἐννοοῦντες οἱ ἐχθροὶ, ἐμάχοντο θαῤῥαλεώτερον, ϗ πρῶτον μὲν ἔτρεψαν εἰς φυγὴν ὅλην τὸν δεξιὸν πτέρυγα, ἔπειτα δὲ ὅλον τὸ στράτευμα. Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἐφονεύθησαν οἱ κάλλιστοι στρατιῶται τοῦ βασιλέως, ϗ πολλοὶ στρατηγοὶ ϗ περιφανεῖς ἄνδρες, ἐξ ὧν ἦσαν ϗ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα, Νικηφόρος ὁ συνάδελφος, ϗ Νικηφόρος ὁ Παλαιολόγος· ὁ δὲ βασιλεὺς μόλις ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀχρίδα, εἰς τρόπον ὥστε ἀφῆκεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς ὅλον τὸ στρατόπεδον ϗ τὰ πολεμικὰ σκεύη. Ὁ δὲ Ῥοβέρτος ἐπιστρέψας εἰς τὸ Δυῤῥάχιον, τὸ ὁποῖον εὐθὺς παρεδόθη, ἔβαλε τὰ στρατεύματά του εἰς τοὺς παραχειμαδίους τόπους, διανοούμενος ν' ἀνακινήσῃ τὸν πόλεμον εὐθὺς ἀρχομένου τοῦ ἔαρος. Ἐν τούτοις, ὁ Ἀλέξιος προσάξας νὰ γένωσι νέαι στρατολογίαι, ἔκαμε συμμαχίαν μὲ τὸν Ἑρρῖκον, τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, ϗ κατέπεισεν αὐτὸν νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἐπικράτειαν τοῦ Ῥοβέρτου, τὸ ὁποῖον ϗ ἔ-

(1) Οὗτος ὁ Ψευδομιχαὴλ ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἄννης Κομνηνῆς Γραικὸς μοναχὸς, τὸν ὁποῖον ὁ Ῥοβέρτος ἐγνώρισεν ὡς τὸν φυγάδα βασιλέα, διὰ νὰ εὕρῃ πολλὴς Γραικὴς συμβοηθείας. Ὅρα περὶ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ διοικήσεως τῶν Νορμάννων Pet. Giannone hist. civile du Royaume de Naples βιβλ. ϛ', ὅσις ἐν βιβλ. 10, κεφ. ε'. τόμ. β'. σελ. 104 κτ. περιγράφει περισσοτικώτερον τὴν Ῥοβέρτου τὴν εἴσοδον εἰς τὴν Ἑλλάδα.

πραξεν, εἰσβαλὼν μὲ πολυάριθμον στράτευμα εἰς τὴν Καλαβρίαν.

Ὁ δὲ Ῥοβέρτος μαθὼν τὰ κινήματα τῦ Ἐρρίκε, τὸν μὲν ἰδιόν αὐτῦ Βοημοῦνδον ἀφῆκεν εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας, αὐτὸς δὲ ἐλθὼν εἰς Ἰταλίαν, ἐβοήθησε τὸν Πάπαν, ὅσις ἐπολιορκεῖτο εἰς τὴν Ἀγγελέπολιν (Engelsbourg), ἐκυρίευσε πάλιν τὴν Ῥώμην, καὶ ἐδίωξε τὸν Ἐρρῖκον ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν. Ὁ δὲ Βοημοῦνδος κυριεύσας πολλὰς πόλεις τῆς Ἰλλυρίας, καὶ νικήσας δὶς τὸν Ἀλέξιον, ἐστράτευσεν εἰς τὴν Θετταλίαν, καὶ ἐστρατοπέδευσε πλησίον τῆς Λαρίσσης, ὅπου ὅμως ἐδὲν ἐκατόρθωσεν, ἀναγκαθεὶς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἰταλίαν διὰ τὴν ἀποστασίαν τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἤθελον νὰ πολεμήσουν, ἕως ἂν δὲν λάβωσι τὸν ἐναπολειφθέντα μισθόν. Τότε ὁ Ἀλέξιος ἐκυρίευσε πάλιν πολλὰς πόλεις, καὶ ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τῶν Ἐνετῶν, οἱ ὁποῖοι ἑτοιμάσαντες μεγάλον στόλον, μετὰ δύο ἀμοιβαίας νίκας καὶ φθορὰς ἐνίκησαν τὸν στόλον τῦ Ῥοβέρτε εἰς τὸ Βυθρωτὸν, ὅπε πολλὰ πλοῖα κατεβύθισαν, καὶ πολλὺς αἰχμαλώτυς ἔλαβον, εἰς τρόπον ὥσε μόλις ἔφυγον οἱ ἰδιοί αὐτῦ καὶ ἡ σύζυγος. Ὁ Ῥοβέρτος ἡτοιμάζετο νὰ ἐκδικηθῇ λαμπρότατα, ἀλλὰ νόσῳ περιπεσὼν ὀξείᾳ, ἀπέθανεν ἐν Κεφαλληνίᾳ τῷ οθ' ἔτει τῆς ἡλικίας (1). Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τῦ Ῥοβέρτε ὁ ἰδιός αὐτῦ καὶ διάδοχος Ῥογέρος, μὴ κρίνων ὠφέλιμον τὴν ἐξακολούθησιν τοιύτε ἐπικινδύνε καὶ πολυδαπάνε πολέμε, ἀνεκάλεσε τὰ στρατεύματά τε εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἕως τὸ Δυρράχιον καὶ

(1) Ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ ἐν ἔτει 1082, ἢ κατά τινας 1083 — 1086.

αἱ λοιπαὶ ἐν Ἰλλυρίᾳ πόλεις ὑπετάχθησαν πάλιν εἰς τὸν βασιλέα (1).

Μετὰ τῦτον τὸν πόλεμον ἠκολούθησεν εὐθὺς ἕτερος μετὰ τῶν Σκυθῶν, οἱ ὁποῖοι διαβάντες τὸν Δανούβιον, διήρπασαν τὸ πλεῖσον μέρος τῆς Θράκης, καὶ ἔπραττον ἁπανταχῦ ἀνηλεῶς καὶ ἀπανθρώπως. Ὁ βασιλεὺς ἔσειλε κατ' αὐτῶν στρατηγὸς τὸν Πακυριανὸν καὶ Βρανᾶν, ἀλλὰ μαθὼν αὐτὸς νικηθέντας, ἔσειλεν ἕτερον τὸν Ταττίκιον, ὅσις ὁρμήσας ἐξαίφνης εἰς αὐτὸς πλησίον τῆς Φιλιππεπόλεως, κατέκοψεν αὐτῶν πολλὸς, τὸς δὲ λοιπὸς ἠνάγκασε ν' ἀναχωρήσωσι σπεδαίως καὶ ἀτάκτως. Ἀλλὰ τῷ ἑπομένῳ ἔτει ἐφάνησαν πάλιν τόσοι πολλοὶ βάρβαροι, ὥσε ὁ Ἀλέξιος ἀπεφάσισε νὰ στρατεύσῃ προσωπικῶς· ἐνικήθη ὅμως πλησίον τῦ Λαρδέα ὑ μακρὰν τῆς Ἀδριανεπόλεως, καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν Βέρροιαν. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν οἱ Τῦρκοι βλέποντες τὴν δύναμιν τῦ Ἀλεξίε ἐναποχολεμένην εἰς τὸν Σκυθικὸν πόλεμον, ὥρμησαν καὶ ἐκυρίευσαν πολλὰς ἀξιολόγυς πόλεις τῆς Ἀσίας, ἐξ ὧν ἦσαν αἱ Κλαζομεναὶ, ἡ Φώκαια, Μιτυλήνη, Μήθυμνα, καὶ ἔπειτα τὴν Χίον. Τότε ὁ βασιλεὺς ἠναγκάσθη κατὰ μὲν τῶν Τῦρκων νὰ σείλῃ τὸν Γεώργιον Δέκαν, ἀδελφὸν τῆς βασιλίσσης, αὐτὸς δὲ στρατεύσας κατὰ τῶν Σκυθῶν, μετὰ διαφόρυς ἀμοιβαίας νίκας καὶ φθορὰς ἐνίκησεν αὐτὸς κατὰ κράτος. Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῦ Σκυθικῦ πολέμε ἐστράτευσεν ὁ βασιλεὺς ἐναντίον τῶν Τῦρκων, καὶ κατανικήσας μὲ τὴν βοήθειαν τῦ Σελτάνε τὸν ἀποστάτην Τζαχᾶν, ἕνα τῶν στρατηγῶν τῶν Τῦρκων, ὁ ὁποῖος ἐκυρίευσε τὴν Σμύρ-

(1) Ὅρα Ἄννης Κομνην. Ἀλεξιάδ. βιβλ. ε' καὶ ς'.

ἀ. χ. 1084.

νην, ϗ ἔσησεν αὐτῷ νέαν βασιλείαν μὴ ὑποτασσομένην εἰς τὸν Σελτάνον, ϗ ἔβλαπτε τὰς πλουσιοχώρους ἐπαρχίας, ἔκαμεν εἰρήνην μετὰ τῦ Σελτάνε (1).

Τῷ δὲ 1093 ἔτει παρακινήμενοι οἱ Σκύθαι ἀπό τινα ἀπαταλῶνα, ὅσις ἐφήμιζεν ἑαυτὸν Λέοντα, τὸν πρεσβύτατον υἱὸν τῦ ἀποθανόντος Ῥωμανῦ Διογένους, ἀπεφάσισαν προθύμως ν' ἀνακινήσωσι τὸν πόλεμον. Ὁ Ἀλέξιος μαθὼν ἐν καιρῷ τὸν σκοπὸν τῶν βαρβάρων, πρῶτον μὲν ὠχύρωσεν ὅλα τὰ φρούρια, ἔπειτα δὲ στρατεύσας εἰς Ἀγχίαλον, ἐστρατοπέδευσε ϗ ὠχυρώθη πλησίον αὐτῆς ἐπάνω τινὸς λόφε. Οἱ βάρβαροι ἐλθόντες πανστρατιᾷ, καὶ βλέποντες τὸν τόπον καλῶς ὠχυρωμένον ϗ ἀνάλωτον, ἐστράτευσαν εἰς τὴν Ἀδριανόπολιν, ἐλπίζοντες νὰ τὴν παραδώσῃ εἰς αὐτὲς προθύμως ὁ στρατηγὸς τῦ βασιλέως Νικηφόρος ὁ Βρυέννιος, τὸν ὁποῖον κατὰ τὸς λόγως τῦ ἀπαταιῶνος ὁ πατὴρ αὐτῦ Ῥωμανὸς Διογένης ἐτίμα διαφερόντως· ἀλλ' ἠπατήθησαν, ϗ τέλος μετὰ ἑπτὰ ἑβδομάδων πολιορκίαν ἐνικήθησαν κατὰ κράτος διὰ τῦ ἀκολέθε στρατηγήματος. Στρατιώτης τις, ὀνομαζόμενος Ἀλακασεὺς, ἠκρωτηρίασε κατὰ μίμησιν τῦ περιβοήτε Ζωπύρε τὸ πρόσωπον ϗ ὅλον τὸ σῶμά τε, ϗ ἐλθὼν πρὸς τὸν Ψευδολέοντα, διηγεῖτο αὐτῷ, ὅτι διὰ τὴν πρὸς πατέρατε τὸν Ῥωμανὸν Διογένην πίστιν ἐπαιδεύθη τοιετοτρόπως ἀπανθρώπως ἀπὸ τὸν Ἀλέξιον, καὶ κατέφυγε πρὸς αὐτὸν ἐπικαλέμενος τὴν βοήθειαν τῦ νομίμε βασιλέως, ϗ ἐνθυμίζων αὐτὸν νὰ ἐκδικήσῃ τὴν ὕβριν ἀμφοτέρων. Ὁ ψευδοβασιλεὺς πιστεύσας τὸς λόγως τῦ στρατιώτε, ϗ ἐλθὼν ὁμῦ μετὰ πολλῶν ἐκ-

(1) Ἄννη. Κομν. βιβλ. Ζ'. κεφ. 6. 7.

λεκτῶν Σκυθῶν εἰς ἓν φρούριον ἐκεῖ πλησίον, ὅπε κατὰ τὸς λόγως τῦ στρατιώτε ἔμελλεν ὁ Βρυέννιος νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν, εἰσήχθησαν αὐτὸς ϗ οἱ μετ' αὐτῦ εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον, ὅπε μεθύσας αὐτὲς εἷς τις συμπόσιον ὁ Βρυέννιος, ἐπίασε ϗ ἐφύλαττεν ἐν δεσμοῖς. Τότε μαθὼν ὁ Ἀλέξιος τὰ γενόμενα, ἐστράτευσε σπεδαιότατα ἐναντίον τῶν Σκυθῶν, ϗ ὁρμήσας εἰς αὐτὲς αἰφνιδίως, ἐφόνευσεν 7,000, ἐπίασε 3,000, τὲς δὲ λοιπὲς ἠνάγκασε ν' ἀναχωρήσωσιν ἀτάκτως, οἱ ὁποῖοι ϗ ἔκαμον τῷ ἑπομένῳ ἔτει εἰρήνην μετὰ τῦ βασιλέως, ὡς ἤτος ἤθελε (1).

Ἐπιστρέψας ἓν ὁ βασιλεὺς εἰς Κωνσαντινόπολιν θριαμβεύων, ἔμαθε μετ' ὀλίγον, ὅτι οἱ Φράγγοι ἔκαμνον μεγάλας ἑτοιμασίας, διὰ νὰ κυριεύσωσι πάλιν τὰς ἁγίας τόπες τῆς Ἱερσαλὴμ, τὲς ὁποίες ἐδέσποζον τότε οἱ Τῶρκοι ϗ Σαρακηνοί· ἦτος δὲ ὁ πόλεμος τῶν Χριστιανῶν κατὰ τῶν Τῶρκων ὠνομάσθη σταυροφορικὸς πόλεμος, τῦ ὁποίε ἀφορμὴ ἐχρημάτισεν ἡ ἀκόλεθος. Περὶ τὸ 1063 ἔτος ἀπὸ Θεογονίας, ἐρημίτης τις ὀνομαζόμενος Πέτρος, γεννηθεὶς ἐν Ἀμίᾳ τῆς Πικαρδίας, ἀπεδήμησεν εἰς Ἱερσαλὴμ εἰς προσκύνησιν τῦ ἁγίε τάφε, ϗ βλέπων τὴν ἐλεεινὴν κατάσασιν ϗ συμφορὰν τῶν ἐν Ἀσίᾳ, Συρίᾳ ϗ Παλαισίνῃ χριστιανῶν, τὰς ὁποίας ἐπαρχίας εἶχον τότε οἱ Τῶρκοι ὑπὸ τὴν ἐξυσίαν, ἤρχισε πρῶτον μὲν νὰ συλλογίζηται καθ' ἑαυτὸν, ἔπειτα δὲ συνεβελεύετο καὶ μετὰ τῦ Σίμωνος, τῦ τότε πατριάρχε τῆς Ἱερσαλὴμ, περὶ τῶν τρόπων, δι' ὧν ἐδύνατο νὰ ἐλευθερώσῃ τὲς Χριστιανὲς ἀπὸ τὸν τυραννικὸν ζυγὸν τῶν Τῶρκων· τέ-

(1) Ἄννη. Κομνην. βιβλ. ι'. κεφ. β — δ.

λος δὲ βλέπων ἀδύνατον τὴν ἀνατολικὴν τῶν Γραικῶν μοναρχίαν, ἀπεφάσισε νὰ παρακινήσῃ τὰς δυτικὰς ἡγεμονίας εἰς συμμαχίαν κατὰ τῶν Τέρκων. Ὅθεν λαβὼν ἐπιστολὰς παρὰ τοῦ πατριάρχου καὶ ἄλλων τινῶν ἀνδρῶν πρὸς τὸν Πάπαν καὶ πρὸς ὅλας τὰς ἐν τῇ δύσει ἡγεμονίας, ἦλθεν εἰς Ῥώμην, καὶ παραδὰς εἰς τὸν τότε Πάπαν Οὐρβάνον τὸν δεύτερον τὰ γράμματα, καὶ περιγράψας τὴν ἐλεεινὴν ὑπὸ τῶν Τέρκων κατάστασιν τῶν Χριστιανῶν, ἀπῆλθε πρὸς τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας, καὶ ἐνέπνευσεν εἰς ὅλους, διαβαίνων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, τὸν θεάρεστον καὶ ἀξιέπαινον ζῆλον τοῦ νὰ ἐλευθερώσωσι τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπὸ τοὺς Τέρκους. Τότε συνεκάλεσεν ὁ Πάπας σύνοδον πρῶτον μὲν ἐν Πλακεντίᾳ, εἶτα δὲ ἐν Φερμόντῳ τῆς Γαλλίας, ὅπου, παρόντων 310 ἐπισκόπων καὶ τῶν πρέσβεων ὅλων σχεδὸν τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων, ἐψηφίσθη κοινῇ γνώμῃ ὁ πόλεμος. Λέγουσιν, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ὑπέρμαχοι στρατιῶται τῆς θρησκείας, οἱ ὁποῖοι πρὸς διασολὴν τῶν μὴ τοιούτων ἐφόρουν εἰς τὸν δεξιὸν ὦμον κοκκίνους σαυροὺς, συνεποσοῦντο ὡς 300,000 ἄνδρες, τῶν ὁποίων οἱ πρῶτοι στρατηγοὶ ἦσαν Οὖγος (Hugo) ὁ ἀδελφὸς Φιλίππου τοῦ α΄ βασιλέως τῆς Γαλλίας, Ῥοβέρτος ὁ δοὺξ τῆς Νορμανδίας, Ῥοβέρτος ὁ κόμης τῆς Φλανδρίας, Ῥαϊμοῦνδος ὁ ἐκ Τολώσης, Γοδοφρέδος ὁ ἐκ Βουλιώνης ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀδελφῶν Βαλδουΐνου καὶ Εὐσταθίου, Στέφανος ὁ κόμης τοῦ Καρνότου (Chartres), Βοημοῦνδος ὁ ἡγεμὼν τῶν Ταράντων, καὶ Πέτρος ὁ ἐρημίτης, ὁ ἐπονομαζόμενος Κεκέπετρος.

Ὁ Πέτρος παραλαβὼν 40,000 ἀνθρώπους, ἐμέρισεν αὐτοὺς εἰς δύο τάγματα, καὶ παρέδωκε τὸ ἓν εἴς τινα Γάλλον ὀνομαζόμενον Γαυτιέρον (Gautier).

Οὗτος κινηθεὶς τῇ 18 Μαρτίου ἐν ἔτει 1096, ἦλθε διὰ τῆς Γερμανίας εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, ὅπου μετὰ πολλὰς δυσχερείας ἔφθασε τελευταῖον, ὁδηγούμενος ἀπὸ τὸν δεσπότην, ἤτοι ἡγεμόνα τῆς Βουλγαρίας, εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἦλθε περὶ τὸν μῆνα Αὔγουστον καὶ ὁ Πέτρος μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατεύματος, τὸν ὁποῖον ἐδέχθη ὁ βασιλεὺς μετὰ πάσης φιλοφροσύνης καὶ φιλίας, οὐχὶ ὅμως χωρὶς ἐσωτερικοῦ φόβου τῆς ψυχῆς του ἐπὶ τῷ ἐπιχειρήματι, ὁ ὁποῖος περὶ μὲν τοῦ χυδαίου ὄχλου ἐπίστευεν, ὅτι ἔτος ἔπραττε τυχὸν θείῳ ζήλῳ κινούμενος, περὶ δὲ τῶν ἡγεμόνων δὲν ἠμπόρει νὰ φαντασθῇ ποτε, ὅτι καὶ αὐτοὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀφῆκαν τὴν ἐπικράτειάν των, καὶ καθυπέβαλλον ἑαυτοὺς εἰς τοιοῦτον ἐπικίνδυνον ἐπιχείρημα.

Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Πέτρου, μαθὼν ὁ βασιλεὺς, ὅτι ὁ Γοδοφρέδος ἔφθασεν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν μὲ 10,000 πεζοὺς, ἐταράχθη πολὺ, μάλιστα δὲ, ὅτε ὁ Γοδοφρέδος ἔστειλε πρὸς αὐτὸν καὶ ἐζήτει ν' ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸν Οὖγον, τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ διαβαίνειν διὰ τῆς Βάρεως πρὸς τὸ Δυρράχιον ἀποχωρισθεὶς ἀπὸ τὸν λοιπὸν στόλον διὰ τὸν συμβάντα χειμῶνα, ἐπιάσθη ἀπὸ τὸν ἔπαρχον ἐκείνης τῆς πόλεως, καὶ σταλεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐφυλάττετο αἰχμάλωτος. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ βασιλεὺς προφασιζόμενος δὲν ἤθελε ν' ἀπολύσῃ τὸν αἰχμάλωτον, ὁ Γοδοφρέδος, ὅστις ἔφθασεν ἤδη εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐφέρετο πρὸς τὸν βασιλέα ὡς πρὸς ἐχθρὸν, καὶ διήρπαζε τὴν χώραν, καὶ ἐπορεύετο εὐθὺ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τότε ὁ Ἀλέξιος βλέπων τὸν ἑαυτόν του ἀνίκανον τοῦ ν' ἀντισταθῇ, ἔκαμε μετὰ τοῦ Γοδο-

φρέδε εἰρήνην, τῆς ὁποίας αἱ συθῆκαι ἦσαν αἱ ἀκόλεθοι· ὁ μὲν βασιλεὺς ὑπέχετο νὰ δώσῃ εἰς τὲς ἡγεμόνας, ἐφ' ὅσον ἂν διαρκέσῃ ὁ πόλεμος, πᾶσαν ἐνδεχομένην βοήθειαν στρατιωτῶν καὶ τροφῶν· ἐκεῖνοι δὲ ν' ἀποδώσεν εἰς αὐτὸν, ὅσας ἂν κυριεύσωσι πόλεις ἀπὸ τὲς Τέρκες καὶ Σαρακηνές. Μετ' ὀλὺ δὲ ἦλθον καὶ οἱ λοιποὶ ἡγεμόνες ἔχοντες πολλὰ στρατεύματα, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας διαβάντες τὸν Βόσπορον, ἐστρατοπέδευσαν εἰς τὴν Χαλκηδόνα, διανοέμενοι νὰ πορευθῶσιν ἐντεῦθεν κατὰ τῆς Νικαίας.

Ἐν τέτοις, διχόνοιαι καὶ ταραχαὶ συνέβησαν εἰς τὸ στράτευμα τῦ Πέτρε, τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο πλησίον τῆς Νικαίας, καὶ οἱ Γάλλοι ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὲς Γερμανὲς καὶ Ἰταλὲς, διὰ τὸ ὁποῖον ἐδυνήθησαν οἱ Τέρκοι νὰ τὲς νικήσωσι πολλάκις, εἰς τρόπον ὥστε ἐκ τῶν 40,000 στρατιωτῶν τῦ Πέτρε μόλις ἔμειναν 3,000, οἱ ὁποῖοι κατέφυγον εἰς τὴν Κινήτην καὶ ἀντεμάχοντο, ἕως ἓ ἑνωθέντες μὲ τὸ στράτευμα τῦ Γοδοφρέδε καὶ
ἀ. χ. τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων, οἱ ὁποῖοι ἤδη ἔφθασαν, συν-
1097. επολιόρκησαν τὴν Νίκαιαν ἐν μηνὶ Μαΐῳ 1097, ἡ ὁποία μετὰ πολλὰς μάχας καὶ ἀντιςάσεις τῶν πολιορκέντων καὶ πολιορκεμένων παρεδόθη τῇ πέμπτῃ Ἰελίε εἰς τὸν βασιλικὸν στρατηγὸν Βετεμίτην· μεταξὺ δὲ τῶν αἰχμαλώτων εὑρέθη ἡ σύζυγος τῦ Σελεϋμάνε, τῦ τότε Σελτάνε, καὶ δύο τέκνα, τὰ ὁποῖα ἐσάλησαν παρευθὺς εἰς τὴν Κωνσαντινόπολιν (1).

(1) *Κατ' Ἄννην Κομνηνὴν ὁ Ἀλέξιος ἐστράτευσε μὲν εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅμως δὲν ἠθέλησε νὰ ἑνωθῇ μὲ τὲς*

Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Νικαίας, οἱ ἡγεμόνες μερίσαντες τὸ στράτευμα εἰς δύο μέρη, ἐπορεύοντο εἰς τὴν Συρίαν. Ὁ Σελεϋμάνος ἔχων 60,000 ἀνθρώπες, ὥρμησεν αἰφνιδίως εἰς τὸν Βοημῦνδον, ὅσις προεπορεύετο, καὶ ἑνίκα αὐτὸν κατὰ κράτος, ἐὰν δὲν ἤρχετο εἰς βοήθειαν ὁ Οὖδος μὲ 30,000 στρατιώτας, ὁ ὁποῖος ὁρμήσας εἰς τὲς ἐχθρὲς, κατέκοψε 40,000, τὲς δὲ λοιπὲς ἠνάγκασε νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰ ὄρη. Μετὰ ταύτην τὴν νίκην παρεδόθησαν ἡ Ἀντιόχεια τῆς Πεισιδίας, τὸ Ἰκόνιον τῆς Κιλικίας, ἡ Ἡράκλεια, καὶ ἄλλαι πολλαὶ πόλεις. Τότε οἱ χριστιανοὶ ἡγεμόνες ὁμόσαντες νὰ μὴ ἐπιστρέψωσιν, πλὴν ὅταν ἐλευθερώσεν τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τὲς ἀπίσες, διέβησαν τὸν Ταῦρον, ἐκυρίευσαν τὴν Μαρησίαν καὶ Ἀρτεσίαν, καὶ τέλος ἐστρατοπέδευσαν τῇ 21 Ὀκτωβρίε
1097 πλησίον τῆς περιφήμε πόλεως τῆς Ἀντιοχείας. Ἐπειδὴ ἡ πόλις ἦτο καλῶς ὠχυρωμένη, καὶ εἶχεν 27000 ἀ. χ.
φύλακας, ἡ πολιορκία διήρκεσεν ἕως τῇ τρίτῃ Ἰανίε, 1098.
ὅτε Πύῤῥος τις, ἀποσατήσας κατὰ τὸ φανερὸν καὶ γενόμενος Τέρκος, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Τέρκοι ἐνεπιςεύθησαν τὴν φύλαξιν ἑνὸς πύργε, ὅσις ὠνομάζετο αἱ δύο ἀδελφαὶ, ἐπρόδωκε τὴν πόλιν εἰς τὸν Βοημῦνδον, τῦ ὁποίε οἱ στρατιῶται ἐμβάντες διὰ νυκτὸς, ἠνέωξαν τὰς πύλας εἰς τὸ λοιπὸν στράτευμα, τὸ ὁποῖον ὥρμησεν αἰφνιδίως καὶ κατέκοψε τὲς Τέρκες σχεδὸν ἕως ἑνός. Μετ' ὀλὺ δὲ ἠκολέθησε μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ τῦ Κορβηνῦ, ἑνὸς τῶν στρατηγῶν τῦ βασιλέως τῆς Περσίας, καὶ ἐ-

Λατίνες, ἢ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Νίκαιαν, ἀλλ' ἔσειλε κατ' αὐτῆς τὸν στρατηγὸν Βετομίτην, ἀφ' ἓ οἱ Τέρκοι ἐφάνησαν ἤδη πρόθυμοι νὰ παραδώσεν τὴν πόλιν κάλλιον εἰς αὐτὸν, παρὰ εἰς τὲς Φράγγες.

τέρα μάχη, ὅπου ἔπεσον ἀπὸ μὲν τοὺς Τούρκους ὡς
ἀ. χ. 100,000, ἀπὸ δὲ τοὺς χριστιανοὺς 4200. Αὕτη δὲ ἡ
1098. μάχη συνεκροτήθη τῇ 27 Ἰουνίου 1098, καὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν παρεδόθησαν καὶ οἱ Τοῦρκοι, ὅσοι εἶχον ἔτι τὴν ἀκρόπολιν τῆς Ἀντιοχείας.

Οἱ Χριστιανοὶ κυριεύσαντες τὴν Ἀντιόχειαν, δὲν ἠθέλησαν νὰ τὴν παραδώσουν εἰς τὸν βασιλέα, ἀλλ' εἰς τὸν Βοημοῦνδον, κατηγοροῦντες ἐκεῖνον, ὅτι ἔπρατ-τεν ἐναντίον τῆς συνθήκης, καὶ δὲν ἔδωκε προφασιζόμενος τὴν μικροτάτην βοήθειαν. Ὁ βασιλεὺς τότε μὲν ἐνηχολεῖτο κατὰ τοὺς Ταγγριπέρμα, ἑνὸς Τούρκου πειράτου, ὁποῦ κυριεύσας τὴν Σμύρνην, Ἔφεσον, Χίον καὶ Ῥόδον, ἔβλαπτε τὰ παραθαλάσσια τῆς βασιλείας, ὅτε δὲ κατενίκησεν αὐτὸν καὶ ἐκυρίευσεν ἐκτὸς τῶν ἄνω ῥηθεισῶν πόλεων καὶ τὴν Φιλαδέλφειαν, Λαοδίκειαν καὶ ἄλλας παραθαλασσίας πόλεις, ἔσειλε πρέσβεις πρὸς τὸν Βοημοῦνδον, καὶ ἐζήτει νὰ παραδώσῃ τὴν Ἀντιόχειαν ὡς αὐτῷ ἀνήκουσαν. Ἀλλ' ἐκεῖνος ὠργίσθη, καὶ ἀντεζήτει ὡς ἡγεμὼν τῆς Ἀντιοχείας τὴν Λαοδίκειαν, καὶ σείλας τὸν ἀνεψιόν τε Ταγγρέδον, παρήγγειλε νὰ τὴν κυριεύσῃ μὲ βίαν, τὸ ὁποῖον καὶ ἔπραξεν ἐκεῖνος, κυριεύσας ἐν ταὐτῷ καὶ ἄλλας ἐν Κιλικίᾳ πόλεις τοῦ βασιλέως. Τότε ἐξάλησαν κατ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ βασιλέως δύο στρατηγοί, ὧν ὁ μὲν Ταΐκιος, ὁ στρατηγὸς τοῦ σόλου, κατενίκησε παρὰ τὴν Ῥόδον τὸν σόλον τῶν δυτικῶν ἡγεμόνων, ὁ δὲ Καντακουζηνὸς, ὁ στρατηγὸς τοῦ πεζοῦ στρατεύματος, ἐκυρίευσε τὴν Λαοδίκειαν. Ὁ Βοημοῦνδος βλέπων τὸν ἑαυτόν του ἀνίκανον νὰ πολεμῇ μετὰ τοῦ βασιλέως διὰ ξηρᾶς, ἢ διὰ θαλάσσης, εἰς μὲν τὴν Ἀντιόχειαν ἀφῆκεν ἱκανὴν φρουράν, αὐτὸς δὲ ἐπέρασεν εἰς τὴν Ἰτα-

λίαν, καὶ ἐλθὼν πρὸς τὸν Πάπαν, παρέσησεν αὐτῷ ἓξ Σκύθας αἰχμαλώτους τοῦ βασιλέως, καὶ ἔλεγεν, ὅτι ὁ Ἀλέξιος μὲ τοιούτους ἀπίστους καὶ βαρβάρους ἠγωνίζετο νὰ ματαιώσῃ τὸν σκοπὸν τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων, τὸ ὁποῖον τόσον παρώξυνε τὸν Πάπαν καὶ τὸν λαόν, ὥστε πολλοὶ ἀπεγράφησαν ὡς στρατιῶται τοῦ Βοημούνδου, καὶ ἐζήτουν νὰ τιμωρήσωσιν ἕνα ἡγεμόνα, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζον ὡς ἐχθρὸν τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος. Συναγαγὼν οὖν ὁ Βοημοῦνδος τοιουτοτρόπως ἀξιόλογον στράτευμα, ἐστράτευσεν εἰς τὸ Δυρράχιον, ὅπου ὅμως ἠναγκάσθη διὰ ἔλλειψιν τροφῶν νὰ κάμῃ εἰρήνην μετὰ τοῦ βασιλέως. Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ πολέμου, ἐστράτευσεν ὁ Ἀλέξιος κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ ἐνίκησε πολλάκις, ἕως ὅ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ζητήσουν εἰρήνην, ἡ ὁποία καὶ ἔγινε, καὶ εἶτα ἐπέρασε τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς ἐπιμελούμενος νὰ καταπραΰνῃ τὰ τότε σχίσματα τῆς ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν· ἀπέθανε δὲ ἀ. χ.
ἐν ἔτει 1118 τῷ λζ΄ ἔτει τῆς βασιλείας καὶ τῷ κϛ΄ 1118.
τοῦ σαυροφορικοῦ πολέμου. Οἱ Γραικοὶ ἱστορικοὶ, καὶ μάλιστα ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Ἄννα Κομνηνὴ, ἱστοροῦσι τὸν Ἀλέξιον ὡς κάλλιστον καὶ ἀρετον· οἱ δὲ ἱστορικοὶ τῶν σαυροφορικῶν πολέμων τἐναντίον· συμφωνοῦσι δὲ πάντες κατὰ τοῦτο, ὅτι ἦτον ἄξιος, σύνετος, καὶ ὁ τότε κάλλιστος πολιτικός.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξίου ἀνέβη τὸν θρόνον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάννης Κομνηνὸς, ὁ ὁποῖος περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας ἀνακαλύψας τὴν συνωμοσίαν τῶν πρώτων αὐτοῦ συγγενῶν, οἱ ὁποῖοι διὰ παρακινήσεως τῆς ἀδελφῆς του Ἄννης ἐμελέτων νὰ καθαιρέσουν αὐ-

τὸν ἀπὸ τῆ θρόνε, ϗ ἀντ' αὐτῆ νὰ βάλεν τὸν Βρυέννιον, τὸν ἄνδρα τῆς Ἄννης, ἐσυγχώρησεν ὅλες τὲς συνωμότας, ἔπειτα δὲ ἐξώρισεν ἀπὸ τὴν αὐλὴν ὅσες ὑπώπτευε, ϗ ἀντ' αὐτῶν κατέσησεν ἑτέρες ἐναρέτες ϗ τιμίες (1). Τῷ β' ἔτει τῆς βασιλείας ἀκέσας, ὅτι οἱ Τῦρκοι εἰσέβαλον εἰς τὴν Φρυγίαν, ἐρράτευσε προσωπικῶς, ἐνίκησεν αὐτὲς πολλάκις, ϗ ἐκυρίευσε πάλιν πολλὰς πόλεις τῆς Κιλικίας, ϗ μάλισα τὴν Σωζόπολιν τῆς Παμφυλίας, ϗ ἀναγκάσας αὐτὲς ν' ἀνανεώσεν τὴν μετὰ τῆ πατρὸς Ἀλεξίε εἰρήνην, ἐπέρεψε θριαμβεύων εἰς Κωνσαντινόπολιν, ὅπε ὅμως ϗ πολλῷ ὕσερον ἀκέσας πάλιν, ὅτι οἱ Σκύθαι διαβάντες τὸν Δάναβιν, κατεπόρθεν τὴν Θράκην, ἐρράτευσε κατ' αὐτῶν· καὶ κατανικήσας αὐτὲς εἰς διαφόρες μάχας, ἐπέρεψε πάλιν εἰς Κωνσαντινόπολιν θριαμβεύων. Ἀλλ' οἱ Τῦρκοι μὴ φυλάττοντες τὴν νεωσὶ γενομένην εἰρήνην, ἐράτευσαν ἐξαίφνης εἰς τὴν Γαλατίαν ϗ Κιλικίαν, ϗ ἐκυρίευσαν πολλὰς πόλεις. Τότε ὁ βασιλεὺς ρατεύσας πάλιν κατ' αὐτῶν, ἐκυρίευσε τὴν Ἀρμενίαν ὅλην, ϗ ὕτως ἐπέρεψεν εἰς Κωσ-
ἀ. χ. σαντινόπολιν, ὅπε διατάξας τὰ ἔσωθεν τῆς βασιλείας,
1140. ἐρράτευσεν ἐν ἔτει 1140 εἰς τὴν Συρίαν ἐπὶ σκοπῷ νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ Λατῖνοι· πλὴν ἀντιπολεμέμενος ἀπὸ τὲς Ἀντιοχεῖς, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἄπρακτος, ϗ ἦλθεν εἰς τὴν Κιλικίαν,

(1) Μὲ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας τῆ Ἰωάννε Κομνηνῆ παύει τῆ Ζωναρᾶ ϗ Γλυκῆ ἡ ἱσορία, ϗ ἄρχεται ἡ τῆ Ἰω. Κιννάμε ϗ Νικήτε Χωνιάτε, ὁ ὁποῖος περιγράφει διεξοδικῶς τὴν γενναιότητα τῆ βασιλέως πρὸς τὲς μιαιτὲς αὐτῶ συγγενεῖς.

ὅπε πληγωθεὶς τὴν χεῖρα ἀπὸ φαρμακερὸν τόξον, ϗ βλέπων ἐγγὺς τὸν θάνατον, ἐκήρυξε διάδοχον τὸν ἀ. χ.
ἰόντε Μανουὴλ· ἀπέθανε δὲ τῇ ἡ Ἀπριλλίε 1143, 1143.
βασιλεύσας κδ' χρόνες ϗ ὀκτὼ μῆνας. Οἱ ὑπήκοοι ἠγάπων τὸν Ἰωάννην ὡς φιλάνθρωπον ϗ καλοκάγαθον, οἱ δὲ ἐχθροὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ὡς ἀνδρεῖον, ἐμπειροπόλεμον ϗ πάντοτε νικῶντα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΜΑΝΟΥΗΛ ΚΟΜΝΗΝΟΥ.

Εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τῆ πατρὸς ἔξειλεν ὁ Μανουὴλ εἰς Κωνσαντινόπολιν τὸν Ἀξοῦχον, τὸν μέγαν δομέσικον, προσάξας νὰ πιάσῃ τὸν ἀδελφόν τε Ἰσαάκιον ϗ νὰ τὸν κλείσῃ εἰς μοναστήριον, ἔπειτα δὲ ἦλθε καὶ αὐτὸς εἰς Κωνσαντινόπολιν, ὅπε ἐδέξατο αὐτὸν ἀσμένως ὁ λαὸς, ὅσις ἐμίσει τὸν Ἰσαάκιον, ϗ ἔσεψεν αὐτὸν ὁ πατριάρχης εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν. Τοιουτοτρόπως ἀναβὰς ὁ Μανουὴλ τὸν θρόνον ἡσύχως, ϗ διατάξας τὰ ἔσωθεν τῆς οἰκίας τε, πρῶτον μὲν ἀπέλυσε τὸν Ἰσαάκιον, ὅσις ὤμοσε νὰ μὴ νεωτερίσῃ τι ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τε, εἶτα δὲ ἐρράτευσεν εἰς τὴν Φρυγίαν, ϗ κυριεύσας ἀπὸ τὲς Τῦρκους πολλὰς πόλεις τῆς Φρυγίας, ἐρατοπέδευσε μὲν πλησίον τῆ Ἰκονίε, ὅμως ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν, ϗ ἐπέρεψεν εἰς Κωνσαντινόπολιν, ὅπε, μ' ὅλον ὅτι εἶχε γυναῖκα τὴν Γερτρούδην, συγγενῆ τῆ Γερμανῆ καίσαρος Κορράδε, ἔζη παρὰ νόμον μὲ τὴν ἀνεψιάν τε Θεοδώραν, διὰ τὸ ὁποῖον ἐμίσευν αὐτὸν οἱ ὑπήκοοι. Πλὴν ὐδὲν ἄλλο ἔκαμε τὸ ὄνομά τε μισητὸν εἰς τὲς μεταγενεσέρες, ὅσον ἡ πρὸς τὲς Λατίνες ἀπιστία τε· ἐπειδὴ ὑποχεωθεὶς νὰ δώσῃ ὅλας τὰς ἀναγκαίας τροφὰς εἰς τὸ Κορράδε τὸ ρατεύμα, τὸ ὁποῖον

ἐστράτευεν ἐν ἔτει 1146 εἰς τὰς ἁγίας τόπους, οὐχὶ μόνον δὲν ἐφύλαξε τὴν ὑπόσχεσιν, ἀλλὰ καὶ κατερήμωσε τὰς χώρας, δι' ὧν ἐκεῖνο διέβαινε, καὶ ἔκλεισε τὰς πύλας τῶν πόλεων, φανερώσας καὶ εἰς τὸν Μαμούτην, τὸν βασιλέα τῶν Τούρκων ἐν Ἰκονίῳ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, τὰς σκοπὰς τῷ Κορράδῳ καὶ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων· μάλιστα δὲ διηγοῦνται, ὅτι οἱ Γραικοὶ, εἰς τὰς ὁποίας ὁ βασιλεὺς ἐνέπνευσεν ἄσπονδον μῖσος κατὰ τῶν Λατίνων, ἐμίγνυον εἰς τὸ ἄλευρον ἄσβεστον, καὶ ἕτω πωλοῦντες αὐτὸ εἰς τοὺς Λατίνους, πρυξέννησαν εἰς αὐτοὺς πολλὴν φθοράν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Τούρκων μαθὼν τὰς σκοπὰς τῶν Λατίνων, κατέπεισεν ὅλους τοὺς ὁμοθρήσκους ἡγεμόνας νὰ ἑνωθῶσι κατ' αὐτῶν, καὶ ἕτως οἱ σκοποὶ τῶν δυτικῶν ἡγεμόνων ἐματαιώθησαν, καὶ κατφανίσθη σχεδὸν ὅλον τὸ στράτευμά των, τὸ ὁποῖον ἐδύνατο εὐκόλως νὰ θριαμβεύσῃ ἐναντίον ὅλων τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν (1).

Ἐν τούτοις, ἀκούσας ὁ Μανουὴλ, ὅτι Ῥογέρος, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, ὅσις ἐθυμώθη κατὰ τοῦ βασιλέως διὰ τὴν προδοσίαν, ἐκυρίευσε τὴν Κέρκυραν, καὶ ἐκεῖθεν πλεύσας εἰς Κόρινθον, ἐκυρίευσε καὶ διήρπασε τὰς Θήβας καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Βοιωτίας, ἐστράτευσε κατ' αὐτοῦ, καὶ μόλις κυριεύσας πάλιν τὴν Κέρκυραν, ἀπεφάσισε νὰ κινήσῃ τὸν πόλεμον εἰς τὴν Σικελίαν· ἀλλ' ἐν τῷ πλέειν χειμῶνι περιπεσὼν σφοδρῷ, καὶ ζημιώσας πολλὰ πλοῖα, ἠναγκάσθη νὰ προσορμήσῃ εἰς τὸν Αὐλῶνα, ὅπου μαθὼν, ὅτι οἱ

(1) Ὁ μὲν Νικήτας περιγράφει διεξοδικῶς τὰς ἀσωτείας καὶ τὴν ἀπιστίαν τοῦ Μανουὴλ, ὁ δὲ Κίνναμος ἐπαινεῖ αὐτὸν μάλιστα διὰ τὴν πρὸς τὸν Κορράδον πολιτείαν του.

Σέρβοι εἰσέβαλον εἰς τὴν μοναρχίαν, εἰς μὲν τὸν Μιχαὴλ Παλαιολόγον παρήγγειλε νὰ πολεμήσῃ εἰς τὴν Σικελίαν, αὐτὸς δὲ ἐλθὼν κατενίκησε τοὺς Σέρβους καὶ τοὺς βοηθοὺς αὐτῶν Οὔγγρους, καὶ ἐπέστρεψε νικητὴς εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ δὲ Παλαιολόγος ἐμβὰς εἰς τὴν Καλαβρίαν, ἐνίκησε πολλάκις τὸν Ῥογέρον, καὶ διήρπαζε τὴν χώραν, ἕως ὅ ἔγινε διὰ μεσιτείας τοῦ Πάπα μεταξὺ τῶν δύο ἡγεμόνων εἰρήνη.

Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τούτου τοῦ πολέμου, ὁ βασιλεὺς περιῆλθε τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας, τιμώμενος καὶ φιλοφρονούμενος ἀπανταχοῦ ἀπὸ τοὺς Λατίνους· ἀλλ' ἐν τῷ ἐπιστρέφειν πολεμηθεὶς ἐξαίφνης ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐπέρασεν εἰς τὴν Ἀσίαν μὲ πολυάριθμον στράτευμα, τὸ ὁποῖον ἀκούσας ὁ Σελτάνος, ἐφοβήθη καὶ ἔστειλε πρεσβεῖς, προβάλλων εἰρήνην εὐλογοφανῆ. Ἀλλ' ὁ Μανουὴλ παρακινούμενος ἀπὸ νέους καὶ ἀπείρους στρατηγοὺς, δὲν ἐδέχθη τὰ προβλήματα τῶν πρέσβεων, ἀλλ' ἀπεκρίθη μὲ ἀλαζονείαν, ὅτι εἰς τὸ Ἰκόνιον, τὴν καθέδραν τῆς Τουρκικῆς μοναρχίας, θέλει ὁμιλήσει περὶ εἰρήνης. Τότε ὁ Σελτάνος ὁρῶν ἄφυκτον τὸν πόλεμον, προκατέλαβε τὰ στενὰ τοῦ Τζυβρίτζη, διὰ τῶν ὁποίων ἔμελλε νὰ διαβῇ τὸ βασιλι-

(1) Ἐν ταύτῃ τῇ τοῦ Ῥογέρου ἐπιχειρήσει ἐκομίσθησαν κατὰ πρῶτον εἰς Ἰταλίαν μεταξὺ τῶν Γραικῶν αἰχμαλώτων οἱ πρῶτοι ὑφάνται τῆς μεταξίας. Ὁ δὲ πόλεμος τοῦ βασιλέως ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ ἔγινε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ῥογέρου ἐναντίον τοῦ υἱοῦ Γουλιέλμου, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἔγινεν ἡ εἰρήνη. Ὅρα Giannone hist. de Naples l. 11 ch. 7. καὶ l. 12. Ὁ Κίνναμος περιγράφει τοῦτο τὸ συμβεβηκὸς κεφ. α΄-ιβ΄, ὅπου προσσημειοῖ, ὅτι ὁ Μανουὴλ ἐγνώρισε τὸν Γουλιέλμον ὡς βασιλέα.

κὸν στράτευμα, ϗ ὁρμήσας ἐξαίφνης εἰς αὐτοὺς διαβαίνοντας, προὐξένησεν εἰς αὐτοὺς μεγάλην φθοράν, ῥίπτων ἀπὸ τὰ ὄρη πολλότατα βέλη ϗ βράχες, καὶ τέλος ἐκύκλωσεν αὐτὲς ἀπανταχόθεν. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐλεεινῇ κατασάσει τῶν Γραικῶν, ὁ Σελτάνος ἔσειλε μ' ὅλον τοῦτο ἕνα τῶν πρώτων ἀρχόντων, ὀνομαζόμενον Γαβρᾶν, προβάλλων εἰρήνην εἰς τὸν Μανουὴλ, ἡ ὁποία ϗ παρευθὺς ἐκυρώθη ἐκατέρωθεν, ϗ ἔτως οἱ στρατιῶται τῆ βασιλέως ἔφθασαν ἀκωλύτως ἀγαλλόμενοι ϗ χαίροντες εἰς τὰς Χωνὰς, ὅπε ὁ βασιλεὺς διαμερίσας, ὅσα χρήματα εἶχεν, εἰς τὲς στρατιώτας, ἐπορεύθη εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν, ϗ ἐνταῦθα διέτριψε μέχρι τῆς παντελῆς ἰάσεως τῶν πληγῶν τε.

Μετ' ὀ πολὺ ἀνενεώθη ὁ πόλεμος τῶν Τέρκων ϗ Γραικῶν, ἐπειδὴ ὁ Μανουὴλ δὲν ἠθέλησε νὰ καταλύσῃ κατὰ τὴν γενομένην συνθήκην τῆς τελευταίας εἰρήνης τὰ ὀχυρώματα τῆ Δορυλαίᾳ ϗ Σωβλέᾳ ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ, προφασιζόμενος ὅτι δὲν ἦτον ὑποχρεως νὰ φυλάξῃ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἀναγκαζόμενος ὑπεχέθη. Ὁ Σελτάνος ἀκέσας ταύτην τὴν ἀπόκρισιν ἐθυμώθη, ϗ ἔσειλε κατὰ τῆς Φρυγίας 24,000 ἀνθρώπως ϗ στρατηγὸν τὸν Ἀτζάπακον, ὁ ὁποῖος διαρπάσας τὴν Φρυγίαν ἀνηλεῶς, ἐπολεμήθη ἐν τῷ ἀναχωρεῖν ἀπὸ τὸ βασιλικὸν στράτευμα, ϗ ἐνικήθη κατὰ κράτος. Μετὰ ταύτην τὴν φθοράν, οἱ Τέρκοι δὲν ἐτόλμησαν πλέον νὰ κινήσεν πόλεμον, ἀλλ' ἡσύχαζον, ἐν ὅσῳ διήρκεσεν ἡ βασιλεία τῆ Μανουὴλ, ὁ ὁποῖος ἤδη ἐλευθερωθεὶς ἀπὸ τὸν πόλεμον, ἐνησχολεῖτο εἰς τὰ τῆς θρησκείας, ϗ ἀγωνιζόμενος νὰ εἰσάξῃ ϗ νὰ ἐπυκυρώσῃ αἱρετικὰ δόγματα, πρὸξένησε χίσματα ϗ αἱρέσεις εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ἐπειδὴ ἀπὸ τὲς προέδρες ἄλλοι μὲν ἐδοκίμαζον ϗ ἐδέχοντο τὴν αἵρεσίν τε, ἄλλοι δ' ὄ. Ἐκ τέτων ἦτο ϗ Εὐσάθιος, ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ περιβόητος ὑπομνηματισὴς τῆ Ὁμήρε. Ἀλλ' ὁ θάνατος τῆ βασιλέως, ὅσις συνέβη ἐν ἔτει 1180 ἐν μηνὶ Μαρτίῳ, κατέπαυσεν αὐτὰς τὰς ταραχάς. Λέγεσιν, ὅτι πρὸ τῆ θανάτε ἐνεδύθη ὁ βασιλεὺς τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἐλπίζων διὰ τέτε ν' ἀποπλύνῃ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀσελγειῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἦτον ἔκδοτος ἐν καιρῷ εἰρήνης.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΛΕΞΙΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ.

Ἀποθανόντος τῆ Μανουὴλ, παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτῆ Ἀλέξιος Κομνηνὸς, ἀντὶ τῆ ὁποίε νέε ἔτι (12 ἐτῶν) ὄντος διῴκει ἡ μήτηρ αὐτῆ Μαρία μὲ ἀπόλυτον ἐξεσίαν, συγχωρεῦσα εἰς τὸν νέον βασιλέα νὰ παραδίδεται εἰς ἡδονὰς ϗ τρυφὰς, διὰ νὰ τὸν κάμῃ ἀνάξιον τῆς διοικήσεως, ϗ ἀγωνιζομένη νὰ θησαυρίζῃ, ἐκκενεῦσα τὸ δημόσιον θησαυροφυλάκιον. Ἐι ταύτῃ τῇ δυσυχεῖ κατασάσει τῶν πραγμάτων τῆς βασιλείας οἱ Τέρκοι εὑρόντες εὐκαιρίαν, ἐκυρίευσαν τὴν Σωζέπολιν ϗ ἄλλας πόλεις τῆς φρυγίας. Τοῦτο πρὸξένησε μεγάλην δυσαρέσκειαν τῆ λαῆ εἰς τὴν παρεῦσαν διοίκησιν, τὸ ὁποῖον βλέπων ὁ Ἀνδρόνικος, ὁ ἀνεψιὸς τῆ πρώην βασιλέως, ἔφυγεν ἀπὸ τὸ Οἰναιον, ὅπε ἐκλείσθη ἀπὸ τὸν πρώην βασιλέα, ϗ ἦρχετο μὲ τὲς ὀπαδὲς ϗ φίλες τε εἰς Κωνσαντινόπολιν, κηρύττων ἀπανταχῆ, ὅτι ἐμελέτα νὰ διορθώσῃ τὰ κακὰ τῆς βασιλείας, νὰ βεβαιώσῃ τὸ ἄξίωμα τῆ βασιλέως, νὰ βοηθήσῃ τὸν τυραννέμενον

λαὸν, ᾗ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν νέον βασιλέα ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν τυράννων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θεωρέμενος ὁ Ἀνδρόνικος ἀπὸ τὸν λαὸν ὡς ἐλευθερωτὴς, ἦλθε χωρὶς πολλῆς δυσκολίας πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐ μακρὰν τῆς Χαλκηδόνος. Ἡ βασιλισσα παρέδωκεν ὅλην τὴν διοίκησιν τῆς βασιλείας εἰς τὸν Ἀλέξιον, τὸν τότε πρόεδρον τῆς βουλῆς, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἄνομον ἔρωτα. Ὁ Ἀλέξιος ἐλπίζων ποτὲ νὰ ὑψωθῇ εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, ἠγωνίζετο νὰ ματαιώσῃ τὲς σκοπὲς τῆ Ἀνδρονίκε· ἀλλὰ διὰ τὴν τυραννίαν τε ἐμισεῖτο παρὰ πάντων, ᾗ οἱ γρατιῶται ἠνώθησαν μετὰ τῆ Ἀνδρονίκε. Τότε ὁ λαὸς συναθροισθεὶς, ἐκήρυξε τὸν Ἀνδρόνικον ἐπίτροπον τῆ νέε βασιλέως, ᾗ παρέδωκαν αὐτῷ τὸν Ἀλέξιον, τὸν ὁποῖον ἐτύφλωσεν. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον ἐπέρασεν ὁ Ἀνδρόνικος τὸν Βόσπορον, ᾗ ἐλθὼν εἰς προσκύνησιν τῆ βασιλέως, ὁ ὁποιος εὑρίσκετο μετὰ τῆς μητρὸς εἰς ἕνα βασιλικὸν οἶκον ἐν τῷ προαστείῳ εὐφραινόμενος, διετριψεν ἐνταῦθα ὀλίγας ἡμέρας, ᾗ εἶτα ἐμβὰς εἰς τὴν πόλιν εὐφημέμενος ᾗ κροτέμενος ὑπὸ πάντων, ἐψηφίθη διοικητὴς τῆς βασιλείας ᾗ ἐπίτροπος τῆ νέε Ἀλεξίε.

Ὁ Ἀνδρόνικος ἔχων τοιαύτην ἐξεσίαν, ἐτυράννει ἀδεῶς τὸν λαὸν χωρὶς διαφορᾶς γένες ἢ τάξεως, ἄλλες μὲν ὑστερῶν ἀπὸ τῆ φωτὸς τῶν ὀμμάτων, ἄλλες δὲ θανατόνων. Ἡ Μαρία, ἡ θυγάτηρ τῆ πρώην βασιλέως, ᾗ ὁ σύζυγος αὐτῆς Μανυὴλ, ὁ υἱὸς τῆ Ἀνδρονίκε, ἐφαρμακώθησαν· ἡ δὲ βασιλισσα ἐπνίγη. Εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον ταύτης ὁ τύραννος ὑποκρινόμενος ἀγάπην ᾗ πίστιν πρὸς τὸν νέον βασιλέα, ἐσέφθη ἀπὸ τὸν πατριάρχην, ᾗ τέλος ἔξειλεν ὁ ἀπάν-

θρωπος τὸν Στέφανον τὸν ἀγιοχρισοφορήτην, ᾗ ἔπνιξε τὸν ταλαίπωρον νέον βασιλέα κοιμώμενον μὲ τὴν νευρὰν τῆ τόξε. Τοιοῦτον ὀδυνηρὸν θάνατον ἔλαβεν ὁ δυστυχὴς Ἀλέξιος ὁ Β' τῷ γ' ἔτει τῆς βασιλείας ᾗ τῷ ιε' τῆς ἡλικίας (1).

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ.

Μετὰ τὴν δολοφονίαν τῆ βασιλέως ἐτυράννει ὁ Ἀνδρόνικος περισσότερον, ὥσε καθ' ἡμέραν ἐγίνετο αἱματοχυσία, ᾗ οἱ κάλλιστοι ἄρχοντες ἐφονεύθησαν ἐντὸς ὀλίγε χρόνε, ἀπὸ τὲς ὁποίες ὅμως ἔφυγον μερικοὶ, ᾗ μάλιστα Ἰσαάκιος Κομνηνὸς, ὁ συγγενὴς τῆ Μανυὴλ, ὅστις φυγὼν εἰς τὴν Κύπρον, ἐκυρίευσεν αὐτὴν, ᾗ ἐδείχθη τυραννικώτερος παρὰ τὸν Ἀνδρόνικον. Ὁ Ἀλέξιος Κομνηνὸς, ἀδελφὸς τῆ πρώην βασιλέως Μανυὴλ, ἔφυγεν εἰς τὴν Σικελίαν, ᾗ καταπείσας τὸν Γυλιέλμον, τὸν βασιλέα ταύτης τῆς νήσε, νὰ πολεμήσῃ τὸν Ἀνδρόνικον, ἐστράτευσε μετ' αὐτῆ εἰς τὸ Δυρράχιον, τὸ ὁποῖον κυριεύσας, ἦλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, ᾗ ἐκυρίευσε τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν ὁποίαν οἱ Σικελιῶται διήρπασαν, φονεύοντες ὅλες, ὅσες ἀπήντων. Ὁ δὲ τύραννος βλέπων αὐξανομένες τὲς ἐχθρὲς ἔσωθεν ᾗ ἔξωθεν, ἐτυράννει ἤδη περισσότερον παρὰ ποτὲ, μὴ φειδόμενος ᾗ αὐτῶν τῶν φίλων, τῶν ὀργάνων τῆς τυραννίας τε. Ἀπὸ τὲς πολλὲς εἰς θάνατον διορισθέντας ἦτο ᾗ ὁ Ἰσαάκιος Ἄγγελος, ἀνὴρ ἐπιφανὴς ᾗ γενεαλογέμενος ἀπὸ τὲς ἀρχαιοτάτες πολίτας, ὁ ὁποῖος φονεύσας τὸν κατ' αὐτῆ γαλέντα φονέα, κατέφυγεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκεῖ πλη-

(1) Νικήτ. εἰς Ἀλέξ. Κομνην.

σίον, ὅπε συγκατέφυγον ὁ θεῖός τε Ἰωάννης Δέκας, ὁ ἰός τε Ἰσαάκιος, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἄρχοντες. Ἐπειδὴ ὁ Ἀνδρόνικος ἔτυχε τότε ἀποδημῶν ἀπὸ τῆς πόλεως, ὁ Ἰσαάκιος, ὅσις ἠγαπᾶτο παρὰ πάντων διὰ τὴν εὐάρεσον καὶ εὐγενικὴν πολιτείαν τε, κατέπεισεν εὐκόλως τὸν λαὸν, οἱ ὁποῖοι ἔτρεχον ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς πόλεως διὰ νὰ τὸν ἰδωσι, πρὸς βοήθειάν τε, εἰς τρόπον ὥσε συναχθέντες ἐν ῥητῇ ἡμέρᾳ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Σοφίας, ἐκήρυξαν ὁμοφώνως τὸν μὲν Ἰσαάκιον βασιλέα, τὸν δὲ Ἀνδρόνικον ἐχθρὸν τῆς βασιλείας. Ὁ δὲ τύραννος μαθὼν τὰ γενόμενα ἐν τῇ πόλει, καὶ μὴ ἐλπίζων ποτὲ νὰ δυνηθῇ νὰ καταπραΰνῃ τὴν ὀργὴν τῶ ὄχλε, ἢ ν' ἀντισταθῇ, ἔφυγεν εἰς τὸ Μηλίδιον, τὸ βασιλικὸν παλάτιον κατ' ἀνατολὰς τῆς Προποντίδος, καὶ ἐντεῦθεν ἐμελέτα νὰ φύγῃ εἰς τὴν Σκυθίαν· ἀλλ' ἐμποδιζόμενος ὑπὸ πνευμάτων ἐναντίων, ὡς ὑπὸ θείας ποινῆς, ἐπιάσθη καὶ προσήχθη δέσμιος εἰς τὸν Ἰσαάκιον, ὁ ὁποῖος ἐκκόψας αὐτῶ τὴν δεξιὰν, καὶ πηρώσας τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν, παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τὸν ὄχλον, οἱ ὁποῖοι ἐβασάνισαν αὐτὸν φρικτότατα, καὶ τέλος ἐφόνευσαν. Τοιοῦτον θάνατον ἔλαβεν ἔτος ὁ τύραννος, ὁ τελευταῖος τῶν Κομνηνῶν βασιλέων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, βασιλεύσας ἔτη δύο, καὶ ζήσας ἑβδομήκοντα καὶ δύο.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΣΑΑΚΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ.

Ἀναβὰς ὁ Ἰσαάκιος τὸν βασιλικὸν θρόνον, πρῶτον μὲν ἐφρόντισε ν' ἀπολαύσῃ τὴν εὔνοιαν τῶν ὑπηκόων διὰ τῆς πραότητος καὶ φιλανθρωπίας τε, ἀνακαλῶν ἀπὸ τὴν ἐξορίαν τὲς ὑπὸ τῶ Ἀνδρονίκε ἐξορισθέντας, καὶ εὐεργετῶν ἄλλες πολλές· ἔπειτα δὲ στε-

λας τὸν Βρανᾶν, ἔμπειρον στρατηγὸν, κατὰ τῶν Σικελιωτῶν, οἱ ὁποῖοι περιεπλανῶντο εἰς τὴν βασιλείαν τε ζητοῦντες λάφυρα, κατετρόπωσεν αὐτὲς, βοηθέμενος καὶ ἀπὸ τὲς ἐγχωρίας, διὰ ξηρᾶς τε καὶ θαλάσσης· καὶ ἕτω καταπαύσας τὸν Σικελιωτικὸν πόλεμον, ἔχειλε μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν καὶ στρατηγὲς Ἰωάννην τὸν Κοντοστέφανον καὶ Ἀλέξιον τὸν Κομνηνὸν, προσάξας νὰ διώξωσιν ἀπὸ τὴν Κύπρον τὸν τύραννον Ἰσαάκιον Κομνηνὸν, περὶ ὗ εἴπαμεν ἀνωτέρω. Οἱ δύο στρατηγοὶ ἀπέβησαν μὲν ἀκωλύτως εἰς τὴν νῆσον, ἀλλ' ὁ Μεγαρείτης, περίφημος πειράτης, ἡνώθη μετὰ τῦ Ἰσαακίε Κομνηνῦ, καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐκνρίευσε καὶ κατέκαυσεν ὅλον τὸν βασιλικὸν στόλον, ἔτος δὲ ὁρμήσας εἰς τὰ βασιλικὰ στρατεύματα διὰ ξηρᾶς, κατέκοψεν αὐτά. Τότε οἱ Μυσοὶ ἀποσάντες, ἡνώθησαν μετὰ τῶν Σκυθῶν, οἱ ὁποῖοι εἰσέβαλον σωρηδὸν εἰς τὰς πλησιοχώρες ἐπαρχίας. Ὁ σαλεὶς κατ' αὐτῶν Ἰωάννης Δέκας, ὁ θεῖος τῦ βασιλέως, ἀναμφιβόλως ἐνίκα τὲς ἐχθρὲς κατὰ κράτος, ἐὰν ὁ φιλύποπτος βασιλεὺς δὲν ἔστελλεν ἀντ' αὐτῦ τὸν Ἰωάννην Καντακυζηνὸν, ὁ ὁποῖος διὰ τὴν ἀλαζονείαν τε καὶ ἀβελίαν ἐνικήθη πολλάκις ἀπὸ τὲς ἐχθρές. Τότε ὁ βασιλεὺς διώρισεν ἀρχισράτηγον τὸν Ἀλέξιον Βρανᾶν κατὰ τῶν βαρβάρων· ἀλλ' ἔτος ἐλθὼν καὶ νικήσας τὲς ἐχθρὲς, ἀπεσάτησεν ἐναντίον τῦ βασιλέως, καὶ ἐπισρέψας εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, τὴν πατρίδα τε, ἐσρατοπέδευσε πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπε μάχης γενομένης, τὸ μὲν σράτευμά τε ἐνικήθη, αὐτὸς δὲ ἐφανεύθη μετ' ἄλλων πολλῶν στρατηγῶν. Αἴτιος δὲ ταύτης τῆς νίκης ἐχρημάτισεν ὁ Κορράδος ὁ Μοντφερράτος, ὁ ὁποῖος εἶχε γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν τῦ βασιλέως Θεοδώραν.

Μετὰ τὴν κατάπαυσιν ταύτης τῆς ἀποσασίας, ὁ φιλύποπτος βασιλεὺς ἀπεφάσισε νὰ σρατεύσῃ παν-σρατιᾷ ἐναντίον τῦ περιβοήτυ βασιλέως τῆς Γερμανίας, τῦ Φριδερίκυ Βαρβαρόσσα, ὁ ὁποῖος ἤρχετο μὲ μεγάλην δύναμιν εἰς βοήθειαν τῶν ἡγεμόνων τῦ σαυροφορικῦ πολέμυ. Αὐτὸς ὑπεχέθη μὲν ν' ἀφήσῃ τὸν Φριδερῖκον νὰ περάσῃ διὰ τῆς ἐπικρατείας τυ, καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ὅλας τὰς ἀναγκαίας τροφὰς τῦ σρατεύματος, ἀλλὰ καταπειθεὶς ἀπὸ τὸν Σαλαδῖνον, τὸν βασιλέα τῶν Τύρκων, ν' ἀντισαθῇ, ὁ ὁποῖος ὑπέσχετο νὰ τῷ ἀποδώσῃ τὴν Παλαισίνην, ὄχι μόνον δὲν ἐφύλαξε τὴν ὑπόσχεσίν τυ, φυλακώσας τὺς πρέσβεις τῦ Φριδερίκυ, ἀλλὰ καὶ ἔξεμε κατ' αὐτῦ τὸν ἀνεψιόν τυ Μανυὴλ μὲ δυνατὸν σράτευμα. Οἱ Γερμανοὶ παροργισθέντες εἰς ταύτην τὴν προδοσίαν καὶ ἀπιστίαν τῦ Ἰσαακίυ, εἰσέβησαν βιαίως εἰς τὴν Θράκην, ἐν ᾗ εὗρον πολὺν σῖτον, καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Φιλιππόπολιν, ὅπυ ὁ Φριδερῖκος διέτριψεν ὀλίγας ἡμέρας, ἕως ἔ ἀναπαυθῇ τὸ σράτευμα. Ὁ βασιλεὺς ἀκύσας τὰ γεγονότα ἐθυμώθη, καὶ ἐπρόσαξε τὸν Μανυὴλ, τὸν ὁποῖον κατηγόρει ὡς δειλὸν, νὰ πολεμήσῃ τὺς Γερμανύς. Ὅθεν μάχης γενομένης πλησίον τῆς Φιλιππυπόλεως, ἐνικήθη ὁ Μανυὴλ, ἡ δὲ Νικόπολις, Ἀδριανύπολις, καὶ ὅλαι αἱ μεταξὺ τῦ Αἰγαίυ πελάγυς καὶ τῆς μαύρης θαλάσσης πόλεις παρεδόθησαν εἰς τὸν νικητήν. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀπολύσας τὺς πρέσβεις τῦ Φριδερίκυ, ἔξελε πρὸς αὐτὸν ζητῶν εἰρήνην, καὶ ὑποχόμενος νὰ τὸν βοηθήσῃ κατὰ πάντα τρόπον εἰς τὴν διάβασιν αὐτῦ εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἀλλ' ὁ Φριδερῖκος ἀπεκρίθη, ὅτι τότε μὲν ἔμελλε νὰ παραχειμάσῃ εἰς τὴν Θράκην, καὶ ὅτι εἶχε σκοπὸν νὰ μεταχειρισθῇ

τὸν βασιλέα ὡς ἐχθρὸν, ἐὰν αὐτὸς δὲν τῷ ἔδιδε πρὸς τὸ πάχα τὰ ἀπαιτύμενα πλοῖα πρὸς διάβασιν τῦ σρατεύματός τυ· καὶ ὅτι μὴ δυνάμενος νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὺς λόγυς τυ, τὸν ἐπρόσαζε νὰ τῷ σείλῃ πρὸς ἀσφάλειαν εἰκοσιτέσσαρας τῶν πρώτων ἀρχόντων τῆς αὐλῆς, καὶ 800 τῆς μικροτέρας τάξεως. Ὁ Ἰσαάκιος ἔσερξε προθύμως εἰς ταύτας τὰς ἀτίμυς συνθήκας, καὶ ἔσειλε παρευθὺς τὺς ζητηθέντας ὁμήρυς καὶ ἄλλα πολύτιμα δῶρα πρὸς τὸν Φριδερῖκον, ὁ ὁποῖος διαχειμάσας εἰς τὴν Ἀδριανύπολιν, ἐπέρασεν, εὐθὺς ἀρχομένυ τῦ ἔαρος, εἰς τὴν Ἀσίαν (1).

Τῷ δὲ ὀγδόῳ ἔτει τῆς βασιλείας τῦ Ἰσαακίυ συνέβη ἡ ἀποσασία ἑνὸς ἀπαταιῶνος, ὅσις ὠνόμαζεν ἑαυτὸν υἱὸν τῦ βασιλέως Μανυὴλ, καὶ μετὰ τὴν δολοφονίαν τύτυ, ἡ ἀποσασία τῦ ἀδελφῦ τῦ βασιλέως Ἀλεξίυ Ἀγγέλυ, ὁ ὁποῖος πιάσας τὸν βασιλέα, ὅσις ἀ. χ. κατέφυγεν εἰς τὴν Μάκρην, ἐτύφλωσεν αὐτὸν ἐν τῇ 1193. τῆς Βήρας μονῇ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΛΕΞΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ.

Ὁ δὲ Ἀλέξιος παραλαβὼν τὴν βασιλείαν, παρεδόθη εἰς τὰ αὐτὰ ἐγκλήματα, διὰ τὰ ὁποῖα ἔλεγεν, ὅτι ἐξεθρόνισε τὸν ἀδελφόν τυ, διημερεύων ἐν ἀσωτείαις καὶ τρυφαῖς, καὶ ἀφίνων τὺς Σκύθας καὶ Τύρκυς νὰ κυριεύωσι πολλὰς πόλεις, καὶ νὰ διαρπάζωσιν ὁλοκλήρυς ἐπαρχίας· καὶ τὸ χείριστον, παρέδωκεν ὅλην τὴν κυβέρνησιν τῶν βασιλικῶν ὑποθέσεων εἰς τὴν γυναῖκά τε Εὐφροσύνην καὶ εἰς τὺς συγγενεῖς τυ, οἱ ὁποῖοι κατετυράννυν τὸν λαὸν, πωλῦντες τὰ ἀξιώματα εἰς

(1) Νικήτ. εἰς Ἰσαάκ. Ἀγγελ. βιβλ. Β'. κεφ. 4. 5.

τὸν καθένα, ϗ μεταχειριζόμενοι πᾶντα τρόπον τῦ νὰ θησαυρίζωσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν. Ἐν δὲ τῷ 1202 ἔτει ὁ Ἀλέξιος ἐνθυμέμενος τὴν πρὸς αὐτὸν φιλανθρωπίαν τῦ ἀδελφῦ Ἰσαακίυ, ὅτε ἦτος ἐβασίλευεν, ἀπέλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τὴν φυλακὴν, ϗ ἔλαβεν αὐτῦ τὸν υἱὸν Ἀλέξιον, ὅσις ἦτο δώδεκα ἐτῶν, εἰς τὴν αὐλὴν, ϗ ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν ὡς πατήρ. Ἀλλ' ὁ Ἰσαάκιος μὴ λησμονῶν τὴν κατ' αὐτῦ ϗ τῦ υἱῦ τε ἀδικίαν τῦ Ἀλεξίυ Ἀγγέλε, ἐμελέτα πῶς ν' ἀπολαύσῃ πάλιν τὴν ἁρπαγεῖσαν αὐτῷ βασιλείαν. Διὸ κατέπεισε κρυφίως τὲς Λατίνες, ϗ διὰ τέτων τὴν θυγατέρα τε Εἰρήνην, τὴν σύζυγον Φιλίππε τῦ βασιλέως τῶν Γερμανῶν, νὰ καταπείσωσι τῦτον πρὸς βοήθειαν τῦ δυσυχῦς αὐτῆς πατρὸς ϗ τῦ ἀδελφῦ.

Ὁ δὲ νέος Ἀλέξιος ἔφυγε κρυφίως ἀπὸ τὴν Κωνσταντινόπολιν, ϗ ἔπλευσεν εἰς τὴν Σικελίαν, ὅπε συλαλήσας μετὰ τῆς ἀδελφῆς τε Εἰρήνης, ἡ ὁποία ἔτυχεν ἐκεῖ εὑρισκομένη, ἦλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπε ὑπεδέξατο αὐτὸν ὁ Πάπας εὐμενῶς, ϗ ἔδωκε συσατικὰ γράμματα πρὸς τὸν Φιλιππον. Οὗτος ὁ βασιλεὺς ἔδειξε πρὸς τὸν νέον Ἀλέξιον πᾶσαν ἐνδεχομένην εὐμένειαν ϗ φιλοφροσύνην, ϗ ὑπεχέθη νὰ τὸν βοηθήσῃ ἐξ ὅλης δυνάμεως· ὅμως μὴ δυνάμενος τότε νὰ τὸν βοηθήσῃ διὰ τὸν πόλεμον μετὰ τῦ Ὄθωνος, τῦ ἀνταγωνισῦ περὶ τῆς βασιλείας, παρεκίνει τὲς Γάλλυς ϗ Ἐνετὲς, οἱ ὁποῖοι τότε εἶχον μεγάλην δύναμιν εἰς τὴν Δαλματίαν, νὰ διώξωσι τὸν τύραννον, ϗ ν' ἀποκατασήσωσιν εἰς τὴν βασιλείαν τὸν νόμιμον βασιλέα Ἀλέξιον, τὸν πενθερόν τε. Οἱ Γάλλοι ϗ Ἐνετοὶ ἔσερξαν ἐπὶ συμφωνίᾳ τῦ νὰ πληρώσῃ ὁ Ἀλέξιος μετὰ τὴν ἀποκατάσασίν τε ἐπὶ τὸν θρόνον 200

μίλιτρα ἀργύρε διὰ τὸν σαυροφορικὸν πόλεμον, ϗ νὰ τρέφῃ δέκα μὲν χιλιάδας σρατιωτῶν ἕνα χρόνον πρὸς ἄλωσιν τῆς Αἰγύπτε, 500 δὲ εὐόπλυς ἱππότας διὰ βίε πρὸς φύλαξιν τῶν τόπων, ὅσυς ἤθελον κυριεύσῃ εἰς τὲς ἁγίες τόπυς τῆς Ἱερυσαλήμ. Ἡ συμφωνία ἐκυρώθη ἑκατέρωθεν δι' ὅρκων, ϗ τὸ σράτευμα ἔπλευσεν εἰς Κορφῦ, ϗ ἐντεῦθεν εἰς τὸν λιμένα τῦ ἁγίε Στεφάνε ἐν τῇ Προποντίδι, ϗ τέλος ἐπέζευσεν εἰς τὴν Χαλκηδόνα ἀντικρυ τῆς Κωνσταντινυπόλεως.

Ἐν τέτοις, ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος Ἄγγελος συναγαγὼν τὲς σρατιώτας, ἐσρατοπέδευσεν εἰς τὸν Βόσπορον ἀντικρυ τῶν συμμάχων, οἱ ὁποῖοι ὅμως διαβάντες τὸ σενὸν διὰ τὴν μικρὰν ἀντίσασιν τῶν εἴκοσι βασιλικῶν τριηρῶν, ἐπέζευσαν εἰς τὴν ξηρὰν, μεθ' ὃ οἱ βασιλικοὶ σρατιῶται ἀνεχώρησαν ἀτάκτως. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐκυρίευσαν οἱ Γάλλοι τὸν Γαλατᾶν, ϗ οἱ Ἐνετοὶ πλεύσαντες μὲ ὅριον ἄνεμον, ἐβύθισαν ἢ ἐκυρίευσαν ὅλα τὰ βασιλικὰ πλοῖα ἐν τῷ λιμένι· ἔπειτα δὲ δέκα ἡμέρας συντρίψαντες τὰ τείχη, οἱ μὲν Ἐνετοὶ διὰ θαλάσσης, οἱ δὲ Γάλλοι διὰ ξηρᾶς, συνώρμησαν ἀπανταχόθεν εἰς τὴν πόλιν. Οἱ Γραικοὶ ἀντεσάθησαν μὲν ἀνδρείως εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν πολιορκύντων· ἀλλὰ τέλος ὁ περίφημος Ἑβραῖος Δάνδυλος, ὁ δὲξ τῆς Ἐνετίας, παραθαρρύνων τὲς σρατιώτας ἔργῳ ϗ λόγῳ, εἰσέβη· ϗ κυριεύσας ἕνα πύργον, ἔσησεν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τὸ σημαῖον τῦ ἁγίε Μάρκε. Τότε ὁ βασιλεὺς βλέπων, ὅτι μέρος τῦ ἐχθρῦ εἰσέβη εἰς τὴν πόλιν, ὥρμησεν ἔξω κατὰ τῶν ἐχθρῶν, διὰ νὰ τὲς ἀναγκάσῃ ν' ἀναχωρήσωσιν· ὅμως ἀποκρυθεὶς μετὰ μεγάλης αἱματοχυσίας, ϗ ἰδὼν ὅτι ὁ ἀνδρεῖος

Δάνδωλος ἐκυρίευσεν ἤδη 25 πύργους πρὸς τὸν λιμένα, εἰσέβη εἴς τι πλοιάριον, καὶ ἔφυγε μὲ ὅλους τοὺς θησαυροὺς καὶ τὰ βασιλικὰ παράσημα εἰς Δεβελτόν.

Εὐθὺς ἀφ' ἧς ἐγνώσθη ἡ φυγὴ τοῦ τυράννου, ὁ ὄχλος ὥρμησεν εἰς τὴν φυλακὴν, ὅπου ἐφυλάττετο ὁ Ἰσαάκιος ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς φυγῆς τοῦ Ἀλεξίου, καὶ ἐκάθισεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν βασιλικὸν θρόνον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐδιώχθη πρὸ ὀκτὼ χρόνων, καὶ μνησθέντες τὰ συμβάντα εἰς τοὺς συμμάχους, ἐκάλεσαν τὸν νέον Ἀλέξιον νὰ μεθέξῃ τῆς βασιλείας μετὰ τοῦ πατρός. Οἱ σύμμαχοι ἀκούσαντες ὑπερεχάρησαν, καὶ ἀναγκάσαντες καὶ τὸν Ἰσαάκιον νὰ σύρξῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν μετὰ τοῦ υἱοῦ συνθήκην, ἐκήρυξαν αὐτὸν αὐτοκράτορα, καὶ
ἀ. χ. πρὸ ἔπεμψαν τὸν υἱὸν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ἐσφάγη τῇ
1203. α' Αὐγούστ 1203 συμβασιλεὺς τοῦ πατρός. Ὁ δὲ τύραννος ἔφυγεν ἐκ τῆς Θρᾴκης πρὸς τοὺς βαρβάρους, καὶ ὁ γαμβρός του Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις πρὸς τοὺς Τέρκους. Οἱ δὲ Λατῖνοι διέβησαν ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει εἰς Ἀσίαν.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Λατίνων ἀπέθανεν ὁ Ἰσαάκιος, καὶ ἔμεινε μονοκράτωρ τῆς βασιλείας ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξιος, ὁ ὁποῖος, διὰ νὰ πληρώσῃ τὰ ὑποσχεθέντα χρήματα εἰς τοὺς Γάλλους καὶ Ἐνετοὺς, κατεβάρυνε τοὺς ὑπηκόους μὲ βαρυτάτους φόρους, διὰ τοῦ ὁποίου πρᾶξένησε μῖσος καὶ δυσαρέσκειαν. Τότε Ἰωάννης ὁ Δούκας, ὁ ἐπικαλέμενος Μούρτζουφλος, ἀνὴρ ἄξιος καὶ ἐπιτήδειος, εὑρὼν εὐκαιρίαν τοῦ ν' ἁρπάσῃ τὴν ὑπέροχον δύναμιν, τὸν μὲν ὄχλον παρώργιζε κατὰ τῶν Λατίνων, κατηγορῶν αὐτοὺς ὡς τοὺς μόνους αἰτίους τῆς παρούσης δυσυχίας, τὸν δὲ νέον βασιλέα κατέπεισε νὰ φέρηται πρὸς τοὺς Λατίνους ἐχθρικῶς. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Λατῖνοι ἀντεφέροντο καὶ αὐτοὶ ἐχθρικῶς,

ἔσειλεν ὁ Μούρτζουφλος ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Βονιφάτιον, τὸν μαρκέσιον τοῦ Μοντφεράτου, ἕνα τῶν φίλων του, καὶ ὑπέσχετο νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν τὸ παλάτιον καὶ τὸ φρούριον τῶν Βλαχερνῶν, τὸ ἔνδοθεν τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐὰν αὐτὸς ἤρχετο καὶ τὸν ἠλευθέρωνεν ἀπὸ τὴν ὀργὴν τοῦ ὄχλου, ὁ ὁποῖος, ὡς ἐκεῖνος ἔλεγεν, ἔκαμεν ἀποστασίαν καὶ ἐκήρυξεν ἄλλον βασιλέα. Ὁ Βονιφάτιος πιστεύσας τοὺς λόγους τοῦ ἀνδρὸς, ἡτοιμάζετο νὰ στρατεύσῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐν τούτοις δὲ, ὁ προδότης Μούρτζουφλος διαφημίσας τὸν λόγον, ὅτι ὁ Ἀλέξιος ἐπώλησε τὴν πόλιν εἰς τοὺς Λατίνους, οἱ ὁποῖοι ἤρχοντο ἤδη νὰ τὴν κυριεύσουν, εἰσέβη εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ βασιλέως καὶ τὸν ἔπνιξεν ἰδιοχείρως· ἔπειτα δὲ παῤῥησιασθεὶς εἰς τὸν ὄχλον, καὶ φανερώσας εἰς αὐτοὺς τὸ τί ἔπραξεν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, παρεκάλει νὰ ἐκλέξωσι βασιλέα ἄξιον τοῦ ν' ἀντισταθῇ εἰς τοὺς Λατίνους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἤδη πρόθυμοι νὰ τοὺς ὑποδουλώσουν. Τότε οἱ φίλοι τοῦ Μουρτζούφλου καὶ μετ' αὐτῶν ὁ ὄχλος ἡσπάσαντο αὐτὸν ὡς βασιλέα, καὶ τὸν ἐκάθισαν ἐπὶ τὸν βασιλικὸν θρόνον, ὡς τὸν μόνον ἄξιον ἄνδρα τοῦ νὰ ματαιώσῃ τοὺς νομιζομένους σκοποὺς τῶν Λατίνων.

Οἱ δὲ Λατῖνοι ἀκούσαντες τὰ γεγονότα, συνώμοσαν νὰ κινήσωσι τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ τυράννου, διὰ νὰ τιμωρήσωσι τὴν δολοφονίαν ἑνὸς βασιλέως, τὸν ὁποῖον αὐτοὶ ἔβαλον ἐπὶ τὸν θρόνον, καὶ ἐν ταὐτῷ νὰ κυριεύσωσι τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ὅλην τὴν μοναρχίαν, ὄντες παροργισμένοι, ὅτι ἐπροδόθησαν πολλάκις ἀπὸ τοὺς Γραικοὺς βασιλεῖς, καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ χρονοτριβῶσιν εἰς τοὺς σταυροφορικοὺς πολέμους. Ὅθεν συναγαγόντες ὅλον τὸν στρατὸν, διέβησαν τὸν Βόσπο-

ρον, καὶ ἐπολιόρκουν τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν, καὶ συντρίψαντες τὰ τείχη, ὥρμησαν ἀπανταχόθεν τῇ ὀγδόῃ τοῦ Ἀπριλλίου· ἀλλ' ἀποκρουόμενοι γενναίως ἀπὸ τοὺς Γραικοὺς, ἀνεχώρησαν· τῇ δὲ δωδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὥρμησαν πάλιν, καὶ τέλος εἰσέβησαν εἰς τὴν πόλιν, κόπτοντες καὶ σφάζοντες ὅσους ἀπήντων, ἕως ἧ νυκτὸς γενομένης, οἱ Λατῖνοι ἐπρόσαξαν τοὺς στρατιώτας νὰ παραταχθῶσιν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς πόλεως, καὶ νὰ προσέχωσι· τῇ δὲ ἐπαύριον βλέποντες ἀντὶ ὡπλισμένων ἐχθρῶν πλῆθος ἀνθρώπων ἐρχομένων ἀπανταχόθεν μὲ σαυρὲς, σημαῖα, εἰκόνας ἁγίων, λείψανα κτ. καὶ ἐπικαλυμένων ἔλεος, ἐθαύμασαν· καὶ εὐσπλαγχνιζόμενοι ὑπέσχοντο εἰς αὐτοὺς τὴν ζωὴν, ἐπρόσαξαν ὅμως ν' ἀναχωρήσωσιν εἰς τοὺς οἴκους των, καὶ ἔτω παρέδωκαν τὴν πόλιν ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἰς διαρπαγὴν τῶν στρατιωτῶν, τοὺς ὁποίους ἐπρόσαξαν αὐστηρῶς νὰ μὴ χύσωσιν αἷμα, μήτε νὰ βιάσωσι γυναῖκας, καὶ νὰ συγκομίσωσιν ὅλα τὰ λάφυρα εἰς ἕνα τόπον, τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ διαμερισθῶν κατ' ἀξίαν ἑκάστου ἀνθρώπου. Ὅλοι οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ Μύρτζουφλος ὁμοῦ μὲ τὴν Εὐφροσύνην, τὴν σύζυγον τοῦ προβασιλεύσαντος Ἀλεξίου Ἀγγέλου, καὶ μὲ τὴν θυγατέρα ταύτης Εὐδοξίαν ἔφυγον. Αὕτη δὲ ἡ μεγάλη μεταβολὴ τῆς Γραικικῆς βασιλείας συνέβη ἐν ἔτει ἀπὸ θεογονίας χιλιοστῷ διακοσιοστῷ τετάρτῳ.

ἀ. χ. 1204.

ΚΕΦ. ΚΖ'.

Ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων ἕως τῆς ἁλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν.

Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων (1), ἔγινε νέος διαμερισμὸς τῆς Γραικικῆς μοναρχίας, καὶ ὁ μὲν Βαλδουῖνος, κόμης τῆς Φλανδρίας, ἐσέφθη ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ τῆς Σοφίας βασιλεὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Θράκης καὶ ἄλλων τινῶν ἐπαρχιῶν, ὁ δὲ Βονιφάτιος, ὁ μαρκέσιος τοῦ Μοντφερράτου, ἔλαβε τὴν Θετταλίαν, ἡ ὁποία ἔγινεν ἤδη βασίλειον, οἱ δὲ Ἐνετοὶ ἔλαβον τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους, μέρος τῆς Πελοποννήσου καὶ πολλὰς πόλεις πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Λατῖνοι ἐμέριζον τοιουτοτρόπως τὰς νεοκτισθέντας τόπους, ὁ μὲν Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, ὁ γαμβρὸς τοῦ τυράννου Ἀλεξίου Ἀγγέλου, ὅσις ἔφυγεν εἰς τὴν Βιθυνίαν, ἐκυρίευσε καὶ τὴν Φρυγίαν, Μυσίαν, Ἰωνίαν καὶ Λυδίαν ἀπὸ τοῦ Μαιάνδρου ἕως τῆς μαύρης θαλάσσης, καὶ κηρύξας ἑαυτὸν βασιλέα, ἔκτισε τὴν βασιλικὴν καθέδραν εἰς τὴν περίφημον Νίκαιαν· οἱ δὲ Κομνηνοὶ, Δαυὶδ καὶ Ἀλέξιος, οἱ ἀπόγονοι τοῦ πρώην τυράννου Ἀνδρονίκου, ἐκυρίευσαν τὸν Πόντον, τὴν Καππαδοκίαν καὶ Γαλατίαν, καὶ ἔκτισαν νέον βασίλειον εἰς Τραπεζοῦντα, ὅπου οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν ἐβασίλευσαν πολὺν χρόνον, ἕως

(1) Ἐνταῦθα παύει ἡ ἱστορία τοῦ Νικήτα, καὶ ἄρχεται ἡ τοῦ Γεωργίου Ἀκροπολίτου.

ἔ Μωάμεθ ὁ δεύτερος ἐκυρίευσε ϗ αὐτῶν τὴν βασιλείαν ϗ τῆς Κωνσαντινοπόλεως. Τοιουτοτρόπως ἡ Γραικικὴ μοναρχία διηρέθη εἰς πολλὰ βασίλεια, οἷον τὸ τῆς Κωνσαντινοπόλεως, τὸ τῆς Θετταλίας, τὸ τῆς Νικαίας, τὸ τῆς Τραπεζοῦντος.

Ἡμεῖς ὅμως ἐξακολουθῆμεν τὴν σειρὰν τῆς ἡμετέρας ἱσορίας. Ὁ Βαλδεῖνος, ὁ νέος βασιλεὺς τῆς Κωνσαντινοπόλεως, κυριεύσας μὲ τὴν βοήθειαν τῶν λοιπῶν Λατίνων ἡγεμόνων ὅλην τὴν Θράκην πλὴν τῆς Ἀδριανοπόλεως, ὅπου κατέφυγον πολλοὶ Γραικοὶ πρὸς ἀσφάλειαν κατὰ τῆς αὐξανόσης δυνάμεως τῶν Λατίνων, ἀπεφάσισε νὰ πολιορκήσῃ ταύτην τὴν πόλιν, ϗ ἐστρατοπέδευσε πλησίον αὐτῆς. Οἱ Γραικοὶ ἀνθίσαντο ἀνδρείως, καὶ κατέπεισαν τὸν Ἰωάννην, τὸν βασιλέα τῆς Βλγαρίας, νὰ τὲς βοηθήσῃ, ὁ ὁποῖος ϗ στρατεύσας μὲ πολλὴν δύναμιν Βλγάρων ϗ Σκυθῶν, ϗ πλανέσας τὸν Βαλδεῖνον μὲ πλασὴν φυγὴν εἰς ἔνεδραν, τὸ μὲν στράτευμά τε ἔτρεψεν εἰς φυγὴν, αὐτὸν δὲ πιάσας ἔσειλεν αἰχμάλωτον εἰς Τύρναβον τῆς Βλγαρίας, ὅπε κοπεὶς χεῖρας ϗ πόδας, ἐκομίθη εἰς ἔρημον, ϗ ἐρρίφθη εἰς βορὰν τῶν θηρίων.

Ὁ δὲ Ἀλεξιος Ἄγγελος, ὁ πρῴην βασιλεὺς, ἀκέσας ὅτι ὁ γαμβρός τε Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις ἐβασίλευεν εἰς τὴν Ἀσίαν, ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ὅπε ἦτο κεκρυμμένος, καὶ ἐλθὼν κρυφίως πρὸς τὸν Ἰαθατίνην, τὸν Σελτάνον τῆ Ἰκονίε, τὸν παλαιὸν αὐτῆ φίλον ϗ σύμμαχον, παρέσησεν αὐτῷ τὴν ἀξιοθρήνητον ϗ ἐλεεινὴν αὐτῆ κατάσασιν, ϗ παρεκάλει ταπεινῶς νὰ τὸν βοηθήσῃ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς βασιλείας τε, ϗ μάλισα τῆ μέρας τῆς μικρᾶς Ἀσίας, τὸ ὁποῖον ἐδέσποζε παρανόμως ὁ Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις. Ὁ Ἰαθατίνης, ὁ ὁποῖος ὑπῆρχε τότε Σελτάνος τῆ Ἰκονίε, ἦτον ὁ νεώτερος υἱὸς τῆ σελτάνε Ἀλαδίνε, ὅσις ἀποθνήσκων ἐμέρισε τὴν βασιλείαν μεταξὺ τῶν δύο υἱῶν, Ἀρατίνε ϗ Ἰαθατίνε, οἱ ὁποῖοι ὅμως ἐσασιάζον πρὸς ἀλλήλες, ϗ ὁ δευτερότοκος ἐκδιωχθεὶς ὑπὸ τῆ πρωτοτόκε, κατέφυγεν εἰς Κωνσαντινόπολιν, ὅπε ὑπεδέξατο αὐτὸν ὁ βασιλεὺς εὐμενῶς καὶ φιλανθρώπως. Ἐκ τότε θέλων ὁ Ἰαθατίνης νὰ φανῇ εὐγνώμων πρὸς τὸν δυσυχῆ εὐεργέτην τε, πρὸς μὲν τὸν Λάσκαριν ἔσειλε πρέσβεις προσάζων ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸν νόμιμον βασιλέα Ἀλέξιον τὸ ἀδίκως κτηθὲν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῆ Ἀλεξίε ἐστράτευσεν, ἔχων 20,000 ἀνθρώπες, πρὸς τὸν Μαίανδρον, ϗ ἐλθὼν ἐπολιόρκει τὴν Ἀντιόχειαν. Ὁ Λάσκαρις ἀντεστράτευσε μὲ 2,000 ἀνθρώπες, εἰς τὲς ὁποίες συνίσατο ὅλη ἡ δύναμίς τε, γινώσκων κάλλισα, ὅτι ἐὰν ἡ Ἀντιόχεια κυριευθῇ, ὁ ἐχθρὸς ἠμπόρει ἀκωλύτως νὰ ἔμβῃ εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς ἐπικρατείας τε.

Ὁ Σελτάνος ἀκέσας, ὅτι ὁ Λάσκαρις ἤρχετο μὲ τόσες ὀλίγες στρατιώτας, μόλις ἐπίσευε· παρέταξεν ὅμως τὸ στράτευμα ὅσον τὸ δυνατὸν κάλλισα. Τότε δὲ γενομένε, ἔφθασε ϗ ὁ ἐχθρὸς, ϗ ὀκτακόσιοι Ἰταλοὶ ἐκ τῆ στρατεύματος τῆ Λασκάρεως ὥρμησαν εἰς τὲς Τέρκες μὲ ἀνείκασον τόλμην, διέσπασαν τὸ στράτευμα τῆ Σελτάνε, ϗ ἔβαλον αὐτὸ εἰς μεγάλην ἀταξίαν· οἱ δὲ Γραικοὶ μὴ τολμῶντες νὰ τὲς ἀκολουθήσῃσν, ἀπεκόπησαν ἀπὸ τῆ λοιπῆ στρατῆ, ϗ κατεκόπησαν ἀπὸ τὸ ἱππικὸν τῶν Τέρκων. Τότε ὁ Σελτανος νομίζων βεβαίαν τὴν νίκην, ϗ θαῤῥῶν εἰς τὴν ἰδίαν ῥώμην τῆ σώματός τε, πρὸκάλεσε τὸν Λάσκαριν εἰς μονομαχίαν, ϗ νικηθεὶς ἐκόπη τὴν κεφαλὴν, τὸ ὁ-

ποῖον ἰδόντες οἱ στρατιῶται τε, ἔφευγον ἔντρομοι καὶ ἄτακτοι· ὁ δὲ Ἀλέξιος, ὁ αἴτιος τότε τῦ πολέμε, ἐλήφθη αἰχμάλωτος, ϗ ἐκλείσθη ἐν Νικαίᾳ εἰς μοναςήριον, ὅπε ϗ μετά τινας χρόνες ἀπέθανε.

Μετὰ ταύτην τὴν νίκην ἔκαμεν ὁ Λάσκαρις εἰρήνην μὲ τὲς Τύρκες, καθὼς αὐτὸς ἠθέλησε, ϗ εἶτα ἔστρεψε τὰ ὅπλα κατὰ τῦ Ἐ῾ρρίκε, τῦ ἀδελφῦ ϗ διαδόχε τῦ ἀποθανόντος Βαλδουίνε, μετὰ τοῦ ὁποίε ἐπολέμησε πολλὲς χρόνες, ἕως οὗ τελευταῖον ἠναγκάσθη διὰ τὰς διχονοίας τῶν Γραικῶν ϗ διὰ τὰς διαφόρες ἡγεμονίας πολλῶν ἐκ τῦ βασιλικῦ γένες ἡγεμόνων, νὰ γνωρίσῃ τὸν Ἐ῾ρρῖκον βασιλέα, ϗ νὰ κάμῃ μετ' αὐτῦ εἰρήνην. Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῦ πολέμε, ὁ Ἐ῾ρρῖκος ἐστράτευσε κατὰ τῶν Βυλγάρων, τὲς ὁποίες ἐδίωξεν ἀπὸ τὴν Θράκην, ϗ εἶτα πολεμήσας ἀπράκτως πολὺν χρόνον μὲ τὸν Θεόδωρον ϗ τὸν ἀδελφὸν αὐτῦ Μιχαὴλ Ἄγγελον, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκυρίευσε τὴν Αἰτωλίαν ϗ Ἤπειρον, ϗ ἐκήρυξε τὸν ἑαυτὸν δεσπότην, ἤτοι κύριον ταύτης τῆς χώρας, ἀπέθανεν ἐν Θεσσαλονίκῃ τεσσαρακοντέτης, βασιλεύσας ἔτη δέκα ϗ μῆνας ἐννέα. Τὸν Ἐ῾ρρῖκον διεδέξατο ὁ γαμβρός τε Πέτρος, κόμης τῆς Αὐξήρρης. Οὗτος ὁ ἡγεμὼν ἐρχόμενος ἐκ τῆς Γαλλίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, διέβη διὰ τῆς Ῥώμης, ὅπε σεφθεὶς βασιλεὺς ὑπὸ τῦ Πάπα Ὀνωρίε τῦ Γ'. τῇ ἐννάτῃ Ἀπριλλίε 1217, ἦλθεν εἰς Ἐνετίαν, ϗ ἐνταῦθα συνάψας συμμαχίαν κατὰ τῦ Θεοδώρε, ὁ ὁποῖος διεδέξατο τὸν ἀδελφόν τε Μιχαὴλ εἰς τὴν δεσποτείαν τῆς Ἠπείρε ϗ Αἰτωλίας, ἐστράτευσε κατ' αὐτῦ, ϗ ἐλθὼν ἐπολιόρκει τὸ Δυρράχιον· ὅπε ὅμως ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν, ϗ εἰς ὀλίγον ἔκαμεν εἰρήνην μετὰ τῦ Θεοδώρε, ὁ ὁποῖος ὑπερχέθη μὲν εἰς αὐτὸν νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ περάσῃ ἐλευθέρως διὰ τῆς ἐπικρατείας τε, ἀλλ' ὥρμησεν ἐξαίφνης εἰς αὐτὸν διαβαίνοντα, ϗ τὸ μὲν πλεῖσον μέρος τῦ στρατεύματός τε κατέκοψεν, αὐτὸν δὲ ζωγρήσας ἐθανάτωσε (1). Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτῦ, οἱ Λατῖνοι ἐκήρυξαν βασιλέα τὸν Ῥοβέρτον, τὸν δευτερότοκον υἱόν τε.

Τῷ δὲ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας ἀπέθανεν ὁ Θεόδωρος Λάσκαρις ἐνδόξως, ἐγκαταλιπὼν τρεῖς θυγατέρας ϗ υἱὸν πολλὰ νέον, δι' ὃ ϗ ἀποθνήσκων, ἀφῆκε τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Ἰωάννην Δέκαν τὸν Οὐατάκην, ἄνδρα ἀξιώτερον παρὰ τὲς δύο ἐκείνε ἀδελφὲς, Ἀλέξιον ϗ Ἰσαάκιον. Οἱ Ἰωάννης Δέκας ἐξέφθη βασιλεὺς ἐν ἔτει 1222 ὑπὸ τῦ Μανυὴλ, τῦ πατριάρχε τῶν Γραικῶν, ἐν Νικαίᾳ. Οἱ δὲ δύο ἀδελφοὶ τῦ ἀποθανόντος βασιλέως, Ἀλέξιος ϗ Ἄγγελος, κατέφυγον εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν Ῥοβέρτον, τὸν Λατῖνον βασιλέα, ϗ καταπείσαντες αὐτὸν νὰ δώσῃ εἰς αὐτὲς μεγάλην δύναμιν, ἤρχοντο κατὰ τῦ Ἰωάννε Δέκα. Οὗτος δὲ συναγαγὼν ὅλην τὴν στρατιάν τε, ἀντεστράτευσεν ἐναντίον τῶν δύο ἀδελφῶν, ϗ συγκροτήσας μάχην, κατενίκησε ϗ ἔπιασεν αὐτὲς αἰχμαλώτες, διὰ τὸ ὁποῖον θαρρήσας, ἔκτισε μὲ μεγάλην σπουδὴν πολλὰς τριήρεις εἰς τὲς λιμένας τῆς Ἀσίας, ϗ πλεύσας εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος, ἐκυρίευσε πολλὰς νήσες ὑποκειμένας εἰς τὲς Λατίνες. Ἀσὰν, ὁ βασιλεὺς τῶν Βυλγάρων, ἀκούων τὰς ἀνδραγαθίας τῦ Γραικῦ βασιλέως, ἐζήτησε τὴν φιλίαν τε,

(1) Γεώργ. Ἀκροπολ. βιβλ. Α'. κεφ. β'.

καὶ ἔδωκεν εἰς γάμον τῷ υἱῷ αὐτῦ Θεοδώρῳ τὴν θυγατέρα τῦ Ἑλένην. Ὁ δὲ σελτάνος τῦ Ἰκονίυ ἔξειλε πρέσβεις πρὸς αὐτὸν, διὰ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ διὰ πολλῶν χρόνων τὴν ἀνακωχὴν τῶν ὅπλων μεταξὺ τῶν δύο βασιλειῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ἔξερξε προθύμως ὁ Δέκας, καὶ εἶτα ἐκίνησεν ὅλην τὴν δύναμιν ἐναντίον τῶν Λατίνων, καὶ ἐκυρίευσεν ὅλας τὰς τόπους, ὅσες ἐδέσποζον ἐπὶ τὸν Βόσπορον καὶ Ἑλλήσποντον. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Λατῖνοι ἐπολεμῦντο ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Δέκαν, Θεόδωρος, ὁ δεσπότης τῆς Ἠπείρυ, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ Θράκην, καὶ κυριεύσας αὐτὰς, ὠνόμασεν ἑαυτὸν βασιλέα, καὶ ἐστέφθη ὑπὸ Δημητρίυ τῦ πατριάρχυ τῆς Βυλγαρίας. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον ἀπέθανε καὶ Ῥοβέρτος, ὁ βασιλεὺς τῶν Λατίνων, βασιλεύσας ἔτη ἐννέα.

ἀ. χ. 1228.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΒΑΛΔΟΥΙΝΟΥ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟ ΒΡΙΕΝΝΗΣ.

Μετὰ τὸν θάνατον τῦ Ῥοβέρτυ παρέλαβε τὴν βασιλείαν, ὁ ἀδελφὸς, ἢ κατά τινας, ὁ υἱὸς τυ Βαλδυῖνος ὁ δεύτερος· ἐπειδὴ δὲ ἦτον ὀκτὼ μόνον ἐτῶν, διωρίσθη διοικητὴς καὶ ἐπίτροπος ὁ Ἰωάννης ὁ ἐκ Βριέννης, ὁ πρώην βασιλεὺς τῆς Ἱερυσαλὴμ, ἀνὴρ στρατηγικώτατος ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ. Ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας τύτυ συνῆψαν συμμαχίαν ὁ Ἀζὴν ἢ Ἀσσὰν, ὁ βασιλεὺς τῶν Βυλγάρων, καὶ Οὐατάκης, ὁ βασιλεὺς τῶν Γραικῶν, καὶ ὁρμήσαντες ἀμφότεροι εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Λατίνων, δὶς ἐπολιόρκησαν τὴν Κωνσαντινύπολιν, ἀλλ' ἀπράκτως. Τέλος δὲ, βλέπων ὁ Ἰωάννης ὁ ἐκ Βριέννης, ὅτι τὸ Λατινικὸν στράτευμα ἐσμικρύνθη πολὺ διὰ τὰς ἀῤῥωστίας καὶ συχνὰς μάχας καὶ ἀκροβολισμὲς, ἔξειλε τὸν νέον βασιλέα Βαλδυῖνον, διὰ νὰ ζητήσῃ προσωπικῶς βοήθειαν ἀπὸ τὲς δυτικὲς βασιλεῖς, καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη ἐννέα. Ὁ Βαλδυῖνος ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσαντινύπολιν ἐν ἔτει 1239, καὶ συνάψας συμμαχίαν μετὰ τῶν Κομνηνῶν, οἵτινες ἐβασίλευον εἰς τὴν Τραπεζῦντα, ἐκυρίευσε τὴν πόλιν Τζιερλόν. Ἀλλ' ὁ Οὐατάκης ἐκυρίευσε πάλιν καὶ μόνον αὐτὴν τὴν πόλιν καὶ τὴν Ῥόδον, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν ὅσες ἐν Εὐρώπῃ τόπες ἐκυρίευσαν οἱ Λατῖνοι πλὴν τῆς Κωνσαντινυπόλεως, ἔτι δὲ τὸ πλεῖσον μέρος τῆς Ἀσίας, καὶ ἔτως ἀπέθανεν ἐνδόξως τῷ λγ' ἔτει τῆς βασιλείας καὶ ξβ' τῆς ἡλικίας.

ἀ. χ. 1237.

ἀ. χ. 1259.

Μετὰ τὸν θάνατον τῦ Οὐατάκυ, παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτῦ Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, ὁ ὁποῖος ἀνανεώσας τὴν μετὰ τῦ Σελτάνυ τῦ Ἰκονίυ συμμαχίαν, ἐπέρασε τὸν Ἑλλήσποντον μὲ μεγάλην δύναμιν, ἐνίκησε τὸν βασιλέα τῆς Βυλγαρίας καὶ τὸν δεσπότην τῆς Ἠπείρυ, οἵ ὁποῖοι εἰσέβαλον εἰς τὴν ἐπικράτειάν τυ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ, καὶ ἠνάγκασεν αὐτὲς νὰ ζητήσωσιν εἰρήνην ἄτιμον· βασιλεύσας δὲ περὶ τὲς τρεῖς χρόνυς, ἀπέθανεν ἐν ἡσυχίᾳ, ἐγκαταλιπὼν ἕνα υἱὸν ὀκτὼ ἐτῶν, ὀνομαζόμενον Λάσκαριν. Ἀποθνήσκων δὲ ὁ Θεόδωρος Λάσκαρις, διώρισεν ἀντὶ τῦ υἱῦ αὐτῦ, νέα ἔτι ὄντος, ἐπιτρόπυς τὸν πατριάρχην Ἀρσένιον καὶ τὸν Γεώργιον Μυζαλῶνα, ἄνδρα ποταπὸν μὲν τὸ γένος, ἀλλ' ἔμπειρον καὶ φίλον τῦ βασιλέως. Ἀλλ' οἱ εὐγενεῖς φθονῦντες, συνώμοσαν κατὰ τῦ Μυζαλῶνος καὶ ἐδολοφόνησαν αὐτὸν, μεθ' ὃ ἐκηρύχθη διοικητὴς τῆς βασιλείας καὶ ἐπίτροπος τῦ νέυ βασιλέως ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος, ἔμ-

πειρος στρατηγὸς τῦ ἀποθανόντος βασιλέως. Οὗτος ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἔσειλεν ἐν ἀρχῆ τῆς ἐπιτροπείας τυ τὸν ἀδελφόν τυ Ἰωάννην Παλαιολόγον, ϗ κατενίκησε τὸν Μιχαὴλ Ἄγγελον, τὸν δεσπότην τῆς Ἠπείρυ, ὁ ὁποῖος εἰσέβαλεν εἰς τὴν Θράκην ϗ Μακεδονίαν, ϗ τὸν ἠνάγκασε ν' ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῦ ἐπικράτειαν. Μετὰ δὲ τὴν νίκην χειροτονηθεὶς βασιλεὺς, ϗ κυριεύσας τὴν Πελοπόννησον, ἐπέρασεν εἰς τὴν Θράκην· ϗ διανούμενος νὰ κυριεύσῃ τὴν Κωνσαντινόπολιν ἀπὸ τὸς Λατίνυς, ἠγωνίζετο νὰ κυριεύσῃ τὸ φρύριον Πέραν· ὅμως ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ, ϗ κύριος ὢν τῶν πέριξ τῆς Κωνσαντινυπόλεως, ἀφῆκεν αὐτῦ στράτευμα, διὰ νὰ πολιορκῇ τὴν πόλιν.

Ἐν τύτοις, ἐπειδὴ ὁ Ἀλέξιος Ἄγγελος, ὁ δεσπότης τῆς Ἠπείρυ, ἠγωνίζετο ν' ἀνακτήσῃ τὰς πόλεις, ὅσας ἐζημίωσεν εἰς τὴν Θετταλίαν ϗ Ἑλλάδα, ἔσειλεν ὁ Παλαιολόγος κατ' αὐτῦ τὸν Ἀλέξιον Στρατηγόπυλον, προσάξας νὰ κυριεύσῃ καθ' ὁδὸν, εἰ δυνατὸν, τὴν Κωνσαντινόπολιν. Ὁ Ἀλέξιος Στρατηγόπυλος διαβὰς τὸν Βόσπορον, ἐστρατοπέδευσεν εἰς τόπον ὀνομαζόμενον Ῥήγιον, ὅπε ἀκέσας ἀπὸ τὸς ἐγχωρίυς, ὅτι ἐσάλη μεγάλη δύναμις τῶν Λατίνων πρὸς πολιορκίαν τῆς νήσυ Δαφνυσίας, ϗ ὅτι ἡ φρυρὰ τῆς Κωνσαντινυπόλεως εἶχεν ἔνδειαν τροφῶν, ϗ ὅτι ἤθελεν εἶναι εὔκολον νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν, ἀπεφάσισε νὰ τολμήσῃ, ϗ ἐστράτευσε διὰ νυκτὸς πλησίον τῶν τειχῶν, τὰ ὁποῖα ἀναβάντες τινὲς τῶν αὐτῦ στρατιωτῶν, ϗ φονεύσαντες τὸς κοιμωμένυς φύλακας, ἠνέωξαν μίαν τῶν πυλῶν τῆς πόλεως εἰς τὸ λοιπὸν στράτευμα, τὸ ὁποῖον ὥρμησεν εἰς τὴν πόλιν καίον ϗ σφάζον ἀπανταχῦ. Ἐν ἐκείνῳ τῷ παγκοίνῳ θορύβῳ,

οἱ Λατῖνοι ἐδὲ ἐτόλμησαν ν' ἀντισαθῦν, ϗ ὁ Βαλδεῖνος ἐμβὰς ὁμῦ μετὰ τῦ Ἰσσινιανῦ, τῦ λατίνυ πατριάρχυ, εἰς πλοῖον, ἔπλευσεν εἰς Εὔβοιαν, ϗ ἐκεῖθεν εἰς Ἐνετίαν (1).

Ὁ Παλαιολόγος, ὡς ἔμαθε τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσαντινυπόλεως, διατάξας ἐν Νικαίᾳ τὰ πράγματα, ἦλθεν ὁμῦ μετὰ τῆς βασιλίσσης ϗ τῦ υἱῦ Ἀνδρονίκυ εἰς τὴν παλαιὰν καθέδραν τῆς Ἀνατολικῆς μοναρχίας, εὐφημούμενος ϗ χειροκροτύμενος ἀπὸ τὸν λαόν. Τοιυτοτρόπως ἀνεκτήσαντο οἱ Γραικοὶ τὴν Κωνσαντινόπολιν, τὴν ὁποίαν οἱ Λατῖνοι ἐδέσποσαν περὶ τὰς 58 χρόνας.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ.

Παραλαβὼν ὖν ὁ Παλαιολόγος τὴν βασιλείαν τῆς Κωνσαντινυπόλεως, πρῶτον μὲν ἐφρόντισε νὰ τιμήσῃ κατ' ἀξίαν τὸν Ἀλέξιον, τὸν αἴτιον τῆς ἐλευθερώσεως τῆς πατρίδος, ἔπειτα δὲ τὰς μὲν Γραικὰς, ὅσοι ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν Λατίνων ἔφυγον, ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν πατρίδα, τὰς δὲ Λατίνας, ὅσοι ἡτοιμάζοντο νὰ ἐπιστρέψυν εἰς τὴν πατρίδα, κατέπεισε διὰ τὸ μεγάλον αὐτῶν ἐμπόριον νὰ μείνωσι, συγχωρήσας εἰς μὲν τὸς Γενοάτας νὰ κατοικῶσιν εἰς τὸν Γαλατᾶν ϗ νὰ ζῶσιν αὐτόνομοι ϗ ἐξηρημένοι ἀπὸ παντὸς φόρυ ϗ τελωνίυ, εἰς δὲ τὰς Πισαίας ϗ Ἐνετὰς νὰ μείνωσιν ἐν τῇ πόλει. Ἀφ' ὖ δὲ διέταξε τὰ πράγματα τοιύτῳ τρόπῳ, ϗ ἀπήλαυσε τὴν ἀγάπην τῶν ἐγχωρίων ϗ ξένων, ἤρχισε νὰ συλλογίζηται πῶς νὰ βεβαιώσῃ εἰς τὸν ἑαυτόν τε ϗ εἰς τὰς ἀπογόνυς τε τὴν βασιλείαν,

ἀ. χ. 1261.

(1) Παχυμ. βιβλ. α'. κεφ. 1 — 22. ϗ Β'. κεφ. 27.

τὴν ὁποίαν ὡς ἐπίτροπος ὤφειλε ποτὲ νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν νέον βασιλέα. Διὸ σεφθεὶς πάλιν ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλεὺς, ἐτύφλωσε μετ' ὀλίγου τὸν νέον βασιλέα, προφασιζόμενος, ὅτι ὐδεὶς ἄλλος εἶχε δίκαιον περὶ τῆς βασιλείας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰμὴ αὐτὸς, ὅσις ἐκυρίευσεν αὐτὴν ἀπὸ τοὺς Λατίνους. Αὕτη ἡ προδοσία καὶ ἀπανθρωπία ἐνέπλεξεν αὐτὸν εἰς ταραχὰς καὶ κινδύνους· ἐπειδὴ ὁ μὲν πατριάρχης Ἀρσένιος ἀφώρισεν αὐτὸν καὶ τοὺς συμπαρανόμους, τὸ ὁποῖον προξένησε μεγάλας ταραχὰς ἐν τῇ πόλει, ὁ δὲ Μιχαὴλ, ὁ δεσπότης τῆς Ἠπείρου, καὶ Κωνσταντῖνος, ὁ βασιλεὺς τῆς Βυλγαρίας, οἱ γαμβροὶ τοῦ νέου βασιλέως, εἰσέβαλον εἰς τὴν Θράκην καίοντες καὶ διαρπάζοντες. Ὁ Παλαιολόγος ἐστράτευσεν ἐναντίον, ἀλλ' ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ ἀπράκτος, καὶ ἐν τῷ ἐπιστρέφειν πολεμηθεὶς ἀπὸ τοὺς Βυλγάρους, μόλις ἐπέρασεν ἔν τινι πλοιαρίῳ εἰς Κωνσταντινούπολιν· οἱ δὲ στρατιῶται τε κατεκόπησαν ἢ ἐπιάσθησαν αἰχμάλωτοι, καὶ οἱ Βύλγαροι ἑνωθέντες μὲ 20,000 Τατάρους, κατέτρεχον ὅλην τὴν χώραν ἀνηλεῶς.

Οἱ Ἕνετοὶ βλέποντες τὰς ταραχὰς τῆς μοναρχίας τῶν Γραικῶν, ἐκυρίευσαν πάλιν τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους, τὰς ὁποίας ὁ Παλαιολόγος ἐκυρίευσε μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μὲ τοὺς Ἕνετοὺς ἡνώθη καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Σικελίας, ὁ πενθερὸς τοῦ ἐκδιωχθέντος Βαλδουίνου, καὶ τὸ πλεῖσον μέρος τῶν δυτικῶν ἡγεμόνων, οἱ ὁποῖοι συνάψαντες συμμαχίαν κατὰ τοῦ Παλαιολόγου, ἀναμφιβόλως ἐδίωκον αὐτὸν ἀπὸ τὸν βασιλικὸν θρόνον, ἐὰν αὐτὸς δὲν ὑπέσχετο νὰ ὑποτάξῃ ἑαυτὸν καὶ τὴν ἐπικράτειάν του εἰς τὴν τῶν Λατίνων ἐκκλησίαν, διὰ τὸ ὁποῖον παρεκινήθη ὁ Πάπας

Οὐρβάνος ὁ τέταρτος νὰ καταπείσῃ τὸν βασιλέα τῆς Σικελίας νὰ κάμῃ εἰρήνην μετὰ τοῦ Παλαιολόγου. Τότε ἔγινεν ἡ ἕνωσις τῶν δύο ἐκκλησιῶν, τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς, διὰ παρακινήσεως τοῦ Παλαιολόγου, ὁ ὁποῖος ἐν τῇ κατὰ τὸ Λύγδουνον τῶν Κελτῶν ἀναγενομένῃ περιφήμῳ συνόδῳ ἐγνώρισε τὸν Πάπαν ὡς ἔχοντα καὶ κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας. Αὕτη ἡ ἕνωσις τῶν δύο ἐκκλησιῶν προξένησε μεγάλας ταραχὰς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς ὅλην τὴν μοναρχίαν, ἐπειδὴ ὁ πατριάρχης Ἰωσὴφ, καὶ πολλοὶ τοῦ ἱερατικοῦ τάγματος, ἠναντιοῦντο δημοσίᾳ εἰς τοῦτον τὸν νεωτερισμὸν, διὸ τὸ ὁποῖον ὀργισθεὶς ὁ Παλαιολόγος, ἄλλους μὲν ἐβασάνισεν ἐν φυλακῇ, τὸν δὲ πατριάρχην ὁμοῦ μετ' ἄλλων ἐξώρισεν. Ὡς τόσον, ὁ μετ' ὀλίγου χειροτονηθεὶς πάπας Σίμων ὁ ἐν Γαλλίᾳ, ὁ ἐπονομασθεὶς Μαρτῖνος ὁ τέταρτος, ἀφώρισε τὸν Παλαιολόγον δημοσίως, ὅτι ἐχρημάτισε συγκοινωνὸς τῆς περιφήμου σφαγῆς τῶν Γάλλων ἐν Σικελίᾳ, ἡ ὁποία συνέβη τῇ λ' τοῦ Μαρτίου ἐν ἔτει 1282, καὶ ὀνομάζεται κοινῶς Σικελιωτικὸς ἑσπερινός. Τέλος δὲ, καταπιεζόμενος ὁ δυσυχὴς βασιλεὺς ἀπὸ τὰς μερίμνας, ἠρρώστησεν ἐν τῇ κατὰ τῶν Τούρκων ἐκστρατείᾳ, καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας κδ' χρόνους πλὴν ἑνὸς μηνὸς, καὶ ζήσας νη' (1). ἀ. χ. 1274.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιχαὴλ παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρόνικος, ὁ ὁποῖος θέλων

(1) Παχυμήρ. βιβλ. ε'. κεφ. λ'. καὶ τελευτ.

νὰ φανῇ εὐάρεσος πρὸς τὲς ὑπηκόες, δὲν ἠθέλησε νὰ γνωρίσῃ τὸν Πάπαν ὡς κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐνὶ λόγῳ ἔκαμεν ἄκυρα, ὅσα ὁ πατὴρ αὐτῦ ἔκαμε χάριν τῆς ἑνώσεως τῶν δύο ἐκκλησιῶν. Τῦτο πρεξέυησε πάλιν ταραχὰς εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν. Τότε οἱ Τῦρκοι διοικύμενοι ἀπὸ τὸν περίφημον Ὀθωμανὸν, ἐκυρίευσαν διαφόρες πόλεις τῆς Φρυγίας, Καρίας καὶ Βιθυνίας, ἐν αἷς ἐτύγχανε καὶ ἡ Νίκαια. Ὁ Ἀνδρόνικος ἔσειλε κατ' αὐτῶν τὸν Φιλανθρωπηνὸν καὶ Λιβαδάριον. Ὁ Φιλανθρωπηνὸς ἐνίκησε πολλάκις τὲς Τύρκες· ἀλλ' ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ τε, ἐκήρυξεν ἑαυτὸν βασιλέα, καὶ ἐστράτευε κατὰ τῦ Λιβαδαρίε, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζεν ἐχθρὸν τῆς βασιλείας· ἐπιάθη ὅμως ἀπὸ τὲς Κρήτας, τὲς μισθωτὲς αὐτῦ στρατιώτας, οἱ ὁποῖοι διεφθάρησαν μὲ χρήματα ἀπὸ τὸν Λιβαδάριον, καὶ παραδοθεὶς εἰς τύτε τὰς χεῖρας, ἐτυφλώθη.

Οἱ δὲ Τῦρκοι ὠφελύμενοι ἀπὸ ταύτας τὰς ταραχὰς, ἐχὶ μόνον ἐξήπλωσαν τὰς νίκας των εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀλλ' ἐκυρίευσαν καὶ τὰς πλείσας ἐν τῇ μεσογείῳ θαλάσσῃ νήσες, καὶ ἔβλαπτον τὰ παραθαλάσσια τῆς μοναρχίας. Ἐν ταύτῃ τῇ ἀθλίᾳ κατασάσει τῶν πραγμάτων, ὁ βασιλεὺς μὴ πιστεύων εἰς τὲς ἰδίες αὐτῦ ὑπηκόες, ἔλαβε μισθωτὲς 10,000 Ἀλανὲς, οἱ ὁποῖοι ἐκδιωχθέντες παρὰ τῶν Τατάρων ἀπὸ τὴν πατρίδα των, διέβησαν τὸν Δύναβιν. Ὅτε δὲ ἔτοι διέβησαν εἰς Ἀσίαν, ἔχοντες στρατηγὸν τὸν Μιχαὴλ, τὸν πρεσβύτατον ἰὸν τῦ βασιλέως, οἱ Τῦρκοι πρῶτον μὲν κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη, ὕστερον δὲ ὁρμήσαντες ἐξαίφνης, ἔτρεψαν αὐτὲς εἰς φυγὴν, καὶ κατεδίωξαν αὐτὲς ἕως εἰς τὰ παραθαλάσσια, κυριεύ-

σαντες καθ' ὁδὸν ὅλα τὰ φρύρια. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ἐπολέμησε μὲν ἀνδρείως, ἀλλὰ τελευταῖον ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ, καὶ μόλις ἐσώθη καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κωνσταντινύπολιν.

Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ἰδὼν τὴν ἄτιμον πολιτείαν τῶν Ἀλανῶν, καὶ θαρρῶν πάντοτε περισσότερον εἰς τὲς ξένες παρὰ εἰς τὲς ἰδίες ὑπηκόες, τὲς ὁποίες ὑπώπτευεν ἀφ' ἧ χρόνε ἀπεσάτησεν ὁ Φιλανθρωπηνὸς, ἔλαβε μισθωτὲς ἐν τάγμα Κατελάνων ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῦ Ῥογερίε, καὶ τιμήσας αὐτὸν μεγαλοπρεπῶς, ἔσειλεν ὁμῦ μετὰ τῦ στρατεύματός τε πρὸς βοήθειαν τῆς Φιλαδελφείας, ἡ ὁποία ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τῶν Τύρκων. Ὁ Ῥογέριος ἠνάγκασε μὲν τὲς Τύρκες νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν καὶ ν' ἀναχωρήσωσιν, ἀλλ' ἐν τῷ ἀναχωρεῖν ἔστρεψε τὰ ὅπλα κατ' ἐκείνων, εἰς τῶν ὁποίων τὴν βοήθειαν ἐσάλη, καὶ περιεπλανᾶτο τῇδε κἀκεῖσε διαρπάζων καὶ κατατρέχων τὴν χώραν, καὶ ἕτω καταφανίσας τὰς ὀλίγας πόλεις, ὅσας εἶχεν ἔτι ὁ βασιλεὺς ἐν Ἀσίᾳ, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἀφήσας τὲς λοιπὲς Κατελάνες εἰς τὴν Καλλιύπολιν, ἔλαβε μεθ' ἑαυτῦ διακοσίες τὲς ἐκλεκτὲς, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ὀρεσιάδα τῆς Θράκης, ὅπε εὑρίσκετο ὁ νέος βασιλεὺς Μιχαὴλ, διὰ νὰ ζητήσῃ τὸν ὑπόλοιπον μισθὸν, τὸν ὁποῖον, ὡς ἔλεγεν, ἐχρεώσει ὁ βασιλεὺς εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὲς μετ' αὐτῦ. Ὁ Μιχαὴλ, ὅσις δικαίως ἦτο παρωργισμένος καὶ διὰ τὰ πραχθέντα ἐν Ἀσίᾳ καὶ διὰ τὴν παρῦσαν προπέτειαν αὐτῦ, ἐπρόσαξε τὲς στρατιώτας νὰ κόψωσιν αὐτὸν καὶ τὲς μετ' αὐτῦ, τὸ ὁποῖον μαθόντες οἱ λοιποὶ ἐν Καλλιυπόλει Κατελάνοι ἐθυμώθησαν, καὶ πρῶτον μὲν ἔσφαξαν ὅ-

λες τὲς Καλλιπολίτας, ἔπειτα δὲ ἡτοιμάζοντο εἰς ἀντίσασιν.

Οἱ Κατελάνοι μὴ θαῤῥοῦντες εἰς τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, ἔξειλαν πρὸς τὲς Τέρκες, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκοντο ἀπέναντι αὐτῶν ἐν Ἀσίᾳ, ζητοῦντες βοήθειαν. Τότε διαβάντες οἱ Τοῦρκοι τὸν Βόσπορον, ἐπέρασαν κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἑνωθέντες μὲ τὲς Κατελάνες, διήρπαζον τὴν πέριξ χώραν, ὅτε ἑτοιμάσαντες ὀκτὼ τριήρεις, ἔβλαπτον ὅλα τὰ ἐν τῷ Βοσπόρῳ ἐμπορικὰ πλοῖα· πλὴν ὁ μικρὸς αὐτῶν στόλος ἐνικήθη ἀπὸ τὲς Γενοάτας κατὰ κράτος. Ὁ νέος Μιχαὴλ ἐσράτευσε κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἔχων μεγάλην δύναμιν συνισαμένην ἀπὸ Γραικὲς, Μασσαγέτας, καὶ ἄλλες μιωσὲς· ἀλλ' ὅτε ἐδόθη τῆς συμπλοκῆς τὸ σημεῖον, οἱ μιωσοὶ ἔφυγον, τὸ ὁποῖον βλέποντες οἱ Γραικοὶ, ἐφοβήθησαν καὶ ἔφευγον ἀτάκτως. Ὁ Μιχαὴλ ἐμάχετο μὲν ἀνδρείως, καὶ ἠγωνίζετο μὲ ἀπειλὰς καὶ ὑποχέσεις νὰ ἐμποδίσῃ τὲς σρατιώτας ἀπὸ τὴν φυγὴν, ἀλλ' εἰς μάτην, καὶ τέλος ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ εἰς τὸ Διδυμότειχον, ὅπε ὁ πατὴρ αὐτῦ ἐσρατοπέδευσε.

Μετὰ ταύτην τὴν νίκην οἱ Κατελάνοι καὶ οἱ Τοῦρκοι κατέκλυσαν ὅλην τὴν Θρᾴκην, καίοντες καὶ κόπτοντες, ἕως ὅ οἱ μὲν Κατελάνοι διὰ τὴν κατερήμωσιν τῆς χώρας ἀπεφάσισαν νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Θετταλίαν, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐπισρέψῶσιν εἰς τὴν πατρίδα μὲ τὰ λάφυρα, ἐχωρίσθησαν ἀπ' ἐκείνες, ὡς 13,000 ἱππεῖς καὶ 8,000 πεζοὶ, καὶ κινηθέντες πρὸς τὴν Μακεδονίαν, ἐμήνυσαν εἰς τὸν βασιλέα, ὅτι ἦσαν πρόθυμοι ν' ἀναχωρήσῳ εἰς τὰ ἴδια ἐν εἰρήνῃ καὶ εὐταξίᾳ, ἐὰν αὐτὸς ἤθελε νὰ τοῖς ἀφήσῃ ἐλευθέραν τὴν ὁδὸν διὰ τῆς ἐπικρατείας τε, καὶ νὰ τοῖς ἑτοιμάσῃ τὰ πλοῖα, ὅσα ἔμελλον νὰ τὲς περαιώσῳ εἰς τὴν Ἀσίαν. Ὁ βασιλεὺς ἐπιθυμῶν νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τοιούτες ὀχληρὲς ξένες, ἔσερξε προθύμως, καὶ ἐπρόσαξε νὰ ἑτοιμασθῶσι τὰ ἀπαιτούμενα πλοῖα ὅσον τάχισα. Ἀλλ' οἱ Γραικοὶ σρατηγοὶ βλέποντες τὰ πλέσια λάφυρα τῶν Τέρκων, ἀπεφάσισαν νὰ ὁρμήσωσι κατ' αὐτῶν διὰ νυκτὸς, καὶ ὕτω νὰ τιμωρήσωσιν αὐτὲς, καὶ ν' ἁρπάσωσι τὰ πλέσια λάφυρα. Πλὴν οἱ Τοῦρκοι ἐννοήσαντες, ἐκυρίευσαν ἐξαίφνης ἓν σερεὸν φρούριον, ἡτοιμάζοντο εἰς ἀντίσασιν, καὶ ἐμήνυσαν ἐν ταὐτῷ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον εἰς τὲς ἀπέναντι τῆ Βοσπόρου συμπατριώτας, οἱ ὁποῖοι ἐλπίζοντες νὰ λαφυραγωγήσωσι καὶ αὐτοὶ, ἔδραμον εἰς βοήθειαν, καὶ διαβάντες τὸν Ἑλλήσποντον, κατέτρεχον τὴν γειτνιάζουσαν χώραν ἄχρι τῶν πυλῶν τῆς Κωνσαντινουπόλεως.

Ὁ βασιλεὺς παροξυνόμενος τελευταῖον ἀπὸ τὰς καθ' ἡμέραν φωνὰς καὶ κατηγορίας τῶν ὑπηκόων, ἀπεφάσισε νὰ καταφανίσῃ τὲς ἐχθρὲς, καὶ ἐσράτευσε κατ' αὐτῶν μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις τε, εἰς τρόπον ὥσε ἠνώθησαν μετ' αὐτῦ ὅλοι οἱ χωριάται μὲ δικέλλας καὶ ἄλλα γεωργικὰ σκεύη, διὰ νὰ τὸν βοηθήσωσι πρὸς ἄλωσιν τῆ φρουρίε. Οἱ Τοῦρκοι ἐφοβήθησαν μὲν, ἀλλ' ἐννοήσαντες, ὅτι οἱ Γραικοὶ θαῤῥοῦντες εἰς τὴν πληθύν αὐτῶν καὶ δύναμιν, παρημέλησαν παντάπασι τὴν πολεμικὴν εὐταξίαν, ἐθάῤῥησαν, καὶ ὁρμήσαντες ἔξω τῆ φρουρίε μὲ 800 ἐκλεκτὲς ἱππέας, ἐχώρησαν σχεδὸν ἀκωλύτως ἕως εἰς τῆ βασιλέως τὴν σκηνὴν, τὸ ὁποῖον ἰδόντες οἱ ἀσυνείθισοι χωριάται ἐφοβήθησαν καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καὶ μετὰ τέτες τὸ λοιπὸν σράτευμα. Ὁ βασιλεὺς καὶ μερικοὶ σρατηγοὶ ἔμειναν

ἐν ᾧ τόπῳ ἦσαν, ᾗ ἠγωνίζοντο νὰ ἐμποδίσωσι τὴν φυγὴν τῶν στρατιωτῶν, ἀλλ' ἀπράκτως· ᾗ οἱ ἐχθροὶ κατασφάξαντες πολλοὺς, καὶ πιάσαντες αἰχμαλώτους τοὺς ἐπιφανεστάτους στρατηγοὺς, ἐκυρίευσαν τῷ βασιλέως τὸ στρατόπεδον, ἐν ᾧ εὗρον ἄπειρα πολύτιμα λάφυρα. Μετὰ ταύτην τὴν ἀνέλπιστον νίκην κατέτρεχον δύο χρόνους οἱ Τοῦρκοι τὴν Θράκην, καὶ πρὸξένησαν μεγάλην συμφορὰν εἰς τοὺς δυστυχεῖς ἐγκατοίκους, οἱ ὁποῖοι ἦτε ἔξω τῶν πόλεων ἐτόλμων νὰ ἐξέλθωσι πρὸς γεωργίαν τῶν ἀγρῶν.

Τέλος, Φιλῆς ὁ Παλαιολόγος, ὁ συγγενὴς τῷ βασιλέως, βλέπων τὴν ἀξιοθρήνητον κατάστασιν τῆς πατρίδος, ἐκινήθη εἰς ἔλεος, ᾗ ἐλθὼν πρὸς τὸν βασιλέα, παρεκάλεσε νὰ τῷ δώσῃ τοιούτους στρατηγοὺς ᾗ στρατιώτας, οἵους ἤθελε, διὰ νὰ στρατεύσῃ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, τοὺς ὁποίους ἤλπιζε νὰ τιμωρήσῃ ᾗ νὰ κατατροπώσῃ μὲ τὴν βοήθειαν τῷ Θεῷ. Ὁ βασιλεὺς ἐγίνωσκε μὲν αὐτὸν παντάπασιν ἄπειρον τῷ πολέμε, ἀλλὰ διὰ τὴν θεοφοβίαν αὐτῷ ᾗ εἰλικρίνειαν ἐθεώρει ὡς ἀπὸ Θεῷ ἐκλελεγμένον πρὸς σωτηρίαν τῆς δυστυχοῦς πατρίδος, ᾗ συγκατένευσε προθύμως. Ὁ Φιλῆς ἐν πρώτοις ἐφρόντισε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς στρατιώτας πολεμικὴν εὐταξίαν ᾗ εὐπειθειαν, ἔπειτα δὲ στρατοπεδεύσας εἰς ποταμιδιόν τι, ὀνομαζόμενον Ξηρόγυψον, ᾗ μαθὼν περὶ τὸ μεσονύκτιον, ὅτι οἱ ἐχθροὶ εὑρίσκοντο ἐκεῖ πλησίον μὲ τὰ λάφυρα, παρεθάρρυνε τοὺς στρατιώτας εἰς μάχην, ᾗ ἀνέμενε τὴν ἐπέλευσιν τῷ ἐχθρῷ, ὁ ὁποῖος, ἀνατέλλοντος τῷ ἡλίε, ἐφαίνετο ἤδη μακρόθεν. Οἱ Τοῦρκοι μὴ φοβούμενοι παντάπασιν, ὥρμησαν ἐναντίον τῷ βασιλικῷ στρατεύματος εὐτάκτως· ἀλλ' ὁ Φιλῆς ἐπικαλεσάμενος

πρῶτον τὴν βοήθειαν τῷ Θεῷ, ὥρμησε μὲ τὴν δεξιὰν πτέρυγα κατὰ τῷ ἐχθρικῷ ἱππικῷ, ᾗ τρέψας αὐτοὺς εἰς φυγὴν, κατέβη ἀπὸ τῷ ἵππε, ᾗ ὁρμήσας κατὰ τῷ πεζικῷ τῶν ἐχθρῶν, ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν, ᾗ κατεδίωξεν ἕως εἰς τὴν Χερσόννησον, ὅπε ἐστρατοπέδευσε, διὰ νὰ τῶν ἀποκόψῃ τὴν κοινωνίαν μετὰ τῆς πλησίον χώρας.

Ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὴν νίκην τῷ Φιλῆ, ἐχάρη χαρὰν μεγάλην, ᾗ ἔστειλε παρευθὺς πέντε πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἠυξήθησαν μὲ ἄλλα ὀκτὼ τῶν Γενοατῶν, διὰ νὰ φυλάττωσι τὸ στενὸν τῆς Κωνσταντινοπόλεως, ᾗ νὰ ματαιώσωσι πᾶσαν βοήθειαν τῶν Τούρκων ἐκ τῆς Ἀσίας. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Σερβίας, ὁ γαμβρὸς τῷ βασιλέως, ἔστειλε πρὸς τὸν Φιλῆν 200 ἐκλεκτοὺς ἱππέας. Τότε βλέποντες οἱ Τοῦρκοι ἑαυτοὺς κεκλεισμένους ᾗ πολιορκημένους διὰ ξηρᾶς ᾗ θαλάσσης, ἔρριψαν τὰ ὅπλα, ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν τὸν πολὺν χρυσὸν ᾗ ἄργυρον, ᾗ ἐπορεύοντο νυκτὸς πρὸς τὸν αἰγιαλὸν, διανοούμενοι νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Γενοάτας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους, ὡς μὴ ἀδικήσαντες ποτὲ, ἤλπιζον περισσοτέραν εὐσπλαγχνίαν· ἀλλὰ διὰ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς πολλοὶ μὲν ἐξ αὐτῶν ἀπατώμενοι ἤρχοντο ἐχὶ εἰς τῶν Γενοατῶν τὰ πλοῖα, ἀλλ' εἰς τὰ τῶν Γραικῶν, τῶν ἀσπόνδων αὐτῶν ἐχθρῶν, ἀπὸ δὲ τοὺς λοιποὺς οἱ μὲν πλέοντες ἐφονεύοντο ἀπὸ τοὺς Γενοάτας, οἱ δὲ πτωχοὶ ἦτοι ἐγίνοντο αἰχμάλωτοι, ᾗ ἐξέλλοντο εἰς τὸν βασιλέα δέσμιοι (1). Τοιουτοτρόπως ἠλευθερώθη κατὰ τὸ παρὸν ᾗ Εὐρώπη ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

(1) Γρηγορ. βιβλ. κεφ. 13 — 17. Καντακηζην. βιβλ. Γ'. Παχυμ. βιβλ. Θ' κεφ. 10. 11.

Ἀλλ' ἤδη ἐγγίζει ὁ καιρὸς, ὅτε θέλομεν ἴδῃ αὐτοὺς διὰ τὴν ἀμέλειαν τοῦ βασιλέως ϗ ἀναρχίαν τῶν Γραικῶν σφαλομένους ἐντὸς τοῦ Βοσπόρου πρὸς παντελῆ καταστροφὴν τῆς Γραικικῆς μοναρχίας.

Ὁ δυσυχὴς βασιλεὺς ἐνέπεσε μετ' ὀλίγον εἰς μεγαλητέρας ταραχὰς διὰ αἰτίαν τοιαύτην. Ὁ Μιχαὴλ, ὁ πρεσβύτατος αὐτοῦ υἱὸς ϗ κοινωνὸς τῆς βασιλείας, εἶχε δύο υἱοὺς, τὸν Ἀνδρόνικον ϗ Μανουήλ. Ὁ πρῶτος τούτων, εἰ καὶ ἄσωτος ϗ ἀσελγὴς, ἠγαπᾶτο πολλὰ ἀπὸ τὸν πάππον Ἀνδρόνικον, ϗ ὑποπτεύων, ὅτι εἶχεν ἀντεραστὴν τῆς ἐρωμένης παλλακίδος, παρήγγειλεν εἴς τινας κακοτρόπους νὰ τὴν φυλάξωσι δι' ὅλης τῆς νυκτὸς, ϗ νὰ φονεύσωσιν, ὅσις ἔλθῃ πρὸς αὐτήν. Κατὰ δυσυχίαν ἐλθὼν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ὁ Μανουὴλ ζητῶν τὸν ἀδελφὸν, ἐπληγώθη καιρίως ἀπὸ τοὺς φονεῖς, οἱ ὁποῖοι διὰ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς δὲν τὸν ἐγνώρισαν ϗ ἐνόμιζον αὐτὸν ὡς ἀντεραστὴν, ϗ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπέθανεν. Ὁ Μιχαὴλ μαθὼν τὸ γεγονὸς, ἐπικράνθη πολλὰ, ϗ ἀπέθανε καὶ αὐτὸς μετ' ὀλίγον. Ὁ πάππος Ἀνδρόνικος ἠγάπα μ' ὅλον τοῦτο τὸν ἔγγονον Ἀνδρόνικον ὡς ϗ πρότερον· ἀλλ' οὗτος ἐξ εὐγνώμονος ἐδείχθη ἀγνώμων, ϗ συνῆψε φιλίαν μετὰ τοῦ Συργιανοῦ, Ἰωάννα Καντακουζηνοῦ, Θεοδώρου Συναδηνοῦ, ϗ Ἀλεξίου Ἀποκαύκου, οἱ ὁποῖοι πάντες ἐμίσουν τὸν βασιλέα, ϗ ἦσαν πρόθυμοι κατὰ πρώτην εὐκαιρίαν νὰ προξενήσωσι ταραχὰς εἰς τὴν βασιλείαν. Ὁ βασιλεὺς μαθὼν τὰ γινόμενα, ἐλυπεῖτο σφόδρα, ϗ πολλάκις ἠγωνίσθη νὰ διορθώσῃ τὸν ἔγγονόν του· ἀλλὰ τέλος ἰδὼν αὐτὸν ἐπιμένοντα εἰς τὴν κακίαν, ἀπεφάσισε νὰ προκαταλάβῃ τοὺς κακοὺς αὐτοῦ ϗ τῶν συνωμοτῶν σκοποὺς, ϗ ἐδήλωσε

τὴν γνώμην του εἰς τὸν πατριάρχην Γεράσιμον. Ἀλλ' ὁ νέος Ἀνδρόνικος μαθὼν παρὰ τοῦ πατριάρχου τὴν ἀπόφασιν τοῦ πάππου του, ἔφυγε μὲ ὅλους τοὺς φίλους εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου κηρυχθεὶς βασιλεὺς, ἐστράτευε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἐγγόνου του, ἐταράχθη ϗ ἔξελε τὸν Θεόληπτον, τὸν ἐπίσκοπον τῆς Φιλαδελφείας ὁμοῦ μετ' ἄλλων ἀρχόντων πρὸς τὸν νέον βασιλέα, προβάλλων συνθήκας εἰρήνης, ἡ ὁποία καὶ ἔγινε τὸν ἀκόλουθον τρόπον, προσάζουσα νὰ διαιρεθῇ ἡ μοναρχία, ϗ νὰ λάβῃ ὁ μὲν νέος βασιλεὺς τὴν Θράκην ἀπὸ Χριυσπόλεως ἄχρι τοῦ Ῥηγίου ϗ τὰ προάστεια τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ δὲ πάππος του τὴν Κωνσταντινούπολιν μὲ ὅλας τὰς νήσους ϗ πόλεις τῆς ἀνατολῆς ϗ ὅλην τὴν ἐν τῇ δύσει ἐπαρχίαν τὴν μεταξὺ Χριυσπόλεως καὶ Δυῤῥαχίου.

Ἐν τούτοις, οἱ Τοῦρκοι ὠφελούμενοι ἀπὸ ταύτας τὰς ἐμφυλίους ταραχὰς, ἐφύπλωσαν τὰς νίκας των ἐν Ἀσίᾳ, ϗ ἐκυρίευσαν τὰς περισσοτέρας πόλεις πρὸς τὸν Μαίανδρον ποταμὸν, ϗ μάλιστα τὴν ἀξιολογωτάτην πόλιν Προῦσαν τῆς Βιθυνίας, τὴν ὁποίαν κυριεύσας ὁ Ὀρχάνης, ὁ υἱὸς τοῦ περιβοήτου Ὀθωμανοῦ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἐκλέξατο καθέδραν τῆς Ὀθωμανικῆς μοναρχίας. Ἀλλ' ἡμεῖς ἐπιστρέφομεν εἰς τὸν Ἀνδρόνικον. Ἡ γενομένη εἰρήνη μεταξὺ αὐτοῦ ϗ τοῦ πάππου ἐλύθη μετ' ὀλίγον, ϗ μετὰ διαφόρους ἐμφυλίους πολέμους ὁ νέος Ἀνδρόνικος ἐκυρίευσε διὰ προδοσίας τὴν Κωνσταντινούπολιν, ϗ ἐκηρύχθη βασιλεὺς ὑπὸ παντὸς τοῦ πλήθους, τὸν δὲ πάππον του ὑστερήσας ἀπὸ πάσης ἐξουσίας, ἐσυγχώρησε νὰ μείνῃ εἰς τὸ παλάτιον. α'. χ. 1327.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΤΟΥ ΝΕΩΤΕΡΟΥ.

Τοιουτοτρόπως ἀναβὰς ὁ Ἀνδρόνικος τὸν βασιλικὸν θρόνον, ἐστράτευσεν ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων, ὁ ὁποῖος εἰσέβαλεν εἰς τὴν Θρᾴκην, καὶ ἀναγκάσας αὐτὸν νὰ κάμῃ μετ' αὐτοῦ εἰρήνην ἄτιμον, ἔστρεψε τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι παρακινούμενοι ἀπὸ τὸς ἐμφυλίους πολέμους τῶν Γραικῶν, ἐφήπλωσαν τὰς νίκας ἐν Ἀσίᾳ. Ἐπειδὴ ὁ Ὀθωμανὸς, τὸν ὁποῖον δικαίως ἐμπορεῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν θεμελιωτὴν τῆς μοναρχίας τῶν Τούρκων, ἀπέθανε πρὸ ὀλίγου, ὁ βασιλεὺς εὗρε ταύτην τὴν εὐκαιρίαν, καὶ ὑπέταξε πάλιν πολλὰς πόλεις, τὰς ὁποίας ἐκεῖνος ὁ πολεμικὸς ἡγεμὼν ἐκυρίευσε, καὶ μάλιστα τὴν Νίκαιαν. Ἀλλ' ὁ Ὀρχάνης, ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ὀθωμανοῦ, συναγαγὼν μεγάλην δύναμιν, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Βιθυνίαν, ἐκυρίευσε πολλὰς πόλεις, καὶ τέλος ἐστρατοπέδευσε πλησίον τῆς Νικαίας. Ὁ βασιλεὺς εὐρισκόμενος τότε εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀφῆκε τὴν πόλιν, καὶ στρατεύσας εἰς Ἀσίαν, ἐστρατοπέδευσεν ὀλίγον μακρὰν τῶν Τούρκων πλησίον τῆς Φιλοκρήνης, ὅπου συμπλοκῆς γενομένης ἑκατέρων τῶν μερῶν, οἱ Τοῦρκοι τελευταῖον ἐνίκησαν καὶ ἐκυρίευσαν ὅλον τὸ στρατόπεδον τοῦ βασιλέως.

Ὁ Ἀνδρόνικος βλέπων αὐτὴν τὴν συμφορὰν, ἐφοβήθη καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν· οἱ δὲ Τοῦρκοι μὴ ἔχοντες ἤδη ἄλλον ἀντίπαλον καὶ ἐχθρὸν, ἐκυρίευσαν ὅλας τὰς παραθαλασσίας πόλεις τῆς Βιθυνίας, καὶ αὐτὴν τὴν Νίκαιαν, Ἄβυδον καὶ Νικομηδίαν. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἠρρώστησεν ὁ βασιλεὺς ἀῤῥενειαν βα-

ρεῖαν, καὶ ὅλη ἡ αὐλὴ ὅσα ἐν μεγάλῃ ταραχῇ, παρημέλει πᾶσαν ἀντίστασιν κατὰ τῶν Τούρκων. Οἱ φίλοι τοῦ νέου βασιλέως, ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ Καντακουζηνὸς, φοβούμενοι τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ πάππου, συνεφώνησαν καὶ ἠνάγκασαν τοῦτον νὰ ἐνδυθῇ τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ νὰ μετονομασθῇ Ἀντώνιος (1).

Ἐν τούτοις, οἱ Τοῦρκοι ἐφήπλουν τὰς νίκας των ἐν Ἀσίᾳ, ἐπαπειλοῦντες καὶ αὐτὴν τὴν Εὐρώπην. Ὁ βασιλεὺς μὴ δυνάμενος νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τοιοῦτον δυνατὸν καὶ τρομερὸν ἐχθρὸν, κατεπείσθη ἀπὸ τὸν Καντακουζηνὸν νὰ σύρξῃ εἰς ἄτιμον εἰρήνην, συγχωρῶν εἰς αὐτοὺς νὰ ἔχωσιν ὅλας τὰς πόλεις, ὅσας ἐκυρίευσαν ἐν Ἀσίᾳ, καὶ φυλάττων εἰς ἑαυτὸν μόνον, ὅσας ἐκεῖνοι δὲν ἐκυρίευσαν. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι μετ' ὀλίγου παρέβησαν τὴν εἰρήνην, καὶ ἐρημώσαντες τὰ παραθαλάσσια, ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν τοῦ βοσπόρου, ἔχοντες πολλὰ λάφυρα καὶ αἰχμαλώτους. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον ἀπέθανεν ὁ Ἀνδρόνικος, ζήσας ἔτη μέ, καὶ βασιλεύσας χρόνους δεκατρεῖς, ἀφ' οὗ χρόνου ὑστέρησεν ἀπὸ τῆς βασιλείας τὸν πάππον του. Ὁ Καντακουζηνὸς ἀγωνίζεται ἐν τῇ συγγραφείσῃ ὑπ' αὐτοῦ ἱστορίᾳ ν' ἀθῳώσῃ τὸν Ἀνδρόνικον· ἀλλ' ὁ Γρηγοράς ἀπονέμει ὅλας τὰς ταραχὰς τῆς βασιλείας εἰς τὴν ἀκάθεκτον φιλοτιμίαν τοῦ νεανίσκου, καὶ εἰς τὰς κακὰς συμβουλὰς τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ τῶν λοιπῶν φίλων. Α. Χ. 1341.

(1) Γρηγορ. βιβλ. 10. κεφ. 10. Ὁ Καντακουζηνὸς (βιβλ. Β'. κεφ. κή') διηγεῖται, ὅτι ὁ γέρων Ἀνδρόνικος φοβούμενος, ἐὰν ἀποθάνῃ ὁ ἔγγονός του, μήπως οἱ ἐχθροὶ δείξωσι πρὸς αὐτὸν περισσοτέραν ἀδικίαν, ἀνεχώρησεν ἑκουσίως εἰς τὸ μοναστήριον, ὅπου καὶ ἀπέθανε μετὰ δύο χρόνους ἐν ἔτει 1332 τῷ οβ' ἔτει τῆς ἡλικίας.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ.

Ἀποθανὼν ὁ Ἀνδρόνικος, ἐγκατέλιπε δύο υἱὸς, Ἰωάννην καὶ Μανουὴλ, ἐξ ὧν ὁ πρεσβύτερος ἐκηρύχθη βασιλεύς· ἐπειδὴ δὲ ἦτον ἐννέα ἐτῶν, διωρίσθη ὁ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς διοικητὴς τῆς βασιλείας καὶ ἐπίτροπος τοῦ νέου. Ὁ Καντακουζηνὸς ἐβασίλευε μὲ μεγάλην δικαιοσύνην καὶ μετριότητα, ἐφρόντιζε μάλιστα περὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ νέου βασιλέως καὶ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ περὶ τῆς ἀσφαλείας καὶ εὐτυχίας τῶν ἐπαρχιῶν. Ὁ πατριάρχης Ἰωάννης Φθονῶν, ὅτι ὁ Καντακουζηνὸς διωρίσθη ἐπίτροπος τοῦ νέου βασιλέως, καὶ ἐχὶ αὐτὸς, ἠγωνίζετο νὰ τὸν κατηγορήσῃ εἰς τὴν βασίλισσαν Ἄνναν ὡς φίλαρχον καὶ ἐπίβουλον τῆς βασιλείας. Ὁ Καντακουζηνὸς ὁρῶν ταῦτα, παρεκάλεσε τὴν βασίλισσαν νὰ τὸν συγχωρήσῃ νὰ παραιτήσῃ τὴν βασιλείαν, ἀλλ' αὐτὴ δὲν ἔσερξε κατ' οὐδένα τρόπον. Τέλος δὲ ὁ πατριάρχης κατέπεισεν αὐτὴν νὰ θεωρήσῃ τὸν Καντακουζηνὸν ὡς ἐχθρὸν αὐτῆς καὶ τῆς βασιλείας, καὶ νὰ σείλῃ πρὸς αὐτὸν εὑρισκόμενον τότε εἰς τὸ Διδυμότειχον προσαγὴν νὰ παραιτήσῃ παραχρῆμα τὴν βασιλείαν, καὶ νὰ διάγῃ ζωὴν ἰδιωτικήν. Ὁ Καντακουζηνὸς μὴ θέλων νὰ πράξῃ κατὰ τὴν προσαγὴν, ἕως ἔ ἐλθὼν ἀπολογηθῇ κατὰ τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας, καὶ ἀποδείξῃ τὴν ἀθωότητά του, ἐκηρύχθη ἀπὸ τὴν βασίλισσαν προτροπῇ τοῦ πατριάρχου δημόσιος ἐχθρὸς καὶ προδότης τῆς βασιλείας. Τότε ὁ Καντακουζηνὸς βλέπων, ὅτι οἱ ἐχθροί του ἐμελέτων τὸν ἀφανισμόν του, ἀπεφάσισε νὰ φροντίσῃ ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας του, καὶ ἐκηρύχθη προτροπῇ τῶν ἀρχόντων εἰς τὸ Διδυμότειχον βασιλεύς.

Α. Χ. 1342.

Ὁ Καντακουζηνὸς ἐνδυθεὶς τὴν βασιλικὴν πορφύραν, ἐστράτευσε πρὸς τὰ παραθαλάσσια, ὅπου ἐδύνατο εὐκόλως νὰ λαμβάνῃ βοήθειαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, μὲ τοὺς ὁποίους ἔκαμε συμμαχίαν· ὅμως ἐπιθυμῶν νὰ συμβιβάσῃ τὰ πράγματα εἰρηνικῶς, ἔγραψε πρὸς τὸν πατριάρχην, καὶ τὸν ἐνθαρρύνει εἰς εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν. Ἀλλ' ὁ γραμματοκομισὴς πιασθεὶς, ἐρρίφθη εἰς φυλακὴν, καὶ ὁ Καντακουζηνὸς ἐκηρύχθη πάλιν δημόσιος ἐχθρὸς, καὶ ὅσοι συγγενεῖς αὐτοῦ δὲν ἔφυγον, ἐβασανίζοντο αὐηρῶς· μάλιστα δὲ λέγουσι περὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ὅτι περιπεσοῦσα εἰς ὀξὺν πυρετὸν, καὶ μὴ συγχωρεμένη ἀπὸ τὸν πατριάρχην καὶ Ἀποκαυκον, τοὺς ἀσπόνδους ἐχθροὺς τοῦ Καντακουζηνοῦ, νὰ ἰατρευθῇ, ἀπέθανεν ἐλεεινῶς καὶ δίχα θεραπείας. Ἡ βασίλισσα, ὡς ἔμαθε τοῦτο, ἐθυμώθη κατὰ τοῦ πατριάρχου καὶ Ἀποκαύκου, καὶ ἔστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν Καντακουζηνὸν, προβάλλουσα εἰρήνην· ἀλλ' οἱ πρέσβεις, ὄντες ἐκείνων φίλοι, ἐπιστρέψαντες εἶπαν εἰς τὴν βασίλισσαν, ὅτι ὁ Καντακουζηνὸς δὲν ἤθελε νὰ σέρξῃ εἰς κἀνένα συμβιβασμὸν, καὶ ὅτι ἀπεφάσισε τὸν ἀφανισμὸν τῶν δύο αὐτῆς υἱῶν καὶ ὅλης τῆς βασιλικῆς οἰκίας. Τότε διωρίσθησαν οἱ δύο Παλαιολόγοι, Ἀνδρόνικος καὶ Θωμᾶς, στρατηγοὶ τῆς πεζικῆς δυνάμεως, ὁ δὲ Ἀπόκαυκος, τοῦ στόλου στρατηγὸς, ὁ ὁποῖος ἀποκρύσας τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι ἠγωνίζοντο νὰ διαβῶσι τὸν Βόσπορον καὶ νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν τῶν συμμάχων των, ἠνάγκασε, βοηθούμενος καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους δύο στρατηγοὺς τοῦ πεζοῦ, τὸν Καντακουζηνὸν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Θράκην, καὶ νὰ καταφύγῃ πρὸς τὸν

βασιλέα τῆς Μοισίας, ὁ ὁποῖος ὑπεδέξατο αὐτὸν ἐντίμως καὶ φιλικῶς, καὶ τῷ ἔδωκε μεγάλην δύναμιν, μετὰ τῆς ὁποίας ὁ Καντακουζηνὸς νικήσας πολλάκις τὸ βασιλικὸν στράτευμα, ἐκυρίευσε τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν, καὶ ἐστρατοπέδευσε πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ σκοπῷ νὰ τὴν κυριεύσῃ μὲ βίαν ἢ πεῖναν. Ἀλλὰ πολλοὶ πολῖται φοβούμενοι τὰ ἐκ τῆς πολιορκίας δεινὰ, ἠνέῳξαν κρυφίως μίαν τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, καὶ ἐμβιβάσαντες αὐτὸν καὶ τὸ στράτευμά του, ἐκήρυξαν ὁμοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν πολιτῶν βασιλέα. Ἡ βασίλισσα πρῶτον μὲν ἀπεφάσισε ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸ παλάτιόν της μὲ τοὺς στρατιώτας ἄχρι τελευταίας πνοῆς· ἀ. χ. ἀλλὰ μεταπεισθεῖσα ἀπὸ τὸν ἰδόντας, τὸν νέον βα- 1347. σιλέα, ἔξερξεν εἰς τὸν ἀκόλουθον συμβιβασμὸν, ὅσις ἐπρόσαζε, νὰ κηρυχθῇ ὁ Καντακουζηνὸς συμβασιλεὺς, καὶ τότε μὲν νὰ διοικῇ τὰς ὑποθέσεις μόνος, μετὰ δὲ δέκα χρόνους, ὅτε ὁ Παλαιολόγος ἤθελε φθάσῃ τὸ κὲ ἔτος τῆς ἡλικίας, νὰ συνδιοικῇ μετ' αὐτοῦ μὲ ὁμοίαν ἰσχὺν καὶ δύναμιν, καὶ νὰ γένῃ ἑκατέρωθεν ἀμνηστία.

Μετὰ ταύτην τὴν συνθήκην, ἐσέφθη ὁ νέος βασιλεὺς κατὰ τὴν συνήθειαν ἀπὸ τὸν πατριάρχην Ἰσίδωρον, ὅσις ἐχειροτονήθη ἀντὶ τοῦ ἐξορισθέντος Ἰωάννου· καὶ διὰ νὰ γένῃ ἡ ἕνωσις μεταξὺ τῶν δύο βασιλέων μονιμωτέρα καὶ παγιωτέρα, ἔδωκεν ὁ Καντακουζηνὸς τὴν θυγατέρα του Ἑλένην εἰς γάμον τῷ νέῳ Παλαιολόγῳ, ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ ἐσέφθη καὶ ἐκηρύχθη βασίλισσα. Ὁ Καντακουζηνὸς ἐβασίλευσε δέκα χρόνες μὲ μεγάλην δικαιοσύνην καὶ μετριότητα· ἀλλ' ὅτε συνεβασίλευε καὶ ὁ Παλαιολόγος, ὁ βασιλεὺς τῆς Σερ-

βίας ὢν παρωργισμένος κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ, ὅτι ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν πόλεις τινὰς, τὰς ὁποίας ἐκυρίευσεν ἐν καιρῷ τῶν τελευταίων ταραχῶν, κατέπεισε μὲ τὰ δῶρα πολλοὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας νὰ προξενήσωσι μεταξὺ τῶν δύο βασιλέων διχόνοιαν, ἡ ὁποία μετ' ὀλίγου κατήντησεν εἰς φανερὸν πόλεμον, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ μὲν Παλαιολόγος εἶχε βοηθοὺς τοὺς βασιλεῖς τῆς Σερβίας καὶ Βλαγαρίας, ὁ δὲ Καντακουζηνὸς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Ὀρχάνην, τὸν βασιλέα τῶν Τούρκων. Ἐν μιᾷ μάχῃ γενομένῃ κατὰ τὴν Θράκην ὁ Παλαιολόγος ἐνικήθη, καὶ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μετ' ὀλίγου δὲ ἔγινεν εἰρήνη ἀ. χ. μεταξὺ τῶν δύο βασιλέων, καὶ ὁ Καντακουζηνὸς πα- 1355. ραιτήσας ἐκουσίως τὴν βασιλικὴν δύναμιν, ἀνεχώρησεν εἴς τι μοναστήριον τοῦ ἁγίου ὄρους, καὶ ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετονομασθεὶς Ἰωάσαφ. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Ματθαῖος, τὸν ὁποῖον ἐκήρυξε πρό τινος χρόνου βασιλέα, ἐξηκολούθει τὸν πόλεμον, καὶ ἐκυρίευσε πολλὰς ἐν Θράκῃ πόλεις, καὶ μάλιστα τὴν Ἀδριανούπολιν, ἀλλὰ τέλος ἐνικήθη κατὰ κράτος, καὶ ἠναγκάσθη νὰ εἰρηνεύσῃ, καὶ νὰ παραιτήσῃ πάντα διαλογισμὸν περὶ τῆς βασιλείας.

Ἐν τούτοις, ὠφελούμενοι οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τούτους τοὺς ἐμφυλίους πολέμους, ἐπέρασαν τὸν Ἑλλήσποντον, ἔχοντες στρατηγὸν τὸν Σελεϊμάνον, τὸν υἱὸν, ἢ κατ' ἄλλους ἀδελφὸν τοῦ Ὀρχάνου, καὶ κυριεύσαντες τὸ φρούριον Κοιριδόκαστρον, ἐστράτευσαν πρὸς τὴν Καλλίπολιν, τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσαν, μάχῃ νικήσαντες τὸν διοικητὴν ἐκείνου τοῦ τόπου. Ταύτῳ τρόπῳ κυριεύσαντες οἱ ἀ. χ. Τοῦρκοι ὅλην τὴν Ἀσίαν, κατῴκησαν ἐν ἔτει 1357 κα- 1357. τὰ πρῶτον εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου ἔμειναν ἔκτοτε ζιχ

παντός. Ἐπειδὴ ὁ Ὀρχάνης ἀπέθανε μετ' ὀλίγον (1), διεδέξατο τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτῦ Ἀμυράτης, ὁ ὁποῖος κυριεύσας ὅλην τὴν Θράκην, ἢ ὑποτάξας ἢ τὴν Ἀδριανόπολιν, ἔσησεν αὐτῦ τὴν καθέδραν τῆς ἐν Εὐρώπῃ βασιλείας τε, ὡς τὸν ἁρμοδιώτατον τόπον, ὅθεν ἐδύνατο νὰ ἐξαπλώσῃ τὰς νίκας τε εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἢ εἰς τὰς γειτνιαζούσας ἐπαρχίας. Ἐν τύτοις, ὁ Ἀνδρόνικος, ὁ πρεσβύτατος τῶν υἱῶν τῦ βασιλέως, ἀποδειχθεὶς συνωμότης κατὰ τῦ πατρὸς, ὑσερήθη διὰ προσαγῆς τῦ βασιλέως ἀπὸ τῶν ὀμμάτων ἢ ἐρρίφθη εἰς φυλακήν. Ὁ Ἱσοριογράφος Δύκας διηγεῖται, ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος, ἢ ὁ Κυντύζης, ὁ νεώτερος υἱὸς τῦ Ἀμυράτε, συνάψαντες φιλίαν μετ' ἀλλήλων, συνώμοσαν νὰ θανατώσωσι τὸς πατέρας των, ἢ νὰ ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ ἢ ὁμονοίᾳ, ὅταν βασιλεύσωσιν· ἀλλ' ὅτι ὁ Ἀμυράτης μαθὼν ἐν καιρῷ τὴν ἐπιβελήν, ἐτύφλωσε τὸν ἴδιον αὐτῦ υἱὸν, ἢ ἐπρόσαξε τὸν βασιλέα νὰ δράσῃ ἢ αὐτὸς τὰ ὅμοια εἰς τὸν Ἀνδρόνικον. Ὁ βασιλεὺς φοβέμενος τὴν δύναμιν τῦ Σαλτάνε, ἀπετύφλωσε ἢ τὸν υἱὸν ἢ τὸν ἔγγονόν τε Ἰωάννην, νέον ἔτι ὄντα (2), ἢ ἐκήρυξε τὸν δεύτερον υἱὸν Μανυὴλ κοινωνὸν τῆς βασιλείας. Ὡς τόσον, ὁ Ἀνδρόνικος ἔφυγε μετὰ δύο χρόνες ἀπὸ τὴν φυλακὴν, ἢ βοηθέμενος ἀπὸ τὲς ἐν τῷ Γαλατᾷ Γενοάτας, κατεπολέμησε τὸν πατέρα τε, εἰσέβη εἰς τὴν Κωνσαντινόπολιν, ἢ ἐκηρύχθη βασιλεύς. ἢ πιάσας τὸν πατέρα τε ἢ τὲς

(1) Πρὸ τῦ πατρὸς ἀπέθανεν ὁ πρεσβύτερος υἱὸς Σαλεϊμάνος.

(2) Ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης ἐτυφλώθη μὲ πεπυρωμένον σίδηρον, ὁ ὁποῖος ἐκρατεῖτο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ἔλαβε μετ' ὀλίγον πάλιν τὴν χρῆσιν τῆς ὁράσεως.

δύο ἀδελφὲς, Μανυὴλ ἢ Θεόδωρον, ἔκλεισεν αὐτὲς εἰς τὴν αὐτὴν φυλακὴν, εἰς ἣν ἐφυλάττετο πρότερον αὐτός· ἀλλὰ ἢ αὐτοὶ μετὰ δύο χρόνες ἔφυγον, ἢ ὁ Ἀνδρόνικος φοβέμενος τὰ ἐκ τῦ ἐμφυλίε πολέμε δεινὰ, ἢ βλέπων τὲς Τύρκες προθύμες νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὰς ἐναπολειφθείσας ὀλίγας ἐπαρχίας τῆς μοναρχίας, ἀποκατέσησε πάλιν ἐπὶ τὸν θρόνον τὸν πατέρα ἢ τὸν ἀδελφὸν, οἱ ὁποῖοι ἔδοσαν αὐτῷ τὴν Σηλυμβρίαν ἢ ἄλλας ἐκεῖ πλησίον πόλεις (1). Ἐν τύτοις, δολοφονηθέντος τῦ Ἀμυράτε, παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτῦ Βαϊαζέτης, ὁ ὁποῖος ἐκυρίευσε τὴν Θετταλίαν, Μακεδονίαν, Φωκίδα, Πελοπόννησον, Μυσίαν ἢ Βλγαρίαν, ἢ ἐκδιώξας τὲς δεσπότας, ἤτοι μικρὲς ἡγεμόνας τύτων τῶν ἐπαρχιῶν, ἤρξατο ἤδη νὰ θεωρῇ τὸν βασιλέα τῶν Γραικῶν, ὁ ὁποῖος ἤδη εἶχεν ὑπ' ἐξσίαν μόνον τὴν Κωνσαντινόπολιν καὶ τὴν πέριξ χώραν, ὡς ὑποτελὴ καὶ ὑποκείμενον, καὶ ἔσειλε πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, προσάζων αὐθαδῶς ἢ προπετῶς νὰ δίδῃ κατ' ἔτος φόρον, ἢ νὰ τῷ σειλῃ τὸν υἱὸν Μανυὴλ, διὰ νὰ σρατεύῃ μετ' αὐτῦ εἰς τὲς πολέμες. Ὁ δυσυχὴς βασιλεὺς μὴ δυνάμενος ν' ἀντισαθῇ εἰς τοιῦτον δυνατὸν ἢ φοβερὸν ἡγεμόνα, συγκατένευσεν εἰς τὰ ἄτιμα ζητήματα τῦ Βαϊαζέτε, ἢ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη λζ'. 1392. ἀ. χ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΜΑΝΟΥΗΛ.

Ὁ Μανυὴλ, ὅσις εὑρίσκετο ἐν Βιθυνίᾳ παρὰ τῷ Βαϊαζέτῃ, ὡς ἔμαθε τὸν θάνατον τῦ πατρὸς, ἔφυγεν εἰς Κωνσαντινόπολιν κρυφίως. Τότε ὁ Βαϊαζέτης θυμωθεὶς, διέβη εἰς τὴν Θράκην, ἢ ἐπολιόρκει ἢ αὐτὴν τὴν Κωνσαντινόπολιν κατὰ γῆν τε ἢ θάλασσαν. Ἐν ταύτῃ τῇ δυσυχίᾳ, ὁ Μανυὴλ κατέφυγεν εἰς

τὸς δυτικὸς βασιλεῖς, ζητῶν βοήθειαν, οἱ ὁποῖοι ἠ ἔξειλαν 130,000 στρατιώτας· ἀλλ' ὁ Βαϊζέτης ἐνίκησεν αὐτὸς κατὰ κράτος, ἠ πολὺ πλῆθος αἰχμαλώτων ἔλαβεν, ἐν οἷς ἦτο ἠ ὁ κόμης τῦ Νιβέρνε ἠ 300 τῶν ἐπιφανῶν στρατηγῶν, οἱ ὁποῖοι πάντες, πλὴν τῦ κόμητος ἠ ἄλλων πέντε, ἐφονεύθησαν ἀνηλεῶς ἐνώπιον τῦ Βαϊζέτε.

Ὁ Βαϊζέτης βλέπων, ὅτι οἱ Κωνσαντινοπολῖται ἀπεφάσισαν ν' ἀντισταθῶσι μέχρι τελευταίας πνοῆς, ὑπεχέθη εἰς τὸν Ἰωάννην, τὸν ἰὸν τῦ Ἀνδρονίκε, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ βασιλεὺς ἔδωκεν, ὡς εἴπαμεν ἀνωτέρω, τὴν Σηλυμβρίαν, νὰ τὸν ἀποκατασήσῃ ἐπὶ τὸν βασιλικὸν θρόνον, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε δίκαιον ὡς ἰὸς τῦ πρεσβυτέρε ἀδελφῦ τῦ Μανυὴλ, αὐτὸς δὲ νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὸν τὴν Κωνσαντινούπολιν, ἠ νὰ μετασήσῃ τὴν καθέδραν τῆς βασιλείας εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὴν ὁποίαν ὁ σελτάνος ὑπέσχετο ν' ἀφήσῃ εἰς αὐτὸν ἠ εἰς τὸς ἀπογόνυς. Ὅτε δὲ ἐκυρώθη ὅτος ὁ συμβιβασμὸς ἐκατέρωθεν ἠ ἐπισώθη δι' ὅρκων, ὁ Βαϊζέτης ὑπέχετο νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν, ἠ νὰ παύσῃ ἀπὸ παντὸς ἐχθρικῦ ἐπιχειρήματος, ἐὰν οἱ Κωνσαντινοπολῖται διώξωσι τὸν Μανυὴλ, ἠ ἀντ' αὐτῦ καθίσωσιν ἐπὶ τὸν θρόνον τὸν ἀνεψιόν τε Ἰωάννην, ὡς τὸν νόμιμον διάδοχον τῦ ἀποθανόντος βασιλέως. Τῦτο τὸ δόλιον σόφισμα ἐμέρισε τὴν πόλιν εἰς δύο φατρίας, ἠ ὁ Μανυὴλ ἐννοῶν τὴν διχόνοιαν τῶν πολιτῶν, ἠ φοβέμενος τὰ ἐκ ταύτης δεινὰ, μηνύει εἰς τὸν ἀνεψιὸν, ὅσις εὑρίσκετο τότε εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Τύρκων, ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ τῷ ἐγχειρίσῃ τὸ βασιλικὸν σκῆπτρον, ἐὰν συγχωρήσῃ εἰς αὐτὸν νὰ ὑπάγῃ σὺν γυναικὶ ἠ τέκνοις ὅπε ἤθελεν. Ὁ Ἰωάννης ἔσερξεν εἰς τῦτο, ἠ ὕτως

ὁ Μανυὴλ πλεύσας εἰς Βενετίαν, ἐκεῖθεν περιῆλθεν ὅλας τὰς αὐλὰς τῶν χριστιανῶν βασιλέων, ζητῶν βοήθειαν κατὰ τῆς ὑπεραυξηθείσης δυνάμεως τῶν Τύρκων, εἰς ὃ ἠ ἔσερξαν ὅλ' οἱ βασιλεῖς τῆς Φραγγίας.

Ἐν τύτοις, ὁ Ἰωάννης ἐσέφθη εἰς τὴν Κωνσαντινούπολιν κατὰ τὸ σύνηθες βασιλεὺς, ἠ ὁ Βαϊζέτης ἐνεθύμισεν αὐτὸν νὰ φυλάξῃ τὰ ὑποχεθέντα· ἀκέσας δὲ, ὅτι οἱ πολῖται κατ' ἐδένα τρόπον ἤθελον νὰ σέρξωσιν εἰς ἐκείνην τὴν ἄτιμον συμφωνίαν, ἐπολιόρκει τὴν Κωνσαντινούπολιν μὲ περισσοτέραν ὀργὴν παρὰ πρότερον. Τύτων ὕτως ἐχόντων, διεδόθη ἡ φήμη, ὅτι ὁ Ταμηρλάνος ἢ Τιμῦρος, ὁ περιβόητος ἠ πολυθρύλλητος Τάταρος, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Περσίας ἔσρεψε τὰ ὅπλα κατὰ τῦ Βαϊζέτε, ἠ ἡτοιμάζετο μὲ μεγάλην δύναμιν νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Συρίαν. Τότε ὁ Βαϊζέτης ὁρῶν τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν, ἠ ἐστράτευσε σπεδαίως ἐναντίον τῦ Ταμηρλάνε, ὁ ὁποῖος νικήσας τὸς Τύρκυς περὶ τὴν Ἄγκυραν τῆς Γαλατίας κατὰ κράτος, ἐπίασε καὶ αὐτὸν τὸν σελτάνον αἰχμάλωτον. ἀ. χ. 1401.

Ὁ δὲ Μανυὴλ, ὡς ἔμαθε τὴν αἰχμαλωσίαν τῦ μεγίσε ἐχθρῦ Βαϊζέτε, παρευθὺς ἐπέσρεψεν εἰς Κωνσαντινούπολιν, ὅπε ἐδέξαντο αὐτὸν μετὰ χαρᾶς ὅλοι οἱ πολῖται, οἱ ὁποῖοι ὄντες παρωργισμένοι κατὰ τῦ Ἰωάννε διὰ τὴν δυλοπρεπῆ αὐτῦ συνθήκην μετὰ τῶν Τύρκων, ἐξέωσαν αὐτὸν ἀπὸ τῦ θρόνε ἠ ἀντικατέσησαν τὸν Μιχαήλ. Αὕτη ἡ μεγάλη φθορὰ τῶν Τύρκων ὀλίγυ ἔλιπε νὰ προξενήσῃ τὴν παντελῆ καταστροφὴν τῆς ἐν Εὐρώπῃ ἠ Ἀσίᾳ βασιλείας των· ἐπειδὴ οἱ πέντε τῦ Βαϊζέτε ἰοὶ ἐσασίαζον πρὸς ἀλλήλας περὶ τῆς βασιλείας, ἠ ἐπολέμησαν δέκα χρό-

νες κατὰ διαδοχὴν, ἕως ἑ Μωάμεθ, ὁ νεώτερος ἰὸς, καταπολεμήσας τὲς λοιπὲς ἀνταγωνισὰς, ἐκηρύχθη σελτάνος ϗ αὐτοκράτωρ τῶν Τέρκων. Ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐβοήθει ποτὲ μὲν τοῦτον, ποτὲ δ' ἐκεῖνον, ϗ οὕτως ἐκυρίευσε πάλιν πολλὰς ἐπαρχίας, τὰς ὁποίας ἀφῆκεν αὐτῷ ὁ Μωάμεθ, τὸν ὁποῖον ἐκεῖνος ἐβοήθησε
ἀ. χ. κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ τε Μωσέως, ἐν εἰρηνικῇ ἀπολαύ-
1424. σει μέχρι τοῦ θανάτε.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΩ. ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μανουὴλ παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ ἰὸς αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος. Ἐπὶ τούτε τῆς βασιλείας ὁ Ἀμυράτης ὁ Β', ὁ ἰὸς ϗ διάδοχος τοῦ Μωάμεθ, οὐ μόνον ἐκυρίευσε πάλιν ὅλας τὰς ἐπαρχίας, ὅσας ὁ βασιλεὺς ϗ οἱ λοιποὶ Χριστιανοὶ ἡγεμόνες ἐξυσίασαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βαϊαζέτε, ἀλλ' ἐπολιόρκει ϗ τὴν Κωνσαντινούπολιν, παρωργισμένος ὢν κατὰ τοῦ βασιλέως, ὅτι ἐβοήθησεν ἕνα ἀπατεῶνα, ὁ ὁποῖος ὀνομάζων ἑαυτὸν ἰὸν τε Βαϊαζέτε, ἐγνωρίσθη εἰς ὅλας τὰς ἐν Εὐρώπῃ τῆς Τερκικῆς μοναρχίας σελτάνος. Οἱ Κωνσαντινουπολῖται ἀνδρίσαντο μὲν ἀνδρείως, ἀλλὰ τελευταῖον ἀτονήσαντες διὰ τὰς παντοτεινὰς προσβολὰς, ἤθελον ἀναγκασθῇ νὰ παραδοθῶσιν, ἐὰν ὁ βασιλεὺς δὲν κατέπειθε τὸν ἡγεμόνα τῆς Καραμανίας νὰ βοηθήσῃ τὸν Μεσαφὰν, τὸν νεώτερον τε Ἀμυράτε ἰὸν, ὁ ὁποῖος ἀποσατήσας ἐν Ἀσίᾳ, ἐδυνήθη βοηθούμενος ἀπὸ τὸν νέον τε σύμμαχον νὰ κυριεύσῃ τὴν Νίκαιαν. Ἐκ τέτε ἀναγκασθεὶς ὁ Ἀμυράτης νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν, πρῶτον μὲν ἐρράτευσε κατὰ τῆ ἀποσάτε ἰῇ, τὸν ὁποῖον λαβὼν αἰχμάλωτον, ἔπνιξε μὲ τὴν νευρὰν τῆ τόξε, ἔπειτα δὲ ἠνάγκασε τὸν ἡγεμόνα τῆς Καραμανίας νὰ σέρξῃ εἰς εἰρήνην ἀτιμωτάτην, καὶ εἶτα εἰσβαλὼν εἰς τὴν

Μακεδονίαν, ἐκυρίευσε τὴν Θεσσαλονίκην, διαρπάσας αὐτὴν ϗ τὰς περισσοτέρας ἐν Αἰτωλίᾳ, Φωκίδι ϗ Βοιωτίᾳ πόλεις.

Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος ἀκύων τὰς λαμπρὰς νίκας τῆ σελτάνε, ἔξειλε πρέσβεις εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, τὴν καθέδραν τῆ Ἀμυράτε, προσάξας νὰ κάμωσι παντὶ τρόπῳ εἰρήνην. Ὁ σελτάνος ἔδειξε πρὸς τὲς πρέσβεις μεγάλην ἀλαζονείαν ϗ προπέτειαν λέγων, ὅτι ἐμελέτα νὰ στρατεύσῃ κατ' εὐθεῖαν εἰς Κωνσαντινούπολιν, ἐὰν ὁ βασιλεὺς αὐτῶν δὲν τῷ δώσῃ τὰ ὀλίγα φρούρια, ὅσα εἶχεν ἔτι πρὸς τὴν μαύρην θάλασσαν, καὶ δὲν ὑποχεθῇ νὰ τῷ δίδῃ κατ' ἔτος 300,000 ἄσπρα (γρόσσια). Ὁ δυσχὴς βασιλεὺς, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἔμεινεν ἤδη ἀπὸ τὴν ἐπικράτειάν τε ἄλλο, εἰμὴ ἡ Κωνσαντινούπολις ϗ ὁ πέριξ τόπος, ἠναγκάσθη νὰ σέρξῃ εἰς αὐτὰς τὰς ἀτίμους συνθήκας· ἐξεύρων ὅμως, ὅτι ὁ Ἀμυράτης, εὐθὺς ἀφ' ἑ καταπαύσῃ τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον εἶχε τότε μὲ τὸν περίφημον Γεώργιον Καστριώτην, ἤθελεν ἐπιχειρήσῃ νὰ κυριεύσῃ τὴν Κωνσαντινούπολιν, ἐζήτησεν ἀπὸ τὲς δυτικὲς χριστιανὲς βασιλεῖς βοήθειαν, εἰς τὲς ὁποίες ὑπέσχετο πρὸς περισσοτέραν πειθώ ν' ἀγωνισθῇ νὰ ἑνώσῃ τὴν ἀνατολικὴν ϗ δυτικὴν ἐκκλησίαν. Ὅθεν, ὡς ἤκουσεν, ὅτι ἔμελλε νὰ κροτηθῇ σύνοδος ἐν Φερράρίᾳ, ἀπῆλθεν αὐτὸς μετὰ τῆ πατριάρχε Ἰωσὴφ, πολλῶν ἐπισκόπων ϗ ἀρχόντων· ἐπειδὴ δὲ μετ' ὀλίγον συνέβη θανατηφόρος ἐν Φερράρίᾳ νόσος, ἡ σύνοδος μετετέθη εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ὅπε ἡ ἕνωσις τῶν ἀ. χ.
δύο ἐκκλησιῶν ἐτελέωθη, ϗ ὑπεγράφη ὑπὸ τῆ πα- 1440.
τριάρχε ϗ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων, πλὴν τῆ Μάρκε ἐπισκόπε Ἐφέσε, μεθ' ὃ ὁ βασιλεὺς ϗ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι, πλὴν τῆ ἀποθανόντος πατριάρχε, ἐπέστρε-

ψαν εἰς Κωνσαντινούπολιν, ὅπου θόρυβοι καὶ ταραχαὶ
ἠκολούθησαν μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων καὶ τοῦ λαοῦ διὰ
ἀ. χ. ταύτην τὴν ἕνωσιν. Αὗται αἱ ταραχαὶ καὶ ὁ θάνατος τῆς
1448. βασιλίσσης ἐπίκρανον τὸν βασιλέα τόσον, ὥσε γέρων
ἤδη ὢν ἀπέθανε, βασιλεύσας ὑπὲρ τὰς κγ΄ χρόνους
ἐν δυσυχίαις καὶ θλίψεσι, καὶ ἀφήσας τὴν βασιλείαν,
ἡ ὁποία ἤδη περιωρίζετο μόνον ἄχρι τῶν τειχῶν τῆς
Κωνσαντινουπόλεως, εἰς τὸν ἀδελφόν του Κωνσαντῖνον.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΩΝΣΤ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ.

ἀ. χ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου ἀπέθανε μετ' οὐ
1451. πολὺ καὶ ὁ Ἀμυράτης, καὶ ἐγκατέλιπε διάδοχον τὸν
υἱὸν αὐτοῦ Μωάμεθ τὸν δεύτερον, ὁ ὁποῖος ἀναβὰς τὸν
θρόνον, ἔπνιξεν ὅλους τοὺς ἀδελφούς του, καὶ ἔκαμε με-
τὰ τοῦ βασιλέως Κωνσαντίνου συμμαχίαν, ὁ ὁποῖος,
ὡς ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Ἀμυράτου, ἔστειλε πρὸς
τὸν Μωάμεθ πρέσβεις, καὶ συνέχαιρεν αὐτῷ ἐπὶ τῇ
βασιλείᾳ. Ὁ σουλτάνος ἐδέχθη τούτους τε καὶ τοὺς λοι-
ποὺς πρέσβεις τῶν Βλάχων, Λεσβίων, Βουλγάρων,
Ῥοδίων κτ. εὐμενῶς, καὶ ἔδειξε μεγάλην προθυμίαν
καὶ ἔφεσιν τοῦ νὰ ζῇ ἐν εἰρήνῃ καὶ φιλίᾳ μετὰ τῶν Χρι-
στιανῶν βασιλέων· ἀλλ' αὐτὸς, ὡς ἔπαυσε τὸν πόλε-
μον κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Καραμανίας, ὁ ὁποῖος
μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀμυράτου εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀ-
σίαν, ἐμελέτα τίνι τρόπῳ νὰ κυριεύσῃ τὴν Κωνσαν-
τινούπολιν, καὶ νὰ ἐξαλείψῃ τὸ ὄνομα τῆς Γραικικῆς
βασιλείας. Πρὸς τοῦτο, ἔκτισεν εἰς τὸ Εὐρωπαϊκὸν μέ-
ρος τοῦ Βοσπόρου ἓν φρούριον ὀνομαζόμενον παρὰ μὲν τῶν
Τούρκων Γενὶ χισσὰρ, παρὰ δὲ τῶν Γραικῶν Νεόκα-
στρον, καὶ κείμενον ἀντικρυ ἑνὸς ἄλλου, τὸ ὁποῖον ἔκειτο
εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ ὠνομάζετο Ἀσπρόκαστρον. Ταῦτα τὰ
δύο φρούρια ἐφύλαττον τὸν Βόσπορον, καὶ τὸ πρῶτον
αὐτῶν, ὡς πέντε μίλια μακρὰν ἀπὸ τῆς Κωνσαντινου-

πόλεως κείμενον, ἐφύλαττεν αὐτὴν τρόπον τινὰ περι-
κλεισμένην. Ὅτε δὲ ἤρχισεν ὁ Μωάμεθ νὰ κτίζῃ τὸ
φρούριον, ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ Κωνσαντινουπολῖται ἔστειλαν
πρὸς τὸν Σουλτάνον πρέσβεις, προσάζοντες αὐτὸν νὰ
ἐμποδίσωσιν οἱῳδήποτε τρόπῳ τὸν Μωάμεθ ἀπὸ τοῦ
τοιούτου ἔργου· ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπεκρίθη πρὸς αὐτοὺς αὐ-
θαδῶς καὶ προπετῶς, ὅτι αὐτὸς εἶχε δίκαιον νὰ κτί-
ζῃ φρούρια καὶ πύργους εἰς τὴν ἐπικράτειάν του κατ' ἀρέ-
σκειαν, καὶ ἐφοβέριζε νὰ ἐκδείρῃ ζωντανοὺς, ὅσοι σα-
λῶσι τοῦ λοιποῦ πρὸς αὐτὸν διὰ παρομοίαν ὑπόθεσιν.

Ὅταν ἤχθη εἰς πέρας τὸ πλησίον τῆς Κωνσαν-
τινουπόλεως κτισθὲν νεόκαστρον, ἡ ἐν αὐτῷ φρουρὰ τῶν
Τούρκων ἐξήρχετο πολλάκις, καὶ κατατρέχουσα τὴν
περιξ τῆς Κωνσαντινουπόλεως χώραν ἄχρι τῶν τει-
χῶν αὐτῆς, ἐπέφερε μὲ πολλὰ λάφυρα εἰς τὸ κά-
στρον. Τοῦτο προξένησεν ἀκροβολισμοὺς μεταξὺ τῶν Χρι-
στιανῶν καὶ Τούρκων· καὶ ἐπειδὴ εἷς ἕνα τούτων ἐφονεύθησαν
πολλοὶ Τοῦρκοι, οὗτοι ὥρμησαν διὰ προσαγῆς τοῦ Μωά-
μεθ κατὰ τῶν Χρισιανῶν, ὅτε ἔτοι ἐθέριζον τὸν σῖτον
εἰς τοὺς ἀγροὺς, καὶ τοὺς κατέσφαξαν. Τότε ὁ Κωνσαντῖ-
νος ἐπρόσαξε νὰ κλεισθῶσιν αἱ πύλαι τῆς πόλεως, καὶ ἐ-
φυλάκωσεν ὅλους τοὺς ἔνδοθεν τῶν τειχῶν Τούρκους, τοὺς
οἱοίους ὅμως ἀπέλυσε τὴν ὑσεραίαν ἡμέραν, καὶ ἔστει-
λε καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν Μωάμεθ προβάλλων εἰρήνην
ἐπίμονον μεταξὺ τῶν δύο βασιλειῶν· ἰδὼν δὲ, ὅτι ὁ
Σουλτάνος δὲν ἔσπευδε κατ' οὐδένα τρόπον, ἀλλὰ
μᾶλλον συνήθροιζε στράτευμα πανταχόθεν, ἐνόησε τὸν
σκοπόν του, καὶ πρῶτον μὲν ἐφρόντισε νὰ ἐμβάλῃ εἰς
τὴν πόλιν ἱκανὰς τροφὰς, ἔπειτα δὲ παρέσυρεν εἰς
τοὺς δυτικοὺς βασιλεῖς τοὺς διαλογισμοὺς τοῦ Σουλτάνου
καὶ τὸν ἐπικείμενον εἰς τὴν Κωνσαντινούπολιν καὶ εἰς ὅλους ἀ. χ.
ἐν γένει τοὺς χριστιανοὺς κίνδυνον, καὶ πρὸς περισσοτέ- 1451.

ραν πειθὼ ἀνενέωσε τὴν ἕνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν, ᾗ ἔδειξε πρὸς τὸς ἐλθόντας τῷ Πάπα πρέσβεις μεγάλην τιμὴν ᾗ σέβας, τὸ ὁποῖον παρώργισεν ἐκ ὀλίγου τὸς ζηλωτὰς τῆς ὀρθοδόξε πίσεως, ᾗ πρὸξένησε πίκραν ᾗ διχόνοιαν μεταξὺ τῷ λαῷ ᾗ τῷ βασιλέως. Ἀλλὰ καὶ ὁ ζῆλος τῷ βασιλέως πρὸς ἕνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν δὲν πρὸξένησεν αὐτῷ τὴν ἐλαχίσην βοήθειαν παρὰ τῶν Λατίνων, οἱ ὁποῖοι μὲ παράδοξον μωρίαν ἀφῆκαν τὴν πόλιν, τὸ προπύργιον τῆς Χρισιανοσύνης, εἰς τὸν ἄσπονδον ἐχθρὸν τῷ Χρισιανικῷ ὀνόματος, περὶ τῷ ὁποίᾳ ἐγίνωσκον κάλλισα, ὅτι αὐτὸς δὲν ἤθελε σαθῇ αὐτῷ, ἀλλ' ἤθελεν ἀγωνισθῇ νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς νίκας τε ᾗ εἰς τὰ πλησιόχωρα, τυχὸν δὲ ᾗ εἰς τὰ ἀπωτάτω βασίλεια.

Ἐν τῷ μεταξὺ, συναγαγὼν ὁ Μωάμεθ 400,000 σρατιώτας, ἐξῆλθε τῆς Ἀδριανοπόλεως, ᾗ σρατοπεδεύσας πλησίον τῆς Κωνσαντινοπόλεως τῇ ς' Ἀπριλλίᾳ ἐν ἔτει 1453, ἐπολιόρκει αὐτὴν διὰ ξηρᾶς, ἐν ᾧ ὁ ναύαρχος Παντολόγης ἐπολιόρκει διὰ θαλάσσης μὲ 3000 πλοῖα. Ὅλη ἡ δύναμις τῶν Γραικῶν συνίσατο ἀπὸ 6000 Γραικὲς, ᾗ 3000 Γενοάτας ᾗ Ἑνετὲς, ἀπὸ τρία μεγάλα πλοῖα, εἴκοσι μικρὰ, καὶ πολλὰς ὁλκάδας, ἤτοι φορτηγὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ὅλα ἐφυλάττοντο εἰς τὸν λιμένα, τὸν ὁποῖον ὁ βασιλεὺς ἔκλεισε μὲ ἅλυσον. Μεγάλη ἐχρημάτισεν ἡ ὁρμὴ τῶν πολιορκέντων ᾗ ἡ ἀντίσασις τῶν πολιορκημένων· ὁ βασιλεὺς ἐζητήθη πολλάκις ἀπὸ τὲς ἐχθρὲς νὰ παραδοθῇ, ἀλλ' αὐτὸς ἀπεφάσισε κάλλιον ν' ἀποθάνῃ μαχόμενος, παρὰ νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν ἀτίμως· τέλος δὲ περικλείσας ὁ Μωάμεθ ἀπανταχόθεν τὴν πόλιν σενώτατα, ᾗ ὑποχεθεὶς εἰς τὲς σρατιώτας νὰ δώσῃ ὅλον τὸν πλῆτον τῆς πόλεως, παρεθάῤῥυνεν

αὐτὲς νὰ ἐπιχειρήσωσι γενικὴν ἔφοδον ᾗ ὁρμήν. Τότε ἐγίνοντο ἑκατέρωθεν προτρεπτικαὶ ὁμιλίαι πρὸς μάχην ᾗ ἀντίσασιν, ᾗ ἡ ἔφοδος τῶν Τύρκων ἔλαβεν ἀρχὴν περὶ τὸν ὄρθρον τῇ 28 Μαΐε. Οἱ χρισιανοὶ ἐμάχοντο ἀνδρείως ᾗ ἡρωϊκῶς, ᾗ δὶς ἀπέκρυσαν τὴν ἔφοδον τῶν ἐχθρῶν· τέλος δὲ ἀποκαμόντες διὰ τὰς συχνὰς προσβολὰς νέων ἐρχομένων σρατιωτῶν τῷ ἐχθρῷ, ἠναγκάθησαν νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τὴν ὁρμὴν αὐτῶν, εἰς τρόπον ὥσε εἰσέβησαν οἱ ἐχθροὶ εἰς τὴν πόλιν ἀπανταχόθεν, ᾗ κατέσφαττον ὅσες ἀπήντων ἀνηλεῶς χωρὶς διαφορᾶς ἡλικίας, γένες ἢ σάσεως ἀνθρώπων. Οἱ βασιλεὺς ᾗ πολλοὶ ἐκ τῷ βασιλικῷ γένες ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν ἀπηνῶν ἐχθρῶν. Ὁ ἀναγνώσης θέλει εὕρῃ ἐν τῇ ἱσορίᾳ τῷ Δύκα, Φραντζῇ ᾗ ἄλλων συγχρόνων συγγραφέων περισατικὴν ᾗ ἀξιοδάκρυτον περιγραφὴν ὅλων τῶν ἀνεκφράσων κακῶν, ὅσα ἔπαθον οἱ τάλανες Κωνσαντινοπολῖται εἰς τὰς τρεῖς ἡμέρας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Μωάμεθ ἐσυγχώρησεν εἰς τὲς σρατιώτας νὰ διαρπάσωσι τὴν πόλιν. Πολλοὶ μύριοι ἄνθρωποι, ὅσοι κατέφυγον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Σοφίας, κατεκόπησαν ἀνηλεῶς ἀπὸ τὲς παρωργισμένες βαρβάρες. Οἱ πλεῖσοι τῶν εὐγενῶν ἀπεκεφαλίσθησαν δὶ ἐπιταγῆς τῷ σελτάνε· οἱ δὲ λοιποὶ ἐφυλάττοντο εἰς δελείαν τὴν χειρίσην ᾗ αὐτῷ τῷ θανάτε. Μετὰ δὲ τὴν παρέλευσιν τῶν τριῶν ἡμερῶν, ἐπρόσαξεν ὁ Μωάμεθ τὲς σρατιώτας νὰ παύσωσιν ἀπὸ τῷ φόνε ᾗ τῆς διαρπαγῆς, ᾗ τὴν ἀκόλυθον ἡμέραν εἰσέβη ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν πόλιν, ᾗ ἐκλέξας αὐτὴν καθέδραν τῆς Ὀθωμανικῆς μοναρχίας, ὑπεχέθη δημοσίως εἰς ὅλες τὲς ἐγκατοίκες, ὅσοι ἠγάπων νὰ μείνωσιν ἢ νὰ ἐπισρέψωσιν ἐκ τῆς φυγῆς εἰς τὰς παλαιὰς κατοικίας, ὑπεράσπισιν ᾗ ἐλεύθερον τὸν χρισια-

νισμὸν, ἐπικυρώσας ᾗ τὴν ἐκλογὴν τῆ προ ὀλίγυ πρ-
χειριθέντος πατριάρχυ Γεωργίυ Σχολαρίυ ἢ Γενναδίυ.

Τοιυτοτρόπως ἔπεσεν ἡ βασιλὶς ᾗ κορωνὶς τῶν
ἀ. χ. πόλεων εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τέρκων ᾗ μετ' αὐτῆς ἡ
1453. Βυζαντινὴ μοναρχία ἐν ἔτει ἀπὸ Θεογονίας 1453.

Η' ἅλωσις τῆς Κωνσαντινυπόλεως ἐπέσυρε ᾗ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς λοιπῆς Ε'λλάδος, καὶ ἐντὸς ὀλίγυ ἡ πόλις τῶν Α'θηνῶν, ἀπὸ τὴν ὁπρίαν ἐδανείσθη τὸ ἀνθρώπινον γένος τὰς νόμυς ᾗ τὰς Μέσας, ἔγινε θήραμα τῶν Τέρκων. Ε'ν τῷ γενομένῳ διαμερισμῷ τῆς βασιλείας αἱ Α'θῆναι ᾗ Θῆβαι ἐδόθησαν εἰς τὸν Ο"θωνα ἀπὸ Ρόχον (Otho de la Roche), πολεμισὴν περιθόητον Βύργυνδον, φέροντα τὸν τίτλον τῆ μεγάλυ Δυκός. Η' ἐξυσία τύτυ ηὐξήθη ᾗ ἐγκατελείφθη εἰς τὸν ἱὸν ᾗ δεύτερον ἔγγονον, ἕως ἡ κληρονόμος τῆ μεγάλυ δυκάτυ ἔλαβεν ἄνδρα τὸν ἀρχαιότατον ἀπόγονον τῆς οἰκίας Βριέννης. Ο' ἱὸς ἐκ τύτων Βάλθηρος ἀπὸ Βριέννης ὀνομαζόμενος, ὅσις ἔγινε δὲξ τῶν Α'θηνῶν, ἔλαβε πολλὰς στρατιώτας ἐκ τῶν Κατελάνων, καὶ βοηθύμενος ὑπ' αὐτῶν, ὑπέταξε πλέον ἢ 30 φρύρια τῶν γειτόνων ἐξυσιασῶν. Ο"τε δὲ τελευταῖον οἱ περισσότεροι Κατελάνοι ἤρχοντο κατ' αὐτῆ, συνήθροισε στρατὸν 700 ἱππτῶν, 6,400 ἱππέων, ᾗ 8,000 πεζῶν, ᾗ συνεκρότησε μάχην μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἐν τῷ Κυφισσῷ τῆς Βοιωτίας. Οἱ Κατελάνοι συνεποσθντο μὲν ὡς 3,500 μόνον ἱππεῖς ᾗ 4000 πεζοὶ, ἀλλ' ἀνεπλήρυν τὸ ἐλλεῖπον τῆ ἀριθμῆ διὰ τῆς πολεμικῆς ᾗ τακτικῆς αὐτῶν ἐμπειρίας, κάμνοντες κύκλῳ τῆ στρατοπέδυ τεχνικὴν πλημμύραν, ὅπυ ἐρχομένων τῆ δυκὸς ᾗ τῶν ἱππτῶν δίχα προσοχῆς, οἱ ἵπποι ἔπεσον εἰς τὴν βάλτον, ᾗ ὁ Βάλθηρος ὁμῆ μετὰ τῆ πλείσυ μέρυς τῆ

Γαλλικῆ ἱππικῆ κατεκόπη, μεθ' ὃ ἡ γενεὰ αὐτῆ ἐδιώχθη, ᾗ ὁ ἱὸς Βάλθηρος ἀπὸ Βριέννης, ὁ δὲξ τῶν Α'θηνῶν, ὁ τύραννος τῆς Φλωρεντίας, ᾗ ὁ ἵππαρχος τῆς αὐλῆς (connetable) τῆς Γαλλίας ἔπεσον ἐν τῇ μάχῃ τῶν Ποϊτιέρων (Poitiers). Οἱ Κατελάνοι ἔλαβον τὴν Α'ττικὴν ᾗ Βοιωτίαν, ᾗ δεκατέσσαρας χρόνυς ἐφόβυν ὅλην τὴν Ε'λλάδα· ἠναγκάσθησαν ὅμως νὰ γνωρίσωσι κεφαλὴν τὴν Α'ραγονικὴν οἰκίαν. Τῷ ιδ' αἰῶνι, αἱ Α'θῆναι ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Σικελίας ὡς ἐπικαρπία (appannage). Α'λλὰ μετὰ τὰς Γάλλυς καὶ Κατελάνυς ἄλλη τρίτη δυναστεία ἐστερεώθη αὐτῆ, οἱ Α'κκιάϐολοι ἐκ Φλωρεντίας, οἱ ὁποῖοι εἶχον μεγάλην ἰσχὺν ἐν Νεαπόλει, ᾗ Ρ'εϊνέριος ὁ Α'κκιάϐολος ἐκυρίευσε τὰς Α'θήνας. Αἱ Α'θῆναι, τὰς ὁποίας αὐτὴ ἡ φαμιλλία ἠυτρέπισε κτίζυσα νέα οἰκοδομήματα, ἔγιναν ἡ βασιλεύυσα μιᾶς ἐπαρχίας, ἡ ὁποία ἔφθανεν ἕως εἰς τὰς Θήϐας, τὸ Α'ργος, τὴν Κόρινθον, τὰς Δελφὰς καὶ μέρος τῆς Θετταλίας· καὶ τελευταῖον ἡ βασιλεία αὐτῶν κατ- ἀ. χ.
ελύθη ὑπὸ Μωάμεθ τῆ Β'. Νερίων ὁ Α'κκιάϐο- 1455.
λος ἐγκατέλιπε μίαν χήραν, ἡ ὁποία ἔκαμε τὸν σύζυγον αὐτῆς τὸν δεύτερον, Πέτρον Παλμερίωνα, δύκα τῶν Α'θηνῶν. Α'λλὰ Φράγκος ὁ Α'κκιάϐολος, συγγενὴς τῆ Νερίωνος, ζητήσας παρὰ τῆ Σελτάνυ ϐοήθειαν, ἔλαβε τὰς Α'θήνας· φονεύσας δὲ τὴν σύζυγον τῆ πρὸ αὐτῆ, ὑσερήθη τῶν Α'θηνῶν ὑπὸ τῆ Μωάμεθ, ᾗ ἔχε μόνον τὴν δεσποτείαν τῶν Θηϐῶν, ᾗ μετὰ τέσσαρας χρόνυς προδότης κριθεὶς, ἐδολοφονήθη. Οἱ Ε'νετοὶ ἐκυρίευσαν μὲν τὰς Α'θήνας, δὲν ἐδυνήθησαν ὅμως νὰ τὰς φυλάξωσι πολὺν χρόνον.

Ο' Μωρέας διηρέθη ὑπὸ τῆ τελευταίυ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσαντινυπόλεως εἰς δύο ἡγεμονίας· καὶ

ἀ. χ. 1309.

ἀ. χ. ἐπειδὴ οἱ ἡγεμόνες κατήντησαν εἰς φιλονεικίας καὶ ἔρι-
1464. δας, ἔλαβε τὰς ἡγεμονίας αὐτῶν Μωάμεθ ὁ Β΄., ὅσις ἐδίωξε καὶ τὸς ἐναπολειφθέντας ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ ἡγεμόνας. Εἰς τὸς ὑσέρους πολέμους τῶν Ὀθωμανῶν καὶ Ἐνετῶν αἱ Ἑλληνικαὶ νῆσοι καὶ ἐπαρχίαι ἠλλαξαν συχνάκις τὸς δεσπότας. Ἡ μὲν Κύπρος ἐλήφθη ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν τῷ 1571 ἔτει, ἡ δὲ Κρήτη τῷ 1669· ἐν δὲ τῷ 1522 οἱ Ἰωαννίται ὑσερήθησαν τῆς Ῥόδου. Ἐν τῷ τέλει τοῦ ιε΄. αἰῶνος οἱ Ἐνετοὶ ἦσαν εὐ-
τυχέσεροι εἰς ἕνα νέον πόλεμον, καὶ κατὰ τὴν ἐν τῇ
1699. Καρλοβιτζῃ γενομένην εἰρήνην ἔλαβον τὸν Μωρέαν ἕως τοῦ Ἰσθμοῦ, τὸν ὁποῖον μετὰ εἴκοσι σχεδὸν χρόνους
1718. ὑπεχώρησαν κατὰ τὴν ἐν Πασσαροβίτζῃ εἰρήνην πάλιν εἰς τὸς Ὀθωμανούς. Ἐν δὲ τῷ πολέμῳ τῶν Ῥώσσων καὶ Τέρκων, τῷ προηγουμένῳ τοῦ τελευταίου, ὁ κατὰ
πρῶτον ἐπιφανεὶς κατὰ τὸ Ἀρχιπέλαγος Ῥωσσικὸς
1769. στόλος ἠλευθέρωσε μὲν ταύτας τὰς διαφόρους νήσους καὶ πόλεις τῶν Γραικῶν ἀπὸ τῆς δεσποτείας τῶν Ὀθωμανῶν, πλὴν τὸ Γραικικὸν ἔθνος ἐξέπεσε πολὺ ἀπὸ τοῦ χαρακτῆρος τῶν προγόνων (ἂν ἠμποροῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν τὸς πάλαι Γραικὸς προγόνους τῶν καθ' ἡμᾶς Γραικῶν), καὶ δὲν ζητεῖ ν' ἀποτινάξῃ τὸν ζυγὸν, καὶ ν' ἀναβῇ κατ' ὀλίγον εἰς τὸν πρῶην βαθμὸν τῆς τοῦ γένους λαμπρότητος. Ἡ πρώην ἀνδρία ἐξυδενώθη ὑπὸ τῆς δουλικῆς ἀναδρίας· καὶ εἰς τὸς ἀπογόνους τῶν Σπαρτιατῶν (Μανιάτας) ἔμεινεν, ὡς φαίνεται, ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῶν μαθητῶν τοῦ Λυκούργου τοῦτο μόνον, ἡ τέχνη τοῦ δολίως κλέπτειν, ὡς καὶ εἰς τὸς λοιποὺς Γραικὸς τὰ παιγνίδια τῶν ἀρχαίων. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι μὲν εἰσέτι καὶ νῦν ἀγχίνοες καὶ φιλόκαλοι. Ἀλλὰ ταῦτα τὰ προτερήματα, τὰ ὁποῖα μόνον διὰ τῆς ἐλευθερίας ἐκλαμπρύνονται, καὶ διὰ τῆς φιλοσοφίας ἐπὶ τὸ τέλεον

προάγονται, μεταβάλλονται εἰς αὐτὸς εἰς πονηρίαν καὶ πανουργίαν, ὥσε οἱ ἐξ Ἀθηνῶν Γραικοὶ ἐκ τούτου κατήντησαν εἰς παροιμίαν. Αἱ διαφοραὶ τῶν Ἀθηναίων Γραικῶν κρίνονται ὑπό τε τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἑνὸς τῶν πλουσιωτάτων κληρικῶν, ὁ ὁποῖος ἔχει κατ' ἔτος 1000 λίτρ. Στέρλ. (16,000 γρόσ.), καὶ ὑπὸ ὀκτὼ γερόντων, οἱ ὁποῖοι ἐκλέγονται εἰς τὰ ὀκτὼ πατώματα τῆς πόλεως. Ἡ γενεαλογία τῶν εὐγενῶν Ἀθηναίων δὲν ὑπερβαίνει τὸς 300 χρόνους, καὶ οἱ ἐπιφανέσατοι αὐτῶν δεικνύουσι μεγάλην σοβαρότητα, φοροῦντες τὸ λεγόμενον καλπάκι, καὶ ὀνομαζόμενοι μὲ τὸ ψιλὸν καὶ ὀλίγης τιμῆς ὄνομα τοῦ ἄρχοντος. Οἱ Ἀθηναῖοι περιδιαβάζοντες θεωροῦσι τὰ ἔνδοξα μνημεῖα τῶν προγόνων μετὰ μεγάλης ἀδιαφορίας, καὶ πολλοὶ αὐτῶν ὅτε τὰ συγγράμματα ἐκείνων ἐξεύρων ν' ἀναγνώσουν, ὅτε τὸ πνεῦμα νὰ θαυμάσουν· μόνον δὲ ἡ γλῶσσα μετέχει τι ἔτι τῆς εὐφωνίας τοῦ γλαφυροῦ ἀττικισμοῦ.

Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πολέμου, τῆς κατερημώσεως καὶ δουλείας, ἡ Ἑλλὰς ὑπῆρχε πολὺν χρόνον ἡ καθέδρα τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν ἐλευθέρων τεχνῶν. Ὅσα καὶ ἂν συμπεράνωμεν περὶ τῆς προόδου τῶν ἐπισημῶν κατὰ τὴν Ἰνδίαν καὶ Αἴγυπτον, ἡμεῖς γινώσκομεν βεβαίως, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐφώτισεν, ἐκαλλώπισε καὶ κατεκόσμησε τὸ λοιπὸν μέρος τῆς Εὐρώπης, καὶ ἔδειξεν εἰς τὰ γένη πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ ὡραῖον. Οἱ νόες τῆς Ἑλλάδος ἠθοποίησαν ἐκείνες τὸς πολιτικὸς ἄνδρας καὶ ἥρωας, οἱ ὁποῖοι πρῶτοι καθυπέβαλον τὸν ὑπερήφανον αὐτῆς αὐχένα ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ξένης ἐξουσίας. Εἰς τὰς Θήβας ἐδιδάχθη ὁ Φίλιππος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀμύντου, ὑπὸ τὴν προσασίαν τοῦ Ἐπαμινώνδου τὴν φιλοδοξίαν καὶ ὅλας τὰς τέχνας καὶ ἐπισήμας τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ πολέμου, δι' ὧν ἐκείνη ἀποκτᾶται εὐκολώτερον. Ἓλ-

λην φιλόσοφος ὑπῆρχεν ὁ διδάξας τὸν Ἀλέξανδρον τὴν χαλιναγωγίαν τῶν παθῶν καὶ τὴν ἐξουσίαν τῶν διαθέσεων τῶν ἀνθρώπων· τὰ δὲ ποιήματα τὸ Ὁμήρου ἐδίδαξαν αὐτὸν νὰ καταφρονῇ ὑπὲρ τῆς δόξης πάντα κίνδυνον, καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον. Οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ, οἱ διάδοχοι τῆς κατεσπαραγμένης αὐτῷ βασιλείας, ἐδιδάχθησαν καὶ αὐτοὶ, ὡς ἐκεῖνος, τὰ γράμματα καὶ τὴν φιλοσοφίαν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ Μακεδονικὴ ἀνδρία ἐσεμνώθη καὶ καθωδηγεῖτο ἀπὸ τὸν ἐφευρετικὸν νοῦν τῶν Ἑλλήνων.

Καθὼς τὸ φῶς τῆς Ἑλλάδος ἐφώτισε τοὺς Μακεδόνας νικητὰς, οὕτω μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους πορθητάς. Ἡ Φιλοσοφία, ἡ μάθησις καὶ αἱ τέχναι ἤκμαζον ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Σύλλα καὶ Λευκόλλα, καὶ ἔσυραν εἰς διάφορα σχολεῖα τῆς Ἰταλίας πάντα ἄνδρα εὐγενῆ, καὶ τολμῶ εἰπεῖν πάσης τάξεως ἀνθρώπους. Ὁ πλοῦτος, ἡ πολυτέλεια, ἡ διαφθορὰ καὶ τέλος ἡ τυραννία ἐδίωξαν τὰς ἐπιστήμας ἐκ τῆς Ῥώμης· ἀλλ' ἐφ' ὅσον αὐταὶ ἔμειναν, ἀνεπλήρωσαν ὁπωσοῦν τὴν ἔλλειψιν τῆς ἐλευθερίας· καὶ ἂν ἦσαν ἀδύνατοι ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν τυραννίαν, ἐπαρηγόρουν κἂν τὴν γνώμην ἐν μέσῳ τῶν παθημάτων. Ὁ Στωϊκὸς ἐθεώρει μὲ γαληνὸν πρόσωπον τὰ ὄργανα τοῦ θανάτου αὐτοῦ, πειθαρχῶν εἰς τὸ θέλημα τῆς τύχης, καὶ συμφερόμενος τῇ παρούσῃ τάξει τοῦ παντὸς, τοῦ ὁποίου αὐτὸς ἀπετέλει ζῶν ἢ θνητὸς μόνον τὸ πολλοστημόριον. Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς δυσυχεστάτους χρόνους, ὁπότε ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων ἤγγιζεν εἰς τὴν πτῶσιν, ἀναμέσον τῶν ἐρειπίων τοῦ παλαιοῦ κόσμου, τοῦ κατεσπαραγμένου ἔσωθεν μὲν διὰ τὰς διχονοίας, ἔξωθεν δὲ διὰ τὰς εἰσβολὰς τῶν βαρβάρων γενῶν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, Ἄρτης καὶ Δύσεως, πολλοὶ ἀνεβλάστησαν

ἐκ διαδοχῆς ἄνδρες ἀγχίνοες, πεπαιδευμένοι καὶ νευρεχεῖς, καὶ μετέδοσαν τὸ ἱερὸν φῶς τῆς ἀληθείας (τὸ ὁποῖον, ὡς ὁ ἥλιος, ἂν καὶ συμβαίνει νὰ ἐκλείπῃ ἢ νὰ σκοτίζηται, ὐδέποτε ἐγκαταλείπει τὸν κόσμον) ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ μετὰ τὸν ἐμπρησμὸν τῆς περιβλέπτου βιβλιοθήκης τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τῇ τότε καθέδρᾳ τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν, ἡ Κωνσταντινούπολις (πλὴν τῶν Ἀθηνῶν) ἔμεινε τὸ μόνον διδασκαλεῖον τῆς φιλοσοφίας. Ἐνταῦθα ἀνεκινήθησαν αἱ παλαιαὶ μεταφυσικαὶ διατριβαὶ, καὶ κατήντησαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐμόρφωσαν θεολογικὰς διαφοράς, αἱ ὁποῖαι ἐτάραττον καὶ ἐσάλευον τὴν μητρόπολιν τῆς ἀνατολικῆς βασιλείας καὶ ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ, καθ' ὃν ἡ πόλις ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τούτων ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία καὶ φιλοσοφία δὲν ἐξέλιπε παντελῶς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, καὶ εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἀκαδημίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως αἱ ἐπιστῆμαι διδάσκονται εἰσέτι καὶ νῦν ἑλληνισὶ, καὶ ἑλληνισὶ φθέγγονται οἱ διδάσκαλοι μετὰ τῶν μαθητῶν. 640. ἀ. χ.

Οἱ πεπαιδευμένοι τῶν Ἑλλήνων ἀνδρῶν, ὅσοι μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεταναστάντες ἔφυγον εἰς Ἰταλίαν, εὗρον βοήθειαν καὶ ὑπεράσπισιν, ἐχ' τοσοῦτον ὠφέλιμον εἰς ἑαυτοὺς, ὅσον χρήσιμον εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν, παρὰ τοῖς ἐν Φλωρεντίᾳ Μεδίκοις (medici) καὶ παρὰ τῷ πάπᾳ Λέοντι τῷ δεκάτῳ τῷ ἐκ τῆς αὐτῆς φαμιλλίας. Ἡ Ἑλληνικὴ διάλεκτος ἔγινε κατὰ τὴν Ἰταλίαν τόσον ἐν χρήσει, ὥσε καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες ἐπίσαντο καὶ ἐλάλουν ἑλληνισί. Ἐν λόγῳ, ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία ἤκμαζεν ἐν Ἰταλίᾳ σχεδὸν ἕνα αἰῶνα μετὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν ἐπιστημῶν, διδασκομένη μάλιστα ὑπὸ τῶν

Ἰησυϊτῶν ἐπιμελῶς καὶ εὐτυχῶς. Ἐκ τῆς Ἰταλίας μετ-
εφυτεύθησαν αἱ τέχναι καὶ ἐπιζῆμαι εἰς τὴν Γαλ-
λίαν οὐδέποτε περὶ τὸ μέσον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν περὶ
τὸ τέλος τῶ προπαρελθόντος αἰῶνος.

Οἱ καθ' ἡμᾶς Γραικοὶ, δίχα τινὸς πολιτικῆς
ἐπιῤῥοῆς, καὶ δῆλοι στρατιωτικῆς διοικήσεως, σώζουσιν
ἔτι ζωπύρα τῶ πρωτοτύπω αὐτῶν χαρακτῆρος. Ἐκ
τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας διακρίνονται εὐκόλως οἱ διά-
φοροι βαθμοὶ τῆς πτώσεως καὶ ἐκλείψεως αὐτῶ τῶ χα-
ρακτῆρος, καὶ παρισῶσιν εἰς τὸ περίεργον ὅμμα τῶ
ἀναγνώστω πολλὰ καὶ ἀξιόλογα πράγματα. Ἡ κακο-
τροπία ἐνεργοῦσα κατέστρεψε κατ' ὀλίγον τὰς πολιτι-
κὰς διαταγὰς τῶν ἐπιφανεστάτων πόλεων τῆς Ἑλλά-
δος, καὶ ἡ παντελὴς αὐτῶν καταῤῥοφὴ ἀντενεργοῦσα,
ἐπετάχυνε τὴν πτῶσιν τῆς ἀρετῆς. Ἡ ἁπλότης, ἡ
κοσμιότης, ἡ μετριότης, ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ καλὴ πί-
στις ἔφυγον πρῶτον τῶν ἄλλων ἀρετῶν, καὶ ἔσχατον πάν-
των ἡ στρατιωτικὴ ἀνδρία. Ἀλλ' ὅμως οἱ Γραικοὶ ἐδεί-
κνυον ἔτι πολλάκις τὸ ζωηρὸν τῆς κράσεως, καὶ ἔσω-
ζον ἔτι τὴν χαρακτηρίζασαν αὐτὸς ταχεῖαν συναίθησιν
τῆς ἀγαθοποιΐας καὶ κακοποιΐας, καὶ τὴν ὀξεῖαν παλιμβο-
λίαν, ἕως ὅ ἡ τυραννία κατέπαυσεν αὐτὸν τὸν σάλ
τῶν παθῶν, καὶ οἱ κατατεθλιμμένοι Γραικοὶ κατατ
πεινωθέντες, ἠναγκάσθησαν νὰ φιλήσωσι τὴν χεῖρ
ἥτις ὑψώθη πρὸς ὄλεθρον αὐτῶν. Ἡ ἐφευρετικὴ ζω-
ρότης, ἡ διακριτικὴ ἀγχίνοια, ἡ ἐπιχειρηματικὴ λ
τολογία, καὶ ἡ ἔμφυτος ὀξυθυμία ἐπέζησαν εἰς
πτῶσιν τῆς ἀρετῆς, καὶ σώζονται μέχρι τῆς σήμ
εἰς τὰς σχολαστικὰς διατριβὰς, καὶ εἰς τὰ βαθέα ἄμα
καὶ ἄτιμα τεχνεύματα τῶν Γραικῶν πραγματευτῶν.

Τέλος τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ
περὶ
τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἅμα δὲ καὶ περὶ
θρησκείας, ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν
Ἑλλήνων.

ΜΕΡΟΣ Α'.

Περὶ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν τῶν Ἑλλήνων.

Κατὰ τὸς ἡρωϊκὸς αἰῶνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΤΕΧΝΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

§. Α'.

Πολεμικὴ τέχνη.

Περίληψις.

Εἰσαγωγὴ — ἀξιοπιστία τῶ Ὁμήρω ὡς ἱστορικῶ — γυμνάσεις καὶ στρατιωτικὴ κατάστασις τῶν Ἑλλήνων — ἀποτέλεσμα τῶν στρατιωτικῶν διαταγῶν πρὸς τὰ ἤθη — πολεμικοὶ νόμοι.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐδόξαζον σεμνῶς, ὅτι ἡ γῆ, ἐν ᾗ ἔζων, ἦτο μάλιστα ἁρμοδία εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τὰ τερπνὰ κλίματα τῆς Α-
σίας ἐγέννων μὲν ἄνδρας ἐφευρετικὸς καὶ ἀγχίνοας, ἀλλ' ἐμαλάκυνον τὰς κράσεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ κα-
τυπέβαλλον αὐτὸς εἰς δουλείαν. Τὰ αὐστηρὰ καὶ τραχέα

κλίματα τῆς Εὐρώπης ἔδιδον μὲν ἰσχὺν ἢ εὐκινησίαν εἰς τὰ μέλη τὸ σώματος καὶ ἀφυβίαν εἰς τὸν νῦν, ἀλλ' ἐψύχαινον τὴν φαντασίαν ἢ ἀπενάρκουν τὰ λεπτὰ τῆς ψυχῆς αἰσθήματα. Οἱ ἐγκάτοικοι τῆς ἀνατολῆς ἢ μεσημβρίας ἐξέπεσον ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τὴν ἀτυχῆ καταχρησιν τῆς δυνάμεως, ἐν ᾧ οἱ ταραχοποιοὶ υἱοὶ τῶν ἀρκτῴων ἢ δυτικῶν μερῶν ἦσαν ἀνάξιοι δι' ἀμάθειαν ἢ ἀφυΐαν νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τακτικὸν διοικήσεως σύστημα. Μόνοι οἱ Ἕλληνες κείμενοι μεταξὺ τῶν δύο ἀκροτήτων τὸ ψύχος ἢ τὸ θερμὸ, εἶχον ἀνδρίαν συνημμένην μὲ ἀγχίνοιαν, ἐμετρίαζον τὸ σκυθρωπὸν ἢ ἀνδρικὸν μὲ τὰς εὐγενικωτάτας ἀρετὰς, ἢ ἀπήλαυον τὸ διπλοῦν ὄφελος τῆς ἐλευθερίας ἢ τῶν νόμων (1).

Αὕτη ἡ λαμπρὰ παρατήρησις, ἡ ὁποία θεραπεύει πολὺ τὴν φυσικὴν τῶν ἐθνῶν ματαιότητα, δυσκόλως ἐμπορεῖ νὰ ἐκληφθῇ ἀληθὴς ἀπὸ τὸν προσεκτικὸν ἐξιχνευτὴν τῆς ἀληθείας, ὁ ὁποῖος θέλει ἀποδώσει τὴν ἀνωτέραν λαμπρότητα τῶν Ἑλληνικῶν ἠθῶν περισσότερον εἰς τὴν φιλοκαλῆ φαντασίαν τῶν συγγραφέων, παρὰ εἰς τὴν καθ' αὐτὸ ἀξίαν τῆς ὑποθέσεώς των. Καὶ ὅμως ὁμολογοῦμεν εἰλικρινῶς, ὅτι διὰ πολλὰ αἴτια πρέπει νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ὁ μέγας ποιητὴς, παρὰ τὸ ὁποῖον μάλιστα μανθάνομεν τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, ἀπέγραφε μόνον ἀπὸ τὴν φύσιν· ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ζητεῖ νὰ καλλωπίζει τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ διηγεῖται ἁπλῶς ἢ ἀφελῶς ὅσα ἴδε ἢ ἤκουσεν. Αἱ ἰδέαι αὐτοῦ ἢ τὰ φρονήματα ὄχι μόνον

(1) Ἀριστ. πολιτ. βιβλ. ϛ'. κεφ. ζ. Ἰσοκρ. πολιτ. Ἀθην. Παηγυρικ. ἢ Πανα θην.

εἶναι ἐσολισμένα μὲ τὰς σειρήνας τῆς ποιητικῆς, ἀλλὰ ἢ γέμουσι τῶν γοητειῶν τῆς ἀληθείας, ἢ μίας θαυμασίας ποικιλίας χαρακτήρων, φυλαττόντων ἐν τῷ μέσῳ ἀναριθμήτων ποικίλων παρασάσεων γενικὸν εἶδος ὁμοιότητος, ἐξαιρῶσι τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα ποιητικὰ συγγράματα, ἢ ἀποδεικνύουσιν, ὅτι αὐταὶ ἀπεγράφησαν ἐκ ἀπὸ τὴς περιωρισμένης τῆς ἀνθρωπίνης ἐφευρέσεως συνδυασμὲς, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἄπειρον ποικιλίαν τῶν ἐντυπώσεων ἐν τοῖς πλησίοις ταμείοις τῆς φύσεως. Ἀναμφιβόλως εἰς μερικὰ μέρη τῶν ποιημάτων τε ὑπήκουσεν ὁ Ὅμηρος εἰς τας ἀρεσὰς ἐμπνεύσεις τῆς ἀξιεράτε φαντασίας τε, ἀλλὰ φαίνεται σαφῶς ἐκ μόνης ἐσωτερικῆς ἐναργείας, ὅτι αὐτὸς περιγράφει περισατικῶς καὶ ἀκριβῶς τὴν γεωγραφὰν, μυθολογίαν, ἱσορίαν ἢ τὰ ἤθη τῆς Ἑλλάδος, ἢ ὅτι αἱ περὶ τούτων ὅλων παρατηρήσεις τε συνάδουσιν ἐντελέσατα μὲ τὰς δόξας ἢ μὲ τὴν πίσιν, αἱ ὁποῖαι ἐπεπόλαζον τότε μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν τε. Εἰ δὲ ἢ τοῦτο ἀπαιτεῖ τὴν βοήθειαν ἐξωτερικῆς ἐναργείας, δύναται νὰ βεβαιωθῇ διόλε ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τῶν Ἑλλήνων ἱσορικῶν, οἱ ὁποῖοι πᾶσαν σιγμὴν ὁμολογοῦσι τὴν ἀληθινολογίαν τὸ ποιητὸ, προσεπικυροῦντες ὐ μόνον τὴν ἀλήθειαν τῶν παρ' αὐτοῦ διηγημένων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπιῤῥοὰς τῶν αἰτιῶν, ἃς ἐκεῖνος ἀπονέμει αὐτά (1).

(1) Ἡ φύσις ἢ τὰ λοιπὰ τῶν θεῶν, τὰ ὁποῖα δικαίως παράττηται τὰ αἰσθήματα τῶν νεωτέρων ἀναγνώσων, συνάδουσιν ἐντελῶς μὲ τὴν πίσιν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ παντοτεινὴ μεσολάβησις τούτων τῶν αἰθερίων ὄντων εἰς τὰ ἀνθρώπινα πράγματα κρίνεται ἀληθὴς ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον, Θα-

Αἱ γυμνάσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων διευθύνοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἱερὰν ἐπιρροήν, ἡ ὁποία ἐκυβέρνα τὰς πραξεις των κοινὴ τε καὶ κατ' ἰδιαν. Ὁ πόλεμος ὑπῆρχε τὸ κύριον αὐτῶν ἐπιτήδευμα· καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐδείκνυον τὰς εὐγενικωτατας αὐτῶν ἀρετὰς καὶ τὰ μέγιστα ἐλαττώματα τῆ χαρακτῆρός των. Αὐτοὶ δὲν ἐγίνωσκον μὲν ἐκείνες τὲς τακτικὲς ἐξελιγμὲς, οἱ ὁποῖοι δίδουσιν ἁρμονίαν καὶ συμφωνίαν εἰς πολυάριθμα τάγματα ἀνθρώπων, καὶ ἐνισχύουσιν ὁλόκληρα στρατεύματα νὰ κινῶνται μὲ τὴν ταχύτητα καὶ ἐπιδεξιότητα τῶν μονομαχόντων, ἀλλὰ τὸ ἐλλεῖπον τῆς ἐπιδεξιότητος ἀνεπλήρων διὰ τῆς ἀνδρίας· ἐπερι-πάτων δὲ εἰς τὸν πόλεμον εἰς βαθεῖαν φάλαγγα, ὥρμων βιαίως εἰς τὴν συμπλοκὴν, καὶ ὅτως ἤρχοντο εἰς χεῖρας μετὰ τῶ ἐχθρῶ. Πᾶς τις στρατιώτης ἐμάχετο συσάδην μετὰ τῶ ἀνταγωνισθῆ, καὶ ἠγωνίζετο νὰ κατα-παλαισῃ αὐτόν. Τὸ κύριον αὐτων ὅπλον ὑπῆρχεν ἡ λόγχη, ἡ ὁποία ῥιπτομένη ἀπὸ νευρώδη καὶ εὔρωστον ἄνδρα, διεπέρα συχνάκις καὶ διὰ τῶν στερεωτάτων ἀσπί-δων καὶ θωράκων· ὅτε δὲ ἀπετύγχανον τῶ σκοπῶ, ἡ ἡ λόγχη δὲν ἐνήργει δι' ἔλλειψιν ἀνδρίας, ὥρμων εἰς τὰ ξίφη. Καὶ τοῦτο τὸ εἶδος τῶ πολεμεῖν ἦτο κοινὸν εἰς

κυδίδην, Ξενοφῶντα καὶ τὰ λοιπὰς συγγραφεῖς. Ὁ Ἡρόδοτος (Α'. κεφ. 131.) ἐξηγεῖ τὴν αἰτίαν, διὰ ἣν οἱ Πέρσαι δὲν ἐδέχοντο μήτε ναὺς, μήτε ἀγάλματα, μήτε βωμὸς, λέγων, "ὅτι ἐκ ἀνθρωποφυέας ἐνόμισαν τὲς θεὲς, καθάπερ οἱ Ἕλληνες, εἶναι". Ὅτι οἱ θεοὶ πολλάκις ἐπαρρησιάζοντο ἀνθρωπόμορφοι, τοῦτο προϋποτίθεται ἀπὸ τὸν Παυσανίαν ἐν Ἀρκαδ. καὶ Πλάταιᾳ. περὶ μουσικῆς. Περὶ τῆς ἰδίας δέξης διῆσχυρίζετο ποτὲ καὶ Ἰουλιανὸς ὁ ἀποστάτης. Ὅρα Gibbon history vol. III.

τὲς στρατιώτας καὶ στρατηγὲς, ἐξ ὧν οἱ τελευταῖοι διέπρεπον ἐν τῇ μάχῃ κατά τε τὴν δύναμιν αὐτῶν καὶ ἀνδρίαν, καὶ κατὰ τὴν ἐπιδεξιότητα καὶ στρατηγικὴν σύνεσιν. Οἱ Ἕλληνες εἶχον τόξα, σφενδόνας καὶ ἀκόντια, τὰ ὁποῖα μετεχειρίζοντο ἐναντίον τῶ μακρόθεν ἰσαμένω ἐχθρῶ· ἀλλ' ἡ χρῆσις τούτων τῶν ὅπλων, τὰ ὁποῖα συνειθίζοντο πολὺ εἰς τὲς ἡρωϊκὲς αἰῶνας ὡς στρατιωτικὰ ψυχαγωγήματα, περιωρίζετο ἐν τῷ πολέμῳ εἰς τὲς ποταπὲς πολεμάρχας. Ἡ πανοπλία αὐτῶν ἦτον ἐντελεσάτη, τῆς ὁποίας ἡ μὲν πλατεῖα περικεφαλαία, ἐσολισμένη μὲ πτερὰ, ἐσκέπαζε τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον, ὁ δὲ στερεὸς θώραξ ἐκάλυπτε τὸ σῶθος, τὰ δὲ χάλκινα πέταλα κατέβαινον ἕως εἰς τὲς πόδας, καὶ ἡ πλατεῖα ἀσπὶς κρεμαμένη ἐπὶ τῶν ὤμων, ἐσρέφετο καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, καὶ ἀντώθει τὰς ἐχθρικὰς προσβολάς.

Αἱ συσάδην γινόμεναι μάχαι τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ἐπιτήδειαι νὰ διεγείρωσι τὰ ἔχθιστα πάθη τῆς ψυχῆς, καὶ νὰ παροργίζωσι τὴν ἐθνικὴν μνησικακίαν διὰ πρωσωπικῆς ὀργῆς καὶ ἐκδικήσεως. Μία μάχη συνίσατο ἀπὸ πολλὰς μονομαχίας, αἱ ὁποῖαι ἤυξανον ἐς ἄκρον τὴν ἔχθραν τῶν ἀντιπολεμόντων μερῶν, καὶ πᾶς τις στρατιώτης ἐγίνωσκε τὸν ἀνταγωνισὴν, παρ' ὃ ἔλαβεν, ἢ εἰς ὃν ἀπέδωκε τὰς μεγίσας ἀτιμίας. Διὰ τοῦτο ἐμάχοντο μὲ ὅλην τὴν ἐνδεχομένην αἰσχρὰν μνησικακίαν, καὶ πολλάκις ἐμίαινον τὰς τιμὰς τῆς νίκης μὲ τοιαύτας ἀπανθρωπίας, αἱ ὁποῖαι εἶναι φυσικαὶ εἰς τὲς ἀνθρώ-πες κατὰ τὴν σιγμὴν, ὅτε θριαμβεύσι κατὰ τῶ μεγίσῳ ἐναντίῳ. Εἰς τοῦτο τὸ λυπηρὸν συμβεβηκὸς καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν τῶ νὰ κατέχωσιν οἱ κατὰ πρῶ-τον συλήσαντες τὰ πολεμικὰ λάφυρα, πρέπει ν' ἀπο-

δώσωμεν τὰ χείρισα κρίματα, τὰ ὁποῖα ἔπραξαν ἐνίοτε οἱ ἀνδρειότατοι καὶ γενναιότατοι τῶν Ἑλλήνων στρατηγῶν.

Αἱ πρὸς τὲς νικηθέντας αὐχηρότητες τῶν Ἑλλήνων δὲν προύρχοντο ἀπὸ τὴν βαρβαρότητα τῶν τότε αἰώνων ἢ ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν τῶν δικαίων τῆς ἀνθρωπότητος, καθὼς εἶναι φανερὸν ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐνομίζοντο ἀναγκαῖαι πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς εὐνοίας τῶν θεῶν ἐν πάσῃ ἐκστρατείᾳ ἢ νίκῃ· αὗται δὲ αἱ παρατηρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐπερείδοντο εἰς τὲς νόμες τῶν Ἑλλήνων, ἐφυλάττοντο ἔντε τῇ ἀρχῇ τὲ πολέμε, ἐν τῷ πολίμῳ, ἢ μετὰ τὸ τέλος αὐτὲ. Πρὸ τὲ ἐπιχειρῆσαι δικαίως τὸν πόλεμον, ἦτον ἀναγκαῖον νὰ σκλῶσι πρέσβεις, οἱ ὁποῖοι ἔμελλον νὰ παραιτήσωσι τὰς ἀδικίας τὲ ἐχθρὲ, ἢ νὰ ζητήσωσιν ἄμεσον ἢ ἐντελῆ ἱκανοποίησιν· ἐὰν δὲ ὁ ἐχθρὸς δὲν ἔσεργεν εἰς τῦτο, νὰ κηρύξωσι δημοσίᾳ τῆς κοινότητός των τὴν ἀπόφασιν τὲ νὰ ζητήσωσι τὰ δίκαιά των μὲ βίαν. Ὅτε δὲ ἀπεφασίζετο ὁ πόλεμος, οἱ κήρυκες, οἱ ἱερὸι ὑπηρέται τῶν βασιλέων, σεβόμενοι ἀπὸ φίλες τε ἢ ἐχθρὲς, ἤρχοντο ἀσφαλῶς διὰ μέσε τῶν παρατεταγμένων ἐχθρῶν, ἢ ἐκήρυττον εἰς τὲς σιωπῶντας πολεμικὲς τὰ παραγγελθέντα αὐτοῖς, ἢ ἐζήτεν ἄδειαν νὰ θάψωσι τὲς νεκρὲς, τὸ ὁποῖον ἦτον ἡ πρώτη τῶν Ἑλλήνων φροντίς. Ἡ χρῆσις τῶν ἰοβόλων ὅπλων ἦτον ἀπηγορευμένη ἐπὶ ποινῇ τῆς θείας ὀργῆς. Ἡ ζωὴ τὲ αἰχμαλώτε ἐτυγχωρεῖτο, ὅταν ἐδίδοντο ἱκανὰ λύτρα (1). Ὅταν ἐγίνετο εἰρήνη μεταξὺ δύο ἐχθρικῶν ἐθνῶν μὲ ὅρκον μόνον, οἱ παραβάται τῶν ἱερῶν ὅρκων παρεδίδοντο μετα-

(1) Ἰλιάδ. α. ζ. 24.

ξὺ δημοσίων θυσιῶν καὶ σπονδῶν εἰς τὴν ὀργὴν τῶν τρομερῶν θεῶν (1).

§. Β'.

Γεωργικὴ — Ἀρχιτεκτονικὴ — Ζωγραφία — Μυστικὴ.

Περίληψις.

Κατάσασις τῆς γεωργικῆς — Βάναυσοι τέχναι — Ἀρχιτεκτονικὴ, ζωγραφία ἢ μυστικὴ.

Ἀπὸ τὰς τέχνας τῆς εἰρήνης ἀπήλαυσαν οἱ Ἕλληνες τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα ἢ τὰ ἀγαθὰ, ἐχὶ δὲ ἢ τὰς πολυτελείας τῆς ζωῆς. Ἡ ποιμενικὴ ἢ ἡ γεωργικὴ ἐχορήγησαν εἰς αὐτὲς τὰς ἀναγκαιοτάτας τροφὰς ἢ ὕλας τῶν ἐνδυμάτων. Τὰ οἰκονομικὰ ὄργανα ἦσαν πολλὰ ἀτελῆ, ἢ αὐτὸ τὸ ἄροτρον (ἀλέτρι), τὸ ὠφελιμώτατον παρὰ πάντα, συνίσατο ὅλον ἀπὸ ξύλον (2) διὰ τὴν σπανιότητα τῦ σιδήρε μᾶλλον, ἢ δι' ἄγνοιαν (3). Ἐπὶ τῶν χρόνων τῦ Ἡσιόδε ἐφευρέθησαν αἱ ψαλίδες, ἢ πρὸ τότε ἐχωρίζετο πάντα χρόνον τὸ ἔριον ἀπὸ τῶν προβάτων ἐκ φύσεως (4). Ἡ κριθὴ ἦτο τὸ κύριον γέννημα τῶν ἀγρῶν ἢ ἡ συνειθισμένη τροφὴ τῶν ἀνθρώπων ἢ ἵππων. Ἡ ἐφεύρεσις τῶν μύλων ἦτον ἄγνωσος, ἢ ὁ σῖτος πρῶτον μὲν προπαρεσκευάζετο, εἶτα δὲ ἐλεπτύνετο μεταξὺ δύο μεγάλων λίθων κινεμένων διὰ τῆς χειρός (5). Οἱ Ἕλληνες ἐκαλλιέργυν μὲν τὰς

(1) Ἰλιάδ. γ'. (2) Ἡσιόδ. ἔργα ἢ ἡμέραι. (3) Ὅρα Ὁμηρ. ἁπανταχῦ. (4) Ἡσίοδ. αὐτόθ. (5) Πλίν. βιβλ. ιη'. κεφ. ιδ'.

ἐλαίας, ἡγνόει ὅμως τὸ ἐξ αὐτῶν πιεζόμενον ἔλαιον, τὸ τόσον ἁρμόδιον πρὸς παρηγορίαν τῇ μελαγχολικῇ σκότες τῆς νυκτός (1). Ἡ Ἑλληνικὴ γῆ ἦτο μὲν ἐπιτηδεία πρὸς βλάστησιν τῶν κλημάτων· ἀλλ' ἡ μακρὰ καὶ ἐπίπονος ἐργασία, δι' ἧς ἐχωρίζετο καὶ κατεσκευάζετο ὁ χυμὸς τῶν σαφυλῶν, ἔκαμνε τὸν οἶνον σπάνιον καὶ δυσπόριστον (2).

Ἐκ τῶν βαναυσικῶν τεχνῶν τὸ ὑφαίνειν ἦτο τὸ γνωσότερον παρὰ πάσας, τὰς ὁποίας ὅλας εἰργάζοντο οἱ Ἕλληνες ἰσάμενοι, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει τὴν ἀτέλειαν τῶν τεχνῶν. Ἡ ἄξινη (σεκῦρι λατινιστὶ), τὸ τρύπανον, ὁ πέλεκυς καὶ ἡ σάγμη εἶναι τὰ ὄργανα, ὅσα μνημονεύει ὁ Ὅμηρος, εἰς τὸν ὁποῖον ἦσαν, ὡς φαίνεται, ἄγνωστα ὁ πρῖων, ὁ γνώμων (διαβήτης), καὶ ἡ ναυτικὴ πυξίς (3). Ἡ τέχνη τῆ τορεύειν τὸ μάρμαρον, τὸ ὁποῖον ὕστερον ἐχορήγησεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀγχίνοιαν τὰς ὕλας ἐκείνων τῶν ἀμιμήτων φιλοτεχνημάτων, τὰ ὁποῖα θαυμάζονται μέχρι τῆς σήμερον, ἦτον ἔτι ἄγνωστος, ὅτε ἐξύλιζεν ὅτος ὁ πολύτιμος λίθος τὰς κατοικίας τῶν Ἑλλήνων (4).

Ὁ Ὅμηρος δὲν μνημονεύει τὰς τάξεις τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, αἱ ὁποῖαι ἐφευρέθησαν εἰς τὰς ὕστερον αἰῶνας, καὶ αἱ σῄλαι ὑπάρχουσι τὰ μόνα παρ' αὐτῷ περιγραφόμενα στολίσματα τῶν οἰκοδομῶν. Αἱ οἰκίαι τῶν μεγάλων ἦσαν περιεφραγμέναι ἀπὸ ἓν ἔρκος, ἤτοι τεῖχος συνισάμενον εἰς δύο σανιδώματα, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὸ χαμηλώτερον διηρεῖτο εἰς τέσσαρα μέρη, εἰς τὴν αὐλὴν, αἴθουσαν, πρόδρομον καὶ θάλαμον (1). Ἡ σκέπη τῶν οἰκιῶν ἦτον ἐπίπεδος, ὡς καὶ τὴν σήμερον εἰς τὴν Νεάπολιν, Σικελίαν, καὶ εἰς ὅλην τὴν ἀνατολὴν, καὶ αἱ θύραι ἀνοίγοντο πρὸς τὸ πέριξ τεῖχος, ἐν ᾧ αἱ θύραι τῆ τείχους αὐτῆ ἀνοίγοντο πρὸς τὰ ἔξω, ἤτοι πρὸς τὰς ὁδές (2). Ἡ ἐφεύρεσις τῆ χωνεύειν τὰ μέταλλα ἐκαλλιεργεῖτο θαυμασίως· καὶ μ' ὅλον ὅτι τὸ κυρίως ὀνομαζόμενον ζωγραφίζειν ἦτον ἀκατέργαστον καὶ ἀτελὲς ἐπὶ τῶν χρόνων τῆ Ὁμήρε, ὅμως ἡ ἀγχίνοια τῆ θείε ποιητῆ περιέγραψε γλαφυρότατα τὰς στοιχειώσεις τῆς συγγενοῦς τῇ ζωγραφίᾳ τέχνης (3). Ἡ μουσικὴ ἐκαλ-

(1) Οἱ Ἕλληνες δὲν ἐφεῦρον ἄλλο μέσον πρὸς τοῦτο, εἰμὴ τὸ καίειν ξύλα. Οἱ λύχνοι, τοὺς ὁποίους ἀναρέει ὁ Ὅμηρος, συνίστωντο ἀπὸ κλῶνας ῥητινώδους δένδρου (Ὀδύσ. ζ. στίχ. 307. καὶ σ, στίχ. 306 καὶ 309).

(2) Ἐυσάθ. εἰς Ἰλιάδ. α, στίχ. 31.

(3) Ὀδυσσ. ε, στίχ. 234. κτ.

(4) Ἐν τῷ παλατίῳ τῆ Ἀλκινόε, ἐν ᾧ ἔλαμπεν ὁ χρυσὸς, ὁ ἄργυρος, ὁ χαλκὸς, καὶ ὁ ἤλεκτρος, δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὲ τὸ μαρμάρε (Ὀδύσσ. δ, στίχ. 72).

(1) Ἰδὲ Πολυδεύκες ὀνομαστικόν. Εἰς τὴν αἴθουσαν, ἤτοι σάλαν, ἡ ὁποία ὑπέκειτο εἰς τὰς ἀκτῖνας τῆ ἡλίε καὶ προσβολὰς τῶν ἀνέμων, ἐκοιμῶντο οἱ ξένοι καὶ οἱ ἐν ὑπολήψει ἄνθρωποι. Τὸ πάλαι ἀνῆπτον τὸ πῦρ ὑπὸ τὴν σοὰν τῶν μεγάλων οἴκων, ἐπειδὴ πρὶν εὑρεθῇ ἡ τέχνη τῆ νὰ δίδωσι διέξοδον τῷ καπνῷ εἰς τὰ κλειστὰ μέρη, ἀνῆπτον τὸ πῦρ μόνον εἰς τὲς ὑπαθρίες τόπες.

(2) Τὰ εὐγενικώτερα εἴδη τῆς ζωγραφικῆς παρισάνονται εἰς τὴν ἀσπίδα τῆ Ἡρακλέες, τὴν κατασκευαθεῖσαν ὑπὸ τῆ Ἡφαίσε, καὶ πᾶσα ζωγραφία παρίσησι θαυμάσιον βαθμὸν ἐφευρέσεως καὶ συνθέσεως· περιέχονται δὲ ἐν αὐτῇ τῇ θαυμαζῇ ἀσπίδι δέκα ζωγραφίαι (Ἰλιάδ. σ, στίχ. 590. κτ).

(3) Οἱ πρῶτοι ποιηταὶ ἦσαν καὶ οἱ πρῶτοι μουσικοὶ ἐν τοῖς ἡρωϊκοῖς αἰῶσιν, εἶσι ὁ Ἀμφίων, ὁ υἱὸς τῆ Διὸς καὶ τῆς Ἀντιόπης, ὁ ἐφευρετὴς τῆς λιθαρφδικῆς, ὁ Λίνος

λιεργεῖτο πολὺ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἦτον ἐντελὴς ϗ τόσον ἁρμοδία πρὸς κίνησιν τῆς ψυχῆς. Τὰ ἀποδιδόμενα εἰς αὐτὴν ἀποτελέσματα εἶναι μὲν τερατώδη, ἔχει δὲ ϗ ἀπίθανα, διότι ἡ ἀρχαία μουσικὴ δὲν ἦτο ψιλὴ συνάφεια ἀλλήλως διαδεχομένων μελῳδικῶν ϗ ἀσημάντων ἤχων, ἀλλὰ μίμησις ϗ καλλωπισμὸς ἁπλῶν, φυσικῶν ϗ παθητικῶν τόνων ϗ μελῳδιῶν μιᾶς ὡραίας ϗ ἐμφαντικῆς διαλέκτου (1).

ΚΕΦ. Β'.

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ.

Περίληψις.

Ἀριθμητική — Ἀστρονομία — Γεωγραφία — Γατρική κτ.

Εἰς τὲς ἡρωϊκὲς αἰῶνας οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶχον εὐκαιρίαν ὅτε ὄρεξιν νὰ καταγίνωνται εἰς τὰς θεωρητικὰς ἐπιςήμας, ϗ ἐτίμων μόνον, ὅσαι ἀνάγονται εἰς τὸ

ὁ ἐξ Εὐβοίας, ὁ ςιχυργὸς τῶν ἐλεγείων, Ἀνθὴς ὁ ἐξ Ἀνθηδῶνος τῆς Βοιωτίας, ὁ συνθέτης τῶν ὕμνων, ὁ Πίμπλειος, ὁ ἐκ τῆς Πιερίας, ὅςις ἔψαλε τὰς μέσας ἐν τοῖς ποιήμασί του, ὁ Φιλάμμων, ὁ πρῶτος ἐφευρετὴς τῶν χορῶν περὶ τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν, ϗ Θάμυρις ὁ Θρᾷξ, ὁ ἡδυφωνότατος, ὅςις ἔψαλε τὸν πόλεμον τῶν Τιτάνων, ϗ ἐτόλμησε νὰ προκαλέσῃ εἰς τὴν ἀγῶνα ϗ αὐτὰς τὰς μέσας. Ὁ Ὀρφεὺς, ὁ Δημόδοκος, ὁ μουσικὸς τοῦ Ἀλκινόου, καὶ Φήμιος, ὁ ἀοιδὸς τῆς Ἰθάκης, πληροῦσι τὸν κατάλογον τῶν κατὰ τὲς ἡρωϊκὲς αἰῶνας μουσικῶν (Πλάτων. περὶ μουσικ.).

(1) Ὀδύσσ. γ, ςίχ. 267 ϗ παντ. ἀχεῖ.

πρακτικὸν εἶδος. Ἐκ τῆς Ἀριθμητικῆς ἐμάνθανον τὲς ἁπλὲς μόνον τρόπες τοῦ ἀριθμεῖν. Ἡ Ἀστρονομία ἐδίδασκεν αὐτὲς νὰ παρατηροῦσι τὲς ἀστερισμὲς, ὅσοι ἦσαν ἀναγκαιότατοι πρὸς διεύθυνσιν τοῦ ἐπικινδύνου πλοῦ τῶν ναυτῶν, ϗ πολὺν καιρὸν εἶχον ἐνιαυτὲς τριμήνους, τετραμήνους ἢ ἑξαμήνους· ἀλλ' ἡ ναυτικὴ αὐτῶν ἦτο τόσον ἀτελὴς, ὥςε σπανίως ἐτόλμων ν' ἀφήσωσι τὲς αἰγιαλές· ϗ τὰ μόνα παρὰ τοῦ Ὁμήρου μνημονευόμενα ἄστρα εἶναι ἡ μεγάλη ϗ μικρὰ ἄρκτος, αἱ Πλειάδες, αἱ Ὑάδες, ὁ Ὠρίων, ϗ ὁ κύων. Ἡ Γεωγραφία, ἡ ὁποία τότε μόνον εἶναι βεβαία, ὅταν ὁδηγεῖται ἀπὸ τὴν ἀστρονομίαν, ἦτον ἀτελεςάτη, ϗ δὲν ἦσαν γνωσὰ ὅτε τὰ ὀνόματα τοῦ μήκους ϗ πλάτους. Αὕτη ἡ ἐπιςήμη συνίςατο κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ἀβέβαιον ϗ συχνάκις ψευδῆ διήγησιν τῶν περιηγητῶν· ϗ ὅμως ἡ ἀρχαιότης ἐπῄνει πολὺ τὰς γεωγραφικὰς γνώσεις τοῦ Ὁμήρου, ὁ ὁποῖος περιγράφει τὴν Ἑλλάδα, ἐπὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ἀκριβέςατα. Ἡ ἰατρικὴ ἔκαμεν ὀλίγας προόδους εἰς τὲς ἡρωϊκὲς αἰῶνας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, δὲν ἐπῆρχεν ἔτι, ἐπειδὴ ἡ ἐπιςήμη τῶν πρώτων ἰατρῶν συνίςατο μόνον εἰς τὴν χειρουργίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξήρτηντο ἡ ἰατρικὴ ϗ ἡ Φαρμακεία (1). Ἡ ἱςορία τῆς Μηδείας, ἂν

---

(1) Οἱ Ἕλληνες ἀποδιδόασι τὴν ἐφεύρεσιν τῆς Γατρικῆς εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν, ὁ ὁποῖος ἴσως δὲν ὑπῆρχε ποτέ· διότι ὁ Ἀσκληπιὸς ἦτο Θεὸς Αἰγύπτιος, νομιζόμενος ὁ ἐφευρετὴς τῆς ἰατρικῆς, ϗ ἡ λατρεία αὐτοῦ εἰσήχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅταν ἡ Γατρικὴ ἤρχισε νὰ καλλιεργῆται. Ἄριςοι ἰατροὶ νομίζονται ὁ Χείρων, ὁ Παλαμήδης, ὁ Ποδαλείριος, ὁ Μαχάων ϗ Μελάμπους, ὁ ὁποῖος ἰάτρευσε τὴν μανίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Προίτου διὰ τοῦ Ἑλλεβόρου (Ἀπολλ. βιβλ. γ'. Πλίν. βιβλ. κθ'. κεφ. α'. Κέλσ. βιβλ. α' ἐν τοῖς προλεγομ.).

εἶναι πιθανή, ἀποδεικνύει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔκαμον προόδους τινὰς εἰς τὴν Βοτανικὴν, ἢ μᾶλλον εἰσῆλθεν εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ἰδιοτήτων τινῶν φυτῶν. Ἡ Ἀνατομία δὲ καὶ ἡ Φυσικὴ δὲν ὑπῆρχον. Ἡ δὲ Χημεία ἦτον ἐν ἀρχῇ τῆς γενέσεως. Τελευταῖον ἡ Φυσικὴ ἱστορία, αὕτη ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία παρίστησιν εἰς ἡμᾶς τὸν καταλογον τῶν θησαυρῶν, ἦτον ὀλίγον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, οἱ ὁποῖοι μόλις ἐγνώριζον τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαιότατα.

ΜΕΡΟΣ Β'.

Περὶ τεχνῶν, γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν τῶν Ἑλλήνων.

Κατὰ τὰς ἱστορικὰς αἰῶνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΤΕΧΝΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

§. Α'.

Γεωργία — ἐμπόριον — ναυτιλία.

Περίληψις.

Τὸ ἐκ τῆς Γεωργίας ὄφελος — τιμὴ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων — ἐμπόριον τῶν Ἀθηναίων — εἶναι ἄραγε ὁ πλοῦτος ἡ εὐδαιμονία τοῦ λαοῦ; — ἐμπόριον τῆς Ἀλεξανδρείας. Διώρυξ πρὸς σύναψιν τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης μετὰ τῆς μεσογείου — ναυτικὴ καὶ ναυτιλία (1).

Οἱ Ἕλληνες προχωρῆντες εἰς τὰς ἐννοίας καὶ μαθήσεις, ἐνόησαν εὐθὺς τὸ ἐκ τῆς γεωργίας ὄφελος, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδειξαν μεγάλην ἀποστροφήν, ὅτε μόλις ἐπειράθησαν τὰς πρώτας καρπὰς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἡ Γεωργικὴ πληθύνει καὶ τρέφει τὰς πολιτείας, καὶ προξενεῖ τὸν ἀληθῆ πλοῦτον. Ἐκ ταύτης ἐξήρτηται ἡ εὐδαιμονία τῶν

(1) Τοῦτο τὸ Β' μέρος, πλὴν τῶν ὑποσημειώσεων, ἐλήφθη ἀπὸ τὴν γενικὴν ἱστορίαν τοῦ Γιάλλ. Μιλλώτ.

περιορίση τὴν πολιτικὴν εἰς τὸν ςενὸν κύκλον τῆ δημοσίᾳ θησαυροφυλακίᾳ; Ἡ ἱςορία ἀναφέρει μυρία παραδείγματα ἐθνῶν διεφθαρμένων ἀπὸ τὸν πλοῦτον, τὰ ὁποῖα ποτὲ δὲν ἐκινδύνευον περισσότερον ν' ἀφανισθῶν, παρὲξ ὅταν ἐφαίνοντο κατέχοντα ὅλως τὲς θησαυρὲς τῆς οἰκεμένης. Ἡ σοφὴ διοίκησις ὀφείλει μὲν νὰ ὑπερασπίζεται τὸ ἐμπόριον, νὰ σπεύδζῃ ν' αὐξήσῃ τὸν δημόσιον θησαυρὸν, μάλιςα δὲ προσαρμόζουσα τὴν οἰκονομίαν, ἀχὶ δὲ νὰ παραμελῇ τὸ ἠσιῶδες, ὅπερ ἐςὶ τὸ νὰ ἔχῃ καλὲς πολίτας.

Ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν Πτολεμαίων, ἔγινεν ἐν βραχεῖ τόσον περιβόητος διὰ τὸ ἐμπόριον, ὥςε ἡ Τύρος ϗ ἡ Καρχηδὼν ἐλησμονήθησαν. Ὁ διώρυξ (κανάλι), τὸν ὁποῖον ἠνέωξεν ὁ Φιλάδελφος ἀπὸ τὴν Κοπτὸν ὡς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, σύσας ἐπὶ τῶν ὄχθων πολλὰ ξενοδοχεῖα πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν ἐμπόρων, εἵλκυσεν ὅλον τὸ ἐμπόριον τῆς μεσημβρινῆς Ἀσίας. Ἡ Αἴγυπτος ἀποβαλοῦσα τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς δεισιδαιμονίαν, ἠγάπησεν ἤδη τὴν θάλασσαν τόσον, ὅσον ἐμίσει αὐτὴν πρότερον. Λέγουσιν, ὅτι τὸ ναυτικὸν τοῦ Φιλαδέλφου συνίςατο εἰς 120 ναῦς ὑπερμεγέθεις, ϗ 4,000 ἕτερα πλοῖα.

Ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ναυτικὸν ἐτελειοποιήθη πολύ. Αἱ ἐπίσημοι τριήρεις εἶχον πολλὰς τάξεις κωπίων, ϗ περίπου διακοσίες ἐπιβάτας. Ἐγὼ δὲν ἐπιχειρῶ νὰ λύσω τὰς ἀπορίας περὶ τέτων τῶν τάξεων τῶν κωπίων, κειμένων λοξοειδῶς, ϗ ἐνίοτε μόνον δι' ἐπιδείξιν πολλαπλασιαζομένων, ϗ σημειῶ μόνον τινὰ περὶ τὴν ναυτιλίαν ἀνήκοντα. Ὁ Ὅλος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὅςις κατέπλευσε τὸν Ἰνδὸν, ἔφθασε μετὰ δέκα μῆνας εἰς Σῦσα, διατρίψας τρεῖς μῆνας ἐπὶ τὸν ποταμὸν ϗ ἑπτὰ ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν θάλασσαν ἀπὸ Πατάλε εἰς Σῦσα. Ἕως τότε οἱ Ἕλληνες δὲν ἐγνώριζον τὸν Ὠκεανὸν, τοῦ ὁποίε ἡ παλυρροια ἐφάνη εἰς αὐτὲς θέαμα παράδοξον. Κατὰ Πλίνιον (βιβλ. ς'. κεφ. κγ'.) ἔγινεν ὕςερον ὁ διάπλες ἀπὸ τὸν Μαλαβαρικὸν αἰγιαλὸν εἰς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ἐν τεσαράκοντα ἡμέραις. Οἱ Ἀλέξανδρος ϗ οἱ διάδοχοί τε ἐνόμιζον, ὅτι ἡ μαύρη θάλασσα εἶχε κοινωνίαν μὲ τὸν Ὠκεανόν· ϗ δὲν πρέπει νὰ θαυμάζωμεν τόσον εἰς τὴν τοιαύτην ἄγνοιαν, ὅσον εἰς τὲς τολμηρὲς πλεῦς τῶν πλωτήρων, οἱ ὁποῖοι τότε εἶχον ὀλίγα βοηθητικὰ μέσα ϗ μυρίας κινδύνες, ἀγνοοῦντες τὴν γηΐνην σφαῖραν, ϗ ὑςερούμενοι ἑνὸς ἀψευδοῦς ὁδηγοῦ τῶν θαλασσῶν. Οἱ Ἕλληνες ἐν γένει, ἐκεῖνοι οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐγκατέλιπον τόσα πολύτιμα μνημεῖα ποιητικῆς, ἱςορίας, εὐγλωττίας ϗ φιλοσοφίας, ἠμέλησαν νὰ γράψωσι περὶ πραγμάτων τῆς πρακτικῆς, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις χρησιμεύει εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωήν.

§. Β'.

Ἀρχιτεκτονική — Γλυφική — Ζωγραφική — Μουσική.

Περίληψις.

Ἀρχιτεκτονική — Αἱ τρεῖς τάξεις αἱ Ἑλληνικαὶ τελειότατα — Νόμος ἐν Ἐφέσῳ περὶ τῶν ἀρχιτεκτόνων — Ἡ Γλυφικὴ τελειοποιηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φειδίου — Ἄλλοι περίφημοι γλυφεῖς — Λύσιππος — Πραξιτέλης — Ζωγραφία ἐν Ἑλλάδι — Θαυμασιώτης αὐτῆς ἀμφιβολώτατα — διάφορα εἴδη ζωγραφιῶν — Ζωγράφοι περίφημοι — Πολύγνωτος — Ἀπολλόδωρος — Ζεῦξις — Παρράσιος — Πάμφιλος — Τιμάνθης — Ἀπελλῆς — Πρωτογένης — Ὑπερβολὴ ἀνταμοιβῆς τῶν τεχνιτῶν — Διαφθορὰ ἡ ἐκ ταύτης προερχομένη — Ἡ Μουσικὴ ἐνομίζετο ἀναγκαία — Ἀληθὴς αὐτῆς ὠφέλεια — Ἀρχαία Μουσική.

Ὅταν εἰς ἓν φιλεργὸν ἔθνος ὁ πλοῦτος διεγείρῃ τὴν ἔφεσιν αὐτῶν εἰς τὴν πολυτέλειαν, τότε μόνον ἀπαιτεῖται μεγαλόνους ἀνὴρ εἰς τὸ νὰ καταιγίσῃ λαμπρὰς τὰς ἐλευθερίους τέχνας. Ὁ Περικλῆς ἐμψύχωσεν ὅλας, εἰς τρόπον ὥστε δύο αἰῶνας δὲν ἔπαυσαν παράγουσαι ἀριστουργήματα. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἤγειρεν ἐκεῖνα τὰ μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα, τῶν ὁποίων ὁ εἱρμὸς τέρπει τὰ ὄμματα τοῦ εἰδήμονος, ἐν ᾧ τὰ ὀγκώδη μνημεῖα τῆς Αἰγύπτου κινοῦσι μόνον ἔκπληξιν εἰς τοὺς θεατάς. Αἱ τρεῖς τάξεις τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἦγον ἡ Δωρική, ἡ Ἰωνικὴ καὶ ἡ Κορινθία, ὑπάρχουσιν εἰσέτι καὶ νῦν κανὼν ἀμετάβλητος. Ἡ Τοσκανικὴ τάξις εἶναι ἀκατέργαστος· ἡ δὲ μικτὴ εἶναι μὲν ἐξολισμένη, ἀλλ' ἀτελεσέρα παρὰ τὴν Κορινθίαν. Αἱ Γοτθικαὶ ὡραιότητες δὲν εἶναι, παρὰ λαμπραὶ ἀτέλειαι· ἔπρεπε νὰ ἐπανελθῃν εἰς τὴν εὐγενῆ ἁπλότητα τῶν ἀρχαίων, διὰ νὰ κατασκευάσωσιν οἰκοδομὰς ὁμοίας, ἢ καλλιτέρας παρὰ τὰς ἐκείνων· ὁποίας δυσκολίας ἔμελλον νὰ ὑπερνικήσεν! Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Θουκυδίδου δὲν ὑπῆρχον ἔτι γνωσταὶ αἱ τροχιλαῖαι (μακαράδες).

Οἰκοδομαὶ πολυτελεῖς, μὴ γινόμεναι μὲ συνετὴν οἰκονομίαν, προξενοῦσι δαπάνην φθοροποιὰν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ κοινόν. Ὁ Βιτρούβιος ἀναφέρει ἐπαινῶν ἕνα νόμον ἐν Ἐφέσῳ, ἀπεμποδίζοντα μεγάλας καταχρήσεις, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ ἀρχιτέκτων, πρὸ τοῦ ἐπιχειρῆσαί τι, ὤφειλε νὰ προδιορίσῃ τὸν μισθὸν μιᾶς οἰκοδομῆς, καὶ νὰ βάλῃ εἰς ἐνέχυραν ὅλα τὰ ὑπάρχοντα· καὶ εἰ μὲν ἡ δαπάνη δὲν ὑπερέβαινε τὸν διορισθέντα μισθὸν, ἐλάμβανεν ἀνταμοιβήν, εἰ δὲ καὶ ὑπερέβαινε κατὰ τὸ τεταρτημόριον, τὸ δημόσιον ἐπλήρωνε καὶ τοῦτο· εἰ δὲ καὶ ὑπερέβαινε καὶ τὸ τεταρτημόριον, τότε ἐπλήρονεν αὐτὸ ὁ ἀρχιτέκτων ἐξ ἰδίων.

Πρὸ τοῦ Περικλέους ἡ Γλυφικὴ παρήγαγε σχεδὸν ἔργα ἄμορφα, ἐπειδὴ τὰ ἀγάλματα τῶν Ἑλλήνων τε καὶ Αἰγυπτίων εἶχον τοὺς μὲν βραχίονας κρεμαμένους καὶ προσκολλημένους τῷ σώματι, τὰ δὲ σκέλη καὶ τοὺς πόδας ἡνωμένα ἀλλήλοις διχά τινος σχηματισμοῦ, ἐνεργείας καὶ γλαφυρότητος. Ὁ Ἀθηναῖος Φειδίας ἐτελειοποίησε ταύτην τὴν τέχνην, ὁ ὁποῖος εἶχε καὶ μεγάλην φυσικὴν δεξιότητα καὶ πολλὴν μάθησιν. Ἓν ἄγαλμα, τὸ ὁποῖον ἐπρόσαξε νὰ τεθῇ ἐπάνω μιᾶς σήλης, ἐφάνη ἄχημον, τὸ δὲ τοῦ Ἀλκαμένους, τοῦ ἀντιζήλου του, θαυμάσιον· λεθήλω ἕκαστον εἰς τὸν ἴδιον αὐτοῦ τόπον, εἶπεν ὁ Φειδίας· καὶ τοῦτο γενομένου, ἐφάνη τόσον αὐτὸς

ὑπερέβαινε τὸν Ἀλκαμένη κατὰ τὴν γνῶσιν τῆς ὀπτικῆς. Ὅτε ἡ Ἀθηνᾶ αὐτῇ, ἡ κατασκευασθεῖσα ἀπὸ χρυσὸν καὶ ἐλεφάντινον ὀσῆν, ἔχουσα ὕψος 26 πήχεων, καθυπέβαλεν αὐτὸν εἰς τῶν Αἰθηναίων τὴν ἀχαρισίαν, αὐτὸς ἀντεκδικήθη κατασκευάσας ἐν Ἤλιδι τὸν Ὀλύμπιον Δία, τῷ ὁποίῳ τὴν ἰδέαν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Ὅμηρον.

Μύρρων ὁ Ἀθηναῖος, Πολύκλειτος καὶ Λύσιππος οἱ Σικυώνιοι, Πραξιτέλης καὶ Σκοπᾶς οἱ Πάριοι, ἐχρημάτισαν καὶ αὐτοὶ περιφήμοι γλυφεῖς. Ἀγάλματα τῷ Λυσίππῳ συνεποσοῦντο ὑπὲρ τὰ ἑξακόσια. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἔδιδεν εἰς ἄλλον τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ κατασκευάσῃ τὸν ἀνδριάντα του, εἰμὴ εἰς τὸν Λύσιππον, ὅτε ἤθελε νὰ τὸν ζωγραφήσῃ ἄλλος, εἰμὴ ὁ Ἀπελλῆς. Αἱ δύο τοῦ Πραξιτέλους Ἀφροδίται ἐκίνουν θάμβος. Αὐτὸς ἀφῆκεν εἰς τὴν θέλησιν τῶν Κώων τὴν ἀγοράσωσι μὲ τὸν αὐτὸν μισθὸν ὁποίαν ἤθελον ἐκ τῶν δύο· αὐτοὶ δὲ ἐπροτίμησαν τὴν ἧττον ὡραιοτέραν, ἐπειδὴ ἦτο σκεπασμένη, ἐχὶ δὲ τὴν ἄλλην, ἡ ὁποία ἦτο γυμνή· παράδειγμα αἰδοῦς, τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἐπαινεθῇ καὶ παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις. Οὐδὲν ἄλλο προξενεῖ τόσην τιμὴν εἰς τὴν Φιλοκαλίαν τῶν ἀρχαίων, ὅσην τοῦτο, ὅτι οἱ καθ' ἡμᾶς ἐμπειρότατοι τεχνῖται σπουδάζουσι τὴν φύσιν εἰς τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα, τῶν ὁποίων διετήρησε πολλὰ ὁ πανδαμάτωρ χρόνος.

Τὰ θαύματα, ὅσα διηγοῦνται ὁ Πλίνιος καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ζωγραφίας, δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἀποδειχθῶσιν ἀληθινά, καὶ φαίνονται τοσοῦτο μᾶλλον ἀπίθανα, καθ' ὅσον οἱ Ἕλληνες, ὡς αὐτὸς ὁ Πλίνιος μαρτυρεῖ, μετεχειρίζοντο τέσσαρα μόνον χρώματα, τὸ λευκὸν, τὸ κίτρινον, τὸ κόκκινον καὶ τὸ

μέλαν. Αὐτοὶ ἐγνώριζον τῷόντι τὴν ἀνεπαίσθητον διάθρασιν τοῦ φωτὸς, ἐκεῖνο τὸ σκοτεινόφωτον, ὅπερ ἐπέχει τόπον τὸν μεταξὺ φωτὸς καὶ σκιᾶς, καὶ τὸ ὁποῖον παρίστησι τὰς μορφὰς ὡς ἐξεχούσας τῆς εἰκόνος καὶ δεικνύει εἰς τὸ ὄμμα τοῦ θεατοῦ τὰς κοιλότητας καὶ τὰ βάθη· ἀλλ' ὅμως ἔχομεν πολλὰς αἰτίας τοῦ νὰ διϊσχυριζώμεθα, ὅτι αὐτοὶ ἐγίνωσκον νὰ μεταχειρισθῶσι τοῦτο τὸ σκοτεινόφωτον μὲ τὴν αὐτὴν θαυμασίαν ἐνέργειαν, οἵαν οἴδαμεν ἡμεῖς τὴν σήμερον. Οἱ ἀπεικονισμένοι καρποὶ, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπατῶμενα τὰ πτηνὰ ἐκείνων μὲ τὸ ῥύγχος, καὶ οἱ ζωγραφισμένοι ἵπποι, πρὸς τοὺς ὁποίους οἱ ἵπποι βλέποντες ἐχρεμέτιζον, ταῦτα πάντα εἶναι τεράσια, μὲ τὰ ὁποῖα κατεσώρευσεν ὁ Πλίνιος τὸ σύγγραμμά του. Τί τάχα ἔλεγεν, ἐὰν ἔβλεπε τὰς εἰκόνας τοῦ Ῥαφαὴλ καὶ Ῥουβενσίου;

Ἡ ἐγκαυστικὴ ζωγραφία συνίσατο εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Κόμητος Καίλε πάλιν ἀνακαλυφθεῖσαν μυστικὴν τέχνην τοῦ ζωγραφίζειν διὰ τοῦ πυρὸς ἐπὶ ξύλον ἢ ἐλεφάντινον ὀσῆν μὲ κηρὸν ποικιλοχρώματον. Οἱ ἀρχαῖοι ἠγνόουν παντάπασι τὴν διὰ τοῦ ἐλαίου ζωγραφίαν, καὶ παρὰ τοῦ Πλινίου μανθάνομεν, ὅτι πρὸ τοῦ Νέρωνος δὲν ἐζωγράφιζον ἐπάνω εἰς λινὰ ὑφάσματα, καὶ ὅτι οἱ μεγάλοι ζωγράφοι σπανίως ἐζωγράφιζον ἐπάνω εἰς νεωστὶ ἀσβεσωμένον τοῖχον. Πολλὰ τεμάχια τῆς ἀρχαίας Μωσαϊκῆς σώζονται μέχρι τῆς σήμερον, τὰ ὁποῖα, ὡς εἰκόνες θεωρούμενα, δὲν εἶναι ἀξιοθαύμαστα.

Ἐκ τῶν περιφήμων ζωγράφων οἱ ἐνδοξότατοι ὑπάρχουσιν οἱ ἀκόλουθοι· ὁ Πολύγνωτος, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Ἀμφικτυονικὴ σύνοδος ὡμολόγησε διὰ δημοσίᾳ ψηφίσματος χάριτας, ὅτι ἐζωγράφισεν ἀμοιβῆ τὸν Τρωϊ-

κὸν πόλεμον ἐν μιᾷ τῶν ἐν Ἀθήναις ςοῶν, ἡ ὁ ὁποῖος διὰ τῦ αὐτῦ ψηφίσματος ἐτρέφετο ἀμισὶ ὅπω ἡ ἂν ἤρχετο· ὁ Ἀπολλόδωρος, ὅσις ἐφεῦρε τὴν μαγικὴν δύναμιν τῦ σκοτεινοφώτο, ἡ πρὸ τῦ ὁποίο κατὰ Πλίνιον ἀδεμία εἰκὼν ἔτερπε τὲς θεατάς· ὁ Ζεῦξις, ὁ ὁποῖος γενόμενος πλεσιώτατος, ἐχάριζε τὰς ζωγραφίας τε, ἐπειδὴ, καθὼς ἐκόμπαζε, δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ῥηθῶσι καλ' ἀξίαν· ὁ Παῤῥάσιος, τὸν ὁποῖον, ὡς ἄδεται, ἡ αὐτὸς ὁ Ζεῦξις ἀπατηθεὶς εἰς τὸ ζωγραφιωθὲν ὑπ' ἐκεῖνο παραπέτασμα, ἐγνώρισεν ἀξιώτερον ἑαυτε· ὁ Πάμφιλος, ὁ πρῶτος συνάψας τὰς ἐπισήμας μὲ τὴν ζωγραφικὴν, ὁ ὁποῖος ἐλάμβανεν ἀπὸ τὸν μαθητὴν μισθὸν κατ' ἔτος ἓν τάλαντον· ὁ Τιμάνθης, περιφημος διὰ τὴν εἰκόνα τε τῆς Ἰφιγενείας, ὅσις ἐσκέπασε τὴν ἀνέκφρασον λύπην τῦ Ἀγαμέμνονος μὲ κάλυμμα· ὁ Ἀπελλῆς, ὁ μαθητὴς τε Παμφίλε ἡ ζωγράφος τε μεγάλε Ἀλεξάνδρε, ὅσις ἐξέθετε τὰς εἰκόνας τε εἰς τὰ ὄμματα τῶν διαβαινόντων, διὰ νὰ μανθάνῃ τὴν κρίσιν των· ὁ Πρωτογένης, ἀντίζηλος τῦ Ἀπελλῦ, τὸν ὁποῖον ἔτος ἐγκωμίαζε μὲν καθ' ὑπερβολὴν, ἔλεγε δὲ, ὅλι δὲν ἐγίνωσκε ν' ἀφήσῃ ἀπὸ λὴν χεῖρα λὸν ζωγραφικὸν κάλαμον, αἰνιττόμενος διὰ τέτε, ὅτι ἔσφαλε διὰ τὴν ὑπερβολικὴν ἀκρίβειαν ἡ διόρθωσιν τῶν εἰκόνων τε.

Αἱ τιμαὶ ἡ ἀνταμοιβαὶ, αἱ ὁποῖαι ἐπεδαψιλεύοντο εἰς τὲς τεχνίτας, ἦσαν ἀναμφιβόλως ὁ κάλλιςος τρόπος, δι' ἕ ἠμπόρων νὰ ἐρεθίζωσι ἡ νὰ τελειοποιῶσι τὰς φυσικὰς αὐτῶν δεξιότητας· μόνοι δὲ οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι ἀξιόμεμπτοι διὰ τὰς πέραν τῦ δέοντος διδομένας τιμὰς ἡ ἀνταμοιβὰς, οἱ ὁποῖοι ὅσῳ περισσότερον ἠθάνοντο τὴν ἀξίαν τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν, τόσῳ μᾶλ-

λον ὤφειλον νὰ γνωρίσωσι τὰ πρωτεῖα τῆς ἀρετῆς, τῶν καλῶν πράξεων ἡ τῶν ὑσιωδῶν προτερημάτων, τὰ ὁποῖα, ἀντὶ νὰ τέρπωσι τὲς πολίτας, φωτίζυσιν αὐτὲς πρὸς ἀσφάλειαν τῆς εὐδαιμονίας των ἡ τὲς διοικήσεις. Ὅταν τὰ τέρποντα φυσικὰ χαρίσματα τιμῶνται παρὰ τὰ ἄλλα, ὅταν ἕνεκεν αὐτῶν ἀπῤῥοφῶνται αἱ ἀνταμοιβαὶ, αἱ ὁποῖαι ὀφείλονται εἰς τὰς ὑπὲρ τῦ κοινῦ προθύμες ἐκδελεύσεις, ὅταν ἕνεκεν αὐτῶν ἐκκενῶται ὁ δημόσος θησαυρὸς, τὸν ὁποῖον ἡ πατρὶς ἀπαιτεῖ δικαίως ὡς ἰδιον κτῆμα, ὅταν οἱ πολῖται φιλοτιμῶνται νὰ τιμῶσιν ἐκεῖνα, καταφρονέντες ὅλα τὰ ἄλλα, τότε ἐπαπειλεῖται ὁ ἀφανισμὸς τῶν ἠθῶν, τῶν νόμων ἡ τῆς διοικήσεως (1).

Τᾶτο ἔπαθε ἡ ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν. Εἰς ἕνα καιρὸν, ὅτε αὐτὴ ἐνησχολεῖτο μόνον εἰς ἀγάλματα, εἰκόνας ἡ θεάματα, ἡ Φρύνη, ἡ παλλακὴ τῦ Πραξιτέλες ἡ πολλῶν ἄλλων, ἐτόλμησεν ἀναιδῶς νὰ ὑποσχεθῇ τὴν ἀνάλτισιν τῶν Θηβῶν, ἐὰν αὐτὴ συγχωρεθῇ νὰ ἐπιγράψῃ τὴν ἀκόλεθον ἐπιγραφήν· *Ἀλέξανδρος μὲν καλέσκαψε, Φρύνη δ' ἐξανέςησε Θήβας.* Ὁ Ζεῦξις καταπορφυρωμένος ἡ καταχρυσωμένος, ἐπεδείκνυε μὲ ὄγκον τὴν ἀλαζονικὴν σολήν τε εἰς τὲς Ὀλυμπιακὲς ἀγῶνας. Ὁ Παῤῥάσιος ἐσόβει ἀλαζονικῶς φορῶν χρυσῆν σέφανον, ἐν ᾧ ὁ Σωκράτης ἡ ὁ Φωκίων ἔπινον τὸ κώνειον.

---

(1) Σράβ. ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς λέγων, ὅτι αἱ ἐλευθέριοι τέχναι τείνυσι μόνον πρὸς ἡδονὴν ἡ ψυχαγωγίαν τῶν ἀνθρώπων, ἐχὶ δὲ ἡ πρὸς ἄλλοτι ὑψηλότερον ἡ εὐγενικώτερον· Οὐ μὴν ἀλλὰ ἡ ἡδονὴ αὐτῶν χρησιμεύει εἰς τὴν ἀρετὴν ἡ εἰς τὰ ἤθη, ἡ μόνον ἡ καταχρησις ἐξευτελίζει αὐτὰς εἰς μόνην ἡδονὴν ἡ ψυχαγωγίαν.

Τὸ δὲ πλέον ἀξιοσημείωτον μεταξὺ τῶν ἐθίμων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἶναι ἡ περὶ τὴν Μουσικὴν μεγάλη σπουδή, ἡ ὁποία ἀπετέλει τρόπον τινὰ μέρος τῆς πολιτικῆς κατασάσεως, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὲς νόμες. Ἡ αὐτηρὰ Σπάρτη ἐφρόντιζε περὶ ταύτης, ὡς περὶ μεγάλε πράγματος, τόσον, ὥστε ὁ νεωτερισμὸς εἰς τὴν μουσικὴν ἦτον ἐς ἄκρον ἀπηγορευμένος. Ὁ Πλάτων ἐπικυρόνει τὴν ἀνάγκην τῶ τοιέτε νόμε, τῶ ὁποίε ἄλλην ἀφορμὴν δὲν ἐμπορῶ νὰ φανταθῶ, παρὲξ τὴν ἄκραν αἰσθαντικότητα τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὴν ζωηρὰν ἐντύπωσιν τῆς ἁρμονίας εἰς τὰς ἀκοάς των.

Αὐτοὶ συνείδον τὸ ἐκ ταύτης μέγα ὄφελος πρὸς εὐνομίαν τῶν ἐθνῶν, καὶ πρὸς ἡμέρωσιν τῶν ἀγρίων ἠθῶν, πρὸς ἔμπνευσιν θάρρες εἰς τὰς μάχας, πρὸς παρακίνησιν τῆς ἀγάπης τῆς ἀρετῆς, καὶ πρὸς μίμησιν μεγάλων ἐπαινεμένων ἀνδρῶν, συνάπτοντες πάντοτε πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν τὴν ᾠδὴν καὶ τὴν ποιητικήν· εἰς ἕνα λόγον, ἡ μουσικὴ ἦτο τὸ κυριώτατον μέρος τῆς ἀνατροφῆς τῶν νέων. Ὁ Πολύβιος, ἐκεῖνος ὁ ἐμβριθὴς καὶ ὀξύνες συγγραφεὺς, παρατηρεῖ, ὅτι αὐτὴ ἦτο μάλισα ἀναγκαία εἰς τὲς Ἀρκάδας, ὥσε μία τῶν πόλεών των (ἡ Κύναιθα) ἀμελήσασα τὴν μουσικὴν, ἔγινε διαβόητος κατὰ τὴν ἀπανθρωπίαν καὶ βαρβαρότητα, τῶν ὁποίων ὀλίγα παραδείγματα εὑρίσκοντο ἀλλαχῦ. Ὁ Πλέταρχος, καὶ οἱ λοιποὶ ἐνδοξότατοι φιλόσοφοι, ἐθεώρουν τὴν μουσικὴν ὡς τὸ θαυμάσιον μέσον πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἀλόγων παθῶν, καὶ πρὸς βελτίωσιν τῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας· ἀλλ' ὁ λόγος εἶναι περὶ μουσικῆς ἀνδρικῆς, ἁπλῆς καὶ μεγαλοπρεπῦς, ἡ ὁποία δὲν μετεῖχέ τι ἐκείνης τῆς ἐκλύτε καὶ ἀσώτε μαλακότητος, τὴν ὁποίαν ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστέλης δικαίως ἤλεγχον εἰς τὸ θέατρον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν των. Αἱ ἀρχαὶ αὐτῆς ὀφείλυσι νὰ προσαρμόζωνται εἰς τὴν ποιητικὴν καὶ χορευτικὴν, τὰ ὁποῖα ἀμφότερα συμπεριλαμβάνονται εἰς τὴν καθόλε ἰδέαν τῆς μουσικῆς. Οἱ Ῥωμαῖοι ἀφῆκαν εἰς τὲς δύλες ταύτην τὴν τόσον παρὰ τοῖς Ἕλλησι περισπούδασον τέχνην.

Ἡ λύρα εἶχε κατ' ἀρχὰς τρεῖς χορδάς· ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τῦ Φιλίππε ηὐξήθησαν ὑπὸ τῦ Τιμοθέε ὡς ἕνδεκα, καὶ μετὰ ταῦτα προσετέθησαν καὶ ἕτερα τέτων περισσότεραι. Συζητεῖται μεταξὺ τῶν σοφῶν, ἂν οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον τὴν ἁρμονικὴν ἀναλογίαν, ἢ τὰς συμφωνίας μὲ διαφόρες φωνάς. Οἱ Ἕλληνες εἶχον δεκαοκτὼ τόνες εἰς τὴν Μουσικὴν, τὲς ὁποίες ἐσημείονον μὲ γράμματα ἰδιαίτερα. Τὸ γάμμα, τὸ ὁποῖον ἐφεῦρε τῷ ιά αἰῶνι Γνίδων ὁ Ἀρτινὸς, εὐκόλυνε πολλὰ τὴν μουσικὴν, καὶ φαίνεται ὅτι εἰς τῦτο, καθὼς καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ, οἱ νεώτεροι ὑπερβαίνυσι πολὺ τὲς ἀρχαίες.

§. Γ.

Πολεμική.

Περίληψις.

Στρατιωτικὴ τέχνη — πολῖται στρατιῶται — μισθὸς τῦ στρατεύματος — ὅπλα τῶν Ἑλλήνων — πεζικὸν καὶ ἱππικόν — τέχνη τῦ πολιορκεῖν — μηχαναί — ὅπως ἐνέπνεον θάρρος.

Ὅλαι αἱ ἐλευθέριοι τέχναι, πλησιάζυσαι εἰς τὴν ἐντέλειαν αὐτῶν, δὲν ἐμπόδιζον παντελῶς τὴν πρόοδον τῆς πολεμικῆς τέχνης. Εἰς τὴν εὐταξίαν τῶν στρα-

τιωτῶν καὶ εἰς τὴν ἐπιτηδειότητα τῶν στρατηγῶν πρέπει ν' ἀποδοθοῦν αἱ τόσαι τῶν Ἑλλήνων νίκαι. Διὰ τὸ στρατιωτικὸν αὐτῶν θέλω ὁμιλήσει ὀλίγοντι περισσότερον, ἐπειδὴ συμφέρει νὰ ἐξεύρωμεν τὰ αἴτια, τὰ ὁποῖα διενήργησαν τὰ μεγάλα συμβεβηκότα, καὶ ἔκριναν περὶ τῆς τύχης τῶν ἐθνῶν.

Οἱ πολῖται, οἱ ὁποῖοι ἐγεννῶντο διὰ νὰ μάχωνται ὑπὲρ πατρίδος, ὤφειλον νὰ εἶναι στρατιῶται, καὶ τὸ δημοκρατικὸν πνεῦμα, ἡ φιλελευθερία καὶ φιλοδοξία, ἔκαμνον αὐτὸς κατὰ φυσικὸν λόγον ἥρωας. Οἱ Σπαρτιάται ἐστράτευον ἀπὸ τῶν τριάκοντα ἕως τῶν ἑξήκοντα ἐτῶν. Οἱ νέοι καὶ οἱ γέροντες ἐφύλαττον τὴν πόλιν, ἐνθα ἔζων ζωὴν σκληροτέραν παρὰ τὲς ἄλλες εἰς τὸ στράτευμα· καὶ μόνος ὁ πόλεμος ἐμετρίαζεν ὁπωσοῦν τὴν αὐστηρότητα τέτε τοῦ ἔθνες, τοῦ ὁποίε ὅλαι αἱ διατάξεις ἀπέβλεπον πρὸς πόλεμον. Ὁ Λυκοῦργος ἐπενόησε τὸν τρόπον τοῦ νὰ προξενῇ εἰς αὐτὲς ἡδονὴν μὲ τέτο. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τῶν δεκαοκτὼ ἐτῶν ὡρκίζοντο πρὸς ἐκδέλευσιν τῆς πατρίδος, καὶ ἐστράτευον ἕως τῶν ἑξήκοντα. Ἄνδρες, οἵτινες ἐμάχοντο ὑπὲρ γυναικῶν καὶ τέκνων, καὶ μάλιστα ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ περιουσίας, ὤφειλον ἀναμφιβόλως νὰ ὑπερνικῶσι τὲς κοινὲς στρατιώτας· καὶ ὅμως ἡ πεῖρα πᾶς διδάσκει, πόσον ἰσχύει ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ἡ ἐυταξία, καὶ αὐτὴ ἡ τιμή.

Ὅτε οἱ πόλεμοι ἐγίνοντο μακροχρόνιοι καὶ εἰς μακρυνὲς τόπες, ἔπρεπε νὰ φροντίσεν περὶ τῆς διατροφῆς τῶν στρατευμάτων. Ὁ Περικλῆς διώρισε μισθὸν εἰς τὲς στρατιώτας, καὶ ὁ μὲν πεζὸς εἶχε τέσσαρας ὀβολὲς, ὁ δὲ ἱππεὺς δραχμὴν, καὶ ὁ ναύτης τρεῖς ὀβολές. Ἡμεῖς ἴδομεν τὲς Σπαρτιάτας ὕστερον μισθοφορῦντας εἰς Ἀσίαν καὶ παρὰ τοῖς Πέρσαις.

Τὰ ὅπλα τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ἡ περικεφαλαία, ὁ θώραξ, ἡ ἀσπὶς, τὸ ξίφος, ἡ λόγχη, τὸ ἀκόντιον, τὸ τόξον καὶ τὰ βέλη, τὰ ὁποῖα, προϊόντος τοῦ χρόνε, ἐτελειοποιήθησαν. Ὁ Ἀθηναῖος Φικράτης ἔκαμε τὰς ἀσπίδας βραχυτέρας καὶ ἐλαφροτέρας, τὸ δὲ ξίφος καὶ τὰς λόγχας μακρύτερα, καὶ κατεσκεύασε θώρακας ἀπὸ λινὸν ἐμβεβαμμένον εἰς ἅλμυρὸν ὄξος, οἱ ὁποῖοι, ὡς λέγεσιν, ἦσαν καλλίτεροι παρὰ τὲς σιδηρᾶς· ἐγύμναζε δὲ συνεχῶς τὰ στρατεύματα εἰς τὲς πολεμικὲς ἐξελιγμὲς, δι' οὗ ἡ τακτικὴ ἐτελειοποιήθη περισσότερον.

Τὸ πεζικὸν συνεκρότει τὴν δύναμιν τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Αὐτοὶ παρήτησαν τὰς ἁμάξας, τὰς ἄλλοτε τόσον ἐν χρήσε καὶ τόσον ἀνωφελεῖς, μᾶλλον δὲ ἐπικινδύνες. Τὸ ἱππικὸν αὐτῶν, ἂν καὶ ὀλιγάριθμον δι' ἔλλειψιν ἵππων, ἐμάχετο εὐτάκτως· αἱ δὲ σκάλαι τῶν ἵππων, τὰ ἐφίππια (σέλλαις), καὶ τὰ ὑποδήματα ἦσαν ἔτι ἄγνωσα καὶ περιττὰ εἰς αὐτές. Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον ἡ ἱσορία διηγεῖται περὶ τῶν Νομάδων, εἶναι θαυμασιώτερον, οἱ ὁποῖοι δίχα χαλινῶν καὶ μύσπων ἐκυβέρνων ἐντελέσατα τὲς ἵππες. Ἡ συνήθεια ἄρα καὶ ἡ φιλεργία ἐμπορεῖ ν' ἀναπληρώσωσι τὴν ἔλλειψιν τῶν παρ' ἡμῖν κρινομένων ἀναγκαίων.

Ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ πολέμῳ ἡ Ἰθώμη ἀντεστάθη μόνον διὰ τὴν καλὴν θέσιν κειμένη ἐπάνω ἑνὸς ὄρες, δεκαεννεαετῆ πολιορκίαν· ἄρα ἡ πολεμικὴ ἦτο τότε μὲν ἀτελὴς, εἶτα δὲ ἐτελειοπήθη κατ' ἀναλογίαν τοῦ φωτισμοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς προσοχῆς τῶν ἐθνῶν εἰς τὰ αὐτῶν συμφέροντα· καὶ ἡ τέχνη τοῦ στρατοπεδεύειν ἐπωφελῶς καὶ τοῦ παρατάττειν ἐπιτηδείως τὸ στράτευμα, τὰ ἔμπειρα στρατηγήματα, καὶ ἡ μέθοδος τοῦ

προσβάλλειν ᾗ ὑπερασπίζεσθαι ἐπιτηδείως τὰς ὠχυρωμένας πόλεις, δὲν ἦσαν πλέον ἀπόκρυφα· ἦσαν δὲ ἐν χρήσει ποικίλαι πολεμικαὶ μηχαναὶ, οἷον καταπέλται, βαλλίστραι, κινητοὶ πύργοι, χελώναι, ᾗ κριοὶ, τῶν ὁποίων ἡ περιγραφὴ εὑρίσκεται παντοῦ. Διὰ νὰ καταλάβωμεν, ὁποῖα μέσα ἐχορήγουν εἰς τοὺς ἀρχαίους ἡ ἀγχίνοια ᾗ ἡ τόλμη, ἀρκεῖ μόνον ν' ἀναγνώσωμεν τὰς πολιορκίας τῶν Συρακουσῶν ᾗ τῆς Τύρου.

Δὲν εἶν' ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβωμεν, ὅτι ἡ ἀκμάζουσα στρατωτικὴ εὐταξία, αἱ ἀνταμοιβαὶ ᾗ ποιναὶ, ὁ ἔρως τῆς δόξης, ᾗ ὁ φόβος τῆς ἀτιμίας, ἦσαν αἱ κυριώταται αἰτίαι, αἱ ὁποῖαι κατέσησαν τὸς Ἕλληνας τόσον ἀνωτέρους ὑπὲρ πάντας τὸς ἐχθρές. Αὐτοὶ δὲν παρημέλουν κἀνέν, δι' οὗ ἠμπόρουν νὰ γένωσιν ἀνίκητοι ἄνδρες. Οἱ Σπαρτιάται, ἂν ᾗ συνειθισμένοι παιδιόθεν νὰ καταφρονῶσι τὸν θάνατον, ἐφόρουν ὅμως ἐν τῷ πολέμῳ κόκκινα φορέματα, διὰ νὰ μὴ φαίνεται τόσον εὔκολα τὸ ἐκ τῶν πληγῶν ἐξερχόμενον αἷμα. Εἰς ὅλα τὰ εἴδη πρέπει νὰ βοηθῶμεν τὴν φύσιν· καὶ ἐνίοτε πράγματα κατὰ τὸ φαινόμενον εὐτελῆ παρήγαγον τὰ μέγιστα ἀποτελέσματα. Τί δὲν δύνανται τὰ δύο μεγάλα ἐλατήρια τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἡ ἐλπὶς ᾗ ὁ φόβος, ὅταν ἡ ἐνέργειά των διευθύνεται ἀπὸ τὴν φρόνησιν.

ΚΕΦ. Β'.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ᾗ Ἐγκύκλια μαθήματα.

§. Α'.

Περίληψις.

Φυσικὰ προτερήματα τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν φιλολογίαν ᾗ διάλεκτος αὐτῶν — Ἀρχὴ ᾗ ἀντικείμενα τῆς Ποιητικῆς — Τραγῳδία — Ὅμηρος ἐκ τούτης — Παλαιὰ, μέση ᾗ νέα Κωμῳδία — οἱ νεώτεροι ἀνώτεροι κατὰ τὴν δραματικὴν ποιητικήν — Θεατρομανία τῶν Ἀθηναίων — ἄλλα εἴδη ποιητικῆς.

Φύσις τρυφερὰ, φαντασία ζωηρὰ, ἀγχίνοια πρόχειρος ᾗ γόνιμος, διάλεκτος πλουσία ᾗ ἁρμονικὴ, προτερήματα ἔξοχα, διεγειρόμενα ἀπὸ τὴν θερμοτάτην ἄμιλλαν, κατέσησαν τὸς Ἕλληνας ὡς πρὸς τὴν φιλολογίαν διδασκάλους ᾗ ἀρχέτυπα ὅλων τῶν πεφωτισμένων ἐθνῶν. Ἡ ἀπαράμιλλος αὐτῶν διάλεκτος ἦτον εὔτροφος εἰς ὅλα ᾗ ἐκαλλώπιζεν ὅλα, ᾗ ὑπὸ τὴν γραφίδα τοῦ Ὁμήρου ἤνωνεν ἤδη τὰς ὡραιοτάτας χάριτας, τὴν εὐφράδειαν, ἔμφασιν ᾗ μεγαλοπρέπειαν, ᾗ ἦτον ἀξία τοῦ Διὸς ᾗ τῆς Ἀφροδίτης, τὸ ὁποῖον δεικνύει προφανῶς, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ὅτι πρὸ τοῦ Ὁμήρου ἐχρημάτισαν καλοὶ συγγραφεῖς, ἐπειδὴ αἱ διάλεκτοι βελτιοῦνται μὲ βραδύτητα, καὶ τελεσιουργοῦνται μόνον μὲ σοφὰ συγγράμματα.

Ἡ Ποιητικὴ ἔγινε πρόδρομος σχεδὸν πάντοτε ὅλων τῶν εἰδῶν τῆς φιλολογίας, ἀναμφιβόλως διὰ τοῦτο,

ὅτι εἶναι ὁ καρπὸς τῆς φαντασίας ἢ αἰσθητικῆς δυνάμεως· ἐπειδὴ τὰς δύο ταύτας ψυχικὰς δυνάμεις ἐξασκεῖμεν πρὸ τῆ διανοητικῆ· ἓν εἶδος φυσικῆς ὁρμῆς κινεῖ τὰς αἰσθητικὰς εἰς τὸ νὰ ᾄδωσιν ὅλα, τὰς ἡδονάς των, τὴν εὐτυχίαν των, τὰς θεὰς, ἃς αὐτοὶ σέβονται, τὰς ἥρωας, ὅσους αὐτοὶ θαυμάζουσι, ἢ ὅσα συμβεβηκότα θέλουσι νὰ ἐντυπώσωσιν εἰς τὸ μνημονικὸν, ἢ τὰς διδάσκει νὰ μεταχειρίζωνται τὸ μέτρον ἢ τὸν ῥυθμὸν, διὰ νὰ ἐκφράζωσι τὰς ἐννοίας των μὲ περισσοτέραν ἐνέργειαν ἢ τέρψιν. Ὅθεν εὑρίσκονται σίχοι ἢ παρὰ τοῖς ἀγρίοις. Ἡ ζωηρότης τῶν παθῶν συνήργησεν εἰς τὰς πρώτας ταύτης τῆς ὡραίας τέχνης· ἀλλὰ τὸ συμφέρον τῆς ἀνθρωπότητος ἦτο συχνὰ τὸ ὑποκείμενον αὐτῆς. Ὁ σκοπὸς τῆς Ἰλιάδος εἶναι τὸ νὰ καταπαύσῃ τὴν ὀλεθρίαν διχόνοιαν τῶν Ἑλλήνων, ἢ νὰ διεγείρῃ εἰς τὰς ψυχάς των τὸν ἡρωϊσμὸν μὲ τὸ θέαμα τῶν κατορθωμάτων τῶν προγόνων των. Οἱ Ἕλληνες ὀλίγον ἐγνώριζον τότε τὰς εἰρηνικὰς ἀρετὰς, ἐπειδὴ ἂν ὁ Ὅμηρος ἠθέλετο τὸ ἐξ αὐτῶν ὄφελος, ἀναμφιβόλως ἀπέδιδε τὰς ἀνήκοντας ἐπαίνους.

Τὰ ποιήματα τῆ Ὁμήρῳ εἶναι ἡ βάσις τῆς δραματικῆς ποιητικῆς, ἡ ὁποία ἐφευρέθη κατὰ τὸς χρόνους τῆ Σόλωνος, ὅτε παρισώμεναι ἐν τῷ θεάτρῳ αἱ πράξεις, ὅσαι ἤρεσκον εἰς τὸς ἀναγνώστας, ἤξανον τὴν ἡδονὴν ἢ τὸ ὄφελος. Αἰσχύλος, ὁ ἀληθὴς πατὴρ τῆς τραγῳδίας (ἐπειδὴ τὰ μιμικὰ διὰ σίχων ἀῤῥήματα τῆ Θέσπιδος δὲν ἦσαν ἄξια ταύτης τῆς ὀνομασίας) μετεχειρίσθη τὸν οἶκτον ἢ τὸν τρόμον διὰ νὰ κλονήσῃ τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν· ἔζη δὲ ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς ἐπιδρομῆς τῆ Ξέρξη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἢ τὰ δράματά του ἐνέπνεον μῖσος κατὰ τῆς τυραννίδος. Ὁ Σοφοκλῆς ἀ-

νεφάνη πρὸ τῆ θανάτῳ τῆ Αἰσχύλῳ, ἐνίκησεν αὐτὸν εἰς ἕνα ποιητικὸν ἀγῶνα, ἢ ἔκαμε τὴν τραγῳδίαν πλέον περισπέδαστον μὲ τὴν κανονικὴν διάθεσιν ἢ μὲ τὸ ὑψηλὸν ὕφος. Ὁ ἀντίζηλος αὐτῆ Εὐριπίδης ἐπρόσθεσεν ἔτι εἰς αὐτὰς τὰς ὡραιότητας ἐκείνην τὴν Φιλοσοφικὴν πρᾶξιν, ἡ ὁποία βάλλει τὴν ἠθικὴν εἰς ἐνέργειαν, διὰ νὰ κάμῃ τὴν ἀρετὴν ἀξιέρασον.

Δύσκολον εἶναι νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ὁ πρῶτος σκοπὸς τέτων τῶν ποιητῶν ἦτον ἡ ἰατρεία τῶν παθῶν μὲ τὴν δύναμιν τῆς παθητικῆς ἐκφράσεως· ἀλλ' εἶναι βέβαιον, ὅτι ἀγωνιζόμενοι ν' ἀπολαύσωσι τὰς ψήφους τῶν θεατῶν, ἔδιδον αὐτοῖς ἐξαίρετα σοφὰ παραγγέλματα, ἢ δὲν παρίσων εἰς τὸ θέατρον πράγματα ἐναντία τῶν χρηστῶν ἠθῶν ἢ τῆ ὀρθῆ νῷ. Πόσον ὠφέλιμοι δὲν ἤθελον εἶναι αἱ θεατρικαὶ παρασάσεις, ἀνίσως τὸ θέλγητρον τῆς ἡδονῆς δὲν ἦτον, εἰμὴ μέσον διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ εὐγενῆ ἢ ἐνάρετα φρονήματα.

Ἡ Κωμῳδία μάλισα, καταπωμῳδῆσα τὴν κακίαν, ἠμπόρει νὰ εἶναι τὸ κάλλισον διδασκαλεῖον τῆς σοφίας ἢ τῆ κοινωνικῆ βίε. Εἶναι ἀκατάληπτον, πῶς οἱ Ἀθηναῖοι, ἀφ' ἑ ἐγεύθησαν τὰ ἠθικὰ παραγγέλματα τῶν τραγικῶν ποιητῶν, ἐδύνοντο νὰ θαυμάζωσι τόσον τοὺς ἀοχήμονας μιμικὲς ἀσεϊσμὲς τῆ Ἀριστοφάνους. Αὐτοὶ κατέκριναν ὀχεδὸν τὸν Εὐριπίδην, διότι ἐξεφώνησε διὰ τῆ Ἱππολύτῳ τὸ, ἡ μὲν γλῶσσ' ὀμώμοκεν, ἡ δὲ φρὴν ἀνόμωλος, μ' ὅλον ὅτι ὁ ὅρκος, περὶ ἓ ὁ λόγος, ἐφάνη παράνομος· ἢ ὅμως εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ὑπέφερον νὰ κωμῳδῶνται οἱ θεοὶ, ἡ διοίκησις, οἱ ἄρχοντες ἢ οἱ Σωκράτεις, εἰς δράματα, τὰ ὁποῖα ἔβλαπτον ἐπίσης ἢ τὴν θρησκείαν ἢ τὴν δημοσίαν τιμήν. Ἡ ἀρχαία κωμῳδία ἦτον ἀχαλίνωτος,

θυσιάζοισα πᾶντα εἰς τὸ σατυρικὸν, ᾗ τὰ σωζόμενα τῦ Ἀ'ριστοφάνες προξενῆσιν ὡς πρὸς τῦτο καταισχύνην εἰς τὰς Ἀ'θήνας. Η' μέση κωμῳδία, λαβῦσα ἀρχὴν περὶ τὲς χρόνες τῶν τριάκοντα τυράννων, μετέπλαττε τὰ ὀνόματα, καὶ διέσυρεν ἀνωνύμως ἢ ἑτερωνύμως τὰ πρόσωπα, ᾗ ἐνὶ λόγῳ, ἐξηκόνησε μᾶλλον ἢ ἐξέμβλυνε τὴν κακοήθειαν τῦ λαῦ, ἕως ὗ ὁ μέγας Ἀ'λέξανδρος ἐχαλίνωσε τὴν ἀυθάδη αὐτῆς ἄδειαν. Η' νέα κωμῳδία περιέγραφε τὰ ἤθη χωρὶς νὰ ὑβρίζῃ τὲς πολίτας, ᾗ παρίση κατὰ τὸν Βοϊλὼ ἕνα καθρέπτην, ἐν ᾧ καθεῖς ἐδύνετο νὰ ἴδῃ τὴν εἰκόνα τε, ᾗ ἔτω νὰ καταγελάσῃ τὰ ἰδιά τε ἐλαττώματα, ᾗ νὰ μάθῃ μὲ τρόπον χαρίεντα νὰ διορθωθῇ. Εἰς τῦτο τὸ ἀπέραντον ἁδιον διέπρεψεν ὁ Μένανδρος, περὶ τῦ ὁποίᾳ τῶν συγγραμμάτων δὲν ἐμπορῦμεν νὰ θρηνήσωμεν κατ' ἀξίαν, ὅτι ἐχάθησαν, ἐπειδὴ δὶ αὐτῶν ἐπαιδεύθη ὁ μιμητὴς τε Τερέντιος, ὅσις ἐδανείσθη παρ' αὐτῦ σχεδὸν ὅλην τὴν ὕλην τῶν δραμάτων τε.

Πρέπει νὰ εἶναί τις, ὡς ἡ γυνὴ τῦ Δασιέρου, πολλὰ ἀρχαιολάτρις, ὥσε νὰ μὴ ὁμολογῇ, ὅτι οἱ σημερινοὶ ποιηταὶ ὑπερέχυσι πολὺ τὲς Ἕλληνας εἰς τὴν δραματικὴν τέχνην. Η' μεῖς ὀφείλομεν μὲν νὰ γνωρίζωμεν αὐτὲς εὐχαρίσως ὡς ἡμετέρες διδασκάλες, ἀλλ' ὅμως μὴ μωραινώμεθα τόσον, ὥσε νὰ ἐκθειάζωμεν καὶ τὰ σφάλματά των, μὴ ἀποδίδοντες τὸν ὀφειλόμενον εἰς τὲς μιμητὰς αὐτῶν ἔπαινον. Η' τερατώδης εὐφορία τῶν θεατρικῶν συγγραμμάτων τῶν ἀρχαίων ἐμπορεῖ μόνη νὰ δείξῃ, ὅτι αὐτοὶ δὲν ἦσαν τόσον ὑπερακριβεῖς εἰς τὴν οἰκονομίαν ᾗ σύνθεσιν τῶν δραμάτων, ἐξ ὧν ὁ Σοφοκλῆς ἐσύνθεσεν ὡς ἑκατὸν ᾗ τριάκοντα.

Η' θεατρομανία τῶν Ἀ'θηναίων, τὰ βραβεῖα, τὰ

ὁποῖα ἐψήφιζον εἰς τὲς ποιητὰς, ἡ τιμὴ τῦ νὰ προτιμῶνται δημοσίᾳ ἀπὸ τὲς ὅσοι ἔτρεχον τὸ αὐτὸ ςάδιον, πᾶντα ταῦτα ἐπετάχυναν τὴν πρόοδον μιᾶς τόσον ὡραίας τέχνης. Η' μεῖς ἐχρειάωθημεν αἰῶνας, διὰ ν' ἀντικαταςήσωμεν εἰς τὰ ἄγροικα μιμηλὰ ποιήματα τῶν ἡμετέρων προγόνων τὴν ὄρεξιν τῦ καλῦ· τἐναντίον δὲ οἱ Ἀ'θηναῖοι ἀπέκτησαν παραχρῆμα Σοφοκλέα ᾗ Εὐριπίδην. Οὗτος ὁ ματαίςφρων λαὸς κατέζησε τρόπον τινὰ τὸ θέατρον ὑπόθεσιν τῆς δημοκρατίας, ᾗ ἤθελεν εἶναι ἀξιέπαινος διὰ τῦτο, ἐὰν ἐζήτει πάντοτε διὰ τῦ θεάτρε νὰ διορθώσῃ τὰ ἤθη· ἀλλ' ὁ Ἀ'ριστοφάνης ᾗ οἱ ὅμοιοί τε ἐσυγχωρῦντο νὰ διασκεδάζεν τὸ φαρμάκι εἰς τὴν δημοκρατίαν. Τὶ πρέπει νὰ ἐννοῶμεν περὶ μιᾶς πολιτείας, ἐν ᾗ οἱ μωροὶ ἔχησι τὸ δίκαιον τῦνὰ ὑβρίζεν τὴν ἰδίαν ἀρετὴν, ᾗ τὴν ἐξεσίαν τῦ νὰ καθοπλίζωσι κατ' αὐτῆς τὲς πολίτας;

Ὅλα τὰ ἄλλα εἴδη τῶν ποιημάτων, οἷον ἡ ᾠδὴ, τὸ ἐλεγεῖον, ἡ βυκολικὴ ποιητικὴ, ᾗ τὸ ἐπίγραμμα, διεσώθησαν εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὲς Ἕλληνας, τὰ ὁποῖα οἱ Ῥωμαῖοι ἐτελειοποίησαν. Κατὰ φυσικὸν λόγον ἡ ἀγχίνοια πρέπει νὰ ὠφελῆται ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα παραδείγματα, νὰ παρατηρῇ τὰ σφάλματα, ᾗ νὰ μιμῆται τὰς ὡραιότητας αὐτῶν μὲ περισσοτέραν διάκρισιν.

§. Β'.

Ἱστορία.

Περίληψις.

Ἡ ἱστορία παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀρχαιοτάτη — Ἡρόδοτος — τὸ παράδειγμα τοῦ ἐρεθίζει τὸν Θουκυδίδην — Θουκυδίδης — Κακὴ κριτικὴ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως — Ξενοφῶν καὶ Κτησίας — Πολύβιος — Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς — Διόδωρος ὁ Σικελιώτης — Πλούταρχος.

Ἡμεῖς ὀφείλομεν εἰς τοὺς Ἕλληνας πρὸ πάντων χάριτας, ὅτι μετέδωκαν εἰς ἡμᾶς τὴν γνῶσιν τῆς ἱστορίας. Κυκεὼν πραγμάτων δίχα τάξεως, παραδόσεις ὡς τὰ πολλὰ ἄτοπoι, περὶ τῶν ὁποίων οὐκ οἴδαμεν ὅπως μετεδόθησαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, ἐπέχων τὸν τόπον τῶν χρονικῶν εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ἔθνη, καὶ διαιώνιζον μόνον τὴν ἄγνοιαν καὶ βαρβαρότητά των, ἕως ὅτου ἡ τέχνη τοῦ γράφειν ἔγινε κοινὴ, καὶ μερικοὶ φιλόπονοι καὶ σοφοὶ συγγραφεῖς ἐσύναξαν, ἠρεύνησαν καὶ διέταξαν τὰς ἱστορικὰς ὕλας, διὰ νὰ κατασήσωσιν ἐξ αὐτῶν ἓν ἀξιόλογον καὶ γνωμολογικὸν ὁλομελὲς καὶ ἄρτιον. Ἂν καὶ παρεισέφρησαν εἰς τὰ τοιαῦτα συγγράμματα μερικοὶ μῦθοι, μάλιστα δὲ ὅτε ὁ λόγος περὶ ἀρχαιοτήτων, τῶν ὁποίων δὲν ἐσώζοντο μνημεῖα καὶ ἴχνη, ἔχουσιν ὅμως ἐν ἑαυτοῖς πολυτίμους ἀληθείας· μάλιστα δὲ, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἐδὲν ἧττον ὠφέλιμον, μανθάνομεν ἐξ αὐτῶν τῶν μύθων νὰ προσέχωμεν εἰς τὴν κρίσιν μας, καὶ νὰ προτείνωμεν ἀναγκαίας ἀπορίας πρὸς εὕρεσιν τῆς ἀληθείας. Ἀφ' ὧν τὰ σφάλματα τῶν ἀρχαίων ἠπάτησαν πολὺν χρόνον πολλοὺς εὐκολοπίστους, ἐγεννήθησαν ἐξ αὐτῶν οἱ κανόνες τῆς κριτικῆς, οἱ ὁποῖοι προφυλάττουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ἀπάτην.

Ὁ Ἡρόδοτος, ὅσις ἐγεννήθη ἐν Ἁλικαρνασσῷ τῆς Καρίας, νομίζεται πατὴρ τῆς ἱστορίας· ἐγεννήθη δὲ ὀλίγους χρόνους πρὸ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ξέρξου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ σύγγραμμά του ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Κύρου καὶ λήγει εἰς τὴν ἐν Μυκάλῃ ναυμαχίαν. Αἱ περὶ τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἄλλων ἐθνῶν παρεκβάσεις του εἶναι ἐν μέρει μυθώδεις, γέμουσαι ἀπὸ παραδόσεις τῶν ἱερέων ἐκείνων· ἐμὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἰδιαιτέρας περιςάσεις τῶν συμβεβηκότων τοῦ αἰῶνός του δὲν φαίνεται πάντοτε ἀξιόπιστος. Αὐτὸς ἠγάπα τὸ θαυμάσιον, εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἐδύνατο νὰ πολυπραγμονήσῃ ἐξαρκέντως τὴν βάσιν τῆς ἀληθείας, καὶ βλέπομεν αὐτὸν διηγούμενον κομψῶς καὶ μὲ τρόπον εἰλικρινείας ἐκεῖνα τὰ λαμπρὰ πλάσματα, τὰ ὁποῖα προύξένησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν κηλῖδα τοῦ ψεύδους (Graecia mendax ἔλεγον οἱ Λατῖνοι). Ἂν καὶ δὲν τὰ βεβαιώνει πάντοτε, φαίνεται ὅμως, ὅτι τὰ πιςεύει· μ' ὅλον τοῦτο παραβαλλόμενος μὲ τοὺς ἀρχαίους ἡμῶν χρονογράφους, ὄχι μόνον κατὰ τὸ εἶδος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν βάσιν τῶν συμβεβηκότων, εἶναι ἀξιεπαινετώτατος.

Οὗτος ὁ ἱστορικὸς ἐζήτει, κολακεύων τοὺς Ἕλληνας τὴν εὐκολόπιστον ματαιότητα, νὰ γένῃ εἰς αὐτοὺς χρεώς. Ἀναγνοὺς τὸ βιβλίόν του εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, καὶ ὕστερον εἰς ἄλλην μεγάλην ἑορτὴν τῶν Ἀθηνῶν, ἐκροτήθη παρὰ πάντων. Ὁ τότε νέος Θουκυδίδης ἔγινεν αὐτόπτης τούτου, καὶ κινούμενος ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν, ἐδάκρυσε καθὼς εἰς μίαν τραγῳδίαν. Ὁ Ἡρόδοτος καταναόησας τὸ εὐαίσθητον αὐτοῦ, παρεκίνησε τὸν πατέρα του Θουκυδίδη νὰ τὸν διδάξῃ μὲ πᾶσαν ἐ-

πιμέλειαν. Ἐνίοτε ἓν παράδειγμα ἀρκεῖ νὰ διεγείρῃ τὰ φυσικὰ χαρίσματα ἑνὸς μεγάλου νοὸς ἐν τῇ τρυφερᾷ ἡλικίᾳ, ἐ νὰ τὰ προσηλώσῃ εἰς διωρισμένον τι ἀντικείμενον.

Ἐκ τούτου ὁ Θουκυδίδης ἐδόθη ὅλως διόλου εἰς τὴν σπουδήν. Αὐτὸς ἐστράτευσεν εἰς τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ἐ ἐπικείμενος πάντοτε εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ συγχράψῃ τὴν ἱστορίαν τούτου τοῦ πολέμου, ἠρεύνησεν ὅλα ἀκριβῶς, ἐσύναξε τὴν ὕλην, ἐ ὅτως ἔκαμεν ὀρθὰ ἐ ἀκριβῆ ὑπομνήματα, ἐ ἡ εἰκοσαετὴς ἐξορία πρὸξένησεν αὐτῷ εὐκαιρίαν πρὸς ἐπεξεργασίαν τοῦ πονήματος. Ἐπιστραφεὶς εἰς τὴν πατρίδα μετὰ τὸν ἀποδιωγμὸν τῶν τριάκοντα τυράννων, ἐτέθηκε τὴν τελευταίαν σφραγῖδα εἰς ἐκεῖνο τὸ ὡραῖον σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον περιέχει τὰ πρῶτα εἴκοσι ἐ ἓν ἔτη τοῦ πολέμου. Ἡ ἐμβριθεια τοῦ ὕφους, ἐ αἱ βαθεῖς σκέψεις δεικνύουσιν ἱκανῶς, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐσπέδαζεν ὀλιγώτερον νὰ ἀρέσῃ, παρὰ νὰ διδάξῃ.

Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς, ὅσις ἐπαινεῖται ὡς καλὸς ἱστορικὸς ἐ ἀγαθὸς κριτικὸς, παραβάλλων τὸν Ἡρόδοτον ἐ Θουκυδίδην, προτιμᾷ τὸν πρῶτον ἀπὸ τὸν δεύτερον διὰ λόγους, τοὺς ὁποίους δὲν κρίνω ἀξίους μήτε κριτικοῦ ἀνδρὸς, μήτε ἁπλῶς ἱστορικοῦ. Αὐτὸς ἐλέγχει τὸν δεύτερον διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ὑποκειμένου τε, διὰ τὰ λυπηρὰ θεάματα, τὰ ὁποῖα παρισάνονται εἰς τὸν ἀναγνώστην, διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἐπεισοδίων καὶ παρεκβάσεων, διὰ τὴν αὐστηρὰν κρίσιν τῶν ξένων σφαλμάτων κτ. Ὁ Θουκυδίδης ἐ ὁ Ἡρόδοτος ὤφειλον μᾶλλον νὰ κατηγορῶνται, διότι παρενέτραν εἰς τὴν ἱστορίαν πολλὰς δημηγορίας, ἐ ὅτω καλλωπίζεσι τὰ διηγήμενα, λυμαίνοντες τὴν ἀκριβῆ ἀλήθειαν.

Ὁ Ξενοφῶν ἐ ὁ Κτησίας ἦσαν μὲν σύγχρονοι, νεώτεροι δὲ τοῦ Θουκυδίδου. Ἐγὼ ἤδη ὡμίλησα τινὰ περὶ αὐτῶν, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος, πλὴν τῆς Κύρου παιδείας ἐ τῆς ἐκστρατείας τῶν δέκα χιλιάδων, ἐξηκολούθησε τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Ἀλκιβιάδου εἰς τὴν Ἀττικήν. Αὐτὸς φαίνεται συχνάκις εὐκολοπιστότερος παρ' ὅ,τι ἤρμοζεν εἰς ἕνα φιλόσοφον ἐ μαθητὴν τοῦ Σωκράτους· ἀλλὰ σώζεται καθ' ὑπερβολὴν τὴν θρησκείαν.

Ὁ Μεγαλοπολίτης Πολύβιος, μαθητὴς τοῦ Φιλοποίμενος ἐ φίλος τοῦ μεγάλου Σκιπίωνος, εἶναι προτιμητέος ὑπὲρ πάντας τοὺς Ἕλληνας ἱστορικοὺς, ἐ ὑπὲρ τοὺς περισσοτέρους Λατίνους. Ἀπὸ τὴν γενικὴν αὐτοῦ ἱστορίαν, περιέχουσαν ὅλα τὰ συμβάντα ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Λιβυκοῦ πολέμου μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Μακεδονίας, σώζονται μόνον τὰ πέντε πρῶτα βιβλία ἐ ὀλίγα τινὰ ἀποσπασμάτια. Κατὰ Διονύσιον τὸν Ἁλικαρνασσέα ἀνυπόφορον εἶναι ἡ ἀναγνωσις τοῦ Πολυβίου, ὅσις ὑστερεῖται τῆς καλῆς ἐ τακτικῆς ἐκφράσεως. Οὗτος ὁ κριτικὸς ἠγάπα τὰς ὡραίας φράσεις, ἐ προετίμα τὰς λέξεις παρὰ τὰ πράγματα. Ἀλλ' ὁ Βρῦτος ἔκρινε καλλίτερον, ὁ ὁποῖος ἐσπέδαζε τὸν Πολύβιον ἐ τὴν ἡμέραν πρὸ τῆς ἐν Φαρσάλοις μάχης.

Αἱ Ῥωμαϊκαὶ ἀρχαιότητες Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως, συγγραφεῖσαι ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Αὐγούστου, εἶναι σύγγραμμα πολλὰ ἐπαινετὸν, περιέχον περισατικῶς πολλὰ ὠφέλιμα περὶ τῶν ἠθῶν ἐ ἐθίμων τῆς ἀρχαίας Ῥώμης· ἀλλ' ἡ κριτικὴ ἀνακαλύπτει ἐν αὐτῷ τὰς προλήψεις ἑνὸς δεισιδαίμονος Ἕλληνος, ἀγωνιζομένου νὰ δώσῃ γένεσιν Ἑλληνικὴν εἰς ὅλα τὰ ἀξιοσημείωτα πράγματα. Τὰ ἕνδεκα πρῶτα βιβλία

τε, τὰ ὁποῖα ὁ παυδαμάτωρ χρόνος διετήρησεν, ἀνάγονται ἕως τῦ 312 ἔτους τῆς Ρ'ώμης· τὰ δὲ λοιπὰ ἐνενέα ἀπώλοντο.

Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, ὁ ὁποῖος μετέγραψε τὸν Κτησίαν ϗ δυσφημεῖται διὰ τὴν μὴ ἀξιοπιστίαν, ἔζη ἐπὶ τῦ Καίσαρος ϗ Αὐγύστυ· συνέγραψε δὲ ἱστορικὴν βιβλιοθήκην ἀπὸ τῶν μυθωδῶν αἰώνων ϗ αὐτῆς τῆς γενέσεως τῦ κόσμυ ἕως τῦ πολέμυ μετὰ τῶν Γαλατῶν, τῆς ὁποίας βιβλιοθήκης δεκαπέντε μόνον βιβλία σώζονται. Οὗτος ὁ συγγραφεὺς ἀποδημήσας ἐπὶ μαθήσει, ὁμοιάζει πολὺ τὺς ἀφιλοσόφυς περιηγητὰς, τῶν ὁποίων τὸ εὐκολόπιστον ϗ τὰ ψεύσματα ἐγέμισαν τὴν ἱστοριαν ἀπὸ ἀβεβαιότητας (1).

Ὁ Πλύταρχος, ὅσις ἔζη ἐπὶ τῦ Νέρωνος, εἶναι ὁ ὠφελιμώτερος παρὰ πάντας τὺς Ἕλληνας ἱστοριογράφυς, ἐπειδὴ μᾶς γνωρίζει τὺς ἀνθρώπες, ϗ μάλιστα τὺς ἐνδόξυς ἄνδρας, ϗ ἐπειδὴ ψυχὴ τῶν συγγραμμάτων τυ εἶναι ἡ ὑγιὴς ἠθική. Ἐνίοτε ἠπατήθη καὶ αὐτὸς, ἀλλ' ὅμως διδάσκει καὶ ὠφελεῖ σχεδὸν πάντοτε (2).

---

(1) Λίαν ἐκτόπως ϗ παραλόγως καταχρίνει ὁ συγγραφεὺς τὸν Διόδωρον ϗ Διονύσιον, οἱ ὁποῖοι, ἂν ϗ δὲν εἶναι ἀμέτοχοι σφαλμάτων, εἶναι ὅμως ἀναγκαιότατοι εἰς τὸν ἱστορικόν.

(2) Ὅρα περὶ τύτυ ϗ ὅλων τῶν ἄλλων συγγραφέων ἐν τῷ Ἑλληνικῷ καθρέπτῃ.

§. Γ'.

Εὐγλωττία.

Περίληψις.

Εὐγλωττία ἐν Ἀθήναις — Δημοσθένης — Γ'σοκράτης, ῥήτωρ μίτριος — Σοφισταὶ ῥήτορες.

Πρὶν τῦ Περικλέυς εὑρίσκοντο ἐν Ἀθήναις ῥήτορες, ἐπειδὴ τὸ βῆμα τῶν ῥητόρων ἦτο σάδιον ἀνοικτὸν εἰς τὸν ζῆλον ϗ εἰς τὴν φιλοτιμίαν· ϗ ὅμως ἀπὸ τῦ Περικλέυς χρονολογεῖται ἡ ἀληθὴς ῥητορικὴ, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὁμῦ μὲ τὴν τέχνην τῆς πειθῦς ϗ τὴν τέχνην τῦ λόγυ. Ἐκ τύτυ ἡ ῥητορικὴ ἔπρεπε ν' ἀκμάσῃ εἰς μίαν πόλιν, ἔνθα ἡ τιμὴ ϗ ἡ τύχη ἐκρέμαντο ἀπὸ τὰς ψήφυς τῦ δήμυ, ὅπυ αὐτὴ εἶχε τὸ κράτος ἐπάνω εἰς τὰ συμβόλια ϗ εἰς αὐτὴν τὴν δημοκρατίαν, ϗ ὅπυ ὁ ῥητορικώτατος ῥήτωρ ἐγίνετο ϗ ὁ δυνατώτατος.

Ἂς μὴ ἐκπληττώμεθα, ὅτι ὁ Δημοσθένης κινύμενος ἀπὸ τοιαύτην ἀφορμὴν, ἠγωνίσθη πολλὰ νὰ λάμψῃ πρῶτος εἰς τῦτο τὸ σάδιον. Ὅτε κατὰ πρῶτον ἐδημηγόρησεν, ἐκσυρίχθη διὰ τὸ ἀδύνατον ϗ τραυλὸν τῆς φωνῆς τυ· ἀλλ' ὁ κωμῳδὸς Σάτυρος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνεκάλυψε τὸν ἀπελπισμόν τυ, παρηγόρησεν αὐτὸν λέγων, ὅτι ἡ θεραπεία τύτυ ἦτον εὔκολος· ϗ προσάξας αὐτὸν νὰ ἐκφωνήσῃ μερικὰς σίχυς, ἐπανέλαβεν αὐτὰς ὕστερον ϗ αὐτὸς μὲ τόσην ἔμφασιν ϗ χάριν, ὥστε ὁ Δημοσθένης εὗρεν αὐτὰς πάντυ διαφορετικούς. Αὕτη ἡ πεῖρα ἐδίδαξε τὸν νέον ῥήτορα, ὅτι ἡ εὐτυχία τῶν δημηγοριῶν ἐξήρτητο τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὸ πλάσ-

μα τῆς φωνῆς ἢ ἀπὸ τὸν σχηματισμὸν τῦ σώματος. Ὅθεν ἔκτισεν ὑπόγειον, διὰ νὰ ἐπιμελῆται μῆνας ὅλες χωρὶς περισπασμῦ τῦ νοὸς ἢ ἀκαταπαύσως, ἢ ποτὲ μὲν ἀπήγγελε λόγυς εἰς τὸν αἰγιαλὸν τῆς θαλάσσης, διὰ νὰ συνεθίσῃ εἰς τὸν κρότον, ποτὲ δὲ ἐγύμναζε τὴν φωνὴν ἐν τῷ περιπατεῖν, ἢ ἄλλοτε ἐν τῷ ἀναβαίνειν ἀνηφορικὲς τόπυς, λαμβάνων ψηφίδας, ἤτοι μικρὰ λιθάρια ἐν τῷ σόματι, διὰ νὰ κάμῃ τὴν τραυλὴν γλῶσσάν τε εὔστροφον. Τὶ δὲν δύναται ἡ φιλοπονία ἢ ἡ ἐπιθυμία τῆς καλῆς ἐκβάσεως. Ὁ Δημοσθένης ἐνίκησε τὴν φύσιν, ἢ ἐβασίλευε διὰ τῆς εὐγλωττίας τυ. Ὁ Αἰσχίνης ἦτον ἀδύνατος ἔμπροσθέντυ, ἢ αὐτὸς ὁ Φωκίων ἢ Δημάδης δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τῷ ἀντισταθῶν. Οὗτος ὁ κεραυνὸς κατέθρανεν ὅλα, ἢ ὁ Φιλιππος αὐτὸν ἐφοβεῖτο περισσότερον, παρὰ τὲς σάλπυς ἢ τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων.

Ὡς διαφθορέα τῆς ῥητορικῆς αἰτιῶνται Δημήτριον τὸν Φαληρέα, ὁ ὁποῖος ἐτίμησεν ἀνθηρὸν ὕφος παρὰ τὴν δεινότητα ἢ τὴν ἔμφασιν τῶν προκατόχων τυ. Δὲν ἐξεύρω, ἂν ὁ περίφημος Σωκράτης δὲν ἔπρεπε νὰ θεωρῆται ὡς τὸ παράδειγμα ταύτης τῆς ἀπειροκαλίας. Ὁ Κικέρων ὀνομάζει αὐτὸν πολλαχῦ μέγαν ῥήτορα· λέγει δὲ ἀλλῦ, ὅτι τὸ εἶδος τῆς εὐγλωττίας τυ ὂν ἁρμοδιώτερον εἰς ἐπίδειξιν, παρὰ εἰς κίνησιν τῶν ψυχῶν, ἐξωρίσθη ἀπὸ τὸ βῆμα, ἢ ἀπεταμιεύθη εἰς τὰ γυμνάσια (Orat. 41)· ἢ τῳόντι, ὁ Σωκράτης λάμπει μόνον μὲ ψυχρὰν κομψότητα, ἢ ἀντὶ νὰ κινῇ τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν, διαλέγεται μόνον, ὁ ὁποῖος ὑστερέμενος τῶν ἐξωτερικῶν φυσικῶν χαρισμάτων, παρεδόθη μόνον εἰς τὴν σύνθεσιν ἢ εἰς τὸ ἐπάγγελμα τῦ ῥήτορος, μὲ τὸ ὁποῖον ἐκέρδησε πολλὰ χρήματα. Λέγυσιν, ὅτι ὁ Δημοσθένης μὴ δυνάμενος νὰ πληρώνῃ τὰ μαθήματα τῦ Σωκράτυς, κατέφυγεν εἰς ἄλλον διδάσκαλον.

Ὅταν ἡ Ῥητορικὴ ἔλαβεν ὑπόληψιν, ἀνεφάνησαν ἢ πολλοὶ διδάσκαλοι αὐτῆς· μάλιστα δὲ οἱ σοφισταὶ ὅλοι ἔγιναν ῥήτορες, τῶν ὁποίων αἱ διδασκαλίαι ἢ τὰ παραδείγματα ἔμελλον ἐξ ἀνάγκης νὰ μολύνωσι ἢ τὲς ἄλλες, διότι αὐτοὶ μὴ ἀκολυθῶντες τὴν ἀλήθειαν ἢ τὴν φύσιν, ἐδίδασκον τὲς μαθητὰς νὰ παρανοῶσι τὰ ἀντικείμενα, νὰ κάμνωσι τὰ μικρὰ μεγάλα, νὰ ὁμιλῶν ἀδιαφόρως ὑπὲρ ἢ κατὰ τῶν ὑποκειμένων, ἢ νὰ ἐξαπατῶσι τὲς ἀκροατὰς μὲ διαφόρυς τρόπυς, τῶν ὁποίων ἡ ἐντύπωσις δὲν ἠμπόρει νὰ διαμείνῃ. Διὰ νὰ διδαχθῇ καλὴ ῥητορικὴ, ἦτον ἀναγκαῖος φιλόσοφος, οἷος ὁ Ἀριστοτέλης, ἢ ῥήτωρ, οἷος ὁ Κικέρων· ἢ ὅμως, διὰ νὰ γένῃ τις ἀληθὴς ῥήτωρ, ἀπαιτεῖται ἡ σπυδὴ τῶν μεγάλων ῥητόρων, ἡ συχνὴ μελέτη, ἢ πρὸς τέτοις φυσικὴ χάρις ἢ ἀγχίνοια. Ἡ εὐγλωττία πρέπει νὰ ἐκμανθάνεται ἀπὸ τὲς θέλοντας εἰς τὲς Φιλιππικὲς τῦ Δημοσθένυς ἢ εἰς τὲς λόγυς παρομοίων ἀνδρῶν, διότι οἱ μὲν καλοὶ κανόνες διευθύνυσι τὴν ἐκλογὴν, τὰ δὲ καλὰ ἀρχέτυπα τὴν ἐμψυχόνυσι καὶ τελεσιεργῦσι.

ΚΕΦ. Γ'.

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ.

§. Α'.

Φιλοσοφία.

Περίληψις.

Ο'δὸς τῶν ἐπιστημῶν — ἀντικείμενα τῶν πρώτων φιλοσόφων — Γ'ωνικὴ καὶ Γ'ταλικὴ αἵρεσις — Ο' Πυθαγόρας διορθωτὴς τῶν ἠθῶν — κόποι τε ἐν Γ'ταλίᾳ — πῶς ἐδίδασκε τοὺς μαθητάς τε; — δόγματα αὐτοῦ περὶ τοῦ θείου — Μετεμψύχωσις — Τινὲς αὐτοῦ μαθηταὶ νομοθέται — Θαλῆς καὶ Α'ναξαγόρας — Σωκράτης — Πλάτων — Α'ριστοτέλης — Α'ρκεσίλαος καὶ Καρνεάδης — Α'ντισθένης, ἀρχηγὸς τῶν Κυνικῶν — Διογένης, ὁ μαθητής τε — Κράτης καὶ Ι'ππαρχία — Ζήνων καὶ οἱ Στωϊκοὶ — κρίσις περὶ τοῦ Στωϊκισμοῦ — Δημόκριτος — Ε'πίκουρος καὶ οἱ αὐτοῦ μαθηταί — Ε'λεατικὴ αἵρεσις καὶ Πυρρωνισμός — Α'θεϊσμὸς — Πρωταγόρας καὶ Διαγόρας — Α'θείας κατηγορία κατὰ τῶν φιλοσόφων — Η' θεωρητικὴ φιλοσοφία τῶν Ε'λλήνων πρόξενος ἀπάτης καὶ ἐρίδων.

Ο'ταν αἱ ψυχαὶ κινῶνται, ἡ δὲ φιλομάθεια, ἡ ἄμιλλα, ἢ καὶ ἄλλα αἴτια ὠθοῦσιν αὐτὰς εἰς μελέτην καὶ σπουδήν, δὲν ἐμποροῦσιν ὅλαι νὰ τρέξωσι τὸ ἴδιον στάδιον· καὶ ὅταν αἱ ἐλευθέριοι τέχναι θέλγωσι τοῦτον, αἱ σπουδαῖαι ἐπισῦμαι κηλοῦσιν ἐκεῖνον. Η' ἔφεσις τοῦ εἰδέναι καὶ ὁ ἔρως τῆς ἀληθείας διεγείρονται καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν Μουσῶν. Εὐθὺς ὅταν ἀρχίσωσιν ν' ἀναφαίνωνται αἱ ἡδοναὶ τοῦ λογικοῦ, ἀμβλύνονται αἱ τῆς ἀγχινοίας καὶ φαντασίας ὡς πρὸς ψυχὰς σοβαρὰς καὶ φιλοπόνους, αἱ ὁποῖαι

τιμῶσι τὸ ὠφέλιμον παρὰ τὸ ἡδύ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀπαντῶσι τὸ ἡδὺ εἰς τὸ ἀληθές. Ο' ἄνθρωπος, ἡ κοινωνικὴ ζωὴ καὶ ἡ φύσις, ἀνοίγουσιν εἰς αὐτὰς ἀπέραντον στάδιον τῆς σκέψεως καὶ συζητήσεως. Ο'θεν, ἐπειδὴ δὲν εὑρίσκουσιν ἄλλην ὕλην πρὸς εὐχαρίστησιν τῆς ὀρέξεώς των, καταγίνονται ὅλως διόλου εἰς τὴν Φιλοσοφίαν.

Οἱ πρῶτοι Φιλόσοφοι ἦσαν σοφοὶ ἀνασχολούμενοι μάλιστα εἰς τὴν σπουδὴν καὶ πρᾶξιν τῶν καθηκόντων, καὶ μελετῶντες τὰ μέσα, δι' ὧν ἀφαλίζεται ἡ εὐδαιμονία τῶν πολιτειῶν καὶ ἑκάστου πολίτου ἐν μέρει. Πρὸς τοῦτο ἀπέβλεπον αἱ βαθύτεραι θεωρίαι αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι ἠγνόουν τὰ μάταια σοφίσματα, τὰς περὶ λέξεων συζητήσεις, τὰς αἱρέσεις καὶ τὴν εἴστινα συσήματα προσπάθειαν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐπήγασαν τόσαι ἀπάται καὶ ἀτοπίαι, ὅταν οἱ ἄνθρωποι μεταρσιέμενοι ἐφέροντο ὑπὲρ τὴν σφαῖραν τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, θέλοντες νὰ πλασουργῶσι νοερὰς αἰτίας, καὶ ὅταν, καταφρονοῦντες καὶ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, ἐζήτουν μόνον νὰ ἐπικυρώνωσι δοξασίας τινὰς καὶ εἰκασίας, καταβυθιζόμενοι εἰς ὑποθέσεις περὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ παντὸς, περὶ τοῦ πρώτου καὶ ἀρχικοῦ αἰτίου, περὶ τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ, κτ., ὥσε ἡ σοφία διελύετο εἰς τὴν σκιὰν τῶν ὀνείρων καὶ σοφισμάτων. Ο' λόγος μιᾶς καλῆς γυναικὸς πρὸς τὸν Θαλῆν, τὸν ὁποῖον βλέπουσα ποτὲ πεσόντα κατὰ γῆς ἐν τῷ θεωρεῖν ἀτενῶς τὰ ἄστρα, εἶπε πῶς γνώσῃ λὰ οὐράνια, σὺ ὁ μηδὲ λὰ ἐν ποσὶ καθορῶν; ἠμπόρει νὰ προσαρμοσθῇ προσφυέστατα καὶ εἰς τοὺς περισσοτέρους τῶν ἀρχαίων Φιλοσόφων.

Η' Ε'λληνικὴ Φιλοσοφία διαιρεῖται διττῶς, εἰς τὴν Γ'ωνικὴν καὶ Γ'ταλικὴν αἵρεσιν, τῶν ὁποίων ἑκατέρα ὑποδιαιρεῖται εἰς πολλὰς ἄλλας αἱρέσεις. Θαλῆς, ὁ τοῦ

Σόλωνος σύγχρονος, ἐχρημάτισεν ἀρχηγὸς τῆς πρώτης, ἢ Πυθαγόρας τῆς δευτέρας. Περὶ τῶν ἐξόχων φιλοσόφων ὁμιλῶ μόνον ἱστορικῶς ἢ συντόμως, περιοριζόμενος εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συμφέρει μάλιστα εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν.

Ἄξιον δὲ πρὸ πάντων νὰ γνωρίσωμεν τὸν Πυθαγόραν, ὅτι ἐνησχολήθη δραστικώτερον εἰς τὴν τῶν ἠθῶν διακόσμησιν. Ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ, ὅσις ἐτίμησε τὴν Ἑλλάδα ἢ εὐηργέτησε τὴν Ἰταλίαν ἐχεῖ ἐπὶ τῆ Νεμᾶ, καθὼς δοξάζεσι πολλοὶ, ἀλλ' ἐπὶ Ταρκυνίᾳ τῆ Σεπέρβᾳ, ἔτη περὶ τὸν 540 πρὸ Χριστοῦ, νομίζεται κοινότερον γέννημα ἢ θρέμμα τῆς Σάμε. Ἀκούσας τὰς κρίσεις ἑνὸς φιλοσόφε διαλεγομένε περὶ ἀθανασίας ψυχῆς, παρεδόθη ἔκτοτε μὲ ἐνθουσιασμὸν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας, ἢ ἀπεδήμησεν ἐπὶ μαθήσει εἰς Αἴγυπτον, Φοινίκην, Χαλδαίαν, ἴσως δὲ ἢ εἰς τὰς Ἰνδίας. Αὐτὸς, Γεωμέτρης ἢ Ἀστρονόμος, ἐθεώρει τὴν σοφίαν ὡς τὴν ἔξοχον τῶν ἐπισημῶν, ἢ ἐνόμιζεν, ὅτι ἐγεννήθη διὰ νὰ κάμῃ εἰς αὐτὴν προσηλύτες.

Ὅταν ἐδίδαξε χρόνον τινὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα, μετέβη εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς Ἰταλίας, ὅπερ ὠνομάθη μεγάλη Ἑλλὰς διὰ τὰς ἐν αὐτῇ Ἑλληνικὰς ἀποικίας· διέτριβε δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον εἰς Κρότωνα, Μετάποντον ἢ Τάραντα, ὅπε δὲν ἐκλείσθη εἰς σκοτεινὸν θάλαμον, ὅτε εἰς τὸ σχολεῖον, ὅτε ἔμεινεν ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀλλ' ἐκήρυττε τρόπον τινὰ τὴν ἀρετὴν, ἢ μετερρύθμιζε τὰ κοινὰ ἤθη δημοσίως, ὥσε τὰ Κρότωνα, πόλις διεφθαρμένη, ἐφαίνετο μεταμορφωμένα, ὅπε ἢ αἱ γυναῖκες αὐταὶ ἀφῆκαν τὰς τρυφὰς, ἢ ἡ ἀγριότης ἔπαυσε, ἢ ὁ γάμος ἐσέβετο ὡς ἀπαράβατος καὶ ἱερὸς δεσμός. Πολλαὶ δὲ πόλεις τῆς Ἰταλίας ἠκολούθησαν

ὡσαύτως τὰς διδασκαλίας τε, ἢ ἠρώτων αὐτὸν περὶ πολλῶν δημοσίων ὑποθέσεων. Αὐτὸς πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐδίδασκεν, ὅτι πέντε ἐχθροὶ ὀφείλομεν νὰ πολεμῶμεν, τὴν ἀῤῥένειαν τῦ σώματος, τὴν ἀμάθειαν, τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, τὰς ἀποστασίας τῶν πόλεων ἢ τὴν διχόνοιαν τῶν οἰκιῶν.

Αὐτὸς ἔζη μετὰ τῶν μαθητῶν ὡς εἰς κοινόβιον, οἱ ὁποῖοι ὤφειλον νὰ ὑποφέρωσι δοκιμασίαν τελάχιστον διετῆ, ἐνίοτε δὲ ἢ πενταετῆ, ἢ εἰς τοῦτο τὸ διάστημα ἐδιδάσκοντο μὲ σιωπὴν, μὴ ἔχοντες τὴν ἄδειαν νὰ ζητῶσι τὸν λόγον τῶν διδασκαλιῶν τε, ἐπειδὴ ὁ Πυθαγόρας ὑπέθετεν αὐτὸς πολλὰ ὀλίγον ἐπιδεκτικὸς ὀρθῆς κρίσεως, πρὸ τῦ νὰ ποτισθῇ μὲ καλὰς ἀρχάς. Αὐτὸς μετεχειρίζετο τὴν γεωμετρίαν διὰ νὰ ῥυθμίζῃ τὸν νοῦν των, ἐξ ἧ γίνεται φανερὸν, ὅτι δὲν ἦτον ἀγύρτης ἢ ἀπατεών. Οἱ λόγοι τε ἐθεωροῦντο ὡς χρησμοὶ, ἢ εὐθὺς ὅταν ἔλεγέ τις αὐτὸς ἔφα, ἦγεν ὁ διδάσκαλος τὸ εἶπεν, ἐσιώπων οἱ μαθηταί τε. Ἀρά γε ἐπρόσεζεν αὐτὸς τοσοῦτον ὑποταγὴν, ἢ ἔλυε τὰς ἀπορίας μὲ τὴν πειθώ; Ὁ ἀληθὴς φιλόσοφος δὲν ἐμπορεῖ νὰ γένῃ τύραννος τῦ ἀνθρωπίνε νοὸς, ἔτε εἶναι ὁμοιαληθὲς, ὅτι ὁ Γεωμέτρης ἀπήτει νὰ πιστεύωσιν ἁπλῶς ἢ ὡς ἔτυχεν εἰς τὸς λόγους τε.

Ἡ δὲ περὶ θεῦ διδασκαλία τε ἦτον ἀξιόλογος, διότι ἐδίδασκεν ἕνα θεὸν, ποιητὴν ὅλων τῶν πραγμάτων, νοῦν ἄπειρον, παντοδύναμον, ἀπαθῆ, ἀόρατον ἢ μόνον τῇ νοήσει ὑποκείμενον, ἢ παρήγγελλε νὰ διευθύνῃς ὅλας τὰς πράξεις ἢ τὸς διαλογισμός τε πρὸς γνῶσιν τῆς ἀληθείας ἢ ὁμοίωσιν μὲ τὸν θεὸν, τῦ ὁποίε τὴν ἀπόκτησιν ἔπρεπε νὰ ζητῇ μὲ ψυχὴν καθαρὰν ἢ ἀνωτέραν τῶν παθῶν. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδεται,

ἴσως ἀλόγως, ἡ δόξα τῶν Στωϊκῶν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἡ ψυχὴ τῦ Παντὸς, ἀπὸ τῦ ὁποίυ αἱ ἀνθρώπιναι ψυχαὶ, ὡς μέρη τῦ ὅλυ, ἔλαβον τὴν ὐσίαν των· τελάχιστον φαίνεται, ὅτι δὲν ἐνόησεν αὐτὸ κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν ὑλισῶν.

Ἡ μετεμψύχωσις ἦτο μία τῶν ἀσιωδῶν αὐτῦ διδασκαλιῶν. Διὰ τῦτο ἀπηγόρευε τὸν φόνον ϗ τὴν βρῶσιν τῶν ζώων. Ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν καλῶν ϗ ἡ ποινὴ τῶν κακῶν ἀναφέρονται εἰς ταύτην τὴν εἰς Αἴγυπτον ϗ Ἀσίαν διαδεδομένην ἰδέαν, ϗ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι αὐτὴ ἡ ἰδέα ἦτον ἐπωφελὴς πλάνη τῶν, ὅσοι δὲν ἐδιδάχθησαν διὰ θειοτέρας ἀποκαλύψεως περὶ τῆς μελλύσης ζωῆς.

Πολλὰ τεράσια ϗ ἀτόπυς μύθυς ἴσόρησαν οἱ ἄνθρωποι περὶ τῦ Πυθαγόρυ, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζον θεοφώτιστον· προσρίβονται δὲ εἰς αὐτὸν ϗ πολλαὶ ἀπάται πάντϗ ἀπίθανοι. Ἀπόδειξις τῆς μεγάλης σοφίας τε ἐν μέσῳ τῷ σκότει τῆς εἰδωλολατρίας, εἶναι οἱ τῦ Ζαλεύκυ ϗ Χαρώνδα, τῶν μαθητῶν τε, νόμοι, τῶν ὁποίων ὁ Διόδωρος διεφύλαξεν εἰς ἡμᾶς πολύτιμα ἀποσπασμάτια. Ὁ πρῶτος ἐχρημάτισε νομοθέτης τῶν Συβαριτῶν, ἐνὸς τοπάλαι περιφήμυ ἔθνυς διὰ τὴν μαλακότητα· ὁ δὲ Χαρώνδας, τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Λοκρῶν. Τὸ προοίμιον τῶν νόμων τῦ Ζαλεύκυ γρέφεται περὶ τὴν ὕπαρξιν τῦ Θεῦ, εἰς τὸν ὁποῖον χρεωστῦμεν ὅσα καλὰ ἀπολαμβάνομεν, ὁ ὁποῖος ἀποστρέφεται τὰς προσφορὰς ϗ θυσίας τῶν πονηρῶν, ϗ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ λατρεύωμεν μὲ καθαρὰ ἤθη ϗ μὲ τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς. Ἡ ἐπὶ τοιαύτης βάσεως ἐρειδομένη νομοθεσία εἶναι τόσῳ μᾶλλον σεβασμιωτέρα, καθ' ὅσον διδάκυσα τὰ καθήκοντα, ἐμπνέει ἐν ταὐτῷ ϗ τὸν ἔρωτα τῆς τύτων ἐκπληρώσεως.

Θαλῆς, ὁ πατὴρ τῆς Ἰωνικῆς αἱρέσεως, ἐδίδαξεν, ὅτι τὸ ὕδωρ εἶναι ἡ ἀρχὴ ὅλων τῶν πραγμάτων, ϗ ὅτι ὁ Θεὸς, τὸν ὁποῖον ὑπέθετε νῦν ϗ ψυχὴν τῆς ὕλης, ἔπλασεν ὅλα ἐκ τῦ ὕδατος. Ὁ Ἀναξαγόρας, μετὰ ἕνα αἰῶνα, ἐδίδασκεν, ὅτι τὸ πᾶν ἔλαβε τὴν ἁρμονίαν ϗ εὐταξίαν τῶν μερῶν ἀπὸ τὴν δύναμιν ϗ σοφίαν ἑνὸς ἀπείρυ νοός· ἐδόξαζε δὲ, καθὼς ϗ ὅλον τὸ σῶμα τῶν ὀπαδῶν τε, τὴν ὕλην ἀΐδιον· ὡς τόσον, τῦτο ὅτο τὸ μέγιστον κίνημα, τὸ ὁποῖον ἠμπόρει νὰ κάμῃ ἡ Φιλοσοφία, ἦγεν τὸ νὰ ὑψωθῇ εἰς τὴν γνῶσιν τῦ ὑπερτάτυ νῦ, τῦ ὁποίυ ἡ σοφία ἐδημιύργησε τὸν κόσμον. Ὁ Ἀναξαγόρας ἐλογίζετο παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις δυσσεβὴς, ὅτι ὥριζε τὸν ἥλιον ὕλην φλογιζομένην, ϗ βέβαια ἐθανατώνετο, ἐὰν δὲν ἀπέπεμπεν αὐτὸν ὁ Περικλῆς ἀπὸ ταύτην τὴν δεισιδαίμονα πόλιν. Οὕτω κρίνει ἡ ἀμάθεια διεγειρομένη ἀπὸ τὸν τυφλὸν ζῆλον τῆς θρησκείας, ἡ ὁποία ἀμάθεια ἀτιμάζει τὴν θρησκείαν, ϗ ὅτε φαντάζεται ὑπερμαχῦσα ὑπὲρ αὐτῆς. Ἐρωτηθεὶς ἔτος ὁ φιλόσοφος, ἂν ἤθελε μετὰ τὸν θάνατόν τε νὰ τὸν φέρωσιν εἰς τὰς Κλαζομενὰς, τὴν πατρίδα τε, διὰ γῆ; εἶπεν, ἡ ὁδὸς εἰς τὸν ᾅδην ἀπέχει ἁπανλαχόθεν ἐξ ἴσυ.

Σωκράτης, ὁ μαθητὴς τῦ Ἀναξαγόρυ, ἐφρόντιζε πάντοτε περὶ τῆς ἀρετῆς, ἐχλεύαζε τῶν σοφισῶν τὴν ματαιότητα, ϗ ἐδίδασκεν, ὅτι πρὸς διόρθωσιν ἑαυτῦ ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη συνίσταται εἰς τὸ γνῶναι ἑαυτόν. Αὐτὸς ἀφιέρωσε τὴν φιλοσοφίαν εἰς αὔξησιν τῦ ϗοινῦ καλῦ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν ἔπρεπε νὰ χωρίζε-

ται, ἢ τελευταῖον ἔπιεν, ὡς εἷς τῶν κακέργων, τὸ κώνειον εἰς ἀνταμοιβὴν τῆς ὁσιότητός τε ἢ τῶν ἐναρέτων πράξεων (1).

Πλάτων, ὁ μαθητὴς τῦ Σωκράτες, ὅσις δὲν ἔγραψε τιποτε, ἔγραψε μὲν εὐφραδῶς ὡραιότατα πραγματα περὶ θεῦ, περὶ ψυχῆς, περὶ νόμων, ἢ περὶ καθηκόντων, ἀλλ' ἔμιξε μὲ αὐτὰ πολλὰς ὑπερακριβεις ἰδέας, ὅθεν ἐγεννήθησαν ἄπειροι χίμαιραι. Αὐτος ἐκυριεύετο ἀπὸ τὴν φαντασίαν, ἢ ὅμως ὁ φιλόσοφος πρέπει νὰ κυριεύεται μόνον ἀπὸ λόγον· ἔπλασε κόσμον νοερὸν, εἰς τὸν ὁποῖον τὰ δαιμόνια, οἱ ἀριθμοὶ ἢ αἱ φαντασικαὶ ἀναλογίαι ἀποτελῶσι τῳόντι χάος. Ὁ Πυθαγόρας μετεχειρίθη τὲς ἀριθμὲς ἴσως ὡς σημεῖα (2). Ἀλλ' ὁ Πλάτων τὲς μετεχειρίθη ὡς λόγες, ἢ ἡ φύσις ἐξέλιπεν εἰς τὰ συσήματά τε, μὴ εὑρισκομένη μήτε εἰς τὴν μεταφυσικήν τε, μήτε εἰς τὴν ἠθικήν τε, ἀλλ' ὕτε εἰς τὴν πολιτικήν τε, τῆς ὁποίας αἱ ἀρχαὶ δὲν ἐμποροῦν ἀληθῶς νὰ ὑπάρξουν. Ἀλλ' ἐνίοτε γράφει τόσον θαυμασίως, ὥσε ἢ αὐτὰ τὰ σφάλματά τε πλανῶσι τὸν ἀναγνώστην. Ἐκ τέτε ἢ ὁ Κικέρων (Τεσκυλ. Ν.) ἔλεγε, *κάλλιον ἀγαπῶ ν' ἀπαλῶμαι μὲ τὸν Πλάτωνα, παρὰ νὰ νοῶ ἀληθὲς μὲ τὲς ἄλλυς φιλοσόφυς· γνώμη παράδοξος, ἅμα δὲ ἢ ἀναντίῤῥητος ἀπόδειξις τῦ πόσον οἱ κάλλιστοι νόες ἐνίοτε ἀπατῶνται ἀπὸ προλήψεις.*

Ἀριστοτέλης, ὁ ἐκ Σταγείρων τῆς Μακεδονίας, ὁ περικλεέστατος μαθητὴς τῦ Πλάτωνος, ἐμακρύνθη πολὺ ἀπὸ τέτε τὰ δόγματα, ἢ ἐθεμελίωσε τὴν αἵρεσιν τῶν Περιπατητικῶν. Ὅτε ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐσράτευσεν εἰς Ἀσίαν, ὁ Ἀριστοτέλης ἐδίδασκεν ἐν Ἀθήναις, ὅπε κατηγορέμενος ἁπλῶς ἢ ὡς ἔτυχεν ὑπό τινος ἱερέως τῆς Δήμητρος ὡς ἀσεβὴς, ἔφυγε λέγων, ὅτι δὲν ἠγάπα ν' ἁμαρτήσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἢ δεύτερον περὶ τὴν φιλοσοφίαν. Ἡ περὶ θεότητος διδασκαλία τε εἶναι ἀμφιῤῥεπὴς, ἐπειδὴ ποτὲ μὲν θέλει τὸν κόσμον θεὸν, ποτὲ δὲ δέχεται θεὸν ὑπεράνω τῦ κόσμε. Αἱ ἀσάφειαι ὅλων αὐτῦ τῶν διδασκαλιῶν (1) ἠυξήθησαν πολὺ διὰ τῆς ἀγνοίας τῶν νεω-

(1) Ὁ Σωκράτης εἶχεν ἀναμφιβόλως καθαρωτέρας ἰδέας περὶ θεῦ, παρὰ τὲς περισσοτέρες ἀρχαίες φιλοσόφυς, ἤλπιζε μὲ μεγάλην πιθανολογίαν καλλιτέραν ζωὴν παρὰ ταύτην τὴν πρόσκαιρον, ἢ ἠγωνίζετο ν' ἀποσοβήσῃ ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν τὰ μωρὰ σοφίσματα, ἢ νὰ τὴν κάμῃ κοινωφελῆ. Ἀξιοθαύμαςος εἶναι ἡ μέθοδος αὐτῆ, δι' ἧς ὅσες ἤθελε νὰ διδάσκῃ, ἢ νὰ πληροφορῇ, ἠγωνίζετο διὰ μόνε τῦ ἐρωτᾶν νὰ τὲς κάμνῃ προσεκτικὲς τῶν ὑποκειμένων ἢ τῶν Χαρακτηριστικῶν σημείων, ἢ ὕτω νὰ τὲς διευθύνῃ πρὸς εὕρεσιν τῦ ζητεμένε. Ὁ Πλάτων ἀναφέρει τοιῦτον ἀξιοσημείωτον παράδειγμα ἐν τῷ τῦ Μένωνος διαλόγῳ, ἔνθα ὁ Σωκράτης διὰ μόνε τῦ ἐρωτᾶν ἤκεσεν ἀπὸ τῦ στόματος ἑνὸς ἀμαθῦς παιδίε μίαν δεινὴν ἄγνωσον γεωμετρικὴν πρότασιν. Ἡ ἀρετὴ αὐτῆ, ἡ χρησότης ἢ ἀφοβία τε θανατε γνωρίζονται ἐκ τῆς ἄνω ῥηθείσης ἱστορίας αὐτῆ.

(2) Οἱ ἀριθμοὶ τῦ Πυθαγόρε ἦσαν αἱ πρῶται ἢ ἀναλλοίωτοι ἀρχαὶ ὅλων τῶν ὄντων. Οὗτος ὁ ἀνὴρ, ὅσις συνεβίωσεν ἐν Αἰγύπτῳ νὰ ἐκφραζεται ἀλληγορικῶς, μετεχειρίζετο πρὸς δήλωσιν φυσικῶν ἢ μεταφυσικῶν πραγμάτων μαθηματικὰς ἐννοίας, ἢ ἐνόει ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς μονάδος τὴν πρώτην αἰτίαν ὅλων τῶν ὄντων· ἢ ἡ δυὰς, τριὰς, τετρὰς, κτ. ἀνήκεσιν ὡσαύτως εἰς τὰς πρώτας ἀρχάς. Ἄξιος τῆς ἡμετέρας προσοχῆς εἶναι ὁ Πλάτων, ὅτι διετήρησεν εἰς ἡμᾶς τὴν Σωκρατικὴν φιλοσοφίαν, ἂν ἢ ἐχὶ καθαρὰν ἢ ἀκίβδηλον ὡς ὁ Ξενοφῶν.

(1) Ἄπορον εἶναι τῳόντι, πῶς ὁ περφυτισμένος ἀνὴρ,

τέρων Περιπατητικῶν· ἀλλ' ἄφησεν ἀξιολογώτατα συγγράμματα τῆς πολιτικῆς, φυσικῆς ἱσορίας, ϗ τῆς Φιλολογίας, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦσι τὴν θαυμάσιον αὐ. τῦ πολυμάθειαν ϗ βαθύνοιαν.

εἶος ὁ Ἀριστοτέλης, ἠμπόρει νὰ γράψῃ τόσον ἀσαφῶς ϗ αἰνιγματωδῶς. Ἀλλ' αὐτὸς ἀναμφιβόλως ἤθελε νὰ γράψῃ συντόμως ϗ πολλὰ νοήματα ἐν ὀλίγαις λέξεσι, ϗ διὰ τῦτο ὑπέπεσεν εἰς τὸ ἁμάρτημα, τῦ ὁποίυ μνημονεύει ὁ Ὁράτιος, brevis esse laboro, obscurus fio, ἤτοι ἀγωνίζομαι νὰ εἶμαι σύντομος, ϗ γίνομαι ἀσαφής. Ἔπειτα δὲ δὲν ἤθελε νὰ μεταδώσῃ εἰς ὅλες τὴν σοφίαν τυ, εἴτε ὅτι ἀπεδέχθη τὴν μυστικὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων, τὴν τόσον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀνατολικοῖς ϗ Ἕλλησι, ϗ δὲν ἤθελε νὰ διδάξῃ ὅλον τὸν λαὸν, ἀλλὰ μόνον δεδοκιμασμένες ϗ ἀγχίνοας μαθητὰς, εἴτε ὅτι ἐφοβεῖτο νὰ παροργίσῃ τὸν μαθητήν τυ Ἀλέξανδρον, ὁ ὁποῖος ἦτο ζηλότυπος ϗ διὰ τὴν δόξαν τῶν ἐπισημῶν ϗ διὰ τὴν δόξαν τῦ πολέμυ. Ἔτι δὲ, τὰ συγγράμματα τάυτα τῦ φιλοσόφυ, τὰ ὁποῖα μετὰ τὸν θάνατον αὐτῦ ἐπωλήθησαν εἰς τὸν Θεόφραστον, ϗ μετὰ τούτυ τὴν τελευτὴν εἰς τὸν Νειλέα, ἐγχειρίθησαν παρὰ τάυτα εἰς κληρονόμες, οἱ ὁποῖοι ἐφύλαττον αὐτὰ εἰς σπήλαια ϗ ὑπόγεια, εἴτε διὰ νὰ μὴ τὰ εὕρωσιν οἱ βασιλεῖς τῆς Περγάμυ, οἱ ὁποῖοι ἐσύναζον ὅλα διὰ τὴν βιβλιοθήκην των, εἴτε δι' ἄλλην αἰτίαν· ἐφυλάττοντο δὲ διὰ 130 χρόνων, καθ' ὃν χρόνον ἐφθάρησαν κατὰ πολλὰ ἀπὸ εὐρῶτα (μύχλιαν) ϗ σκώληκας· τέλος δὲ, τινὲς τῶν ἀπογόνων τῦ Ἀριστοτέλες ϗ Θεοφράστυ ἐπώλησαν αὐτὰ εἴς τινα ὀνομαζόμενον Ἀπελίκωνα, ὁ ὁποῖος διώρθωσε τὰ ἐλλείποντα διὰ τὴν σῆψιν ϗ βρῶσιν τῶν σκωλήκων κατὰ τὸ δοκοῦν, καὶ ἑπομένως πολλάκις ἐχὶ κατὰ τὴν ἔννοιαν τῦ Ἀριστοτέλες. Τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκιβδηλεύθησαν τὰ συγγράμματα τῦ Σταγειρίτυ ϗ παρὰ πολλῶν ἄλλων. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον μετὰ τὸν θάνατον τῦ Ἀπελίκωνος ἐκυρίευσεν ὁ Σύλλας τὰς Ἀθήνας, ϗ μετεκόμισε τῦ Ἀπελίκωνος τὴν βιβλιοθήκην εἰς τὴν Ῥώμην,

Ἡ Ἀκαδημία, ἤτοι τὸ τῦ Πλάτωνος σχολεῖον, ἐμίσησε μετολίγον τὴν δογματικὴν φιλοσοφίαν, τῆς ὁποίας αἱ παράβολοι ϗ ἀβέβαιοι δόξαι δὲν ἔπειθον τὲς ὀρθότατα νοοῦντας, ϗ ἐπλησίασεν εἰς τὴν μέθοδον τῦ Σωκράτες, ὅσις δὲν ἐβεβαίονε κἀνὲν ἀμφίβολον. Ἀρκεσίλαος, ὁ πατὴρ τῆς μέσης Ἀκαδημίας, μετέβη ἀπὸ τὸ ἓν ἄκρον εἰς τ' ἄλλο, ὅσις ἐφαίνετο δισάζων περὶ πάντων, ϗ ἐπεῖχε τὴν κρίσιν τυ δι' ὅλα τὰ πράγματα, ὡσανεὶ δὲν ὑπῆρχον ἀλήθειαι εἰς τὸν κόσμον. Ἡ νέα Ἀκαδημία, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἐχρημάτισεν ὁ Καρνεάδης, ἠκολούθησε μὲν σύσημα μετριώτερον, ἐδίδασκε δὲ σχεδὸν τὰ αὐτὰ, ἡ ὁποία ὡμολόγει ὅτι ὑπάρχεν ἀλήθειαι, ἀλλὰ τόσον σκοτειναὶ ϗ καταμεμιγμέναι μὲ ἀπάτας, ὥσε ἀδυνάτως διακρίνονται μὲ βεβαιότητα. Ἐκ τέτε αὐτὴ ἐσυγχώρει νὰ συμπεραίνῃ τις ἀπὸ πιθανὰ αἴτια τὴν πρᾶξιν, ἐχὶ δὲ ϗ νὰ βεβαιώνῃ τι διόλυ. Αὕτη ἡ Φιλοσοφία ἦτο κἂν μετρία, ϗ ἤθελεν ἐμποδίσῃ πολλὰς ἀπάτας ϗ λογομαχίας, ἐὰν δὲν ἐπρότεινε τὴν ἀμφιβολίαν ϗ εἰς τοιαύτας ἀρχὰς, αἱ ὁποῖαι ἀπεδείχθησαν ἀποχρώντως διὰ λόγυ ϗ πείρας.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Πλάτων ἐφιλοσόφει μὲ περισσοτέραν ἐπίδειξιν, παρὰ μὲ λόγον, ἐθεμελίωσεν ὁ Ἀντισθένης, ἄλλος μαθητὴς τῦ Σωκράτες, τὴν Κυνικὴν αἵρεσιν, πολλὰ περίφημον διὰ τὴν αὐσηρότητα

ἔνθα μετεγράφησαν τὰ συγγράμματα τῦ Ἀριστοτέλες πολλάκις ϗ ἴσως ἡμαρτημένως. Διὰ ταῦτα τὰ αἴτια δὲν πρέπει ν' ἀποδώσῃ τις τὴν ἐν τοῖς Ἀριστοτελικοῖς συγγράμμασιν ἀσάφειαν εἰς τὰς περιπεπλεγμένας ἐξηγήσεις ϗ παραφράσεις τῶν μεταγενεσέρων αὐτῦ Σχολαστικῶν.

τῶν διδασκαλιῶν, ᾗ διὰ τὴν ἀυθάδειαν τῶν ὑπαδῶν αὐτῆς, οἱ ὁποῖοι ἔχοντες μόνον τριβώνιον, πήραν ᾗ βακτηρίαν ἀντὶ πάντων τῶν κτημάτων, ἐνόμιζον, ὅτι εἶχον ἐξουσίαν νὰ ἐλέγχωσιν ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος (1). Ὁ Ἀντισθένης ἐδόξαζε τὴν ἀρετὴν ὡς τὴν μόνην εὐδαιμονίαν. Ἐρωτηθεὶς ποτε, πρὸς τί τῷ χρησιμεύει ἡ φιλοσοφία, εἰς τὸ καλῶς ζῆν εἶπεν· ἄλλοτε δὲ ἀκούων ἕνα ἱερέα, ὅστις ἐκατήχει αὐτὸν τὰ μυστήρια τοῦ Ὀρφέως, ἐπαινοῦντα τὴν εὐδαιμονίαν τῆς μελλούσης ζωῆς, διὰ τί, εἶπε, σὺ δὲν ἀποθνήσκεις; Ὁ Ἀντισθένης ἦτο μισάνθρωπος ᾗ δύσκολος, ἁρμοδιώτερος εἰς τὸ νὰ κάμῃ διὰ τῆς σκληρότητός του μισητὴν τὴν ἀρετὴν, παρὰ περισπέδασον μὲ τὸ παράδειγμά του.

Ὁ περίφημος Διογένης ὁ Σινωπεὺς, ὅστις κατηγορηθεὶς κιβδηλείας νομισμάτων ἐξωρίσθη, ἠγάπησε νὰ γένῃ ἀκροατὴς τοῦ Ἀντισθένους· τότε δὲ μὴ δεχομένου αὐτὸν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπαπειλοῦντος ᾗ ῥαβδισμὸς, κλύπα, εἶπεν ὁ ἐνθουσιασμένος προσήλυτος, σὺ δὲν εὑρίσκεις βακτηρίαν ἀρκετὰ σκληρὰν, διὰ νὰ μ' ἀπομακρύνῃς ἀπὸ τὸν ἑαυτόν σου, ἐν ὅσῳ ὁμιλεῖς. Ὅθεν ὁ Διογένης ἠγάπησε ᾗ τὴν πήραν ᾗ τὴν βακτηρίαν, ᾗ ἔζη κατοικῶν εἰς πίθον (2), μισήσας

(1) Ὅτι ἡ καταφρόνησις αὕτη τῶν ἐξωτερικῶν προτερημάτων ᾗ τῶν κτημάτων προήρχετο ἀπὸ κρυφίαν ἀλαζονείαν ᾗ οἴησιν, παρετήρησε ᾗ ὁ Σωκράτης, ὁ ὁποῖος ἰδὼν τὸν τότε νέον ἔτι ὄντα Ἀντισθένην ἔχοντα παλαιὸν ἱμάτιον ᾗ ἐπιδεικνύοντα τὰ ῥάκη, εἶπε πρὸς αὐτὸν, διατὶ δὲν πάυεις μεγαλαυχῶν ᾗ κομπάζων ἐπὶ σαυτῷ;

(2) Ἡ περὶ τοῦ πίθου τοῦ Διογένους ἱστορία φαίνεται πλάσμα ᾗ μῦθος.

πλοῦτον ᾗ ὑσίαν, ᾗ ἐπολέμει τὴν κακίαν μηδενὸς φειδόμενος. Πολλάκις ἔῤῥιπτον πρὸς αὐτὸν πέτρας ᾗ κόκκαλα ὡς εἰς σκύλον, αὐτὸς δὲ ἐγίνετο τολμηρότερος ᾗ ἀναιδέστερος. Παλῶ λὸν Πλάλωνος λύφον, ἔλεγε ποτὲ, πρὸν ὃν ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο, ναὶ, πλὴν μὲ ἄλλον λύφον, Διόγενες. Ἡ τοιαύτη φιλοσοφία ἐξηυτέλιζε τφόντι τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐκ τῶν πολλῶν ἀναφερομένων διδασκαλιῶν τοῦ Διογένους ἡ πλέον ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἑξῆς· ἀγάπα λὸς καλὸς, διὰ νὰ σὲ προλρέπων εἰς λὸ καλὸν, καὶ μίσει λὸς κακὸς, διὰ νὰ σ' ἀπολρέπων ἀπὸ λὸ κακόν. Ὁ Φωκίων νομίζεται ὡς εἷς τῶν αὐτοῦ ἀκροατῶν, ἀλλ' ἔτος ὁ μέγας ἀνὴρ ἀπέκτησε σεμνοπρεπεστέραν φιλοσοφίαν.

Ὁ Κράτης, ἄλλος κυνικὸς, ἐπώλησε τὴν πλουσίαν πατρικὴν περιουσίαν, ᾗ ῥίψας τὰ συναχθέντα χρήματα εἰς τὴν θάλασσαν ἔκραξε, ἠλευθερώθην. Αὐτὸς ἦτον ἄσχημος τὸ πρόσωπον, ᾗ ὅμως ἡ Ἱππαρχία, ἀδελφὴ ἑνὸς Ἀττικοῦ ῥήτορος, ἠθέλησε νὰ τὸν λάβῃ ᾗ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν συγγενῶν ἄνδρα, ᾗ ἠγάπησε τὴν βακτηρίαν ᾗ τὴν πήραν, διὰ ν' ἀξιωθῇ τῆς εὐτυχίας τοῦ νὰ εἶναι σύζυγός του. Ὁ κυνισμὸς ἔπρεπεν ἀναγκαίως νὰ γεννήσῃ πολλοὺς φανητιῶντας, ᾗ νὰ ἐξοκείλῃ ἐν τάχει εἰς ἀπόλυτον ἄθειαν, καθὼς ὅλα τὰ συσήματα, ὅσα ὑπερπηδῶσι τὰ ὅρια τῆς ἀρετῆς, τῶν διδασκαλιῶν ᾗ τῶν καθηκόντων.

Ζήνων, ὁ μαθητὴς τοῦ Κράτητος, γεννηθεὶς εἰς τὸ Κίττιον τῆς Κύπρου, ἐθεμελίωσε τὴν αἵρεσιν τῶν Στωϊκῶν. Αὐτὸς ἦτο κατ' ἀρχὰς ἔμπορος· ἀλλὰ τὸ συμβὰν ναυάγιον, τὸ ὁποῖον ἐμνημόνευε πάντοτε μετὰ χαρᾶς ὡς τὸ εὐτυχέστατον συμβεβηκὸς, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐναγκαλισθῇ τὴν φιλοσοφίαν ἐν Ἀθή-

ναις· ἔβαλε δὲ βάσιν τὴν κυνικὴν ἠθικὴν, καθαρίσας ἀπὸ τὰς ἀτοπίας, ὅσαι ἐδυσφήμιζον αὐτήν. Οἱ Στωϊκοὶ συνέχεον τὴν θεότητα μὲ τὸν ὑλικὸν κόσμον, τῷ ὁποίῳ ἐκείνη ἦτο κατ' αὐτὲς ἡ ψυχὴ περικεχυμένη πανταχῆ· ϗ διὰ ν' ἀποφεύγωσι τὰς ἐνςάσεις κατὰ τῆς προνοίας, ἔλεγον ὅτι ἡ Φύσις ἔκαμεν ἀπὸ τὰ προϋφεσῶτα ςοιχεῖα ὅλα ὅσον τὸ δυνατὸν καλά. Τῦτο ὁμοιάζει ὁπωσῦν τὸ σύνημα τῦ καλλιςισμῦ· ἀλλ' ἐκεῖνοι συνῆπτον ϗ τὴν εἱμαρμένην, ἡ ὁποία ποτὲ δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸ δόγμα τῆς προνοίας. Αὐτοὶ διϊχυρίζονται, ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι τὸ ὑπέρτατον καλὸν, ἡ ὁποία μᾶς κάμνει εὐτυχεῖς εἰς ὅλας τὰς δυσυχίας, ὅτι τὰ αὐτὰ τὰ δεινὰ δὲν εἶναι παντελῶς κακὸν, ϗ ἐνὶ λόγῳ, ὅτι ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία συνίςαται εἰς τὸ ζῆν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. Ὁ Στωϊκὸς σοφὸς ἦτο τέλειος ἄνθρωπος, ἀπαθὴς, ἀκίνητος ϗ ἀπὸ αὐτὴν τὴν συμπάθειαν, ἡ ὁποία ταράττει τὴν ψυχὴν, ϗ μ' ὅλον τῦτο πρόθυμος εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἀνθρωπίνων καθηκόντων. Οἱ Περιπατητικοὶ, ὀλιγώτερον ἐνθυσιασαὶ, γινώσκοντες τὸν ἄνθρωπον σύνθετον ἐκ ψυχῆς ϗ σώματος, ἐδόξαζον πρᾶγμά τι τὴν φυσικὴν λύπην ϗ χαράν. Ὁ ἐνθυσιασμὸς τῶν Στωϊκῶν ὑψώνετο ὑπὲρ τὴν Φύσιν.

"Αν ἠμπόρων μίαν ςιγμὴν, λέγει ὁ Μοντεσκιὲ, ,,νὰ λησμονήσω ὅτι εἰμὶ χρισιανὸς, ἤθελον συναριθ,,μήσω εἰς τὰς δυσυχίας τῦ ἀνθρωπίνε γένες τὸν ἀ,,φανισμὸν τῆς αἱρέσεως τῦ Ζήνωνος, ἡ ὁποία ἐμεγα,,ληγόρει μόνον τὰ πράγματα, ὅσα ἀπαιτῦσιν ἰδιαί,,τερον μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς, τὴν καταφρόνησιν τῶν ,,ἡδονῶν ϗ τῦ πόνε, ϗ αὐτὴ μόνη ἐγίνωσκε νὰ δημι,,εργῇ καλοὺς πολίτας ϗ μεγάλες ἄνδρας (esprit des Loix. Livr. 24). Ὁ Πλύταρχος (εἰς Κλεομένη)

σημειῶ εὐφυῶς, ὅτι αὐτὴ εἰς μὲν τὸν ἔχοντα φύσιν θερμὴν ϗ κλίσασαν εἰς ὑπερβολὴν ἔχει τι κινδυνῶδες, εἰς δὲ τὲς Φύσει πραεῖς ϗ ἐμβριθεῖς ἐνεργεῖ θαυμασιώτατα. Ὁ Ζήνων ἔλεγεν, "ὅτι μέρος τῆς ἐπιςήμης ,,συνίςαται εἰς τὸ ἀγνοεῖν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται ν' ,,ἀγνοῆται", ἡ ὁποία δόξα προξενεῖ αὐτῷ τιμήν. Ὁ Κλεάνθης, ὁ Χρύσιππος, ὁ Παναίτιος ϗ ὁ Ἐπίκτητος δὲν ἐδόξασαν τόσον τὸν Στωϊκισμὸν μὲ τὰ συγγράμματά των, ὅσον ὁ Κάτων, Ἀντωνῖνος ϗ Μάρκος Αὐρήλιος μὲ τὰς ἀρετάς των (1).

Ἄλλη αἵρεσις πολλὰ διάφορος τῆς Στωϊκῆς, γενομένη περίβλεπτος διὰ τῦ Ἐπικέρε, ὑπῆρχεν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐν σκότῳ ϗ παραβύσῳ πολὺν χρόνον, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἦτο Δημόκριτος (2) ὁ Ἀβδηρίτης, ὅ-

(1) Ἡ Στωϊκὴ διδασκαλία περὶ τῦ ἀπολύτε ἀναγκαίε, εἰς τὸ ὁποῖον καθυπέβαλλον αὐτοὶ θεὸν ϗ ἀνθρώπες, συνέχεται ϗ μὲ τὴν ἐξαίρετον αὐτῶν ἠθικήν. Ὅσα δὲ ἀπαιτῦσι παρὰ τῦ ἐντελισάτε σοφῦ, θέλοντες αὐτὸν πάντῃ ἐλεύθερον ἀπὸ παντὸς ἀλόγε πάθες, δὲν εἶναι πολλὰ δεινὰ, ὅταν ἐννοήσωμεν, ὅτι αὐτοὶ ἐπερίγραφον τὸ ἀρχέτυπον, καθ' ὃ ὀφείλει πᾶς τις σοφὸς νὰ ἐξομοιῶται τὸ δυνατόν. Ἐπειδὴ ἡ πρακτικὴ αὐτῶν φιλοσοφία διέκρινε τὸ δίκαιον ϗ τὰ καθήκοντα ἀπ' ἀλλήλων ἀκριβέςατα, οἱ ἀρχαιότατοι Ῥωμαῖοι νομοδιδάσκαλοι ἠγάπων ὑπέρπολυ τὴν Στωϊκὴν φιλοσοφίαν ὡς ἁρμοδίαν εἰς τὴν νομικὴν ϗ νομοθεσίαν.

(2) Ἡ αἵρεσις, ἐν ᾗ συγκαταλέγεται ὁ Δημόκριτος, ὀνομάζεται κυρίως Ἐλεατικὴ ἐκ τῆς πόλεως Ἡλείας τῆς μεγάλης Ἑλλάδος, ἐν ᾗ ἐγεννήθησαν, ϗχὶ ὁ ἀρχηγὸς αὐτῆς τῆς αἱρέσεως Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, ἀλλὰ τρεῖς αὐτῆς περιβόητοι διδάσκαλοι, ὁ Παρμενίδης, Ζήνων ϗ Λεύκιππος. Ὁ Λεύκιππος ϗ Δημόκριτος ἐδόξαζον περὶ τῆς γενέσεως τῦ κόσμε ϗ περὶ τῶν αὐτῆς μεταβο-

σις ἀπέθανεν ἐν ἔτει 361 πρὸς τῆς Θεογονίας. Οὗτος ὁ Φιλόσοφος ἐδιδάχθη παρὰ τῦ Λευκίππε τὴν διδασκαλίαν περὶ τῦ κενῦ καὶ τῶν ἀτόμων. Αἱ γνώσεις, τὰς ὁποίας προσεπορίσατο εἰς τὰς μακράς τε ἀποδημίας, καὶ αἱ βαθεῖαι τε μελέται περὶ τῆς Φύσεως, κατέσηναν αὐτὸν σοφώτατον ἄνδρα τῦ κόσμε. Οἱ Ἀβδηρῖται βλέποντες αὐτὸν καταγελῶντα ὅλα (ἐπειδὴ ἐθεώρει τὸν ἀνθρώπινον βίον ὡς παντοτεινὴν κωμῳδίαν) ἐκάλεσαν τὸν Ἱπποκράτη, διὰ νὰ τὸν ἰατρεύσῃ δῆθεν ἀπὸ τὴν νομιζομένην παραφροσύνην· ἀλλ' ὁ ἰατρὸς δὲν ἠπατήθη, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὲς, ὅτι μωρότατοι ἦσαν οἱ νομίζοντες ἑαυτὲς ὑγιεστάτες καὶ σοφωτάτες (1). Σύγγραμμα τῦ Δημοκρίτε δὲν ὑπελείφθη κἀνέν.

Ἐπίκυρος, ὁ γεννηθεὶς ἐν Ἀττικῇ περὶ τὸ 342 ἔτος πρὸ Χριστῦ, ἐκοίνωσε καὶ ἐξήπλωσε τὴν διδασκαλίαν ἐκείνε τῦ Φιλοσόφε· ἐδίδασκε δὲ, ὅτι ὁ κόσμος παρήχθη ἀπὸ τὴν αὐτόματον συνδρομὴν τῶν ἀτόμων, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἐφρόντιζε μήτε περὶ τῶν φυσικῶν συμβεβηκότων, μήτε περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ συναποθνήσκει τῷ σώματι (2). Αὐτὸς

λῶν ἑτεροτρόπως παρὰ τὲς πρὸ αὐτῦ. Αὐτοὶ ἐφίλευον τὰ ἄτομα, μικρὰ ἀδιαίρετα σωμάτια, διάφορα τὴν μορφὴν καὶ τὴν βαρύτητα, τὰ ὁποῖα διὰ τὴν αὐτόματον αὐτῶν συνάφειαν ἢ διαίρεσιν δυνήργησαν κατ' αὐτὲς τὴν γένεσιν καὶ φθορὰν τῶν σωμάτων καὶ τῶν νοερῶν ὄντων. Ἐκ τύτε, πρὸς ἐξήγησιν τῦ κόσμε καὶ τῶν μεταβολῶν αὐτῦ, δὲν ἐχρειάζοντο Θεότητα, μ' ὅλον, ὅτι δὲν ἠρνοῦντο αὐτὴν διόλου.

(1) Αὕτη ἡ διήγησις περὶ τῦ Ἱπποκράτε καὶ τῦ Δημοκρίτε νομίζεται παρὰ πολλοῖς ὀρθότατα μῦθος.

(2) Ὁ Ἐπίκυρος ἐκαυχᾶτο, ὅτι διώρθωσε πολὺ τὸ περὶ τῶν ἀτόμων σύγημα, ὅςις ἀπέδωκεν εἰς αὐτὰ κλὴν

ἐδόξαζεν ἄκρον ἀγαθὸν καὶ εὐδαιμονίαν τὴν ἡδονήν· ἀλλ' ἐνόει τὰς ἡδονὰς τῆς ψυχῆς, αἱ ὁποῖαι ἀποκτῶνται διὰ τῆς ἀρετῆς, καὶ προϋποθέττυσι μετριότητα τῶν ὀρέξεων. Ἡ ζωὴ αὐτῦ ἀποδεικνύει τὰ φρονήματά τε, διότι εἰς τὸν τερπνόν τε κῆπον ἔτρωγε μόνον ὄσπρια, καὶ ἔπινε μόνον νερόν. Αὐτὸς ἤρχετο συχνάκις εἰς τὲς ναὲς, εἴτε δι' ὑποταγὴν εἰς τὲς νόμες καὶ εἰς τὰ ἐγχώρια ἔθιμα, εἴτε διὰ νὰ μὴ κατηγορηθῇ ἀσεβὴς, ἠγάπα τὸ κοινὸν καλὸν, ἐνεθέτει πρὸς τὴν ὑπακοὴν, καὶ ἔλεγεν, ὅτι ὀφείλομεν νὰ εὐχώμεθα καλὲς βασιλεῖς, καὶ νὰ ὑπακέωμεν καὶ εἰς τὲς κακῶς διοικῦντας. Ἡ ὑπομονὴ αὐτῦ εἰς μίαν ὑπερβαλλόντως ὀδυνηρὰν νόσον, ἡ

τῆς κατὰ κάθετον καὶ πλαγετέαν κίνησιν, νομίζων διὰ τύτο ν' ἀποφύγῃ τὴν κατηγορίαν, ὅτι τὰ ἄτομα κινήμενα κατὰ κάθετον ὤφειλον νὰ κινῶνται παραλλήλως χωρὶς νὰ συνεγγίσωσι ποτέ. Τῦτο δὲ ὁμοιάζει, καθὼς ὅτε τις θέλει νὰ ἐπισκεφθῇ μίαν οἰκίαν, κινδυνεύσαν νὰ πέσῃ, μὲ σκάλην ἄγατον καὶ σαλεύσαν. Παρὰ πάντα τὰ συγήματα, ὁσα ἐξηγῦσι τὴν ὕπαρξιν τῦ κόσμε, τῦτο εἶναι τὸ ἀτοπώτατον· διότι τί ἄλλο ἀτοπώτερον, ἢ νὰ δοξάζῃς, ὅτι ὁ ἁρμονικώτατος κόσμος ὑπάρχει ἐκ τῆς σοφίας ἔργον, ἀλλὰ τῦ ταυτομάτε καὶ μόνης τῆς τυχηρᾶς κινήσεως ἀψύχων σωμάτων, ὅτι ἡ μεγαλοπρέπεια τῶν ἀγρῶν καὶ λειμώνων, ὅτι οἱ ἥλιοι, οἱ πλάνητες καὶ αἱ τακτικαὶ αὐτῶν περίοδοι, καὶ ὅτι αὐτὰ τὰ λογικὰ ὄντα παρήχθησαν διὰ τὴν ταυτόματον συνάφειαν τῶν ἀτόμων; Ἐκ τύτε ὀρθῶς εἶπεν ὁ Κικέρων, ὅτι τῦτο ὁμοιάζει, καθὼς ὅτε διέρχεται τις, ὅτι οἱ τοῖχοι τῦ Ἐννίε παρήχθησαν ἐκ τῆ παρατυχόντος, ἐπειδὴ καπνος μιγνύων ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε μετάλλια ςοιχεῖα, παρήγαγε τελευταῖον ἐκ τῆ παρατυχόντος τὲς τοίχες τῦ Ἐννίε. Καὶ ὅμως ἡ θαυμασὴ ἁρμονία τῦ κόσμε εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλητέρα, παρὰ τὴν τῶν τοίχων τῦ Ἐννίε.

ἀγάπη ϗ τὸ σέβας τῶν ἀκροατῶν, ἀναιρῆσι τὰς κατ' αὐτῆ διαβολὰς ϗ κατηγορίας τῶν ζωϊλων. Ο' Ωριγένης, ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς, ϗ ἄλλοι πατέρες ἀπέδειξαν ἐξαρκέντως τὸ πανάμωμον τῶν ἠθῶντε. Η' διδασκαλία αὐτῆ ἦτον ἀξιοκατάκριτος, ἀλλ' ὁ βιος ἐνὸς σοφῆ (1). Οἱ Ε'πικούρειοι ἔκαμον μετὰ ταῦτα κατάχρησιν αὐτῆς τῆς διδασκαλίας, οἱ ὁποῖοι ἀντὶ τῶν ἐναρέτων ἡδονῶν ἀντικατέςησαν τὰς χαμερπεςάτας ἡδονὰς, καὶ ἀρνέμενοι πρόνοιαν ϗ μέλλησαν ζωὴν, παρεδόθησαν διόλε εἰς τὰ ἄλογα αὐτῶν πάθη.

Α'πὸ τὴν Ε'λεατικὴν αἵρεσιν, ἐκ τῆς ὁποίας ἦσαν ὁ Παρμενίδης, ὁ Ζήνων ὁ Ε'λεάτης, ὁ Λεύκιππος, ὁ Δημόκριτος κτ., ἀνεφύησαν ὁ Πυῤῥωνισμὸς καὶ ὁ ἀθεϊσμός (2). Πύῤῥων ὁ ἐκ τῆς Η'λιδος τῆς Πελοποννή-

(1) Η' ἡδονὴ τῆ Ε'πικούρε ἀπῆτει ἀπάθειαν τῆ νοὸς ἀπὸ φροντίδων ϗ μερίμνων, ϗ ὅσον οἷόντε ϗ τῆ σώματος ἀπὸ ἀσθενειῶν ϗ πόνων. Ο'θεν ὁ Ε'πίκουρος ἐμόνου δὲν ἐδέχετο τὴν ἄσωτον ἡδονὴν, τὴν ὁποίαν ἀπεδέχοντο οἱ παρεξηγῆντες αὐτὸν διάδοχοι, ἀλλὰ ϗ ἐδίδαξε πέραν τῆ δέοντος μετριότητα. Μ' ὅλον τοῦτο τῆ Ε'πικούρε ἡ ἠθικὴ εἶναι σφαλερὰ· διότι ὑπάρχουσι καθήκοντα ἀνώτερα ϗ εὐγενικώτερα, παρὰ ταύτην τὴν Ε'πικούρειον διατήρησιν καὶ εὐχαρίςησιν ἑαυτῆ, ϗ δυσκόλως ἢ ϗ μηδαμῶς παράγονται ἀπὸ τὰ δόγματά τε αἱ ἀξιώτατα ἀρεταὶ, ϗ μάλιςα ὅσαι συνιςῶσι τὴν καταφρόνησιν τῶ ἰδίε συμφέροντος ἕνεκα τῆ κοινῆ καλῆ ϗ τῆς πατρίδος.

(2) Οἱ Ε'λεατικοὶ ἐνομίσθησαν σχεδὸν πάντες ἄθεοι, ϗ ὅμως τοῦτο εἶναι ἀμφίβολον, τολάχιςον ὡς πρὸς τὸς περισσοτέρες. Οἱ πρῶτοι αὐτῶν, Ξενοφάνης, Παρμενίδης, Μέλισσος ϗ Ζήνων, ποτὲ μὲν ὡμίλων περὶ θεῦ ἀσαφέςατα ϗ ἀορίςως λέγοντες, ὅτι πᾶντα ἦσαν μονὰς, ϗ αὐτὴ ἡ μονὰς θεὸς, ποτὲ δὲ ἠρνοῦντο τὴν βεβαιότητα τῆς αἰσθητῆς αἰσθήσεως ϗ τῶν ὑλικῶν πραγμάτων· ὁ δὲ Λεύ-

σε, ἀπέῤῥιψεν ὅλας τὰς ἀληθείας ὡς ἀβεβαίας, καὶ ἐδίδασκεν ὅτι τὸ δίκαιον ϗ ἄδικον ἐκρέμαντο μόνον ἀπὸ τὸς νόμος ϗ τὴν συνήθειαν· ἡ ζωὴ ϗ ὁ θάνατος ἦσαν κατ' αὐτὸν τὸ ἴδιον. Ε'ρωτηθεὶς παράτινος, διατὶ λοιπὸν δὲν ἀποθνήσκεις, "διότι, εἶπε, δὲν εἶναι διαφορὰ μεταξὺ ζωῆς ϗ θανάτε". ἄλλοτε δὲ σκωπτόμενος, ὅτι ἔφευγεν ἕνα σκύλον, ἀπελογήθη λέγων, "ὅτι δύσκολον εἶναι νὰ ἀπεκδυθῶμεν τὸν ἄνθρωπον". Ο' Πυῤῥωνισμὸς, ὡς γελοιώδης, δὲν ἠμπόρει νὰ διαδοθῆ εἰς πολλὲς, ϗ ἡ ἐσωτερικὴ αἴθησις ἀρκεῖ ν' ἀναιρέσῃ ἐκ βάθρων τὰς σχολαςικὰς λεπτολογίας τε (1).

Ο' δὲ Α'θεϊσμὸς ἐμπορεῖ νὰ προξενήσῃ μεγάλην βλάβην, διότι πολεμεῖ μίαν ἀλήθειαν, ἡ ὁποία δὲν ὑποπίπτει παντελῶς εἰς τὰς αἰσθήσεις, ϗ ὅμως εἶναι ὁ σερεώτατος σύλος τῆς ἀρετῆς. Ο"τε Πρωταγόρας, ὁ ἀκροατὴς τῆ Δημοκρίτε, ἔγραψε, "δὲν ἐμπορῶ νὰ εἰ-

κιππος ϗ Δημόκριτος ἀπεδέχοντο μὲν τὸ βέβαιον τῶν αἰσθήσεων, κατέφευγον δὲ εἰς τὰ ἄτομα.

(1) Ο' Πυῤῥωνισμὸς ἐπεχειρίζετο κυρίως εἰς τὴν παρὰ τῶν Σκεπτικῶν ὑποτεθεῖσαν ἰσορροπίαν τῆς αἰσθητῆς ϗ λογικῆς διαγνώσεως· ἐπειδὴ αὐτοὶ ἐδόξαζον, ὅτι ὅταν αἱ αἰσθήσεις ϗ ἡ πεῖρα δίδωσιν εἰς ἡμᾶς ἰσχυρὰ αἴτια τῆ νὰ καταφάσκωμεν περί τινος, τὸ λογικὸν παρέχει ἰσοδύναμα αἴτια τῆ ν' ἀποφάσκωμεν, ϗ ἀνάπαλιν. Ε'κ τέτε ἦσαν κατ' αὐτὸς ὅλα ἀβέβαια ϗ ἀμφίβολα. Ω'ς τόσον, ἔπραττον ϗ αὐτοὶ τὰ τῆς κοινῆς ζωῆς ἀκολωθοῦντες εἰς τὰς αἰσθήσεις, ϗ δὲν ἔτρεχον τυφλῶς ϗ μωρῶς, ὥςτινες λέγουσι, πρὸς τὰς ἀμάξας, εἰς τὰ βάραθρα, εἰς τὸ νερὸν, εἰς τὸς λυσσῶντας σκύλους κτ., ἀλλ' ἐφέροντο ὡς οἱ λοιποὶ φρόνιμοι ἄνθρωποι. Εἶναι μὲν ἀληθὲς, ὅτι αὐτοὶ ὑπερεπήδων τὰ ὅρια τῆς ἀμφιβολίας ϗ ἀπορίας, ἀλλὰ ποθὲν ἀλλοῦ σοφώτερον ὑπάρχει νὰ ὁμολογῶμεν μετριοφρόνως τὴν ἀπορίαμας, παρὲξ νὰ βεβαιώνομεν ὅλα τολμηρῶς ϗ μωρῶς.

"πω, ἂν ὑπάρχωσι θεοὶ ἢ ὄ," οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαυσαν τὰ βιβλία τε καὶ τὸν ἐδίωξαν ἀπὸ τὴν πόλιν. Ὁ Διαγόρας ἐτόλμησεν ἀρνηθῆ ἀναφανδὸν τὴν ὕπαρξιν τῶν θεῶν, δι' ὃ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκάλεσαν αὐτὸν εἰς τὸ κριτήριον, καὶ μαθόντες ὅτι ἔφυγεν, ὑπέσχοντο εἰς ἐκεῖνον μὲν, ὅστις τὸν φονεύσῃ, τάλαντον ἓν, εἰς δὲ τὸν ὅστις ἐγχειρίσῃ ζῶντα, δύο τάλαντα. Ποῖον ἔθνος ἐμπορεῖ τῳόντι νὰ ὑποφέρῃ τὴν πλάνην, τὴν τόσον ἐπιζήμιον εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος; Ἀλλ' ἂς ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐφόνευσαν ὡς ἄθεον τὸν δίκαιον Σωκράτη, καὶ μὴ συγχέωμεν τὰς συκοφαντίας τῆς δεισιδαιμονίας μὲ τὰς δικαίας κατηγορίας τῆς ὑβριζομένης θρησκείας.

Ὅσῳ περισσότερον ἄτοπος ἦτον ἡ Ἑλληνικὴ θεολογία, καὶ ὅσῳ περισσότερον ἦσαν ἐπαινετέοι οἱ φιλόσοφοι, ἀναιρῶντες συνετῶς καὶ φρονίμως τὴν πλάνην τῶ λαῶ, τόσῳ περισσότερον ὤφειλον νὰ φοβῶνται τὴν ἀμάθειαν τῶ λαῶ καὶ τὸ μῖσος τῶν ἱερέων. Ὁ μὲν ἥλιος ἐνομίζετο ὁ Ἀπόλλων, ἡ δὲ Σελήνη ἡ Ἄρτεμις, ἐπειδὴ ἀλλεοτρόπως οἱ ναοὶ τῶ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος ἐζημίονον πολὺ μέρος τῶ θησαυρῶ των. Ἐκ τούτε κατηγορῶντο ὡς ἀσεβεῖς οἱ φυσικοὶ, διότι δὲν εὕρισκον εἰς τὴν φύσιν ἄλλοτι, παρὰ νῶν ἄπειρον καὶ φαινόμενα φυσικά. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν, οἱ φιλόσοφοι ἐγίνωσκον τότε περὶ θεῶ ὀλιγώτερα, παρὰ τὴν σήμερον ὁ ἀμαθέστατος ἐν τῷ ὄχλῳ, ὁ πεφωτισμένος ἀπὸ τὸ εὐαγγελικὸ φωτός· ὁμιλῶ δὲ περὶ ἔθνες διδασκομένε ἀπὸ κήρυκας ἀξίες.

Φαίνεται τῳόντι, ὅτι ἡ θεωρητικὴ τῶν Ἑλλήνων φιλοσοφία ἐγέννησε μόνον λογομαχίας καὶ ἀπάτας· διότι αὐτὶ τῶν σοφῶν πειραμάτων ἔπλαττον συσήματα,

ἀντὶ δὲ τῶν παρατηρημάτων ὠνειροπόλευν. Ἡ εἰς τὰ σοφίσματα ἐπιῤῥέπεια, αἱ ψευδεῖς λεπτολογίαι, τὸ περὶ τὰς ὑποθέσεις πεῖσμα καὶ οἴημα ἦσαν εἰς ὅλας τὰς αἱρέσεις κοινά. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἀνεφύησαν τόσαι χίμαιραι, καὶ τόσαι μωρίαι, σωζόμεναι καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτές.

---

§. Β'.

Γεωμετρία — Ἀστρονομία — Γεωγραφία.

Περίληψις.

Γεωμετρία καὶ Ἀρχιμήδης — Ἀστρονομία, ἐν ᾗ διέλαμψαν ὁ Θαλῆς, ὁ Ἀναξίμανδρος, ὁ Μέτων — ὁ Εὔδοξος καὶ Πυθέας — Κρίσεις παράβολοι περὶ φυσικῶν πραγμάτων — ἀστρονομικαὶ παρατηρήσεις — Γεωγραφία — ὑπεροχὴ τῶν νεωτέρων — νέαι ἐφευρέσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὰς ἀρχαίας.

Οἱ Ἕλληνες, ἂν καὶ εἶχον προσπάθειαν εἰς τὰ συσήματα, ἐγυμνάζοντο ὅμως τὴν Γεωμετρίαν, ἡ ὁποία τελειοποιεῖται διὰ μόνων ἀκριβεστάτων ἀποδείξεων, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἱκανὴ νὰ προξενήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν ἀποσροφὴν οἱασδηποτοῦν ἀβεβαίου δόξης. Ὁ Πυθαγόρας ἐδίδασκεν αὐτὴν τοὺς μαθητάς τε. Ὁ Ἀναξαγόρας, ὁ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης μετεχειρίζοντο αὐτήν. Εὐκλείδης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, τῆ ὁποία τὰ στοιχεῖα θέλουσι τιμῶνται διὰ παντὸς, ἐτελειοποίησεν αὐτὴν περὶ τὸ 300 ἔτος πρὸ τῆς Χριστογονίας. Ὁ Ἀρχιμήδης ἠμπόρει εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς αἰῶνας νὰ γένῃ ἄλλος Νεύτων. Αἱ μηχαναὶ, τὰς ὁποίας αὐτὸς μετεχειρίσθη κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῶν Συρακουσῶν, ἐφαίνοντο αὐτῷ

παίγνια, παραβαλλόμεναι μὲ τὰς ἐπισημονικάς τε ἐφευρέσεις. Αὐτὸς ὑπέσχετο νὰ κινήσῃ τὴν γῆν ὡς ἓν τῶν ἄλλων σωμάτων, ἐὰν τῷ δεθῇ στερεὸν σημεῖον ἔξω τῆς γῆς, ᾧ ἀπέδειξεν, ὡς λέγυσι, τὴν παράδοξον ἀποφανσιν, κινήσας μίαν ἀπὸ τὰς μεγίσας ᾧ βαρυτάτας τριήρεις διὰ μέσυ μιᾶς μηχανῆς, τῆς ὁποίας τὸ πέρας αὐτὸς ἠγγιζε μόνος. Ὁ Ῥολλῖνος ἔπρεπε νὰ δισάσῃ περὶ τέτε τῆ πειράματος· ὅμως δὲν εἶναι ἀμφιβολία, ὅτι ὁ Ἀρχιμήδης ἦτον ἀγχινύσατος ᾧ ἐφευρετικώτατος, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ὑδροστατικῆς εὗρε τὴν κλοπὴν ἑνὸς χρυσοχόυ, ὁ ὁποῖος, ἀντὶ νὰ κατασκευάσῃ τὸν στέφανον τῆ βασιλέως Ἱέρωνος, ὡς ἐπροσάχθη, ἐκ καθαρᾶ χρυσῦ, ἔμιξε ᾧ ἄλλο μέταλλον. Ὁ καυσικὸς αὐτῆ καθρέπτης, διὰ τῆ ὁποίυ ἔκαυσεν, ὡς λέγυσι, τὸν στόλον τῆ Μαρκέλλυ, ἐθεωρεῖτο εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν μῦθος· ἀλλ' ὅτε ἴδομεν τὸν καυσικὸν καθρέπτην τῆ Πυθῶνος, δὲν τολμῶμεν πλέον ν' ἀρνηθῶμεν τὸν τῆ Ἀρχιμήδυς.

Ὁ Θαλῆς εἰσήγαγε κατὰ πρῶτον τὴν ἀστρονομίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Αὐτὸς ἐδίδαξε τὴν κίνησιν τῆ ἡλίυ ᾧ τῆς σελήνης, τὸν ἡλιακὸν ἐνιαυτὸν, τὴν αἰτίαν τῶν ἐκλείψεων, τὴν μικρὰν ἄρκτον, τὴν τόσον ἀναγκαίαν εἰς τὲς ναυτιλλομένυς. Ὁ ἀκροατής τε Ἀναξίμανδρος ἐφεῦρε τὴν σφαῖραν κατὰ Πλίνιον, ᾗ τὲς γεωγραφικὲς πίνακας κατὰ Στράβωνα, ᾧ ἔκαμεν εὔχρηστα τὰ ἡλιακὰ ὡρολόγια. Ἀλλὰ πιθανὸν, ὅτι αἱ νομιζόμεναι αὗται τῶν Ἑλλήνων ἐφευρέσεις ἦλθον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ᾗ Φοινίκην. Ἡ εἰς τὴν Ἀστρονομίαν ἄγνοιά των διελύθη μετὰ πολλῆ χρόνυ παρέλευσιν. Ὁ ἴδιος Ἀναξίμανδρος ἐδόξαζε τὸν ἥλιον ὄχι μεγαλήτερον τῆς Πελοποννήσυ, ᾧ ὁ ἐνιαυτὸς, μὲ ὅλας τὰς διδασκαλίας τῆ Θάλητος,

συνίσατο ἐπὶ τῶν χρόνων Δημητρίυ τῆ Φαληρέως ἀπὸ 360 μόνον ἡμέρας. Μ' ὅλον τέτο ὁ Μέτων ἐξέδωκεν ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆ Πελοποννησιακῆ πολέμυ, τὴν ἐννεαδεκαετηρίδα θ, τὴν νῦν ὀνομαζομένην χρυσῶν ἀριθμὸν, ὁ ὁποῖος εἶναι κύκλος συνισάμενος ἀπὸ ιθ' ἐνιαυτὲς, μετὰ τῶν ὁποίων τὴν περίοδον ἡ σελήνη ἀρχίζει πάλιν τὴν περίοδόν της ὁμῦ μὲ τὸν ἥλιον, ἐξαιρημένης μιᾶς ὥρας καὶ τινων λεπτῶν.

Εὔδοξος, ὁ ἀκροατὴς τῆ Πλάτωνος, εὑρίσκων ἐν Ἀθήναις ὀλίγας πηγὰς διὰ τὴν ἀστρονομίαν, ἀπεδήμησε χάριν σπυδῆς εἰς Αἴγυπτον, ὅθεν ἔφερεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν γνῶσιν τῶν ἀστερισμῶν ᾧ τῶν πλανητῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν Πυθέας ὁ ἐκ Μασσαλίας, ἀποικίας τῶν Φωκέων, ἔκαμεν ἐν τῇ θερνῇ τροπῇ τῆ ἡλίυ περὶ τῆς σκιᾶς αὐτῆ περίφημον παρατήρησιν, διὰ τῆς ὁποίας διώρισε τὸ πλάτος τῆς πατρίδος τε. Αὐτὸς ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Μεσόγειον εἰς τὸν Ὠκεανὸν ἕως εἰς τὴν νῆσον Θύλην (Ἰσλανδίαν), ᾧ ἔπλευσεν ὕστερον τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν ἕως εἰς τὰς ἐμβολὰς ἑνὸς ποταμῦ, ὅσις ὀνομάζεται παρ' αὐτῆ Τάναϊς, ᾧ εἶναι ἴσως ὁ Οὐίσβλας· παρατηρήσας δὲ, ὅτι αἱ ἡμέραι ἐγίνοντο μακρότεραι εἰς τὴν θερινὴν τροπὴν τῆ ἡλίυ, ἐφ' ὅσον αὐτὸς ἐπροχώρει πρὸς τὸ βόρειον, διώρισε τὴν διαφορὰν τῶν κλιμάτων διὰ τῆ μήκυς τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν.

Ὁ Στράβων ᾧ Πολύβιος ἀνήρεν τὴν ἀλήθειαν τῶν ἀποδημιῶν τῆ Πυθέυ, διότι ἐνόμιζεν ἀκατοίκητα τὰ κλίματα, ὅσα ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὅτι περιῆλθεν. Ἐντεῦθεν γίνεται κατάδηλον, πόσον ὀφείλομεν νὰ ἐπέχωμεν τὴν κρίσιν μας περὶ πραγμάτων, ὅσα ἀγνοῦμεν. Ὁ Ἡρόδοτος δὲν ἠμπόρει, καθὼς αὐτὸς ὁ ἴδιος λέγει,

νὰ μὴ γελάσῃ διὰ τὸς νομίζοντας τὴν γῆν περιρεομένην ἀπὸ τὸν Ὠκεανὸν, ὅτε ἐφανταζετο, πῶς οἱ πλωτῆρες τῦ Νείλυ ἴδον τὸν ἥλιον εἰς Θέσιν ἐναντίαν τῆς, εἰς ἣν βλέπομεν ἡμεῖς αὐτὸν ἐν Εὐρώπῃ. Οὔτε μετὰ πολλὺς αἰῶνας ὕςερον ἠθελον κατ' ἐδένα τρόπον νὰ πισεύσῃ τὸς ἀντίποδας, μάλιςα δὲ κατηγόρησαν ὡς ἀπατεῶνας ἢ μωρὸς τὸς ἔτω Φρονέντας, ὀνομάζοντες αὐτὸς ἢ αἱρετικές.

Αἱ ἀςρονομικαὶ παρατηρήσεις ἐδίδαξαν τὸν Ἀριςοτέλη τὸ σχῆμα ἢ τὸ μέγεθος τῆς γῆς. Ἡ ςρογγυλὴ αὐτῆς σκιὰ εἰς τὰς ἐκλείψεις τῆς Σελήνης, ἢ ἡ ἀνισότης τῶν μεσημβρινῶν ὑψῶν ἐν διαφόροις κλίμασιν, ἐδίδαξαν αὐτὸν τὸ σφαιροειδὲς σχῆμά της. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὅπε αἱ ἐπισῆμαι ἐτιμῶντο ἢ ὑπερασπίζοντο, ἔκαμεν ὁ Ἐρατοσθένης ἐπὶ Πτολεμαίυ τῦ Εὐεργέτυ νέας παρατηρήσεις, διὰ νὰ μετρήσῃ τὴν περιφέρειαν τῆς γηΐνης σφαίρας, ἢ ὁ σύγχρονός τε Ἵππαρχος ἀπηριθμησεν αὐτῦ τὸς ἀπλανεῖς ἀςέρας, ἢ ἀνεκάλυψε τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν κίνησιν περὶ τὸς πόλυς τῆς Ἐκλειπτικῆς. Ὁ Πλίνιος ὀνομάζει τὸν Ἵππαρχον πιςὸν φίλον τῆς φύσεως. Βασιλεύοντος τῦ Ἀντωνίνυ, ἐξεδωκεν ὁ περιβόητος Πτολεμαῖος σύσημα πλήρες τῆς ἀςρονομίας.

Ἡ Γεωγραφία, ἡ ὁποία συνέχεται μὲ τὴν ἀςρονομίαν, τῆς ὁποίας αἱ παρατηρήσεις χρησιμεύσιν εἰς καταμέτρησιν τῆς γῆς ἢ εἰς διορισμὸν τῆς Θέσεως τῶν τόπων, ἠμπόρει νὰ προβαίνῃ ἐπὶ τὸ κρεῖττον μόνον κατὰ μικρὸν ἢ βραδέως, ἀναλόγως δηλαδὴ μὲ τὴν εὕρεσιν ἢ ἔρευναν τῶν τόπων. Ὁ Ὅμηρος (πρᾶγμα παράδοξον) εἶχε περισσοτέρας γεωμετρικὰς γνώσεις, παρὰ τὸν Ἡρόδοτον. Οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῦ Ξέρξυ ἐπίσευον

ἔτι, ὅτι ἡ Αἴγινα ἀπεῖχεν ἐπίσης ἢ ἀπὸ τὴν Σάμον ἢ ἀπὸ τὰς ςήλας τῦ Ἡρακλέες. Ἡ ναυτιλία τὸς ἐφώτισε, τὸ δὲ ἐμπόριον ηὔξησε τὰς γνώσεις των, ἢ αἱ νίκαι τῦ Ἀλεξάνδρυ ὠφέλησαν πολὺ τὴν γεωγραφίαν, ἡ ὁποία ἐπὶ τῶν διαδόχων ἐκείνυ ἔκαμε νέας προόδυς. Ὁ Στράβων, ἐπὶ τῦ Αὐγέςυ, ἢ μετέπειτα ὁ Πτολεμαῖος τὴν ηὔξησαν πολὺ, ἐξ ὧν ὁ τελευταῖος ἐπεμελήθη μάλιςα νὰ διορίσῃ τὸ μῆκος καὶ πλάτος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ μόνη μέθοδος τῦ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν τελείαν ἀκρίβειαν.

Εἰς ταύτην, ὡς ἢ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ἐξακριβωθείσας ἐπισήμας, οἱ ἀρχαῖοι εἶναι πολὺ ὑποδεέςεροι τῶν νεωτέρων. Ἡ γεωγραφία ἐκείνων γέμει ἀπὸ ἀπάτας· ἢ δὲν πρέπει νὰ θαυμάζωμεν, ὅτι ὁ Δελίσλιος ἀπέδειξε δι' ἀςρονομικῶν παρατηρήσεων, ὅτι ἢ εἰς τῶν νεωτέρων τὸς καλλίςυς γεωγραφικὸς πίνακας ἐμπεριέχονται πολλὰ σφάλματα ἐπίσημα. Αὐτὸς συνέτεμε τὴν Ἀσίαν κατὰ 500 μίλια, ἢ τὴν Μεσόγειον ἀπὸ δύσεως κατ' ἀνατολὰς κατὰ τριακόσια. Ἐκ τέτε, θαυμασέοι οἱ ἀρχαῖοι, οἱ ὁποῖοι δίχα πολλῶν βοηθημάτων ἔκαμον μεγάλας προόδυς, ἢ δίχα τηλεσκοπίων ἢ ἀραβικῶν χαρακτήρων ἐδυνήθησαν νὰ εἶναι ἀςρονόμοι ἢ γεωμέτραι. "Αὐτοὶ ἔκαμον, λέγει ὁ μαρκέζος δελ' Ὀσπιτάλιος, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἤθελον κάμη τότε ἢ οἱ ἡμέτεροι σοφώτατοι ἄνδρες· ἢ ἐὰν ἐκεῖνοι ἔζων ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, εἶχον ἂν πιθανῶς ἢ τὰς αὐτὰς γνώσεις μὲ ἡμᾶς (προοίμιον τῆς ἀναλύσεως τῦ ἀπείρυ).

Μερικοὶ συγγραφεῖς ἀπονέμυσιν εἰς αὐτὸς τὴν τιμὴν τῶν θαυμασιωτάτων ἡμῶν ἐφευρέσεων. Οἱ Πυθαγόρειοι ἐδόξαζον τὴν γῆν ἢ τὸς πλανήτας ςρεφομένυς περὶ τὸν ἥλιον. Ὁ Ἑμπεδοκλῆς (τὸν ὁποῖον μία παρά-

δοσις γελοιώδης ὑποθέττει ὡς κρημνισθέντα εἰς τὲς κρατῆρας τῆς Αἴτνης) ἀπέδιδεν εἰς τὲ ἀέρος τὸ βάρος τὸ φαινόμενον τῆ σίφωνος, ἔνθα τὸ ὕδωρ μένει μετάρσιον, ἐν ᾧ κρατῆμεν μὲ τὸν δάκτυλον τὴν ὀπὴν κλεισμένην. Ὁ αὐτὸς φιλόσοφος ἐνόησεν εἶδός τι ἑλκυσικῆς δυνάμεως μὴ πολὺ διαφερέσης τῆς Νευτωνείε. Ὁ Κικέρων ϗ ὁ Σένεκας ἑρμήνευον τὴν παλίῤῥοιαν διὰ τῆς θλίψεως τῆς σελήνης. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἦσαν εἰκασίαι ἀναπόδεικτοι ϗ συσήματα παράβολα, ϗ εἰς τὲς νεωτέρες ἀποταμιεύεται ἡ δόξα περὶ τῆς εὑρέσεως τῶν μυσηρίων τῆς φύσεως διὰ παρατηρήσεων.

---

§. Γ΄.

Ἰατρική.

Περίληψις.

Ἰατρικὴ — Ἡρόδικος — Ἱπποκράτης — αἱρέσεις τῆς ἰατρικῆς — Βοτανικὴ, Χημεία ϗ Ἀνατομία.

Ἡ Ἰατρικὴ, ἡ περισσότερον ἀναγκαία τρόπον τινὰ ἐξ αἰτίας τῶν ἀνθρώπων, παρὰ διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεως, συνίσατο ἔτι ὀλίγον πρὸ τῆ Πελοποννησιακῆ πολέμε εἰς ἐμπειρίαν τυφλὴν ϗ πολλὰ περιωρισμένην, ϗ δὲν τὴν βλέπομεν τελειοποιεμένην ἕτε εἰς τὸν αἰῶνα τῆ Ὁμήρε, ὅσις ἠγνόει ἀναμφιβόλως ϗ τὰ ἀλείμματα ϗ τὰ καταπλάσματα, ἐπειδὴ ἕτε τὰ ἀναφέρει πε, ἐν ᾧ ὁμιλεῖ περὶ τῶν μικροτάτων ἰατρικῶν. Ἂν ὁ Πυθαγόρας ὀρθῶς νομίζεται κατὰ Κέλσον ὡς εἷς τῶν περιφήμων ἰατρῶν, τῆτο προέρχεται ἴσως ἀπὸ τὴν ἀμφιῤῥεπῆ περὶ αὐτῆ ὑπόληψιν τῶν ἀνθρώπων ὡς τὰ πάντα εἰδότος. Ὁ Ἡρόφιλος, ὅσις ἔζη περὶ τὰ 570

ἔτη πρὸ τῆς Θεογονίας εἶχεν, ὡς φαίνεται, ἰατρικάς τινὰς γνώσεις, περὶ τῆ ὁποίε λέγεσιν, ὅτι ἔλαβε τὴν ἄδειαν ν' ἀνατέμνη ζῶντας τὲς καταδικασμένες, ἐξ ὧν ἀνέτεμε κατὰ Τερτυλλιανὸν ἑξακοσίες. Ἀλλ' εἶναι τῆτο πιθανόν;

Ὁ σικελιώτης Ἡρόδικος, ὁ διδάσκαλος τῆ περικλεῆς Ἱπποκράτες, θεωρεῖται ὡς ἀρχηγὸς τῶν δύο τῆς ἰατρικῆς αἱρέσεων, ὀνομαζομένων *διαιτητικῆς* ϗ *γυμναστικῆς*, τῶν ὁποίων τὰ ἰατρικὰ συνίσανται εἰς τὴν καλὴν δίαιταν ϗ εἰς τὰς γυμνασίας τῆ σώματος. Αὐτὸς ἦτο λοιπὸν πολλὰ καλλίτερος παρὰ τὲς ἀγύρτας, οἱ ὁποῖοι πρὸ αὐτῆ ἐπώλεν πολλὰ ἐπιζήμια, ἢ κἂν ἀνωφελῆ φάρμακα.

Τελευταῖος ἐγεννήθη ὁ Ἱπποκράτης εἰς τὴν νῆσον Κῶν περὶ τὸ 460 ἔτος πρὸ Χριςῆ· ϗ ἂν θελήσωμεν ν' ἀμφιβάλωμεν εἰς ὅσα εὐηργέτησε κατὰ τὲς πλείσες ἱσορικὲς, τὲς Ἕλληνας, ἐπικρατῆντος τῆ πολυθρυλλήτε λοιμῆ ἐν Ἀθήναις, τὰ σωζόμενα συγγράμματά τε, τὰ ὁποῖα θαυμάζονται πάντοτε ὡς ἀρίσεργήματα, ἀρκῆσιν εἰς ἐγκωμιόντε· ἐδιδάχθη δὲ συναθροίζων ὅλων τῶν πρὸ αὐτῆ τὰς παρατηρήσεις, ϗ παρατηρῶν αὐτὸς καλλίτερον παρὰ τὲς ἄλλες. Τὰ ἁπλέσατα φάρμακα ἐφαίνοντο αὐτῷ δρασικώτατα· ϗ ταῦτα μετεχειρίζετο ὅσον οἷόντε προσεκτικώτατα. Ἡ εἰλικρινὴς αὐτῆ ὁμολόγησις τινῶν σφαλμάτων ϗ πολλῶν ἀνωφελῶν θεραπειῶν δεικνύει, ὅτι αὐτὸς ἦτον ἀνώτερος τῆς μοίρας οἰήσεως, ϗ ἐνόμιζε δόξαν τὴν κοινὴν ὠφέλειαν. Ὁ περικλεὴς Γαληνὸς, ὅσις ἤκμαζεν ἐπὶ Μάρκε Αὐρηλίε, ἐθεώρει τὸν Ἱπποκράτην ὡς διδάσκαλόν τε.

Ἡ διαίρεσις τῶν ἰατρῶν, ὡς ϗ τῶν φιλοσόφων, εἰς πολλὰς ἀντιζήλες αἱρέσεις, τῶν ὁποίων αἱ ἀντιφά-

σκευαι δόξαι ἐγέννησαν ἡ ἀντιφασκεύασα μεθόδος τῦ ἰατρεύειν, προξενεῖ λύπην εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Τὰ ὀνόματα, ἐμπειρικοὶ, δογματικοὶ, μεθοδικοὶ, ἐκλεκτικοὶ κτ. ἐμπνέυσι φρίκην, ὅταν προϋποθέτωσι τὸν συσηματικὸν φιλόσοφον περιεργαζόμενον τὰς νόσυς διὰ τῶν νεφῶν τῆς προλήψεως. Εἶναι πιθανὸν, ὅτι τὸς τοιύτες αἰνίττετο λέγων ὁ Κάτων, "ἐαὶ ἡμῖν, ἂν οἱ Ἕλ-"ληνες φέρωσιν εἰς ἡμᾶς τὰς ἐπισήμας των, ἡ μάλι-"σα, ἂν μᾶς σειλωσι τὸς ἰατρύς των, διότι αὐτοὶ ὤμο-"σαν νὰ φονεύσυν διὰ τῆς ἰατρικῆς ὅλυς τὸς ὑπ' αὐ-"τῶν λεγομένυς βαρβάρυς (Πλιν. 29).

Ἡ Βοτανικὴ, ἡ ἀναγκαιοτάτη εἰς τὴν ἰατρικὴν, ἦτον ἔτι, ὡς εἰπεῖν, εἰς τὴν νηπιότητά της. Ὁ Διοσκορίδης ἡ Πλίνιος ἐγνώριζον μόνον 600 φυτά. Ἐν ἀρχῆ τῆς ις' ἑκατονταετηρίδος ἐγνώριζον ὑπὲρ τὰς ἓξ χιλιάδας, καὶ ἔκτοτε ἐτελειοποιήθη ἡ Βοτανικὴ πολὺ διὰ τῆς καλῆς μεθόδυ. Ἡ ἰατρικὴ Χημεία εἶναι νέα ἐπισήμη, λαβῦσα τὴν γένεσιν ἀπὸ τὸς Ἄραβας. Ἡ Ἀνατομία ἠμπόρεσε νὰ κάμῃ προόδυς μόνον εἰς τὸς ἐσχάτες αἰῶνας, ὅταν ἡ δεισιδαιμονία ἐπέτρεπε τὴν ἀνατομίαν τῶν νεκρῶν σωμάτων. Ἡ Χειρυργικὴ ἡ Φαρμακεία, ἀπεσπασμέναι τὴν σήμερον ἀπὸ τὴν ἰατρικὴν, τῆς ὁποίας ἄλλοτε ἦσαν μέρος, ἀπέκτησαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας θαυμασίαν τελειότητα, πάντη ἄγνωστον εἰς τὸς παλαιύς. Ἀλλ' αἱ γυμνασίαι τῦ σώματος, ἡ πάλη, ὁ δίσκος ἡ ἱππόδρομία, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες ἠγάπων ὑπερβαλλόντως νὰ διατρέπωσιν, ἔτι δὲ αἱ στρατιωτικαὶ ἐξασκήσεις, αἱ ὁποῖαι ἦσαν μὲ τὰ καθήκοντα τῦ πολίτε συνημμέναι, ἡ ἐν λόγῳ, ἡ κίνησις ἡ ἡ μετριότης, ἦσαν ἀξιώτεραι παρὰ πάντα τὰ ἰατρικά.

§. Δ'.

Οἰκονομικὴ ἐπισήμη.

Περίληψις.

Ἡ Οἰκονομικὴ ἐπισήμη πολλὰ ἠμελημένη — Οἰκονομικὴ τῦ Ξενοφῶντος — πραγματεία αὐτῦ περὶ προσόδων — ἀρθονία χρυσῦ καὶ ἀργύρυ — ἐπιμέλεια τῶν μεταλλείων — ἡ τῦ δημοσίυ θησαυρῦ θεωρία εἶναι τὴν σήμερον ἀναγκαιοτέρα.

Ἡ Οἰκονομικὴ ἐπισήμη εἶναι ἀναντιῤῥήτως ἡ ἀναγκαιοτάτη εἰς τὰς διοικήσεις, ἡ ὁποία ὅμως ὀλίγον ἐπετηδεύετο ἀπὸ τὸς Ἕλληνας, ἡ τελάχιστον ἠμελεῖτο πολὺ παρὰ τῶν συγγραφέων· διότι μόλις ἔχομεν ὀλίγας τινὰς ἰδέας περὶ τῶν προσόδων τῶν Ἑλλήνων, περὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτῶν, περὶ τῶν ἀρχῶν, καθ' ἃς αὐτοὶ μετεχειρίζοντο αὐτὸς, ἡ περὶ πολλῶν ἄλλων μικρῶν πραγμάτων ὠφελιμωτέρων παρὰ τὰ, ὅσα κατεσωρεύθησαν ἀπὸ τὸς ἱσορικὸς εἰς τὰ συγγράμματά των. Αἱ σοφαὶ Ἀθῆναι ἐφαίνοντο προτιμῶσαι πάντοτε τὸ μεγαλοπρεπὲς παρὰ τὸ βάσιμον· διότι οἱ φιλόσοφοί των, πλὴν τινῶν, κατηγάλισκον τὸν ἐγκέφαλόντων εἰς ματαίας θεωρίας, ἡ κατεφρόνυν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συνημμένον μὲ τὰ ἔθιμα ἡ τὸς νόμυς ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς τῶν πολιτῶν εὐδαιμονίας. Τόσα συσήματα περὶ γενέσεως τῦ κόσμυ ἡ περὶ τῦ ἄκρυ ἀγαθῦ δὲν ἔκαμνον ὔτε τὸς ἀνθρώπυς σοφωτέρυς, οὔτε τὴν πολιτείαν εὐτυχεσέραν. Ἡ κατ' ἐπίνοιαν πολιτεία τῦ Πλάτωνος ἠμπόρει ἁράγε νὰ ἐξισωθῇ μὲ τὰ

ἄρισα ἀξιώματα, ὅσα ἀπαιτεῖσιν ὁ κοινωνικὸς βίος ἢ ἡ τῆς πολιτείας διοίκησις;

Δύο πραγματείας ἔχομεν τῦ Ξενοφῶντος, τὰ οἰκονομικὰ ἢ τὴν περὶ τῶν προσόδων, ὧν ἡ πρώτη πραγματεύεται περὶ τῆς εἰδικῆς οἰκονομίας, ἡ δ' ἄλλη περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις εἰσοδημάτων. Αὗται αἱ πολύτιμοι πραγματεῖαι εἶναι μὲν ἐπιπόλαιοι, ἀλλ' ἄξιαι ἀναγνώσεως. Ὁ συγγραφεὺς ἐπαινεῖ δικαίως τὰς οἰκιακὰς φροντίδας, ἢ πρὸ πάντων τὴν γεωργίαν, χωρὶς ὅμως νὰ διδάσκῃ, ὕτε νὰ ὁμιλήσῃ τι περὶ τῦ ἐγκεντρισμῦ τῶν φυτῶν. Κατ' αὐτὸν ὅλη ἡ τέχνη συνίσταται εἰς παρατηρήσεις τῆς Φύσεως, ἢ δὲν ἐμποδίζει τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν ἡ ἀμάθεια, ἀλλ' ἡ ἀμέλεια. Τῦτο τὸ ἀξίωμα, τὸ ὁποῖον ἐν γένει ἀληθεύει, ἤθελεν εἶναι ψευδὲς ἢ ὀλέθριον, ὅταν καταφρονήσωμεν τὰς νέας ἐφευρέσεις. Ὅσον ἢ ἂν ἐπαινέσῃ τις τὰς ἀρχαίας χρήσεις, εἶναι ἀναμφιβολον, ὅταν αὗται εἰς πολλὰ διορθώθησαν ἐπωφελῶς. Ὁμολογῦμεν ὅμως, ὅτι ἡ ἐπιμέλεια ἢ ἡ φιλοπονία ἰσχύσι παρὰ πᾶντα τὰ ἄλλα· διότι ἔμπνευσον τὸν τύτων ἔρωτα διὰ τῆς ἀμοιβῆς, ἢ ἰδὲ ἡ μεγάλη τέχνη τῦ νὰ κατασήσῃς τὴν γῆν κάρπιμον.

Ἡ περὶ αὐξήσεως τῶν τῆς Ἀττικῆς προσόδων πραγματεία εἶναι περιεργωτέρα, ὡς περιέχυσα πράγματα ὀλίγον γνωσά. Χωρὶς νὰ ἐπαναλάβω τὰ ἀλλῦ ῥηθέντα, θέλω ἐκθέσει ἁπλῶς μερικὰς ἐννοίας τῦ Ξενοφῶντος ἀξίας ἰδιαιτέρας ἐρεύνης. Αὐτὸς ὁμιλεῖ περισσοτικώτερον περὶ τῦ ἐμπορίυ, τῆς μόνης βοηθείας μιᾶς ἀγόνυ γῆς, ἐπαινεῖ τὴν εὐφυᾶ θέσιν τῶν Ἀθηνῶν, πλὴν μεταχειρίζεται μεγάλην ὑπερβολὴν, ὅταν θέλῃ νὰ θεωρῆται αὕτη ἡ πόλις ὡς τὸ κέντρον τῆς

Ἑλλάδος ἢ ὅλης τῆς οἰκεμένης· δικαίως παρακινεῖ νὰ ἐλκύωσιν αὐτῦ παντὶ τρόπῳ τὸς ξένυς, διὰ νὰ ὠφελῶνται ἀπὸ τὴν φιλοπονίαν ἢ δεξιότητά των. Ὁ ξένος ἐδίδε 12 δραχμὰς μετοίκιον. "Ἂς σπυδάσωμεν, λέγει ὁ συγγραφεὺς, νὰ κάμωμεν τὸς ξένυς νὰ μᾶς ἀγαπῦν, ἢ νὰ εἶναι ἐπωφελεῖς πρὸς ἡμᾶς". Ἀποδεικνύει, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐξαιρῶνται τὰ ἐμπόδια τῦ ἐμπορίυ, ἢ πρὸ πάντων νὰ συντομεύωνται ὅσα ἐμποδίζυσι τὰς ὑποθέσεις ἢ ἀποδειλιῶσι τῆς ξένυς· προβάλλει νὰ κατασκευασθῶσιν ἐμπορεῖα, ἀποθῆκαι ἢ ἐμπορικὰ πλοῖα, ἐξηγῶν τὸ ἐκ τύτων κέρδος, ἐγχειρήματα τφόντι ἀξιώτερα παρὰ πάντα τὰ ἐκ τῆς πολυτελείας ἢ μεγαλοπρεπείας κέρδη, τὰ ὁποῖα συνεπιφέρυν ἐνίοτε τὴν ἀπώλειαν τῶν λαῶν.

Περὶ δὲ τῆς ἐπιμελείας τῶν μεταλλείων διατείνεται, "ὅτι τὸ ἀργύριον εἶναι ἀσύγκριτον μὲ τὰ λοιπὰ τῆς γῆς προϊόντα, ὅτι ἡ μεγάλη τυ ἀφθονία δὲν σμικρύνει ποτὲ τὴν τιμήν τυ, ἢ ὅτι, ὅτε τὸ χρυσίον γένῃ κοινότερον παρὰ τὸ ἀργύριον, τῦτο μὲν γίνεται τιμιώτερον, ἐκεῖνο δὲ ἀτιμώτερον". Ἡ τελευταία πρότασις εἶναι πιθανή· ἀλλ' ὅταν ἡ μεγάλη τῦ ἀργυρίυ ἀφθονία δὲν σμικρύνει τὴν τιμήν τυ, αὐξάνει τὴν τιμὴν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, ἢ ἑπομένως ἔχομεν χρείαν περισσοτέρων χρημάτων. Ἆρα δὲν εἶναι τὸ ἴδιον, ὡς ἂν ἐσμικρύνετο ἡ τιμὴ τῦ ἀργυρίυ;

Οἱ Ἀθηναῖοι, ὅταν κρίνωμεν αὐτὸς κατὰ τὸ σύγγραμμα τῦ Ξενοφῶντος, εἶχον μετρίας γνώσεις περὶ τῶν προσόδων ἢ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Πολλοὶ τῶν ἰδιωτῶν ἐπλέτιζον ἑαυτὸς καλλιεργῦντες τὰ μεταλλεῖα, ἐν ᾧ ἡ πολιτεία παρημέλει ταῦτα. Ὁ συγγραφεὺς προβάλλει τρόπυς, δι' ὧν ἐμπορεῖ νὰ συμβιβα-

ωῆ τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας μὲ τὸ τῶν ἰδιωτῶν, ᾗ παρατηρεῖ σοφῶς, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιχειρίζωνται ὅλα ἐν ταὐτῷ, ὅτι τὰ ἐπιχειρήματα ὀφείλουσι νὰ εἶναι ἀνάλογα μὲ τὰς δυνάμεις, ὅτι ἡ καλὴ ἔκβασις τῆ πρώτῃ ἐπιχειρήματος εὐκολύνει τὸ δεύτερον, τὸ ὁποῖον συνεπιφέρει ᾗ ἄλλα εὐτυχῶς. Φαίνεται μὲν, ὅτι κυριεύεται πολὺ ἀπὸ χιμαιρικὴν ἰδέαν, ἀπαιτῶν νὰ κατασταθῶσιν ἄρχοντες πρὸς διατήρησιν μιᾶς ἐπιμόνε εἰρήνης, ἀλλὰ διδάσκει, ὅτι ὁ κάλλιστος τρόπος τῆ νὰ νικᾷ τις τὲς ἐχθρὲς, ὑπάρχει τὸ νὰ μὴ κάμνῃ ἐχθρὰς. Ἐν δὲ τῷ τέλει, προτρέπει νὰ ἐρωτῶσι τὲς χρησμὲς διὰ νὰ μανθάνωσιν, ἂν ὁ Θεὸς θέλει βοηθήσει τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐπιχειρημάτων, ᾗ τίνος μάλιστα θεᾶ βοήθειαν ὀφείλουσι νὰ ἐπικαλῶνται. Ἀλλ' ἔχεται πιθανότητος, ὅτι ὁ φιλόσοφος ἐνόμιζε τὰ χρηστήρια ἀναγκαῖα εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν προσόδων; Ἀναμφιβόλως ὠμλει ἔτω θεραπεύων τὴν τῆ ἔθνες δεισιδαιμονίαν.

Αἰτία δὲ τῆ νὰ μὴ ἔχωσιν οἱ Ἕλληνες καλὰς θεωρίας εἰς μίαν ὑπόθεσιν, τόσον τιμωμένην τὴν σήμερον, ὑπάρχει, ὅτι δὲν εἶχον τόσα αἴτια τῆ νὰ ἐνασχολῶνται εἰς αὐτὴν, ὅσα ἡμεῖς· ἐπειδὴ πρῶτον μὲν οἱ πόλεμοι αὐτῶν ἦσαν ὀλιγοδαπανώτεροι, εἴτε διὶ ὅ, τι μετὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐπαγήρχοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς οἰκίας των, εἴτε διὶ ὅ, τι τὰ στρατεύματα δὲν ἦσαν πολυάριθμα, ᾗ σπανίως συνίσαντο ἀπὸ μισθωτὲς, ἔπειτα δὲ ἡ δημοκρατία ἐπλήρονεν ὀλίγα διὰ τὸ ναυτικὸν, τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν ἡ κυρία δύναμις τῶν Ἀθηναίων. Καθ' ἕνα νόμον τῆ Σόλωνος οἱ 1200 πλουσιώτατοι πολῖται διηρῆντο εἰς 75 ἑταιρείας, ᾗ τέτων ἑκάστη εἰς 16 ἀνθρώπως, ᾗ ἑκάστη τέτων τῶν ἑταιρειῶν εἶχε χρέος νὰ χορηγῇ μίαν τριήρη, ἡ ὁποία ἐκυβερνᾶτο κατὰ διαδοχὴν ἀπὸ τὲς δεκαέξ. Ἐπειδὴ δὲ ἀνεφύησαν λογομαχίαι διὰ τὸ μᾶλλον ᾗ ἧττον τῆ πλύτε, ὁ Δημοσθένης ἐψήφισεν, ὁ μὲν πολίτης, ὁ ἔχων δέκα τάλαντα, νὰ χορηγῇ μίαν τριήρη, ὁ δ' ἔχων εἴκοσι, νὰ χορηγῇ δύο τριήρεις· οἱ δ' ἔχοντες ὀλιγώτερον τῶν δέκα ταλάντων, νὰ συνεισφέρωσι κοινῇ μὲ ἄλλες εἰς ὅσα ἀπαιτῶνται εἰς μίαν τριήρη. Ἔχοντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐν ἀνάγκῃ τοιαῦτα βοηθήματα, ἠμπόρων μὲ μόνην τὴν φιλοπονίαν ᾗ μὲ τὸ ἐμπόριον νὰ ὑσερῶνται τὰς σήμερον τόσον ἀναγκαίας οἰκονομικὰς γνώσεις, ἀγνοημένας μάλισα ᾗ ἀπ' αὐτὰ τὰ περιοικῶντα ἔθνη. Ἡ δὲ κατασροφὴ τῆς δημοκρατίας τῶν Ἀθηνῶν προῆλθε μόνον ἀπὸ τὰ ἐλαττώματα, ᾗ ὄχι ἀπὸ χρημάτων ἔλλειψιν.

ΜΕΡΟΣ Β'.

Περὶ θρησκείας, καὶ τῶν ἀξιολογωτέρων ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν Ἑλλήνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ.

Προοίμιον.

Τῶν νεωτέρων ἡ διοίκησις ἐνασχολεῖται περὶ τὸ ἐμπόριον ᾗ τὸν δημόσιον θησαυρὸν, ἀλλ' ἡ τῶν Ἑλλήνων ἐτίμα πολὺ τὴν θρησκείαν. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἠγωνίσθησαν ν' ἀποσπάσωσι τὲς Ἕλληνας ἀπὸ

τὴν βαρβαρότητα, ἔδωκαν μεγάλην προσοχὴν εἰς τὴν θρησκείαν καὶ εἰς τὰς θρησκευτικὰς τελετάς. Ἐκ τέτε ἡ θρησκεία ἀποτελεῖ τὸ ἐσιωδέστατον τῆς Ἑλληνικῆς ἱσορίας μέρος. Ἡ θρησκεία εἶχεν εἰς τῦτο τὸ ἔθνος περισσοτέραν ἐπιρροὴν παρὰ τὴν βασιλικὴν δύναμιν· διότι αὐτὴ ἔκρινε τώτε περὶ πολέμε καὶ εἰρήνης, καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν ἐπεχείρεν, ἔτε ἐξηκολέθεν, ἔτε ἔπαυον τὸν πόλεμον, πλὴν ὅταν ἐσυμβελεύοντο προηγεμένως τὰ μαντεῖα καὶ τὲς χρησμές. Ἀλλ' ὅμως ἡ γένεσις τῶν διαφόρων ἐν Ἑλλάδι θρησκειῶν, εἶναι κατακεκαλυμμένη, καθὼς καὶ ἡ πρωτίση τῶν ἐγκατοίκων ἱσορία, ἀπὸ τὸ σκότος τῶν χρόνων καὶ τῶν μύθων.

Κατὰ τὲς ἀρχαιοτάτες χρόνες οἱ Θεοὶ ἐπολυπλασιάθησαν μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων, καὶ οἱ δώδεκα πρέχοντες θεοὶ εἰσήχθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὲς Αἰγυπτίες, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τὲς Λιβύας καὶ ἀπὸ διάφορα ἔθνη· μετὰ δὲ χρόνες πολλὲς θανάτῳ ἐζημιῶτο ἐν Ἀθήναις, ὅσις εἰσῆγε ξένες θεὲς χωρὶς ψηφίσματος τῦ Ἀρείε πάγε. Ὅτε δὲ τῦτο τὸ σεβάσμιον κριτήριον ἔγινεν εὐπρόσοδον, οἱ Θεοὶ τῆς Θράκης, Φρυγίας καὶ τινων ἄλλων βαρβάρων ἐθνῶν, εἰσήχθησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ κατῴκησαν αὐτῦ, συνεπάγοντες καὶ τὰς παραδοξοτάτας τελετὰς, ἐξ ὧν τινὲς ἐγίνοντο τὴν νύκτα. Τὸ πάλαι συνεθιζον οἱ Ἕλληνες ν' ἀπαθανατίζωσι διὰ μνημείων καὶ ἑορτῶν τὲς ἄνδρας, ὅσοι εὐηργέτεν τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ἐκ τέτε ἡ μεγάλη πρὸς τὲς ἥρωας εὐλάβεια, ἐν οἷς οἱ Ἀθηναῖοι συγκατέλεγον τὸν Θησέα, τὸν πρῶτον αἴτιον τῆς ἐλευθερίας των, τὸν Ἐρεχθέα, καὶ ἐκείνες, ἀφ' ὧν ὀνομάθησαν αἱ δέκα φυλαὶ αὐτῶν, καὶ τὸν Ἡρακλέα, ὅσις ἐπὶ μὲν τῶν μυθωδῶν αἰώνων ἐτιμᾶτο ὡς θεὸς, ἐπὶ δὲ τῶν ἱσορικῶν ὡς

ἥρως. Ἡ δὲ δημοσία λατρεία ἐπεσηρίζετο εἰς τῦτον τὸν νόμον· λίμα δημοσίᾳ τε καὶ καθ' ἰδίαν τὲς ἐγχωρίες θεὲς καὶ ἥρωας, καὶ ἀπόδος αὐλοῖς καθ' ἕλος καλὰ λήν δύναμιν καὶ καλὰ λανενομισμένα λὰς ἀπαρχὰς τῦ θερισμῦ.

Ἡ πρὸς τὲς ἥρωας λατρεία διέφερεν ἐσιωδῶς ἀπὸ τὴν πρὸς τὲς θεὲς τόσον κατὰ τὰς τελετὰς, ὅσον καὶ κατὰ τ' ἄλλα· καὶ τέτες μὲν ἐπροσκύνεν οἱ Ἕλληνες, γνωρίζοντες αὐτὲς ὡς ἀνώτερα ὄντα, καὶ ἐπικαλέμενοι τὴν βοήθειάν των, ἢ εὐχαρισῦντες διὰ τὰς εὐεργεσίας· εἰς δὲ τὲς ἥρωας ἀφιέρονον ναὲς, βωμὲς, ἄλση, καὶ ἑορτάζοντες εἰς τιμὴν, εἰς διαιωνισμὸν τῆς δόξης, καὶ εἰς ἀνάμνησιν τῶν καλῶν ἔργων, ἑορτὰς καὶ ἀγῶνας, καὶ καίοντες θυμίαμα ἐπάνω τῶν βωμῶν αὐτῶν, καὶ σπένδοντες ἐπάνω τῶν τάφων πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν ψυχῶν. Ὅθεν αἱ θυσίαι, μὲ τὰς ὁποίας ἐτίμων αὐτὲς, διευθύνοντο κυρίως εἰπεῖν πρὸς τὲς ὑποχθονίες θεές. Εἰς τὰ μυστήρια τὰ Ἐλευσίνια, τῦ Διονύσε καὶ τινων ἄλλων θεῶν, ἐδιδάσκοντο μυστικὰ δόγματα· πλὴν ἡ ἐπιπολάζεσα θρησκεία συνίσατο διόλε εἰς τὸ ἐξωτερικὸν, καὶ μόνον ἀπῄτει νὰ πιστεύητις τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς ἀρετῆς ἐν τῷδε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ, καὶ νὰ πράττῃ μερικὰς τῆς θρησκείας τελετὰς, π. χ. νὰ παρευρίσκεται ἐν ταῖς δημοσίαις ἑορταῖς εἰς τὲς ναὲς, καὶ νὰ θυσιάζῃ ἐπὶ τῶν δημοσίων βωμῶν. Ἡ εὐλάβεια τῦ ὄχλε συνίσατο μόνον εἰς τὰς προσευχὰς, θυσίας, καὶ εἰς τὲς ἁγνισμὲς, διὰ τὸ ὁποῖον εὑρίσκοντο καὶ μεγαλοπρεπεῖς ναοὶ καὶ ἑορταὶ, καὶ εἰς πᾶν ἐπιχείρημα ἠρωτῶντο τὰ μαντεῖα καὶ οἱ ἱερομάντεις.

§. α'. Περὶ βωμῶν καὶ ναῶν.

Τοπάλαι ἐλάτρευον οἱ Ἕλληνες τὺς θεὺς ἔμπροσθεν βωμῶν ἢ εἰς δάση· μετὰ δὲ καιρὸ παρέλευσιν ἔκτιζον ναὺς, ἢ μάλιςα ἐπάνω τῶν βενῶν, ἐξ ὧ ἢ οἱ θεοὶ ὠνομάζοντο Ἀκραῖοι, ἢ συνειθιζον περὶ τῶν ναῶν τὰς λέξεις ἀναβαίνειν, ἀνέρχεθαι, Πολλάκις δὲ ἔκτιζον ναὺς ἢ ἐπὶ βενῶν εὑρισκομένων ἔξω τῆς πόλεως. Οἱ ναοὶ ἦσαν τετράγωνοι, ἢ τέτων ἡ θύρα πρὸς ἀνατολάς. Τ'ἦρχον δὲ τρία εἴδη τόπων ἁγίων 1) λεμένη, τόποι τινὲς περιτετειχισμένοι ἢ ἄνωθεν ἀσκεπεῖς, ἔχοντες ἐν τῷ μέσῳ πολλάκις βωμόν. 2) ἄλση, ἤτοι ἱερὰ δάση. 3) ἱερὰ ἢ ναοί. Πολλάκις οἱ ναοὶ παρωνομάζοντο ἀπὸ τὺς θεὺς, οἷον Η'ραῖον ἀπὸ τῆς Η'ρας, παρθένιον ἀπὸ τὴν ἐν Α'θήναις Α'θηνᾶν κτ., ἢ ἐμπεριεῖχον ἀγάλματα τῶν θεῶν ἢ δῶρα.

Τὰ ἀγάλματα κατ' ἀρχὰς μὲν ἦσαν ἀκατέργαστοι κορμοὶ λίθων (βαιτύλια)· ἔπειτα δὲ ἐτέθησαν κεφαλαὶ ἐπ' αὐτὺς τὺς λίθους, ἢ τέλος ὁ Δαίδαλος ἔδωκεν εἰς αὐτὰ μορφὴν ἀνθρωπίνην, διακρίνας πόδας ἢ χεῖρας. Τότε πολλὰ ἀγάλματα ἐτορεύοντο ἀπὸ ξύλον, ἐξ ὧ ἢ ὀνομασία τῶν ξοάνων. Ταῦτα τὰ ἀγάλματα πλησιάζοντα εἰς τὸ ἀνθρώπε τὴν μορφὴν, ὠνομάζοντο βρέττας, δείκηλον, ἀνδριάς· μετὰ δὲ ταῦτα ἐκαλοῦντο ἀγάλματα, θεῶν εἰκόνες, εἰκονίσματα, ἰδέαι, εἴδη κτ. Τὰ ἀγάλματα ἵσαντο εἰς τὸ ἐνδότερον τὸ ναὸ, ἢ ὁ ναὸς, ὅσις ὑισερείτο τὸ ἀγάλματος, ἐνομίζετο βεβηλωμένος ἢ ἠτιμασμένος. Μερικὰ ἀγάλματα ἐπλύνοντο ἢ ἐσολίζοντο τακτικῶς κατ' ἔτος· οἱ δὲ Σπαρτιάται ἔδενον τὸν Α'ρεα μὲ ἁλύσες· ἐνίοτε δὲ ἐπομπεύοντο τὰ ἀγάλματα διὰ τῆς πόλεως ἐν ταῖς ἑορταῖς ἐπάνω ἁμαξῶν, ὀνομαζομένων ἁπηνῶν.

Τὰ δὲ ἀφιερούμενα εἰς τὺς θεὺς, ναὺς, ἢ εἰς τὰ ἀγάλματα δῶρα, ὠνομάζοντο ἀναθήματα, δῶρα ἀνακείμενα, ἀφιερώματα ἢ χαρισήρια, ἢ συνίσαντο εἰς σεφάνες, ἱμάτια, χρυσᾶ, ἀργυρᾶ ἢ χάλκινα ἀγγεῖα, ἀσπίδας, ὅπλα τῶν ἐχθρῶν, τρίποδας, ἢ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ, τὰ ὁποῖα κατετίθεντο εἰς τὺς πόδας ἢ ἀλλαχοῦ τῶν ἀγαλμάτων, ἢ ἐκρεμῶντο εἰς τὺς τοίχες κτ. τῆ ναῦ. Τελευταῖον εὑρίσκοντο ἐν τοῖς ναοῖς βωμοὶ, συνισάμενοι ἀπὸ σωρευμένον χῶμα, ἢ πολλάκις ἀπὸ σάκτην, ἢ ἢ ἐνίοτε ἀπὸ σωρευμένα χόρτα, ἐπὶ τὺς ὁποίυς ἤτοι ἔκαιον πῦρ ἢ ζῶα (ἔμπυροι ἢ ἀναίμακτοι), ἢ ἔ (ἄπυροι). Εὑρίσκοντο δὲ ἐν τοῖς ναοῖς ἢ τράπεζαι, ὀνομαζόμεναι τράπεζαι ἱεραὶ, θύωροι ἢ θυωρίδες, ἐπὶ τὰς ὁποίας ἐτίθεντο ὀπωρικὰ ἢ φαγητά. Η' δὲ μυσαγωγία τῶν ἀγαλμάτων ἢ βωμῶν ἐγίνετο τὸν ἀκόλυθον τρόπον. Τὸ πάλαι γυνὴ ἐνδεδυμένη ποικιλόχρωον ἱμάτιον, ἢ ἔχυσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κεράμιον, ἐν ᾧ ἦσαν ὄσπρια, ἔχυνεν αὐτὰ ἐνώπιον τῆ ἀγάλματος ἢ τῆ βωμῆ· μετὰ δὲ καιρὸ παρέλευσιν συνειθιζον νὰ προσφέρωσι πολυτίμες σπονδὰς, ἢ νὰ σφάζωσι ἢ ζῶα· μάλιςα δὲ ἦτον ἀναγκαῖον ἐν ταύτη τῆ μυσαγωγία νὰ ἀλείφωνται τὰ ἀγάλματα μὲ ἔλαιον κτ. ἢ νὰ γίνωνται προσευχαί. Ε'κ τέτε, οἱ ναοὶ, τὰ ἀγάλματα ἢ οἱ βωμοὶ τῶν θεῶν, ἐνομίζοντο ἱερὰ ἢ ἁμίαντα, ἢ ὁ καταφεύγων εἰς αὐτὰ ἐσώζετο· ὠνομάζοντο δὲ ἄσυλα.

§. β'. Περὶ θυσιῶν.

Οἱ Ἕλληνες ἐλάτρευον τὺς θεὺς, ποτὲ μὲν θυσιάζοντες, ποτὲ δὲ προσευχόμενοι, ποτὲ δὲ προσφέροντες καθαρισμὺς, ἢ ἄλοτε ἑορτάζοντες ἑορτὰς, ἃ-

γῶνας κτ. Περὶ τέτων ἁπάντων θέλομεν ὁμιλήσει κατὰ μέρος ἢ καθ' ἕν.

Αἱ θυσιαι ἦσαν 1) τιμητικαὶ, δι' ὧν ἐδεικνύετο ἡ πρὸς τὰς θεὰς εὐλάβεια. 2) εὐκταῖα. 3) χαριστήρια. 4) σωτήρια. 5) αἰτητικά. 6) ἱλασικὰ, ἢ 7) τὰ ἀπὸ μαντείας. Αἱ θυσίαι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐγίνοντο δίχα αἵματος, ἐξ ἓ ἢ ἡ λέξις θύειν σημαίνει προσφέρω θύον, ἤτοι θυμίαμα, τὴν ὁποίαν συνήθειαν οἱ Ἀθηναῖοι διετήρησαν ἢ ἕως τῶν ἡμερῶν τῦ Δράκοντος (1), μ' ὅλον ὅτι τότε ἢ θυσίαι ἀνθρώπων ἐγίνοντο. Ἐπὶ τῦ Ἡσιόδε (2) τῶν χρόνων αἱ θυσιαι διηρέντο εἰς σπονδὰς, θυμιάματα ἢ ἱερεῖα.

Ἐν ταῖς σπονδαῖς συνειθίζετο μάλιςα οἶνος ἄκρατος, ὀνομαζόμενος ἔνσπονδον, ἐνίοτε δὲ ἢ νερὸν, γάλα, ἔλαιον ἢ μέλι ὑπὸ τὸ ὄνομα νηφάλιοι θυσίαι· τὸ δὲ ἀγγεῖον ἔπρεπε νὰ εἶναι πάντοτε γεμάτον (ἐπισέφειν κρατῆρα) (3).

Τὰ θυμιάματα συνίσαντο κατ' ἀρχὰς εἰς καρπὰς, φύλλα ἢ ἀρωματικὰ ξύλα, ἢ τέλος εἰς θυμίαμα, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τῦ Τρωϊκῦ πολέμε ἦτον ἔτι ἄγνωσον. Ἀντὶ δὲ τέτων πολλάκις ἐθυσιάζετο ἢ σῖτος ἢ κριθὴ μεμιγμένα μὲ ἅλας (ἐλοχύται ἢ ἁλαὶ), ἢ ἢ διάφορα πλακέντια. Εἰς ὅλας δὲ ταύτας τὰς θυσίας μετεχειρίζοντο οἱ Ἕλληνες τὸ ἅλας.

Αἱ δὲ δι' αἵματος γινόμεναι θυσίαι, ὀνομαζόμεναι κυρίως ἱερὰ ἢ ἱερεῖα, συνίσαντο εἰς βόας, χοίρες, πρόβατα, πτερωτὰ ζῶα, εἰς ὀψάρια, ἀλέκτορας, χήνας κτ. Τὸ ἀξιολογώτερον ὅμως εἰς θυσίαν ζῶον ἦτο

(1) Πορφύρ. περὶ ἐγκρατ. β. §. 5. (2) Ἔργα καὶ ἡμέρ. στίχ. 334. (3) Πορφ. κύτ. Ἀθην. κ, 11.

πάντοτε ὁ βῦς, ἐξ ἧ μετέπειτα ἡ λέξις βυθυτεῖν συνειθίζετο ἢ περὶ παντὸς εἴδος θυσίας (1). Τὰ θυσιαζόμενα ζῶα ἔπρεπε εἶναι ὑγιᾶ ἢ τέλεια (ἱερεῖα ἄρτια), ἢ πρῶτον ἐξητάζοντο ἀπὸ τὲς ἱερεῖς, ἢ ἐκρίνοντο καλὰ (τέλεια) (2). Ἀπηγορευμένον ἦτο νὰ σφάξωσι βόας ἀνήκοντας εἰς τὸν ζυγόν (3). Πᾶσα θεότης ἐλάμβανε ὡρεδὸν ἰδιαιτέρας θυσίας, ἢ εἰς μὲν τὸν Δία ἐθυσιάζετο ταῦρος, εἰς δὲ τὴν Ἀθηνᾶν δάμαλις, πρόβατον, εἰς δὲ τὸν Ἀσκληπιὸν ἀλέκτωρ, εἰς δὲ τὸν Διόνυσον τράγος, εἰς δὲ τὴν Δήμητρα, χοῖρος κτ. Οἱ πτωχοὶ ἐθυσίαζον ἢ πλακέντια ἔχοντα μορφὴν ζώε (4). Ἐκ δὲ τῶν θυσιῶν, ἄλλας μὲν ἐπρόσφερεν ἡ πολιτεία, ἢ ἄλλας οἱ ἰδιῶται (5). Ἡ δὲ μεγίςη θυσία συνίσατο ἐξ ἑκατὸν βοῶν, ὀνομαζομένη ἑκατόμβη (6).

Ὁ δὲ τρόπος τῦ θυσιάζειν ἐγίνετο ὕτω. Τὸ θυσιαζόμενον ζῶον ἐστεφανόνετο, πολλάκις δὲ ἢ ἐχρυσόνετο τὰ κέρατα, ἢ πρῶτον μὲν εἰσαγόμενον εἰς τὸν ναὸν ἐῤῥαντίζετο μὲ καθαρὸν ὕδωρ, ἔπειτα δὲ πλησίον τῦ βωμῦ ἐσκόρπιζον πέριξ αὐτῦ ἄλευρον ἐκ κριθῆς ἁλμυρὸν (ἐλάς)· μετὰ δὲ ταῦτα ῥίπτοντες μερικὰς αὐτῦ τρίχας ἐκ τῦ μετώπε εἰς τὸ πῦρ, ἢ προσευχόμενοι, ἔσφαζον τὸ ζῶον, τῦ ὁποίε τὸ αἷμα ἐχύνετο εἰς ἀγγεῖον, (ἄμνιον, ἢ σφαγεῖον ὀνομαζόμενον), ἢ ἐκ τότε ἐπάνω τῦ βωμῦ, ἢ ἐσφάζετο τὸ ζῶον ἀμέσως ἐπάνω τῦ βωμῦ· οἱ δὲ τοιῦτοι βωμοὶ ὠνομάζοντο ἐμβώμιοι (7). Μετὰ δὲ τὴν σφαγὴν, οἱ ἱερεῖς ἐξετάζοντες

(1) Σχολ. Ἀριστοφ. πλυτ. 820. (2) Ἀθήν. ιέ, 5. Πολ. α, 1. 26. (3) Ἰλιαδ. β, 403. κ, 292. (4) Θεοκυδ. α, ἐκς. Πολυδ. ς, 76. (5) Ξενοφ. ἀπομνημ. α, 1. 2. (6) Ὀδυσσ. γ, ψ, 5. ὅπε περιγεάφεται ἡ τοιαύτη θυσία. (7) Ὀδυσσ. γ, 384. Ἰλ. α, 449. Ἀποκ. Ἀργον. α, 427.

τὰ ἔντερα μὲ μακρὰν μάχαιραν (κοπίδα), ἐμάντευον τὰ μέλλοντα (1), ἔπειτα ἐκόπτετο μεληδὸν τὸ ζῶον, τὸ ὁποῖον τοπάλαι ἐκαίετο ὅλον· μετὰ δὲ καιρὸν παρέλευσιν ἐκαίοντο μόνον οἱ μηροί, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν κρέατος τὸ μὲν ἐλάμβανον οἱ ἱερεῖς, τὸ δὲ, ψηνόμενον ἐτρώγετο (2). Ἐν καιρῷ τῆς θυσίας ἐχόρευον ἐνίοτε πέριξ τὸ βωμὸν, ἔψαλλον ὕμνους, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα ὕμνος ὠνομάζετο παιὰν, ὁ δὲ πρὸς τὸν Διόνυσον διθύραμβος, οἱ δὲ πρὸς τὴν Δήμητρα Ἰάμβοι κτ.

§. γ'. Περὶ προσευχῶν καὶ ὁρκομοσιῶν.

Αἱ προσευχαὶ, ὀνομαζόμενοι εὐχαὶ, προσευχαὶ, εὐγματα, ἱκεσίαι, πρόσοδοι, αἰτήματα καὶ λιταὶ, ἐγίνοντο πρὸς ἀπόλαυσιν τοῦ καλοῦ καὶ ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ. Οἱ δὲ προσευχόμενοι, ἰσάμενοι ἢ γονυπετῶν, πρῶτον μὲν ἤγγιζε τὴν χεῖρα πρὸς τὸ σόμα, καὶ εἶτα ἤπλονεν αὐτὴν πρὸς ὃν ηὔχετο, ἤτοι πρὸς οὐρανὸν, ἢ πρὸς τὴν γῆν, ἢ πρὸς τὴν θάλασσαν κατὰ τὸν τόπον, ὅπου ἐνομίζετο κατοικῶν ὁ θεὸς, καὶ τοῦτο ὀνομάζεται κυρίως προσκυνῶ. Ἐν γένει δὲ προσηύχοντο κατ' ἀνατολὰς, ὑψοῦντες τὰς χεῖρας (3). Ἐκ δὲ τῶν προσευχῶν, ἄλλαι μὲν ἦσαν δημόσιοι, ἄλλαι δὲ γινόμεναι κατ' ἰδίαν πρωῒ καὶ ἑσπέρας. Εἰς τὰς διαφόρους τοῦ προσεύχεσθαι τρόπους ἀνήκουσι καὶ αἱ δημόσιοι κατάραι, αἱ ὁποῖαι ἐνομίζοντο πολλὰ κινδυνώδεις. Πολλάκις δὲ οἱ προσευχόμενοι ἐπίανον τὸν βωμὸν, ἢ τὰ γόνατα τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δεξιὰν, τὴν ὁποίαν ἠσπάζοντο.

(1) Εὐριπ. Ἠλεύκτρ. 826. (2) Ὀδυσ. ξ, 429. Ἰλιάδ. λ, 774. (3) Εὐριπ. Ἐλεν. 516. 1102.

Αἱ ὁρκομοσίαι ἀνήκουσι τρόπον τινὰ ἐνταῦθα, τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις εἶναι πολλὰ ἀρχαία. Οἱ Ἕλληνες ἐν ἀρχῇ μὲν ὤμνυον διὰ μεγάλα πράγματα, ὕστερον δὲ καὶ διὰ μικρὰ (ὅρκος μέγας καὶ μικρός)· καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ὤμνυον εἰς τὸν Δία, Ἀπόλλωνα καὶ Ἀθηνᾶν, ἢ εἰς τοὺς δώδεκα, οἱ δὲ Σπαρτιάται εἰς τὸν Κάστορα καὶ Πολυδεύκην (μὰ τὼ Σιὼ), αἱ δὲ γυναῖκες εἰς τὴν Ἥραν, Ἑκάτην, Ἀφροδίτην, εἰς τὴν Δήμητρα (νὴ τὼ θεὼ), οἱ δὲ φιλόσοφοι καὶ ἄλλοι καὶ εἰς εὐτελῆ πράγματα, οἷον σκύλας, κάππαριν κτ. Ὁ δὲ συνειθισμένος δημόσιος ὅρκος ὑπῆρχεν ὁ ἀκόλουθος. Πρῶτον μὲν ἐκόπτοντο τοῦ ζώου οἱ ὄρχεις, καὶ ἐμαδίζοντο τρίχες ἐκ τῆς κεφαλῆς, αἱ ὁποῖαι διεμερίζοντο εἰς τοὺς παρισαμένους μάρτυρας· ἔπειτα δὲ ὤμνυεν ὁ ἄνθρωπος ἱσάμενος ἐπάνω τοῦ ζώου, ὀρεγόμενος τὴν δεξιὰν εἰς τὴν τοῦ ἄλλου, καὶ μετὰ ταῦτα ἐθυσιάζετο τὸ ζῶον, καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν ἐγίνοντο σπονδαί (1)· καὶ τοῦτο σημαίνει παρ' Ἕλλησιν ἡ λέξις ὅρκια τέμνειν. Ἡ ἐπιορκία ἐπαιδεύετο αὐηρότατα, καὶ ἐνομίζετο ἄφυκτος ἡ δίκη τῶν θεῶν, καὶ μάλιστα Διὸς τοῦ ὁρκίου (2).

§. δ'. Περὶ δημοσίων καθαρισμῶν.

Οἱ καθαρισμοὶ ὠνομάζοντο καὶ καθαρμοὶ, ἁγνισμοὶ, ἱλασμοὶ, διὰ τῶν ὁποίων οἱ Ἕλληνες ἐκαθάριζον 1) ὅσοι ἐτέλων ἱερὰς πράξεις, καὶ ὅσοι ἤθελον νὰ θυσιάσωσι, προσευχηθῶσιν, ἢ νὰ ἐμβωσιν εἰς τὸν ναὸν, ἢ νὰ μυηθῶσιν εἴς τινα μυστήρια. 2) ὅσοι ἔπραξαν ἀκυ-

(1) Ἀριστ. Ἀχαρν. πρᾶξ. β'. σκην. 5. (2) Ἡσιόδ. Ἐργατ. 86. Ἰλιάδ. τ, 259. Ἡσιόδ. ἔργ. 801.

σίες φόνες, ἢ ἀκαθάρτες πράξεις, ἢ ἐμολύνοντο ἀ-
πὸ νεκρόν (1). Οἱ καθαρισμοὶ ἦσαν διττοὶ, δημόσιοι
καὶ μή. Οἱ πρῶτοι ἐγίνοντο κυρίως μετὰ τὴν πρᾶξιν τῦ
φόνε, καὶ ἐνταῦθα ἀπητεῖτο πάντοτε ὁ τελῶν τὸν
τὸν καθαρισμόν· εἰς δὲ τὲς λοιπὲς καθαρισμὲς ἐχώρ-
κει ἡ νίψις τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν, καὶ ἡ ἀπὸχὴ ἀπὸ τῆς
σαρκικῆς μίξεως, ἢ ἄλλα τα τοιάτα. Οἱ δὲ εἰσερχόμενοι
εἰς τὸν ναὸν ἐῤῥαντίζοντο μὲ νερὸν ἡγιασμένον, ἢ μὲ
δαυλὸν καιόμενον καὶ σβεσόμενον εἰς νερόν.

§. ε΄. Περὶ Ἱερέων.

Εἰς τὲς διαφόρες δήμες τῆς Ἀττικῆς καὶ εἰς τὴν
λοιπὴν Ἑλλάδα εἶς ἱερεὺς ἦτον ἀρκετὸς νὰ διακονήσῃ
εἰς τὲς ναές· εἰς δὲ τὰς μεγάλας πόλεις αἱ φροντίδες
τῆς θείας διακονίας διεμερίζοντο εἰς πολλὲς, οἱ ὁποῖοι
ἐσχημάτιζον μίαν κοινότητα, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἦτον
ὁ ὑπηρέτης τῶν θεῶν, ἐπανομαζόμενος ἐνίοτε καὶ μέγας
ἱερεύς. Τὸ τὲτον ὑπῆρχεν ὁ νεωκόρος, ὅσις ἐφρόντι-
ζε νὰ σαλίζῃ καὶ νὰ σαρώνῃ τὲς ναὲς, καὶ νὰ χύνῃ κα-
θαρισικὸν νερὸν ἐπάνω τῶν εἰσερχομένων εἰς τὲς ναές·
μετὰ δὲ τὲτον ἦσαν οἱ θύται, οἱ ὁποῖοι ἔσφαζον τὰ
ζῶα, εἶτα δὲ οἱ ἱεροσκόποι, οἱ ὁποῖοι ἐξήταζον τὰ
σπλάγχνα, καὶ τέλος οἱ κήρυκες, οἱ ὁποῖοι διέτατταν
τὰς τελετὰς καὶ ἀπέλυον τὸν λαόν.

Οἱ λαϊκοὶ ἐτέλεν τὰς ἧττον ἱερὰς πράξεις, καὶ ὅ-
σαι ἀνῆκον εἰς ὑπηρεσίαν τῶν ναῶν, καὶ ἄλλοι μὲν ἐ-
φρόντιζον περὶ τῆς οἰκοδομῆς καὶ διατηρήσεως τῦ θη-

(1) Σχολ. Ἀριστοφ. πλυτ. 846. Πολυδ. η, 7, 65. Ἰλιάδ.
480. κτ. α, 449.

σαυρῦ, ἄλλοι δὲ παρίσαντο ὡς αὐτόπται καὶ ἐπισάται
εἰς τὰς δημοσίας θυσίας. Οἱ ἱερεῖς ἱερέργων ἔχοντες
πλέσια ἐνδύματα καὶ τὰ ἐπίθετα τῆς θεότητος, τῆς ὁ-
ποίας ἦσαν ὑπηρέται. Πολλαὶ ἱερατεῖαι μετεδίδοντο ἀ-
πὸ πατρὸς εἰς υἱὸν, καὶ ἄλλαι ἐδίδοντο ἀπὸ τὸν λαόν.
Οὐδεὶς ἐδύνετο νὰ ἱερατεύσῃ, πρὶν ἐξεταθῶσι τὰ ἤθη
τε. Τινὲς ναοὶ εἶχον ἱερείας μόνον, αἱ ὁποῖαι ἐφύλατ-
τον παρθενίαν. Πολλοὶ πόροι εἰσοδημάτων διωρίσθησαν
πρὸς τροφὴν τῶν ἱερέων καὶ διατήρησιν τῶν ναῶν, καὶ
ταῦτα τὰ εἰσοδήματα, ἐμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν
δωρεῶν τῶν ἰδιωτῶν, ἦσαν ὑπὸ τὴν φυλακὴν τῶν θη-
σαυροφυλάκων τε ναῦ. Οἱ ἱερεῖς εἶχον τὴν προτίμησιν
καθ' ὅλα, ἔτι δὲ κατοικίαν καὶ τὴν ἐλευθέραν χρῆσιν τῶν
θυμάτων, καὶ ἐφρόντιζον νὰ διατηρῶσι τὸ δίκαιον τῶν ἀ-
σύλων, συγχωρέμενον μόνον εἰς τὲς ναὲς, ἀλλὰ καὶ εἰς
τὰ περὶ αὐτὲς ἄλση, καὶ οἴκες, καὶ εἰς ὁλοκλήρες πό-
λεις. Πολλοὶ ἱερεῖς ὠφέλησαν τὴν πατρίδα στρατεύον-
τες ἢ πρεσβεύοντες, καὶ δὲν ἐσχημάτιζον ἰδιαίτερον καὶ
ἀνεξάρτητον σῶμα. Οἱ ἐννέα ἄρχοντες ἐφρόντιζον πε-
ρὶ τῆς δημοσίας λατρείας, καὶ πρεπορεύοντο εἰς τὰς θρη-
σκευτικὰς τελετάς.

§. ς΄. Περὶ Μάντεων.

Μετὰ τὲς ἱερεῖς ἔπονται οἱ μάντεις, τὲς ὁποίες
ἐτίμα ἡ πολιτεία καὶ ἔτρεφεν ἐν τῷ Πρυτανείῳ. Οὗτοι
οἱ ἑρμηνευταὶ προφήτευον τὸ μέλλον δι' ἐμπνεύσεως
τῶν θεῶν (ἐγγαστρίμυθοι, ἐγγαστριμάντεις, στρομάν-
τεις, ἐγγάστριται, πύθωνες καὶ εὐρυκλῆται), διά τινος
ἐνθυσιασμῦ παρὰ τῶν θεῶν (ἐνθυσιασαὶ, ἐνθεσιασοὶ,
θεοπνεύσαι), ἐκ τῆς πτήσεως ἢ κραυγῆς τῶν πτηνῶν

(οἰωνοσκόποι), διὰ τῶν ὀνείρατων (ὀνειροπόλοι, ὀνειροσκόποι, ὀνειροκρίται), ἐκ τῶν σπλάγχνων τῶν θυμάτων (ἱερομάντεις, ἱεροσκόποι), κτ. ἢ ἤρχοντο κατόπιν τῶν στρατευμάτων, ἢ ἀπὸ τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν προῆλθον πολλάκις αἱ καινοτομίαι τῶν διοικήσεων ἢ τὰ πολεμικὰ ἐπιχειρήματα. Εὑρίσκοντο δὲ τοιοῦτοι εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα· ἀλλ' οἱ ἐν Ἤλιδι ἦσαν ὀνομαστότεροι, ἀπὸ τὴς ὁποίας ἄλλοι μὲν ἐθαυμάσθησαν διὰ τὰς θαυματοποιΐας των, ἢ ἄλλοι διὰ τὴν σύνεσίν των, ὡς Ἄβαρις ὁ Σκύθης, ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος, ἢ Ἐπιμενίδης ὁ ἐκ Κρήτης.

§. ζ'. Περὶ μαντείων.

Αἱ διάφοροι ἢ ἀτελεῖς γνώσεις, τὰς ὁποίας παρελάβομεν περὶ τῆς γενέσεως τῶν μαντείων ἢ χρησμῶν, διαβεβαιοῦσιν αὐτῶν τὴν ἀρχαιότητα, ἢ ἡ πλῆθυς ἀποδεικνύει τὴν κοινὴν αὐτῶν χρῆσιν. Ὅταν ἡ πίστις τῶν λαῶν ἐσμικρύνθη περὶ τῆς ἐμφανίσεως τῶν θεῶν ἐν εἴδει ἀνθρώπε, οἱ χρησμοὶ ἐθεωρεῦντο ὁμόνος τρόπος τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων μετὰ τῶν ὑπερφυσικῶν δυνάμεων, ἢ ἀπέκτησαν ἰσχὺν ἱκανὴν ν' ἀνατρέψωσι πᾶσαν ἄλλην ἱερὰν ἢ πολιτικὴν δύναμιν. Ἀλλ' ὅμως ὅτοι οἱ χρησμοὶ, ἂν ἢ πάντες ἐθεμελιῶντο εἰς τὴν ἀμάθειαν ἢ ἀπάτην, δὲν εἶχον ἀπανταχοῦ τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἢ ῥοπήν.

Μαντεῖα ἢ χρηςήρια ὠνομάζοντο τόποι τινὲς, ὅπε, κατὰ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν, ἐρωτώμενοι οἱ θεοὶ (χρᾶσθαι) περὶ τῶν μελλόντων ἢ ἀποκρύφων διὰ τῶν ὑπηρετῶν αὐτῶν (χρησμολόγοι κτ.), ἢ δι' ἄλλε τινὸς τρόπε, ἔδιδον ἀποκρίσεις (χρησμοὶ, φῆμαι, μαντεύματα, θεοπρόπια). Τόσον δὲ σερεῶς ἐπίσευον οἱ Ἕλληνες εἰς τέτες τὲς χρησμὲς, ὥσε ἠρώτων τὰ μαντεῖα κατὰ πᾶσαν περίσασιν, ὅμως εἰς ἡμέρας τακτὰς· αἱ δὲ ἀποκρίσεις ἦσαν σκοτειναὶ ἢ ἀμφίβολοι (1). Ἐκ δὲ τῶν παμπόλλων μαντείων τὰ ἀξιολογώτερα εἰσὶ ταῦτα.

1) Τὸ ἐν Δωδώνῃ τῆς Ἠπείρε μαντεῖον ἦν τὸ ἀρχαιότατον, ἀφιερωμένον εἰς τὸν Δία, περὶ τᾦ ὁποίᾳ μυθολογεῦσιν, ὅτι ἔν τινι παλαιῷ δάσει εὑρίσκετο πλησίον τᾦ ναᾦ μία δρῦς, ὅθεν ἠκέοντο φωναὶ, ἢ δύο περισεραὶ ἔδιδον τὰς ἀποκρίσεις τᾦ Διΐ (2). Τὸ δ' ἀληθὲς εἶχεν ἕτω· δύο ἄνδρες, ὀνομαζόμενοι ἀνιπτόποδες ἢ ἱπτόποδες, εὑρισκόμενοι ἐν τέτῳ τῷ ναῷ κεκρυμμένοι, ἀνέβαινον τὴν δρῦν, ἢ ἔτως ἀπεκρίνοντο εἰς τὲς ἐρωτῶντας· ἢ ἐκ τέτε προῆλθεν ὁ μῦθος περὶ τῆς λαλέσης δρυός (3). Μετὰ δὲ χρόνε παρέλευσιν ἔδιδον τὰς ἀποκρίσεις δύο γραῖαι, αἱ ὁποῖαι Θεσσαλοὶ ὠνομάζοντο (4) πελειάδες, ἤτοι περισεραί. Πλησίον τέτε τᾦ μαντείᾳ εὑρίσκετο προσέτι 1) μία πηγὴ, ἡ ὁποία ἀνῆπτε λαμπάδας, ἢ διά τινος ψιθυρίσματος ἐχρησμοδότει. 2) χάλκινος λεκάνη, ἡ ὁποία κινεμένη τυχὸν ὑπὸ τᾦ ἀνέμε, ἠχολόγει διὰ παντός (5).

2) Τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον τᾦ Ἀπόλλωνος ἐκτί-

(1) Van Dale diss. de oraculis. Οὗτος ἀναιρεῖ 260 μαντεῖα. (2) Αἰσχ. Προμηθ. 817. Σοφ. Τραχιν. 176. (3) Ἰλ. π, 233. Σπανχ. εἰς Καλλιμ. ὕμν. εἰς Δῆλ. 284. (4) Στράβ. ζ, σελ. 227 σχολ. Σοφοκλ. εἰς Αἴαντ.

(5) Οἱ ἐν Δωδώνῃ ἱερεῖς ὠνομάζοντο Τόμουροι, αἱ δὲ ἱέρειαι Τόμουραι. Εὑρίσκετο ἢ ἐν Ὀλυμπίᾳ μαντεῖον τᾦ Διΐ, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν διέρκεσε πολὺ (Διόδ. Ὀλωδ. ς' Στραβ. η'). Ὑπῆρχε ἢ ἄλλο τᾦ Διὸς μαντεῖον ὑπὸ τῆς γῆς ἐν Κρήτῃ ἐπὶ τᾦ ὄρες τῆς Ἴδης.

θη ἀπὸ τὲς Κρήτας. Η' εἰφυὴς τῶν Δελφῶν θέσις ἐν τῷ κέντρῳ πολλῶν ἐπαρχιῶν, ἡ αὐτόσε γινομένη Α'μφικτυονικὴ σύνοδος, ἡ τεράσιος ϗ ἀπρόσβατος αὐτῶν θέσις, ϗ τέλος ἡ πληθὺς τῶν ἠχῶν, προσεπήυξανον τὴν εὐλάβειαν τῶν, ὅσοι ἤρχοντο νὰ ἐρωτήσωσι τὸ μαντεῖον. Ε'πὶ τῦ Ο'μήρυ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ ἐν Δελφοῖς μαντείυ κατήντησεν ἤδη εἰς παροιμίαν (1). Εἰς τὸ ναὸ τὰ ἄδυτα εὑρίσκετο τὸ Α'πόλλωνος τὸ ἄγαλμα ϗ κεῖνος ὁ ἀρχαῖος χρησμὸς, ὅσις ἀπεκαλύφθη διά τινας αἶγας, αἱ ὁποῖαι βόσκουσαι εἰς τὰς πρόποδας τῦ Παρνασσῦ, ϗ πλησιάζουσαι εἰς τὸ σόμα τινὸς σπηλαίυ, ὅθεν ἀνεδίδοντο κακοήθεις ἀναθυμιάσεις, ὑπέπεσον ἐξαίφνης εἰς σπασμὲς ϗ παραδόξυς κινήσεις.

Ο' Α'πόλλων ἐμάντευε μόνον διὰ τῦ σόματος τινὸς ἱερείας, ὀνομαζομένης Πυθίας, ἢ Φοιβάδος, καὶ πρῶτον μὲν ὑπῆρχε μία πυθία, ἔπειτα δὲ ἦσαν ϗ δύο, ϗ τρεῖς. Ο' δὲ Θεὸς ἐνέπνεε κατ' ἀρχὰς τὴν πυθίαν εἰσάπαξ τῦ χρόνυ (εἰς τὰ γενέθλιά τυ), εἶτα δὲ καὶ κατὰ μῆνα (2). Πολλαὶ τελεταὶ ϗ θυσίαι (3) ἐτελοῦντο πρὶν τῆς ἱερυργίας τῆς πυθίας, ἡ ὁποία ἐγίνετο τρόπῳ τοιῷδε. Κατὰ τὴν ῥητὴν ἡμέραν, ἡ Πυθία ἀνέβαινε τὸν τρίπων διὰ νὰ εἰσπνεύσῃ τὰς προφητικὰς ἀναθυμιάσεις, ϗ παρευθὺς ἡ κοιλία της ἐφύσκονε, τὸ πρόσωπον ἠρυθρία ϗ κατωχρία, τὰ δὲ σκέλη της καὶ αἱ χεῖρες ἐταράττοντο, τὰ ὄμματα ἐσπινθηροβόλων,

(1) Χρήματα ἀφήτορος (Ἰλιάδ. α, 404).

(2) Πλὰτ. περὶ διαφθ. χρησμῶ.

(3) Η' πυθία συνείθιζε νὰ πλύνῃ τὸ σῶμα ϗ μάλιστα τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς εἰς τὴν πηγὴν Καςαλίαν, ἔπειτα δὲ τεινάζουσα τὴν πρὸ τῦ ναῦ ἰσαμένην δάφνην, ϗ τρώγουσα μερικὰ φύλλα, ἀνέβαινε τὸν τρίπων.

πὸ σόματης ἀπέπτυεν ἀφρὸν, αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἀνωρθῶντο, ϗ ὕτως αὐτὴ μὴ δυναμένη μήτε ν' ἀντιστῇ εἰς τὰς πυιγηρὰς ἀναθυμιάσεις, μήτε νὰ πηδήσῃ κάτω ἀπὸ τὸν τρίπων, ὅπυ ἐβάζαζον αὐτὴν οἱ ἱερεῖς, ἐξεφώνει λόγυς τινὰς ἀνάρθρυς, τὺς ὁποίυς ἐκεῖνοι (1) σημειῶντες ϗ βάλλοντες εἰς τάξιν, ἐχρημάτιζον τὸν χρησμόν (2).

Ο' Α'πόλλων εἶχε δὲ ϗ εἰς ἄλλας πόλεις μαντεῖα, ἐξ ὧν τὸ περιφημότερον εἶναι τὸ ἐν Δήλῳ, τῦ ὁποίυ οἱ χρησμοὶ ἐδίδοντο μόνον ἐν τῷ θέρει, ϗ ἐτιμῶντο πολὺ διὰ τὴν σαφήνειαν· τὸν δὲ χειμῶνα μυθολογῦσιν, ὅτι ὁ Α'πόλλων διέτριβεν εἰς Πάταρα τῆς Λυκίας. Γνωσὰ ὑπάρχυσι τὰ ἱστορέμενα περὶ τῆς νήσυ Δήλυ ϗ τῆς ἁγιοσύνης τῦ τόπυ, ϗ περὶ τῆς κατ' ἔτος κυτῦ σελλομένης λιτανείας τῶν Α'θηναίων εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν Κρήτῃ πράξεως τῦ Θησέως.

3) Τὸ δὲ τῦ Τροφωνίυ ἄντρον ἔκειτο πλησίον τῆς Λεβαδείας τῆς Βοιωτίας. Ο' Τροφώνιος ἐχρημάτισεν ἀρχιτέκτων, ὅσις ὁμῦ μετὰ τῦ ἀδελφῦ Α'γαμήδυ ἔκτισε τὸν ἐν Δελφοῖς ναόν. Οἱ συγγραφεῖς διαφωνῦσι περὶ τῶν αἰτίων, δι' ἃς ἠξιώθη θείας τιμῆς ὁ Τροφώνιος (3). Ο'ὅσις δὲ ἔμελλε νὰ ἔμβῃ εἰς τὸ μαντεῖον, πρῶτον μὲν εἰσέβαινεν εἰς σπήλαιον πελεκημένον, ἔπειτα δὲ κατέβαινεν ἐντεῦθεν εἰς τὸ ἄντρον διὰ κλίμακος, ϗ φθάνων εἴς τι διάσημα βάθυς, εὕρισκεν εἴ-

(1) Ο' πρῶτος ἱερεὺς ὠνομάζετο ἀφήτωρ, οἱ δὲ τρεῖς, προφῆται, ϗ οἱ λοιποὶ, συμβοηθοὶ τῶν προφητῶν, ὅσιοι (Εὐριπ. Γων. 414. Πλὰταρχ. αὐτ.).

(2) Αἱ ἀποχρίσεις ἐγίνοντο εἰς ἑξαμέτρυς σίχυς, ϗ μόνον εἰς τὲς τελευταίυς χρόνυς εἰς πεζὴν φράσιν (Κικερ. περὶ μαντ. 6, 56).

(3) Παυσαν. Βοιωτ. λθ κτ.

σοδον πολλὰ ϛενὴν, ὅπη πρῶτον μὲν ἐπέρα τὴς πόδας ἕως τῦ ὀμφαλοῦ, εἶτα δὲ ἐσύρετο τάχιϛα ἕως εἰς τὸ βάθος τῦ ὑπογείυ, ϗ ὅταν ἔμελλε νὰ ἐξέλθῃ, ἐσύρετο πάλιν μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν ἔξοδον τόσον ταχέως ϗ δυνατῶς, ὅσον ϗ τὸ πρῶτον. Εἰσέβαινε δὲ ὁ ἄνθρωπος εἰς τῦτο τὸ ἄντρον μόνον διὰ νυκτὸς ϗ μετὰ πολλὴν δοκιμασίαν ϗ ἔρευναν, ϗ ἦκυε φωνὴν ἀναρθρον, ϗ ἔβλεπε πράγματα θαυμάσια ϗ παράδοξα (1), τὰ ὁποῖα πᾶντα ἐμαντεύοντο τὸ μέλλον, ϗ ἔλυον τὰς ἀπορίας.

4) Τὸ μαντεῖον τῦ Ἀμφιαράυ εὑρίσκετο περὶ τὴν Ὠρωπόν. Οὗτος ὁ Ἀμφιάραος ὑπῆρχεν εἷς τῶν ἑπτὰ ἡρώων, οἱ ὁποῖοι ἐϛράτευσαν εἰς τὸν πόλεμον τῶν Θηβαίων, ϗ μάντις περίφημος, τὸν ὁποῖον ἡ γῆ κατέπιεν ἔμπροσθεν τῶν Θηβῶν· μετὰ δὲ τὸν θάνατον ἐχρησμοδότει εἰς ὅλυς, ὅσοι θυσιάζοντες εἰς τὺς θεὺς, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἦσαν γεγραμμένα ἐπάνω τῶν βωμῶν, ϗ μάλιϛα εἰς αὐτὸν ἕνα κριὸν, ἐκοιμᾶτο ἐπάνω τῦ δέρματος τύτυ τῦ κριῦ. Οἱ ἐρωτῶντες ὤφειλον νὰ προπαρασκευάζωνται, ἀπεχόμενοι τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ οἴνυ, ϗ 24 ὥρας ἀπὸ τροφῆς. Πλησίον τῦ ναῦ εὑρίσκετο ϗ ἱερὰ πηγὴ, ἐξ ἧς ὁ ἐρωτῶν ἔπινε, ϗ εἶτα ἔρριπτεν εἰς αὐτὴν χρυσῦν ἢ ἀργυρῦν νόμισμα (2).

§. ή. Περὶ ἑορτῶν.

Αἱ πρῶται τῶν Ἑλλήνων ἑορταὶ ἐχαρακτηρίζοντο διὰ τὴν χαρὰν ϗ εὐγνωμοσύνην· καὶ πρῶτον μὲν

(1) Ὁ Πλύταρχος (περὶ δαιμον. Σωκρ.) διηγεῖται τοιῦτο παράδειγμα.

(2) Παυσαν. Ἀττ. λδ. Φιλοσόφυ. εἰς Ἀπολλων. β, 37.

ἑωρτάζετο ἡ ἐπάνοδος τῆς χλόης, τῶν θερισμῶν, τῦ τρυγητῦ, ϗ τῶν τεσσάρων ὡρῶν τῦ ἐνιαυτῦ, ἔπειτα δὲ διωρίθη εἰς ταύτας ἡμέρας ἡ ἑόρτασις τῶν ὠφελίμων ἢ ἐνδόξων συμβάντων, ϗ οἱ μῆνες τῦ ἐνιαυτῦ τῶν Ἀθηναίων ἔγιναν ἐπιτομὴ τῶν χρονικῶν, ϗ ἀνεκίνυν τὴν μνήμην τῶν ἀξιολογωτέρων ἐποχῶν τῆς εὐκλείας τῶν Ἑλλήνων. Αἱ δημόσιοι ἑορταὶ ἑωρτάζοντο κατ' ἔτος, ἢ μετά τινας περιοδικὺς χρόνυς, ἐξ ὧν τινὲς ἐπανηγυρίζοντο μεγαλοπρεπέϛατα, σφαζομένων ἐνίοτε ἑνίοτε ἐπὶ τῶν βωμῶν ὡς 300 βοῶν. Οἱ Ἕλληνες διετέλυν ἐπέκεινα τῶν ὀγδοήκοντα ἡμερῶν εἰς ἑορτὰς, αἱ ὁποῖαι συνίϛαντο ποτὲ μὲν εἰς θυσίας, ποτὲ δὲ εἰς λιτανείας, ὅπυ νέοι ϗ νεάνιδες ἐπεδείκνυον ὅλα τὰ κάλλη των, ϗ ἄλλοτε εἰς χορὺς, ὕμνυς ϗ ἀγῶνας, ὅπυ ἐδεικνύετο πᾶσα ἡ ἐπιτηδειότης ϗ σωματικὴ ἀρετή. Ἐκ δὲ τῶν πολλῶν ἑορτῶν αἱ ἀξιολογώτεραι ἦσαν τὰ Παναθήναια, τὰ μεγάλα Διονυσιακὰ, ϗ τὰ Ἐλευσίνια μυϛήρια.

Τὰ *Παναθήναια*, τὰ ὁποῖα πρῶτον μὲν ὠνομάζοντο Ἀθήναια, ἐπὶ δὲ τῦ Θησέως Παναθήναια, ἦσαν διττὰ, μεγάλα ϗ μικρά· καὶ τὰ μὲν μεγάλα ἑωρτάζοντο τῇ κγ' τῦ Ἑκατομβαιῶνος μετὰ τέσσαρας περιοδικὺς χρόνυς, τὰ δὲ μικρὰ μετὰ τρεῖς χρόνυς ἢ κατ' ἔτος, διὰ μιᾶς ἢ πολλῶν ἡμερῶν (1). Ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ οἱ μὲν νέοι ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ ϛάδιον ἱππεύοντες, παλαίοντες, ϗ ἐξασκύμενοι εἰς ἄλλας σωματικὰς γυμνάσεις, οἱ δὲ μυσικοὶ ποιηταὶ ἠγωνίζοντο εἰς τὸ ᾠδεῖον ἀγῶνας γλυκυτέρυς ϗ σοφὺς (2), ϗ οἱ νικη-

(1) Ἀφοκρατ. ϗ Σουΐδ. λεξ. Θαργηλ. ϛ'. (2) Παυσαν. Α. 18'. Πλύταρχ. εἰς Περικλ.

ταὶ ἐλάμβανον στεφάνους ἢ τιμάς. Πολλαὶ τάξεις πολιτῶν, θαυμαζομένων διὰ τὴν ὡραιότητα, ἐξήρχοντο τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἢ πρὸπορεύοντο μεγαλοπρεπῶς, ἐξ ὧν οἱ νέοι ἢ τὰ νέα κοράσια ἐβάσαζον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κοφίνους, ἐχόσας ἱερὰ ὄργανα, πλακοῦντας, ἢ ἄλλ' ἀνήκοντα εἰς θυσίας· ἢ μετὰ τέτες εἵποντο αἱ θυγατέρες τῶν ξένων ἢ δοῦλοι· μετὰ δὲ ταύτας, μουσικοὶ, κιθαρῳδοὶ ἢ ἔνοπλοι ὀρχησταί. Τότε ἠκολούθει ἓν μεγαλοπρεπὲς πλοῖον, τὸ ὁποῖον κινέμενον διὰ μηχανῶν, ἐκόμιζε τὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς, εἶδος ὑφάσματος μὴ χειριδωτοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου παρίσαντο κεντηταὶ αἱ νίκαι τῆς θεᾶς κατὰ τῶν τιτάνων ἢ ἄλλων τινῶν ἡρώων. Ἡ δὲ λαμπρὰ συνοδία περιεπάτει κατὰ μικρὸν ἢ ἠρέμα, προπορευομένων τῶν πρώτων τῆς πολιτείας ἀρχόντων, ἢ ὅτε ἔφθανεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ πυθίε Ἀπόλλωνος, ὁ πέπλος ἐλύετο ἀπὸ τὸ πλοῖον, ἢ παρακατετίθετο εἰς τὸν ἐν ἀκροπόλει ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς (1). Τὴν δὲ νύκτα ἐγίνοντο πολλοὶ τερπνοὶ ἀγῶνες, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἡ λαμπαδηφορία ἦτον ὁ συνηθέστερος, ὅπε πολλοὶ ἄνδρες ἔχοντες ἐπὶ χεῖρας λαμπάδας ἀναμμένας, ἔτρεχον τὸ στάδιον, ἢ ὅτινος ἡ λαμπὰς δὲν ἐσβύνετο, ἐκεῖνος ἐκηρύττετο νικητὴς, ἢ ἐλάμβανεν ἄθλον κλόνον ἐλαίας (2). Τελευταῖον, ἡ ἑορτὴ ἔπαυε μὲ συμπόσια ἢ διανομὰς ἀναιμάκτων θυμάτων εἰς τὸν λαόν.

Τὰ μεγάλα Διονυσιακὰ ἑωρτάζοντο μὲ μεγάλην μεγαλοπρέπειαν. Τότε ἔβλεπέ τις τὴν πόλιν

(1) Θουκυδ. βιβλ. ς'. Εὐριπ. Ἑκάβ. στιχ. 466. Σουΐδ. εἰς Φιλόσφ. (2) Ἀριστοφ. βατραχ. στιχ. 1121. Ἀθήν. Ε', α. Πλούταρχ. εἰς Λουκοῦργ. ῥήτορα.

ὅλην καταβεβυθισμένην εἰς μέθην. Οἱ θιασῶται τοῦ θεοῦ ἐνδεδυμένοι δέρματα διαφόρων ζώων, λίνεα ἐνδύματα, μεγάλας μίτρας, ἢ ἄλλοι μὲν καθήμενοι ἐπὶ ὄνων, ἢ ὑποκρινόμενοι τὸ σχῆμα τῶν σατύρων, παιάνων ἢ σειρήνων, ἄλλοι δὲ σύροντες τράγες ἢ αἶγας εἰς θυσίαν, ἐώρταζον τὰ ὄργια ἐν μεγίστῃ μέθῃ ἢ κυμβάλοις ἢ αὐλοῖς. Αὕτη ἡ ἑορτὴ, ἡ ὁποία ἑωρτάζετο τῇ ια', ιβ', ἢ ιγ' τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος, ἐπανηγυρίζετο εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσε πολλαχοῦ ἢ μάλισα εἰς τὰς Ἀθήνας (1), ὅπε οἱ πολῖται ἐνδεδυμένοι δέρματα ἡμιόνων, ἐξεφανωμένοι τὰς κεφαλὰς μὲ δάφνην ἢ βλαστοὺς κλημάτων, ὡπλισμένοι μὲ θύρσους, ἢ ἔχοντες αὐλοὺς ἢ κύμβαλα, ἔκαμνον τὰ γελοιωδέστατα ἢ μωρότατα σχήματα, ἢ ἀναβαίνοντες ἐπὶ τὰ ὄρη, ἐχόρευον ἢ ἔκραζον εὐοῖ σαβοῖ, εὐοῖ ἴακχε, ἰὼ ἴακχε. Ἐν τῷ μέσῳ τούτε τοῦ πλήθες τῶν βακχευομένων ἐπορεύοντο εἰτάκτως οἱ διάφοροι χοροὶ νέων ἀπεσαλμένων ἀπὸ τὰς φυλὰς, ἢ πολλαὶ νεάνιδες φέρουσαι τὰς ἱερὰς κοφίνους. Πάντα ταῦτα ἐγίνοντο τὴν νύκτα· τὴν δὲ ἡμέραν ἐπανηγυρίζοντο διάφοροι ἀγῶνες. Ἡ πρὸς τὸν πολίτην ἐλαχίστη ὕβρις ἐνομίζετο ὡς ἔγκλημα ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τῆς ἑορτῆς, ἢ πᾶσα καταδίωξις τοῦ δανειστοῦ ἦτον ἀπηγορευμένη. Ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ περιεφέρετο πῖδος γεμάτος οἶνε ἢ ἐσεφανωμένος μὲ σαφύλια, ἢ κατόπιν αὐτοῦ ἐσύροντο τράγος ἢ κόφινος μὲ σῦκα, ἢ φαλλοὶ, ἦγον ῥάβδοι παχεῖς, ἐπὶ τῶν ὁποίων τοῦ ἄκρε παρίσατο τὸ αἰδοῖον τοῦ ἀνδρὸς ἐκ ξύλε ἢ ἄλλε τινὸς τοιούτε κατεσκευασμένον.

Τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια ἑωρτάζοντο κατ' ἔτος

(1) Πλούταρχ. περὶ φιλοχρημ.

εἰς τιμὴν τῆς Δήμητρος διὰ θυσιῶν καί τινων μυστικῶν τελετῶν, ἃ διηρεῖτο εἰς μεγάλα καὶ μικρά (1). Τὰ μικρὰ ἦσαν προπαρασκευὴ τῶν μεγάλων, καὶ οἱ ἐν τοῖς μικροῖς μεμυημένοι ὠνομάζοντο μύσαι, οἱ δὲ ἐν τοῖς μεγάλοις ἐπόπται ἢ ἔφοροι. Ἡ μύησις ἐγίνετο νυκτὸς ἔν τινι μικρῷ ναῷ, ὅπου παρευρίσκοντο ὁ ἱεροφάντης ἢ μυσαγωγὸς, ὁ δαδοῦχος, ὁ κῆρυξ, ὁ ὑπηρέτης τοῦ βωμοῦ, ὁ ἄρχων βασιλεὺς, καὶ τέσσαρες ἄνδρες ἐπισάται πάντων, ὀνομαζόμενοι ἐπιμεληταί. Ὁ μυέμενος ἐφόρει μύρτινον στέφανον (2). Ἐν ὅλῃ δὲ ταύτῃ τῇ ἑορτῇ ἐγίνοντο ἱεραὶ λιτανεῖαι εἰς Ἐλευσῖνα, καὶ ἐδείκνυτο κακοῦργος, ὅτε κρίσις ἐθεωρεῖτο (3).

Πλὴν τούτων ἦσαν καὶ ἄλλαι πάμπολλαι ἑορταὶ εἰς τιμὴν τῶν θεῶν καὶ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, καὶ πᾶσα πόλις, πᾶσα οἰκία εἶχεν ἰδικάς της ἑορτάς.

§. Γ'. Περὶ ἀγώνων.

Οἱ ἀγῶνες ἐθεωροῦντο ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ὡς μέρος τῆς θρησκείας, καὶ συνεκάθησαν ἀπὸ τοὺς περιβοήτους ἥρωας τῆς ἀρχαιότητος, ἀπὸ τὸν Ἡρακλῆν, Ἰάσωνα, Θησέα, Κάστορα καὶ Πολυδεύκην. Οἱ μέγιστοι ποιηταὶ ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ὑμνήσωσι τὰς νίκας τῶν, ὅσοι ἐλάμβανον τὸ βραβεῖον εἰς τούτους τοὺς ἀγῶνας. Οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν πάντοτε ταύτας τὰς γυμνάσεις ὡς ἐπωφελεστάτας εἰς τὸν πόλεμον, καθότι ἔκαμνον τοὺς νέους ἀνδρειοτέρους καὶ ῥωμαλαιοτέρους, καὶ ἐπιτηδειοτέρους εἰς τὰς κακοπαθείας τοῦ πολέμου. Οἱ δημόσιοι ἀγῶνες ἦσαν ἐν γένει τέσσαρες, τὰ Ὀλύμπια, Πύθια, Νέμεα καὶ Ἴσθμια.

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἦσαν οἱ περιφημότεροι, οἱ ὁποῖοι συνεκάθησαν κατὰ τὴν δόξαν τῶν περισσοτέρων συγγραφέων ἀπὸ τὸν Πέλοπα (1), καὶ πρῶτον μὲν ἐωρτάζοντο ἀτάκτως καὶ εἰς χρόνον μὴ προσδιωρισμένον, ἔπειτα δὲ διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰφίτου, βασιλέως τῆς Ἤλιδος, νὰ παναγυρίζωνται κατὰ πεντετηρίαν τῇ ἰᾷ τῆς ἑκατομβαιῶνος· ἐωρτάζοντο δὲ πλησίον τῆς Ὀλυμπίας ἢ Ἤλιδος εἰς τιμὴν τοῦ Διός. Ὀλυμπιὰς ὠνομάζετο τὸ τετραετὲς διάστημα τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, καὶ τῶν Ὀλυμπιάδων ἡ ἐπαρίθμησις εἶναι τῆς ἀρχαίας τῶν Ἑλλήνων χρονολογίας ἡ βάσις, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχὴ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς κη' Ὀλυμπιάδος ἐν ἔτει πρὸ Χριστοῦ 776, ὅτε ὁ Κόροιβος ἐνίκησεν ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ. Οὗτοι δὲ οἱ ἀγῶνες διωρίσθησαν διὰ νὰ συναθροίζωνται εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ὅλαι τῆς Ἑλλάδος αἱ πόλεις, διὰ νὰ συμβουλεύωνται περὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, διὰ νὰ διατηρῶσι τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν δόξαν, καὶ διὰ νὰ ὑψώνωσι τὴν καρδίαν τῶν Ὀλυμπιονίκων εἰς τὰ μεγάλα πράγματα. Ἡ Ἑλλὰς ἠγωνίζετο νὰ διαφυλάττῃ τὴν μεγαλοπρέπειαν τούτων τῶν ἀγώνων, οἱ ὁποῖοι ἐπανηγυρίζοντο ἀδιακόπως, ἐφ' ὅσον ἐκεῖναι εἶχον ζωπυρα ἐλευθερίας. Ἡ πληθὺς τῶν θεατῶν ἐξῆπτε τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἀγωνιζομένων, οἱ ὁποῖοι ἐνόμιζον κολοφῶνα τῆς δόξης τὴν ἀπόλαυσιν τῶν βραβείων.

Ὁ δρόμος κατεῖχε τὴν πρώτην τάξιν μεταξὺ

(1) Τὰ μικρὰ συνεκάθησαν παρὰ τῷ Εὐμόλπῳ, καὶ συνέβαινον ἐν μηνὶ Ἀνθεστηριῶνι, τὰ δὲ μεγάλα ἑωρτάζοντο ἀπὸ 15 — 23 τοῦ Βοηδρομιῶνος.

(2) Σχολ. Ἀριστοφ. βατραχ. 333. Πολυδ. η, 3. (3) Μέσσ. Ἐλευσιν.

(1) Πινδάρ. Νέμ. ωδ. 34

τῶν γυμνασμάτων τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Πρὸς τοῦτο ὑπῆρχε τόπος τις, ὀνομαζόμενος σαδιον, ἐπειδὴ τοπάλαι ὁ τόπος, ὅπου ἐγυμνάζοντο οἱ ἀθληταὶ, εἶχε τὸ μῆκος ἑνὸς σαδίου, ἤτοι 600 ποδῶν. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σαδίου εὑρίσκοντο τὰ διωρισμένα ἆθλα εἰς τοὺς νικητάς· ἔπειτα δὲ ὠνομάζετο σάδιον καὶ ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἠγωνίζοντο οἱ ἀθληταὶ, καὶ ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἴσαντο οἱ θεαταί. Ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ σαδίου ὑπῆρχεν ἡ βαλβὶς (σχοινίον ἢ ἄλλοτι τοιοῦτον), ἔξω τῆς ὁποίας ἵσαντο αἱ ἅμαξαι καὶ ὅσοι ἔμελλον νὰ τρέξωσι, καὶ ἡ ὁποία, ὅταν ἐχαμηλόνετο, ἔδιδε τὸ σημεῖον εἰς τοὺς ἀγωνισὰς τοῦ νὰ τρέξωσι τὸ σάδιον, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ τέλος εὑρίσκετο τὸ λέρμα. Οἱ πεζῇ τρέχοντες ἐτάττοντο κατ' εὐθεῖαν, καὶ εὐθὺς ὅτε ἐδίδετο τὸ ῥηθὲν σημεῖον, ἔτρεχον πρὸς τὸ τέρμα μὲ μεγάλην ταχύτητα, καὶ ὁ πρῶτος φθάσας ἐνομίζετο νικητής· καὶ ἦτος ἦτον ὁ ἁπλοῦς δρόμος, ἐπειδὴ εὑρίσκετο καὶ ἕτερος, ὀνομαζόμενος δίαυλος, ὅπου οἱ ἀγωνιζόμενοι, μετὰ τὸ φθάσαι εἰς τὸ τέρμα, ἐπανέστρεφον εἰς τὴν βαλβίδα· εὑρίσκετο δὲ καὶ ἕτερος τρίτος, ὀνομαζόμενος δόλιχος, ὅσις ἦτον ὁ μακρύτερος δρόμος, διότι οἱ ἀγωνιζόμενοι ἔτρεχον πέριξ τοῦ τέρματος δωδεκάκις. Πλὴν τούτου τοῦ δρόμου τῶν πεζῶν ὑπῆρχε καὶ ἄλλος δρόμος τῶν ἐφίππων, ὅσις ἐγίνετο εἰς τὸν ὀνομαζόμενον ἱππόδρομον.

Ὁ διὰ τῶν ἁμαξῶν δρόμος ἦτον ὁ πολυφημότατος παρὰ πάντας, διότι τοπάλαι συνείθιζον οἱ βασιλεῖς καὶ ἥρωες νὰ μάχωνται ἐφ' ἁμάξης, καὶ οἱ παῤῥησιαζόμενοι εἰς τὰ Ὀλύμπια διὰ τοῦτο τὸ εἶδος τοῦ ἀγῶνος, ἦσαν ἄνδρες ἐπ' εὐγενείᾳ καὶ ἀνδραγαθίᾳ περιβόητοι. Ὁ Ὀλύμπιος Φοῖνιξ, τὸ σύμβολον τῆς νίκης, ἐτιμᾶτο ἐξίσου μὲ τὸ διάδημα, ὥστε ὁ Γέλων καὶ Ἱέρων,

οἱ βασιλεῖς τῶν Συρακουσῶν, καὶ Φίλιππος ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων, ἐκόμπαζον, ὅτι ἀπήλαυσαν ἐκεῖνο τὸ σύμβολον τῆς νίκης. Αἱ ἅμαξαι ἐσύροντο ἀπὸ δύο ἢ ἀπὸ τέσσαρας ἵππους, καὶ ἔτρεχον τὸ σάδιον ἀπὸ διδομένου τινὸς σημείου. Ὁ δὲ τόπος καθενὸς διωρίζετο διὰ τοῦ κλήρου· καὶ ὅσοι μὲν εἶχον τὸν ἀριστερὸν, ἦσαν πλησιέστεροι τοῦ τέρματος, περὶ τὸ ὁποῖον ὤφειλον νὰ τρέχωσιν· ὅσοι δὲ εἶχον τὸν δεξιὸν τόπον, ἔκαμνον μεγαλήτερον γύρον. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἐφιλοτιμήθη νὰ διαπρέψῃ εἰς τούτους τοὺς ἀγῶνας περισσότερον παρὰ πάντας τοὺς Ἕλληνας, πρὸς ὃ καὶ ἔσειλεν ὡς ἑπτὰ ἁμάξας, διὰ τὰς ὁποίας ἔτρεφε πολλοὺς ἵππους. Σημείωσαι δὲ ὅτι, διὰ νὰ λάβῃ τις τὸ βραβεῖον, δὲν ἦτον ἀναγκαῖον νὰ τρέχῃ ἐφ' ἁμάξης προσωπικῶς, ἀλλ' ἦτον ἀρκετὸν νὰ παρίσταται εἰς τοὺς ἀγῶνας, ἢ νὰ σείλῃ τοὺς ἵππους του.

Ὁ Ὀλυμπιονίκης ἐλάμβανε βραβεῖον ἕνα στέφανον ἐλαίας καὶ κλόνον φοίνικος· ὁ δὲ κῆρυξ κρούων τὴν σάλπιγγα, τὸν περιέφερε κύκλῳ τοῦ σταδίου, καὶ τὸν ἐκήρυττε νικητὴν γεγονυῖα τῇ φωνῇ, οἱ δὲ θεαταὶ ἀπεκρίνοντο χειροκροτοῦντες καὶ εὐφημοῦντες. Ἐπιστρέφων ὁ νικητὴς εἰς τὴν πατρίδα, εἰσέβαινεν ἔποχος ἐπὶ τεθρίππου, προπορευομένων πάντων τῶν πολιτῶν. Τὸ βραβεῖον τοῦ δρόμου τῶν ἁμαξῶν ἐτιμᾶτο παρὰ πᾶντα τἄλλα, καὶ οἱ ἱστορικοὶ ἐσημείωνον πᾶσαν Ὀλυμπιάδα μὲ τὸ ὄνομα καὶ τὴν πατρίδα τοῦ νικητοῦ.

Αἱ ἄλλαι γυμνάσεις τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἦσαν ἀγῶνες τῶν ἀθλητῶν, συνισάμεναι εἰς τὴν πάλην, πυγμὴν, τὸ παγκράτιον, τὸν δίσκον καὶ τὸ πήδημα. Οἱ δὲ ἀθληταὶ, οἱ ὁποῖοι ὤφειλον νὰ εἶναι Ἕλληνες τὸ γένος, ἐλεύθεροι καὶ χρηστοήθεις, καὶ νὰ δοκιμάζων-

ται ἀπὸ τὲς κριτὰς, ὀνομαζομένες Ἑλλανοδίκας, διέτριβον δέκα μῆνας εἰς τὰ γυμνάσια, ὅπε ἐξήσκεν τὸ σῶμα πολλαχῶς ὑπὸ διδασκάλες, ἢ ὅτε ἔμελλον ἀγωνιῶσιν, ἔχριον τὸ σῶμα μὲ ἔλαιον, ἢ ἐπάλαιον γυμνοί. Οἱ ἐπιςάται τῶν ἀγώνων ὠνομάζοντο ἀγωνοθέται.

Οἱ ποιηταὶ, οἱ ῥήτορες ἢ οἱ ἱςορικοὶ ἀνεγίνωσκον συχνάκις τὰ συγγράμματά των εἰς τὰ Ὀλύμπια εἰς ἐπήκοον πάντων. Οἱ νικήσαντες ἀθληταὶ εἶχον τὴν τιμὴν τῆς προεδρίας εἰς τὲς δημοσίες ἀγῶνας, ἢ εἰς τὴν Σπάρτην παρίσαντο πλησίον τῦ βασιλέως ἐν τῷ πολέμῳ, ἢ ἐτρέφοντο μὲ δημόσια ἔξοδα. Οἱ ἔπαινοι τῶν Ὀλυμπιονικῶν ἐχορήγευν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖςον τὴν ὑπόθεσιν τῶν ᾠδῶν εἰς τὲς ποιητὰς, ἐξ ὧν μάλιςα διέπρεψαν ὁ Πίνδαρος ἢ Σιμωνίδης. Οἱ πολυθρύλλητοι ἀθληταὶ ἦσαν Μίλων ὁ Κρατωνιάτης ἢ ὁ Πολυδάμας, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος θαυμάζεται διὰ τὴν ὑπερθαύμασον ἀνδρίαν ἢ ῥώμην τῦ σώματος, περὶ τῦ ὁποίε διηγῆνται, ὅτι νέος ἔτι ὤν, ἐνίκησεν ἑξάκις εἰς τὰ Ὀλύμπια, ὅτι ἔτρεξε τὸ ςάδιον, βασάζων ἐπὶ τῶν ὤμων ἕνα βῦν τεσσάρων χρόνων, τὸν ὁποῖον φονεύσας μὲ τὸν γρόθον, κατέφαγεν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. Ἀλλ' ἡ δύναμις αὐτῦ πρέξένησε τὸν ὄλεθρόν τε· διότι θέλων νὰ χίσῃ δίχα σφῆνες ἕνα κορμὸν δρυὸς μὲ τὰς χεῖράς τε, κατεβρώθη ἀπὸ λέοντα, μὴ δυνάμενος νὰ ἐκσύρῃ τὰς χεῖράς τε, τὰς ὁποίας ἔσφιξε τὸ δένδρον.

Τὰ *Πύθια* ἑωρτάζοντο ἐν Δελφοῖς κατὰ τετραετίαν εἰς τιμὴν τῦ Ἀπόλλωνος, ὅσις ἐφόνευσε τὸν ὄφιν Πύθωνα. Ἐνταῦθα ἦσαν κριταὶ οἱ Ἀμφικτύονες, ἢ ὁ νικητὴς ἐλάμβανε σέφανον ἐκ δάφνης.

Τὰ *Νέμεα* ἑωρτάζοντο κατὰ διετίαν ἐν τῇ πόλει

Νεμέᾳ τῆς Πελοποννήσε πρὸς τιμὴν τῦ Ἡρακλέες, ὅσις ἐφόνευσε τὸν ἐν τῷ δάσει τῆς Νεμέας λέοντα. Τὸ βραβεῖον ἦτο σέφανος ἐκ χλωρᾶ κισσᾶ.

Τὰ Ἴσθμια ἑωρτάζοντο κατὰ τετραετίαν εἰς τὸν ἐν Κορίνθῳ ἰσθμὸν εἰς τιμὴν τῦ Ποσειδῶνος. Τὸ βραβεῖον ἦτο σέφανος ἐκ ξηρᾶ κισσᾶ (1). Ἐν τῷ καιρῷ τέτων τῶν ἀγώνων ἐγίνετο ἀνακωχὴ ὅπλων εἰς πᾶσαν τὴν Ἑλάδα.

ΚΕΦ. Β'.

Ἤθη ἢ ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ ἰδιωτικὴ ζωὴ τῶν ἐθνῶν ἀνακαλύπτει τὴν ἠθικὴν αὐτῶν ἢ ἀγχίνοιαν, καὶ ἡ φυσιογνωμία ἑνὸς ἔθνες εὑρίσκεται εἰς τὰ ἤθη τε, τὰ ὁποῖα κρίνομεν ἐκ τῶν ἐθίμων. Διὰ τῦτο νομίζομεν ἀναγκαῖον ἵνα εἴπωμεν ὀλίγα ἢ περὶ τέτων ἐν συντόμῳ, παραπέμποντες τὸν φιλομαθῆ ἀναγνώσην εἰς ἀνάγνωσιν Ἀθηναίε τῦ Δειπνοσοφισῦ ἢ ἄλλων ἐνταῦθα μνημονευομένων συγγραφέων.

§. ά. Περὶ γάμε.

Ὁ γάμος ἐτιμᾶτο πολὺ παρὰ τοῖς Ἕλλησι ἢ εἰς τὲς ἀρχαιοτάτες χρόνες. Οἱ ἱςορικοὶ ἢ φιλόσοφοι λέγεσιν, ὅτι οἱ ἀρχαιότατοι ἐπιμεληταὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἠθῶν, οἱ πρῶτοι νομοθέται, εἰσήγαγον τὸν γάμον, ὡς ὁ Κέκροψ εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὁ Φορωνεὺς εἰς τὸ Ἄργος. Ἡ σύζυγος ὑπετάσσετο κατὰ πάντα, ἢ ἡ πολυγαμία ἦτον ἀπηγορευμένη. Ὁ γάμος μετα-

(1) Σχολ. Πινδ. Ἴσθμ. ὠδ. β'. ἐπ. α, 7.

ξὺ ἀδελφῇ ἢ ἀδελφῆς ἐκ διαφόρω πατρὸς ἢ μητρὸς ἦτο συγχωρημένος· ἀλλ' ἡ σύζευξις τῇ ἀδελφῇ μετὰ τῆς ἀδελφῆς ἐκ τῇ αὐτῇ πατρὸς ἢ μητρὸς τῆς αὐτῆς ἐβδελύττετο ἢ ἐμισεῖτο ὡς βαρβαρική (1). Ὅταν ἡ κόρη ἔμελλε νὰ ὑπανδρευθῇ (2), ἀπῃτεῖτο ἡ θέλησις τῶν γονέων, ἢ ἀδελφῶν, ἢ τῇ πάππω, ἢ τῶν ἐπιτρόπων (3), ἢ πρὸς σημεῖον πίστεως ἔδιδον ὁ γαμβρὸς ἢ ἡ νύμφη τὰς δεξιὰς ἀμοιβαίως, ἢ εἰς τὲς γονεῖς τῇ ἄλλε μέρες (4).

Κατὰ τὴν παραμονὴν τῇ γάμε, ἡ ὁποία ὠνομάζετο γαμηλία ἢ κυρεῶτις, ἐγίνοντο θυσίαι ἱλασικαὶ εἰς τὴν Ἄρτεμιν, ἡ ὁποία ἐνομίζετο ἐχθρὰ τῇ γάμε, ἢ ἐξητάζοντο ἐπιμελῶς τὰ σπλάγχνα τῇ ζώε. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ γάμε ὁ νυμφίος ἐλάμβανε τὴν νύμφην ἀπὸ τὸν πατρικόν της οἶκον, ἢ ἔφερεν αὐτὴν εἰς τὸν ἰδικόν τε ἐφ' ἁμάξης, ἢ ἐνίοτε πεζήν· ἢ ἡ τοιαύτη νύμφη ὠνομάζετο χαμαίπυς (5). Ἡ χρῆσις τῇ κομίζειν τὰς νύμφας ἐφ' ἁμάξης εἶναι πολλὰ ἀρχαία, ὡς ἐκ τῇ Ὁμήρε (6) ἢ Ἡσιόδε φανερόν (7). Ἡ νύμφη ἐκάθητο ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἁμάξης, ὁ δὲ νυμφίος ἐπὶ δεξιὰν, ἢ ὁ πάροχος, ἤτοι ὁ πιςότατος αὐτῶν φίλος ἐπ' ἀριστερά (8). Ὅτε δὲ ὁ νυμφίος ἦτο χήρος, ἀντ' αὐτῇ συνώδευε τὴν νύμφην εἷς ἀπὸ τῶν φίλων τε, ὀνομαζόμενος νυμφαγωγὸς ἢ νυμφοσόλος (9). Ἔμπροσθεν τῆς

(1) Εὐριπ. Ἀνδρομ. 173.

(2) Τὸ ιη' ἔτος τῆς ἡλικίας ἐνομίζετο ὡς τὸ ἁρμοδιώτερον εἰς γάμον (Ἡσιόδ. ἔργ. 2, 316).

(3) Πετίτ. Ἀττ. νόμ. (4) Εὐριπ. Ἰφιγ. ἐν Αὐλίδ. 831. (5) Πολυδ. γ, 3. (6) Ἰλιάδ. ζ, 49. κτ. (7) Ἀσπ. Ἡρακλ. 275. (8) Πολυδ. αὐτ. (9) Ἡσυχ. ἢ Σεῖδ. λεξ.

ἁμάξης πρεπομπεύοντο λαμπάδες ἀνημμένοι (1), ἔτι δὲ πρεπορεύοντο αὐληταὶ ἢ κιθαρῳδοὶ (2)· τὸ δὲ μέλος, ὅπερ ἐψάλλετο καθ' ὁδὸν, ὠνομάζετο ἁρμάτειον μέλος (3). Πλὴν δὲ τέτων συνώδευον τὴν νύμφην ἢ πολλαὶ γυναῖκες συγγενεῖς αὐτῆς ὀνομαζόμεναι νυμφεύτριαι, παράνυμφοι, προμνήστριαι, προμνηστρίδες (4)· ἡ δὲ νύμφη ἔφερε κριθὴν εἴς τι ἀγγεῖον, ὀνομαζόμενον φρύγετον, φρύγητρον ἢ φρύγετρον (5). Αὕτη ἡ συνοδία ἢ τὸ μετὰ ταύτην γινόμενον συμπόσιον ἐνομίζετο ὡς ἐπικύρωσις τῇ γάμε, ἢ ἐκ τέτε ἔλεγον ἄγομαι γυναῖκα, ἤτοι ὑπανδρεύομαι. Ὅτε δὲ ὁ νυμφίος εἰσέβαινεν εἰς τὸν οἶκον, τῇ ὁποίᾳ αἱ θύραι ἦσαν ἐξεφανωμέναι ποικίλως (6), συνεθίζον νὰ χύνωσιν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτέ τε ἢ τῆς νύμφης σύκα ἢ ἄλλες καρπὲς εἰς σημεῖον τῆς μελλέσης ἀφθονίας (7), ἢ ἕκαιον τῆς ἁμάξης τὸν ἄξονα, αἰνιττόμενοι, ὅτι δὲν ἔπρεπε ποτὲ νὰ ἐπιςρέψῃ ἡ νύμφη εἰς τὴν πατρικήν της οἰκίαν.

Μετὰ ταύτας τὰς τελετὰς ἠκολέθει τὸ συμπόσιον, τὸ κυρίως ὀνομαζόμενον γάμος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπεδεικνύετο πᾶσα πολυτέλεια ἢ πομπὴ, ἢ ὄ μόνον οἱ ξένοι ἦσαν ἐνδεδυμένοι πολυτελέσατα, ἀλλὰ ἢ ὁ νυμφίος ἢ ἡ νύμφη ἐνδεδυμένοι πολυποικίλως, ἐκάθηντο εἰς τὸν ἄνω τόπον ἐσεφανωμένοι, ἢ ὅλος ὁ οἶκος ἦτον ἐσολισμένος (8). Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῇ συμποσίε, ἐν Ἀθήναις συνεθίζεν ἓν παιδίον ἐσεφανωμένον

(1) Εὐριπ. Ἑλεν. 728. (2) Μεσ. 275. (3) Οὐαλέσ. εἰς Ἁρποκρατ. σελ. 222. (4) Ξενοφ. ἀπομνημ. β. (5) Πολυδ. ι, 12. (6) Πολυδ. γ, 3. (7) Σχολ. Ἀριστοφ. εἰς πλέτ. (8) Στοβ. ἐκλογ. 186.

μὲ σέφανον ἀκάνθινον ἢ δρύϊνον νὰ ἐμβαίνῃ εἰς τὸν θάλαμον, ἔχον κόφινον μὲ ἄρτον, ἢ νὰ κράζῃ ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον, δι' ὃ ὑπαινίττετο ὁ πάλαι βίος τῶν Ἀττικῶν ἡρώων ἄνευ ἄρτου ἢ γάμου (1). Μετὰ τὸ συμπόσιον, ἢ γινομένου αὐτοῦ, ἔψαλλον τὸς ὑμέναις ἢ ὑμεναίους ὕμνους, ἢ μετὰ ταῦτα ἐχόρευον· μετὰ δὲ τὸν χορὸν, ἔφερον τὸς νεονύμφους εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον, ὅπου εὑρίσκετο τὸ πορφυροσκέπασον ἢ μὲ ἄνθη ἐστρωμένον κρεββάτι, ὀνομαζόμενον κυρίδιον λέχος, νυμφία εὐνὴ, κλίνη νυμφικὴ ἢ γαμική (2)· ὑπῆρχε δὲ ἢ ἕτερον κρεββάτι, ὀνομαζόμενον κλίνη παράβυσος, ἐπὶ τὸ ὁποῖον ἐκοιμᾶτο ὁ νυμφίος μόνος, ὅτε κακὰ σημεῖα ἀπηγόρευον αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ γάμου. Πρὶν ὅμως ἡ νύμφη κατακλιθῇ, ἔπλυνε τὸς πόδας της, ὑπηρετουμένη ἀπὸ παῖδα ὀνομαζόμενον λυτροφόρον, ὁ ὁποῖος ἦτο πάντοτε συγγενής· ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις, οἱ νεόνυμφοι ὤφειλον ἢ νὰ συντρώγωσι κατὰ θεσπισμὸν τοῦ Σόλωνος κυδώνιον. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφέρετο ἡ νύμφη ὑπὸ τῶν συγγενῶν εἰς τὴν κλίνην, ἢ ὁ νυμφίος ἔλυνε αὐτῆς τὴν ζώνην, αἰνιττόμενος ὅτι ἤδη ἔμελλε νὰ πληρώσῃ τὸ γαμικὸν καθῆκον (3). Ἐν τούτοις, νέοι ἢ νεάνιδες ἐχόρευον ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ θαλάμου, ἢ ἔψαλλον τὰ ἐπιθαλάμια, κτυπῶντες μὲ τὸς πόδας τὴν γῆν, ἢ τέλος εὐχόμενοι εἰς τὸς νεονύμφους καλὴν ἀνάπαυσιν, ὑπέχοντο τῇ ἐπαύριον νὰ τὸς ἐξυπνίσωσι, τὸ ὁποῖον ἢ ἔκαμνον (4).

(1) Ἡσυχ. ἢ Σουΐδ. λεξικ. (2) Ἀπολλων. δ, 1, 41· Ἀριστοφ. εἰρήν. 844. Πινδ. Νεμ. ὠδ. ς'. Λουκιαν. εἰς Ἡσιόδ. Πολυδ. γ, 3. (3) Ὁμήρ. ὕμν. εἰς Ἀφροδ. 155· Θεοκρ. 27, 54. Μουσ. ψ, 272. (4) Θεοκρ. Εἰδύλλ. ιη'.

Μετὰ δὲ τὴν πανήγυριν τοῦ γάμου, ὁ ὁποῖος διήρκει τρεῖς ἢ ἑπτὰ ἡμέρας (1), ἡ νύμφη ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς, ἢ αὐτὴ μὲν ἐπρόσφερε δῶρον εἰς τὸν νυμφίον ἓν φόρεμα (χλανὶς ἀπαυλισηρία), ἐκεῖνος δὲ ἀντέδιδεν αὐτῇ ἄλλα, ὀνομαζόμενα ἀνακαλυπτήρια, τὰ ὁποῖα πάντα ἦσαν πολύτιμα. Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐχάριζον εἰς τὸς νεονύμφους ἢ οἱ συγγενεῖς αὐτῶν πολλὰ σκεύη τῆς οἰκίας, τὰ ὁποῖα ἐφέροντο εἰς τὸν οἶκον τῆς νύμφης μὲ μεγάλην πομπὴν, προπορευομένου τοῦ Καννηφόρου ὡς ἐν δημοσίᾳ πομπῇ, ἢ κατόπιν αὐτοῦ ἐρχομένης παιδὸς λευκὰ ἐνδεδυμένης, ὅστις εἶχεν ἐν χερσὶ λαμπάδα ἀναμμένην (2).

§. β'. Περὶ ἐνδυμάτων.

Οἱ Ἕλληνες ἢ αἱ Ἑλληνίδες εἶχον δύο μόνον εἴδη ἐνδυμάτων, τὸν χιτῶνα ἢ τὸ ἱμάτιον (3), ἢ ὁ μὲν χιτὼν ἐσκέπαζε τὸ σῶμα, τὸ δὲ ἱμάτιον τὸν χιτῶνα. Οὗτος ἦτον ἐκ λινοῦ ἢ βάμβακος, ἢ κοινῶς λευκοῦ χρώματος· εἰς δὲ τοὺς ὕστερον χρόνους ταῦτα τὰ ἐνδύματα ἦσαν ἐξ ἐλαφροῦ ἢ σηρικοῦ ὑφάσματος, ἢ ἐνίοτε ἀπὸ πανὶ χρυσοϋφαντον. Αἱ γυναῖκες ἐφόρουν ἱμάτια συρόμενα μὲ μανίκια στενὰ ἢ ῥαμμένα, τὰ ὁποῖα ἔφθα-

(1) Ἡ μετὰ τὸν γάμον ἡμέρα ὠνομάζετο ἀπαυλία.

(2) Σουΐδ. εἰς ἀνακαλυπτήρια.

(3) Τὸ ἱμάτιον, ἢ φάρος, περίβλημα, περιβόλαιον, ἀμπεχόνη, ἀναβόλαιον, ἀναβολὴ, περιβολὴ, ὠνομάζετο κυρίως τὸ μακρὺ φόρεμα· διότι ἦσαν ἢ ἄλλα μικρὰ, ὡς ἡ χλαμὺς (τὸ ἔνδυμα τῶν στρατιωτῶν) καὶ ἡ χλαῖνα (τὸ ἔνδυμα τῶν ποταπῶν), ἡ ὁποία ἦτον ἁπλῆ ἢ διπλῆ (Ἰλιάδ. κ, 134. ω, 230. Πολυδ. ζ, 13. §. 47).

νον ἕως εἰς τὲς καρπὲς τῶν χειρῶν (καρπωταὶ), ϗ ἐσφιγγον τὸ ἱμάτιον (1) ἀμέσως ὑποκάτω τῆ σήψης μὲ τὴν λαβίδα (περόνην ἢ πόρπην), ϗ μετὰ τῆτο ἔζωνον τὴν ζώνην, ἡ ὁποία ὠνομάζετο ϗ ϛρόφιον, ταινία, σηθόδεσμος. Αἱ εὐγενεῖς γυναῖκες ἐφόρων ἐπάνωθεν τῆ ἱματίε ϗ τὸν λεγόμενον πέπλον, ὁ ὁποῖος ἦτο μακρὺς, ϗ ἐσύρετο ἢ ἐῤῥίπτετο ἐπὶ τὲς ὤμες.

Ἡ ἐνδυμασία τῶν Ἑλλήνων ὀλίγω διέφερεν ἀπὸ τὴν τῶν Ῥωμαίων. Ἡ χλαμὺς ἦτο τὸ ἔνδυμα τῶν πολεμιϛῶν, ὅθεν ϗ οἱ ἐν Ἀθήναις νέοι ἀπὸ 18—20 χρόνων ἐφόρων αὐτὸ, οἱ ὁποῖοι προητοιμάζοτο εἰς ἐκδέλευσιν τῆς πατρίδος, φυλάττοντες φυλακὴν ἐν τῇ πόλει. Τὸ δὲ χρῶμα τῆς χλαμύδος ἐν ἀρχῇ μὲν ἦτο μαύρον, ἐπὶ δὲ τῆ Ἡ ῥώδε Ἀττικῆ λευκόν (2). Αἱ χλαμύδες τῶν ϛρατιωτῶν ἦσαν ἔνδοθεν κροσσωταὶ, ἤτοι τριχωταὶ, ϗ ἐκ τέτε διετήρων θερμὸν τῆ ἀνθρώπε τὸ σῶμα. Ἡ πορφύρα ἦτο τὸ βασιλικὸν χρῶμα, ἐξ ἧ οἱ τῆ Μαραθῶνος ἥρωες κατεσκεύασαν ἱμάτια. Ἐπὶ τῶν χρόνων τῆ Σόλωνος οἱ Ἕλληνες ἐφόρων γένειον, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τῆ Ἀλκιβιάδε ἐξύριζον· ϗ τὸ πάλαι μὲν ἠγάπων τὴν κόμην ϗ τὰς μακρὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, ἐπὶ δὲ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἀγώνων ἔκοπτον αὐτὰς, ϗ ἐτίμων τὸ ξανθὸν χρῶμα (3). Οἱ Ἕλληνες μετεχειρίζοντο τὲς πίλες τότε μόνον, ὅτε ἦσαν ἄῤῥωϛοι ϗ ἠναγκάζοντο νὰ ἐξέλθωσι τῆς οἰκίας (4)· περιεπάτων δὲ ἀνυπόδητοι, ϗ ἐφόρων ὑποδήματα μόνον εἰς ἀγρὲς ϗ ἀποδημῆντες (5). Τὸ ὑπόδημα τῶν τρα-

(1) Πολυδ. 7, 3, 52. 514. §. 6. 65. (2) Ἀρτεμίδωρ. 1, 56. (3) Αἰλ. ποικ. ἱϛ. 1β, 14. (4) Πολυδ. 2, 33 § 171. Ἀθην. 1ε, 13. (5) Ἀθην. ΙΓ, 5.

γικῶν, κυνηγῶν ϗ πολεμιϛῶν, ὠνομάζετο κόθορνος (1). Οἱ δὲ ϛολισμὸς τῶν γυναικῶν ἦσαν 1) τὰ ἔρματα, ἐνώτια ἢ ἕλικες, τὰ ὁποῖα ἐκρέμων εἰς τὰ ὠτία. 2) οἱ τέττιγες, εἶδος ϛολισμῦ, τὸ ὁποῖον ἐϛερέονον εἰς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς αἱ εὐγενεῖς. 3) τὰ ψέλλια, τὰ ὁποῖα ἐφόρων ἢ πέριξ τῶν καρπῶν τῶν χειρῶν (περικάρπια), ἢ πέριξ τῦ βραχίονος (περιβραχιόνια). 4) ϛρεπτοὶ, εἶδος ϛρεπτῆς ἁλύσε.

§. γ'. Περὶ τῦ τρώγειν ϗ παίζειν.

Οἱ Ἕλληνες ἔτρωγον κυρίως δὶς τῆς ἡμέρας, ἐν τῷ λεγομένῳ ἀρίϛῳ, ϗ μάλιϛα ἐν τῷ δείπνῳ. Τινὲς δὲ ἔτρωγον ϗ τρὶς ἢ ϗ τετράκις τῆς ἡμέρας. Ἐπὶ τῆ Οἰμήρε ἔτρωγον καθήμενοι· ἔπειτα δὲ συνειθίϛαν, ὡς οἱ Πέρσαι ϗ ἀνατολικοὶ, νὰ τρώγωσι πλαγιασμένοι ἐπάνω τῆς ϛρωμνῆς τὸν ἀκόλεθον τρόπον. Ὁ ἄνθρωπος ἔκειτο τοιϛοτρόπως, ὥϛε τὸ ἀνώτερον μέρος τῆ σώματος ἐϛηρίζετο ἐπάνω τῆ ἀριϛερῆ ἀγκῶνος, τὸ δὲ κατώτερον ἦτον ἐξηπλωμένον ἢ ὀλίγον τι κεκλιμένον ἐπάνω τῆς κλίνης. Ὅτε δὲ ἔκειντο πολλοὶ, τότε ὁ πρῶτος ἔκειτο εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς κλίνης, ϗ εἶχε τὴν κεφαλὴν τῆ δευτέρε ἐν τῷ κόλπῳ τε, ϗ ὄπιθεν αὐτῆ ἐξηπλωμένες τὲς πόδας. Τὸν αὐτὸν τρόπον ἔκειτο ϗ ὁ τρίτος ἐν τῷ κόλπῳ τῆ δευτέρε, ϗ ὁ τέταρτος ἐν τῷ κόλπῳ τῆ τρίτε, ϗ ἕτω καθεξῆς. Πρὸ δὲ τῆ δείπνε καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον ἔϛπενδον εἰς τὲς θεές (2).

Τὰ συμπόϛια τῶν Ἑλλήνων διηρῆντο εἰς τρία

(1) Σχολ. Ἀριϛοφ. ἐκκλησ. 47. (2) Σχολ. Ἀριϛοφ. ἐν σφηξ.

μέρη, ὀνομαζόμενα τραπέζας. 1) Δεῖπνα προοίμιον, ἢ πρόπομα ἦτον ἡ ἀρχὴ τῦ συμποσίυ, συνισάμενον εἰς δριμέα ἢ νόσιμα λάχανα, εἰς ὠὰ, ὄσρεα ἢ ἄλλα τοιαῦτα. 2) Τὸ δεῖπνον ἦτον ἡ κεφαλὴ τῦ δείπνυ, ἢ συνίσατο εἰς διάφορα κατεσκευασμένα φαγητὰ, τὰ ὁποῖα σημειώμενα εἰς πινακίδιον, ἐγχειρίζοντο παρὰ τῦ μαγείρυ εἰς τὸν πανδοχέα (1). 3) Τέλος ἠκολέθει τὸ λεγόμενον ἐπιδόρπισμα, συνισάμενον εἰς διάφορα ταχχαρικὰ ἢ πλακέντια. Μετὰ τὸ φαγεῖν ἔπινον, ἢ ὁ μὲν πίνων εἰς ὑγείαν τινὸς ἔλεγε, χαῖρε, ἢ προπίνωσοι καλῶς, ὁ δ' ἕτερος ἀπεκρίνετο, λαμβάνω ἀπὸ σᾶ ἠδέως.

Οἱ Ἕλληνες εὐφραίνοντο κατὰ διαφόρυς τρόπυς εἰς τὰ συμπόσια, οἷον ψάλλοντες διαφόρυς ὕμνυς, ἢ ᾠδὰς (τὰ λεγόμενα σκόλια), χορεύοντες ἢ παίζοντες, ἢ ἀσείζόμενοι. Τὸ δὲ συνηθέσερον αὐτῶν παιγνίδιον ἦτον ὁ λεγόμενος κότταβος, ὅπυ ἔπαιζον τὸν ἀκόλυθον τρόπον. Οἱ παίζοντες (κοτταβίζοντες) ἔῤῥιπτον μακρόθεν ὀλίγον οἶνον (λαταγὴν) εἰς ἕνα ζυγὸν (κότταβον) ἐσηριγμένον ἐπὶ τὸ ἄκρον μιᾶς ῥάβδυ, ὑποκάτω τῦ ὁποίυ ζυγᾶ εὑρίσκοντο δύο λεκάναι (ἀγκύλαι) μὲ νερὸν, ἢ ἐν αὐταῖς δύο ἀγαλμάτια (μάνητες)· ὅσις δὲ ἔῤῥιπτε τοιυτοτρόπως, ὥσε νὰ μὴ χυθῇ διόλυ κατὰ γῆς οἶνος, ἢ ὅτινος ἡ ῥίψις ἔκαμνε τὸν μεγαλήτερον κρότον (λάταγα) τῦ ζυγᾶ κρεμμένυ ἐπάνω τῦ ἀγαλματίυ, ἐκεῖνος ἐνομιζετο νικητὴς, ἢ ἐλάμβανε πλακέντια ἐκ μέλιτος (πυραμεῖς) (2). Οἱ σοφοὶ ἢ φιλολόγοι συνεθιζον πολλάκις νὰ

(1) Ἀθην. Δειπν. Β', 10. (2) Πολυδ. ς, 19. Ἀθην. ί, ια, ιε. Ἡσυχ. ἢ Συϊδ. λεξ. κτ.

συνδιαλέγωνται κατὰ τὴν τράπεζαν, προβάλλοντες ἀπορίας σπεδαίων πραγμάτων, ἢ αἰνίγματα, γρίφυς κτ. Ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ συνεθιζον ἐν ταῖς τραπέζαις ἢ νὰ σκώπτωσι μετ' ἀσειότητος· πλὴν ὅτε ὁ σκωπτόμενος ἐπειράζετο, ὁ σκώπτων ἔπρεπε νὰ σιωπήσῃ (1).

§. δ'. Περὶ τῦ πλύνεσθαι λέεσθαι καὶ χρίεσθαι.

Οἱ Ἕλληνες ἦσαν πολλὰ φιλόκαλοι, ἢ ἐπλύνοντο πρὸ τῦ φαγεῖν, μετὰ τὸ φαγεῖν, ἢ εἰς ἄλλας πολλὰς περισάσεις· συνεθιζον δὲ μετὰ τὴν τράπεζαν νὰ πλύνωνται τὰς χεῖρας μὲ τὸ λεγόμενον σμῆγμα, τὸ ὁποῖον ἦτο νίτρον κατασκευασὸν, ἢ μὲ ἄλλα εὐώδη πράγματα (2), ἢ ἐσφογγίζοντο μὲ τὸ λεγόμενον ἐκμαγεῖον ἢ χειρόμακτρον. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μετεχειρίζοντο πρὸς τῦτο τὴν ἀπομαγδαλιὰν, ἤγυν ἀλεῦρι ἢ πίτυρα.

Οἱ Ἕλληνες ἐλέοντο τοπάλαι εἰς ψυχρὸν νερὸν, μάλιστα δὲ εἰς ποταμὸς ἢ θαλάσσιον ὕδωρ (3)· τὰ δὲ θερμὰ λυτρὰ δὲν ἦσαν εἰς μεγάλην χρῆσιν (4). Τὰ δημόσια λυτρὰ κατ' Ἀθήναιον εἰσήχθησαν ὀλίγῳ πρότερον τῦ καιρῦ τυ, ἢ διηρέντο μάλιστα εἰς τὰ ἀκόλυθα μέρη· 1) εἰς τὸ ἀποδυτήριον, ὅπυ ἐξεδύοντο οἱ ἄνθρωποι· 2) ὑπόκαυσον ἢ πυριατήριον, ὅπυ ἱδρωνον· 3) βαπτισήριον, ὅπυ ἐλέυοντο εἰς θερμὸν λυτρὸν, ἢ 4) εἰς τὸ λυτρὸν, ὅπυ ἐλέοντο εἰς ψυχρόν· 5) εἰς τὸ ἀλειπτήριον, ὅπυ ἀλείφοντο.

(1) Πλούταρχ. συμποσ. 1, 3, 7, 9. 2, 1. (2) Ἀθην. ί. (3) Ἀθην. α, 29. (4) Ἀρτεμιδ. 1, 66.

Τὸ ἀλείφεσθαι ἦτο συνειθισμένον καὶ εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους· καὶ πρῶτον μὲν οἱ Ἕλληνες ἠλείφοντο μὲ ψιλὸν ἔλαιον, ἔπειτα δὲ ἔμισγον αὐτὸ μὲ ῥόδα καὶ ἄλλα διάφορα ἄνθη. Εὑρίσκοντο δὲ πολλὰ εἴδη μύρων, ὀνομαζόμενα διαφόρως κατὰ τοὺς τόπους, ὅπου κατεσκευάζοντο καὶ κατὰ τὴν κατασκευήν, καὶ χεδὸν εἰς πᾶν μέλος τοῦ σώματος μετεχειρίζοντο διαφορετικὰ μύρα· μάλιστα δὲ ἠλείφοντο τοὺς πόδας, ὅθεν καὶ παρ' Ὁμήρῳ συχνάκις ἁπαντᾷ ὁ λόγος λιπαροὶ πόδες (1). Ἐν γένει δὲ, οἱ Ἕλληνες μετεχειρίζοντο κατακόρως τὰ μύρα, ἀλείφοντες νεκροὺς καὶ ζῶντας, ἱμάτια, θαλάμους κτ.

§. ε'. Περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι ξένων.

Τοπάλαι ἦτον ἐπικίνδυνον εἰς τὸν ξένον νὰ διοδεύῃ καὶ νὰ ὁδοιπορῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τοὺς πολυξύλους καὶ διὰ τὴν πρὸς τοὺς ξένους ἀποστροφήν. Ἡ λησεία ἦτο τρόπον τινὰ συγχωρημένη, καὶ ὁ ξένος, ὡς καὶ ὁ ἐχθρὸς, ὠνομάζοντο ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ὀνόματι (2). Ἐκ τούτου καὶ ἡ φιλοξενία ἐτιμᾶτο τὰ μέγιστα. Ὁ Ζεὺς, ἐπονομαζόμενος ξένιος, ἐνομίζετο ὑπερασπιστὴς τῶν ξένων, καὶ ὅσις ξένος εἰσήρχετο εἴς τινος οἶκον, ἐθεωρεῖτο ὡς ἱερόν τι καὶ ἅγιον, καὶ ἐκ τούτου ὅτε ἠρώτων πρὸ τῆς δεκάτης ἡμέρας περὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ (3). Σχεδὸν ὅλαι αἱ εὐνομούμεναι τῆς Ἑλλάδος πόλεις εἶχον οἴκους διωρισμένους εἰς ὑποδοχὴν τῶν ξένων, ὀνομαζομένους ξενοδοχεῖα, ξενῶνας, καταγώγια, καταγωγὰς, καταλύματα, ἢ κοιμητήρια παρὰ τοῖς Κρήταις (1). Τὸ δὲ σύμβολον τῆς φιλοξενίας ἦτο τὸ ἅλας, τὸ ὁποῖον, εἰσερχομένου τινὸς ξένου, ἐτίθετο ἐπὶ τὴν τράπεζαν, καὶ τὸ ὁποῖον ὁ Θεῖος Ὅμηρος ὀνομάζει θεῖον, ἢ ἱερὸν ἅλας. Ἐκ τούτου ἔλεγον περὶ τῶν παραβαινόντων τὰ δίκαια τῆς φιλοξενίας τὴν φράσιν, ἅλα καὶ τράπεζαν παραβαίνειν (2). Τὸ δίκαιον τῆς φιλοξενίας ἐτηρεῖτο οὐ μόνον μεταξὺ ἰδιωτῶν, ἀλλὰ καὶ ἰδιώτου καὶ ὁλοκλήρων ἐπαρχιῶν (3), καὶ ὠνομάζετο προξένια· καὶ πρὸς ἐπικύρωσιν καὶ διατήρησιν αὐτοῦ ἐδίδοντο ἀμοιβαίως χαρίσματα, ὀνομαζόμενα σύμβολα, ξένια, καὶ δῶρα ξενικὰ (4), τὰ ὁποῖα ἐφυλάττοντο ἀσφαλῶς. Ὁ δὲ ὑποδεχόμενος τοὺς ξένους ὠνομάζετο πρόξενος (5), καὶ τοιούτους προξένους διώριζεν ἡ πολιτεία πρὸς ὑποδοχὴν μάλιστα τῶν πρέσβεων.

(1) Ἀθην. ιε', 10. (2) Θεκυδ. α, 1. Πολυδ. ί. 10 Ἡρόδ. θ', 10. Ἡσύχ. εἰς λέξ. ξένοι. (3) Ἰλ. ζ, 74. Εὐσάθ. ὀδυσ. δ, 6 κτ.

§. ς'. Περὶ ἐνταφιασμῶν.

Ὁ ἐνταφιασμὸς τῶν νεκρῶν ἐνομίζετο κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἤδη χρόνους ὁ ἀναγκαιότατος καὶ ὡς ἱερόν τι καὶ ἅγιον, καὶ ἡ πρὸς τοὺς νεκροὺς ὕβρις ἐπαιδεύετο αὐξηρότατα (6). Τοῦτο δὲ προήρχετο ἀπὸ τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων δόξαν, ὅτι τῶν νεκρῶν αἱ ψυχαὶ δὲν ἠμπόρουν νὰ φθάσωσιν εἰς τὰ Ἠλύσια πεδία, ἐν ὅσῳ τὸ σῶμα ἔμενεν ἄταφον, ἢ ἀλλέως ἠναγκάζοντο νὰ πλανῶνται ἐκεῖθεν τῆς συγὸς ἑκατὸν χρόνους (7). Ἐκ

(1) Ἀθην. Δ', 9. κτ. Μεήρσ. Κρητ. γ, 10. (2) Λυκόφρ. 134. Δημοσθ. π. παραπρ. (3) Πλατων. νομ. α. σελ. 780. Ἡρόδ. α, 21. (4) Εὐριπ. Μηδ. 613. (5) Θεκυδ. γ, 70. (6) Δημοσθ. εἰς Λεπτίν. (7) Ὀδυσ. λ, 66. 72.

τότε ἡ μεγίστη κατάρα ἦτο τὸ νὰ εὐχηθῇ τις εἰς τὸν ἐχθρὸν νὰ μείνῃ τὸ σῶμά τε ἄταφον (ἐκπίπτειν χθονὸς), καὶ ὁ θάνατος τῶν ἐν θαλάσσῃ πνιγομένων ἐνομίζετο ὁ χείριστος. Τόσον δὲ ἐτηροῦντο ἱεραὶ καὶ ἀπαράβατοι αἱ εἰς τὰς ἐνταφιασμὰς συνήθειαι, ὥστε πᾶς τις ὁ περιτυγχάνων οἱῳδήποτε ἀνθρώπῳ τὸ σῶμα ἄταφον, ὑπεχρεοῦτο κατὰ τοὺς νόμους τῇ Κέκροπος νὰ ῥίψῃ τρὶς ἐπάνω τῆ νεκρῷ γῆν· εἰδεμὴ, ἐβδελύττετο ὡς ὁ παρανομώτατος τῶν ἀνθρώπων (1). Ἐνομίζετο δὲ καὶ μεγάλη δυσχιά, ὅτε τὸ σῶμα τῇ νεκρῷ δὲν ἀνεπαύετο ἐν τοῖς τάφοις τῶν πατέρων (2), διὸ καὶ πολλάκις οἱ ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ νεκροὶ ἐξεχώνοντο καὶ μετεκομίζοντο εἰς τὴν πατρίδα, καὶ ἔτος ὁ δεύτερος ἐνταφιασμὸς ὠνομάζετο ἀνακομιδή. Ἐν δὲ ταῖς μάχαις, ὁ νικητὴς ἐσυγχώρει εἰς τὸν νικηθέντα ἀνακωχὴν ὅπλων, ἕως ἂ ταφῶσιν οἱ νεκροὶ, οἱ ὁποῖοι ὠνομάζοντο νεκροὶ ὑπόσπονδοι.

Εὐθὺς ὅταν ἀπέθνησκέ τις, οἱ πλησιέστατοι συγγενεῖς ἔκλειον τὰ ὄμματά τε (συγκλείειν, καθαιρεῖν, συναρμόττειν ὀφθαλμὲς, ἢ βλέφαρα), ἔβαλλον ἐν μὲν τῷ στόματι ὀβολὸν (3), διὰ νὰ πληρώσῃ εἰς τὸν Χάρωνα τὸν ναῦλον (πορθμίον ἢ δανάκην), ἐν δὲ τῇ χειρί τε μελιττᾶταν, ἤτοι πλακοῦντα κατεσκευασμένον ἐξ ἀλεύρε καὶ μέλιτος, ἐσκέπαζον τὸ πρόσωπόν τε, ἤπλωνον τὰ μέλη κατὰ τὴν τάξιν (ὀρθοῦν, ἐκτείνειν), ἔπειτα δὲ πλύνοντες καὶ ἀλείφοντες τὸ σῶμα μὲ

(1) Αἰλιαν. ποικ. ἱς. Ε', ιδ. Σχολ. Σοφοκλ. Ἀντιγ.
(2) Ἀνθολογ. 3, 25. ἐπ. 15. Σοφοκλ. Ἠλεκτρ. 1134.
(3) Αὕτη ἡ συνήθεια ἐπικρατεῖ καὶ τὴν σήμερον εἴς τινα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὡς εἰς Κοζάνην, Ἀμπελάκια κτ.

ἔλαιον ἢ εὐώδη ἀρώματα, ἐσκέπαζον αὐτὸ μὲ πενιχρὸν φόρεμα, καὶ ἐνέδυνον μὲ πολύτιμον σάβανον, τὸ ὁποῖον ἦτον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λευκὸν καὶ ἐσολισμένον μὲ σεφάνους ἐκ διαφόρων ἀνθῶν (1). Τέτων δὲ γινομένων, ἔθετον τὸ σῶμα τῇ νεκρῷ ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας κατὰ τὴν εἴσοδον (προνώπιον) ἐπάνω λαμπρᾶς κλίνης (φέρετρον, λέκτρον, ἢ σορὸς), διὰ νὰ ἴδωσιν οἱ διαβαίνοντες, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀπέθανε τῳόντι (2)· ἔμπροσθεν δὲ τῆς οἰκίας ἐκρέματο ἡ κόμη τῇ νεκρῷ καὶ ἓν ἀγγεῖον μὲ νερὸν (ἀρδάνων ὅρακον, γάσρα) 3), διὰ νὰ καθαρίζωνται οἱ ἐγγίζοντες τῇ χειρὶ τὸν νεκρόν· εὑρίσκοντο δὲ πλησίον τῇ νεκρῷ καὶ ζωγραφισμένοι λάγηνοι (λήκυθοι). Ὅλη δὲ ἡ ἄχρι τοῦδε περὶ τῇ νεκρῷ γινομένη διάταξις ὠνομάζετο συγκομιδὴ ἢ κήδευμα.

Ἀφ' ἧ δὲ ὁ νεκρὸς πρῶκειτο τοιουτοτρόπως δύο, τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρας κτ. ἡμέρας, ἐφέρετο ὑπὸ τῶν νεκροφόρων ἐπάνω τῶν φερέτρων ἢ σορῶν (ἐκφέρειν, ἐκκομίζειν, ἐκπέμπειν) εἰς ἐνταφιασμὸν, ἀκολουθούντων τῶν συγγενῶν καὶ ἄλλων ἀνθρώπων. Οἱ νεκροὶ τοπάλαι μὲν ἐθάπτοντο, εἰς δὲ τοὺς ὕστερον χρόνους ἐκαίοντο ἐπάνω εἰς σωρὸς ξύλων, οἱ ὁποῖοι ὠνομάζοντο πυραὶ ἢ πυρκαϊαὶ, καὶ ἐχύνετο ἐπ' αὐτὸς ἔλαιον ἢ ἄλλοτι τοιοῦτον, ἢ ἐσκεπάζετο τὸ σῶμα μὲ τὸ πάχος τῶν σφαζομένων ζώων, διὰ νὰ καῇ ταχύτερον· μετὰ δὲ τὴν ἔκκαυσιν τῆς σαρκὸς, οἱ συγγενεῖς συναθροίζοντες τὰ ὀστᾶ τῇ ἀποθανόντος, ἔθετον αὐτὰ εἰς ὀστοθήκας, αἱ ὁποῖαι ὠνομάζοντο καὶ κάλπαι, κρωσσοὶ,

(1) Εὐριπ. Ἑκαβ. 430. Λυκιαν. περὶ πένθ. Σχολ. Ἀριστοφ. ἐκκλησ. 533 κτ. (2) Πολυδ. πζ, 65. (3) Ὁ αὐτὸς αὐτ. Ἡσυχ. καὶ Σουΐδ. λεξικ.

λάρνακες, ὁσοδοχεῖα, φιάλαι καὶ σωροὶ, καὶ ἦσαν ἢ πέτριναι, ἢ πήλιναι, ἢ χρυσαῖ, ἢ ἀργυραῖ κατὰ τὴν δύναμιν τῶν καθενός.

Ἐν δὲ τῷ θάπτειν, ὁ νεκρὸς ἐτίθετο ὡς ἐπὶ τοπλεῖσον μὲ τὸ πρόσωπον κατ' ἀνατολάς. Οἱ νεκροὶ ἐθάπτοντο ἔνδον ἢ ἔξω τῆς πόλεως εἰς διαφόρες τάφες, οἱ ὁποῖοι ἐσολίζοντο μὲ μνημεῖα, ἀγάλματα, σήλας καὶ ἐπιγραφὰς, ἢ καὶ μὲ διαφόρες ἀνθίνες σεφάνες (εὐρώτας)· ἐκφωνῶντο δὲ καὶ λόγοι ἐπιτάφιοι, ἢ ἐωρτάζοντο ἀγῶνες· καὶ τέλος, ἐγίνετο διὰ δαπάνης τῶ συγγενῶς τῶ ἀποθανόντος συμπόσιον (περίδειπνον, νεκρόδειπνον), ἐν ᾧ ἔτρωγον πολλοὶ ξένοι καὶ φίλοι. Πρὸς δὲ τούτοις, ἐγίνοντο τῇ θ', λ', κατ' ἔτος ἐν μηνὶ Ἀνθεσηριῶνι, καὶ εἰς ἄλλας περισάσεις, μετὰ τὸν ἐνταφιασμὸν θυσίαι εἰς τὲς νεκρὲς, συνισάμεναι εἰς μαῦρα ζῶα, τὰ ὁποῖα ἐθυσίαζον ὡς εἰς τὲς ὑποχθονίες θεὲς εἰς λάκκες, καὶ εἰς σπονδὰς (χοὰς) ἐξ οἴνε, γάλακτος, μέλιτος καὶ ὕδατος, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχυνον ἄλευρον ἐκ κριθῆς. Τ' ἦρχε δὲ καὶ ἄλλη συνήθεια, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι ἔχυνον ἐπὶ τὲς τάφες τῶν νέων καὶ νεανίδων νερὸν, ὀνομαζόμενον λετρὸν, ἢ χθόνιον λετρὸν, ἢ ἀπόνιμμα. Ἐνταῦθα δὲ σημειωτέον, ὅτι εὑρίσκοντο καὶ κενοὶ τάφοι, ἤτοι ἄδειοι, ὀνομαζόμενοι κενοτάφια, κενήρια, ἢ κενεὰ σήματα, τὲς ὁποίες οἱ Ἕλληνες ἀνήγειραν εἰς τιμὴν τῶν, ὅσοι ἐπνίγοντο εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἀπέθνησκον μακρὰν τῆς πατρίδος, καὶ πρὸς διάκρισιν ἔβαινον ἓν κομμάτι ξύλε τινὸς ἐκ πλοίε, ὀνομαζόμενον ἰκρίον.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

τῶν ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱσορίᾳ περιεχομένων ἀξιολογωτέρων ὀνομάτων καὶ πραγμάτων.

(Ὁ ἀραβικὸς ἀριθμὸς δηλοῖ τὴν Σελίδα.)

Α.

Ἀβδάχαρ καλίφης καὶ πενθερὸς τῶ Μωάμεθ. 67
Ἀζὴν βασιλεὺς τῶν Βελγάρων 236
Ἀθῆναι, συμβάντα τῇ πόλει κατὰ τὲς ὑσάτες χρόνες. 266
Ἀθηναῖοι, χαρακτὴρ τῶν σήμερον. . . . 268
Ἀλεξάνδρεια, ἐπαναστασις αὐτῆ τῶν Ἰουδαίων. 35
διαρπάζεται ὑπὸ τῶν Περσῶν. 65
Ἀλέξιος Μωσηλὲ, στρατηγὸς τῶν Ἀρμενίων ταγμάτων. 87
Ἀλέξιος Ἄγγελος αὐτοκράτωρ Κωνσαντινοπόλεως. 225
——— Κομνηνὸς αὐτοκρ. Κωνσαντινοπ. . 200
——— Στρατηγόπυλος κυριεύει τὴν Κωνσαντινόπολιν ἀπὸ τὲς Λατίνες. . 238
Ἀμυράτης, Ὀρχάνε ὑὸς. 256. Κυριεύει τὴν Θράκην. 256
——— ὁ Β' πολιορκεῖ τὴν Κωνσαντινόπολιν. 260
Ἀνασάσιος αὐτοκρ. Κωνσαντινοπόλεως. . . 45
——— πατριάρχης Κωνσαντινοπ. παρακινεῖ τὸν λαὸν κατὰ τῶ Κοπρωνύμε καὶ ῥαβδίζεται. 82
——— βασιλεύει χρόνον ὀλίγον. . . . 77

Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος αὐτοκρ. Κωνσαντινοπ. 241
— — — τῦ Μιχ. Παλαιολ. ὑὸς ἀποσατεῖ καὶ γίνεται βασιλεύς. 249
Ἀπόχαψος στρατηγὸς τῶν Σαρακηνῶν. . . 105
Ἀρκάδιος αὐτοκράτωρ τῆς ἀνατολῆς. . . . 25
Ἀρτάβασδος ἁρπάζει τὴν βασιλείαν. . . . 81
Ἄσπαρος στρατηγὸς τῦ Λέοντος. 42
Ἀσπαχὰν, μάχη αὐτῦ Τέρκων καὶ Σαρακηνῶν. 182
Ἄσβλφος, βασιλεὺς τῶν Λογγοβάρδων, κυριεύει, καὶ πάλιν ζημιόνει τὴν Πεντάπολιν. 85
Ἄττιλας στρατηγὸς τῶν Οὔννων. 39

Β.

Βαϊαζέτης, νίκαι αὐτῦ. 257. Πολιορκεῖ τὴν Κωνσαντινόπολιν. αὐτόθ. Νικᾷ κατὰ κράτος τὰς Δυτικὰς συμμάχους. 258. Πιάνεται ἀπὸ τὸν Ταμυρλάνον. 259
Βαλδεῖνος, κόμης τῆς Φλανδρίας, αὐτοκρ. Κωνσαντινοπόλεως. . . . . 231 κτ.
— — — ὁ Β΄. αὐτοκρ. Κωνσαντινοπ. . . 236
Βανδίλοι. . . . . 41, 49, 51 κτ.
Βαρδάνιος ἀποσατεῖ. 91
Βάρδας γίνεται καῖσαρ καὶ φονεύεται. 120—121
— — Σκληρὸς ὑσερεῖται τῆς στρατηγίας 159
ἁρπάζει τὴν ὑπέροχον δύναμιν αὐτ.
— — Φωκᾶς ἀποσατεῖ κατὰ τῦ Τζιμισκῆ 154
καὶ κατὰ τῦ Βασιλείῳ. 164
Βασίλειος κοινωνὸς τῦ βασιλέως Μιχαὴλ 122
δολοφονεῖ αὐτόν. αὐτ. Γίνεται βασιλεύς. 123..126
Βασίλειος αὐτοκρ. Κωνσαντινοπ. 158. Νικᾷ τὸν Φωκᾶν καὶ Σκληρὸν . . . . . 159—163
λαμβάνει τὴν Βυλγαρίαν. 169
Βελισάριος στρατηγὸς περιβόητος, ἀνδραγαθίαι καὶ τύχαι αὐτῦ. . . . 48, 49, 51, 53
Βλαδίσθλαβος βασιλεὺς τῶν Βυλγάρων. . . 169
Βονιφάτιος ἀποσατεῖ κατὰ τῦ Μιχ. Στρατιωτικῦ. 188

Βονιφάτιος βασιλεὺς τῆς Θετταλίας. . . . 231
Βρανᾶς στρατηγὸς τῦ Ἰσαακ. Ἀγγέλυ ἀποσατεῖ. 223
Βρυέννιος ἀποσατεῖ κατὰ τῦ Μιχ. Στρατιωτικῦ. 188

Γ.

Γαΐνης Γότθος. 27. Πόλεμος αὐτῦ μετὰ τῶν Ἀνατολικῶν βασιλέων. 30. 32
Γαλλέριος αὐτοκράτωρ, φθονεῖ τὸν μέγαν Κωνσαντῖνον. . . . . 2—3
Γενοάται ἐν Κωνσαντινοπόλει. 239
Γενσερῖκος βασιλεὺς τῶν Βανδίλων. . . . 41
Γερμανὸς, πατριάρχης Κωνσαντινοπόλεως, ἐναντιῦται εἰς τὸ τῶν εἰκόνων δόγμα τῦ Λέοντος καὶ ἐξορίζεται. 80
Γεώργιος Μανιάκης. . . . . 173, 176. σημ.
— — — Μυζαλῶν ἐπίτροπος τῦ Ἰω. Λασκάρεως. 237
— — — Παλαιολόγος, βοηθὸς τῶν Κομνηνῶν. 202
Γοθοφρέδος δικόνοια αὐτῦ μετὰ τῦ Ἀλεξίυ Κομνηνῦ. . . . . 208—210
Γότθοι. 9. Διώκονται ὑπὸ τῶν Οὔννων. 20. Πολεμῦσι μετὰ τῶν Ῥωμαίων. αὐτ. Τιμῶνται ὑπὸ τῦ Θεοδοσίυ. . . . . 22 κτ.
Γρατιανὸς, Οὐαλεντινιανῦ ὑὸς, γίνεται αὐτοκράτωρ. 20. Ἐγχειρίζει εἰς τὸν Θεοδόσιον τὴν Ἀνατολικὴν μοναρχίαν. 21
Γρηγόριος ὁ Β΄, πάπας Ῥώμης, ἐναντιῦται εἰς τὸ κατὰ τῶν εἰκόνων δόγμα τῦ Λέοντος. 81

Δ.

Δαυὶδ Κομνηνὸς ἐν Τραπεζῦντι. 231
Διοκλητιανὸς παραιτεῖ τὴν βασιλείαν. . . 2

Ε.

Εἰδωλολατρεία καταλύεται ὑπὸ Θεοδοσίᾳ τῷ Β'. 38
Εἰρήνη γυνὴ τῷ Κωνσαντίνῳ. 30. Διχόνοια αὐτῆς ἐν τῷ ιβῷ. 86. Παραιτεῖ τὴν βασιλείαν 87. Ἀναλαμβάνει τὴν βασιλείαν. 88. Ἀνακυρόνει τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων. 89. Στέργει εἰς τὸ πρόβλημα τῷ μεγ. Καρόλῳ αὐτ. Ἐξορίζεται. 90
Εἰρήνη σύζυγος Φιλίππου βασιλέως τῆς Γερμανίας. 226
Ἔκθεσις, περιβόητον δόγμα τῷ Ἡρακλείῳ. 68
Ἐλέριχος βασιλεὺς τῶν Βυλγάρων. 84. Γίνεται χρισιανὸς ἐν παραιτεῖ τὴν βασιλείαν. 85
Ἐρυθρὼ, θυγάτηρ τῷ μεγάλῳ Καρόλῳ. 86
Εὐδοκία τῷ Κωνς. Δέκα χήρα διοικεῖ τὴν βασιλείαν. 80, 86. Βασιλεύει. . . . 88—90
Εὐτρόπιος τιμᾶται ὑπὸ τῷ Ἀρκαδίῳ. 28. Καθαιρεῖται τῆς ὑπατείας. 30. Φονεύεται. 31
Εὐτυχιανοὶ φονεύσι τὸν Πρωτέριον. . . . 41

Ζ.

Ζήνων αὐτοκράτωρ Κωνσαντινουπόλεως. . 42—45
Ζωὴ διοικεῖ ἀντὶ τῷ ιβῷ. 136. Ἐξορίζεται εἰς τὸ μοναςήριον. 138

Η.

Ἡρακλειωνᾶς γίνεται βασιλεύς. 68
Ἡράκλειος ςρατηγὸς τῆς Ἀφρικῆς, συνομόνει κατὰ τῷ Φωκᾷ. 63
Ἡράκλειος τῷ ςρατηγῷ τῆς Ἀφρικῆς ιὸς, γίνεται βασιλεύς. 64. Φονεύει τὸν Φωκᾶν. αὐτ. Νικᾷ τὸς Πέρσας. 65. Ἔρχεται εἰς Ἱερουσαλὴμ φέρων τὸ τίμιον ξύλον τῷ ςαυρῷ. 66. Λαμβάνει πρέσβεις παρὰ τῷ βασιλέως τῆς

Ἰνδίας. αὐτ. Γίνεται μονοθελητής. 67. Παραβλέπει τὴν θρησκείαν τῷ Μωάμεθ. αὐτ. Θάνατος αὐτῷ. 68

Θ.

Θεοδώρα, τῷ βασιλ. Θεοφίλῳ γυνὴ διοικεῖ ἀντὶ τῷ ιβῷ. 117
Θεοδώρα ἀδελφὴ τῆς βασιλίσσης Ζωῆς κηρύττεται βασιλίσσα. 186. Βασιλεύει φιλοφρόνως ἐν εἰρηνικῶς. . . . . αὐτ.
Θεόδωρος Λάσκαρις αὐτοκρ. . . . 232—235
Θεόδωρος Ἄγγελος, δεσπότης τῆς Ἠπείρ. 234
Βασιλεύει. 236
Θεόδωρος Λάσκαρις βασιλεὺς, ιὸς τῷ Οὐατάκη. 237
Θεοδόσιος κηρύττεται αὔγυσος. 21. Δεικνύει πρὸς τὸς Γότθυς φιλίαν. 22. Σφάζει τὸς Θεσσαλονικεῖς. 23. Ἐπιτιμᾶται ὑπὸ τῷ Ἀμβροσίῳ. 24. Μερίζει τὴν βασιλείαν εἰς τὸς δύο ιὸς. . . . . 24—25
Θεοδόσιος ὁ Β' διάδοχος τῷ Ἀρκαδίῳ. 33. Χαρακτὴρ αὐτῷ. 34. Λαμβάνει γυναῖκα τὴν περίφημον Ἀθηναΐδα. 36. Κατανικᾷ τὸν Ἰωάννην. 37. Καταλύει τὴν εἰδωλολατρείαν. 38. Ὁ κώδηξ αὐτῷ. αὐτ. Θάνατος αὐτῷ, ἐν χαρακτήρ. 39
Θεοδόσιος, ταπεινὸς τὸ γένος, κυριεύει τὴν βασιλεύουσαν. 78. Ἐξορίζει τὸν Ἀνασάσιον εἰς Θεσσαλονίκην. αὐτ. Παραδίδεται εἰς τὸν Λέοντα. . . . . αὐτ.
Θεοφανὼ τῷ νεωτέρῳ Ῥωμανῷ γυνή. 145. Βασιλεύει μετὰ τὸν θάνατον αὐτῷ. 148. Γίνεται σύζυγος τῷ Νικηφόρῳ. 149. Φονεύει αὐτόν. 151. Μονάζει. 153. Ἀνακαλεῖται. 159
Θεόφιλος, αὐτοκρ. Κωνσαντινουπ. φονεύει τὸς φονεῖς τῷ Λέοντος. 109. Πολεμεῖ μετὰ τῶν

Σαρακηνῶν. 111—116. Θάνατος αὐτῆ ἡ χαρακτήρ . . . . . αὐτ.
Θεόφοβος τῆ Θεοφίλε στρατηγὸς ἡ γαμβρὸς ζητεῖται παρὰ τῶν Περσῶν βασιλεύς. . . 111
Θεσσαλία γίνεται βασίλειον. 232. Κυριεύεται ὑπὸ τῆ Θεοδώρε. 236
Θευδέριχος, βασιλεὺς τῶν Ὀστρογόθων, νομάζεται ὑπὸ τῆ Ζήνωνος ὕπατος. 43. Κινεῖ τὰ ὅπλα κατ' αὐτῆ. 44
Θωμᾶς ἀποστατεῖ κατὰ τῆ Μιχ. Τραυλῆ. 102. Παραδίδεται ἡ φονεύεται. 104

I.

Ἰσαάκιος Κομνηνὸς καθαιρεῖται παρὰ τῆ Μιχαὴλ Στρατιωτικῆ. 188. Γίνεται βασιλεύς. 190
Ἰσαάκιος Ἄγγελος, αὐτοκρ. Κωνσαντινυπ. . 222
Ἰσδιγέρδης, βασιλεὺς τῆς Περσίας. . . . 34
Ἰωλιανὸς ὁ ἀποστάτης, ἀνδραγαθίαι ἡ χαρακτὴρ αὐτῆ. . . . . 12—18
Ἰωσιμιανὸς ἀρχιστράτηγος. 48. Γίνεται βασιλεὺς αὐτ. Πόλεμος μετὰ τῶν Περσῶν, χαρακτὴρ ἡ νόμοι αὐτῆ. . . . . 48—45
Ἰωσιμιανὸς ὁ Β', βασιλεὺς, καταπολεμεῖ τὲς Μαρωνίτας. 73. Νικᾶται ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν. 74. Μισεῖται ὑπὸ τῆ λαῆ ἡ ἐξορίζεται. . . . . αὐτ.
Ἰουστῖνος, αὐτοκρ. Κωνσαντινυπ. . . . . 47—48
— — — ὁ Β', αὐτοκρ. Κωνσαντινυπ. . 56—59
Ἰσαυροὶ, λῃσαί. 41
Ἰωάννης Τζιμισκὴς νικᾷ τὲς Σαρακηνές. 150. Καθαιρεῖται τῆς ἀξίας. 151. Γίνεται βασιλεὺς Κωνσαντινυπόλεως. . . . 152—158
Ἰωάννης τῆ αὐτοκρ. Μιχαὴλ ἀδελφὸς 175—176
— — πατρίκιος Ὀψαρᾶς 188
Ἰωάννης Δέκας, ἀδελφὸς τῆ βασιλ. Κωνσαντ. Δέκα. . . . . 193—196. 205

Ἰωάννης Κομνηνὸς, αὐτοκρ. Κωνσαντινυπ. . 213
— — Δέκας Οὐατάκης, βασιλεύς. . 235—237
— — ἀπὸ Βριέννης, διοικητὴς Κωνσαντινυπ. 236
— — Καντακυζηνὸς, αὐτοκρ. Κωνσαντινυπ. 252
— — πατριάρχ. Κωνσαντινυπ. ἐπιβλεύει τὸν Καντακυζηνόν 252
— — Παλαιολόγος ὁ πρεσβύτερος, βασιλεύς 252
— — ὑὸς τῆ Ἀνδρονίκε συμφωνεῖ μετὰ τῆ Βαϊαζέτε νὰ μετασήσῃ τὴν καθέδραν εἰς τὴν Πελοπόννησον. 258
— — Παλαιολόγος αὐτοκράτωρ Κωνσαντ. . 260

K.

Κολοσσὸς τῆς Ῥόδε πωλεῖται εἴς τινα Ἑβραῖον πραγματευτὴν. 69
Κυντάζης, ὑὸς τῆ Ἀμυράτε, φονεύεται ὑπὸ τῆ πατρός. 256
Κυτλυμωσῆς. 182, 196
Κρήτη κυριεύεται ὑπὸ τῶν Τούρκων 106 ἡ πάλιν ὑπὸ Ῥωμανῆ τῆ παιδίε. 146
Κύπρος κυριεύεται ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν 69 ἡ πάλιν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. 150
Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας διώκει τὲς Ἰουδαίες. 35
Κωνσαντῖνος ὁ μέγας, αὐτοκρ. Κωνσαντινυπ. ἔργα ἡ θάνατος. . . . . 1—9
— — — ὁ Κοπρώνυμος, αὐτοκρ. Κωνσαντινυπόλεως. . . . . 81—84
— — — Πορφυρογέννητος πικραίνεται κατὰ τῆς μητρὸς Εἰρήνης. 87. Δαίρεται ὑπ' αὐτῆς. αὐτ. Κηρύττεται βασιλεύς. αὐτ. Τυφλῶται. 88
Κωνσαντῖνος Πορφυρογέννητος, ὑὸς τῆ βασιλέως Λέοντος, αὐτοκράτ. Κωνσαντινυπ. 135—145

Κωνσαντῖνος ἀδελφὸς τῦ Βασιλείᾳ, αὐτοκράτωρ . . . . . 171—172
— — — Δελασσηνὸς στρατηγός . . 173. 176
— — — Μονομάχος . . . . . 179—186
— — — Παλαιολόλος, αὐτοκρ. Κωνσαντ. 262
Κωνσάντιος ὁ χλωρὸς, πατὴρ τῦ μεγάλυ Κωνσαντίνυ. 2
— — — ὑὸς τῦ μεγάλυ Κωνσαντίνυ . . 9
Κωνσαντινύπολις, καθέδρα τῦ μεγάλυ Κωνσαντίνυ. 8. Πολιορκεῖται πολλάκις ὑπὸ τῶν βαρβάρων, καὶ τέλος κυριεύεται ὑπὸ τῶν Τέρκων. 265
Κώνσας, ὑὸς τῦ μεγάλυ Κωνσαντίνυ. . . 10—11
— — ἔγγονος τῦ Ἡρακλείυ, αὐτοκράτωρ Κωνσαντινυπόλεως. . . . . 69—71

Λ.

Λατῖνοι κυριεύσι τὴν Κωνσαντινύπολιν 230 ϗ πάλιν ζημιόνυσιν αὐτήν. 239
Λεόντιος, πατρίκιος, βασιλεύει χρόνον ὀλίγον. . . . . 74—75
Λέων, αὐτοκράτωρ. Κωνσαντινυπόλεως. 41—42
— — Εἰκονομάχος αὐτοκρ. Κωνσαντινυπ. 77—81
— — ὁ Γ΄ αὐτοκράτ. Κωνσαντινυπ . . 85—86
— — αὐτοκρ. Κωνσαντινυπ. . . . 96—101
— — ὁ σοφὸς, αὐτοκρ. Κωνσαντινυπ . 127—134
— — Τορνίκιος, ἀποσάτης τῆς βασιλείας. . 44
— — Ἀβλάντιος κόπτει τὴν κεφαλὴν τοῦ Νικηφόρυ Φωκᾶ. 152
Λικίνιος νικᾶται ὑπὸ τῦ μεγ. Κωνσαντίνυ . . 6

Μ.

Μαβίας, Σαρακηνὸς, κυριεύει τὴν Κύπρον κτ. 69 κτ.
Μανυὴλ Κομνηνὸς, αὐτοκράτ. Κωνσαντινυπ. 215-218
— — Παλαιολόγος αὐτοκράτ. Κωνσαντινυπ. 257

Μαξέντιος νικᾶται ὑπὸ τῦ μεγ. Κωνσαντίνυ. 4—5
Μαξιμιανὸς παραιτεῖ τὴν βασιλείαν . . . 2
Μαξιμῖνος, καῖσαρ, νικᾶται ἀπὸ τῦ Λικινίυ. 6
Μαρδαῖται ἢ Μαρωνῖται κυριεύσι τὸ ὄρος τῦ Λιβάνυ. 72
Μαρία, τῦ βασιλ. Μαν. Κομν. σύζυγος διοικεῖ ἀντὶ τῦ Ἀλεξίυ. 219. Φονεύεται. 220
Μαρκιανὸς αὐτοκρ. Κωνσαντινυπ. 40
Μιχαὴλ Σταυρήκιος αὐτοκράτ. Κωνσαντινυπ. 95—96
— — Τραυλὸς ἀποσατεῖ κατὰ τῦ βασιλέως Λέοντος. 99. Γίνεται βασιλεύς. 101—109
— — Παφλαγόνιος αὐτοκρ. Κωνσαντ. 175—178
— — Καλαφάτης, αὐτοκρ. Κωνσαντ. 178—179
— — Στρατιωτικὸς, αὐτοκράτ. Κωνσαντινυπόλεως. . . . . 187—191
— — Δύκας, αὐτοκρ. Κωνσαντινυπ. 196—200
— — Ἄγγελος, δεσπότης τῆς Αἰτωλίας ϗ Ἠπείρυ 234
— — ὁ τρίτος. . . . . 117—123
— — ὁ Παλαιολόγος, αὐτοκράτ. Κωνσαντινυπόλεως. . . . . 239—241
Μέρτζυφλος ἁρπάζει τὴν βασιλείαν. 229. Φεύγει 230
Μεσαφᾶς, ἀδελφὸς Ἀμυράτ τῦ Β΄. 260
Μωρέας κυριεύεται ὑπὸ Μωάμεθ τῦ Β΄ 268· ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν ϗ πάλιν ὑπὸ τῶν Τέρκων. αὐτ.

Ν.

Ναρσῆς, περιβόητος στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων. 48
Νεπωτιανὸς τύραννος φονεύεται 11
Νίκαια κυριεύεται ὑπὸ τῶν Τέκων 197, τὴν ὁποίαν ζημιόνυσι πάλιν. 210. Νικαεῖς αὐτοκράτορες 231. 241. Κυριεύεται ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν. 242. ὑπὸ Ἀνδρονίκυ τῦ νεωτέρυ 250. ϗ πάλιν ὑπὸ τῶν Τέρκων αὐτ. Πολιορκεῖται ὑπὸ τῦ Μεσαφᾶ. 260
Νικηφόρος Λογοθέτης αὐτοκράτ. Κωνσαντινυπ. 90

Νικηφόρος Βοτανειάτης, αὐτοκρ. Κωνσαντινυπ. 198
———Βασιλάκιος, κηρύττει ἑαυτὸν βασιλέα. 198
———Βρυέννιος ἀποσατεῖ. 198

Ο.

Ὀδόακρος, βασιλεὺς τῶν Ἑρέλων, κυριεύει τὴν Ῥώμην. 43. Νικᾶται ὑπὸ τῦ Θεοδερίχυ. . . . . 45 σημ.
Ὀθωμανοὶ, ἰδὲ Τοῦρκοι.
Ὀθωμανῦ νίκαι 242
Οὐνώριος, υἱὸς τῦ Θεοδοσίυ. 24—25 33. 37—39 κτ.
Ὀρέστης, ἔπαρχος Ἀλεξανδρείας, . . . 35
Ὀρχάνης, τῦ Ὀθωμανῦ υἱὸς, ἔργα αὐτῦ. . 249
. . . . . 250. 255—256.
Ὀσρογόθοι. 43
Οὐαλεντινιανός. . . . . 19—21. 38
Οὐαλης, ἀδελφὸς Οὐαλεντινιανῦ. . 19—21. 38
Οὐατάκης, βασιλεύς. 236
Οὖβος, βασιλεὺς Γαλλίας 208. 211
Οὔγγροι κατακόπτουσι τὺς Οὔζους . . 192. 128
Οὖζοι, ἔθνος, ... 192
Οὔμαρος, ἡγεμὼν τῶν Σαρακηνῶν 73
Οὖννοι . . . . . 20. 26. κτ.
Οὐρβάνος ὁ Δ΄, πάπας Ῥώμης, ... 241

Π.

Παντολόγης ναύαρχος Μωάμεθ τῦ Β΄. . . 264
Παραπινάκιος, ἐπινόμιον τῦ Μιχ. Δέκα, ἰδὲ Μιχ. Δέκα.
Πατζινάκαι, ἔθνος Σκυθικόν 184
Πέρσαι, πόλεμοι αὐτῶν μετὰ τῦ Ἰελιανῦ, Θεοδοσίυ, Ἀναστασίυ, Ἰυστίνυ, Ἰυστινιανῦ κτ. ἰδὲ τότυς ἐν οἰκείῳ τόπῳ.
Περωλάβα, μητρόπολις Βελγαρίας, κυριεύεται ὑπὸ Τζιμισκῆ. . . . . 155—156

Πέτρος ὁ ἐρημίτης, αἴτιος τῶν Στραυροφορικῶν πολέμων. . . . . 207—210
— — κόμης τῆς Αὐξήρρης, αὐτοκράτ. Κωνσαντινυπ. 234
Πυλχερία ἀδελφὴ τῦ Θεοδοσίυ . 34. 36. 39. 40
Πρῦσα τῆς Βιθυνίας, καθέδρα τῆς Τυρκικῆς βασιλείας. 249

Ρ.

Ῥοβέρτος λατῖνος αὐτοκράτωρ Κωνσαντινυπόλεως. . . . . 235—236
———Γυϊσκαρδος, πολεμεῖ μετὰ τῦ Ἀλεξ. Κομνηνῦ. 201
Ῥογέριος στρατηγὸς Κατελάνων, ἀποσατεῖ κατὰ τῦ Ἀνδρονίκυ τῦ Παλαιολόγυ. . . 243
Ῥογέρος, τῦ Ῥοβέρτυ υἱὸς 201
Ῥυφῖνος, εὐνοῦχος καὶ ἐπίτροπος τῦ Ἀρκαδίυ 25. χαρακτὴρ αὐτῦ. . . . . 25—29
Ῥωμαῖοι ποῖοι ὀνομάζονται ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱστορίᾳ. . . . . 45 σημ.
Ῥωμανὸς Λεκαπηνὸς ἁρπάζει τὴν βασιλείαν 137—139 Ἐξορίζεται. 142
———τὸ παιδίον, αὐτοκρ. Κωνσαντινυπ. 146
———Διογένης αὐτοκράτ. Κωνσαντινυπ. 193
Ῥώμη κυριεύεται ὑπὸ τῦ Ὀδοάκρυ . . . 43
Ῥῶσσοι νικῶνται ὑπὸ τῦ Θεοφάνυς. 141. Κυριεύσι τὴν Θρᾴκην. 153. Νικῶνται ὑπὸ τῦ Τζιμισκῆ. . . . . 155. 156. κτ.

Σ.

Σαμυὴλ βασιλεὺς τῶν Βυλγάρων . . 163—170
Σαρακηνοὶ 67. 69. 70. 72—73. 74. κτ. πολεμῦσι μετὰ διαφόρων βασιλέων. ἰδὲ τότυς.
Σατυράκιος πρῶτος φίλος τῆς Εἰρήνης . . . 89

Σεβῆρος ὀνομάζεται αὔγυστος ὑπὸ τῆ Γαλλερίᾳ. 3
Παραδίδεται εἰς τὸν ἐχθρὸν κτ. αὐτ.
Σέρβοι, πόλεμοι αὐτῶν μετὰ τῆ Ἰω. Κομν. ϗ Μιχαὴλ Κομν. ἰδὲ τέτες.
Σκύθαι πολεμῶσι μετὰ τῆ Ἀλεξίᾳ Κομν. Ἰω. Κομν. ϗ Ἰσ. Ἀγγ. ἰδὲ τέτες.
Σελεϋμάνος, Σελτάνος . . . . . 210 κτ.
— — — ἱὸς τῆ Ὀρχάνε. 255
Σταυράκιος ἱὸς τῆ Νικηφόρε. 93. Πληγόνεται ὑπὸ τῶν Βελγάρων. 94. Γίνεται αὐτοκράτωρ Κωνσαντινοπόλεως. . . . . 95—96
Σταροφορικὸς πόλεμος 207
Στελίχων, ἐπίτροπος τῆ Ὀνωρίε, καὶ χαρακτὴρ αὐτῆ . . . . . 25—28
Στέφανος ἐξορίζει τὸν πατέρα τε Ῥωμανόν . 142
— — — — ἁγιοχριστοφορήτης πνίγει τὸν Ἀλέξ. Κομνηνόν. 221
Συμεὼν βασιλεὺς τῶν Βελγάρων. 127—128. 135

Τ.

Ταγγρολίπιξ ςρατηγὸς Τέρκος. . . 181—183
Ταμερλάνος κυριεύει τὴν Περσίαν. 259. Πιάνει τὸν Βαϊαζέτην αἰχμάλωτον. . . . . αὐτ.
Τιβέριος γίνεται καίσαρ 58, ϗ μετολίγον αὐτοκράτωρ Κωνσαντινοπόλεως. . . 59—60
Τζάχας ἀποσάτης Τέρκος. 205
Τζιμισκῆς, ἰδὲ Ἰω. Τζιμισκῆς. . . . .
Τέρκοι 56. Εἰσβάλλυσι κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν μοναρχίαν. 181. Κυριεύσι τὴν Βαβυλῶνα. 182. Εἰσβάλλεσιν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, Κιλικίαν ϗ Καππαδοκίαν. 192. Πόλεμος αὐτῶν μετὰ τῆ Ῥωμανῆ Διογένες, Μιχ. Δέκα κτ. ἰδέ. Κυριεύσι τὴν Ἀδριανόπολιν 256. τὴν Κωνσαντινόπολιν. . . 265
Τριβίγιλδος ςρατηγὸς Γότθος. . . . 30 κτ.

Τ.

Τ'πατία, ἐθνικὴ σοφὴ, κατακαίεται ὑπὸ τῆ ὄχλε. 36

Φ.

Φιλανθρωπηνὸς κηρύττει ἑαυτὸν βασιλέα. 242
Φιλῆς Παλαιολόγος νικᾷ τὲς Τέρκες. . . 246
Φιλιππικὸς αὐτοκράτωρ Κωνσαντινοπόλεως. 76
Φωκᾶς τύραννος Κωνσαντινοπόλεως. . . 62—64
Φώτιος, πατριάρχης Κωνσαντινοπόλεως. . . 121

Χ.

Χοσρόης σελτάνος τῆς Βαβυλῶνος. . 163—164
— — — βασιλεὺς τῆς Περσίας. 50, 52, 65 κτ. 46
Χρυσάργυρον, τίεσι. . . . . .
Χρυσόςομος ὁ ἅγιος. 32. Διατὶ ἐξωρίσθη ὑπὸ τῆς Εὐδοξίας. 33

Τέλος τῆ τρίτε ϗ τελευταίε τόμε.

ΠΙΝΑΞ ΓΕΝΙΚΟΣ

τῶν ἐν τῷ Α'. καὶ Β'. τόμῳ περιεχομένων ἀξιολογωτέρων ὀνομάτων καὶ πραγμάτων.

(Ὁ Ἑλληνικὸς ἀριθμὸς σημαίνει τὸν Τόμον, ὁ δὲ Ἀραβικὸς τὴν Σελίδα.)

Α.

Ἀβδολώνυμος γίνεται βασιλεὺς Σιδῶνος. Β'. 127

Ἄβυδος, καταςροφὴ αὐτῆς ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Γ'. Β'. 335.

Ἀγησίλαος βασιλεὺς τῆς Σπάρτης ςρατεύει εἰς Ἀσίαν. Α'. 360. Ἐπιςρέφει ἐξ Ἀσίας. 361. Νικᾷ τοὺς Ἀθηναίους καὶ συμμάχους κατὰ τὴν Κορώνειαν. 363. Σρατεύει κατὰ τῶν Θηβαίων. 369. Ἐλευθερόνει τὴν Σπάρτην ἀπὸ τὸν κίνδυνον. 389. Θάνατος καὶ ἐγκώμιον αὐτοῦ. 397 - 401.

Ἄγις βασιλεὺς τῆς Σπάρτης. Α'. 30. 40. 236. 300.

Ἄγις Β'. βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, χαρακτὴρ αὐτοῦ. Β'. 206. Θάνατος. 209.

Ἄγις ὁ Γ'. φονεύεται. Β'. 303 - 304.

Ἄδμητος βασιλεὺς τῶν Μολοσσῶν. Α'. 181.

Ἀδριανὸς τιμᾷ καὶ καλλωπίζει τὰς Ἀθήνας. Β'. 393.

Ἀθῆναι, διάφορα εἴδη ἐγκατοίκων, εἰσοδήματα, αἱ ἀκμάζουσαι ἐπιςῆμαι, σύγκρισις μετὰ τῆς Σπάρτης. Α'. 33 - 91. Κατακαίονται ὑπὸ τοῦ Ξέρξου. 148. Ὁ Κίμων καλλωπίζει αὐτάς. 390. Περιγραφὴ τοῦ συμβάντος λοιμοῦ. 211. Κυριεύονται ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου. 301. Γίνονται σύμμαχοι τῆς Ἀχαΐας. Β'. 300. Κυριεύονται ὑπὸ τοῦ

Σύλλα. 386. Τιμῶνται ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ ὑπὸ τῆ Ἀδριανῆ. 393.

Ἀθηναῖοι συντέμνουσι τὸν χρόνον τῆς ἀρχοντίας. Α'. 19. 58. Ἐκλέγουσι νομοθέτην τὸν Δράκοντα. 60. ϗ Σόλωνα. 65. Στασιάζουσι πρὸς ἀλλήλους. 73. Καὶ μάλιστα μετὰ τὸν θάνατον τῆ Σόλωνος. 76. Ἐναντίουνται εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆ Ἱππίε. 94. Ὑποδέχονται φιλοφρόνως τὸν Ἀρισαγόραν. 99. Ἐναντιοῦνται ἀφόβως εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας. 104. Παιδεύουσι τὸς Αἰγινήτας. 105. Χειροτονοῦσι δέκα στρατηγούς. 112. Τιμῶσι πρῶτον τὸν Μιλτιάδην ϗ εἶτα φθονοῦσιν αὐτόν. 119—121. Ἀρχινοῦσι παρακαίρως τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Πελοποννησίων. 205. Συμφωνοῦσιν ἑκατονταετῆ εἰρήνην μετὰ τῶν Ἀργείων. 236. Πείθονται εἰς τὴν πρεσβείαν τῶν Ἐγεσαίων. 238. Πολιορκοῦσι τὰς Συρακούσας. 245. Νικῶνται ὑπὸ τῶν Συρακουσίων κατὰ κράτος. 278. Καθαιροῦσι τὸς τετρακοσίους διὰ τὴν τυραννίαν. 284. Φέρονται ἀχαρίτως πρὸς τὸς νικηφόρους στρατηγούς. 292. Νικῶνται ὑπὸ τῆ Λυσάνδρε. 298. Ὑποτάσσονται εἰς τὸς 30 τυράννους. 308. Στέλλουσι βοήθειαν εἰς τὸν Πελοπίδαν. 368. Συμμαχοῦσι μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν κατὰ τῶν Θηβαίων. 373. Ἀγαπῶσι πέραν τῆ δέοντος τὰς ἑορτὰς ϗ τὰ θέατρα. 401. Κάμνουσιν εἰρήνην μετὰ τῶν συμμάχων. 404. Νικῶνται ὑπὸ τῆ Φιλίππε ϗ κάμνουσιν εἰρήνην Β'. 7. Ἀποφασίζουσι νὰ ἑνωθῶσι κατὰ τῆ Φιλίππε. 22. Στέλλουσι πρέσβεις πρὸς τὸν Φίλιππον ὑπὲρ εἰρήνης. 25 κτ. Νικῶνται αὐτοὶ ϗ οἱ σύμμαχοι κατὰ κράτος περὶ τὴν Χαιρώνειαν. 49 κτ. Πρεσβεύουσιν ὑπὲρ εἰρήνης πρὸς τὸν Ἀντίπατρον. 221 κτ. Κολακεύουσι Δημήτριον τὸν Πολιορκητὴν χαμερπῶς. 255. Καταδῶνται Φίλιππον τὸν Γ'. 337. Κολακεύουσι χαμερπῶς τὲς Ῥωμαίους ϗ Ῥοδίους. 338.

Αἰγεὺς βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν. Α'. 17. σημ.

Αἰμίλιος Παῦλος, στρατηγὸς Ῥωμαίων, νικᾷ τὸν Περσέα; Β'. 365, ϗ λαμβάνει αἰχμάλωτον· λόγος πρὸς αὐτόν. 366. Ἐμβαίνει εἰς τὴν Ῥώμην θριαμβευτικῶς. 367. Τιμωρεῖ τὲς Ἠπειρώτας. 369.

Αἰσχίνης ὁ ῥήτωρ δημηγορεῖ ὑπὲρ τῆ Φιλίππε. Β'. 42. Ἐξορίζεται. 61.

Αἰσχύλος τραγωδός. Α'. 303.

Αἰτωλοὶ πολεμῶσι μετὰ τῆ Ἀντιπάτρε, Κρατερῆ ϗ Πολυκλέους. 225. Καταστρέχουσι τὰ παράλια τῆς Ἀχαΐας. 315. Κάμνουσι μετὰ τῶν Ῥωμαίων συμμαχίαν. 328. Νικῶνται ὑπὸ τῆ Φιλίππε εἰς δύο μάχας. 331. Παρακινοῦσι τὸν Ἀντίοχον νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Ἑλλάδα. 347. Ἀποβρίπτουσι τὰ προβλήματα τῶν Ῥωμαίων. 350. Ἀναγκάζονται νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὲς Ῥωμαίες. 352.

Ἀκρίσιος βασιλεὺς τῆ Ἄργες. Α'. 11.

Ἀλέξανδρος ὁ Φερραῖος φυλακώνει τὸν Πελοπίδαν. Α'. 2. Φονεύεται ὑπὸ τῆς συζύγε ϗ τῶν ἀδελφῶν. 388.

Ἀλέξανδρος ὁ μέγας γέννησις αὐτῆ. Β'. 13. Σώζει τὸν πατέρα Φίλιππον. 40. Ἀναβαίνει τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας. 69. Χαρακτὴρ αὐτῆ. 70. Ἀφανίζει τὰς Θήβας. 83. Χειροτονεῖται στρατηγὸς κατὰ τῆς Περσίας. 87. Κινδυνεύει εἰς τὴν μάχην τῆ ποτ. Γρανικῆ. 97. Κόπτει τὸν περίφημον Γόρδιον δεσμόν. 105. Λέεται ἐν τῷ ποταμῷ Κύδνῳ ϗ ἀρρωστεῖ. 107. Ἐν Ἰσσῷ νικᾷ τὸν Δαρεῖον. 115—121. Στρατεύει εἰς Φοινίκην. 126. Πολιορκεῖ ϗ κυριεύει τὴν Τύρον. 131—140. Ἔρχεται εἰς Ἱερουσαλήμ. αὐτ. Κυριεύει ὅλης τῆς Αἰγύπτε. 143. Κτίζει τὴν Ἀλεξάνδρειαν. 144. Φθάνει εἰς τὸν ναὸν τῆ Ἀμμωνος. αὐτ. Νικᾷ τὸν Δαρεῖον ἐν Ἀρβήλοις. 149—156. Φονεύει τὸν Φιλώταν ϗ Παρμενίωνα. 169 κτ. Πίανει τὸν Βῆσσον. 171. Ἐν τῇ Μαρακάνδα φονεύει τὸν Κλεῖτον. 176. Λαμβάνει τὴν Ῥωξάνην εἰς γυναῖκα. 177. Θέλει νὰ ὀνομάζηται ὡς τὲ Διός. αὐτ. Θανατόνει τὸν φιλόσοφον Καλλισθένην. 178. Ἐμβαίνει εἰς τὴν Ἰνδίαν. 179. Νικᾷ τὸν Πῶρον παρὰ τὸν Ὑδάσπην. 185. Κτίζει αὐτῆ πόλεις δύο. 187. Δέχεται τὸν Κάλανον μετὰ μεγάλης χαρᾶς. 189. Κινδυνεύει εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως τῶν Μαλλέων. 191. Ἔρχεται εἰς Σῦσα ϗ λαμβάνει τὴν πρεσβυτάτην θυγατέρα τῆ Δαρείε εἰς γυναῖκα. 197. Ἐμβαίνει μεγαλοπρεπῶς εἰς τὴν Βαβυλῶνα. 202—204. 201. Θάνατος αὐτῆ ϗ χαρακτήρ.

Α᾽λέξανδρος βασιλεὺς Μακεδονίας. Α΄. 158. 164.
Α᾽λέξανδρος ὁ τοῦ μεγάλου Α᾽λεξάνδρου. Β΄. 251.
Α᾽λκιβιάδης, ἀξιοσημείωτος αὐτοῦ φιλία μετὰ τοῦ Σωκράτους. Α΄. 232. Λύει τὴν εἰρήνην τῶν Α᾽θηναίων. 235. Ἔρχεται εἰς Σικελίαν καὶ ἀνακαλεῖται. 244. Ἀναλεῖται ὑπὸ τοῦ στρατεύματος καὶ χειροτονεῖται στρατηγὸς αὐτοκράτωρ. 283. Πλέει εἰς Α᾽θήνας μετὰ θριάμβου. 286. Πλέει εἰς Ἄνδρον καὶ εἰς Σάμον. 287. Ἐγχειρίζει τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου εἰς τὸν Α᾽ντίοχον. 289. Φονεύεται προσαγῇ τοῦ Φαρναβάζου. 309. Ἐγκώμιον αὐτοῦ. 310.
Α᾽λκμαιωνίδαι. Α΄. 82.
Α᾽μφικτύων βασιλεὺς τῶν Α᾽θηνῶν. Α΄. 15.
Α᾽μφικτυονικὴ σύνοδος. Α΄. 16. 27.
Α᾽μύντας ὁ Β΄. πατὴρ τοῦ Φιλίππου. Β΄. 2—3.
Α᾽μμωνος ναοῦ περιγραφή. Β΄. 144.
Α᾽ναξαγόρας ὁ φιλόσοφος. Α΄. 191.
Α᾽ναξιμένης ὁ Λαμψακηνός. Β΄. 92.
Α᾽νάχαρσις ὁ Σκύθης. Α΄. 64.
Α᾽νδρίσκος, ὁ Ψευδοφίλιππος, νικᾶται ὑπὸ τοῦ Μετέλλου. Β΄. 379.
Α᾽ννίβας στρατηγὸς Καρχηδονίων συμμαχεῖ μετὰ τοῦ Φιλίππου. Β΄. 327. Ἔρχεται πρὸς τὸν Α᾽ντίοχον. 346.
Α᾽ντίγονος σατράπης τῆς μεγάλης Φρυγίας, Λυκίας καὶ Παμφυλίας. Β΄. 234. Περιγραφὴ τοῦ πολέμου αὐτοῦ καὶ τοῦ Εὐμένους. 243—245. Στρατεύει πρὸς τὴν Βαβυλῶνα. 246. Ὑποτάσσει τὴν Κοίλην Συρίαν, Φοινίκην καὶ Τύρον. 248. Φονεύει τὴν Κλεοπάτραν. 251. Φονεύεται 257. Χαρακτὴρ αὐτοῦ. 258.
Α᾽ντίγονος υἱὸς Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ διαδέχεται τὸν Πτολεμαῖον Κεραυνὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας. Β΄. 290. Κατακόπτει τοὺς Γαλάτας. 291. Θάνατος αὐτοῦ. 295.
Α᾽ντίγονος ὁ Β΄. διαδέχεται τὸν Δημήτριον βασιλέα τῆς Μακεδονίας. Β΄. 295. Κηρύττεται στρατηγὸς

τῆς Α᾽χαϊκῆς συμμαχίας. 310. Νικᾷ τὸν Κλεομένην καὶ τοὺς Ἰλλυριούς. 312. Θάνατος αὐτοῦ. 314.
Α᾽ντίοχος βασιλεὺς τῆς Συρίας. Β΄. 345. Νικᾶται ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἀναχωρεῖ εἰς Ἀσίαν. 349.
Α᾽ντίπατρος διορίζεται ὑπὸ τοῦ Α᾽λεξάνδρου ἀντιβασιλεὺς τῆς Μακεδονίας. Β΄. 89. Εὐτυχεῖ εἰς τὸν πόλεμον μετὰ τοῦ Ἄγιδος βασιλέως τῆς Σπάρτης. 209. Διευθύνει τὴν ἐξορίαν τοῦ Δημοσθένους. 211. Νικᾷ τὸν ἐχθρὸν ἐν Κρανῶνι τῆς Θετταλίας. 220. Μεταβάλλει τὴν διοίκησιν τῶν Α᾽θηνῶν, καὶ ἐμβάλλει Μακεδονικὴν φρουράν. κτ. 222. Θάνατος αὐτοῦ καὶ χαρακτήρ. 228—229.
Α᾽πελλῆς, ἄρχων Φιλίππου τοῦ Γ΄, σκευωρίαι αὐτοῦ. Β΄. 320—322. Ταπεινοῖ τοὺς Ῥωμαίους. 328.
Α᾽ρατος. Β΄. 298. Χειροτονεῖται στρατηγὸς τῶν Α᾽χαιῶν. 299. Ἑνώνει τοὺς Α᾽θηναίους καὶ Α᾽ργείους εἰς τὴν Α᾽χαϊκὴν συμπολιτείαν. 300. Προσκαλεῖ τὸν Α᾽ντίγονον εἰς τὴν Ἑλλάδα. 310. Φαρμακόνεται ὑπὸ τοῦ Φιλίππου. 327.
Α᾽ργολὶς ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτῆς. Α΄. 10.
Α᾽ργεῖος πάγος. Α΄. 15. σημ.
Α᾽ριαῖος στρατηγὸς τοῦ Κύρου. Α΄. 323. κτ.
Α᾽ρισαγόρας ἐπίτροπος τοῦ Γʹισιάδου. Α΄. 96. Τύχαι αὐτοῦ. 96—100.
Α᾽ρισείδης, χαρακτὴρ αὐτοῦ. Α΄. 109. κτ. Ἐξοστρακίζεται. 136. Πάλιν ἀνακαλεῖται. αὐτ. Διορίζεται φυλακοφύλαξ. 184 κτ. Περιγραφὴ τῆς ζωῆς αὐτοῦ καὶ τῶν συγγενῶν. 185—186.
Α᾽ριστογείτων τυραννοκτόνος. Α΄. 79. κτ.
Α᾽ριστόδημος ὁ Μεσσήνιος. Α΄. 60. 61.
Α᾽ριστομένης στρατηγὸς τῶν Μεσσηνίων, ἀνδραγαθίαι αὐτοῦ. Α΄. 56 κτ. Β΄. 72.
Α᾽ριστοτέλης. Α΄. 79 κτ.
Α᾽ρμόδιος τυραννοκτόνος. Β΄. 197.
Α᾽ρπαλος σατράπης τῆς Βαβυλῶνος. 211 κτ.
Α᾽ρσίτης σατράπης τῆς Φρυγίας. Β΄. 94. 98.

Α᾽ρτάβανος συμβουλεύει τὸν Ξέρξην νὰ μὴ πολεμήσῃ. Α΄. 123. 129.

Α᾽ρταφέρνης ζητεῖ τὴν κάθοδον τῷ Ἱππίᾳ. 94. Στρατεύει πρὸς τὴν Εὐρώπην. 110.

Α᾽ρταξέρξης (ὁ Μνήμων) Α΄. 315. Περιγραφὴ τῆ πελέμη αὐτῆ μετὰ τῆ Κύρη ϗ τῶν Ε᾽λλήνων. 319 κτ.

Α᾽ρτεμισία βασίλισσα τῆς Α᾽λικαρνασσῆ. Α΄. 132. Μάχεται ἀνδρείως. 152.

Α᾽ρχίδαμος, στρατηγὸς Πελοποννησίων. Α΄. 207. Πολιορκεῖ τὴν Πλάταιαν. 215.

Α᾽ρχίλοχος, ποιητής. Α΄. 49.

Α᾽ττταλος φονεύεται. Β΄. 80.

Α᾽ττικὴ, ἀληθὴς αὐτῆς σύσασις. Α΄. 14.

Α᾽ύγκυος ἔρχεται εἰς τὴν Ε᾽λλάδα ϗ τιμωρεῖ τὲς Α᾽θηναίης διὰ τὴν πρὸς τὸν Α᾽ντώνιον φιλίαν. Β΄. 392.

Α᾽ὐρήλιος (Μάρκος) τιμᾷ τὲς Α᾽θηναίης. Β΄. 394.

Α᾽χαΐα πολιτικὴ διοίκησις καὶ συμμαχία αὐτῆς. Β΄. 295. Κατάλυσις αὐτῆς. 383.

Α᾽χαιοὶ κηρύττουσιν εἰς τὲς Σπαρτιάτας πόλεμον. 305. Χειροτονῆσι τὸν Α᾽ντίγονον στρατηγὸν τῆς συμμαχίας. 310. Κυριεύσι τὸ Α᾽ργος. 311. Νικῶσι τὲς Η᾽λείες ϗ Αἰτωλὰς. 332. Κατηγορεῦνται ὑπὸ τῶν Ρ᾽ωμαίων ὡς συνεπίβουλοι μετὰ τῆ βασιλέως τῆς Μακεδονίας. 370. Ὡς 1000 στρατιῶται ἀνάγονται εἰς τὴν Ρ᾽ώμην αἰχμάλωται. 371.

Β.

Βακχιάδαι. Α΄. 25.

Βῆσσος. Β΄. 162. 171.

Βῆτις σατράπης τῆς Γάζης. Β΄. 143.

Βεκέφαλος ἵππος. Β΄. 76. Θάνατος αὐτῆ. 187.

Βρασίδας ἀποθνήσκει. Α΄. 227.

Βραχμᾶνες γυμνοσοφισαί. Β΄. 188.

Βρέννος εἰσβάλλει εἰς τὴν Μακεδονίαν ϗ Ε᾽λλάδα ϗ φονεύει ἑαυτόν. Β΄. 287 κτ.

Βυζάντιον πολιορκεῖται ὑπὸ τῆ Φιλίππη. Β΄. 37.

Γ.

Γαλάται, ὅρα Βρέννος.

Γαυγάμηλα, μάχη περιβόητος αὐτῆ. Β΄. 149 κτ.

Γόρδιος δεσμός. Β΄. 105.

Γότθοι ἐρημοῦσι τὴν Θράκην ϗ Μακεδονίαν καὶ κυριεύσι τὰς Α᾽θήνας. Β΄. 394—396.

Γύλιππος στρατηγὸς τῶν Λακεδ. νικᾷ τὲς Α᾽θηναίης. Α΄. 248 κτ.

Δ.

Δαναΐδες τίνες ἦσαν. Α΄. 10 ϗ σημ.

Δαναός. Α΄. 10.

Δαρεῖος Α΄. Ῥ᾽ίσσπης στρατεύει κατὰ τῆς Σκυθίας. Α΄. 95 κτ. Πέμπει κήρυκας εἰς τὴν Ε᾽λλάδα. 104. Μεταχειρίζεται τὲς αἰχμαλώτης Ε᾽ρετριεῖς φιλανθρώπως. 122. 110. Θάνατος αὐτῆ.

Δαρεῖος Γ΄. πέμπει τὸν Μέμνονα κατὰ τῆς Μακεδονίας. Β΄. 105. Φονεύει τὸν Χαρίδημον. 109. Ε᾽ρχεται εἰς τὴν Ι᾽σσόν. 113. Φεύγει πρῶτος πάντων. 121. Νικᾶται ὑπὸ τῆ Α᾽λεξάνδρη. 155. Δολοφονεῖται ὑπὸ τῶν Ναβαρζάνη ϗ Βήσσε. 163.

Δημάδης, ῥήτωρ. Β΄. 55. 228.

Δημάρατος. Α΄. 106. 132.

Δημήτριος υἱὸς τῆ Α᾽ντιγόνη νικᾶται ὑπὸ Πτολεμαίη τῆ Β΄. Β΄. 252. Πολιορκεῖ τὴν Ρ᾽όδον. 253. Νικᾶται περὶ τὴν Ι᾽ψόν. 257. Φονεύει τὸν Α᾽λέξανδρον υἱὸν τῆ Κασσάνδρη, ϗ κυριεύει τὴν βασιλείαν. 284.

Δημήτριος Φαληρεύς. Β΄. 271 κτ.

Δημήτριος υἱὸς τῆ Φιλίππη. Β΄. 304. 356.

Δημοσθένης ὁ στρατηγὸς ἔρχεται εἰς τὴν Πύλον. Α΄. 224. Πλέει εἰς Σικελίαν πρὸς βοήθειαν τῆ Νικίη. 256. Θανατῶνεται. 274. Ε᾽γκώμιον αὐτῆ. 276.

Δημοσθένης ὁ ῥήτωρ ἀνατροφὴ ϗ χαρακτὴρ. Β΄. 17. κτλ. Χειροτονεῖται εἰς τῶν δέκα πρέσβεων πρὸς τὸν Φίλιππον. 26. Βοηθεῖ τὸν Διοπείθην. 31. Νικᾷ τὸν Αἰσχίνην εἰς μίαν κρίσιν. 60. Διαφθείρεται ὑπὸ τῆ Α᾽ρ-

πάλη. 212. Καταδικάζεται εἰς φυγήν. 213. Ἐπιστρέφει μετὰ μεγάλης δόξης. 217. Φεύγει εἰς τὴν Καλαυρίαν, ὅπου ϗ φαρμακόνεται. 223.

Δίαιος στρατηγὸς Ἀχαιῶν. Β'. 375. 382.

Διογένης ὁ κυνικός. Β'. 51. 88.

Διοκλῆς. Α'. 272.

Διομέδων. Α'. 293.

Δράκων νομοθέτης Ἀθηναίων. Α'. 60 κτ.

Ε.

Εἴλωτες. Α'. 30. Ἀποστᾶσι. 194.

Ἑλένη βασίλισσα τῆς Σπάρτης. Α'. 22. Ἁρπάζεται ὑπὸ τοῦ Θησέως 18. καὶ τοῦ Πάριος. 23. σημ.

Ἐπαμινώνδας, χαρακτὴρ αὐτοῦ. Α'. 374. κτ. Εἰσβάλλει εἰς τὴν Λακωνίαν. 377. Ἀπολύεται ἐντίμως ἀπὸ τῆς κατηγορίας. 384. Στρατεύει κατὰ τῆς Σπάρτης. 389. Ἀποθνήσκει νικητὴς ἐν τῇ Μαντινείᾳ 396.

Εὔαιφνος φιλονεικεῖ μετὰ τοῦ Πολυχάρητος. Α'. 54.

Εὐμένης σατράπης τῆς Καππαδοκίας ϗ Παφλαγονίας Β'. 234. Πόλεμος αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἀντιγόνου ϗ θάνατος. Ὅρα Ἀντίγονος.

Εὐριπίδης Ἀθηναῖος τραγικὸς ποιητής. Α'. 305.

Εὐρυβιάδης ναύαρχος τῶν Σπαρτιατῶν. Α'. 149.

Εὐρυδίκη μήτηρ τοῦ Φιλίππου. Β'. 3.

Εὐρυδίκη γυνὴ τοῦ Ἀρριδαίου. Β'. 238. Πόλεμος μετὰ τῆς Ὀλυμπιάδος ϗ θάνατος. 275.

Εὐρυθένης. Α'. 30.

Ἔφοροι, κριταὶ, ἀριθμὸς ϗ δύναμις. Α'. 36.

Η.

Ἡμεροδρόμοι, ποῖοι ὀνομάζονται; Β'. 336.

Ἡρακλεῖδαι ἐπάνοδος αὐτῶν. Α'. 13.

Ἡρακλῆς, ὁ ἥρως. Α'. 12. ϗ σημ.

Ἡρακλῆς υἱὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Β'. 251.

Ἡφαιστίων. Β'. 123. Λαμβάνει τὴν νεωτάτην θυγατέρα τοῦ Δαρείου γυναῖκα. 197. Θνήσκει. 199.

Θ.

Θαλῆς εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος. Α'. 62.

Θάλεστρις βασίλισσα τῶν Ἀμαζόνων. Β'. 165.

Θεμιστοκλῆς χαρακτὴρ. Α'. 109. Θρίαμβος αὐτοῦ εἰς τὴν Σπάρτην ϗ εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. 157. Ἔρχεται εἰς Σπάρτην. 171. Ἐπιστρέφει. 173. Καταγορεῖται ὡς συνωμότης τοῦ Παυσανίου ϗ καταδιώκεται. 179. κτ. Θάνατος αὐτοῦ. 184.

Θερμοπύλαι. Α'. 138. Μάχη αὐτοῦ. 141. κτ.

Θηβαῖοι φρουροῦσι τὰ τῶν Περσῶν. Α'. 361. Ἀναλαμβάνουσι τὴν ἐλευθερίαν. 368. Νικῶσι τοὺς Σπαρτιάτας ϗ Ἀθηναίους. 380.

Θηραμένης. Α'. 292. Θάνατος αὐτοῦ. 311.

Θησεύς. Α'. 18. 16—18.

Θουκυδίδης γυναικάδελφος τοῦ Κίμωνος. Α'. 200.

Θουκυδίδης ἱστορικὸς περίφημος. Α'. 306.

Θρασύβουλος. Α'. 312—314.

Ι.

Ἱερὸς λόχος. Α'. 372.

Ἴναχος πρῶτος βασιλεὺς τοῦ Ἄργους. Α'. 10.

Ἰνδία, εἴδησις περὶ αὐτῆς. Β'. 177.

Ἵππαρχος, ἱστορία ϗ θάνατος. Α'. 78—80.

Ἱππίας υἱὸς τοῦ Πεισιστράτου. Α'. 78. 82. Θάνατος αὐτοῦ. 117.

Ἰσοκράτης θνήσκει θάνατον ἑκούσιον. Β'. 56.

Ἰσιαῖος τύραννος τῆς Μιλήτου. Α'. 96. Φονεύεται ὑπὸ τοῦ Ἀρταφέρνους. 100.

Ἴωνες κατακόπτονται ὑπὸ τῶν Περσῶν. Α'. 99. Ὀχυρώνουσι τὴν Μίλητον. 101.

Κ.

Κάδμος. Α'. 20.

Κάλανος γυμνοσοφιστὴς. Β'. 188. Θάνατος αὐτοῦ παράδοξος. 196.

Καλλικρατίδας χαρακτὴρ αὐτοῦ. Α'. 290 κτ.

Καλλισθένης σοφιστὴς διατὶ φονεύεται; Β'. 178.
Κάρανος Α'. βασιλεὺς Μακεδονίας Α'. 25. Β'. 1.
Κάσσανδρος υἱὸς τῦ Ἀντιπάτρυ. Β'. 258 κτ. Δολοφονεῖ τὸν Νικάναρα. 271. Διορίζει τὸν Δημήτριον Φαληρέα διοικητὴν τῶν Ἀθηνῶν. αὐτ. Πολιορκεῖ τὴν Ὀλυμπιάδα εἰς τὴν Πύδναν. 278. Ἀνοικοδομεῖ τὰς Θήβας. 282. Θάνατος αὐτῦ. 284.
Κάτων ὁ περιβόητος μεσιτεύει ὑπὲρ τῶν Ἀχαιῶν αἰχμαλώτων Β'. 372 σημ. Εἰδέα αὐτῦ ἀξιοσημείωτος. 374. σημ.
Κέκροψ θεμελιώτης τῶν Ἀθηνῶν. Α'. 14.
Κερσοβλέπτης βασιλ. Θράκης. Β'. 30.
Κίλικες πειράται διαβόητοι. Β'. 388.
Κίμων, χαρακτὴρ αὐτῦ. Α'. 121. 136. Νικᾷ τὸς Πέρσας κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν. 190. Ἐξοστρακίζεται. 195. Ἀνακαλεῖται. 197. Θάνατος αὐτῦ. αὐτόθ.
Κλέανδρος φονεύει τὸν Παρμενίωνα. Β'. 170. Φονεύεται. 195.
Κλέαρχος συντροφεύει τὸν Κῦρον. Α'. 316. Συνομιλία μετὰ τῦ Τισσαφέρνυς. 325. Δολοφονεῖται. 326.
Κλεισθένης. Α'. 91. Εἰσάγει τὸν ὀστρακισμόν. 92. Ἐξορία καὶ ἐπιστροφὴ αὐτῦ. 92—93.
Κλεόμβροτος στρατηγεῖ κατὰ τῦ Ξέρξυ. Α'. 148.
Κλεόμβροτος βασιλεὺς τῆς Σπάρτης στρατεύει κατὰ τῶν Θηβαίων. Α'. 376. Φονεύεται. 380.
Κλεομένης βασιλεὺς τῆς Σπάρτης. Α'. 92. Ἀρνεῖται βοήθειαν εἰς τὸν Ἀθηναγόραν. 98. Ἔρχεται εἰς Αἴγιναν. 105. Φονεύεται αὐτοχειρί. 106.
Κλεομένης ὁ Γ'. βασιλεὺς τῆς Σπάρτης. Β'. 304. Δολοφονεῖ τὲς Ἐφόρυς. 307. Νικᾶται ὑπὸ τῦ Ἀντιγόνυ. 313.
Κόδρος βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν. Α'. 19.
Κόνων Ἀθηναίων στρατηγός. Α'. 362.
Κόρινθος διάφοροι μεταβολαὶ τῆς διοικήσεως. Α'. 23. Καταφανίζεται ὑπὸ τῦ Μημμίυ. Β'. 382.
Κρατερός. Β'. 234. Θάνατος. 227.
Κριτίας. Α'. 311. Θάνατος. 313.

Κυναίθεῖς διατὶ μισῶνται ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων. Β'. 316.
Κῦρος ἀποφασίζει νὰ πολεμήσῃ τὸν ἀδελφὸν Ἀρταξέρξην. Α'. 315. Διορίζεται ὑπὸ τῆ ἀδελφῆ διοικητὴς τῆς Ἀσίας, αὐτόθ. Πολεμεῖ μετὰ τῦ Ἀρταξέρξυ εἰς Κούναξα καὶ φονεύεται. 320.

Λ.

Λαιυῖνος. (Μ. Οὐαλέριος) νικᾷ κατὰ κράτος Φίλιππον τὸν Γ' Β'. 328. Ἐξάπτει τὸν πόλεμον εἰς τὴν Ἑλλάδα. 329.
Λακεδαιμόνιοι, διοίκησις αὐτῶν. ὅρα Α'. 29. κτλ. Εἰσβάλλουσιν εἰς τὴν Ἀττικήν. 207. Πέμπουσι βοήθειαν εἰς τὲς Συρακουσίους. 248. Νικῶνται ὑπὸ τῦ Ἀλκιβιάδυ. 285. Καταλύουσι τὴν ἐν Ἀθήναις δημοκρατίαν. 301. Νικῶνται πρὸς τὴν Κνίδον. 362. Ἑνοῦνται μετὰ τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Θηβαίων. 386. Καταδικάζονται ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων εἰς χρηματικὴν ποινήν. Β'. 11.
Λάμαχος στρατηγὸς Ἀθηναῖος. Α'. 247.
Λέπιδος, πρέσβυς Ῥωμαίων, ὀνειδίζει τολμηρῶς Φίλιππον τὸν Γ'. 335.
Λεωνίδας. Α'. 139. Ἀνδραγαθίαι, 142. κτ.
Λεωσθένης. Β'. 217—220.
Λεωτυχίδης τίς; Α'. 106. 167. κτ.
Λυκοῦργος, χαρακτὴρ αὐτῦ. Α'. 31. Περιήγησις αὐτῦ. 33. Ἐπιστρέφει εἰς τὴν Σπάρτην καὶ μεταβάλλει ὅλην τὴν διοίκησιν. 34. Διαταγαὶ καὶ νόμοι αὐτῦ. 35—51. Θάνατος αὐτῦ. 52.
Λυκοῦργος Ἀθηναῖος ῥήτωρ. Β'. 57.
Λύσανδρος, χαρακτὴρ αὐτῦ. Α'. 287. Νικᾷ τὲς Ἀθηναίους εἰς τὲς Αἰγὸς ποταμὸς. 294. Κατασκάπτει τὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν. 301. Στέλλει πρὸς τὲς 30 τυράννους φρουράν. 308.
Λυσιάδης τύραννος Μεγαλοπόλεως. Β'. 300.
Λυσίας Συρακούσιος ῥήτωρ. Α'. 312.
Λυσικλῆς Ἀθηναῖος στρατηγός. Β'. 52.

Λυσίμαχος σατράπης τῆς Θράκης ϗ Χερσονήσου. Β'. 234. Φονεύεται. 286.

Μ.

Μακεδονία, ἀρχαιοτάτη αὐτῆς ἱστορία. Α'. 25. Β'. 1.

Μαρδόνιος δυστυχεῖ κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Α'. 102. κτ. Πολεμικὰ αὐτῷ ἐπιχειρήματα ϗ θάνατος. 158. κτ.

Μαχανίδας, βασιλ. Πελοποννήσου. Β'. 330. Νικᾶται ὑπὸ τῶ Φιλοποίμενος. 333. Δολοφονεῖται. 348.

Μεγακλῆς τίς; Α'. 73. 158. κτ.

Μέμνων Ῥόδιος. Β'. 96. Θάνατος. 105.

Μεσσήνιοι πολεμοῦσιν ἀνδρείως ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Α'. 53—57. Ἀποκαθίστανται πάλιν ὑπὸ τῶ Ἐπαμινώνδα. 383.

Μιθριδάτης, πόλεμος αὐτῷ ϗ τῶν Ῥωμαίων. Β'. 383—387.

Μίλητος ἐκπολιορκεῖται ὑπὸ τῶν Περσῶν. Α'. 101.

Μιλτιάδης. Α'. 108. Νικᾷ τοὺς Πέρσας. 105. Θάνατος ϗ ἐγκώμιον. 121.

Μίνως βασιλεὺς τῆς Κρήτης. Α'. 18.

Μόμμιος νικᾷ τοὺς Ἀχαιοὺς ϗ κατασκάπτει τὴν Κόρινθον. Β'. 381—382.

Ν.

Ναβαρζάνης συνωμότης τῶ Βήσσου, ἰδὲ Βῆσσος.

Νάβις τύραννος Σπάρτης ὠμότατος. Β'. 333. σημ. 338.

Νέαρχος ναύαρχος τῶ Ἀλεξάνδρου. Β'. 194.

Νέρων κηρύττει ἐν τῷ ϛαδίῳ τὴν Ἑλλάδα ὅλην ἐλευθέραν. Β'. 392.

Νικάνωρ φρούαρχος τῶν Ἀθηνῶν. Β'. 260. 271.

Νικίας. Α'. 231. Περιγραφὴ τῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ πολεμικῶν αὐτῶ ἐπιχειρήσεων ϗ θάνατος. 244—276.

Ξ.

Ξενοφῶν προσκαλεῖται εἰς Ἀσίαν. Α'. 327. Δημηγορία αὐτῶ πρὸς τοὺς στρατιώτας. αὐτ. Μετὰ πολλὰς δυσκολίας φέρει τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν Ἑλλάδα. 329—339.

Ξέρξης. Α'. 122. Ἀποφασίζει τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος. 125. Ὑπερήφανοι λόγοι. 126. Κατασκευάζει ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον γέφυραν. 130. Κυριεύει τὰς Ἀθήνας. 149. Νικᾶται ἐν τῇ Σαλαμῖνι. 153. Φεύγει ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀτίμως. 154.

Ο.

Ὀλυμπιάς. Β'. 62. Ἐξοριωθεῖσα εἰς τὴν Ἤπειρον ἀνακαλεῖται ὑπὸ τῶ Πολυσπέρχοντος. 241. Φονεύει τὴν Κυνάνην ϗ τὸν Ἀμύνταν. 274. Λαμβάνει αἰχμαλώτους τὴν Εὐρυδίκην ϗ τὸν σύζυγον, ϗ φονεύει αὐτούς. 275. Φονεύεται ὑπὸ τῶ Κασσάνδρου. 280.

Ὀλύνθιοι ζητοῦνται βοηθοὶ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Β'. 9. Ζητοῦσι βοήθειαν παρὰ τῶν Ἀθηναίων. 22.

Ὄμφις ἰδὲ Ταξίλης.

Ὀνησίκριτος ὁ φιλόσοφος. Β'. 188.

Ὀρώπιοι πολεμοῦσι μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Β'. 373.

Ὀστρακισμὸς τί ἐστι. Α'. 92.

Π.

Παιδάρητος. Α'. 48.

Παντίτης ἀτιμάζεται. Α'. 143.

Παρθενίαι ποῖοι ἦσαν. Α'. 55. Ἀποστατοῦσι. αὐτ. 169.

Παρμενίων. Β'. 125. Φονεύεται.

Παυσανίας νικᾷ τοὺς Πέρσας ἐν τῇ Μυκάλῃ. Α'. 168. Ἀποφασίζει νὰ προδώσῃ τὴν πατρίδα. 177. Πῶς φωράται ἡ συνωμοσία τε, ϗ τίνα τρόπον ἀποθνήσκει. 178 κτ.

Παυσανίας νέος εὐγενὴς Μακεδὼν διατὶ φονεύει τὸν Φίλιππον; Β'. 65. κτ. Φονεύεται. 67.

Πείσανδρος μεταβάλλει τὴν δημοκρατίαν τῶν Ἀθηνῶν. Α'. 281.

Πεισίστρατος, χαρακτὴρ αὐτοῦ. Α'. 73. Ἁρπάζει τὴν διοίκησιν. 75. Διώκεται ϗ πάλιν ἀνακαλεῖται. 76. Θάνατος. 78.

Πελοπίδας ἐλευθερόνει τὰς Θήβας. Α΄. 368. Ἐγκαλεῖται ἐνώπιον τῆ κριτηρίᾳ ϗ ἀπολύεται. 384. Θάνατος αὐτῆ. 388.

Πελοποννησιακὸς πόλεμος. Α΄. 206—301.

Περδίκκας Γ΄. υἱὸς τῆ Ἀμύντ. Β΄. 3—5.

Περδίκκας στρατηγὸς τῆ Ἀλεξάνδρ. Β΄. 230. Ἐκστρατεία αὐτῆ εἰς Αἴγυπτον ϗ θάνατος. 237.

Περικλῆς, χαρακτὴρ αὐτῆ. Α΄. 192. κτ. Κάμνει πολλὰ καλὰ πράγματα εἰς τὴν πατρίδα. 198. Στρατεύει κατὰ τῆς Σάμ. ϗ ἐκπολιορκεῖ αὐτήν. 201. Θάνατος ϗ χαρακτὴρ αὐτῆ. 214.

Περσεὺς υἱὸς Φιλίππ. τῆ Γ΄., χαρακτὴρ αὐτῆ. 356. Διαδέχεται τὸν πατέρα. 359. Νικᾶται ὑπὸ τῆ Ῥωμαίϊ ὑπάτ. ϗ παραδίδεται εἰς τὸν Ὀκτάβιον. 366. Θάνατος αὐτῆ ἐν τῇ Ῥώμ. 367.

Πλαταιαὶ, μάχη αὐτῆ. Α΄. 165. Ἐκπολιορκῆνται ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. 214—220.

Πλέταρχος. Β΄. 36. Διώκεται τῆς Εὐβοίας αὐτ.

Πολυσπέρχων διάδοχος τῆ Ἀντιπάτρ. Β΄. 240. Χαρακτὴρ αὐτῆ. αὐτ. Στρατεύει κατὰ τῆς Ἀττικῆς. 267. Πολιορκεῖ τὴν Μεγαλόπολιν. 269. Ἐπιστρέφει εἰς τὴν Μακεδονίαν. 270.

Πολύφρων, ἀδελφοκτόνος. Α΄. 387.

Πολυχάρης ἰδὲ Εὔαιφνος.

Ποτίδαια μάχη αὐτῆ ϗ πολιορκία. Α΄. 203.

Πρύτανις ποῖος ὠνομάζετο ἐν τῇ Κορίνθ. Α΄. 25.

Πτολεμαῖος σατράπης τῆς Αἰγύπτ. Β΄. 234. Ἀποστατεῖ. 245. Ἐναντιόνεται εἰς τὴν δύναμιν τῆ Περδίκκ. ϗ τῶν δύο βασιλέων. 236. Νικᾷ τὸν Δημήτριον περὶ τὴν Γάζαν. 248. Νικᾷ τὸν Ἀντίγονον ϗ Δημήτριον. 253. Κηρύττει ἑαυτὸν βασιλέα. αὐτ. Πλέει ἐναντίον τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων Δημητρίᾳ τῆ Πολιορκητῆ. 285.

Πτολεμαῖος Κεραυνός. 286—287.

Πύῤῥος. Β΄. 291. Θάνατος αὐτῆ. 293.

Πῶρος, πολεμεῖ μετὰ τῆ Ἀλεξάνδρ. Β΄. 180. κτ. Νικᾶται ϗ τιμᾶται. 187.

Ρ.

Ῥωμαῖοι πιάνουσι τὰς πρέσβεις τῆ Φιλίππ. πρὸς τὸν Ἀννίβαν. Β΄. 327. Γίνονται σύμμαχοι τῆς Αἰτωλίας. 328. Πολεμοῦσι τὴν Εὔβοιαν. 332. Πέμπουσι τὸν Αἰμίλιον Λέπιδον ὡς πρέσβυν πρὸς τὸν Φίλιππον. 335. Νικῶσι τὸν Ἀντίοχον ἐν Θερμοπύλαις. 349. Καταδαμάζουσι τὰς Αἰτωλάς. 352. Γνωρίζουσι τὸν Περσέα βασιλέα τῆς Μακεδονίας. 359. Πολεμοῦσι ϗ νικῶσιν αὐτὸν εἰς τὴν Πύδναν. 365. Ὑποτάσσουσι τὴν Μακεδονίαν ὅλην ϗ τὴν Ἑλλάδα. 367. κτ. Καταλύουσι τὰς ἐκκλησίας τῆ δήμ. ἐν Ἑλλάδι. 383. Κάμνουσι τὴν Ἑλλάδα Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν. αὐτ. Νικῶνται ὑπὸ τῆ Μιθριδάτ. ϗ φονεύονται ἐν Ἀσίᾳ. 384. Κάμνουσιν εἰρήνην μετ' αὐτῆ. 387.

Ῥωξάνη γυνὴ Ἀλεξάνδρ. Β΄. 183. Γεννᾷ υἱὸν Ἀλέξανδρον. 241. Φονεύεται ὑπὸ τῆ Κασσάνδρ. 260.

Σ.

Σέλευκος. Β΄. 234. Γίνεται σατράπης Βαβυλῶνος. 246. Τύχαι αὐτῆ. αὐτ. κτ.

Σικυών. Α΄. 8.

Σόλων, γέννησις αὐτῆ. Α΄. 61. Διάλεξις μετὰ τῆ Κροίσ. 64. Αἱ πολιτικαὶ αὐτῆ διαταγαὶ ϗ νόμοι. 67. κτλ. Περιηγήσεις αὐτῆ. 73. Ἐπιστροφή. 74. Θάνατος καὶ χαρακτὴρ αὐτῆ. 76.

Σοφοκλῆς τραγικὸς ποιητής. Α΄. 304.

Σπάρτη. Α΄. 21. Διοίκησις αὐτῆς. 29.

Σύλλας κυριεύει τὰς Ἀθήνας. Β΄. 386. Νικᾷ τὸν Μιθριδάτην. 387.

Σωκράτης, κρίσις αὐτῆ, καταδίκη ϗ θάνατος. Α΄. 339—357.

Τ.

Ταξίλης. Β΄. 180—186.

Τεύτα, βασίλισσα τῆς Ἰλλυρίας. Β΄. 325—326.

Τιμόκλεια, ἔργον αὐτῆς παράδοξον ϗ ἀπόκρισις πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Β΄. 82.

Τίρεως συνομιλία μετὰ τῦ Δαρείυ. Β'. 146.
Τισσαφέρνης περᾶ διὰ τῶν Ἑλλήνων πολεμῶν μενος ἀεί. Α'. 321. Συμμαλεῖ μετὰ τῦ Κλεάρχυ. 325. Ἔρχεται κατὰ τῶν Ἑλλήνων τεταγμένος. 329.
Τρωϊκὸς πόλεμος. Α'. 22. σημ.
Τύρος, εὐτυχὴς αὐτῆς θέσις. Β'. 129. Κυριεύεται ὑπὸ τῦ Ἀλεξάνδρυ. 139.
Τυρταῖος. Α'. 56—57.

Φ.

Φάλαγξ Μακεδονική. Β'. 6.
Φάρσαλος, μάχη αὐτῦ Πομπηΐυ καὶ Καίσαρος διαβόητος. Β'. 390.
Φίλιππος ἀναβαίνει τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας. Β'. 5. Νικᾶ τὲς Ἀθηναίυς ἐν τῇ Μεθώνῃ. 7. Ἐπιστολὴ αὐτῦ πρὸς τὸν Ἀριστοτέλη. 13. Ἐλευθερόνει τὲς Θετταλὲς ἀπὸ τῆς τυραννίας. 15. Κυριεύει τὴν Ὄλυνθον. 23. τὰς Θερμοπύλας. 26. Καταλύει τὸν Φωκικὸν πόλεμον. 27. Ἓν ἀξιοσημείωτον παράδειγμα τῆς δικαιοσύνης τυ. 28. Ἐπιστολὴ πρὸς τὲς Ἀθηναίυς. 30. Στρατεύει κατὰ τῆς Θράκης. 36. Ἀποτρασίζει νὰ πολιορκήσῃ τὴν Πέρινθον καὶ τὸ Βυζάντιον. αὐτ. Ἀναγκάζεται νὰ παραιτήσῃ τὴν πολιορκίαν. 39. Στρατεύει κατὰ τῦ Ἀθηνῶν. 40. Προβάλλει τὴν εἰρήνην εἰς τὲς Ἀθηναίυς. 41. Συνομιλία αὐτῦ μετὰ τῆς Διογένυς. 50. Νικᾶ τὲς Ἀθηναίυς ἐν τῇ Χαιρωνείᾳ. 53. Χειροτονεῖται στρατηγὸς κατὰ τῆς Περσίας. 62. Νυμφεύεται τὴν Κλεοπάτραν. 64. Φονεύεται ὑπὸ τῦ Παυσανίυ. 67. Χαρακτὴρ αὐτῦ. 68. καὶ σημ.
Φίλιππος Ἀρριδαῖος. Β'. 231. Λαμβάνει τὴν Εὐρυδίκην γυναῖκα. 232. Θάνατος αὐτῦ. 275.
Φίλιππος Γ'. υἱὸς τῦ Δημητρίυ διαδέχεται Ἀντίγονον τὸν Β'. Β'. 314. Χαρακτὴρ αὐτῦ. 315. Ἐλευθερόνει τὲς Μεσσηνίυς ἀπὸ τὸν Αἰτωλικὸν ζυγόν. 320. Στέλλει πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀννίβαν. 326. Νικᾷ τὲς Αἰτωλὲς δίς. 331. Ἀπόκρισις αὐτῦ πρὸς τὸν Λεπίδον. 335. Διαπράζει τὴν Ἀττικήν. 337. Ἀναγκάζεται νὰ

καίμῃ μετὰ τῶν Ῥωμαίων εἰρήνην ἄτιμον. 343. Ἐγκαλεῖται ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ν' ἀπολογηθῇ εἰς τινας αἰτίας. 355. Στέλλει τὸν β'. υἱὸν Δημήτριον εἰς τὴν Ῥώμην πρὸς ἀπολογίαν. 356. Ὑποπτεύει συνωμοσίαν τινὰ μεταξὺ τῦ υἱῦ καὶ τῶν Ῥωμαίων καὶ φονεύει αὐτόν. 356--358.
Φιλόμηλος στρατηγὸς Φωκέων. 11—12.
Φλαμινῖνος, στρατηγὸς Ῥωμαίων, χαρακτὴρ αὐτῦ. Β'. 340. Νικᾷ τὸν Φίλιππον τὸν Γ'. περὶ τὴν Σκότυσσαν. 343. Κηρύττει εἰς τὰ Ἴσθμια ἐλευθέρυς τὲς Ἕλληνας καὶ ἐπιστρέφει εἰς Ῥώμην. 344—345.
Φιλοποίμην στρατηγὸς Ἀχαΐας. Β'. 332. Νικᾷ τὸν Μαχανίδαν. 333. Κηρύττει πόλεμον κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων. 354.
Φωκεῖς κατηγορῦνται ὡς ἱερόσυλοι. Β. 10. Παραδίδονται εἰς τὸν Φίλιππον. 27.
Φωκίων, χαρακτὴρ αὐτῦ. Β'. 33. Διώκει ἐκ τῆς Ῥητορίας τὸν Πλάταρχον. 36. Ἐπιστρέφει εἰς βοήθειαν τῶν Βυζαντίων. 39. Ἀποβρίπτει πάντα τὰ προσφερόμενα δῶρα τῇ Ὀλυμπιάδι. 212. Μεσιτεύει πρὸς τὸν Ἀντίπατρον ὑπὲρ εἰρήνης. 221. Ἐξορίζεται. 261. Περιγραφὴ τῦ θανάτυ αὐτῦ καὶ τῦ ἐνταφιασμῦ. 263. Ἔπαινος αὐτῦ. 264.

Χ.

Χαβρίας στρατηγὸς Ἀθηναίων. Α'. 370.
Χάρης Ἀθηναῖος στρατηγός. Β'. 58.
Χειρίσοφος Σπαρτιάτης στρατηγός. Α'. 328.

Ω.

Ὦγυγος, βασιλεὺς τῆς Ἀττικῆς, ἐφ' ᾧ ἔγινεν ὁ Ὠγύγιος κατακλυσμός. Α'. 14.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

τῶν

ΦΙΛΟΓΕΝΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

Ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας.

Σώματα.

Α.

Ἀλέξανδρος Βασιλείου ἐξ Ἰωαννίνων. . . . . 3.
Αὐτάδελφοι Ζερτζέλη οἱ ἐκ Μεσσόβης. . . . . 1.
Δ. Α. Δῦρσα. . . . . 1.

Γ.

Γεώργιος Ἀργέντης Χῖος. . . . . 1.
Γεώργιος Θεοχάρη ὁ ἐκ Καζορίας. . . . . 1.
Γεώργιος Δημητρίου Κουτορέσης ὁ ἐκ Κοζάνης. . . 2.
Γεώργιος Δόϊτσ Λιυοτοπίτης. . . . . 6.
Γεώργιος Νεόπυλος. . . . . 1.
Γεώργιος Μισδάνης. . . . . 2.
Γεώργιος Δ. Παπαγόρα. . . . . 4.
Γεώργιος Ῥαϊκοβίτζης ὁ ἐκ Μελενίκου. . . . . 1.
Γεώργιος Πιερόπυλος ὁ ἐκ Ζακύνθου. . . . . 10.
Γρηγόριος Γκίκας ὁ ἐκ Βικκρεσίου, μέγας λογοθέτης. 2.
Γρηγόριος Ῥωμανίτης, ὁ ἐκ Βικκρεσίου, μέγας Παχάρνικος. . . . . 2.

Δ.

Δ. Δ. Πέτροβιτζ. . . . . 1.
Δημήτριος Ἀρσένη ὁ ἐξ Ἀγράφων τῆς πάλαι Δωρίδος. 2.
Δημήτριος Πασιώτας. . . . . 2.
Δημήτριος Σεβαστὸς ὁ ἐκ Στανιμάχης. . . . . 2.
Δημήτριος Μαργαρίτης ὁ ἐκ Φιλιππουπόλεως. . . . 1.

Ε.

Εὐσέβιος Σάββα ἐκ τοῦ μεγάλου Τερνάβου. . . . . 2.

Θ.

Θεόδωρος Κόκκαλος. . . . . 1.

Ι.

Ἰωάννης Βακαρέσκος, ὁ ἐκ Βικκρεσίου, ὁ εὐγενέστατος. 2.

Σώματα.

Ἰωάννης Σκανδαλίδης. . . . . 1.
Ἰωάννης Δημητρίου Τανασλῆς ὁ ἐξ Ὀχρίδας. . . . 5.
Ἰωάννης Πάντραβος, ὁ ἐκ Τερνάβου τῆς Θετταλίας. 5.
Ἰωάννης Σολομῆ. . . . . 2.
Ἰωάννης Χ. Ἐμμανουήλ. . . . . 1.

Κ.

Κωνσταντῖνος Μαυροκορδάτος ὁ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μέγας Σπαθάρης. . . . . 4.
Κωνσταντῖνος Στεφ. Παχαρνίκης Μπέλλιος ὁ ἐκ Βικκρεσίου, ὁ εὐγενέστατος. . . . . 2.
Κωνσταντῖνος Μιχαὴλ Γιαρίκογλου ὁ ἐκ Στανιμάχης. . 1.

Μ.

Μανόλης Χαρίση ὁ ἀπὸ Κοζάνης. . . . . 2.
Μιχαὴλ Παλασάκης ὁ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὁ εὐγενέστατος. . . . . 2.
Μιχαλὴς Τζελέπης ὁ ἐκ Μοσχοπόλεως. . . . . 3.

Π.

Παντάζης Μπακάλογλου Θεσσαλονικεύς. . . . . 4.
Παναγιώτης Θεοδ. Ῥαϊκοβίτζ ὁ ἐκ Μελενίκου. . . . 1.

Σ.

Στέριος Σασανόπυλος. . . . . 1.

Χ.

Χρισόβυλος Κύρη. . . . . 4.

Ἐν Παρισίοις.

Ἰωάννης Θεολόγος Κωνσταντινουπολίτης πρῶτος διερμηνεὺς τῆς ἐν Παρισίοις Ὀθωμανικῆς πρεσβείας. . 1.
Παναγιώτης Ἀγγελόπυλος Β' τῆς αὐτῆς. . . . . 1.
Γρηγόριος Τραλίκογλου Θεσσαλονικεύς. . . . . 1.
Κοδρικᾶς Ἀθηναῖος. . . . . 1.
Κωνσταντῖνος Γεωργιάδης Νικολόπυλος ὁ ἐκ Σμύρνης. 4.
Διονύσιος ἰατρὸς ὁ ἐκ Κεφαλληνίας. . . . . 1.
Κάσαρ Βασσέτης ἰατρὸς ὁ ἐκ Σμύρνης. . . . . 1.
Μάρκος ἰατρὸς ὁ ἐκ τῆς νήσου Τήνου. . . . . 1.

Ἐν Πέσῃ.

Ἀλέξανδρος Δορμέσι. . . . . 2.
Ζαφείρης Ἀθανάσιος. . . . . 2.
Γεώργιος Τριανταφύλλ Αὐλιώτης. . . . . 1.
Γεώργιος Νέμτζια. . . . . 1.
Γεώργιος Παχάλης. . . . . 2.
Χρίζος Παπάζογλου. . . . . 2.
Ἰωάννης Ντέλιε. . . . . 2.

Σώματα.

Ε'ν Τεμεσβαρίῳ.

Γ'ωάννης Μακρῆς. . . . . 1.
Κωνσαντῖνος Δαδάκη. . . . . 2.
Θεοδωρος Γιάγκοβιτζ. . . . . 1.

Ε'ν Τριεσίῳ.

Νικόλαος Ά'ντω. Παρασκευᾶ. . . . . 1.
Κωνσαντῖνος Σικλισιώτης ἐξ Ά'ρτης. . . . . 1.
Γ. Σπείρη Ξένη. . . . . 1.
Ά'νδρέας Κλοκόνης. . . . . 1.
Γ. Χρίζε Κατράκη. . . . . 1.
Γ. Μπαχατώρη. . . . . 1.
Γ. Γαλάτης. . . . . 1.
Παναχῆς Νταμήλος. . . . . 1.
Πετράκης Σκῦφος. . . . . 1.
Ρ'ησιάδης Κοντερόπουλος ἐκ Κοζάνης. . . . . 1.
Ά'ντωνιος Δῆμος Θεσσαλονικεύς. . . . . 2.
Ά'ντών. Μιχαὴλ Ά'ντωνόπουλος ἐξ Ά'δριτζίνας τῆ Μωρέως. . . . . 3.
Δημήτριος Καβάκος ἐκ Κεφαλληνίας. . . . . 3.
Γ'ωάννης Σεβαστόπουλος Χῖος. . . . . 1.
Ά'λέξανδρος Σπείρη Ξένη. . . . . 1.

Ε'ν Σμύρνη.

Ο' ἅγιος Σμύρνης κύριος Ά'νθιμος. . . . . 2.
Ο' ἱεροδιάκονος Γαβριὴλ Σμυρναῖος. . . . . 1.
Ο' χρύσανθος ἱερομοναχος ϗ διδάσκαλος τῆς ἐν Σμύρνη χολῆς. . . . . 1.
Ο' Διονύσιος ἱερομόναχος ϗ διδάσκαλος τῆς ἐν Παϊτζίρι χολῆς. . . . . 1.
Παραϗος Ζαραχάνης. . . . . 1.
Κανσαντῖνος Βιτάλης. . . . . 1.
Παντελέων Ρ'ωδοκανάκης τῆ ποτε Ε'μμανὴλ. . . . . 2.
Μπατῆς ἐκ παλαιῶν Φωκῶν. . . . . 1.
Ο' ἐκ Πάτμη Ε'μμανὴλ Ν. Ξαῦθος. . . . . 2.
Νικόλαος Περάκη Σκύφη. . . . . 2.
Γ'ωάννης Μικέλης Κρής. . . . . 1.
Λευκᾶς Ε'μπεραῆ Σμυρναῖος. . . . . 1.
Στέφανος Ρ'άλης Χῖος. . . . . 1.
Παρθένιος ἱεροδιάκονος Σμυρναῖος. . . . . 1.
Παναὸς Χ. Δημητρίου Πρέσαλη. . . . . 1.
Γ'ωάννης Γεωργίου Παρκάλη. . . . . 1.
Κανσαντῖνος Χ. Δημητρίου Πρέσαλη. . . . . 1.
Δημήτριος Χ. Ά'ϑανασίου Σμυρναῖος. . . . . 1.
Γ'ωάννης Δημητρίου Μαυρογορδάτη. . . . . 1.
Κώνστας Μαυρογορδάτος τῆ Παντελέωνος. . . . . 1.

Σώματα.

Παντελέων Πετροκόκκινος τῆ ποτε Μιχαὴλ. . . . . 1.
Ά'δέλφια Βλασοί. . . . . 3.
Λευκᾶς Πετροκόκκινος. . . . . 1.
Πέτρος Σκυλίτζης τῆ Μανόλη. . . . . 1.
Νικόλαος Δημητρίου Ταμπάκης. . . . . 1.
Θεόδωρος Μάξιμος τῆ ποτε Παντελέονος. 1
Μάτϑαῖος Μαυρογορδάτος. . . . . 1.
Ο' Νικόλαος Ά'ντωνίου Ζυγομαλᾶς. . . . . 1.
Καπετᾶν Βασίλειος Φωκᾶς. . . . . 1.
Καπετᾶν Νικόλαος Φωκᾶς. . . . . 1.
Καπετᾶν Διονύσιος Φωκᾶς. . . . . 1.
Νικόλαος Καλύβας. . . . . 1.
Γρηγόριος ἱερομόναχος Κρής. . . . . 1.
Σταμάτης Κυριακίδης. . . . . 1.
Ε'λευθέριος Σμυρναῖος. . . . . 1.
Βελισάριος Σμυρναῖος. . . . . 1.
Γ'ωάννης Γραμματικόπουλος. . . . . 1.
Γεώργιος Σμυρναῖος. . . . . 1.
Γ'ωάννης Πελοποννήσιος. . . . . 1.
Βασίλειος Ά'λέξανδρου. . . . . 1.
Ά'ντωνίου Ρ'έβης τῆ Γ'ώννη. . . . . 1.
Παῦλος Μαυρογορδάτη Κώος. . . . . 1.
Γ'ωάννης Καλιγᾶς. . . . . 1.
Δημήτριος Η'λιάδης ὁ ϗ Σταϑόπουλος Πελοποννήσιος. 2.
Ά'νδρέας Σμυρναῖος. . . . . 2.
Γεώργιος Κωνσαντίνου Μεταξᾶ. . . . . 2.
Παναγιώτης Σαχυρίδης Δελπάρογλη. . . . . 2.
Δημήτριος Τσφάζογλης. . . . . 3.

Οι ε'ν Χίῳ.

Α.

Ά'ϑανάσιος Πάριος ὁ ἱεροδιδ. ϗ τῆς ἐν Χίῳ χολῆς διδασκαλικῶς προϊσάμενος. . . . . 1.
Ά'ντώνιος ἱερεὺς Τραχανᾶς ὁ ε'ντιμελογιώτατος. . 1.
Ά'λέξανδρος Παρωδὴς ὁ τιμιώτατος. . . . . 1.
Ά'ντώνιος Ευμορφόπουλος ὁ τιμιώτατος. . . . . 1.
Ά'ποστόλης Ψαρᾶς ὁ ε'λογιώτατος διδάσκαλος. . 1.
Ά'μβρόσιος Κάππαρις τῆ Μιχαὴλ ὁ κοσμιώτατος. 1.
Ά'ντώνιος Ρ'άλης τῆ Θεοδώρα ὁ κοσμιώτατος. . 1.
Ά'ντώνιος Ρ'οΐζος τῆ ποτε Λαμπρινῆ ὁ τιμιώτατος. 1.

Γ.

Γενάδιος ἱερομόναχος Φωτεινὸς ὁ ε'λογιώτατος. . 1.
Γρηγόριος Γ'ακήτιος ὁ σοφολ. διδάσκαλ. τῆς Νάξε. 1.
Γεώργιος Φωκας ὁ κοσμιώτατος. . . . . 1.

Δ.

Διονύσιος ὁ πανιερελογιώτατος ϗ σεβασμιώτατος ἅγιος Χίῃ. . . . . 1.

Δοσίθεος μοναχὸς Πελοποννήσιος ὁ ἐκ τῆς Μονῆς τῶν παμμεγίστων Ταξιαρχῶν. . . . . 1.
Δημήτριος Γαλατης τῆ Δύγυεσίν ὁ τιμιώτατος. . 1.
Δανιὴλ ἱεροδιάκονος Λ'σράγαλος ὁ ἐλλογιμώτατος. 1.
Δημητριος Βῆρος τῆ ποτὲ Ζωρζῆ ὁ τιμιώτατος. . . 1.

E.

Εὐγένιος Γ'ερομόναχος Βαφιάδης ὁ ἐλλογιμώτατος. 1.

Z.

Ζωρζῆς Σύψωμος ὁ μεσικολογιώτατος. . . . . 1.
Ζαννὴς Μαυρογορδάτος τῆ Λικᾶ ὁ τιμιώτατος. . 1.
Ζωρζῆς Δαναλης τῆ τιμιωτάτη χ. Παντελάκη. . . 1.

Θ.

Θεοδόσιος Κοκκινάκης μοναχὸς ὁ ἐλλογιμώτατος διδάσαλος. . . . . 1.
Θεόδωρος Καλόγνωμος ὁ τιμιώτατος. . . . . 1.
Θεοδωρος Πυρῖνος ὁ τιμιώτατος. . . . . 1.

I.

Ἰ'ωάσαφ ὁ πανοσιελλογιμώτατος πρωτοσύγγελος τῆ ἁγίᾳ Χίᾳ ἐκ Κωνσαντινπ. . . . . 1.
Ἰωακεὶμ Σαμβλος ὁ πανοσιελλογιμώτατος χ διδάσ. ἐν τῆ σχολῆ. . . . . 1.
Ἰωσὴφ ἱεροδιάκ. ὁ ἐλλογιμώτατος καὶ διδάσκαλος ἐν τῆ σχολῆ ἐκ Φυρνᾶ τῶν Ἁγράφων. . . . . 1.
Ἰωάννης τζελεπης διδάσκαλος τῶν ἐπισημῶν τῆς ἐν Χίῳ σχολῆς σῶμα ἓν εἰς δέσιμον φρανζέζικον μισόν. 1.
Ἰάκωβος Μαξέμης ὁ κοσμολογιώτατος. . . . . 1.
Ἰωάννης Μαυροκορδάτος τῆ Κωνσαντίνᾳ ὁ κοσμιώτατος. 1.
Ἰωάννης Νεγρεπόντες τῆ Ἀντωνίᾳ ὁ κοσμιώτατος. . 1.

K.

Κύριλλος ἱερομ. Πατένας ὁ ἐλλογιμώτατος. . . 1.
Κύριλλος ἱεροδιάκονος Φωτεϊάδας ὁ λογιώτατος. . 1.
Κοσμᾶς ἱεροδιάκονος Τζιρίας ὁ ἐλλογιμώτατος. . 1.
Κωνσαντίνος Ἀργέντης τῆ ποτὲ Εὐζρατίᾳ. . . . 1.
Κωνσαντῖνος Κρατζέλας τῆ Ἀντωνίᾳ ὁ λογιώτατος. 1.
Κωνσαντῖνος Τζεσμελης ἐπίτροπος τῆ ἁγίᾳ Ἐφέσῳ. 1.

Λ.

Λαυρέντιος Χρυσαβελώνης ὁ Γ'εροδιά. χ διανομεὺς τῆ θείᾳ λόγῳ. . . . . 1.

M.

Μελέτιος Γ'εροδιάκ. ὁ σοφολογιώτατος διδάσκαλος τῆς Λίνου. . . . . 1.
Μάξιμος Μικρυλάκης ὁ πανασιώτατος. . . . . 1.

Μανουὴλ Κωνσαντινίδης ἐκ τῆς Κωνσαντινπ. ὁ κοσμιελλογιμώτατος. . . . . 1.
Ματθαῖος Ψυακης ὁ τιμιώτατος. . . . . 1.
Μιχαὴλ Βῆρος τῆ Ζωρζῆ ὁ κοσμιώτατος. . . . 1.

N.

Νικόλαος Φωκᾶς ὁ κοσμιώτατος. . . . . 1.
Νικόλαος Ζελώτας ὁ ἐλλογιμώτατος διδάσκαλος. 1.

Π.

Παντολέων Πλατὺς ὁ τιμιώτατος. . . . . 1.
Παῦλος Μαυρογορδάτος τῆ Λικᾶ ὁ τιμιώτατος. . 1.
Παῦλος Πετροκόκκινος τῆ ποτὲ Νικολάῃ ὁ τιμιώτατος. 1.
Παντολέων Βλασὸς τῆ Ἀλεξάνδρᾳ ὁ κοσμιώτατος. 1.
Παναγιώτης Σμυρναῖος ὁ ἐλλογιμώτατος. . . . 1.

Σ.

Στέφανος μαίστρος τῆ Μιχαήλ. . . . . 1.
Συμεὼν Κονταράτος τῆ διδασκάλῃ κυρίᾳ Νικήτα ὁ ἐλλογιμώτατος. . . . . 1.

Φ.

Φραγκέλης Γ'άλης τῆ Ζαννῆ ὁ κοσμώτατος. . . 1.

Τὰ πάντα εἰς Φραντζέζικον δέσιμον ὁλόκληρον πλὴν ἑνὸς τοῦ χ σκιαζέντος.

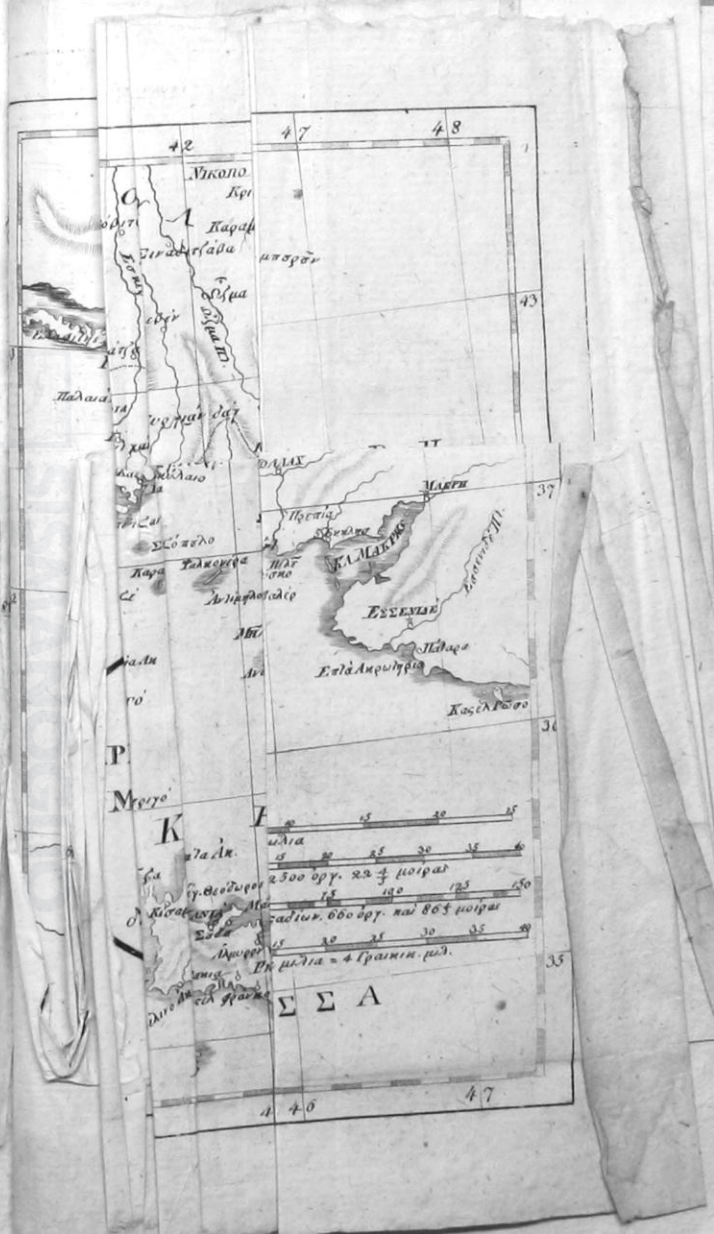
Ἐν Ἀμπελακίοις.

Ὁ πανιερολογιώτατος ἅγιος Πλαταμῶνος κὺρ Γεράσιμος. 2.
Ὁ Γ'ερόσοφολογιώτατος διδάσκαλος κὺρ Ἰωὰς ὁ Σπαρμιώτης. 2.
Ὁ ἱερολογιώτατος διδάσκαλος κὺρ Γερμανὸς Σπαρμιώτης. 1.
Ὁ λογιώτατος κὺρ Γεώργιος Βάσσας ὁ Ἀμπελακιώτης. 2.
Ὁ ἐπιμελοσοφολογιώτατος κὺρ Δημήτριος Ἰωάννου Σμυρν. 1.
Ὁ λογιώτατος Γε. Δημ. Γεώργιος Μαυρὴ ὁ Ἀμπελακιώτης. 2.
Ὁ Κύριος Τζεντζάκος. . . . . 10.

Παραράματα τῆ τρίτῃ τόμῳ τὰ ὀσιωδέςερα.

Σελ. 2 στίχ. 15. ἀ. χ. 393. Γρ. ἀι χ. 303. — Σελ. 6. στίχ. 18. Ἀνδριανόπολει. Γρ. ἀπαντᾶχῆ Ἀδριανοπόλει. — Σελ. 15. στίχ. 24. τόσινΓρ τόσου. — Σελ. 26. στίχ. 17. πᾶν τὸν Γρ. πᾶν τὸ — Σελ. 29. στίχ. 12. ὁ ὁποία Γρ. ἡ ὁποία — Σελ. 30. στίχ. 30. μι. Γρ. μὴ — Σελ. 40. στίχ. 17. τὰ Γρ. τὸ — Σελ. 40. στίχ. 19. τῆς Γρ. τὴν — Σελ. 40 στίχ. 26. διήρκασεν. Γρ. διήρκεσεν. — Σελ. 52. στίχ. 3. Ἱεράπολον Γρ. Ἱεράπολιν. — Σελ. 57. στίχ. 16. Περσαμενία. Γρ. Περσαμενία. — Σελ. 62 στίχ. 19. αὐτῆτε. Γρ. αὐτῆτε — Σελ. 64. καὶ 67. στίχ. 1. ΦΩΚΑ Γρ. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ. — Σελ. 77. στίχ. 6. κειμάμενον. Γρ. κοιμάμενον. — Σελ. 87 στίχ. 30. διώτας. Γρ. ἰδιώτας. — Σελ. 102. ..... ἀ. χ. 680. Γρ. ἀ. χ. 822. — Σελ 105. στίχ. 1. ἀπέξανε. Γρ. ἀπέξανε. — Σελ. 110. στίχ. 15. καὶ πρὸς Γρ. πλὸς. — Σελ. 113. στίχ. 25. παρεκαλέσας Γρ. παρακαλέσας. — Σελ. 117. στίχ. 7. πραματευτὴν Γρ. πραγματευτὴν. — Σελ. 118. στίχ. 7. εἰς τὸν Γρ. εἰς τὴν. — Σελ. 128. στίχ. 15. ὁ Γρ. ἡ — Σελ. 131. στίχ. 26. τὸ Γρ. τὸν. — Σελ. 139. στίχ. 25 συλαλήσι. Γρ. συλλαλήσι. — Σελ. 147. στίχ. 10. αἰχμάλωτοι Γρ. αἰχμάλωτοι — Σελ. 140. στίχ. 31. τὸν. Γρ. τὴν. — Σελ. 155. στίχ. 4. μίχοι. Γρ. μέχρι. — Σελ. 160. στίχ. 15. εὐταχία Γρ. εὐτυχία. — Σελ. 163. στίχ. 31. ἐπισρέξει. Γρ. ἐπισρέψη — Σελ. 164. στίχ. 18. τῆς. Γρ. τὴς. — Σελ. 166. στίχ. 29. τῶν. Γρ. τῆ. — Σελ. 172. στίχ. 7. μετακαλασάμενος. Γρ. μετακαλεσάμενος — Σελ. αὐτ. στίχ. 24. τὲς μὲν Γρ. τὴς μὲν ὑπηκόες. — Σελ. 182. στίχ. 14 Τραγολτάκης. Γρ. Τραγολιπάκης. — Σελ. 181. στίχ. 12. δὶ Γρ. οἱ. — Σελ. 103. στίχ. 2. ἀνὸρ. Γρ. ἀνὴρ. — Σελ. 203. στίχ. 16. τὸν Γρ. τὴν. — Σελ. 219. στίχ. 19. Εἰ. Γρ. Εὖ. — Σελ. 241. στίχ. 15. ἐν. Γρ. ἐκ. — Σελ. 315. στίχ. 15. ΜΕΡΟΣ Β'. Γρ. ΜΕΡΟΣ Γ'.

Τὰ δὲ λοιπὰ περὶ τὴν ὀρθογραφίαν ἢ προσωδίαν ἄφυκτα σφάλματα διορθωσάτω ὁ εὐμενὴς ἀναγνώςης.

ΕΛΛΑΣ

ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ ΑΛΒΑΝΙΑ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΡΟΥΜΕΛΗ
και μέρος
ΑΝΑΤΟΛΗΣ
διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν τοῦ
ΓΟΛΔΣΜΙΘ.
1807.

Παρὰ Γρηγορίου Κουρ.

ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ

ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΟΥ ΜΑΡΜΑΡΑ

ΘΑΛΑΣΣΑ

ΚΡΗΤΗ

ΘΑΛΑΣΣΑ

ΒΕΝΕΤΙΑ

ΚΟΛΠΟΣ

ΑΔΡΙΑΤΙΚΟΣ

ΚΟΡΦΟΙ

ΚΕΦΑΛΗΝΙΑ

ΤΖΑΚΩΝΙΑ

ΣΑΜΟΣ

ΧΙΟΣ

ΜΥΤΙΛΗΝΗ

ΣΚΥΡΟΣ

ΚΑΡΠΑΘΟΣ

ΚΑΝΔΙΑ

ΡΟΔΟΣ

ΚΥΠΡΟΣ

Γεωγραφικὰ μέλια 1300 ὑργ. 22½ μοῖρας

Γαλλικὰ μέλια 1300 ὑργ. 22½ μοῖρας

Γερμανικὰ μέλια 7 φαθῶν. 660 ὑργ. καὶ 86½ μοῖρας

Ἀγγλικὰ ἢ Γερμανικὰ μέλια = 4 Ἑλληνικὰ μέλ.